

Časové zprávy.

Z poslední doby. Několik věci poutalo tyto dni naši veřejnost Především dlužno zmíniti se výstavy technických pomůcek pracovních pro malé živnosti. Dle katalogu výstavního lze v místnostech bývalé výstavy spatřiti 322 rozličných čísel strojů a několik vzorných dílen. Malý řemeslník má tu poznati různé stroje, jimiž by proti konkurenci účinněji pracovati mohl. Výstava tedy má býti malý začátek akce pro záchranu stavu malořemeslnického. Ve Vídni jest stálá výstava podobných strojů sloužící jaksi za školu, v níž řemeslníci se ihned také s užíváním stroje seznámíti mohou. Ano některým společenstvem placeni byli za tím účelem zvláštní delegati. Jest to zajisté dobrá věc. Zvláště s radostí lze tento prvý opravdový pokus na záchranu stavu maloživnostenského vítati proto, že dává svědectví o dobré vůli nahore a vědomí hrozícího nebezpečí. Bude-li míti ale celá akce nějaký výsledek? Nejsme odborníky, ale tolik jsme ze strojů viděli, že 9 desetin jich pro maloživnostníka není. Některý stroj ani celé společenstvo si zakoupiti nemůže. Pokrok ovšem z užívání strojů jde, nebo jest to zajisté vždy známkou pokroku, dovede-li si i malý živnostník práci strojem usnadniti. Ale ruční, těžší práce — to není nejbolavější bod maloživnostnictva. K čemu mu stroj sebe lepší když on spíše stůně na nedostatek práce. Ano nadprodukce velkopřemyslu jest to, jež jej ničí. Stroji bude ta nadprodukce ještě větší. Druhý bolavý bod tohoto stavu jest všeobecná nerealnost. Nesvědomitostí trpí stejně skoro jako nedostatkem práce. Obchodní a živnostenská komora největších zásluh by si získala, kdyby maloživnostníkům a hlavně konsumentům tak mohla dáti stroj na starou českou poctivost. Přineseme o věci úvahu, proto stačí zde zatím několik těchto řádků. Na každý způsob jest výstava věc chvály hodná a velmi dobrá. Na konec ale to přece přijde k těm resolucím katolického sjezdu brněnského, jež „Nové Zprávy“ tak nedůstojně kritisovaly. — Druhá událost zajímavá jest veselá vojna mezi „Nár. Listy“ a realisty, nebo lze snad říci

pokrokáři, nebo bojující proti realistům miní N. L. i pokrokáře. To jsme slyšeli nadávek! a jaké byly. U N. Listů takové neomalené tvrdé, ale jaksi poctivé. Zdálo se, že si tu odplivuje hrubian sice jako poleno, ale při tom jakýsi dobrák. U realistů sloh nebyl zrovna tak brutální, za to švihy tím horší, jichž — nevíme, jak to máme nazvati, řekněme evangelický jezuitismus — tedy jichž evangelický jezuitismus musel zbouřiti krev v Nár. Listech až k šílenství. Záležitost, pro niž se má národ echauffrovati, není nic jiného, než chlebičkářství. Nový denník a kariéra několika osob, toť skrytý ideal práce pro národ. Na druhé straně mají býti zničeni, kteří tak důsledně a nemilosrdně dovedou mrskati. I realisté pro venek vydávají se za mladočechy. Že se s chůzkou pokrokářů dělá tolik hluku, je nemravné a směšné. Či jest to možné, aby tito pánové měli nějaký kredit v lidu mimo několik socialistů a studentů? (Vždyť beztoho slouží jen za žebřík jiným.) Pod nátlakem tohoto ovzduší konal se tajuplný sjezd nymburský, který měl vzduch očistiti. Nestalo se tak. Desorganizace začíná se vzmáhati, o tom nemůže býti pochyby, nebo jen tak tak v zásadách se strana upevnila. Nejvyšší čas, aby začala říšská rada. V Hradci opět sjezd 400 rolníků vyslovil se proti všeobecnému hlasovacímu právu a zle četl mladočechům levity. To se to dříve mladočechům nadávalo proti šlechtě, některým klerikům a j., že nechťi viděti ve všeobecném hlasovacím právu pokrok. Teď to mají. Dobře my jsme pravili, když to chtějí, nebraňme jim v tom. Nač my bychom nasazovali za jiné záda. Však až to půjde do opravdy, ti, jichž se to týče, přijdou sami. A přišli. A bylo to imponující shromáždění, jako shromáždění velkostatkářů nebo šlecht. To je tak rozdíl mezi mladočeskou volební schůzí a takovým sborem. Ani poslanci si nehonkali tak sebevědomě, jak to jindy dělávali. Jestli teď se nenajde nějaká kost, je zle. „Na klerikály“, to by snad ještě pomohlo, jak nedávno ukazovali N. L. pokrokářům; ale není dost kuráže.

OBRANA.

(OBRANA VÍRY).

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 8 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici. kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Naším čtenářům!

Předstupující s tímto prvním číslem „OBRANY“ na veřejnost, obáváme se skoro, že stihne nás výtky, jež zhusta vyjadřována bývá slovy: „Opět nový list? Nebylo-li by prospěšnější, stávající již listy katolické obsahem i formou zdokonaliti a z té příčiny počet jejich spíše obmeziti nežli zvětšovati? Takto tříští se jen síly pracovníků, čtenářové pak a předplatitelé se přetěžují!“

Proti této výtce, která je li pravdiva, má jistotně velikou oprávněnost, bráníme se odpovídajíc, že v našem případě nemá místa. Nezačínáme časopis nový, nýbrž pokračujeme jen u vydávání takového, který získav si určitý kruh čtenářstva a slouže cíli zvláštnímu a určité ohraničenému, dokázal již nejen své právo na život, ale ukázal se býti vhodným a nutným.

Počítáme ovšem s jistotou, že počet našich dosavadních čtenářů valně se rozmnoží — a jen v tomto případě budeme u vydávání listu svého pokračovati ustavičně jej zvelebující, avšak hledáme své odběratele v kruzích, do kterých většina našich stávajících listů katolických z příčin buď materiálních buď jiných nevniká.

Proto také nebojíme se že by stávající již listy katolické, ať slouží žurnalistice nebo literatuře krásné a vědecké, mohly na „Obranu“ pohlížeti s nepřízní jako na list konkurenční, a to tím méně, že obsah její ještě více než dříve tak ohraničiti a utvářiti míníme, aby vyplňující platně jistou citelnou mezeru na poli naší širší literatury, nebyla žádnému listu jinému na újmu.

Vycházíť v české řeči veliké množství čtrnáctidenníků a týdeníků nevěreckých, svobodářských, socialistických, protestantských, které hluboko vnikající v jisté kruhy lidu svými nepravdivými a potupnými útoky na víru a mravouku katolickou, nebezpečně otřásají těmito základy pozemského štěstí a spasení věčného a lid církvi své a jejímu spasitelnému působení odcizují. Naproti nim není jediného laciného listu českého, kterýž by zvláště těchto periodických časopisů bedlivě si všimal a soustavně proti nim pracuje

jich útoky na víru a mravnost odrážel, nepravdy jejich odhaloval, napadenou pravdu hájil.

Víme ovšem, že většina našich katolických listů dělí se i o tuto úlohu s pílí všeho uznání hodnou, avšak uznáváme též, že vykonávati ji mohou jen potud, pokud se to srovnává s vlastním jich programem. Není také jinak možno. Tak „Vychovatel“ musí míti na zřeteli především účel křesťanské školy, „Dělnické Noviny“ křesťanskou socialistiku, „Vlast“ literaturu krásnou a vědeckou, a jiné opět jiný určitý mají směr a obsah. Soustavného obranného listu populárního dosud není. „Obrana“ chce se jím státi.

Tímto naznačili jsme všeobecně úlohu, kterou „Obrana“ na sebe bere. Zvlášť uvádíme ještě následující.

1. Hlavním tedy bodem v programu „Obrany“ má býti populární obrana pravd víry a mravů vůbec, vzhledem k moderním na ně útokům pak zvláště. Bude naší snahou, abychom pro tento obor získali spolupracovníky mnohé a také věhlasné. A poněvadž řady našich spisovatelů katolických slibně rostou, kojíme se nadějí, že apologetická rubrika naší „Obrany“ vykazovati bude časem práce různé, zajímavé a časové. Nechtě jsou z oboru sociologie nebo dějin, nebo filosofie, nebo náboženství, nechtě jednání o falešných heslech naší doby, nebo obrací se proti zlořádům moderního života na poli kterémkoli — všechny budou vítány s vděčností, dle možnosti uveřejněny a slušně honorovány. Nutno ovšem, aby byly všeobecně přístupny, není však zapotřebí, aby byly proustupně populární. Ani si toho vlastně nepřejeme, vědouce, že dnes lze obecnstvu i širšímu předkládati pravdy, jež vyžadují namahavějšího přemýšlení, a že s úspěchem lze mu je předložiti v řeči třeba vzletné.

2. Jistou část svého listu věnujeme zábavě. Budeme přinášeti povídky a jiné statě zábavného obsahu. Směr „Obrany“ žádá ovšem, aby i tato zábavná část nesla se dle možnosti směrem obranným. Jeť sice každá nábožensky a mravně bezúhonná povídka chlebem zdravým a nápojem silicím, avšak dnes v době zmatení rozumu a falešných hesel povídka s význačným směrem obranným a časovým jest jako případný lék na určitou nemoc. Obracíme se tedy k našim slovutným povídkářům a belletristům s vřelou prosbou, aby, pokud lze, takovými črtami, kratšími povídkami, feuilletony, překlady pamatovali na naši „Obranu“. I ony budou ovšem honorovány.

3. Úvodníky „Obrany“ budou přinášeti úvahy o otázkách našeho života politického, národního a kulturního. Otázky politické a národní zvláště tvoří dnes podstatnou část veškerého našeho smýšlení a jednání, pročež nemůžeme se jim vyhnouti. Chtíce býti i na tomto poli úplnými, můžeme jimi býti jen v tom smyslu, když nepropustíme ze svých sloupců aspoň žádné z nejdůležitějších otázek, jimiž veřejnost právě se bude zabývati. Má tedy tato rubrika „Obrany“ býti úzkým přehledem o hlavních proudech našeho života politicko-národního. Stanovisko naše bude katolické a lidové.

4. Konečně slíbil nám náš slovutný publicista český, který letem svého mohutného ducha objímá veškeren běh katolického života evropského, že na „Obranu“ bude pamatovati stálými přehledy katolické Evropy. Těšíce se, že mu bude také skutečně lze dostáti danému slibu, prosíme přátelé katolické obrany, aby drobnými a vybranými zprávami hleděli tuto rubriku učiniti ještě úplnější a zajímavější. Tyto zprávy budou redakci zvláště vítány. Jsou probleskem onoho nebeského ducha, oné vznešené síly, které v křesťanství skryty

jsou, a o nich svědectví vydávají. Jednotlivě podobají se sice jen hvězdám, které po různu roztroušeny vykukují na nás ze mračen, u množství ale podobají se jasnému nebi večernímu tisícírymi hvězdy posetému.

Vzpomeneme-li snad ještě denních zpráv a zpráv literárních, před nimiž sloupce své úplně zamykati nemůžeme, naznačili jsme význačnějšími tahy cestu, kterou naše „Obrana“ brátí se míní. Pravíme „brátí se míní“, vědouce, že program její uskutečniti lze jen při vydatné podpoře literární se strany pp. spisovatelů a hmotné se strany čtenářstva.

Hned první čísla nebudou ještě obrazem naznačeného námi programu, poněvadž teprve před několika dny uvázali jsme se v redakci a nebyli jsme tudíž s to, abychom z důstatek mohli se připraviti. Za cílem svým však chceme kráčet s vytrvalým úsilím.

Vůdčími hvězdami budou nám pravda a láska, pravda celá a nezakrytá, hájená s láskou a vlídností.

Dejž Bůh, aby „Obrana“ stala se přispěním všech listem cenným a platným a sloužíc účelu svému, přispívala k uhájení zásad a pravd křesťanských mezi lidem!

Král. Vinohrady dne 1. ledna 1894.

Frant. Žák.

Z n a m e n í d o b y.

Dojem, pod kterým vstupuje česká veřejnost do nového roku 1894., jest zavraždění mladého socialisty Rudolfa Mrvy, zvaného Rigoletta z Toskány. Byla právě doba vánočního klidu, v níž s pohnutím pěl všecken lid: „Pokoj lidem na zemi dobré vůle“, kdy rozlehla se jako blesk zpráva o hrozném činu. A dojem jeho ještě nevymizel.

Nezdá se vám snad událost dosti vážnou, aby zasluhovala zmínky na místě úvodním? Jest vám snad už příliš otřepanou? Kdyby nebyla než jednou z vražd, jakých bohužel dnes tolik se děje, tak že nám až sevšedněly, nemluvili bychom o ní. My však v ní více vidíme. Nám jest znamením doby, jež vrhá ostré světlo do minulosti, přítomnosti a budoucnosti, jsouc při tom opakováním staré pravdy, že nemůže býti pokoje mezi lidem, mezi kterým není dobré vůle.

Vražda udála se na Štědrý den k večeru. Spáchali ji soudruzi zavražděného, 18letý Otokar Doležal a 17letý František Dragoun. Jeden jej škrtil, druhý proklál dýkou. Všichni tři byli členy tajného socialistického spolku „Omladina“. Podněcovatelem k vraždě byl anarchista Kříž.

Když poprvé slyšeli jsme o vraždě, ozvaly se i hlasy, že spáchána byla na podnět policie, kteráž prý zbaviti se chtěla nepohodlného svědka, Mrvy totiž, aby nemusela přiznati, že používala ho jako agenta-provokateura. Směšné toto mínění lehkomyšlného podezřívání, které ale pro kruhy, z nichž vyšlo, právě proto jest nejvyšší charakteristické, dávajíc mu málo vlídné svědectví nízké mravní úrovně bylo nejlépe a dokonale vyvráceno zatknutím a doznáním pachatelů. Ne, tak snadno mordy se nehází. Jiné mínění šlo v ten smysl, jež na příklad tlumočila „Česká Politika“ slovy: „To je vražda opsaná z krvavého románu, romantika, která sleduje vyčtené vzory až po tu dýku a vylosování vražd, bloudství výstřední až k šílenství, chorobné přepínání vlivem doby vyhnané až do nepřítomnosti.“ Ani k tomuto mínění z příčin přirozených a psychologických nelze se přidati. Tak daleko romantika 17- a 18letých chlapců nejde. U takových sáhá sotva k zabíjení koček a psů.

Za třetí konečně příčinu udává se „vražda ze msty“. Vyzrazoval Mrva druhy své z „Omladiny“ policii. Tomuto mínění nasvědčovala by výpověď samých vrahů, doznávších, že prý je přímělo k ní odhalení, která o Rigolettu z Toskány na základě jeho denníku učinil dost lehkovážně na radě říšské poslanec Dr. Herold. Odhalením tím bylo, jak známo, projeveno podezření, že Mrva byl udavač a agent provokateur. Ještě však více svědčilo by pro náhled, že zavraždění Mrvy stalo se ze msty, všeobecně tlumočené mínění, že vlastním mravním původcem a podněcovatelem k děsnému činu byl anarchista Kříž.

Ačkoliv doznáváme, že myšlenka msty měla na vraždě podíl, za hlavní, hlubokou příčinu její ani ji nepovažujeme. Jako k válce nebo jiným velikým projevům za bezprostřední příčinu může sloužiti věc sebe nepatrnější, kdežto hlavní příčina daleko hlouběji leží, připravována byvši třeba celou řadou let a událostí — již na gymnasiu jako klasický doklad uváděli nám Luthra nebo válku třicetiletou, — tak i v našem případě hledáme příčinu hlubší. Vidíme ji v rozvratu veškerého náboženského, mravního a společenského přesvědčení. Považujeme vraždu tuto jako problesk onoho ducha, který kdysi ve Francii slavil své orgie, guillotinuje nejslechetnější muže, vraždě bezbranné kněze, stavě na trůn Boží bohyni rozumu — nevěstku. Vidíme krátce ve vraždě Mrvy projev ducha revolučního. Veřejnost to tuší; proto byla jí tolik ohrožena jako bleskem z čista jasna.

Tento duch, toto nastrojení ducha nezrodí se za den, ale žádá dlouhé výchovy, žádá ovzduší, ve kterém by mohl vzrůst a zmohutněti.

Kde hledati máme toto ovzduší revolucionářské? Odpověď může býti jen jedna. V revolucionářském socialismu vůbec, a v omladině zvlášť.

Nechceme přeháněti a netvrdíme tudíž, že socialistické listy a spolky přímo k vraždám a násilnickému revolucionářství vychovávají. ačkoliv i pro podobné tvrzení mohli bychom přivést doklady. Ony, byť i podobné činy hledí zakřídovati a vymluviti, zavrhuji je přece všeobecně; aspoň u nás. Bez viny na nich ale žádnou měrou nejsou. Podrývajíce víru a mravnost křesťanskou s úsilím lepší věci hodnou, bojující s šílenou nenávistí proti stávajícím řádům, fanatisující masy lidí až k vášnivosti, ničíce zdravé pojmy cti, práva a majetku — vzdělávají srdce svých stoupenců k semeni, které dobré býti nemůže. V nezkušené a málo soudné mládeži musí vésti k výsledkům osudným. Tak kladou kořeny a základy k stavu duší, který pak ve výstřelcích více nebo méně děsných se projevuje. Jej považujeme za hlubší příčinu i vraždy štedro-večerní.

Za bližší příčinu pak přímo označujeme ovzduší „Omladiny“. Nemůžeme zde neopakovati, že, jak sdělily moravské „Lidové Noviny“, „Omladina“ byla původně „sdružením ryze studentským“ a že s dělníky se spojila teprve později. Tomu jest skutečně tak. Znalec věci dobře informovaný vypravoval nám často o úzkých stycích jisté části studentstva se socialisty vůbec a s členy z „Omladiny“ zvlášť, a to i v době nejposlednější. Oni byli učiteli těchto a tito učeliví žáci oněch. Toť jisté. Tu ale naskytá se velesmutná otázka: „Kdo jsou mistry a učiteli oněch studentů?“ Snad bychom trefili s odpovědí do pravého, ale musíme mlčeti. Onen lžiliberalismus, kdesi tak vášnivě hlásaný, ony různé jiné zjevy všem dobře povědomé naznačují samy směr. Odpověz si každý sám.

Ze ducha, který vanul „Omladinou“ byl svrchovaně zhoubný, o tom křičí jich list, o tom máme důkazy nespočetné. Členové „Omladiny“ četně vystupovali z církve a stávali se bezkonfesijními. A to i 18letí hoši. Jeden do očí nám tvrdil, že činí tak z „vědeckého bádání“, druhý, že činí tak ze záští k svému otci, že mu nezaopatřil lepší ve světě postavení. To stačí zajisté k posouzení ducha „Omladiny“. Nikdy jsme neslyšeli řeč tolik bohaprázdnou proti kněžstvu a proti náboženství tolik surovou, jakou bylo zuřivé, přímo nelidské lání dvacetiletého člena „Omladiny“, známého tím, že propuštěn byl z jisté advokátní kanceláře. O všech těch výtržnostech, o nichž referovaly denní listy, a na nichž omladináři měli lví podíl, ani nemluvíme. Tvrdíme bez

obalu a bez bázně, že ovzduší „Omladiny“ bylo jako jarní slunce, jako teplý déšť k vypěstění jedovaté byliny: revolucionářského ducha v pravém slova smyslu. Nepodlehali mu ovšem všichni mladíci měrou stejnou, jedni více, druzi méně. —

Pod jeho vlivem vzdělána byla i srdce vrahů Doležala a Dragouna. Řeč Heroldova, dychtivost po pomstě, čtení románů mohou nanejvýš považovány býti za mimovolnou bližší příležitost, při níž dozrálé ovoce spadlo.

Dojem tedy, který zanechává u nás vražda Rudolfa Mrvy a s kterým vstupujeme do nového roku 1894. jest pro nás nesmírně smutný a neblahý. Vstupujeme do něj s trapným vědomím, že ideje revoluční, nevěrecké a nemravné zakořenily se již ve velice širokých vrstvách lidu českého. Dávají nám pohlížeti do budoucnosti zlé. Malou útěchou jest nám naděje, že právě takové činy otevrou oči mnohým a odvrátí je od tábora tolik nebezpečného. Nejsmutnější ovšem při tom jest, že jest to mládež, v níž tyto ideje zapustily své kořeny. Nechtě kněžstvo české nebagatellisuje tyto symptomy, ale napne všechny síly k uhájení zásad křesťanských mezi lidem!

Ještě o jedné věci jest se nám zmíniti. Činíme tak neradi a jen s obavou, abychom snad bezdůvodně nepodezívali, ale nemůžeme mlčeti, kde jde o věc tolik vážnou.

Proč hájili jistí poslancové mladočeští s takovou vřelostí a jednomyslností právě spolek „Omladinu“? Proč tolik dávali si na tom záležeti, aby členy její vyličili jako chlapce, kteří hrají si na loupežníky? Že by byli neznali pravý stav věcí? Činili tak jen proto, aby oslabili důvody proti výmínečnému stavu? Nebo nutilo je k tomu snad svědomí, když viděli, jak mnoho mládeže úpí v žaláři? Mnohý se nad tím pozastavoval. K tomu přidejme, že na kauci, aby někteří členové „Omladiny“ mohli býti prozatím propuštěni na svobodu, během jednoho dne sešlo se skoro 100.000 zl. Reprezentují kapitál několika millionů. Kdo je složil? Dělníci přece nikoliv! Komu by tu nenapadlo, že nebyly to hry na loupežníky, které prováděla „Omladina“, ale že někdo za ní stál ji veda a řídě. Kdo je tímto jejím tajným řiditelem?

Nepodezíváme nikoho. Chceme konečně i věřiti, že všechny tyto na konec uvedené známky jsou nahodilé. Tolik ale jest jisto, že rok 1894. začínáme s vyhlídkami do budoucnosti neutěšenými. Kež Bůh dá požehnání všem našim snahám, kež milostí svou otevře srdce všech katolíků a opravdových přátel víry, všech milovníků vlasti, její cti a zdaru, aby vítězily v nastávajícím roce ideje křesťanské, zásady pravdy a lásky.

Šťastný Nový Rok!

Frant. Žák.

O z á z r a k u.

Podává ph. dr. Eug. Kadeřávek. *)

Meškaje před jedenácti lety v Římě, abych se utvrdil ve filosofii křesťanské, navštívil jsem Neapoli, jeden z italských klenotů. Nechci vykládati krásy tohoto města přírodní a umělecké; zmíním se pouze o největší znamenitosti jeho, krvi sv. Januaria, biskupa Beneventského, jenž kolem r. 305. v Puteoli u Neapole pro víru byl umučen. Tělo jeho odpočívá v kapli, která přistavena jest k arcibiskupskému chrámu; hlava pak a dvě skloněné lahvičky, krvi sv. Januaria naplněné, uschovávají se v klenotnici.

A na této krvi stává se zázrak třikrát za rok, a sice v první neděli květnovou po celou oktávu „Přenesení těla sv. Januaria“, v září po celou

*) Srovn. Hurter, Geburt und Wiedergeburt, 2 Aufl. 1847, II., 551 et sq.; Historisch-politische Blätter XV. 676 et seq.; Stimmen aus Maria-Laach, XXI., 329 et sq.

oktávu svátku téhož světce a v prosinci, kdy se koná památka zachránění Neapole, jež se stalo na přimluvu sv. patrona Neapolského. V květnu r. 1883 jsem byl přítomen tomuto zázraku máje zdravé smysly a jsa při zdravém rozumu a jsem hotov přísahou potvrditi pravdu toho, co mé oči viděly. Ač uplynulo již jedenáct roků od té doby, nicméně co jsem viděl, tane mi živě na mysli; často jsem si na to vzpomínal, často přátelům, žákům a posluchačům to vykládal a dvakrát veřejné svědectví písemné o tom vydal, máje se na pozor, abych nepřidal, co mé oči neviděly.

I chápu se po třetí péra chtěje toho užiti za úvod do delšího pojednání o zázraku.

Jak tedy se stává ten zázrak?

Krev sv. Januaria je tuhá, podobá se škraloupu a pokrývá dno dvou lahviček. Lahvičky skleněné, zátkami pevně uzavřené, zadělány jsou v jedné nádobě skleněné, která taktéž pevně jest uzavřena, takže přístupu k lahvičkám není, a žádný podvod ani klam není možný. Lahvičky a nádoba jsou úplně průhledny aniž jsou barevny. Nádoba s lahvičkami v tu dobu, kdy se zázrak stává, chová se přes noc v kapli u hlavního oltáře ve zdi pod zámek dvěma klíči zavřeném; jeden klíč má arcibiskup, druhý šlechtic města Neapole nejváženější. Před sedmou hodinou ranní schází se množství lidu v kapli, mezi nimi mnoho cestujících. O sedmé otevrou zástupce arcibiskupův a šlechtic neknez schránku a přesvědčivše se o neporušenosti schránky a nádoby vydají před četnými svědky, mezi kterými jsem byl také já, nádobu ze schránky; kněz pak ji nese provázen jsa k oltáři, na kterém jest položena hlava sv. Januaria. I obrátí se kněz k lidu, ukáže nádobu a volá: „E duro“, t. j. krev je tuhá; o čemž okolo stojící se přesvědčují. Načež lid s knězem se modlí, aby Bůh zázrak učinil na přimluvu sv. Januaria; svědkové u oltáře kolem stojící patrně vidí, že kněz máje v ruku nádobu jenom se nad ní modlí nic jiného nedělaje; po modlitbě se dotkne nádobou hlavy sv. Januaria — a zázrak nastává. Z tuhého škraloupu se udělá tekutina, která obě lahvičky naplní a vře jako živá. I obrátí se kněz opět k lidu, jenž spatřiv zázračnou proměnu jásotem zpívá „Te Deum“. Vznešení cestující, na stupních oltáře klečící jsou hluboce dojatí a mnozí radostí bohaté slze roní; mnozí se obrátili k víře katolické vidouce ten zázrak, mezi nimi Friedr. Eman. v. Hurter, antistes protestant. duchovenstva švýcarského kantonu Schaffhausen a děkan protestantské synody, slavný dějepisec, jenž r. 1844. se stal v Římě katolíkem a mezi jinými napsal od r. 1845—1846. o sobě dílo „Geburt und Wiedergeburt“ a od r. 1850—1864. „Geschichte Ferdinads II. und seiner Eltern“ hlasitě svědectví dáváje o pravdě víry katolické. Mezi cestujícími dojatými byl jsem také já. Laskaví čtenáři rádi mi uvěří, že mocné city radostné srdce mé naplňovaly, když jsem viděl, že víra má které se mi bez mé zásluhy z milosti Boží křtem sv. dostalo, které mě učili rodiče, ve které mně vzdělávali učitelé a kazatelé, která ve mně rostla modlitbou a přijímáním sv. svátostí, kterou důkladně jsem se snažil poznati studii filosofickými a theologickými, zázrakem jest potvrzena; i nyní když si vzpomenu, co jsem viděl, s těží se mohu slzi ubrániti. U oltáře tehdy kleče, přísahal jsem Pánu Bohu, že nikdy pochybovati nebudu s pomocí Boží o víře katolické. Ó kéž by zaslepení krajané moji, kteří víru katolickou zamítají nechtíce ji zkoumati studii theologickými a filosofickými, jak to činí podle sv. Tomáše Akv. četní a slovutní učenci katoličtí. viděli, co jsem já viděl z milosti Boží nezasloužené. Za tuto milost jsem Pánu Bohu děkoval a umínil si, že budu mezi svými krajany víru katolickou hlásati oddávaje se studiím filosofickým a theologickým v duchu sv. Tomáše Akv. a sv. otce Lva XIII., jenž tyto studie od kněží katolických žádá.

Krví sv. Januaria lahvičky vyplňující a vroucí dává kněz jednotlivým věřícím několikrát za den požehnání; načež večer nádoba se uloží tak slavně, veřejně a pečlivě, jako ráno se vyňala, a pevně se uzavře. Přes noc krev stuhne, a ráno se opakuje zázrak v dobách shora naznačených.

Co tomu říkají učenci? Vidouce zázrak buď jej uznávají a Pánu Bohu děkují za potvrzení víry katolické anebo krčí rameny a mlčí nechtíce přilnouti k víře katolické, zázrakem potvrzené. Při tom zázraku neděje se žádný podvod neužívá se žádných prostředků přirozených; jenom se děje k Pánu Bohu modlitba. Mnozí lučebníci, přírodozpytci, professoři, filosofové a jiní učenci bedlivě ten zázrak zkoumali a uznali, že tu není děje přirozeného, že žádným způsobem přirozeným ten zázrak nelze vysvětliti. Tedy je to děj nadpřirozený, na prosbu lidu věřícího a na přímlovu sv. Januaria od Boha samého a jediného učiněný.

A proč působí Bůh tento zázrak? Ne proto, aby lidi pobavil, anebo klamal, ale proto, aby pravdu víry katolické potvrdil. Náboženství křesťanské, jež má povahu nadpřirozenou, spočívá sice na základech rozumového poznání přirozeného, filosofického a na důkladném bádání historickém, ale právě proto že má povahu nadpřirozenou, opírá se o doklady nadpřirozené; proto se stávaly zázraky v starém zákoně, za času Krista Pána a prvních hlasatelů evangelia; proto se stávaly a stávají v církvi katolické, která jest od Krista Pána a od apoštolů založena.

Ovšem musí to býti zázraky pravé. O pravosti zázraků jedná křesťanská věda, apologetika, která odpovídá na otázky: Co jest zázrak? Je-li možný? Rozeznává-li se od jiných dějů? Možno-li jej historicky dokázati? Kterak souvisí s nadpřirozeným zjevením Božím? Církev katolická přísně soudí, zázrak přijímajíc; víra katolická není slepá ani pověřivá

Z těchto pěti otázek pojednám první dvě.

(Pokr.)

Na strážnické samotě.

Obrázek z bojů pruského Bedřicha o Slezsko a Čechy.

Napsal František Jiří Košťál.

V podzim roku 1744. při česko-slezských, vlastně již při česko-pruských, neboť Slezsko bylo již po dva roky državou pruskou, hranicích ve vsích a samotách tamních bylo již po delší dobu pro neustálé proudění severních víchru přímo úzko! Tam za městem Novým Hrádkem a ještě severněji za Hrádeckou Borovou při samých hranicích, kde říkalo se vždy a říká do dnes „na Strážnici“, tam ovšem byli tamější obyvatelé zvyklí na to, když od nevlídných končin pruských přes žírné Slezsko do českých lesů zadul ostrý severák. Byli však na tento víchr zvyklí více z doslechu, neboť týž jen do těch lesů, jimiž oni byli chráněni, zadul a pak vida, že zde nic nepořídí, nad lesy se rozhoupal, a pak pustil se plným proudem již do nechráněných údolí kolem „Zlatého potoku“ a přítoků Orlice a zde si svou sílu veškerou vyburacel. — To bylo dříve tak, ale letos už ani ti obyvatelé při hranicích nebyli tak proti severáku chráněni jako jindy — dřívě! Ovšem dřívě v tom milém sousedství s bratry Slezany pod žezlem jednoho krále bylo Čechům i když nepříznivé doby se dostavily, volněji, ale teď, když Prušák tak blízko se usadil, nedivme se, že i ten víchr vál cizeji a ostřeji. A pak teď již ode dvou roků mezi Slezany a Čechy utvořena ta prozluklá hranice, při jejíž tvoření, jen aby se někdo nezmýlil a Slezky ještě za české nepovažoval, a jen aby bylo hodně znát, že Slezsko je nadobro pruské, vykáceny byly v lesích celé průliny a těmi průlinami jako bylo viděti, že blízko jest mrazivá, pruská cizota. — těmi průlinami valily se proudové severních víchru obyvatelům při hranicích v záda špatně teď chráněná.

Dědiny a samoty kolem Strážnice za vsí Borovou u Nového Hrádku, tam při samých slezských hranicích byly teď v ten podzim jakoby v jednom víru studeného víchru podzimního. Zvláště samota, již říkali strážnická, na

úpatí vrchu „Strážnice“, při samých hranicích českých, tam v tu stranu ke slezskému, té doby již také pruskému Jarkovu a Městečku, byla těm severním větrům již od počátku válek pruských 1740. a 1741. jakoby v šanc. vydaná. Prusáci káceli hraničné lesy pro lepší výhled do Čech, po nichž tak byli roztouženi. Bylo tu teď jak na vrchu tak pod strážnickým vrchem v tu stranu ke hranicím za doby podzimních větrů skoro stejně. Ještě že „strážnická samota“, a stavení její byly k vrchu přistavěny poněkud směrem západním, a na tu stranu k hranicím, že stála řada věkovitých líp. Tak aspoň poněkud byla chráněna, ačkoli když se severák v celé zuřivosti rozpoutal a ve větroví lip to hučelo, i statkem občas zavadil dės zuřivého vichru až se vše otřásalo. V takových chvílích na samotě ovšem bylo nevolno.

Není divu že dėsily se žena, děti, že čeledě ani nedutala a že hospodář zamýšlen procházel se světnicí nahlídjaje úzkostlivě ven, do nečasu.

„Ah co, — co nám vše přinesla ta prusácká lakota“, zasteskl si tehle český hospodář, majitel samoty, Václav Honěk teď často. — „Byli jsme tu dříve tak klidni, bouře se nám přehnaly nad hlavami — a teď? Tam v sousedství cizota a zde tak nevolno! Všechno zlé — i ten vichr od těch Burkušů“. — A takhle si stěžoval český hospodář na „samotě strážnické“. Václav Honěk každému, s kým se setkal, kdo o jeho statek zavadil. — Teď také tak.

Dnes k večeru zase se rozpoutal severák a proudy jeho div že neroztříštily lípy před samotou a draly se až sem a opíraly se o krovy až to v nich praštělo. Za takové nepohody pojednou kdosi prudce zabouchal na dveře statku a pak ozval se na síni silný hlas a kdosi prosil o přístřeší.

Na samotě byli všichni hospodáři Hoňkové vždy pohostinní. Jako pravi Češi. Byl pohostinným i nynější hospodář Václav Honěk. Poskytl přístřeší i neznámému. Nevypτάval se, kdo to přišel, čím je, kde a jak se tu vzal a kam jej cesta vede. Tak také teď! Přivítal přichozího cizince, který, jak při světle bylo viděti, byl mužem ještě statným ač již vlasů prošedivělých a vypadal dosti slušně, ač kdo lépe by si všiml, oko jeho s jakýmsi neklidem tékalo sem a tam, a kynul přívětivě, aby si neznámý chodec, beztoho že v té psotě venku prostydly, ke kamnům, v nichž to mile praštělo a hřálo, usedl. Pak byl neznámý cizinec pohostěn a teď, když rozehrál se u vysokých vytopených kamen a když hospodyně a děti odešly do přístěnku a čeládka do čeledníku a hospodář bruče a přes tu chvíli čas pozoruje, rozchodil se po světnici, teď se cizinec osmělil a do rozprávky, — k níž se mu dříve dříve jaksi snad přede všemi nechtělo — se pustil.

„Jak se vám tady vede?“ započal cizinec řeč svou.

„Jak — jak —“, zabručel hospodář Václav Honěk a byl zase ve svém obvyklém nářku. „Tohle všecko nám přinesla ta prusácká lakota — byli jsme tu klidni — bouře se přehnaly nad hlavami a teď —? Tam v sousedství cizota — a zde tak nevolno, samá psota. — Všechno zlé, i ten vítr od těch Burkušů. Bože, jak bude dále?“

„Jak bude?“ a cizinec u kamen již dříve rozehrátý, teď rozehrál se ještě více — „jak bude? Dobře! Jen chtít, slyšíš, hospodáři, jen chtít.“

„Jak to myslíš, nerozumím ti“, trhl sebou hospodář Honěk. „Jak by mohlo být líp? Slezsko nám vyrváno! A ten — ten zemí uchvatitel, krádce zase v Čechách! — Prý na Prahu táhl. — Proč? Pro nic dobrého. Třebas se mu prý tam, jak jsem v městě slyšel, nedařilo, ten je takový, takový, že si nedá pokoje a nedá, chce ještě Čchy pohltit.“

„Nu a jaká škoda“, usmál se jízlivě cizinec a dodal rychle, když spozoroval, že hospodář se na něho zadíval rozlobeně: „Brachu, jsem také Čech, jako ty! Nu řekněme si to tady, však nás snad nikdo nešpehuje, jako Čech Čechu upříměji. Vedlo se nám pod vládou Habsburků dobře? I co dobře! Byli jsme v podnoží, každé volnější slovo bylo podezříváno, ale poslouchej, král, král Bedřich, to je panovník, všudy volnost slibuje, všudy blahobyť rozkvěte jen pod jeho slovem, pod jeho rozkazem, takovému panovníkovi

mají naše srdce všechna tlouci vstříc co nejpříznivěji. on nás chce všechny stejně obšťastniti. Či nevíš, nevíš, hospodáři“, a cizinec teď mluvil přímo nadšeně, „co o něm, o králi Bedřichovi praví proroctví? „Brandeburk až přijde do Čech rozvrátí dvanácte sloupů víry papežské a rozšířena bude víra evangelická“ *)

„Aj co tohle tady mluvíš? Proč? Kdo jsi?“ a vážný hospodář Honěk zastavil se před cizincem a díval se na něho přísně, co nejpřísněji.

Ale cizinec nepochopil, proč asi se hospodář taže: „Co tohle tady mluvíš, a proč?“ Byl tak zabrán v to, co od krále Bedřicha podle jeho zdání kynulo, že myslel, že takovou zprávu musí přijati každý s povděkem! Proto jen na to: „Kdo jsi?“ odpověděl a byl zase ve svém. —

„Kdo jsem? Však jsem povídal, že také Čech, a to takový Čech, že raduji se z plna srdce, že zas českému národu kyne samostatnost, svoboda, blaho, neboť to vše král, veliký Bedřich chce nám volně a milostivě dáti“.

„Pruský král že nám chce něco dáti?“ pronesl hospodář Honěk nevrle; chtěl dříve něco o těch dvanácti sloupech víry papežské odpovědět, ale když on ho ten cizinec svými výroky jinam zavedl. „Pruský král že nám chce něco dáti?“ opakoval důrazně, ba až jízlivě. „Ovšem nemusíš už ani říkati, proč takle mluvíš, slyšel jsem, že i mezi Čechy našly se duše úhlavnímu našemu nepříteli zaprodané; tys se zaprodal podle všeho také, ale buď si, já ještě jednou opakuji, pruský král že by Čechům něco dal? Což nevidíš, že on jenom béře! Slezsko pryč! Dávni bratři jsou od toho království odtřzení! A podívej se dále! Vidiš, co je naděláno od Prusáků cest do Čech! A pozoruj, co se po těch cestách odtud, od nás do Pruska odváží! Každý i ten nejtíže ušetřený český groš, vyrvaný z mozolené ruce české, náš chléb naše obilí, vůbec, kde co jen dost málo cenného, to všechno je hrabivé ruce prusácké vhod, tolik ona toho bere a ty říkáš, že Prusák něco dá? Věru, věru snad ke všemu ještě i to nám snášeti nutno, že zaslepenci mezi námi jsou a aby neprohlédli, zmáten jest rozum jejich pro nenávisť k naší víře.“

Cizinec teď se vzpamatoval! Byl zvyklý, že všude, kam jako nádhončí pro myšlenky pruského Bedřicha přišel, že mu, třeba všude s ním nesouhlasili, nebylo aspoň odpíráno. Jako jinde tak teď na samotě se rozhovořil s celým nadšením, v němž ani neuznával, že by kdo jinak mohl smýšleti a teď poznal, že narazil, že všechno, co dříve říkal před stejně smýšlejícími neprozřetelně pronesl i před tím, který podle všeho byl upřímným katolíkem.

„Ah ovšem, já neuvažoval“, zajíkal se, „já si nevším! — nevzpomněl, ovšem ty nemůžeš se mnou souhlasiti ty nemůžeš býti mých náhledů přítelem, poněvadž tě naproti staví víra tvoje“.

„Naproti staví víra má? Co to mluvíš? A jak to mluvíš?“ rozhorloval se hospodář. „Stavěla mne proti tobě víra moje, když jsi přišel a na dvěře zabouchal? Ptal jsem se tě jaké jsi víry, jakých jsi náhledů dříve, nežli tě přijal můj? Ó mezi námi může býti mír, pokoj, snášelivost, jen kdybychom na oboji straně plnili, co každý zákon víry předpisuje.“

„A co my neplníme?“ tázal se teď příkře cizinec.

„Zákon lásky k vlasti“, odtušil klidně Honěk.

„Jak to můžeš tvrditi?“

(Pokr.)

Vánoční proslovení sv. Otce.

Odpověď, již dal sv. Otec na blahopřání, jež mu přednesl jménem sv. Collegia za příčinou svátků vánočních a Nového roku kardinál Monaco la Valetta, zněla takto:

„Četná a veliká jsou beze vší pochybnosti dobrodiní, za kteráž děkujeme laskavé božské Prozřetelnosti, i jest Nám milo, pane kardinále, že je s Námi

*) Viz: „Rezkovy dějiny náboženského hnutí v Čechách“ za vlády Marie Terezie str. 111.

uznává také svaté Collegium a za to vzdává Bohu dík a chválu; neboť pouze Naše chvála a Naš dík byly by za takovou hojnost milosrdenství příliš malými. Je to ruka Páně, jež zachovává Nás ve zdraví ještě v tak vysokém věku, jež poskytuje Nám té nad míru veliké útěchy, že žítí vidíme milostí Jeho oddanost národů ku Stolicy apoštolské; jež nedává Nám zoufati uprostřed péčí úřadu, jenž by i za méně obtížných časů a okolností byl příliš těžkým břemenem pro bedra Naše. Dbajíce ale toho, abychom závažné povinnosti jeho podle Našich sil plnili, nechováme přání vroucnějšího, než to, co také Vy, pane kardinále, řekl Jste ve svém blahopřání, totiž: abychom stejně jako tak mnohý z Našich předchůdců mohli také My účinně udělovati a přinášeti pokoj Evropě a světu. Jisto jest, že jsme již povahou Našeho vysokého úřadu autorisovaným jeho podporovatelem a zvěstovatelem; neboť pokoj jak v jednotlivci tak v lidských společnostech jest dítětem spravedlivosti a spravedlivost žije pouze z víry: „Spravedlivý žije z víry“. Poněvadž pak křesťanské velekněžství jest neomylným strážcem víry a nejvyšším ochráncem veškeré spravedlnosti, jest důsledně také apoštolátem sjednocení a pokoje. Ponechte tomuto apoštolátu, kteréž má své poslání s hůry, jeho běh; přijměte bez podezření slovo, jež k Vám mluví; dejte mu vniknouti do svobodného svědomí občana, do svazku rodiny, do správy státu a uvidíte brzy rozkvétati pokoj a pořádek, jež jsou největší tužbou a nejvyšší potřebou národů.

Vnitřní příčinu přítomných trudných dob hledati dlužno zvláště v oslabení náboženské víry. Ztratilo-li oko ducha ze svého pozoru nebe, pak poutáno jest pouze k zemi, pak mizí láska, která spojuje a převládá samoláska, jež rozděluje. Odtud přicházejí ty osudné spory, zakrývané klamným zdáním, odtud ta vzájemná žárlivost a ta bezúždná ctižádost a ten ve všech vrstvách společnosti rostoucí nepokoj, odtud to novotaření, jež všude vystupuje s nebezpečími a boji přemnohými. Za těchto poměrů instinktivně pociťují národové potřebu míru a pídí se úzkostlivě po něm; ale pravý pokoj nepřichází, poněvadž až příliš zapomněli na Toho, kdo jediný jej dáti může.

Nebylo by tedy lze doufati v žádné náboženské probuzení, kteréž by slibovalo dny pokojnější? O ano, lze v ně doufati a lze v ně pevně doufati, poněvadž Ježíš Kristus člověčenstvo, jež vykoupil, neopustí. Tak jako Duch Boží vznášel se za prvního dne stvoření nad novými vodami a jakož je zúrodnil, rovněž tak sestoupí na lidská pokolení v okamžiku, jež ve Svém milosrdenství určí a znovu obživí mocí Své sily a působnosti církve udušené nebo polomrtvé símě božské víry. S touto sladkou důvěrou v srdci přijímáme laskavé přání, kteréž vyslovilo Nám dříve svaté Collegium ústy svého důstojného děkana. My za to prositi budeme o vznešených a radostných svátcích těchto dnů božské dítko, aby hojně vylíti ráčilo na sv. Collegium dary svých nebeských milostí. Zatím udělujeme jako záruku otcovské lásky jemu, biskupům, rozličným prelátům a všem zde přítomným z plna srdce Svě apoštolské požehnání.

Masopustní feuilleton.

Nevím, budu-li míti mezi příznivci a čtenáři svého listu zastoupení také krásnou pleť. Jestliže ano, tak Vám všem, spanilé čtenářky, předpokládáje ovšem, že jste ještě k zadání, přeji šťastný a veselý masopust. Jsem pro to, aby mladým dámám přálo se mimo k novému roku ještě k masopustu. K novému roku vlastně přeje se jen tatínkům a maminkám a těm, kteří za novoroční přání povinni jsou, nechtějí-li býti kološálními nezdvořáky, dáti slušnou diskreci. Že ale oba druhy těchto přání patří více mužům jest patrno. Zpropitné jde pravidelně z kapsy mužského rodu, a ta ostatní přání? — pamatují se dobře, že jako kluk maminčino přání odbyl jsem vždy jen tak po domácku, ale na tatínkovo musel jsem se naučiti a odříkati celou báseň s pravidelnými slizami a zajiknutím na konci.

To je ale očividná nespravedlnost vůči krásnému pohlaví vůbec, v době pak ženské emancipace zvlášť. Proto navrhuji, aby mimo novoroční přání zavedlo se ještě zvláštní oficiální přání všem kráskám, majícím své srdce ještě na prodej — chci říci k zadání nebo k oblažení. Za nejpráhodnější dobu k tomu uznávám svátek Tří králů, jako konec zapovězené doby a začátek masopustu.

Veliké církevní svátky mají své předhody čili přípravu. Masopust má ji nyní, jak se zdá, také, ačkoliv je svátkem naprosto světským; aspoň v Praze ji má. Masopust je svátek karnevalů, radovánek, tanečních zábav, sňatků — a advent k nim. bohužel, přípravou. Celý advent nic — než samá taneční hodina s příslušnými cvičnými tanečními večírky. Pravím, skutečné předhody.

Pravím: bohužel. Nepravím tak z příčiny církevní; ne, o té ve feuilletoně nemluví, ale dím tak v zájmu vlastním všech mužů. Nebylo by jistě tolik nešťastníků v době masopustní, kdyby nebylo té adventní přípravy. Tak ale, když naše krásné pohlaví beztoho už dost nebezpečné po celé čtyři neděle se cvičí v přívětivosti a úlisnosti, v poklonách, v úsměvu a hře očí, v roztočilém žvatlání a všech těch vlastnostech Eviných, divte se, že sotva nastane masopust a kuřátko se rozhlédne — chňap, už ho má a za pár dní jsou na faře.

V zájmu tedy celého mužského pokolení navrhuji, aby tato doba nebezpečných studií byla odstraněna a místo ní zavedla se oficiální přání k šťastnému masopustu.

Přeji šťastný a veselý masopust, krásná dámo, pravila by ústa, ale oči by se smály asi takto: Chtěla byste, není-liž pravda, krásná slečno, ze srdce mého učiniti otroka, ale marně, nepovede se vám.

Na tuto myšlenku přivedla mne jen útrpnost s ubohým „silným“ polblavím, kterou pocituji, kdokoli sedě v kanceláři farní uvádím ve scénu první jednání tragédie zapisováním párků do snubního protokollu.

Tu si vzpomínám a uvažuji, proč se ten masopust jmenuje vlastně masopust. Maso-pust, to znamená přec půst od masa; to ale zde neplatí. Uvažuji a uvažuji — a nemohu přijíti na žádný vhodný výklad. Nezbyvá než ten. Půst je něco nepříjemného, zlého, proti čemuž přičí se naše přirozenost. Masopust musí tedy býti také něco zlého, nepříjemného. Jméno vzniklo nejspíše v době, kdy ještě nebylo rovnoprávnosti a dámské emancipace, a kdy všecku vládu u veřejnosti měli mužové. Dobře znajíce osudnost masopustu pro své pokolení, nazvali ho tedy slovem, které přivádí na mysl něco zlého, nemilého, osudného: nazvali jej masopust.

Jiný výklad nemám. Nemysli si, spanilá čtenářko, že to povídám ze závisti. Bůh uchovej, pravím to z čisté útrpnosti se svými nešťastnými bratry z rodu mužského.

Že mám pravdu vidím každý den v masopustu, někdy i vícekrát za den. Zaklepou.

Napřed hopkuje nevěsta, za ní jako na provázku ubohá ovečka, pan ženich.

Nevěsty přicházející v té jisté záležitosti vždycky hopkují. Nedivím se tomu. Když je srdce v rozpuku, skáče asi rádo, a poněvadž jest almarou všech potřeb domácnosti lidského těla, sdílí své city také ostatním údům.

Ať si tedy hopkují, nevidáno!

Někdy ale přece se zlobím, uvažuje, proč právě nejvíce hopkují jdouce na faru. Není-liž v tom stupňovaném hopkování také kus škodolibé radosti, která praví: Už tě mám, jen počkej, až po ohláškách! — —

Ostatně i to jim odpouštím. Usmíří mne pravidelně ta jejich ostýchavost a něžnost. Jen tak polichouneklepávají, a vstupují jen tak na půl dveří. Nejdříve obyčejně zvědavýma, trochu bázlivýma očima. Kuráž ale dostávají za minutu

Za to ženich rozpačitě jde za ní, usmívá se, usmívá, ale jak! Tak jako ovečka před tím, jenž ji stříhá. Ani neumí někdy vyříci, co chce. Za to když

odchází, upaluje o všechno pryč. Ten si asi oddychuje, myslím si, jako nemocný po operaci. Pak, když už je v tom, oddává se s resignací svému osudu.

Není-li to důkaz pro pravdu mého tvrzení, že masopust má jméno od něčeho osudného, nemilého?

Když přijde dáma v letech, zvláště vdova, vážící již jisté kvantum kilogramů, rozltnou se dvéře jako před maďarským husarem, a podlaha duní. Resolutně ukáže na svou oběť: Tady je můj nastávající. V duchu si myslím: co nastávající? — Slovo „nastávající“ je přívlastek jen a patří k němu ještě podstatné jméno. Jaké? tážu se. Jaký nastávající? Pán? Bůh uchovej, to mi ani jednou nepříjde na mysl

Ostatně dobře že přicházejí s takovou. Osudu svému muž tak jako tak neujde. Kdyby přišla hopkující jako slečinka, protivila by se mi.

Pravil jsem, že slečinky proto hopkují, poněvadž srdíčko jejich jest jako růžové poupátko v rozpuku, něžné a vzdušné. Srdce kilogramové matrony představuji si jako makovou buchtu, trochu natvrdlou, které by hopkování ani dost málo neslušelo. To nepravím s příhanou. Bůh uchovej! Mně je natvrdlá maková buchtá s kávou věc velice sympatická, ale vážné musí na mne hledět a dobrácky. A není, prosím, nebezpečná. K poupátku z daleka přivoníš a už je s tebou na faře

Pan ženich přichází v tomto případě chladný, s rozumem a rozvahou. Srdce své mívá v portmonce své nastávající, nebo v záloženských knížkách. nebo viset na domě č. X.; někdy také zároveň u „štamtyšů“ v plzeňské pivnici.

S párky ať jsou jakéhokoli druhu jednáвам velice zdvořile, přívětivě, láskyplně, otcovsky. Myslíte si, že zvláště tehdy, je-li nevěsta mladá a hezká? Myslete si, co chcete; já ale pravím vám, že z útrpnosti, z čisté lidské útrpnosti a lásky k ubohým. Nic více.

Dám si všechno pěkně, důkladně a široce říci, a pasu se škodolibě na nešťastných obětech.

Ten si dal! Nu, šťastný a veselý masopust!

Pak si je posadím před sebe na divan, pěkně vedle sebe, a spisuji vážně protokoll, bedlivě je pozoruje.

Než už dost. Chcete-li vědět, jak to dělám dále, mám pro vás zvědavě radu: přijďte s „ním“ na faru ještě v tomto masopustu, nebo do příštího, kdo ví kde budu. Třeba, čehož Pan Bůh nedopustí, v očistci, abych pykal, že jsem tolik lidí učinil nešťastných

Kdybych směl doufat, že se na mne za tento masopustní feuilleton nezlobíte, může být, že bych přišel někdy zase s jiným.

Nuž, nezlobíte se? Však nemusíte všemu věřit

Přeji vám tedy, spanilé čtenářky, šťastný a veselý masopust!

Discipulus

L i t e r a t u r a.

„Meč.“ Obranný kalendář katolický na obyčejný rok 1894. Cena 50 kr. Náš časopis jmenuje se „Obrana“. Čtenářové znamenají, že jsou rodu ženského patří k „slabému“ pohlaví. O tomto jde sice pomlouvačný hlas, že mívá ostrý jazyk, někdy prý i dokonce ostrý jako dvousečný meč, ale máme za to, že statný přítel a ochránce nemůže mu škoditi. Výmluvný jazýček ženského rodu a pádný „Meč“ mužského rodu hodí

se dobře do parku zvláště v masopustě. Doporučujeme tudíž svým čtenářům co nejvřeleji oba, „Obranu“ i „Meč“. Kalendář „Meč“ byl, jak známo, založen miláčkem českého lidu, nejd. biskupem Královéhradeckým Eduardem Brynychem. Již to je pro jeho doporučení. Nyní řídí jej věhlasný spisovatel český dp. Fr. Pohunek. Z jeho výtečného pera jsou v „Meči“ mnohé znamenité články, jimiž naši čtenářové se nejen pobaví, ale také po-

učiti mohou o otázkách na dnešní dobu velice vážných a časových. Také mnozí jiní osvědčení spisovatelé přispěli do něj pracemi zajímavými a poučnými. Proto ještě jednou díme: kupujte a rozšiřujte kalendář „Meč“.

„**Vlastenecký Poutník.**“ Kalendář na obyčejný rok 1894. Cena 50 kr. Také tento kalendář doporučujeme svým čtenářům. Zaslouhuje právem jména „vlastenecký“ Poutník, nebo obsah jeho je podle toho, že jest s to, aby rozehlál

mysl vlasteneckou. Mimo to, podává i on pěkné poučení a milé zábavy. My se stanoviska svého listu více ovšem doporučujeme obranný „Meč“, uznání svého však ani „Vlasteneckému Poutníku“ nemůžeme pro zdravý a zajímavý jeho obsah odepřít. Vyslovujeme přání, aby kam nevnikne rázný „Meč“, putoval zábavný „Poutník“, jsonce jisti, že všady bude radostně přijat a čten. Ostatně je dobře mít obě „Meč“ na obranu a „Poutníka“ pro zábavu.

D r o b n o s t i.

Náboženská svoboda v Turecku.

Úplná náboženská svoboda panuje do té doby vzhledem k jiným vyznáním pouze v zemích katolických. V zemích protestantských o úplné svobodě náboženské katolíků ještě daleko nemůže býti řeči. To jasně ukázaly poslední štvánice proti jezuitům a dokazuje s důstatek i to, že mezi nejvyššími správci země v Německu jen jediný jest katolík. V některých menších státech německých panují ještě poměry podobné poměrům šestnáctého a sedmnáctého století. Poměry ruských katolíků s důstatek jsou známy. Však více nežli nekatolíky bývá svoboda svědomí porušována nevěrci zednáři, jak nejsmutnějším toho příkladem jest Francie. I jest zajisté zajímavé zvědět, jak vede se katolíkům pod panstvím pŕlměsíce. Dovidáme se o tom z nejkompetentnějšího místa z úst katolického patriarchy Cařihradského, který portou poslán byl k sv. Otci u příležitosti jeho jubilea. Týž navštívil Paříž a vraceje se do Říma, zastavil se v Remeši. Měl v katedrále Remešské řeč, o níž psal l'Univers takto:

Patriarcha katolických Arménů, mgr. Azarian, jedna z nejvýznačnějších osobností na Východě, který svými skutky, svou činností a svým vlivem zaujímá v Cařihradě místo mocné, trávil svátky velikonoční v Remeši. Jako mimořádný vyslanec sultánův k papeži seznámil se v Římě s kardinálem Remešským a u něj se zastavil. Zjev patriarchy jest vznešený, oko jeho olnivé, dlouhý vous jako sníh bílý. Vstoupiv na kazatelnu ve svém východním ornátě, těšil se ovšem velikému interesu. Mluvil o velikosti svého

patriarchatu, o katolickém životě v něm panujícím, o missiích, na nichž Francouzové mají tak stkvělého podílu svými ročními příspěvky a dary a o velmoudré politice Lva XIII. vůči církvím východním. Pozornost posluchačů ale ještě výše stoupla, když mluvil o náboženské svobodě katolíků pod vládou tureckou. Náboženská svoboda utekla se z Francie na Bospor, pravil Sultán věda, že princip auktority nemá většího strážce nad křesťanství blahosklonně a čile podporuje katolické hnutí své říše. Nejen že katolíkům jest zabezpečeno svobodné vykonávání kultu i zevnější manifestace náboženské jsou trpěny a respektovány. Veřejné ulice jsou otevřeny processím, vojsko vzdává čest nejsv. Svátosti, lid účastňuje se slavnostních projevů náboženských. Školy, missie, náboženské podniky, řády náboženské jsou svobodny a prosperují pod ochranou vlády. Patnácte biskupů, stojících pod patriarchatem, mají civilní jurisdikci ve svých diecesích, oni rozhodují svobodně v záležitostech sňatků, dědictví a testamentů. Osoba patriarchy v Cařihradě jest ve vážnosti, jeho slovo má váhu i na místech nejvyšších, a nejednou byl již v záležitostech zvláštních vyslancem sultánovým u papeže. Marně hledáme podobnou svobodu a protekci katolíků u jiných národů. Nelze se ovšem diviti, že katolický list francouzský činí zajímavé porovnání svobody náboženství v demokratické republice francouzské za poslední léta s tou, jaká vládne právě v absolutistickém Turecku pod vládou pŕlměsíce. Také protestantskému Německu, ve kterém katolíci jen obrov-

ským utrpením a téměř moci dobyli si jakés takés svobody a rovnoprávnosti, může dnes Turecko v toleranci sloužiti za příklad.

Náboženské vědomosti červených a teplých! Po delší době uzřela opět světlo světa socialistická „Rašple“, pověstná svým surovým a nemravným obsahem. V rýmovačkách „Mechanice“ a „Jindy a nyní“ otírá se nemravným způsobem o kněžstvo. Diviti se tomu ovšem nelze. Každý soudí o jiných podle sebe. Rašple nemůže už jinak. Jestliže to socialistické čtenáře baví, dává jim svědectví velice málo chvalitebné. Než to ať si páni sami spraví; naší cti taková špína umenšiti nemůže, leda v kružích, kde čest vůbec platí za bezcenný cetek. Avšak přímo klasické jest, co podává rýmovačka „Zima“. Ubohá Rašple totiž má za to, že o Vánocích slaví se „Vzkříšení“. Pišeť ve zmíněné písničce, že zatím co dělník bidou byne, jiní mile se hřejí a „Vstalt jest této chvíle pěji! To se povedlo, co? Rašple neví, že o Vánocích zpívá se „Narodil se Kristus Pán.“ Pro pána krále, zvoláš, milý čtenáři, toť přece ví čtyřleté děvčátko. Inu, Rašple to neví. Toť se rozumí, že nám nadává zpátečníků a zatmělců a nás poučuje každou chvíli o věcech náboženských. Nu, kdo chceš, běž si do Rašple pro moudrost a poučení. Pak jistě bude v hlavě tvé trochu méně té zatmělosti a tmy. Právo! Figaro!

Kapitál a socialisté. Dle výpočtu, který přinesly mnohé listy, obnáší jmění Rothschildovo dnes nejméně 3200 milionů zlatých. Máť tudíž Rothschild ročního příjmu nejméně 160 milionů zlatých. Sv. Otec, hlava několika set milionů katolíků, má na řízení celé své církve roční příjem z petrského halíže asi 4 miliony lir, tudíž ani ne 2 miliony zlatých. Sv. Otec jest, jak všeobecně známo, osvědčený přítel lidu. Četli jste někdy jen slovo nedím pochvalné, ale aspoň uctivé o vznešeném nástupci Petrově v listech socialistických? Jistě ani jedenkrát ne, za to ale hodně mnoho hany a potupy. Z toho suďte na socialistickou mravnost. I ten nejmenší král má jen pro svou potřebu větší příjem než on, a přece byly to právě příjmy sv. Otce, pro které i v době

jubilea, kde každý slušný list učinil o něm projev úcty, byl stálým předmětem potup a han v listech socialistických. A četli jste někdy něco proti Rothschildovi? Sotva. Ovšem sdělovaly denní listy, že visitka jeho byla nalezena mezi papíry anarchisty Vaillantovými, který byl hodil pumu do sněmovny pařížské. A pak máme věřiti, že socialisté skutečně bojují proti kapitálu! Nám jest ovšem lhostejno, jsou-li socialisté s Rothschildem v přátelství, ale o to nám jde, aby byla zjevna pravdivost a mravnost našich teplých oprávců světa.

Z říše pravdy. Vite, pod jakým praporem bojují „klerikálové“ sdružení na říšské radě ve klubu Hohenwartově? Že nevíte? Zeptejte se na to brněnské socialistické „Rovnosti“. Ta musela jej vidět, neboť píše ve svém 24. čísle, že na něm stojí: „Ve jménu zisku bojujeme jen pro svůj zisk třeba s ďáblem“. Toť se rozumí, že je to pravda. Svým osvěceným čtenářům předkládá to s takovou omáčkou že jen žaludku koňskému by po ní nepřišlo špatně. Je to snadnoučké někoho zostouzet, není-liž pravda? Nejdříve se o těch „klerikálech“ něco hodně potupného vymyslí, pak se to ještě potupněji napiše, a na to se to tak osolí, až to čpí jako pražský kanál za letního vedra. Pak se volá: vidíte je, ty klerikály? To je socialistická pravda podle hesla „Rovnosti“, jež v jejím čele se stkví „Rovnost, volnost, bratrství“. Dovoleno je to, poněvadž dle socialistů „náboženství jest věci soukromou“ jako soukromý majetek před pumami. — Podobných pěkných ukázek na obranu „pravdy“ přináší „Rovnost“ na dva sloupce. Svou záhu shladila si také na uherských katolicích, kteří brání se proti nucenému církevnímu manželství jako proti porušení svědomí. Vyhláší je za revolucionáře. Myslí-li to „Rovnost“ do opravdy, měla by se z toho radovati; nebo, budou-li katolíci revolucionáři, stanou se socialistům velmi blízkými. — Jestli takové věci patří k boji za „práva lidu“, za něž prý socialisté bojují, není ovšem těžko rozhodnouti. — Zmíněný list bude letošním rokem vycházeti jako týdeník. Budiž to katolíkům výstrahou a povzbuzením.

Časové zprávy.

Znamení doby. Čtenářové dají nám jistě za pravdu, prohlásivším v úvodu, že nastupujeme rok 1894 ve znamení revoluce. Chtěli jsme zůstat, píšíce onen článek, jen na domácích stránkách. Kdybychom ale rozhlédli se po Evropě, viděli bychom všady potvrzení své pravdy. Není snad dnes země, která by neměla své vraždy, atentáty, své děsné pumy. V Barceloně, v Paříži, v Řecku, v Itálii, v Německu, všady týž smutný úkaz. A pachatelé černých těchto skutků nejeví nejen lítosti, ale litují ještě, že nepoštětilo se jim ďáblské dílo lépe. To tedy nejsou jen tak obyčejné vraždy, to jest dozralé ovoce onoho semene, které seli nevěrci pod vůdcovstvím Voltairorým, které seli a sejí ještě dnes různí nevěrečtí básníci, filosofové, spisovatelé, ba i protestantští theologové. Dokud Bohem a Kristem pohrdali jen oni, zůstala nevěra ovšem jen v salonech — a ukázala se lada v panamských škandálech, v italské bance a na místech spustlosti, dnes, kdy právo býti takovým, jakými jsou páni nahoře, i lid si osobuje, ukazuje se v dýkách a pumách. V pravdě, ony jsou nejlepší ilustrací nevěry a bohaprázdnoti. Náš básník Machar napsal kdesi tuto omezenou ale děsnou blasfemii:
... a je-li člověk obrazem Tvým Bože,
jak nekonečně bídným musíš býti sám.

Slova citujeme jen z paměti, ale podávají smysl věrně. Budou li tedy spisy Macharovy ilustrovány, navrhuji, aby k těmto slovům přidány byly jako ilustrace obrazy Mrvy, Ravachola a Vaillanta. To bude logické a bude mítí atrakci.

Suchodolský zázrak. O Suchodolském lese šla pověst, že se tam zjevovala děvčeti Panna Maria. Katolická víra učí, že něco podobného jest možno. Máme zaručené o tom příklady z minulosti i z přítomnosti. Můžeme to odůvodniti vědecky i nábožensky. Dříve však, než podobné pověsti prohlašují se od biskupů za pravdu, musí býti bedlivě vším možným způsobem zkoušeny, a teprve pak, když shledány byly pravdivými a nade vši pochybnost dokazanými, dovoluji biskupové, aby Panna Maria na onom místě byla uctívána. Vice nic. Že v tom není ani za

mák pověry, ani zpátečnictví, ani tmářství, přizná každý slušný člověk. Že zjištění pravdy nemůže se státi ani za týden a ani za měsíc, leží na snadě, zvláště tehdaž ne, jedná-li se o podvod. V Suchodole protáhla se věc následkem úmrtí dřívějšího ndp. biskupa přes rok. Dnes máme rozhodnutí, kterým veškeré pobožnosti v Suchodolském lese se zakazují. Tím ale není ještě prohlášeno, že pověsti suchodolské zakládají se na podvodu. Je-li na věci něco, Bůh pravdu ukáže. Kněžstvo muselo zaujati stanovisko vyčkávací. Tak se také chovalo Není na něm nejmenší výtky. Proč to povídáme? — Proto, abychom poukázali na čistou úlohu, kterou hrají ve věci listy evangelické. Dokud nebylo biskupského rozhodnutí, hanily ho, že prý podporuje pověru, a všelijakými „ušlechtilými“ výroky jej obmyslily. Dnes, kdy rozhodnutí jest vydáno, myslíte, že jsou spokojeny? Bůh uchovej, nyní teprve shlazují si svou záhu na ndp. biskupu a katolicích. Všichni katolíci poličtí jsou jim blbeci, a pan biskup? Ani to neřeknu. Jak vidět, evangelikům se nezachováváme nikdy, lada snad kdybychom zapřeli viru svato-václavskou, jako oni kdysi učinili. Toho ovšem neučiníme. Aby však čtenářové ošklivými útoky evangeliků a nevěrečků liberálů másti se nedali u víře své, přivádíme z péra slovatného učence českého pojednání o zázraku. Těšíme se, že se jim přátelům svým zavděčíme.

Drobné zprávy z Ruska. Katolíci ruští mají vši mocí obrácení býti k rozkolu, k pravoslavi. Dosud se to ruské vládě nepodařilo ani násilím, ani penězi, ani mukami. Katolíci jsou pevní. Jen ruští Čechové neobstáli, k hanbě českého jména musím to vyznati. Několik tisíc jich odpadlo. Je to dílo vlády. Ruský lid, ano i ruské kněžstvo, jež mezi lidem žije, jest snášenlivo. Nyní se domnívá vláda, že se dílo spíše zdaří, bude-li se proti katolikům působiti vědecky. Proto ve Vilně, krajině téměř výhradně polské, má býti zřízena duchovní akademie pravoslavná. Co nezmohly jiné prostředky, nezmůže ovšem ani akademie. —

Národ ruský jest ještě velice málo vzdělán. Dle poslední statistiky, kterou

přináší „Církevní Věstník Ruský“, bylo při odvodu mladíků neznajících ani čísti ani psátí 70 5 procent. Však toto úžasně nízké procento platí jen v krajinách vzdělanějších. Jinde jest prý ještě menší. Dlužno však vyznati, že Rusové s násilím velikým jdou v před, a že tudíž i tyto poměry, pokud vůbec jest možno, brzy se zlepší.

Nepřátelství oficiálního Ruska k papeži jest stále veliké. Zase vypisuje se mnoho cen na spisy, kterými by se dokázalo, že biskupu římskému nepřisluší moc papežství. Patrně to není tak snadné, když se musí na to vypisovati vysoké peněžní odměny.

Zvláštností velikou jest v Rusku, aby šlechtic byl knězem. Ruští kněží na to žejrají, vidíce v tom nedostatek účty ku kněžství ve vyšších kruzích. Nyní mají jednoho, jakéhosi hraběte Tolstoj. Mimořádně podotýkáme, že mnoho ruských šlechticů, mezi nimi i knížat, stalo se kněžími a mnichy katolickými. Tolstoj je také dobrým církevním spisovatelem. Ctí jej mnozí velice. Oficiální církvi ruské ale není vhod. Cestovali po katolických zemích a vypravuje nyní v ruském časopise „Věda a rozum“, jak výtečně od katolických kněží byl všady přijat. Při jídle i katoličtí biskupové prokázali mu čest, aby předřikal modlitbu před jídlem a po jídle. To ji mrzí. Nevědouce, jak si pomoci, píše proti němu řkouc, že to je výminka a jen důkazem, že tam, kde Tolstoj právě byl, ultramontanismus, papismus a klerikalismus nemá svou celou sílu. Lepší něco, nežli nic, myslí si církevní oficiální orgán.

Časopis „Garaždani“ přinesl pře-

dehlý měsíc řadu článků, ve kterých promlouval o položení duchovenstva ruského. S litostí znamená se u nás, píše, všeobecný úpadek náboženského ducha a mravnosti. Nezletilých odsouzců vykazuje statistika více jak 10 procent. Sekty štundistů, paškovců, chlystovců, molokanů a jiných se rozmohly. Poněvadž ale hlavní úloha, působiti na lid v ohledu náboženském a mravním, padá na kněžstvo, dává mu mnohé rady. Ale nejen jemu, nebo kněžství samo sebou na tom záleží, aby víra a mrav prospívaly, nýbrž také o povinnostech obecnstva, zvláště vzdělaného, promlouvá. Přidáváme se rádi k němu. Jak má vykonávati kněžstvo náboženský a mravní vliv, když jest ustavičně zostuzováno, haněno, podezříváno? Jak má s láskou namáhati se, aby v kázáních podávalo to nejlepší, aby v práci bylo neúporné, v lásce k bližnímu bez hranic, když i mnozí z těch „lepších“ spíše překážky mu kladou, než aby ho slovem a příkladem povzbuzovali. Jak vidno, podobná lekce z kruhů laických byla by užitečná i našemu intelligentnímu obecnstvu. Zvláště pro naše domácí sektářství hlas intelligentního obecnstva mohl by býti spasitelný. Je tu mezi lidem celé množství tajných sekt, řízených penězi z ciziny, nanejvýš z Německa, naše veřejnost ale nečiní proti tomu ničeho. Jeho slovo ale mělo by váhu, zvláště proto, že kněží následkem „velebené svobody svědomí“ mají ruce zákonem svázané. Jak docela jinak počíná si tu ruská veřejnost. I u nás veřejnost česká plnila by i dílo vl. stenecké, kdyby poukazovala na zlobnost, nevlastenectví a vůbec nesmysl podobných tajných rejdu.

Obsah „Obrany“ :

Naším čtenářům! — Znamení doby. František Žák. — O zázraku. Podává ph. dr. Eng. Kadeřávek. — Na strážnické samotě. Obrázek z bojů pruského Bedřicha o Slezsko a Čechy. Napsal František Jiří Košťál. — Vánoční proslovení sv. Otce. — Masopustní feuilleton. Discipulus. — Literatura. — Drobnosti. — Časové zprávy.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václav Kotrba, odpovědný redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba) v Praze.

OBRANA.

(OBRANA VÍRY).

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Kráši Vinohradech.

Neodvislý klerus.

Kdo bedlivě sleduje poměry francouzské, brzy pozná, že lid francouzský jest nejvíce sestátněným a tudíž i nejméně svobodným v Evropě. On sice má právo a svobodu, určovati o sobě dle vlastní vůle, ale v tom záleží jeho neštěstí, že přiveden jest poznenáhlu na takový stupeň kleslosti, že není více s to, aby toto své právo a tuto svou svobodu přivedl k platnosti. Bylo by k tomu zapotřebí nadlidského vzplanutí všech jeho nejlepších sil a vlastností, chladného rozumu politického, jež pozbyl, a vytrvalé energie, která v něm zničena, aby prohlédl a svrhl se šíje své nemravné a nedůstojné jeho otrocké, kterým fanatismus nevěry, veliký kapitál a jimi objednávané veřejné mínění ho spjaly.

Zpytujeme-li, kde zla příčina, dostaneme za odpověď, že příčin mnoho. My je dnes vyhledávati nechceme. Poukazujeme ale na charakteristický zřejmý zjev, že zotročení národa jde ruku v ruce s zotročením kněžstva. Nejdříve zotročil si lid francouzský v poblouzení rozumovém a mravním svůj klerus, nyní je otrokem sám, a to slepým.

Tentýž kulturní úkaz mohli bychom sledovati i jinde. V Uhřích zotročuje si právě vláda jako představitelka národa svým návrhem o nuceném civilním sňatku kněžstvo, poutajíc ho proti právu a svědomí u volném vykonávání jeho poslání a povinnosti. Má v první řadě otročiti státu proti národnosti slovanské, ale nebude to dlouho trvati a s zotročeným kněžstvem bude otročiti celý národ fanatismu kalvínskému a nevěreckému, židovskému kapitálu a veřejnému mínění, které ony si dle libosti utvoří.

Jest to jen pochopitelné. Klerus jsa takřka zosobněním nejčistšího, svědomím ovšem umírněného, pojmu svobody, jest praktickým představitelem jejím v národě. Jsa neodvislým, stojí si u lidu v poměru, který jest čistě dobrovolný, svobodný v každém ohledu, zakládajícím se na svobodném a volném přesvědčení a důvěře každého jednotlivce. Klerus ve svém působení

svobodný — toť samospráva v nejkrásnějším smyslu slova, toť nejušlechtilejší demokratismus. Klerus státem zotročený znamená tedy tolik, jako zotročení samé ideje svobody, zatemnění pojmu jejího, sestátnění záležitosti svědomí a srdce.

I národy pohanské mohli bychom uvést na důkaz, avšak zůstaneme doma.

Jestliže jest ale v zájmu všeobecné mravnosti a svobody veležádoucno, aby klerus byl svoboden, platí to o nás jako o národu malém měrou desateronásobnou. Komu je více zapotřebí nejútlejšího pojmu o svobodě, nejširší samosprávy, hluboké mravní síly nežli nám? V boji národním mají největší platnost! Pro tyto ideální snahy pracuje klerus především, z povolání a velice platně.

„Národní Listy“ dne 10. ledna 1894 psaly, podávající zprávu o smutných národnostních poměrech slezských, takto: „Proti nám jest především zemský výbor a všechno, co s ním souvisí. Vláda nechová se k nám ve Slezsku ani hůře ani lépe nežli v Čechách nebo na Moravě. Proto je celá byrokracie proti nám. Obchod, průmysl a železnice jsou proti nám, nemáme ani českého řemeslnictva, a skromný počet české intelligence. Lid je neuvědomělý. Vedle známých buditelů slezských na jediný stav lze se bezpečně spoléhati: na kněžstvo. To nás nikdy nezhradilo. Na učitelstvo spoléhati nelze, zemský výbor má je úplně v rukou. — Protestanté těšínský prohlásili se nešťastnou náhodou r. 1790 pro vyznání augsburkské, vlivem Pruska, a od té doby začal již vlastně úpadek češtiny. Ale boj proti češtině nastal teprve za naší doby, když Dr. Haase stal se superintendentem (biskupem) protestantským“.

Hle svědectví listu nejliberalnějšího a ku kněžstvu tolik nespravedlivého a nepřátelského!

Na jediný stav lze se bezpečně spoléhati: na kněžstvo, to nás ještě nikdy nezhradilo! Ale jaké kněžstvo? Svobodné, neodvislé. Jen takové a žádné jiné. Vemte kněžstvu jeho neodvislost, zbavte ho jeho svobody u vykonávání jeho úřadu a vydejte ho do rukou státu, co z toho bude následovati? Poškodíte nejen věc víry, ale i věc národa. Kněžstvo bude ovšem vždy neodvislejší než kterýkoliv stav jiný, protože není vázáno svazky rodinnými, ale tolik jest patrné, že vlastencové, kteří by z nepřátelství k víře nebo z jiných příčin napomáhali k umenšení vlivu jeho a k odvislosti jeho od státu, přispívali by i k omezení svobody celého národa.

U nás v Čechách máme ovšem lid národně uvědomělý, řady vlastenců neodvislých a intelligentních veliké, avšak nejsme ještě daleko na takovém vrcholu práv a svobod jazyka a národnosti, aby spolupůsobení moci tak vydatné, jakou jest klerus, smělo býti neceněno a neváženo. O tom už ani nemluví, že jen tehdy bude národ celý svoboden, svoboden v ušlechtilém smyslu demokratickém, budou-li svobodní jeho členové a stavy.

Kdo měl by tedy v první řadě bojovati za svobodu a neodvislost svého kněžstva? Kdo státi se o to, aby toto kněžstvo způsobem co nejdokonalším plniti mohlo svou úlohu kulturní a vlasteneckou ve prospěch národa? Zajisté že národ sám — ve vlastním svém zájmu. Národ chráníci svobodu svého kleru a pěstující v něm pojem svobody, pěstuje tím samým svobodu svou, sílu svého mravního a národního charakteru.

Odvěký boj mezi vírou, jejíž oficiálním představitelem jest klerus, a mezi nevěrou, který zosobněn jest v liberalech a liberalním státu, nabyl dnes novou formu, již nazývají sestátňování církve. Liberálové domnívají se, že zbavením kněžstva všeho vlivu v národě, obmezením jeho u vykonávání jeho povolání byrokratismem, jako zaváděním civilních sňatků ano i křtů a vůbec sestátňováním záležitostí srdce zničí víru. Nepronáším o tom žádného soudu, ale tolik musím říci, že národ český nemá prazádné příčiny, aby na boji v tomto způsobu vedeném bral podíl. Učinili-li by tak liberálové naši, dali by si svědectví, že jsou nejdříve nepřátelé víry a pak toprve milovníci svého národa, a že za malý úspěch nevěry obětují národní prospěchy svého lidu.

Nucený civilní sňatek uherský dává o tom příklad velice trefný. Stane-li se skutkem, bude to úspěchem liberalismu a nevěry, ale národové slovanští utrpí tím nesmírně na svém jazyku, na své samostatnosti, na svých právech. On konal by se v jazyku maďarském, od úředníků maďarských, zcentralisoval by slovanské kmeny a spjal je v záležitosti nejintimnější s Peští, s maďarstvím. Mohutná síla národní, vliv slovanského kleru, byla by citelně umenšena.

Jestliže tedy s radostí vidíme, jak i slovanští liberálové v Uhrách se proti nucenému sňatku civilnímu brání a bojují za neobmezování vlivu a svobody svého kleru, mělo by to býti poučením i našim liberalům, aby aspoň v zájmu národním nepřikládali nikdy ruky k obmezování vlivu a svobody kleru českého.

Že socialisté jásají nad návrhem uherským, nelze se ovšem diviti. Jich vůdcové vedou je nejen k fanatismu nevěry, ale učí je býti internationalními, opovrhovati vlastenectvím. Bolestnější ale jest, že i takoví liberálové čeští, kteří praví se býti v první řadě vlastenci, vítali jej s nelíbenou radostí a slovy nejvroucnějšími. V posledním čase ovšem ochladlo poněkud nadšení jejich. Snad poznali, že sestátňováním církve trpí nejvíce národnosti. Mínilo tu hlavně „Národní Listy“ a rádi tuto změnu konstatujeme.

Mohli bychom na důkaz svého tvrzení, že klerus u vykonávání svého úřadu svobodný a neobmezený jest pěstováním pojmu svobody vůbec, pro nás Slovany rakouské pak národní nutností, uvést příklady i jiné, na příklad důvody velice trefné z doby Josefinské, ale návrh nuceného civilního sňatku jest důkazem tak pádným, že by to bylo zbytečno.

Jakou neocenitelnou výhodou jest pro nás, že máme více stavů v národě neodvislých, které ku vítězství národních našich snah tak platně přispívají! Neobmezované učitelstvo, neodvislé úřednictvo jsou důležitými činiteli v ohledu národním. Stav kněžský má nad ně tu přednost, že přichází v nejúžší a nejintimnější styk se všemi vrstvami národními a jeho vliv jest eminentně mravní, tedy přímo na charakter lidu působící. Čím více tedy bude klerus svobodným a čím více uvědoměným, tím platnější a mohutnější bude jeho vliv na vypěstování svobody a vlastenectví v národě.

Volám tedy, neobmezujte církev, neobmezujte klerus v jeho působení ale chraňte spíše jeho svobodu. Svobodný a neodvislý klerus, tato duše lidu, vlévati bude vznešené pojmy svobody do srdce národa — snad méně radikálně, ale za to s mohutností a houževnatostí, s jakou působí víra a mravnost na charakter lidský. Zájem národní toho žádá.

Fr. Žák.

Civilní sňatek uherský a naši socialisté.

V čem předloha o nuceném civilním sňatku uherském záleží, jest známo již každému. Proto opakujeme z ní tuto jen některé zásady, které nás jako katolíků nemile se dotýkají. Předně nemůžeme se srovnati s tím, aby věc víry tahala se před stolicí světskou. Prostě pravíme: Hejtmanství nebude nikdy kompetentním úřadem v záležitosti církevní, třebať zákon násilně tak určil. Jako nemůže před Bohem odpouštět hříchy, nemůže určovati podmínky svátosti manželství. Dále nemůže se víra katolická nikdy srovnati se zásadou, že platné manželství lze zrušiti a bývalým manželům v nové sňatky vejíti. Bůh ustanovil manželství nerozlučitelné, Kristus to potvrdil, a proto ani maďarský ministr nemůže stanoviti něco jiného. Tyto dvě nezměnitelné zásady věrouky katolické zmíněným návrhem se porušují. Dnem, ve kterém by se stal zákonem, přestalo by Rakousko slouiti „katolickým“ státem, kterýžto titul se mu dosud proto dával, že zákonodárství jeho nerušilo násilně žádného článku víry. Pak katolíci uherští nebyli by více svobodnými ve vykonávání své víry, nýbrž svoboda svědomí byla by pro občany-katolíky zrušena.

Vytknuvše tyto dvě, jak za to máme, nejdůležitější zásady nového návrhu, upouštíme pro tentokráte od dalšího projednávání jeho, abychom se poohlédli, jak vítán byl návrh u nás. Listy konservativní jej odsuzovaly. Stanovisko náboženské nevystupovalo u nich sice v popředí, posuzovali návrh více po stránce vlastenecké a po stránce občanské svobody, než nám stačí, že jej odsuzovaly. Listy liberální vítaly jej zprvu sympaticky a „Národní Listy“ horovaly o něm jako o největší vymoženosti kulturní. Ale později přišly k jinému náhledu. I ony dnes odsuzují jej jako byrokratický a proti Slovanům namířený; o náboženské stránce jeho pak mlčí.

Zbývají socialisté. Oni vítají jej vůbec, zvláště ale jasají proto, že utrpí jím víra, nebo jak oni se vyjadřují, moc církve. Tato radost potlačuje v nich úplně slovanský cit. Dosud aspoň nečetli jsme ani v jediném socialistickém listě, že by litovali Slovanů uherských, které návrh silně ohrožuje. Že by byli úplně prázdní slovanského vlastenectví? My jsme té jejich na odiv stavěné internacionale nikdy úplně nevěřili, domnívajíce se, že jim nejde tak zcela ze srdce, ale jich židovskými vůdci jest jim vnucena. Vždyť by to bylo nepřírozené, protilidské. Nejspíše tedy i tentokráte vštěpovaná nenávisť náboženská umlčuje a potlačuje v nich lepší jich cit.

Mnohý mohl by se diviti, že socialisté souhlasí a radují se nad návrhem, který i ve věcech manželských všecku moc dává státu, proti kterému oni tak urputně bojují. Avšak jednají jen důsledně. Vždyť pracují za tím cílem, aby svoboda jednotlivce vůbec pominula a stát stal se vším. Soukromý majetek, tato největší záruka svobody osobní, má dle jejich zásad pominouti a všecken majetek má přejíti v ruce státu. Má přestati veškeren samostatný stav, a všichni státi se mají v socialistickém státu budoucnosti prostými jedinci, nedospělými nemluvňaty, jež stát bude živiti, odívati, jim práci vykazovati, je řídit a jimi neobmezeně vládnouti. Že tedy schvalují i návrh na sestátnění intimních záležitostí manželských, jest jen důsledné.

Divné jest leda jen to, že souhlasí, aby této absolutní moci nabyt stát nynější, ten stát nenáviděné buržoasie

Hledíme li k náboženské stránce návrhu, a pomíjíme-li mlčením různá sprostáctví socialistických listů, hledí vnutiti do svých čtenářů asi následující náhledy:

1. Manželství bylo prvotně pouhou občanskou smlouvou. Církev prohlásila ho za svátost jen proto, aby lid uvedla ve svou závislost a mohla jej opanovati.

2. Zavedením civilního manželství stane se lid od církve opět neodvislým a moc její tím k radosti všech socialistů utrpí.

3. Rozvod manželský stane se od kapric kněží neodvislým a snazším, čímž veřejná mravnost ziská.

Nemínice vyvracovati šířeji lživá tato tvrzení, podotýkáme však přece následující.

1. Že by manželství bylo bývalo někdy mezi věřícími obyčejnou občanskou smlouvou, jest nepravda a nikdo toho nedokáže. Socialisté o důkazy také se ani nepokoušejí. Tvrdí tak pouze. Proč, jest zcela jasno. Lhou prostě, aby tím snažněji naklonili své stoupence k sňatku pouze státnímu a potupili církev. Církev učící posvátnost sňatku jako svátosti hlásá jen to, co ji učil Kristus, Syn Boží. Tolik i socialisté zajisté vědí, ačkoliv náboženské jich vědomosti jsou úžasně malé.

2. Že zavedením státního sňatku utrpí spásitelný vliv Církve, jest pravda a pochopujeme radost socialistů, těchto krvežíznivých našich nepřátel. Avšak neutrpí daleko tak, jak oni si přejí a doufají. Daleko více utrpěl by jím lid, především pak ta jeho část, která naslouchá učení internacionaly, poněvadž pod jejím surovým nátlakem zbavena by byla onoho požehnání, které z víry a svátostí plyne. Želíme-li my katolíci a kněží zmenšení vlivu Církve na lid, nečiním tak pro zájem a prospěch svůj, ale z čisté lásky k Bohu a k lidu, proto, že část tohoto lidu uvržena bude v časnou a věčnou záhubu. A budou to zvláště dělníci a chudý lid, který utrpí. To nás bolí tím více, protože dle příkazu Spasitelova k chudším, bloudícím a nevědomým máme lásku nejživější.

3. Co pak se týče rozvodu, může věděti každý, že platné manželství jest z rozkazu Božího nerozlučitelné. Což nepamatovali si socialisté ani tolik z katechismu, že se domnívají, jakoby rozvod závisel od kněží? Kdyby jen něco málo věděli z dějin, kdyby znali aspoň nejdůležitější dějinné události, jako na př. vznik anglické reformace, musili by znáti to slavné slovo papežské: „non possumus“, kterým sám nejvyšší biskup vyznal, že nemá moc rozloučiti platné manželství. Máme za to, že tak málo vědí i socialisté, a že jejich tvrzení jakoby i to platné manželství bývalo rozlučitelné, jest zrovna takové farizejství jako když tvrdí, že rozvodem netrpí ani víra ani mravnost. Že rozvodem manželským neutrpí víra, jest vlastně pravda, poněvadž ten, kdo uzavře sňatek civilní anebo dá se rozvésti, ukazuje, že vůbec víry nemá; i nemůže na ní utrpěti. Ale, bezměrné jest farizejství, tvrdí-li socialisté, že rozvodem neutrpí mravnost, ale že se ještě zvýší.

Již civilním manželstvím utrpí mravnost. Před Bohem zůstane pouze státní sňatek na věky jen cizoložstvím, byť i deset ministrů k němu dalo svolení.

Rozvod pak jest brána otevřená nemravnosti. Socialisté tvrdí, že pro mravnost jest lépe, když manželé, kteří nechtí více spolu žít, řádně se rozejdou a v nový sňatek vstoupí, tím mravnost se zvýší! Pišíce tak ukazují, že manželství není jim více, než veřejné povolení k hříchu; nic více. Tím prý zamezí se jen nezákonné cizoložství. Zrovna tak logicky mohl by někdo říci. Jest na světě mnoho krádeží a vražd. To ale jest známka znemravnělosti. Co tedy učiníme? Prohlásíme krádež a vraždu za dovolené, za zákonné, a nebude více trestanců pro tyto zločiny. Pak o procento všech zlodějů a vrahů zvýší se mravnost. Jest těžko věřiti, že by socialisté ani tolik soudnosti neměli, aby neznali faleš svého tvrzení. Proto máme za to, že činí ho vědomě z nevěry a smyslnosti, nebo pouze z nepřátelství k víře a církvi.

Než dosti již. My ovšem víme, že socialisty nepřesvědčíme ani neobrátime; toto, jak vidět, ani milost Boží na nich nedokáže. Že o věci mluvíme, spíše proto činíme, abychom lepší části lidu ukázali na nízkost mravní úrovně, již hlásají socialistické listy. Musíme to věděti, abychom znali nebezpečí, které víře a mravům hrozí se strany socialy, jež podobné zásady své ustavičně a s fanatismem v tisících exemplářích svých listů mezi lidem rozšiřuje. Musíme ho znáti, abychom nespali ani na okamžik, ale vidouce nebezpečí tím úsilovněji pracovali na šíření zásad dobrých a pravých, zásad křesťanských. Neboť takovéto jednání socialy zřejmě ukazuje, že nejde jí ani tak o práva lidu dělného a zlepšení jeho stavu, jako spíše o sektářství. To už není

frakce ani národohospodářská ani politická, jež takto mluví, to už je církev, sekta. —

Že by mohli katolíci pro utužení moudrých zásad křesťanských mezi lidem více konati než konají, jest jisto. Častý pohled do hlubin rozumového a mravního poblouzení našich mocných nepřátel budiž nam ustavičným povzbuzením k napjetí všech sil ne za náš prospěch, ale za blaho lidu — i socialistického.

Frant. Žák.

O z á z r a k u.

Podává ph. dr. Eug. Kadeřávek.

(Pokračování.)

I. Co jest zázrak.

Když obrana křesťanská filosoficky dokázala, že nadpřirozené zjevení Boží jest možné, dokazuje filosoficky a historicky, že pro nedostatečnost přirozenosti lidské, člověkem zaviněnou a nevyhroditelnou, jest také nutno; z čehož plyne, že můžeme a jsme oprávněni je hledati. Táže věda líčí také, jaké neocenitelné, velmi důležité prospěchy nám poskytnouti může nadpřirozené zjevení Boží; z čehož plyne, že jsme povinni, že musíme je hledati, chceme-li cíle svého dojiti, že netečnost k němu jest nad míru hříšná.

Než nastává otázka, jak máme je hledati a nalézt, podle čeho je poznati. A tu nám obrana křesťanská uvádí sudidla či známky dvojí, záporná a kladná. Ona jsou známky, které zjevení náboženství míti musí. Nemá-li, jest tím již dokázáno, že jest falešno. Má-li je, m ů ž e býti z původu Božího. Na př. Zjevení musí býti Boha důstojné. Je-li Boha nedůstojno, jest jisté falešno; je-li Ho důstojno, m ů ž e býti pravdivo. Takových záporných sudidel jest pět.

Sudidla kladná jsou známky, jež pocházejíce od samého Boha jsou nejvhodnější, aby jimi původ zjevení na jevo vycházel a potvrzován byl, jež těšíce se největší zřejmosti zevnější nás pevně přesvědčují o božském původu zjevení. Sudidel obojích jest zapotřebí.

Minouce sudidel záporných v tomto pojednání mluvití budeme o kladných a sice o jednom jejich druhu.

K sudidlům záporným, jež sice k důkazu, že zjevení jest Boží a nadpřirozené, jsou nutna, jež však sama sebou nestačí aniž od každého člověka v krátké době mohou býti uvážena, přidružití se musí sudidla kladná, jež odpovídají metodě auktoritativné, která o náboženství nadpřirozeném hlavně a nejvíce rozhoduje: „pravdou něco jest, poněvadž to Bůh sám zjevil“. Jsou nadpřirozena a proto o nadpřirozenosti zjevení Božího svědectví dávati mohou.

Tato sudidla kladná jsou zázraky vůbec.

Zázrak tedy vůbec v tom záleží, že Bůh nadpřirozeně se zjevující, chtěje sobě víry zjednati, takové věci činí, jež on jediný činiti může, při čemž má zření ke zjevení, jemuž ty věci mají sloužiti jako svědectví a s nímž také mají souviseti. Tato činnost Boží se odnáší k přirozenosti buď tělesné buď duchové, jelikož člověk, jemuž k vůli zjevení se děje, sestává z těla a duše; proto rozeznáváme zázrak dvojí, zázrak ve smysle užším, k přirozenosti tělesné buď přírodní anebo lidské se vztahující, a p r o r o c t v í, k přirozenosti duchové se vztahující.

Jednati budeme pouze o zázraku ve smysle užším.

Zázrak čili div jest děj, který nás naplňuje podivením. Podivení však v nás vzniká, když neočekávaný účinek v přírodě se naskytne jehož příčina jest ze zkušenosti neznáma. Příčina může býti neznáma buď ze zkušenosti všech lidí anebo některých; zázrak, o kterém se mluví v náboženství kře-

stánském, budí podiv všech lidí kterékoli doby, jakékoli vzdělanosti, protože má příčinu všem neznámou, která se nedá usouditi ze žádné zkušenosti. Takový podiv lidí všech budí zázrak proto, že záleží v účinku, jenž převyšuje síly veškeré přírody, jež Boha sama příčinou má, poněvadž on jediný vládne přírodou neobmezeně a svrchovaně, On jediný převyšuje působnost přírody, On jediný její běh, její řád změnití může.

Proto jest zázrak děj od Boha samého působený mimo řád, jenž v přírodě vůbec jest zachováván.

Zázraky se liší 1. od toho, co Bůh při stvoření učinil, a co při zachovávaní a řízení činí; 2. od toho, co sice silami přirozenými se děje, ale nic méně pochopitelné není, ku př. jak sloučením kyslíku a vodíku vzniká voda, jak ze semene působením známých příčin vyrostle bylina; 3. od toho, co se děje podle řádu milosti, ku př. svátostí pokání řádně přijatou Bůh odpouští člověku hříchy; 4. od toho, co pouzí duchové dobří silami své přirozenosti vlastními z vlastního popudu činí, ku př. anděl strážný člověka chrání; 5. od toho, co duchové zlí činí, ku př. skrze čarodějnky egyptské obrátili hole v hady; 6. od obratných činů eskamotérských, jimiž neopatrní lidé bývají klamáni.

Pojem zázraku vyžaduje 1. aby to byl děj smyslům přístupný, zvláště zraku, ku př. tři mládence v peci ohnivé bylo viděti, ani ohněm nebyli stráveni, 2. aby se stal v přírodě, ku př. Kristus Pán utišil bouři mořskou, anebo na člověku, pokud tělem svým souvisí s přírodou, ku př. malomocný jedním slovem očištěn; 3. aby to byl děj neobyčejný; 4. aby převyšoval síly všech tvorů přirozené; 5. aby byl původu božského; 6. aby sloužil k projevení něčeho nadpřirozeného, ku př. Mojžíš čině před Faraonem zázraky dokázal, že jest od Boha poslán vysvobodit národ židovský.

Z těchto požadavků vysvětlen budiž zvláště pátý. Božský původ zázraku jest dvojitý. Zázrak pochází od Boha buď p ř í m o, ku př. Bůh způsobil potopu Noemovu, Kristus Pán proměnil vodu ve víno, anebo n e p ř í m o, t. j. skrze tvor rozumný, jehož Bůh užívá, ku př. Eliáš, apoštol Petr činili zázraky, anděl Gabriel přinesl Marii Panně poselství. Činí-li Bůh přímo zázrak, jest Bůh příčinou jeho vlastní, příčinou, jež působí způsobem sobě vlastním, příčinou svéprávní a svobodnou, jež jedná z vlastní pobídky; pakli Bůh činí zázrak skrze tvor rozumný, je tvor příčinou zázraku nevlastní, buď proto, že na Bohu vyžádal působení zázračné, ku př. Josue vyprosil prodloužení dne, anebo že z rozkazu Božího jedná, ku př. Mojžíš před Faraonem, anebo že jménem a mocí Boha samého jedná, ku př. apoštol Petr.

Zázraky rozdělujeme z dvojí příčiny, přihlížejíce buď k e s t r á n k á m d ě j e zázračného anebo k s t u p n ě i, jakým se převyšují síly přirozené.

V prvé příčině přihlížíme 1. k podstatě děje a shledáváme zázrak v tom, co veškeré síly přirozené vykonati nemohou, ku př. Kristus Pán jsa mrtev sám sebou z hrobu vstal živ; Kristus Pán tělem svým prošel dvěře, s tělem svým na nebe vstoupil. 2. K podmětu děje a shledáváme zázrak v tom, co příroda nebo člověk sám sebou může silami vlastními způsobiti, ale ne na jistém podmětu, ku př. zvířata udělují svou silou plodivou mláďatům život, ale žádná síla stvořená mrtvému člověku nevrací života; lékař vidomým činí, ale ne od narození slepého. 3. Ke způsobu děje a shledáváme zázrak v tom, co příroda svými silami a na jistém podmětu vykonati může, ale ne jistým způsobem, ku př. bouři mořskou tiší Kristus Pán jedním slovem, Mojžíš tresce zemi egyptskou mrakem kobylek.

V druhé příčině rozeznáváme zázraky 1. nadpřirozené ve smysle užším, které řád přirozený naprosto převyšují, ku př. Lazar vzkřísen; 2. protipřirozené, které se dějí tak, že ve věci, na které se zázrak děje, trvá schopnost účinku zázračnému protivná: oheň v peci nepálí tři mládence; 3. mimopřirozené ve smysle užším, které záležejí v tom, co příroda činí, ale ne tak, jak se to děje působením Božím v zázraku: nemocný slovem Krista Pána uzdraven. Ve smysle širším jsou všechny zázraky nadpřirozeny, poněvadž jsou

činěny od Boha samého, jenž stojí nad přírodou, a poněvadž souvisejí se zjevením nadpřirozeným, a mimopřirozeny, poněvadž se dějí mimo řád přirozený, od přírody pravidelně zachovávaný.

Ačkoli zázraky od Boha činěné jsou dílem nad přirozeny, dílem proti přirozeny, dílem mimo přirozeny, nicméně ne přirozeny nejsou. Neboť 1. Bůh činí zázraky tak, že přirozenosti neničí v těch věcech, ku kterým se vztahují; ku př. když Kristus Pán nasýtil zázračně množství lidu, nezničil ani přirozenosti chlebě sytících, ani přirozenosti lidí nasycených. 2. Řád nadpřirozený, podle kterého se děje zázrak, předpokládá řád přirozený, kterým se řídí děje přírodní; ku př. v pravdě zázračné, pouhými silami přirozenými nevy-světlitelné prodloužení dne o šest hodin, o němž v Písmě sv. čteme, odpovídá tomu, že podle zákonů přirozených vidíme slunce na obloze o několik minut déle, ač slunce skutečně jest již pod obzorem; něco podobného zázračnému mluvení oslice k Balaamovi shledáváme v tom, že člověk uměním přirozeným vyhotoví z neživé hmoty těleso neživé, jež automaticky vydává ze sebe hlasy lidské. 3. Bůh čině zázrak užívá sil přírodních, jež samy sebou nikterak nestačí, aby to způsobily, co zázračným nazvati jest, ku př. větru, když rudým mořem zázračně provedl národ svůj vyvolený. 4. Podmět zázraku, jenž podroben jest řádu přirozenému, zázrakem povznesen a povýšen jest do řádu vyššího, nadpřirozeného; ku př. tělo Krista Pána, jež bylo právě tělo, jež mělo pravou přirozenost tělesnou, stalo se po vzkříšení nebeským, oslaveným, takorčá duchovým, neporušitelným, nesmrtelným. 5. Co se mimo obyčejný pořádek v přírodě děje, odnáší se jen k jedné příčině, která pořádek ten obyčejně zachovává, ne ku všem, jen k jistému případu, který zázrakem se stává výminečným, pravidelnosti nerušícím. 6. Kromě mohutnosti přirozené má každý tvor, jako tvor Boží, také mohutnost poslušenskou, která přirozenou neničí, a kterou tvor Bohu, svému stvořiteli, tak jest podroben, že bez odporu tomu se podrobuje, co Bůh podle své všemohoucnosti a moudrosti na něm činiti chce způsobem nadpřirozeným, zázračným. 7. Zázrak neodporuje všeobecnému řádu, který prozřetelnost božská v přírodě zachovává; spíše se s ním srovnává.

Z toho všeho následuje, že pojem zázraku, takto stanovený, rozumu lidskému neodporuje; proto jej můžeme přijati.

Přikročíme k možnosti zázraku, která na jeho pojmu spočívá.

(Pokračování.)

Na strážnické samotě.

Obrázek z bojů pruského Bedřicha o Slezsko a Čechy.

Napsal František Jiří Košťál.

(Dokončení).

„Dobře, vy tu vlast, vy sami sebe chcete zaprodati králi cizáku, králi uchvatiteli, králi, který pro svou ctižádost a lakotu z kvetoucích dědin v té vlasti nadělal pouští a lid zámožný přetvořil na žebraky!“

„A což jestli máme příčinu?“ pronesl kvapně cizinec.

„Jakou příčinu? Proč vy tak rádi se odkazujete na písma svatá! Nuže zdali nevíš, co tam psáno o poslušnosti a věrnosti, poddaných k vrchnostem?“

A cizinec po slovech hospodáře Hoňka zase se zarazil. Ale ne na dlouho! Byl již v tom svém nadhánění ve prospěch pruských záměrů tak zatonulý, že jej nic nadobro nepřesvědčilo. Trhl sebou nevrle a pak rozpovídal se příkře a zlobivě trhal: „Ale poslyš, hospodáři, není také nikde psáno, že by člověk nesměl hledati úlevy, když se mu k tomu příležitost naskýtá! Není nikde psáno, že bychom my po tolikerém utlačování nesměli zavýsknouti

vstříc svému osvobození. Oh, kdybys s námi cítil, kdybys cítil tak, jako třeba cítili tvoji předkové, vždyť beztoho byli oni jako tady všudy našeho vyznání, ty bys mluvil jinak.“ —

„A nemluvil!“ vykřikl horlivě hospodář Honěk. „Povídám ti, kdybys i nebyl poznal viru svou blahou, na niž jsem dnes hrdým, poněvadž mne vede k věrnosti k vlasti, kdybys se snad k víře tvé hlásil, dnes bych přestal, protože — protože vím jasně, kde je pravda.“ —

„Haha, snad u tebe?“ rozesmál se jízlivě cizinec!

„Ty se mi vysmíváš?“ tázal se ostře hospodář a přikročil až k samému cizinci a v oku jeho plálo rozhorlení. Pak řekl povznešeně. „Povídám ti, že považuju viru za něco vznešeného! A víš, co ty s ní tropíš? Ty ji snižuješ! Ta víra vaše je snížena teď za záminku nízkých choutek pruského krále, choutek po zemích a choutek po obohacení! On vám svobodu víry předstírá, aby nás Čechy spiše urval. A vy se k tomu propůjčíte. Vy své vyznání vydáváte Prušáku za nástroj, za prostředek k tomu všemu! A zapomínáte, že Čechům nechvalno hledati u cizáků pravdu! Co prospěly nám zásady německých kazatelů před bitvou bělohorskou, když právě pro zásady cizí náš národ vykrvácel? a zase schylují se časy, že Čechové poslouchají hlasů cizích, aby zase vykrváceli. A ty — ty — za tím cizím hlasem podle všeho slepě jdeš — ba ty podle všeho cizáctví nadháníš!“

Cizince tady vše páliło. Slyšel hospodáře stojícího tak blízko něho, jak mluví jako prorok nadšeně a troufale, viděl, jak otevřely se dveře z přístěnku a čeledníku, a sem na něho dívá se tolikero očí, i zdálo se mu, že tu je směšným, nemožným! I zahučel cosi o tom, že je líp venku v bouři, nežli pod krovem lidí prý necitelných, a rozčilený a rozechvělý hnal se pryč, — ze světnice.

Hospodář Honěk za ním se rozběhl, chtěl mu říci, ať jen klidně přes bouři vytrvá a pak ať si jde kam chce, on že mu v ničem překážeti a nic už vymlouvati nebude, ale cizinec už byl venku! Prudké jeho kroky zazněly na dvoře pak zanikly v hukotu větru tam v tu stranu ke „Krahlčí“.

Hospodář Václav Honěk upokojiv ženu, děti a čeleď, procházel se pak dlouho rozechvěn po světnici!

„Takový, takový s těmi vichry teď přes ty uvolněné hranice, že k nám zavál vítr? — Bože — Bože, mně se zdá, že tenhle ten bude horší, nežli ten nejprudší severák.“ — — — — —

* * *

A vážný hospodář ze strážnické samoty, Václav Honěk, pronesl pravdu! Věru smutný, tisíckrát horší nežli to vání severáku od pruských končin, rozvál se víchř po kraji českém, zejména od Hradce Králové přes Opočensko až částečně i na Náchodsko! Všude tam, kde teď bylo vojsko Bedřichovo pánem a kde tedy mělo a provádělo svou zvůli. Toho roku 1744. v týž zmíněný podzim ovšem u Prahy se Bedřichovi valně nevedlo. Vojsko Karla Lotrinského přihnalo se na něho tak prudce, že Prahu opustiti a až za Hradec Králové couvati byl nucen. Zde ale voje jeho se zastavily a rozložily se po celé té čáře od Černilova přes Opočensko až téměř k pohraničním dědinám při Zlatém potoku. A za touto záštitou vojáků hrubých a drsných a rozezlených nad tím, že z pohodlnějších koučů od Prahy ustoupiti bylo nutno sem ve kraj hornatý, prováděli své reje nádhončí pruského krále Bedřicha, který když viděl, že nový pokus urvati Čechy se nezdařil, hleděl tímto svými štědře za službu a zradu svoji placenými nádhončími přiměti aspoň část českého obyvatelstva, jemuž svobodu víry předstíral, k přestěhování do končin své málo zalidněné země. Roztoužil se „Veliký“ Bedřich po dělném lidu českém, rozlakotil se po jeho vytrvalé úspěšné práci! Víra toho lidu, jemu důvěrnému příteli filosofa Voltaira, který o všelikém vyznání mluvil vůbec s úsměškem, byla lhostejnou. Poněvadž však něčím měly býti mysle lidu zmateny, bylo vhod poblouzení jeho. Mluveno k němu i slovy Písma svatého,

překrucovány i výroky jeho ve prospěch velkopruské dobývavé jeho myšlenky. Nádhončí královští, z nichž jednoho jsme viděli na „strážnické samotě“ za hrádeckou Borovou, proplítali se zejména Opočenskem tak hustě, že se tu a tam až i potkávali. A všude bylo dost ano spousta řečí jejich. Mluveno o utrpeních pod vládou Habsburků a mluveno nevázně i o královně zákonitě, kdežto naproti tomu Bedřich byl vyvyšován, „mluveno o něm s nadšením a kolem osoby jeho utvářely se až i legendy.*) Není tedy divu, že ti z protestantů, kteří z vlasti odejít nechtěli, „naplnění byli velikými nadějemi a zmužilostí“ a ti slabší, kterým pobyt v zemích Bedřichových byl líčen jako vrchol všeho blaha, že lehce dávali se svést k — vystěhování z vlasti své. — Jisto jest, že tito nádhončí, aby se zavděčili a aby více odměny došli z kasy královské, slibovali více nežli sám Bedřich a jeho, bylať zřízena k vůli českým vystěhovalcům i zvláštní úřadovna, stálá emigrační kancelář. Rovněž jisto, že slova dějin z těch dob: „lid náš hořkostí a nenávistí stíhal krále, který bezprávně a násilně zom korunní byl odcizil“ platila v plném smyslu o lidu katolickém. Zde se vůbec nádhončím nedařilo a že namnoze byli někteří z nich odbytí i hůře, nežli tam na „samotě strážnické“, to taktéž jisto. — Zde nemohlo se fanatizovati nábožensky, zde nemohlo býti užito zásad svaté víry ve prospěch zámyslů nešlechtných! Naproti tomu však, bohužel, na jiné straně dodělali se prustí nádhončí úspěchů takových, že mnozí rozhodli se opustiti své statky, dědiny, svou zemi rodnou k vůli slibům a nic více nežli slibům a ty, kteří s nimi trpěti nechtěli — nenáviděli. — Bylo na počátku prosince r. 1744.

V ty doby kdo stěhuje se rád? Ale prustí nádhončí měli tehdy s českým lidem naverbovaným k zvelebování pruského území na spěch! Vojsko Bedřichovo opouštělo na kvap tyto končiny Čech, nebyloť tehdy nikterak lákavo přezimovati v kraji vydrancovaném a spustošeném; bylo tedy třeba pospíšiti si, aby to nešlechtné dílo, jež bylo pod záštitou pruských zbraní začato, ukončeno bylo, dokud ona záštita trvala.

Proto ti, kteří se pro Prusko naverbovati dali, byli vybízeni, aby se co nejrychleji vystěhovali.

Dne 7. prosince opouštěly poslední pruské hlídky Opočensko a s nimi tam mezi městy Dobruškou a Novým Městem ode vsi Běstviny přes Zákraví k Slavoňovu a odtud k Mezilesí, Krahulci a pak za Hrádeckou Borovou k Strážnické samotě ubíral se oddíl vystěhovalců krytý a chráněný částí jízdy pruské a vedený nám známým nádhončím z onoho bouřného večera na samotě a z té neshody s hospodářem — a ubíral se do jiné země — za hranice. —

Byl ponurý večer, když celý průvod zastavil poblíže statku hospodáře Hoňka.

Jak průvod sem zatačel, tu jevil nádhončí jakýsi neklid, nedočkavost a stále cosi s Prušáky vyjednával.

Vystěhovalci stanuli na cestě, kdežto vojáci zamířili na dvůr statku s pustým chechtotem. —

„Jářku sedláče, ty prý bys a tvá rodina, vy prý byste také rádi s námi — nuže tam tvoji krajané na cestě — pospěš a přidej se k nim, počkáme.“ —

Hospodář Honěk rozhlédl se po všech nebojácně. A tu zahlídl nádhončího. Cosi mu šlehlo hlavou a již se povztyčil a rozhovořil se tak, že nádhončí sklonil bezděky hlavu!

„Ah ty přicházíš snad jako na odvetu za ta slova má tenkrát večer — víš, když tě chránil před bouří můj krov pohostinně. Žes utekl, za to já nemohu — já bych ti ani vlasu nezkřivil třeba jsme se nepohodli. — Či přišel's, abys se pochlubil tím, co jsi dokázal? Že vedeš tam ty zaprodance cizáctvu na pospas? Ah, pěkná ta tvá práce! A ty se jí chlubíš? Ty se nestydiš za to, žes vzal tam těm jich domovy, že je odtrháváš od srdce matky vlasti a že je vedeš pod jeho nepřátele a tím nehezkým činem se mi jdeš vy-

*) Rezek „Náboženské hnutí“ str. 111.

smát? Vojáci, řekl bych vám také něco, ale vy za to nemůžete, že tady se stavujete, jste navedeni, pravím vám však, že sem přišli jste zbytečně, jsem věrný, poddaný své královny, jsem upřímný syn své vlasti. Jděte — já s vámi nepůjdu!“

„Ha — ty že s námi nepůjdeš? Ty nechceš poslouchati našeho krále?“

„Já ho nikdy neuznal za krále svého, nikdo nemá práva, aby mi poslušnost k němu připomínal.“

„Ale teď již budeš poslouchati — sedláče, spěchej půjdeš s námi — musíš — hoši, chystejte pro něho obojek.“

A podle toho, jak si počínal náčelník vojáků a jak tito chystali se hoditi hospodáři Hoňkovi na krk jakýsi pás, byl to odznak těch, kteří se do Prus stěhovali, bylo viděti, že vojáci chtějí hospodáře ze samoty skutečně sebou odvésti.

Ale hospodář to v čas spozoroval. Zase pobleděl na nádhončího a když viděl teď ve zraku jeho výraz největšího nepřátelství, pomstychtivosti a škodolibosti — byl rázem rozhodnut. — —

„Za to, že mluvil jsem proti králi, chce mne do jeho poddanství přivéstí násilím“, projelo hlavou hospodářovou a již couvl v zad pošeptal něco ženě — a pak pokročil ještě na zápraží a rozkřikl se:

„Poslyšte, schovejte si váš obojek pro někoho jiného, mne odtud nepovedete — a ty — ty se těšíš nadarmo.“

A jediný skok zpět — a hospodář zmizel za dveřmi.

Dveře ve statku zapadly, uvnitř tu a tam zamihalo se světlo — pak zhaslo a ticho bylo. — — — — —

„Co — to — ten sedlák si z nás tropí blázný? Bouchne dveřmi, jakoby naše pěstě nebyly dost silny k rozvalení jich? — Ha — pošetilce — my už s jinšími lidmi měli co dělat! Do statku — do statku! Však my si ho vyvedeme — a pak, počkej, pak teprve poznáš, co umí vojsko velikého Bedřicha.“ —

A vojáci bušili prudce do dveří. Vypáčili je, vrazili do statku — a — po obyvatelích samoty nikdež ani stopy. Prohledali vše — věru, jakoby se země po nich slehla. —

„Toť k řasu“ — vztekali se rozvášnění vojáci — „kde — kde ten hrdo-pyšný sedlák, kde ostatní?“

„Kde — kde jsou? Eh, počkejte, však oni se přihlásí!“ —

A náčelník zavelel a za chvíli zasvištěl v doškové střeše statku plamen, rozejel se po střeše jako had — a pak byla samota v jednom plamenu.

A odnikud ani výkřik neozval se, ani prosba za vysvobození.

„Ah, toť tvrdé české lebky — ti lidé, nežli by před námi zanaříkali — raději zahynou,“ rozkřikl se náčelník a zaklel. — —

„Eh, raději pojďme, potáhneme dále,“ pobízel nadhončí. Bylo mu na jednou, když plameny vyšlehly — když ten náčelník o zahynutí těch se rozkřikoval — jaksi nevolno! Výčitka ve svědomí ozvala se — a ten blas, ten červ ho hnál dále, aby neviděl. —

A od hořící samoty hnula se četa vojáků a průvod duší Prušákům zaprodaných dále, dále a pak přes hranici. — — — — —

Až za hranice svítila jim samota, až za hranice provázel je praskot plamene, jímž tráven byl majetek českého usedlíka, který měl jinou viru, nežli ten dav zaprodaných a jemuž ta víra říkala, že vlast se opouštěti nemá a že nemá se přísahati věrnost vlasti nepříteli. — — — — —

A ledva se průvod ztratil v údolí za hranicemi, oživila samota. Za sklepením statku ve skále vytesaným, k němuž vedl zadní východ do zahrady, který hospodář opatrně zevnitř, aby nevzbudil pozornost uzavřel a pak rozhrnuv došky za svými kvapil, za tím sklepením, jež mezi skalními balvany nebylo lze zde neznámému spozorovati, pojednou nadzvedl se poklop se zemí srovnaný a prstí a listím zakrytý a hospodář a za ním všichni domácí vynořili se na povrch.

„Ještě čas,“ zahučel hospodář — „klenba nad chlévy drží — honem chraňte dobytek.“

Zachránilo se, co možno bylo, a pak po celou zimu hospodáře Hoňka a jeho rodiny a čeledě jediným útlukem byl ten chlév. Na jedné straně choulili se za mrazů třeskutých lidé a na druhé dobytek. — Ale nikdo z nich ne-
naříkal!

„Lépe zde, nežli tam — tam v cizině“ — říkal hospodář. — „Lépe ve vlasti své s bídou nežli tam u plných hrnců s vědomím zrady v duši své.“ — — — — —

A hospodář Václav Honěk měl pravdu. — — — — —

* * *

Již dávno byla strážnická samota zase znovu postavena! Hospodář Václav Honěk postavil si teď stavení své trochu dále, více za vrch, více do závětří a zařídil si je slušně. Vše bylo vhodně upraveno a již dávno za Božího požehnání a příčinnosti Václava Hoňka a všech jeho byly škody požárem způsobené nahrazeny. Ano, již dávno celá ta rodina požívala za tehdejších poměrů a časů dostatečného blahobytu, když po letech od prusko-slezských hranic doklopýtalo, dovrávoralo se sem na Strážnici několik zbědovaných postav — jako žebráků! Šli opodál samoty těžce do vrchu, když pojednou uprostřed jich ozval se výkřik — volání o pomoc! — „Pomoc, pomoc — omdlel nám — snad umírá!“ —

A výkřik ten slyšel hospodář ze samoty!

„Co — co se stalo?“ a již sklonil se k omdlenému.

Ten při zaslechnutí jeho hlasu se vzpamatoval.

„Ne — ne — tady nechci — tady ne — já tady —“

Hospodář Honěk poznal nemocného. V jeho náruči se chvěl, sebou trhal ten pruský nádhončí, s nímž se po dvakráte tak setkal, a který podruhé mu tolik ublížil. — A s ním vrací se i někteří z těch, kteří od Pruska tolik si slibovali, chtěli mítí ráj mimo svou vlast.

A jak všichni vrací se.

Ten nádhončí tady téměř bídne, zmrírá a kolem něho kupí se postavy zbídačelé, schátralé, rozervané a jedna přes druhou chce vyličiti své zklamání a svou bolest nad ním. *)

„Byli jsme podvedeni“, takový ozývá se náрек kolem hospodáře ze samoty — „ozebračení, naše síly byly tam ve práci úmorné vysátý — jdeme zpátky, abychom doma aspoň zemřeli. Budiž prokletá ta chvíle, v níž jsme se do Prus odhodlali. A co naproklínali jsme se těch, kteří nás svedli. Věř hospodáři, tenhle ten člověk, který se ti v rukou třese, ten by býval byl od našinců zardousen, kdybychom my se nad ním neslitovali — byl sliby sveden jako my, za to, že nám slíbil, že nás tam z toho zajetí vysvobodí! Splnil slovo — ale nevíme, dojde li dále.“ — —

„A já nechci — tady nechci“, trhal sebou opět nemocný, ale bylo znáti, že hlas mu slabne, zmrírá ve hrudi. —

Nic naplat. —

Bývalý pruský nádhončí zemřel v rukách hospodáře ze samoty.

Ten mu zatlačil oči, položil jej na bílé prostěradlo v komoře, a teď sklonili se na vybidnutí jeho všichni, domácí i vracející se z Prus emigranti a modlili se a prosili za Boží milosrdenství.

Pak zdvihli se nešťastníci a rozloučivše se na samotě jeden s druhým, šli, vrávorali jeden sem, druhý tam — po různu, neboť jim vysvětlil hospodář, že by v zástupu vzbudili pozornost úřadů a že by tedy mohli býti k výsledkům potahováni, a hledali své domovy bývalé, hledali koutek, na němž by zklamání sklonili hlavu svou k odpočinku poslednímu.

*) Že mnozí z českých emigrantů do Pruska vraceli se kde mohli a jak mohli do Čech, a vyprávěli o svém zklamání, jisto z mnohých pramenů a dokladů.

Smutný to pohled na ty, kteří, kdyby zůstati mohli pracovati na zvelebení vlasti nepřátely ztýrané, mohli pracovati na zvelebení svých domovů a mohli se v těch domovech těšiti mezi svými, kdežto nyní šli jako žebráci prosit o přístřeší tam, kde dříve pány byli. —

Tento smutný zjev, neblahý ten osud emigrantů, kteří se zklamání vrátili a bědný osud těch, kteří v Prusku vytrvali a pak zapadli v moře německé a ten zjev tam toho hospodáře na samotě strážnické, který z neštěstí vybědl, svůj domov zvelebil a o nešťastné své krajany se staral, ukázal nejlépe, kde — kde — tenkrát v těch smutných časech byla — pravda. —

D r o b n o s t i.

Kříž a kalich. Ve Voděradech u Litomyšle mají školu, do které chodí děti katolické a evangelické. Katolická duchovní správa v Heřmanicích žádala, aby ve škole zavěšen byl kříž. Místní školní rada ve Voděradech, skládající se většinou z protestantů, se proti tomu opřela, ale c. k. okr. školní rada rozhodla: kříž se do učebny dá. Místní školní rada rekurrovala k c. k. zemské školní radě, byla však odmrštěna; rekurrovala k ministerstvu kultu a vyučování, a to rozhodlo, že má kříž ve škole býti umístěn. „Místní školní rada nezahodila ani nyní ještě flintu do žita a rekurrovala v dubnu r. 1893. k c. k. soudnímu správnímu dvoru“, píše „Hus“ doslovně; tento však neučinil žádného zásadního rozhodnutí, nýbrž prohlásil z formálního důvodu, že místní školní rada nemá žádného práva k rekursu. Katolická duchovní správa na to v září 1893. slavnostně kříž v učebně umístila. Evangelici pak zavěsili na stěnu vkusný odznak svůj, bibli s kalichem, a tím křížová válka skončena.“ Tak píše „Hus“ čís. 12. (prosincové). Dále pak di doslovně: „Evangelici ref. v Čechách vážící si nade všecko tohoto pravého Kristova kříže ve smyslu apoštolského učení (Gal. 6, 14. atd. „Ode mne pak odstupte, abych se chlubil, leč v kříži Pána našeho Ježíše Krista“ —) zamítají římský katolický krucifix a to z důvodu věroučného (že tím odznakem se jedná proti 2. Božímu přikázání: „Neučiniš sobě rytiny ani jakého podobenství“ atd.) a pak z důvodu historického (že znak krucifixu provázel pobělohorské katanování).“ Tak „Hus“. Ve „Hlasech ze Siona“ (čís. 23. ze dne 14. prosince) čteme však noticku následující:

„Když v obecné škole zdejší nařídili škol. úřadové zavěsiti krucifix a místní školní rada s odvoláním svým proti tomu nařízení odmrštěna byla, zavěšen krucifix, ale také bibli s kalichem, pod nímž číslicemi napsáno Iz. 44. 9 — 19. Okres. školní rada potahovala na to předsedu místní škol. rady k ospravedlnění se z jeho jednání, kteréž on podal.“

Noticka tato není však zcela správná, neboť zamlčuje některé věci. C. k. okresní školní rada ptala se výslovně předsedy místní školní rady, „zdali na pravdě spočívá udání, že pod kalichem jest uveden citát z Písma sv. Iz. 44, 9 — 19., a pakli tomu tak, aby se předseda zároveň ospravedlnil“, proč o tom neučinil ve své zprávě žádnou zmínku a proč zavěšení tohoto odznaku občanům bez námitek připustil, když se byl dříve zavěšení katol. odznaku farnímu úřadu, tudíž zástupci církve, až do krajnosti bránil.“

Závadným tedy shledán zvláště onen citát, jak viděti nejen z naznačených slov c. k. okresní školní rady, nýbrž i z naznačené obrany předsedy místní školní rady, že prý citát naznačen jenom v číslicích. Jak zní onen citát? Uvedeme z něho jenom něco. „Tvorcové model všichni nic nejsou, a nejmilejší věci jejich nic neprospějí jim. . . Kdo utvořil boha a slil rytinu k ničemuž užitečnou? Aj, všichni účastníci jeho zahanbení budou. Poděal cedry, vzal svidu a dub . . . polovici toho spálil ohněm . . . z ostatku pak jeho učinil boha a rytinu sobě: skloňuje se před ní a klaní se jí, a prosí ňka: Vysvoboď mne, nebo Bůh můj jsi ty. Nevěděli, aniž rozuměli: neb jsou zamazány oči jejich,

aby neviděli a aby nerozuměli srdcem svým. Nerozmýšlejí v mysli své, aniž znají, ani znamenají, aby řekli: Polovici jeho spálil jsem ohněm, a při uhlí jeho napekl jsem chleba, vařil jsem maso a jedl jsem, a z ostatku jeho modlu udělám? Před špalkem dřevěným klekati budu?“ (Isaiáš 44, 9—19.)

Naznačeným citátem obviňují se tudíž katolíci přímo z modlářství. — K tomu věru není třeba poznámky, nebo citát ten umístěný v značkách pod biblí a kalichem vedle kříže, mluví jasněji a hlasitěji a charakterisuje smýšlení jeho původců lépe, nežli sebe vzletněji a výmluvněji psané články ukazující, jak o nás smýšlejí odštěpení naši bratři.

Fr. Veridico.

Protestantská láska. V poslední době z různých končin Německa posílány bývají do katolických rodin různé protestantské brožury a zejména tak zvaný: *Katechismus církve evangelické a římsko-katolické*, vzdělaný od mnoha duchovních krajské synody dnisburské. Týž vyšel r. 1873. nákladem „Jednoty Wupperthálské pro rozšiřování vzdělávatelných kněh křesťanských.“ Proč se tyto knížky posílají právě na dobré katolické rodiny, netřeba ovšem ani vykládati. V předmluvě onoho „katechismu“ se sice praví, že cílem tohoto spisku jest jen to, aby u mnohých katolíků vyhyнула předpojatost proti protestantismu a místo ní aby vykvetla „láska“, ale jakou to lásku páni pastoři myslí, viděti ze spisku samého. Po lahodném úvodu následuje celá řada útoků proti katolické církvi a jejímu svatému učení, plno lsti, bludů a nepravd naličených za tím účelem, aby čtenář byl zviklán

u víře a ocitl se v pochybnostech o náboženství katolickém. A to že jest ta protestantská láska a poctivost? Mimo to rozšiřování této knížky jest nemravné. Nebo jako ten, jenž anonymním listem jiného napadá a uráží, stojí v opovržení u všech poctivých lidí, tak také zasýlatelé brožury oné odsuzují se sami sebou. I oni zapomněli udati svá čestná jména a tudíž anonymně uráží náboženství těch, jimž knihu zasílají, ač dobře vědí, že tito jsou katolíky. Naším pak čtenářům jsme tou upřímnou radou, aby jestli i na ně podobný protikatolický spis zaslán byl anebo zaslán bude, hodili ho prostě do ohně. Koukol dle našeho mínění aspoň jinam nepatří. —ř.

Wozjewjenjo. Dla zbožownoho naroda prynca Friedricha Christiana ma so njedz elu 7. januara po dopoldnischich Božich službach we wschitkich cyrkwjach swjatoczne Te Deum psched wustajenym Najswjeczischim z pschisluschacej kollektu pro gratiarum actione spěwacz.

† Ludvik, biskop a tachant

Tak zní prohlášení, které pro zábavu svých čtenářů vyňali jsme z lužicko-srbského časopisu „Katolicki posol“. Srbové lužičtí, tato hrstka zapomenutých synů Slavie, obklopených po staletí němectvem, mají ještě svůj jazyk, ač ovšem silně zkomolený. Jaká to úžasná houževnatost národní. Jsou katolíci a právem smíme i své drahé víře přičísti část zásluhy při podivuhodném tomto zjevu. Kdo ví, jestliže husitismus by měl tolik síly, když v Čechách tak snadno upadl do osidel německého protestantismu.

Časové zprávy.

Akademiický seminář. Když byl založen spolek katolických akademiků, zvaný „Arnošt z Pardubic“, smáli se tomu liberálové. Tak daleko to přivedli s vlastním přesvědčením, že se jim zdál spolek akademiků s otevřeným hledím katolickým nemožným, ano absurdním. Když ale viděli, že nejen se udržuje, ale že i zkvetá, ano že těší se vřelě

přízní v nejintelligentnější části českého obecnstva, jali se jej haniti. Roztržovali do světa, že onino akademici jsou sami chudáci a že jsou katolíky jen za peníze pana kardinala a „prelatů“, a že tudíž spolek „Arnošt z Pardubic“ již ve svém základu jest nemravný. Spolek ten má sice mezi kněžstvem své příznivce, jak mezi pre-

láty, tak i nepreláty, ale ještě více má jich mezi laiky, a to i mezi samými universitními profesory. Ono tvrzení o „nemravnosti“ Arnošta jest prosté utrhačství vypočítané na poškození spolku, který ovšem jistým pánům, kteří se domnívali, že mají v rukou svých veškeru mládež akademickou, jest velice nemilým, anebo jest výrazem onoho mravního bankrotu kruhů, kteří upřímného akademika katolika z přesvědčení nedovedou si představit. Arnošt získal si teprve v poslední době tuto obecnou přízeň; dříve bojoval s takovými hmotnými neshodami, že jen mladistvé nadšení pro nový ideal udržovalo jej. Uvedené podezřívání mohou si akademikové z Arnošta směle připsati za největší chválu, jaká se jim může dostat, poněvadž jest svědectvím, že jsou takovými statnými charaktery, jaké jistě liberální kruhy nedovedou si ani mysliti. Zmíněný spolek jest dnes již zabezpečen a není více pochyby, že bude zkvétati. Právě jsme četli, že vstupuje v nové období svého trvání „založením Koleje Arnošta z Pardubic.“ Vitáme nový podnik s největší radostí, vědouce, že bude nejpevnějším a nejtrvalejším uskutečněním myšlenky Arnošta. Dr. Vondruška, předseda Arnošta, má závidění hodnou zásluhu, že podařilo se mu uskutečniti myšlenku velmi časovou, obtížnou a velmi dobrou. Podotýkáme, že Dr. Vondruška je kaplanem a nikoliv prelátem, pražským kaplanem, jichž příjmy jsou menší, než kteréhokoliv učitele pražského. Sebral na úpisech většinou mezi laiky a nikoliv mezi „preláty“ na 50.000 zlatých. Tím kolej je zabezpečena. Tato kolej má být seminářem, ve kterém by akademikové našli byt, stravu, biblioteku, krátce vše, co jim jako universitním studentům je zapotřebí, a mimo to dobrovolnou ochranu, pokud ovšem vůbec jest možná, před nevěrou, znemravněním a jinými špatnými zásadami, kterým přemnozí akademikové propadají na bezměrnou škodu vlastní i svých rodin. Mnozí omlouvají sesurování mnohých akademiků řkouce, že každý musí prodělati dobu skepce poblouzení, a že pak stáří přivede jej opět v harmonické koleje života. My nesouhlasíme. Blaze tomu, kdo jako sv. Augustin našel svého Ambrože, ale bývá jich jen málo. A ta jistá vnitřní lhostejnost a otupělost,

ku které skrze „mladistvé vybouření“ se dospívá, jest spíše politování nežli chvála hodna. Ale chraň Bůh, abychom měli jen mládež porušenou skepci a nemravností, chraň Bůh, aby naši zralí mužové byli jen z takové školy života. Než nemůžeme se o tom zde dále šířiti. Poukázali jsme na to, aby bylo viděti krásný úkol „koleje Arnoštovy“. Ona má vychovávat národu ne muže vybouřené, skeptické a blazeované, ale muže neporušené, kteří nevěru a jistá místa nepovažují za nutnou školu života. Může být, že i tato krásná snaha nazvána bude „nemravnou“. Budiž! Nebudeme se o pojmu mravnosti hádati. Pisatel těchto řádků viděl a důkladně si prohlédl podobné koleje při znamenité katolické universitě Lilleské v severní Francii. Velkolepá tato čistě katolická universita má tři takové koleje, zvané: „Maison de famille“ (rodinný dům), a totiž „La Maison Albert-le-Grand“ na boulevardu Vauban, „Saint Louis“, rue de Port, a „Maison Saint-Michel“ taktéž boulevard Vauban. Jsou to třípatrové samostatné domy, ve kterých bydlí studující z místní university pod dozorem profesorů-kněží z téže university. Každý studující má svůj malý pokojík. Sály hudební, vzdělávací, kreslírny, čítárny dávají jim možnost vzděláti se ve všech oborech umění; pro zábavu všeho druhu jest postaráno taktéž velice hojně. Studující jsou přidržováni ku studiu a k vykonávání hlavních povinností křesťanských, avšak domácí řád jest velice volný a nikdo k ničemu se nenutí, nýbrž podrobení se jednotlivým jeho paragrafům jest úplně svobodné. Tyto koleje přivádějí mimo to akademiky ve velmi blízký styk s profesory. Zajímavé jest, že tato kolej nejen rodičům, kterým na neporušenosti a dobrém prospěchu svých synů záleží, ale i akademikům velice se líbí. V Lille totiž musí každý platiti na vydržování své obnos dosti veliký, 1200 franků, t. j. přes 500 zl. a domy přece jsou plny. Má i tento seminářský způsob života akademiků své stinné stránky, ale dobré daleko je vyváží. Pozdravujeme tedy „kolej Arnošta“ s velikou radostí nejen jako úspěch a zásluhu naší církve, lásky našich kněží, z jichž kruhů vyšla, ale jako mohutný pokrok ve všeobecné mravnosti veřejné a jako

nový paprsek červánků k lepší budoucnosti. Panu Dr. Vondruškovi a jeho mladým přátelům gratulujeme ze srdce.

Červánky. Tento socialistický časopis pro šíření osvěty a hájení pravdy jest asi nejhanebnějším listem, který v české řeči vychází. Jen pero nejnižších spustlivců může psát něco podobného, co čte se v Červánkách. Letos vychází ve formátě jednodušším než loni. Jest to pro jeho čtenáře a veřejnou mravnost vůbec svědectví nad míru smutné. Nazývá se časopisem pro vědu a píše v prvním čísle, že „ne z nějakého vrozeného pudu, ale z nevědomosti vznikla první náboženství“, praví, že „Řekům byly básně Homerovy a Hesiodovy co nám svaté Písmo“, že „Řekové neměli bohů odvěků“, že „Cherubíni a Serafíni zabývají se v nebi hudbou a zpěvem“ a jiné nesmysly. Patrně znají Červánky své čtenáře a vědí, že jim smí i nejhlupejšího bulíka pověsiti na nos. To vše činí s fanatismem přímo odporným. Jak holdují pravdě, o tom svědčí, že jich redaktorové každou chvíli pro lež a jiné přečiny sedí v kriminále. Prvé číslo přináší na třicet lokálků, ve kterých nejnemravnějším způsobem jednotliví kněží se hanobí. Jak hanebně si vedou, dokazuje právě z posledního čísla případ s dp. Sobotkou. Tak jako tento rázný kněz měli by činit všickni. Jen tak lze umlčet nestoudná a bezecná jich ústa. Jest sice pochopitelné, že kněžstvo ignoruje hanebné ty potupy, které Červánky v každém čísle na ně vrhají, ale nečiní dobře. To jest tolik, jako trpěti na těle ohyzdný hnis, nebo do rodiny dávat přístup drzé nevěstce. Nechť jen pováží, že tisíce dělníků to čte, tomu snad i věří a

v zášti se vychovává. Ví-li moravský ordinariát o tomto plátku a jeho řádění proti kněžstvu? Myslíme, že jest jeho povinností, aby zakročil sám a vzal své kněžstvo v ochranu, nebo aspoň dal mu direktivu, jak má si vésti. Červánky mají 9.000 odběratelů.

Socialní Demokrat, ústřední list socialistický, který vždy s takovým mravním rozhořčením posuzuje ten mizerný, prolhaný a nespravedlivý svět, opakuje opět lež o miliardách papežských, a přidává k ní surové poznámky, ačkoliv nesmysl ten dávno byl odbyt. Uvádí dokonce zprávu svou bez uzardění tak, jako by ji čerpal z listu „Observatore catholico“. Ale takový list vůbec ani nevychází. V témže čísle ve feuilletoně opakuje své protivné fráze mravního rozhořčení proti bouržoasii, ale mluví tak, aby se slova jeho zdála platit i o kněžích. Za co považuje redakce své čtenáře? Dále dovidáme se z téhož čísla o resoluci, kterou přijal nedávný sjezd delegátů socialistických v Budějovicích pořádaný. Socialisté s řečí českou zorganizovali se ve zvláštní provincii československou. Budou mít hlavní komando v Praze a po celé zemi menší organizace krajinské. Vše zařízeno jest podle zásad nejtuzšího absolutismu tak, že všechna moc, a to absolutní, dává se do rukou generálního štábu. Kdo jim jest, víme; socialistický lid bude tvořit tak zvaný „Stimmvieh“. Co nejdříve má se založit socialistický denník a všemožné činit se přípravy k volbám. Ale redaktorem může se stát jen ten, kdo k tomu generálním štábem byl zvolen. O tom, jak štváčský a nespravedlivý k nám jest tento list, který mezi socialisty platí za nejlepší, podáme příklady jindy.

Obsah „Obrany“ :

Neodvislý klerus. František Žák. — Civilní sňatek uherský a naši socialisté. Frant. Žák. — O zázraku. Podává ph. dr. Eug. Kadeřávek. (Pokračování.) — Na strážnické samotě. Obrázek z bojů pruského Bedřicha o Slezsko a Čechy. Napsal František Jifi Košťál. (Dokončení.) — Drobnosti. — Časové zprávy.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václav Kotrba, odpovědný redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba) v Praze.

OBRANA.

(OBRANA VÍRY).

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovni ulici, kamž předplatné budiž zasíláno — Redakce: Fr. Žák, kooperátor na Král. Vinohradech.

Obrat k zásadám křesťanským.

*Když naše hříchy bují prostopášně,
Bůh, jehož spravedlnost láске jeho
se vyrovná, by ztrestal naše vášně,
šle tyrany v svět druhu rozličného
a netrory, již řadí potom strašně,
a k tomu též jim vdechne ducha zlého.*

(Zuřivý Roland XVII., I.)

Snad proto uvízla mi tato sloka z grandiosní básně Ariostovy v paměti, že čta ji mysl svou jsem pouštěl v rozjímání, jak výborně lze jí užití o současné době. Bůh šle tyrany v svět druhu rozličného za hříchy naše. dí básník a vyslovuje tuto všeobecnou pravdu, měl na mysli to kruté a nebezpečné jho, jímž právě nevěřící svírali křesťanské země. Neméně zlý nepřítel jako Saraceni obléhající Paříž obléhá nás, tyran strašný, zlý, cynický, chladný. Jděte celým královstvím, ba celou zemí, vy všady najdete jej, ten falešný liberalismus, jak po dlouhá desítilétí tyranisuje všechno, jednotlivce i celou společnost. Praha pod ním úpí jako Paříž, města jako venkov. Zastanci jeho jsou četní. Kdo špatných zásad náboženských a mravních, s fanatismem k němu se hlásí.

Praví se, že otcem jeho jest pokleslý humanismus oživivší staré pohanství, protestantismus, zlomivší žezlo auctority, osvětářství minulého století s velkou revolucí s ním spojenou, — v pravdě jsou to ale jen modernější způsoby, jimiž se projevuje. Byl vždycky, nebo vlastním otcem jeho jest ten duch, který od věků bojuje proti světlu, pravdě a ctnosti a sídlí v duši každého, ta porušená přirozenost lidská, hřích. On projevuje se s větší nebo menší silou podle toho, jak vážné, hluboké a opravdové zásady víry a mravu dovedou jej opanovati. Kde drží aspoň rovnováhu, panují chvalitebné zásady konservatismu, kde získá nadvládu, tam lžiliberalismus a falešné svobodářství nabývá vrchu.

Tento lžiliberalismus jest podařené dítě, tak zcela hodno svého otce. V letech čtyřicátých jako bezohledné manšestrovství nadělal v továrnách anglických z dělníků otroky bídňější otroků pohanských. Ve Francii zrobil škandály panamské, ve kterých jeho zastanci připravili národ o více jak 300 millionů národního jmění. Itálii přivedl právě k strašnému finančnímu úpadku a z lidu, který jeho heslům tleskal, udělal žebráky. Co učinil nám, cítíme ještě. Ještě nás škrtí, ochuzuje, tyranisuje naše svědomí, rozdrobuje národ na vášnivě se nenávidějící frakce, ruší mír v obcích, krutou nadvládou svírá ty, mezi nimiž je v moci. Tak hanbou jest pokáleno jméno jeho — a hle, on stále jest ještě heslem, na něž mnozí se chytiti dávají.

Dlouho, velmi dlouho byl rozpoután tento duch, vyprostiv se z úzdy zásad náboženských a mravních. Konečně zdá se, že řádění jeho bude učiněn konec. Dospěl ku konsekvencím, ku koncům, které jeho zhoubnost i slepým ukazují zřejmě. Vychoval netvory, před nimiž i lžiliberální společnost se léká, netvory, které, jak dí náš básník, řadí děsně, nebo jsou plni ducha zlého. Zola je trefně nazval: *bêtes humaines* — lidi bestie.

Leknutím a úžasem naplnily zločiny anarchismu společnost. Nás vlastně ne, nebo vždycky jsme hlásali, že nevěrecké svobodářství k takovým koncům vésti musí, ale naše slova byla považována za tvrdé škarohlídství klerikálních fanatiků, rozlobených nad pokrokem domnělých ideí svobody.

Díky Bohu, nyní i širší kruhy začínají uvažovati a přicházejí k přesvědčení, že zásady bezbožectví, nemravnosti a revoluce mohou býti platně obmezovány ne policií ale opět zásadami, zásadami víry, mravnosti a auktority.

Kdyby to byly jen takové obyčejné skutky, jež lze shrnouti do rubriky sprostých zločinů, jaké vždy se páchaly a páchatí budou, společnost šla by klidně dále. Ale takovými již nejsou. Zločiny anarchistické jsou, abych užil výrazu jednoho z našich ve vyšetřování se nalézajících se omladinářů, ideje, myšlenky, zásady. Jsou učením, které hlásá celá škola, mající ve svém středu nejen zbloudilá a pokleslá individua ze stavů nejnižších, ale i filosofy, universitní professory (Reclus). Jsou skutky celé třídy, sekty, která násilí a zločiny hlásá jako dovolené a jimi chce přivést na zem ráj a štěstí. Její největší příkázání jest nevyslovitelná nenávisť proti všem, kteří mají majetek a moc. Její cíl, který filosoficky — na základě zásad nevěreckých ovšem důsledně a správně, — si odůvodňuje, jest zničení nynější společnosti, při čemž řídí se zásadou, že účel ospravedlňuje i nejhorší prostředky. A tak jako kdysi proti sektě Valdenských povstává právem celá společnost proti němu.

Pozorujme některé z představitelů této sekty. Tu jest Ravachol, pravý apoštol — budiž mi odpuštěno, že užívám tohoto slova — nového učení, jemuž věří jako evangeliu a za něž umírá. Neshledává, že by se byl provinil, utrativ zločinně i několik životů, ale umírá pod guillotinou s přesvědčením, že dobře jednal. Odůvodnění k tomu má v bezbožectví, jak se mu naučil z knih lžiliberalů, svobodářů, nebo spíše z bezcenných brožurek, na základě oněch spisů sepsaných. I česká literatura, mimochodem podotýkám, má už četné takových plodů, na které někdy poukážeme. „Kdybych věřil v Boha“, odbyl Ravachol kněze před samou popravou, „nikdy bych nebyl mohl něco podobného učiniti“.

Vaillant mluvil před svými soudci asi takto: „Vytýkáte mi, že jsem zranil několik osob; počítejte však nejprve tisíce osob, jež usmrceny v dílnách

hladů. Veškeré moci osmnáctého století nezabránily vítězství myšlének Voltaireových a Diderotových (francouzských to nevěrců), nezadrží tedy také proud myšlének Reclusových, Darwinových, Spencerových a Ibsenových. (Samí to buď úplní nebo poloviční nevěrci, jichž spisům Vaillant ovšem nerozumí.) Vy nepatrné částčky světové hmoty přisuzujete si právo mne souditi? Nemohu zdržeti se smíchu nad takovou drzostí! Co znamenati bude váš rozsudek ve věčném pohybu světových sil? Vy můžete mne ovšem odsouditi, ale jak málo znamená váš soud proti dějinám lidstva? To jsou vesměs fraze svědčící o materialistickém a bezbožeckém názoru anarchistově, jak lžiliberalismus frivolně si s nimi zahrával, si v nich liboval.

Murulli, nejmladší z anarchistů, učinivší attentát na barcelonského guvernera, dí před vyšetřujícím soudcem: „Konal jsem jen svou povinnost. Má vražda neplatila člověku, ale náčelníku akce proti anarchismu od něj podniknuté. Jeho dřívější kollega Salvador, původce attentatu v divadle, který tolik životů si vyžádal, prohlašoval taktéž svůj čin jako dovolený a dobrý a odůvodňoval jej náukou, kterou čerpal ze spisů Rousseauových, Voltaireových, Proudhonových a j.

Jest tedy patrné, že to nejsou sprostí zločincové, kteří pášou zločiny z nouze nebo z mravní spustlosti, ale tací, kteří se jich dopouštějí ze zásad, řekl bych z náboženského přesvědčení, ovšem z náboženství anarchistického, které Boha neuznává. Anarchisté jsou ovšem pravidelně lidé duševně a mravně spustlí. Salvador na př. živil se krádeží a skutky nepočetnými. Byl i náčelníkem lupičů a seděl mnoho let v žaláři. Jest ženat a žije v cizoložství. Celá rodina, z níž pochází, propadla životu buď zločinnému nebo nemravnému. Takovými ale nejsou všichni. Mezi socialisty, kteří tvoří předsíně chrámu anarchistického, jsou lidé velice čestní a dobří, jež jen ta falešná jich sociální víra zavedla do sítí nového učení. Nelze tedy tvrditi, že by se anarchisté svých zločinů dopouštěli ze spustlosti. Jest snad podmínkou k nim také, ale ne hlavní. Pravý pramen k nim jest ono učení, které si utvořili z bezbožeckého názoru světového, jest nevěrecký lžiliberalismus v nejdelších svých důsledcích. A to zcela důsledně.

Nepravíme, že by každý nevěrec musel býti zločincem a končiti jako anarchista. Býti nevěrcem a při tom bohatým u př. universitním profesorem, není snad, aspoň dokud jest člověk zdrav a silen, tak těžko. A jako mnohý věřící nejedná důsledně podle víry své a není vždy dle toho co věří živ, tak i většina lžiliberalů jsou nedůslední. Platí to zvláště o nevěrcích jen theoretických. Jsou ale lidé tací, kteří co duchem pojali, důsledně i životem provádí.

Z takových povstávají na jedné straně světci, na druhé Ravacholové a Waillantové. Ne tedy ti hostejní, ne ti theoretičtí svobodáři mohou býti měřítkem hodnoty lžiliberalismu — oni jsou nedůslední a neprovádí, čemu učí. Ale tito důslední prováděči zásad svého učení, ti ukazují, co souditi dlužno o hodnotě jejich přesvědčení. Krása křesťanství celá viděti je na těch Aloisiech, Antonínech, zhoubnost lžiliberalismu na důsledných jeho prováděcích — anarchistech, nikoliv na vlažných křesťanech a nedůsledných lžiliberalech.

K myšlénkám, které tuto jsme rozvinuli mohli bychom uvést doklady celou knihu; stůjtež zde aspoň některé. V dlouhém článku p. Eima v Nár. List. ze dne 28. prosince m. r. čteme o vědě socialistické: „A tato mladá,

příšerná věda není založena jen Simonem. Markem, Fourierem, Proudhonem, Lasallem, Rodbertem, nikoliv, ona má mnohem lepší předky v Kantovi, Fichtovi a hlavně v Heglovi“. Podobně kdysi mluvil Bebel na říšském sněmu německém. My jsme citovali slova žurnalu, který se socialisty se bratříčkuje a jest tudíž svědkem pravdyhodným, aby nám nemohl nikdo říci, že vydávající socialismus a jeho nejnižší a nejdůslednější odrudu — anarchismus za dítko lžiliberalismu, ho snad pomlouváme.

Dále čteme: „Tak všechno lidstvo na konci století jako strašidelnou můrou tíženo jest strachem, že sociální revoluce uvalí bezměrnou, nikdy nevidanou bídu a zkázu — spousty Vandalů, Tatarů a Mongolů překonávající — na dva kontinenty My nenáležíme k církvi socialistů. Všechny důvody, kteréž uvádějí pro své učení nás nepřesvědčují . . . On na jedné straně jako staré haraburdí odvrhuje všechny občanské ctnosti, sebezapření sporivost, všechny vyšší vzněty, popírá víru lásku k vlasti, k rodině — — Výstřední socialismus jest smrt všelike osobní svobody — — —“

A když jsme při citování, stůjtež zde slova poslance Jaurès, socialisty, které před nedávnem pronesl ve sněmovně. Právě k lžiliberalním pánům republiky: „Vy zavedli jste beznáboženské vychování. prohlašující takto slavnostně, že rozum člověka stačí a nepotřebuje náboženství. — Vy zlomili jste vládu náboženství a tím jste způsobili, že všecek oheň myšlení a všecek žár žádostí soustřeďuje se v požadavcích sociálních. Vy zplodili jste revoluční temperaturu proletariatu“. Právě co toto píšeme, dovídáme se, že Chalemel Lacour odsoudil ve francouzské akademii Renana jako historika a vědce na čisto. A máme citovati Zolu, tobo arcilžiliberala a nevěrce, jak nedávno řekl, že to bez víry nepůjde? Ne, nemá pro nás ni nejmenší váhy. Ale to říci musíme. že všechno to dávno již pravili a tvrdili učenci nejen kněží, ale i učení laikové zásad vážných a opravdových. Avšak marně. Dostalo se jim jen hany jako zpátečníkům, kteří svobodě myslence a vědě v cestu se staví. Vzpomeňme jen, jakým způsobem kterýkoliv mluvka a novinář směl o nich mluvit a psát. Lžiliberalismus byl v rozkvětu a konal svou vítěznou pouť. Nyní konečně dospěl na vrchol svého života. Zplodil ovoce, které jest zrovna takové, jak to onino mužové předpovídali, ovoce nevěry a rozpoutanosti, anarchismus a socialismus, pokud nehlásí se k moudrým opravám společenským, ale k revoluci. Osvědčilo se, že čím kdo hřeší, tím bývá i trestán. Společnost hřešila svobodářstvím, frivolně a neupřímně zahrávajíc si s nevěrou a radikalismem, i jest trestána výkvětem svobodářství a lžiliberalismu.

„Když naše hříchy bují prostopášně,“ opakujeme slova básníkovy žádající čtenáře, aby si tuto ještě jednou přečtli jeho sloku, kterou jako motto jsme na začátek své statě položili.

Ve smýšlení duchů ovládajících právě veřejné mínění znamenáme tedy jistotně následkem strašných následků, které lžiliberalismus splodil, jistý návrat k zásadám náboženství. Jest nedobrovolný a takorčka vynucený. Ovšem, porážka lžiliberalismu jest tak důkladná a tak zahanbující! On tak dlouho přec hověl si na výsluní jako největší pokrok devatenáctého století. Bude se tedy návrat tento díti jen pozvolna a s mnohými zástavkami. V jednotlivcích bude ovšem vždy míti čteně vrch ten duch pokažené lidské přirozenosti. avšak ve společnosti jako celku bude mu zákony a projevy veřejného života položena úzda zásadami náboženství, mravu a auktority. Přejde doba, jak věříme,

že býti svobodářem, libelem, bude opět hanbou se známkou náboženské a mravní pokleslosti.

Prozatím jde ze společnosti, jež děsné zjevy socialní z lžiliberalismu vyburcovaly, povel k socialním opravám a k lásce k bližnímu. Mělo-li sobectví úděl na bídě socialní, musí láska spolupůsobiti v nápravách. Budiž, béřeme prozatím zavděk i s tím troškem humanismu. Z víry k nevěře, z křesťanství k lžiliberalismu, socialismu a anarchismu šlo to také přes humanismus. Ani ve smýšlení lidu jako v přírodě není skoků. Nazpět to ovšem tedy zase musí jíti k víře a náboženství přes mělký a polovičatý humanismus.

Že to veliká část společnosti, která patřila do řad lžiliberalismu a nyní se vrací, nemíní upřímně, lze si snadno mysliti, nebo přes noc nemění se zásady a touhy lidského srdce. Proud ten dobrý hned se zastaví, jakmile zmizí poněkud mračna děsných socialních nákazů. Jest tedy na nás, abychom se tohoto proudu uchopili a pracovali s ním. V dobách panství lžiliberalismu byl katolík a zvláště kněz ve veřejné činnosti nemožný, byl nenáviděn a tu-pen, nový proud poněkud se s ním smíří a zjedná mu místa, neboť jsou to jeho zásady, které nabývají vrch. Chopme se příležitosti všady a rozhodně nedávajíc se ovšem strhnouti nikdy k polovičatosti, smířlivosti zásad našich se zásadami lžiliberalismu. Koalice zásad po způsobu vídeňské koalice nikdy nesmí nastati, nikdy ale nesmíme bojovati pro platnost svých osob, nýbrž jen a jen svých zásad. Koalice zásad náboženských s liberalními vede k bahnu indiferentismu, nastrkávání osob místo zásad k nepřátelství. Než to už nepatří do rámu dnešní úvahy, o tom jindy.

Frant. Žák.

O z á z r a k u. *)

Pedává ph. dr. Eug. Kadeřávek.

(Pokračování.)

II. O možnosti zázraku.

Možnost zázraku zavrhuji:

1. Materialisté čili hmotáři říkajíce, že není Boha, jenž by zázraků dělal, že vesmír jest řízen pouhou nutností zákona přirozeného, která nedovoluje prázdné výjimky. K nim náleží, abych uvedl příklad Büchner, Moleschott, Czolbe. Není úlohou tohoto článku vyvracet materialismus, jenž uznává pouze, co jest přístupno smyslu, tedy hmotu, jenž je-li důsledným, ani o silách a zákonech přírodních nemůže mluvit, jenž zamítá Boha; ale přece podotýkám, že hmotář kope hrob filosofii, rozumu lidskému, a podobá se dítěti, jež vidouc hodiny a slyšíc, že je udělal hodinář, volá: „To nemůže býti; vždyť jej nevidím v hodinách“. Není tedy hmotářství oprávněno souditi o zázraku, tím méně j ej zavrhovati

2. Pantheisté čili všebožci říkají, že cokoli se děje, dílem jest Boha samého, Bohem samým, že tedy jsou-li zázraky, všechno jest zázrakem. Hmotářství jest jednou výstřední krajností, všebožectví druhou. Učenci, kteří zamítají filosofii křesťanskou, pohybují se v těchto krajnostech, z jedné přebí-

*) V prvním čísle tohoto pojednání byly jmenovány pod čarou prameny, ze kterých čerpati lze důkladnou známost o zázraku Neapolském.

hajíce k druhé; když se nasýtí bahna, ve kterém potápí hmotařství rozum lidský, vymrští se do výšin závratných, zaujmou trůn Boha samého a ze sebe a celé přírody udělají Boha; než poněvadž proti takovým názorům se vzpírá zdravý rozum lidský, nesetrvají učenci ve všebožectví, ale vrátí se opět ke hmotařství. A takové přebíhání z jedné výstřednosti do druhé shledáváme u nich, poněvadž neznají a znáti nechtějí střední cesty, kterou se ubírá filosofie křesťanská. Všebožectví vede důsledně k atbeismu, nihilismu. Za příklad všebožců jmenování budť z našeho století Fichte, Schelling, Hegel. Jestliže tedy všebožci zamítají zázrak, nemůžeme s nimi souhlasiti, poněvadž jejich filosofická soustava, na které svůj soud o zázraku zakládají, naprosto jest nepravdiva.

3. Deisté čili bohoklidci říkají, že svět od Boha byv stvořen sám sobě jest zůstaven, že tedy není potřebí aniž možno, aby Bůh sám zázrakem do dějů tohoto světa zasahoval. Avšak deismus odporuje zásadě, která zní: Jaký počátek, takové i další trvání. Jestliže svět nemá svůj původ sám od sebe, nemá ani trvání sám od sebe jediného; jako Bůh svět stvořil, tak jej i zachovává a řídí. Tedy mínění deistů o poměru světa k Bohu jest nepravdivo; tedy také nepravdiv jejich závěr, že zázrak jest nemožný. Jiné námitky bohoklidců proti možnosti zázraku probereme později. Bohoklidství chce střední cestou se bráti mezi hmotařstvím a všebožectvím, ale tak si nevede, jako filosofie křesťanská, proto končí buď materialismem anebo pantheismem; neboť nepotřebuje-li svět Boha ku svému trvání, nepotřebuje ho ke svému vzniku, jak hmotař hlásá; všebožec opět volá: Svět proto trvá sám od sebe, poněvadž jest Bohem, jemuž jedinému přísluší trvání nezávislé. Tedy ani deismus není oprávněn souditi o zázraku a zamítati jeho možnost. Deismus, z anglického protestantismu vzniklý, jehož zakladatelem jest Ed. H. Cherbury, „velikým apoštolem“ M. Tindal, končil skepticismem Hume-ovým; tento deismus anglický byl přijat ve Francii a končil u Voltaira, Rousseau a Diderota materialismem a atheismem; v Německu jemu byl oddán přede všemi Lessing a Kant, po Kantovi se proměnil deismus v pantheismus a rationalismus, o němž ihned uslyšíme. Tedy opět tvrdím, že deista není oprávněn prohlašovati zázrak nemožným.

4. Protestantství netoliko zamítuvší ve víře křesťanské auktoritu církve katolické, od Krista Pána založené, podemlelo samo sobě pevnou půdu, tak že subjektivismu (osobním náhledům) jsouc oddáno v přechetných a rozmanitých bludech tone, ale také podnět zavdalo filosofii novověké protikřesťanské, která čirým subjektivismem jsouc řízena taktéž do bludů přechetných a rozmanitých klesá. Filosofie, z protestantství vyšlá, jejíž hlavním zástupcem jest Kant, působila nazpět na protestantství a zasela v něm símě rationalismu čili rozumářství, jež záleží v tom, že rozum lidský se činí samojediným a rozhodujícím soudcem pravdy nad přirozeně zjeveného náboženství křesťanského. Jenom to jest, di, pravda v křesťanském náboženství, co rozum lidský přirozeným světlem svým chápe, a vše, co jest v něm obsaženo, potud jest pravdivo, pokud rozum lidský to chápe sám sebou. Tak zjevení podléhalo by soudu lidskému, a Bůh souzen byl by od člověka. Takovými rationalisty stali se někteří protestantští učenci, ku př. Eichhorn, Semler, Paulus, Schleiermacher, Baur, Strauss, naplnění jsouce duchem novověké filosofie protikřesťanské a železnou důsledností pokračující ve směru protestantském, a působili škodlivě jsouce kazateli, učiteli a spisovateli.

A tito rozumáři protestantští zamítají možnost zázraku. Avšak jejich tvrzení o nemožnosti zázraku prohlásíme nepravdivým, uvážíme-li, v čem jejich rozumářství záleží a kterak vzniklo.

Proti hmotařům, všebožcům, bohoklidcům a rozumářům tvrdí a přesně vědecky dokazuje filosofie křesťanská (od Sokrata, Platona a Aristotela svůj počátek mající, od mužů, církvi katolické náležejících, rozumně vzdělaná, po všechny doby, také nyní, v církvi katolické se zdarem vědecky pěstovaná), že zázrak jest možný.

Vědecké důkazy tyto jsou tři: A) z pojmu Boha a tvorstva čerpaný, B) ze zkušenosti čerpaný, C) z působnosti lidské čerpaný.

Po těchto důkazech vyvrátíme námitky, proti možnosti zázraku činěné.

A) D ů k a z z p o j m u B o h a a t v o r s t v a .

Pozorujeme-li přírodu, shledáváme, že v ní vládou zákony, podle kterých stále a stejně v podobných okolnostech prokazují tělesa své síly a k cíli směřují. Tak vyroste ze semene žitného stále a stejně za týchž podmínek klas žitný silami žitu náležejícími k tomu cíli, aby kvetl a plod přinesl. To se děje podle jistých zákonů žitu stanovených, které stále a stejně činnost žita spravují. Cíl jest každé postatě vlastní a záleží v dokonalosti, ku které tvor spěje působě podle zákonů přirozených svými silami. Svůj vlastní cíl má zrno žitné, svůj vlastní ječmenné, ovesné. Jenom tehdy mluvíme o dokonalosti byliny, když přináší plod. Tato dokonalost jest bylině vytčena, k ní bylina směřuje a k tomu jí slouží za prostředek síly její, jejichž působnost podrobena jest jistým zákonům, t. j. jistým způsobům, kterými by činnost se rozvíjela.

Než kromě tohoto cíle každému tvorů vlastnímu je také cíl jednotný, společný, ku kterému všichni tvorové spějí; každý nerost, každá bylina, každé zvíře, každý člověk má svůj vlastní cíl; svůj vlastní, společný cíl mají všechny nerosty, svůj vlastní všechny byliny, svůj vlastní všechna zvířata, všichni lidé; společný cíl mají nerosty, byliny, zvířata, lidé dohromady. Každý tedy zachovává pořádek sobě vlastní, všichni pak tvorové pospolu pořádek obecný. Ze zákonů a pořádku vyplývá běh přirozený, kterým stále tíž účinkové na jevo vycházejí, totiž podle sil, tvorů vlastních a podle působení jistých zákonů.

Že zákony přírodní jsou stálé, víme s jistotou. Neboť se odnášejí k tělesům přírodním; proto jakou máme jistotu o tělesech, takovou máme o zákonech. Ano jistota o zákonech základem jest jistoty o tělesech, jelikož tělesa se nám svými zákony objevují. Také zkušenost nás přesvědčuje o stálosti zákonů; ku př. podle týchž zákonů děje se bouřka, podle týchž zákonů přináší bylina plod, podle týchž zákonů pohybuje se zvíře samo ze sebe od místa k místu. Tato jistota jest tak veliká, že netoliko soudíme o účincích minulých a přítomných, ale také o budoucích jsouce pevně přesvědčeni, že týž zákon za týchž okolností vždycky způsobem týmž se jeví. Tak vycházel slunce za Aristotela podle téhož zákona, jako za nás vychází a jako po nás vycházeti bude. Strom fíkový podle téhož zákona roste, když Kristus Pán dlel na zemi, jako roste nyní a jako růsti bude. Tytéž zákony přírodní řídily život lva za Alexandra Velikého, jaké nyní řídí a jaké říditi budou.

Tato jistota o pořádku přírodním jest pouze podmíněná, nikoli naprostá. Jistota naprostá spočívá v přirozenosti věci samé a ve spojení idejí; jistota spočívá na stálosti zákonů přirozených a na naší zkušenosti. Tak vím s jistotou naprostou, že dvakrát dvě jsou čtyři, že každý účinek má svou příčinu, že jsou tělesa mimo mne, že já bytuji (existuji), že svět pochází od Boha stvořitele, že duše lidská jest nesmrtelná. Než pořádek přírodní, podle něhož oheň spaluje věci spalitelné, mrtvé tělo lidské hnilobě podléhá, moře pohlcuje toho, jenž po něm kráčet chce jako po suché zemi, tento pořádek přírodní nespočívá jen v přirozenosti tvorů a v zákonech přirozených, ale předpokládá působení Boží. Každý tvor když působí, jest sice sám pravou příčinou svého působení, ale druhou; první příčinou jest Bůh, jenž tvorstvo nejen stvořil, ale i zachovává.

Proto naše jistota o pořádku přírodním není naprostou ale podmíněnou.

Než vynaložme a dokažme blíže podmíněnost pořádku přírodního; za tou příčinou přihlížejme k jeho původu a zachování.

Netoliko moudře, ale také svobodně z ničeho stvořil Bůh v čase, či. abychom určitěji se vyjádřili, s časem svět a se světem jeho pořádek; neboť Bůh nebyl nikterak nucen stvořiti svět, jelikož jsoucnost (existenci), svrcho-

vanou dokonalost a svrchovanou blaženost má sám od sebe. Aniž jest možný pouze tento svět, pouze tento pořádek přírodní, nesčíslné světy jsou možny. nesčíslné pořádky přírodní, jež obojí Bůh od věčnosti myslí. Z nesčíslných tedy světů Bůh svobodně vyvolil tento svět, jenž jest předmětem naší zkušenosti, z nesčíslných pořádků přírodních svobodně vyvolil tento pořádek, o němž svědectví nám dává zkušenost. Avšak Bůh všemocný, velemoudrý a naprosto svobodný netoliko svět a jeho pořádek stvořil mocně, moudře a svobodně ale také obojí mocně, moudře a svobodně zachovává, poněvadž jaký počátek světa a jeho pořádku, takové jest i další trvání jeho. Svoboda však, kterou Bůh zachovává pořádek přírodní, záleží v tom, že uzná-li Bůh podle své moudrosti za dobré změnití pořádek přírodní, jej podle své všemohoucnosti změnití může. A tuto změnu nazýváme zázrakem.

Avšak tuto změnu způsobiti může Bůh, když neruší ani zásad logických ani naší jistoty o pořádku přírodním ani svých božských vlastností. A že věru neruší, hodláme dokázati. (Pokrač.)

Tři listy dívky savojské.

Ctěný pane redaktore!

Budiž mi dovoleno pod tímto nápisem sdělití s čtenáři listu Vašeho příběh jednoduchý sice, ale poučný a povzbuzující, jež jsem z blízka pozoroval a z části sám zažil. Mimo jména osob a měst, která z příčin patrných musil jsem změnití, nepřibáslil jsem k němu ničeho a ujišťuji, že jest to tedy příběh skutečný. S veškerou úctou *F. K., farář v Krásném.*

Zhorovice jsou úhledná vesnice ve východních Čechách, přifařená ke Krásnému a odtamtud hodinu cesty vzdálená. Na návrší jejím vypíná se kostel s baňatou věží, kolem něho hřbitov. a pod ním na svahu roztroušeny jsou statky a chaloupky, mezi nimiž nejvíce prostory zaujímá knížecí dvůr. Od mnoha let má dvůr v najmu pan S. Wolf. Dokud dvůr byl spravován knížecími úředníky nevynášel, hospodářství se nevyplácelo. Za správy páně Wolfovy však jakoby kouzelným proutkem dotknutá pole přinášela úrodu hojnou a jmění nájemcovo rok od roku se množilo.

Přikupoval akcie blízkého cukrovaru, až jich měl celou polovinu, stal se boháčem. Z rodiny jeho starší děti byly již slušně zaopatřeny, doma zůstal nejmladší dospělý syn a dcera 15letá. Po smrti paní Wolfové řídila domácnost slečna Brettová, evangelička, která odněkud z německé říše co vychovatelka do domu se dostala a zde pak žezlo domácí vlády převzala. Ku vzdělání dcerušky páně Wolfovy zdálo se zapotřebí, by naučila se mluvit francouzsky s patřičným přízvukem. Posláno oznámení do novin, že do distinguované rodiny přijme se ku mladé slečince rozená Francouzka co učitelka se skvělým platem a celým zaopatřením. Oznámení to došlo až do městečka C. v Horním Savojsku a odtamtud přiblížila se a nabídnutí přijala mladá dívka, která nyní nechť dale vypravuje sama příběh svůj. Brzy totiž po jejím příchodě dostal jsem od ní přípis v lámané němčině, jež tuto v doslovném překladu podávám.

V Zhorovicích, dne 5. prosince 1891.

Důstojný pane!

Odpusťte mně, mladému a nezkušenému děvčeti, že se k Vaší dobroty utíkám a za pomoc prosím v těžkém postavení, v němž se nacházím. Jsem Francouzka, 18 let stará, vychovatelka u pana Wolfa v Zhorovicích. Umím velmi málo německy. Jsem zde již šestý týden. Tři neb čtyřikrát šla jsem do Krásného v neděli na mši svatou. Poslední neděli když jsem přišla, kostelník mi pravil, že je už po mši sv.; nerozuměla jsem mu vše,

co mi povídal a odcházela jsem velmi zarmoucená nad tím, že jsem mši svatou neslyšela. Nemám nikoho, komu bych se svěřila. Rodina p. Wolfová nemá smyslu pro náboženství. To mne velice rmoutí. Neboť jsem katolička a chci svoje náboženství vykonávat. Nesměla jsem dosud Vám psát a obrátila jsem se na duchovního správce svého rodiště, který mi včera odepsal. Řekla jsem mu, že jsem v rodině, která nemá náboženství, že jsem byla nucena v pátek jísti maso a pověděla jsem mu vše, co mne zde trápí. Dává mi mnohé dobré rady a co se postu týče radí mi, bych si od nejdůst. p. biskupa vyžádala dispensi. Neznám jména ani města, kde sídlí a dovoluji si žádost svou poslati Vám s prosbou, abyste ji na nejdůst. pána adresoval. Odpusťte, že Vás obtěžuji a dovolte, abych směla počítati na laskavost Vaši.

Byla jsem vychována v ústavě řízeném od sester „Obětování Panny Marie“. Vyšla jsem odtamtud v měsíci srpnu a dne 22. října jsem místo v Zhorovicích nastoupila. Učím se německy, abych se mohla brzy srozuměti a vykonávat své náboženské povinnosti. Chodím do Krásného každé neděle na mši sv., vždy když nejsou zde služby Boží. Byla bych šťastna, kdybych vždy jíti mohla; ale svět není vždycky dobrý a nemohu sama daleko se vydati. Zním velmi málo německy a proto nemohla jsem v této řeči psát nejdůst. p. biskupovi; doufám, že někdo bude umět francouzsky a mně porozumí.

A Vy, důstojný pane, umíte francouzsky? Ó kdybyste uměl, abych se s Vámi srozuměla. Buďte tak laskav a sdělte mi, umíte-li aspoň trochu francouzsky.

Přijmete uctivé poklony mé a odpusťte, že jsem se na Vás obrátila; nemohu nikomu se svěřiti, protože se mým pocitům vysmívají.

Jsem Vaše oddaná služebnice

Anděla B . . . ová.

Douška Nevím, zdali mi porozumíte!

Když dočetl jsem ne bez namáhání úryvkovité psaní toto, pomyslí jsem sobě: Nebohé dítě, jak jsi se octlo ze Savojské otčiny své zde v české vesnici? Nevíš snad ani, — čehož i já dosud ctěným čtenářům jsem zamlčel — že žiješ v rodině židovské, v níž nad to ještě i živel protestantský zastoupen jest! Kde pak by ti měli smyslu pro tvé náboženství, pro tvé mše sv., pro posty tvoje? Bylo mi ubohé opuštěné opravdu líto a hleděl jsem co nejdříve ji potěšiti a trochu upokojiti.

Odepsal jsem jí, že co katolička, která povinností svého náboženství dostáti chce, jest vázána předpisy oné diecése, v níž žije a v naší diecési že zní nařízení nejdůst. p. biskupa o postním řádu následovně: „Těm, kdož v rodinách žijí, kde se žádných postních pokrmů na stůl neklade, dovoluje se požívání masitých pokrmů na všechny dny celého roku bez výminky; mají však i takoví hleděti, aby se alespoň na velký pátek požívání masa zdrželi“. Že tedy po celý rok mimo velký pátek bez zvláštního vrchnopastýřského povolení může masa požívat, a proto že jí žádost o dispens vracím. Za to však že užívajíc toho povolení, povinna jest, aby se o nedělích postních pětkrát modlitbu Páně i pozdravení andělské a jednou apoštolské vyznání víry modlila a tři božské ctnosti, jakož i žal a lítost nad hříchy zbudila a kromě toho podle možnosti almužnu dávala neb jiné dobré skutky konala. Co pak se mše sv. týče, že jest to povinnost katolická v neděli a ve svátek ji slyšeti, ale když cesta pro velkou vzdálenost a při zvláště špatném počasí v době zimní příliš obtížnou se stává, že jest v takovém případě od návštěvy chrámu Páně osvobozena, neboť dobrotivý Bůh nežádá ničeho, co nemožno neb s příliš velkými obtížemi spojeno jest. Ku konci doložil jsem, že se v konversaci francouzské nevyznám, že jsem jí však dobře rozuměl.

Brzy na to nastaly svátky vánoční. Jaký asi byl první štědrý večer Savojsky v cizině a mezi nekatolíky strávený? Docházela o svátcích pilně ze Zhoronic do farního kostela samojediná, nemohouc ovšem se spolunávštěvníky

chrámu se smluviti. Byla nápadná svou rychlou chůzí, svou štíhlou postavou a elegantním vzezřením. V kostele byla vždy celá pohřížena v pobožnost svou, ničeho kolem sebe si nevšímajíc.

V Zhorovicích, dne 7. února 1892.

Důstojný pane!

Jsem opravdu zahanbena, že tak pozdě na Váš milý list odpovídám. Ale buďte, důstojný pane, přesvědčen, že toto opozdění z mé strany je zcela nezaviněné. Mnohokrát chtěla jsem Vám psát. Ale (Vám to mohu říci), mám tak netečné okolí, co se náboženství týče.

Když došlo Vaše dobré psaní, měla jsem tolik mrzutosti, snášela jsem tolik posměchu, že jsem neodvážila se Vám psát. A pak nejsem v jednání svém volná; nemohu odeslati listů svých, aniž by je viděli; musím jim je dát, aby je doručili poslici.

Nemám zde nikoho, komu bych mohla důvěřovati, nikoho, od něhož dobré rady bych si mohla vyprositi. A jsem ještě mladá a bez zkušenosti a nevěděla jsem v tomto případě jak se zachovati a to mne velmi bolelo.

Kdykoliv jsem šla do Krásného na mši svatou, předsevzala jsem si Vaší Důstojnosti učiniti svou poklonu, jak sluší na mne, protože jsem Vaší osadnicí. Ale že jsem neuměla německy (a teď ještě umím jen málo) neodhodlala jsem se k návštěvě. A pak v neděli mohu se jen velmi krátce v Krásném mimo služby Boží zdržeti a ve všední dny nelze mi se vzdáliti.

Ale velice přála bych sobě, abych mohla své náboženské povinnosti vykonati, aneb alespoň se zpovídati.

Prosím snažně, důstojný pane, za odpuštění, že jsem se s díky svými tak opozdila a za omluvu, že s dětinnou prostotou Vám píšu.

Přijmete ujištění mé hluboké úcty, s kterou se znamenám Vaše poslušná
Anděla B . . . ová.

Douška. Aby se posměch a řeči proti náboženství zamezily, neračte mi prosím odpovídati.

Přání v doušce vyslovenému jsem ovšem vyhověl, avšak nepřestal jsem litovati osamělé cizinky a přemýšlel jsem o tom, jak by bylo možno z trapné této situace ji vyprostiti.

Mezi tím navštěvovala s dřívější vytrvalostí svou farní chrám Páně a když došla řada na služby Boží ve filiálním kostele Zhorovickém, vykonala tam i správu Boží. Přišel půst, kdy různé duchovní práce zabraly celou mysl mou, tak že jsem na vychovatelku v Zhorovicích pozapomněl, když došel mne třetí list její krátký a překvapující:

V Zhorovicích, dne 3. dubna 1892.

Důstojný pane faráři!

Přízeň, kterou Jste od té doby, kdy mám čest s Vámi seznámená býti, mně prokazoval, pudí mne, abych dříve než Zhorovice opustím, za ni se poděkovala a ještě jednou Vám svou úctu vyslovila.

Papa psal slečně Brettové, aby mne nechali vrátiti se domů. Odjíždím v pondělí dne 4. dubna do Ženevy, odkud se domů odeberu. Doma zdržím se několik týdnů, a pak doufám, že dostanu příhodné místo ve Francii.

Přijmete, důstojný pane, výraz vděčnosti mé a dříve než odjedu, se Vám poroučím a zůstanu Vám vždy s úctou a vděčností povinná

Anděla B . . . ová.

Tak tedy již jest na cestě k domovu! Ani půl roku nevydržela tam v tom ovzduší nezvyklém kde ji nerozuměli a neměli smyslu pro náboženství. Díky Bohu, že se to tak skončilo, řekl jsem sobě.

A tím i příběh můj jest ukončen. Od té doby uplynula dvě léta. Myslím, že uveřejniv listy soukromé, tím nikoliv neporušil jsem důvěru mi prokázanou, neboť pisatelka jejich sotva kdy vrátí se do Čech zpět a obsah těchto listů jí slouží jen ku cti a jiným sloužití může k povzbuzení. Uchovám si listy ty co milou upomínku na mladou, statečnou dívku Savojskou.

Protestantská snášenlivost.

Do Francie vniklo učení protestantské teprve asi okolo roku 1530. a protestantům se tam říkalo „Hugenoti“. Z počátku neměli v zemi Francouzské žádné skoro váhy, protože jich bylo příliš maloučko. Ale když se za vlády nezletilého Karla IX. v jejich čelo postavili ctižádostiví a odbojní mužové Condé a Coligny (čti: Kondé a Koliňi) a když jim anglická protestantská královna Alžběta, která svoje katolické poddané velice krutě pronásledovala, v jejich odboji proti králi a v boji proti katolíkům vůbec slíbila pomoc, postavili se zjevně proti králi a katolíky všemožně sužovali, tak že z toho přišlo k tak zvaným válkám hugenotským, kteréž byly vedeny s rozličným štěstím po mnoha let. Konečně pak bylo tak zvaným „ediktem nanteským“ všem protestantům v celé Francii přes všechno to, čímž se jak proti trůnu tak oproti katolíkům vůbec byli provinili, velikomyslně povoleno, že směji volně a bez překážky vyznávat svou protestantskou víru. Mimo to se jim dostalo ve Francii ještě i několik výhod takových, jakýchž tenkrát žádná jiná vláda katolická protestantům nedopřála.

Teď měli tedy vhodnou příležitost, aby ukázali, jak uměji býti snášenlivými. Byli však snášenliví, byli spokojeni se svými svobodami? I to to! Užívat svobody náboženské v zemi katolické, to jim bylo málo, oni chtěli panovat a katolíky v jejich náboženské svobodě zkracovat a když to nesměli, hned nařikali na nesnášenlivost.

Aby se nám však nemohlo říci, že jsme předpojati, nebudem o této nesnášenlivosti, nadutosti a rozpínavosti francouzských protestantů čili „Hugenotů“ vypravovat sami, nýbrž přidržíme v příčině této věrně Bucklea (čti: Bekla), jenž sám jsa protestant, protestantům jistě nechtěl ukrýdit. Muž tento pak píše následovně. V ediktu nanteském bylo stanoveno, že mají francouzští protestanté požívat úplné svobody náboženské. K tomu se jim dostalo ještě i mnohých jiných výhod. S tím však ještě nebyli protestantští duchovní nikterak spokojeni, neboť se jim to zdálo býti málo, že směli svobodně vyznávat náboženství svoje, když nesměli jiným v náboženství jejich překážeti. I žádali tudíž vládu francouzskou, aby obmezila svobodné vyznávání náboženství katolického, tedy náboženství, k němuž se hlásil skoro celý národ francouzský a jež ctil jako své náboženství národní. Za tou příčinou měli protestanté hned po smrti krále francouzského Jindřicha IV. velké shromáždění ve městě Saumuru, kdež výslovně žádali, aby v nižádném městě v nižádném místě nebo zámku, kde bydlejí protestanté, nesměli katolíci konat žádné procesí. ¹⁾ Jelikož však tehdejší vláda francouzská nejevila žádné chuti tuto neslýchaně opovážlivou žádost podporovat, jali se nesnášenliví tito sektáři vykonávat sami, co byli marně žádali od vlády. Kdekoli natrefili nějaké procesí katolické, útočili na ně, kněze katolické uráželi, ano i to jim chtěli zabránit, aby k nemocným nenosili svátost nejsvětější a nemocným ji nepodávali. Konali-li kde pohřeb katolický kněz, sběhli se k pohřbu jistě i protestanté. přerušovali pohřeb, tropili si posměch z katolických obřadů a snažili se křikem svým přehlušit hlas kněze, by nebylo slyšeti, co se modlí nebo co mluví. ²⁾

¹⁾ Tak píše i Capesigue v díle „Richelieu“ sv. I. str. 39.

²⁾ Toto potvrzuje i protestantský dějepisec Benoist, když píše, že na reformované (protestanty) ve Francouzsku byly žaloby, že urážejí katolické kněze.

Ano oni se nespokojili ani s těmito demonstracemi. Neprozřetelně jim byla totiž svěřena některá města a tam si nyní vedli co nejdříve. V městě La Rochelle (čti: La Rošel), kteréž bylo tenkrát po Paříži prvním městem francouzským, nechťeli nechati katolíkům ani jediného kostela, by tam mohli konati svou bohoslužbu. To však bylo pouze částí systému, kterýmž hledě i protestantští duchovní připravit katolíky o jejich práva. Roku 1619. konali v Loudunu jenerální shromáždění a na jeho základě vydali nařízení, aby v žádném městě, kde bydlejí protestanté, žádný jesuita a vůbec žádný katolický kněz od biskupa ustanovený nesměl kázati.

V jiném shromáždění zapověděli všem protestantům, že nesmějí ani přítomni býti při žádných křtinách, při žádné svatbě, při žádném pohřbu, kde obřady vykonává katolický kněz. A jako by byli chtěli zmařiti všecku naději na jakékoli smíření, bránili nejen smíšeným manželstvím, nýbrž prohlásili mimo to veřejně, že ony rodiče jejichž dítě by se provdalo neb přiženilo do rodiny katolické, vyloučí veřejně od večeře Páně. Abych však nehromadil zbytečně příklady uvedu jenom ještě jeden, kterýž zaslouží býti uveden jakožto důkaz, z něhož patrně, jak se chovali protestanté francouzští ku katolickým svým krajanům. Když roku 1620. navštívil král francouzský Ludvík XIII. město Pan, chovali se tam k němu protestanté, jeho poddaní, jakožto ku knížeti „kacířskému“ nejen neuctivě, nýbrž nenechali mu ani jediného kostela, ani jediné kaple neb jiného místa volného, kde by byl mohl vykonat svou pobožnost, účastnit se služeb Božích! Tak se zachovali protestanté francouzští ku králi francouzskému ve vlastním jeho království! Tak nakládali protestanté francouzští s onou vládou katolickou, kteráž jim nejen první ze všech dovolila svobodné vyznávání jejich náboženství, nýbrž mnohým z nich svěřila i důvěrné a čestné úřady.

Od dob Jindřicha IV. byli totiž protestanté ve Francii nejenom trpěni a chráněni, nýbrž i veřejně odměňováni, když osvědčili schopnosti. Byliť připouštěni ke všem úřadům civilním a povyšováni k nejvyššímu hodnostem vojenským. Evropa na to patřila s udivením, že vojsko krále francouzského stojí pod komandem protestantských jenerálů. K nejlepším totiž vůdcům, jež měl Ludvík XIII. ve svém vojstě, patřili: Rohan, Lesdignière, Chatillon, La Force, Bernhard z Výmaru a všichni tito byli — protestanti!

To však jim všecko bylo ještě málo. Tvořili sice jak číselně tak duševně jenom bídnou menšinu francouzského národa, ale přes to přese vše osobovali si moc, jakéž neměla ani většina a nechťeli j ným popřáti svobody, jakéž požívali sami. Někteří jejich stoupenci je nyní opustili a vrátili se do lůna církve katolické; za to však je uráželi protestantští duchovní způsobem co nejhrubším.

Tutéž nesnášenlivost zavlékli francouzští protestanté i také do jiných záležitostí, ano i do těch, jež jsou v těsné souvislosti s výkony vládními. Tvořiliť jenom malinkou část národa, ale chtěli kontrolovat i vládu královskou a hleděli ji donutit hrozbami, by jednala ve prospěch jejich strany: ano ani králi nechťeli dovolit, aby si sám vyvolil budoucí svou manželku, vůbec míchali se do všeho všudy a všude chtěli poroučet. Tak chtěli na př. poroučet vládě, aby neuznala koncil tridentský a zamýšlený sňatek králův s princeznou španělskou aby překazila; dále pak chtěli poroučet, komu má být svěřen jaký úřad státní a kdo má býti z úřadu propuštěn.

Aby pak tohoto cíle svého dosáhli a náboženskou roztrpčenost ještě více roznítili, uveřejnili nejpřednější kazatelé protestantští řadu spisů, kteréž co

kdekoli je spatří, že zbraňují konat katolická procesí, že zbraňují zaopatřovati nemocné svatými svátostmi, pochovávat mrtvé s obvyklými obřady; . . . dále pak že se protestanté někde zmocnili katolických zvonů jinde zas že zvonili zvony katolických na svoje kázání, že tropili hluk kolem kostelů katolických, když se v nich konaly služby Boží, z obřadů pak církve katolické, že si tropili smích. (Benoist, Histoire de l'édit de Nantes. II., 433. 434.)

do zlosti a kyselosti z těžka byly někdy dostiženy, předstiženy však jistě nikdy. Abychom poznali hněv a nenávisť, jakéž chovali ku katolickým krajanům svým, potřebujem pouze nahlédnouti do spisků, jakéž napsali protestanté francouzští v první polovici sedmnáctého století anebo do různých pojednání, jakéž napsali Chamier, Moulin, Thomson, Vignier a jiní. — Že podle toho bylo i chování jejich politické, možno jest se snadno domysleti. Roku 1615. připojilo se velké množství protestantů ku povstalcům v krajině Kondé a ačkoli byli snadno přemoženi, zdáli se přece býti odhodláni k dalšímu boji. V kraji Bearnu, kde jich bylo mnoho, nechtěli ani za vlády Jindřicha IV. katolické náboženství trpět a „fanatické jejich duchovenstvo“, praví francouzský protestant Sismondi (*Histoire de France* XXII., 415.), „prohlásilo, že by to bylo zločinem, kdyby se trpěla modloslužba mše.“

Dle této zásady jednali po leta a když nemohli jinak, prosadili ji násilím; pobrali majetek kněžím katolickým a upotřebili ho pro kostely svoje. Když pak jim roku 1618. vláda francouzská nařídila, aby odcizený majetek vrátili, prohlašovali kazatelé protestantští tento vládní rozkaz za požadavek „svatokrádežný“ a štváli lid ku vzpouře proti vládě. Poštvaný lid se vzbouřil, ale povstání to bylo brzy potlačeno zbraní.

Sotva že však byl potlačen násilný odpor protestantů v krajině této (v Bearnu totiž), vypukl nový na západní straně země francouzské, jehož střediskem bylo město Rochelle (Rošel), jež bylo úpině v moci protestantů a z části průmyslem z části pak zjevným námořním loupežnictvím velmi zbohatlo. V pevném tomto městě, kteréž považovali za nedobytné, konali protestanté r. 1620. velké shromáždění, ku kterémuž se sjeli ze všech stran jejich kazatelé. Hned z počátku bylo patrné, že strana protestantská podlehá úplně vlivu mužů, kteří se chtějí chopit prostředků velmi násilných. Vážnější mužové a nadanější od nich už skoro vesměs odpadli a tak rozhodoval zcela a úplně vliv kazatelů, kteří za sebou potáhli snadno veškeren lid městský. tenkrát nevzdělaný, který podlehal, jak praví výslovně protestant Sismondi, tím slepěji jejich fanatismu a jejich pýše, a tím víc jim tleskal, čím násilněji sobě počínali. Za jejich vůdcovství skončilo celé shromáždění tak, že musilo přijíti k válce občanské. Neboť vydali především edikt, kterýž nařizoval konfiskování veškerého jmění katolických kostelů. Pak si dali zhotovit velikou pečeť, kteráž jest dosud zachována, a přitiskovali ji na listiny, v nichž nařizovali, by se protestantský lid ozbrojil a odváděl poplatek ku hájení svého náboženství, kteréž mu přece nikdo nebral, aniž mu v něm překážel. Konečně sepsali zvláštní pravidla a ustanovili se jako reformovaná církev ve Francii a v Bearnu, rozdělili celé Francouzsko na sedm krajů, podřídili každý zvláštnímu svému generálovi, jemuž přidělili vždy jednoho svého kazatele; neboť všechna vláda měla býti ve všem podřízena a zodpovědna — kazatelům protestantským!

Tak si počínali a takovou moc si osobovali duchovní vůdcové čili kazatelé francouzských protestantů, mužové to, kteříž měli zůstati hezky v úkrytu a jejichž schopnosti byly tak chatrné, že přes všechnu svou okamžitou moc nemají v dějinách žádného jména. Tito nepatrní predikanti, kteří měli nejvyšší schopnosti, aby kázali někde na vesnici, osobovali si právo upravovati záležitosti země francouzské, ukládat Francouzům daně konfiskovat jejich majetek, vojsko sbírat a počínat válku: a to všechno proto, by šířili víru, kterouž lid francouzský ve svém celku jako bludnou a falešnou opovrhoval. Vzhledem k tomuto odbojnému a zpupnému jednání nezbyvalo vládě francouzské jiného, nežli aby se buď sama z vlády poděkovala anebo se hájila zbraní v ruce. Nechtějí si soudit o katolících a jejich nesnášenlivosti kdo chce, jak chce, tu skutečnost nemůže nikdo popřít, že osvědčovali na počátku století sedmnáctého takovou shovívavost a takovou lásku křesťanskou, jakéž si protestanté přičítati nemohou.

Jest věru s podivením, že si protestanté právě v oné zemi a v oné době, kdy se s nimi zacházelo nejlépe, vedli nejzpupněji. — Tenť jest jeden z mnohých

příkladů, kteréž ukazují, jak planá jest domněnka oněch spekulativních spisovatelů, kteří mají za to, že jest náboženství protestantské svobodomyšlnější než katolické. Tak protestant Buckle. —

My pak jsme zde tyto výpisky ze spisů Buckleových a některých jiných protestantů³⁾ podali jen proto, bychom ukázali, že protestanté mají dosti příčin, aby zbytečně a zúmyslně nevyvolávali staré upomínky, jelikož dějinami nezvratně jest dokázáno, že si oni sami, kdekoli jen mohli, proti katolíkům počínali mnohem hůř, nežli katolíci kdy proti nim. a že i tenkrát, když vlády katolické proti nim nastoupily trochu přísněji, činily tak z pravidla jediné proto, aby se proti nim — hájily.

Fr. Pohunek.

D r o b n o s t i.

Z dominikánských missií.

Jižní Afrika.

Ústavy, založené německými Dominikány v jižní Africe rozšiřují se každoročně. Kláštery v Německu, zvláště klášter v Augsburgu posílají do těchto vzdálených zemí své nejlepší dcery. Velký počet mladých dívek ubírá se beze strachu do vzdálených kolonií afrických.

Dne 16. ledna 1892 skládalo 15 novicек sliby v King-Williams-Town. 13. prosince přijelo sem dvacet jeden postulanteк z Německa, které studovaly buď v klášteře v Augsburgu neb ve Wettenhausenu.

Kláster v King-Williams-Town poskytuje útočiště chudým dítkám a opuštěným sirotkům. Neuplyne ani týden, kde by nepřišlo několik opuštěných dítek do kláštera; všichni bývají přijati.

Školy sester zaujímají první místo; dostalo se jim pochvaly od samého generálního ředitele v Cap-Town, který 8. listopadu 1892 sám školy navštívil a sestrám slíbil, že dle své možnosti bude pomáhati. R. 1881 získala ctihr. matka Mauritia Tiefenboecková velikou a krásnou farmu, vzdálenou půl třetí míle od King-Williams-Town, kde založila nový ústav pod ochranou nejsv. Srdce Páně. Nejdříve se tam ubytovaly Sestry a dítky, a hned se započalo se stavbou kostela a kláštera. Nyní jest již vše hotovo, a dům čítá deset řeholnic, 38 laiček, ponejvíc Němkyň. Roz-

sáhlá budova jest určena pro vychování chudých, opuštěných sirotků.

K farmě patří lesy, zahrady, vinnice, pole, které zásobují i mateřinec v King-Williams-Town. Nový dům poskytuje též útočiště starým, churavým kněžím misijnářům, tak že tito jsou jisti, že najdou v ztracených končinách jižní Afriky jednou ve svém stáří jisté a příjemné bydliště.

V květnu 1893 počaly se Dominikánky ucházeti o založení missie ve prospěch Kafrů. K tomu měly získati v malé vzdálenosti od King-Williams-Town jinou velikou farmu na pravém břehu řeky Buffalo. Jakmile bude vše zařízeno, budou moci uspokojiti černochy, kteří sem ve velkém množství přicházejí a žádají si přijati víru. Mají v úmyslu vychovati zde děti černochů po křesťansku, a založiti později, až děti vyrostou, křesťanskou osadu Kafrů.

Ještě slovíčko o domech, založených Dominikánkami v Africe v jesuitské missii na Zambezi. Jsou tři. První v Maclontsii v Bechnanalandu, založen v r. 1890; druhý v Salisbury a třetí ve Viktorii, založen roku 1892, oba v Mashonalandu. V Maclontsii jest představená s pěti řeholnicemi, v Salisbury taktéž představená s pěti sestrami, které mimo vychování dítek se věnují též ošetřování nemocných. Tyto tři domy jsou velmi primitivní. V Maclontsii jsou nemocnice, kuchyně a refektář vystaveny z cihel a obklopeny živým plotem.

³⁾ Viz; Buckle, Dějiny civilisace, I. 2. str. 48 - 57, 39, 44, 37, 41. Benoist l. c.; Sismondy, Histoire de France XXII. 349., 415., 478; Mosheim, Eccl. list. II. 237. Hohoff, Revolution seit dem sechszehnten Jahrhundert etc. str. 476—482.

Kláster sester pozůstává ze čtyř chateřích, z nichž prostřední slouží za kapli.

Sestry získaly si jako ošetrovatelky nemocných velikého jména mezi černochy. O vánocích r. 1892 přijela do nemocnice královská rodina z Polapswy na voze, taženém šestnácti voly, a doprovázeným velkým množstvím služebníků. Sestrám se podařilo ubohé nemocné uzdraviti.

V krajinách na Zambezi mívají Sestry ještě jiné návštěvy a sice lvů, hyen a vlků, kteří v noci až k jejich přibytům přibíhají.

Ale nejhroznější nepřítel těchto rozsáhlých zemí, který zdržuje kolonisaci i evangelisaci, jest zimnice, která v těchto tropických krajinách zuřívá v době dešťů od února až do června.

V Salisbury a ve Viktorii byly v r. 1892 všechny sestry nebezpečně nemocny, a v Salisbury bylo v té době až na tři sta nemocných.

Bůh jediný ví, co musejí tyto zmužilé dcery sv. Dominika každého roku v době zimnice snést práce a námahy a jak mnohým nemocným zachrání život svoji modlitbou a svou obětavostí.

J. K.—á.

Různé zprávy z missií.

Černá Hora.

Konečně zavedena byla staroslovanská liturgie, již r. 1886. konkordátem sv. Otec Lev XIII. slíbil, které však se některé strany na odpor stavěly. Věrně dostal sv. Otec svému slibu, dal v tiskárně „Propagandy“ vytisknouti velmi krásný Missál slovanský a skvostně vázaný zaslal s dopisem po arcibiskupu z Antivari, Msgr. Milinovičovi, panujícímu knížeti. Zároveň udělil sv. Otec knížeti řád Piův I. třídy. To stalo se v audienci 5. října r. 1893. Vyslanec papežský byl velmi vřídě přijat. Jeden exemplář daroval sv. Otec i ruskému círu. Ruské listy popřely, že staroslovanská bohoslužba jest na Černé Hoře povolena a psaly, že se nejednalo o missál který dal sv. Otec tisknouti, ale jen o modlitebni knížky. Také Národní Listy přinesly to po nich. Ruské listy, které máme po rukou, neopravily své zprávy, učinily-li tak Nár. Listy nevíme. Zdá se tedy, že u mnohých Rusů všechna láska sv. Otce k nim, kteron chce je nakloniti k mírnosti vůči katolíkům, jest marná. Však jsou pravoslavní, ano i kněží ruští, kteří sv. stolici ctí.

K - k.

Časové zprávy.

Národní listy a jižní Slované.

Ze zahraničních událostí nejvýznamnějšími jsou události srbské. Radikalové byli svrženi a vládu nabyli mírní liberalové. Rakousko a Rusko hledí v Srbsku nabýti vlivu a v bojích radikalů a liberalů zrcadlí se vliv Ruska a Rakouska. Proto věci srbské nejsou jen záležitosti dvou bezohledných stran asi stejné mravní hodnoty, ale jsou záležitostmi evropskými. Také otázka „zbavení trůnu“ zase jednou je v popředí. „Národní Listy“ drží se stranou Rusku přátelskou a více se pro ni snad echaufrují nežli Rusové sami. Proč, nelze dobře pochopiti, nebo slovanská otázka nehraje v tom úlohy žádné, ano rakouským vlivem v Srbsku stoupá i vliv rakouského slovanstva. Či rozhoduje pravoslavi? Že jsou „Národní Listy“ ve

svých zprávách z Ruska, z Volyně a Podoři pravoslavnější než petrohradský sv. synod, jest pravda. Ten nepřímou uznal, že se katolíkům stala křivda; „Nár. Listy“ pořád ještě píší, že se katolíci nikde tak dobře nemají, jako Poláci v ruském Polsku. I to je možné, že „Nár. Listy“ píší tak z prostého trucu a radikální oposice. Zrovna tak píší o Bulharsku.

Protestantské Hlasy ze Siona

ve svém druhém čísle bylo by lze nazvat jezovitské Jezovité — tak to slovo vždy píší — straši tam asi dvacetkrát, vždycky tak, aby z nich šla hrůza a čtenář na ně dostal vztek. Ve zničující kritice na Rezkovy dějiny dí se o něm na př.: „Tady se patrně práší dost a dost. Jezovité měli docela jiný plán a panstvo pod jednou též. Cílem jejich

bylo: obnoviti panství Říma v Čechách a s tím zároveň uchvátiti vládu zemskou pro sebe, jakož i hmotně se obohaciti. Skrze panovníka chtěli jezuité i šlechta vládnouti a proto hájili vědomě svůj prospěch osobní“. Katolíci byli pořád ještě v nepatrné menšině v zemi, ale každý z nich něco vážil, citují Hlasy Rezka a dodávají k tomu: „Poněvadž měl každý za přítěž jednoho neb více jezuitu a za těmi celý Řím“. Snad jako ten krejčí, který měl v každé kapse cihličku, aby vítr ho neodnes. Kde mluví Rezek o „zjeveních“, jimž evangelici a sám Komenský věřili, se zlosti dodávají Hlasy: „Lépe by bylo ohlédnouti se po svém táboře na různé ty šmejdy se zjeveními, které tenkrát jezuité tak dobře jako dnes nastrojovati uměli“. Tak protestanté také věří ve zjevení, sám jich mistr Komenský! Co tedy dělají se suchodolským zázrakem tolik křiku? My mu nevěříme — Jinde čteme následující v pravdě s jezuitskou chytrostí nepravé věty. „Zdá se opravdu, jakoby na státním tělese italském krtkové ryli a skřek krkavců do celého světa odtud se rozléhal“. (Hlasy mluví o slovech sv. Otce týkajících se světského jeho panství). Lid bouří se nejen na Sicilii, ale také jinde. Svádějí to na Francii, ale skoro se zdá, že „král nad králi“ (rozuměj papež) na tomto světě činně nemíní světského panství se domáhati pouze svými slavnostními proslovy, ale že odhodlává se i k praktickým pokusům“. Ve čtenáři má se patrně budití dojem, jako by revoluci na Sicilii byl nastrojil papež a jezuiti pomoci peněz a zpovědnic, nebo o těch hned jde řeč. — A pak že jsou Hlasy ze Siona evangelické! Kde pak. Jezuitské jsou, ne jezuitské, ale jezuitské.

Zemské sněmy. Od vánoc zasedaly téměř všechny sněmy zemské. Ze slezského sněmu slyšíme, jak nadšeně a rázně, ale marně bojují slovanští poslanci za práva své národnosti. Ze sněmu moravského a českého snaží se vláda vzdáliti co nejvíce všechnu politiku. Nedaří se jí to ale, jak pochopitelno. Moravský sněm byl již jevištěm menších potýček a bude jim asi ještě. Moravští poslanci svorněji postupují proti odvěkému nepříteli nežli u nás, kde poměry jsou rozbity. Historická šlechta zlomila s mladočechy úplně všechny styky. Část velkostatkářů utvořila klub zvláštní, staročeši stojí ve dvojím ohni mezi mladočeským radikalismem a přílišnou zdrželivostí šlechty na poli národním. Němci nabyli nesmírné posily mravním vítězstvím svým na říšské radě, kterážto úspěch má ovšem i vliv na sílu smýšlení poslanců zemských. Na poli hospodářském, řemeslném, školském a jiných, lze zaznamenati kroky, které v kruzích, jichž se dotýkají, vzbudí uspokojení.

Všecky pokusy, které Mladočeši svorně se Staročechy činí na poli státoprávním, již v zárodku maří hned velkostatkáři a Němci. Zde Mladočeši nemohou se domoci ani drobečku až zrovna pro státoprávní smýšlení své dobyli svých mandátů.

Tak návrh Dr. Vašatého na zřízení vrchního soudu pro země koruny české v komisi nepřišel ani v úvahu. Němci a šlechta naprosto jej zamítla, ač tato, jak o sobě dí, stojí při státním právu českém. Tam až dospělo nepřátelství k Mladočechům. Taková jest jejich osamocenost.

O tomto zjevu jakož i o pracích sněmu promluvíme ještě.

Obsah „Obrany“ :

Obrat k zásadám křesťanským. František Žák. — O zázraku. Podává ph. dr. Eug. Kadeřávek. (Pokračování.) — Tři listy dívky savojské. — Protestantská snášenlivost. Fr. Pohunek — Drobnosti. — Časové zprávy.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovni ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel **Václav Kotrba**, odpovědný redaktor **František Žák**.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba) v Praze.

OBBANA.

(OBRANA VÍRY).

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádvkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici. Kamž předplatné budíž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Koalice zásad.

My katolíci jsme sice na skromnost zvyklí, ale jsou práva, která jsou nezadatná a požadavky, kterých nikdy a za žádných podmínek vzdáti se nemůžeme.

Dr. Kathrein, 30. dubna 1887.

Koalice zásad není dnes pro nás otázkou jenom theoretickou, ale zároveň svrchovaně praktickou a časovou, otázkou, jež uskutečněním koaličního ministerstva pod předsednictvím knížete Windischgrätze stala se palčivou otázkou dne. Co zdálo se nesmířitelné jako voda a oheň, jako dobro a zlo, vidíme dnes združeno. Zásady lžiliberalismu, jichž představitelkyní byla po dlouhá léta v Rakousku lžiliberální židovsko-kapitalistická levice německá na říšské radě, a zásady křesťanského konservatismu, které byť i mírně a nedostatečně vidávali jsme zosobněny v klubu Hohenvartově — spojily se v koalici. Pro tento naprostý vnitřní odpor byl jí prorokován vesměs život co nejkratší, však dle svého dosavadního trvání jeví se býti dítkem tuhého života. Kdyby něco podobného byl tvrdil ještě před rokem politik nejvěhlasnější, byl by býval pokládán za blázna. Nepřátelství nebo lépe zásadní odpor obou stran byl tak veliký, propast mezi nimi tolik široká, že skutečně nikomu ani ve snu nemohlo napadnouti, že by podobná koalice byla vůbec i jediný den možná. A stala se přece skutkem a čítá již hezkých pár měsíců trvání, a to trvání, které, pokud může souditi pozorovatel, který do intimních nití politického života nemůže býti zasvěcen, ničím dosud nebylo zkaleno.

Ve sněmovně francouzské vídali jsme sice častokráte divadlo, jak katolická pravice hlasovala ve spojení s krajně radikální a socialistickou levicí proti vládnímu středu, avšak to bylo vždy jen nahodilé a dělo se z příčin úplně různých. Katolická pravice činila tak proto, že vláda nějakým návrhem porušovala práva katolíků, radikální levice pr oto, poněvadž se jí zdálo, že návrh jest ještě moc katolický. Byť tedy stalo se i souhlasné hlasování, vycházelo z důvodů přímo si odporujících.

V naší koalici vidíme ale sjednocení zástupců odporujících si zásad a vyznání politickonáboženských, socialních a kulturních, které v přímém odporu stojí proti sobě.

Přepodivný to úkaz! Jak lze si jej vysvětliti, co o něm souditi? Jak těžko učiniti si jasný a dobrý úsudek ve věci tak spleťtí. Z této a z jiných ještě příčin budeme o koalici mluvíti jen jako theoretikové, kteří do náhledů jednotlivých stran se nemíchají a je nekritisují. Avšak než tak učiníme, pohlédneme se, jaký úsudek jde o koaličním ministerství různými stranami a listy veřejnými.

Koalici tvoří tři veliké strany, němečtí lžiliberálové, Poláci a klub Hohenwartův. Proti koalici stojí Mladočeši s některými jižními Slovany, tvořice protikoaliční klub slovanský číselně ovšem dosti slabý a antisemité. Nás ovšem především zajímá, jaké stanovisko zaujímají k ní rozhodní katoličtí poslanci, které zovou pravidelně „klerikály“. Většina z nich patří dosud ku koalici, avšak jest zcela patrné, že stojí při ní jen s odporem. Jiní postavili se přímo proti koalici.

Rozhodní nepřátelé koalice jsou mladočeši. To jest ovšem pochopitelno, nebo utvořením se koalice pozbyli na říšské radě pro svou číselnou minoritu téměř veškerého významu. Utvoření koalice dlužno přímo považovati jako porážku politiky mladočeské, ať už se utvořila vinou Mladočechů samých, proti čemuž oni se ovšem smrtelně brání, nebo vinou Hohenwartova odporu proti Taafeovým volebním opravám, jak orgány mladočeské snaží se všemožně veřejnost českou přesvědčiti. Ať je tomu jakkoliv, mladočeši dobře cítí, že jsou úplně osamoceni, a mstí se za to na konservativních velkostatkářích jak jen mohou. Vedou si s takovou bezohledností a podrážděností, že se zdá, jako by se už ani nejednalo o politiku, ale o mstu za osobní urážky, a mladočeši jako by bráli úlohu nejen poraženého ale také uraženého ješitného cynika.

To jest asi hlavní důvod, proč proti koalici tolik prudce se staví.

Odvolávají-li se na lžiliberalnost německé levice, shledávají-li ji najednou tak strašnou a ničemnou, a kárají-li konservativce a klerikály tak tvrdě za to, že s ní se spojili, dlužno to se strany mladočechů považovati prostě za neupřímnost a faleš. Není tomu dávno, co dobrovolně sami s tímto lžiliberalismem hlasovali, s ním trvalou koalici sami vyhledávali. Ostatně hlásí se otevřeně k zásadám lžiliberalním a zásady liberalismu nejsou jim nejen proti mysli, nýbrž tvoří část jich vyznání. Uvádějí-li tedy nyní za velice vážný důvod proti koalici různost zásad liberálů a konservativců a poukazují li na zhoubnost a špatnost lžiliberalismu levice, jest to se strany mladočechů jen prostředkem z nouze. Nevěří jim nikdo.

Že důležitým důvodem proti ní jsou jejich snahy vlastenecké a státoprávní, rozumí se ovšem samo sebou. Mluví o tom méně a za to více štvou proti šlechtě a konservativcům. Proto asi, aby malomocnost jejich po utvoření se koalice nebyla tak zřejmá.

V jednom smyslu zdá se, jest i mladočechům jest koalice vítaná, v tom totiž, že jim dává výtečnou příležitost k útokům proti konservativní šlechtě a proti klerikálům. V tom jsou mistři a tak daří se jim podivuhodným způsobem i to, že národ stojí ještě při nich, ač nikdy politické postavení jeno nebylo tak bědné, jako za vladařství bratří Grégrů.

Tak tedy mají se, v krátkých slovech řečeno, Mladočeši ku koalici. Že Němci se z ní radují, rozumí se samo sebou. Po čem tolik let pracovali a co zdálo se ještě v daleké snad nedostižné budoucnosti, to stalo se najednou a neočekávaně skutkem. Plener stal se v Rakousku pánem. Tuto radost zdílí s ním a jeho starozákonní stranou Rothschild a ostatní židovští kapitalisté, jsouce v tom sladkém vědomí, že nyní zase budou dařiti se v Rakousku veliké peněžní obchody na oblažení národů cislajtanských. Brzy po svém jmenování ministrem šel se mu Plener poklonit a stisknout mu ruku. Nám ovšem nesmí se tedy bráti za zlé, jestliže jeho stranu nejmenujeme jen lžiliberalní, ale úplněji židovsko-liberalní.

Pravda, až dosud lžiliberalní Němci, ačkoli v koalici mají prim, se svými zásadami nevystupovali ostentativně na venek. To jest pochopitelné. Vědít, že v národě jim ubývá půdy a že spojenství s konservativci, které jim dává všecku moc, lze udržeti jen jistou zdrženlivostí. Jsou výbornými politiky. Jednají zrovna opáčně nežli mladočeši, kteří ač neohrožení, vytrvalí a výborní jsou bojovníci, jako diplomaté a taktikové ukázali se tak neskonale slabými svým jinošským a nemožným upřílišňováním.

V Israeli jest tedy radost, jakož i u lžiliberalních Němců, kteří byt i nepatřili skutečně do starého zákona, do předsíně Jerusalemského chrámu patří jistě.

Co říkají konečně koalici konservativci a s nimi pravidelně spojení klerikálové? Zde dlužno vlastně činiti rozdíl mezi konservativní šlechtou a ostatními konservativci. Konservativní šlechta je pro koalici a její orgán „Vaterland“ vytrvale ji hájí. Však jest částečně její dílem. Óna ovšem praví, že zásluha o koalici nepatří jim, nýbrž stala se jediným možným východištěm ze zápletek, které pád Taafelův a vítězství Mladočechů způsobily. Jestliže jí skutečně koalice jest vítanou? Sotva. Bývalá pravice, vítězstvím Mladočechů rozbita, byla jim milejší. Však po tom se veřejnost netáže, posuzujíc prostě současné poměry. Že ostatní konservativci jen z nouze drží při koalici, jest patrné z toho, že někteří, jako Zallinger, z ní nejen vystoupili, ale proti ní i úsilovně bojují, jiní vydali osvědčení, že na svých zásadách konservativních a katolických trvají a jen pod tou podmínkou setrvati miní v koalici, bude-li toto jejich přesvědčení respektováno. Ještě nedávno vyslovil se nejvynikající člen katolických konservativců prelát Karlon v Štýrském Hradci, že při koalici trvají jen z nouze.

Ostatně zachovávají stanovisko vyčkávající, což vlastně jest již důkazem jak malé těší se u nich koalice důvěře.

Pro české konservativce znamená koalice zastavení na cestě za našimi národními právy, ne-li přímo krok na zad. Nezavinivše sami tento stav věcí, mohou ovšem daleko klidněji vyčkávati vývin další politických našich záležitostí. U nich náboženská otázka nepadá ovšem na váhu, nebo jsou jak z dřívějšíka jsme je měli čest poznati, konservativci jen v tom smyslu, že proti církvi nejsou v radikálním odporu zásadním. Jinak hlásí se k zásadám náboženským více méně liberalním. Z toho ovšem lze si vysvětliti, že posuzují koalice mírně, k čemuž ostatně je vede jich diplomatická prozíravost a zkušenost.

U „klerikalů“ má stránka náboženská nemenší váhu jako zásady vlastenecké a státoprávní. Jeví-li se tedy koalice pro katolíky bez rozdílu národ-

nostního málo vstanou, poněvadž v ní zástupcové židovského liberalismu nabývají veliké moci, ukazuje se pro české klerikaly ještě méně vítanou, zastavujíc další vývin národa českého v jeho svatých právech i ohrožujíc zásady křesťanské.

Viděli jsme ovšem, že katolické listy české pozdravily koalici vídeňskou dosti sympathicky, avšak, jak za to máme, jen ve smyslu negativním. Vidouce blízké nebezpečí vlády i lžiliberální i ultraněmecké, radovaly se, že k ní nedošlo a že na poli národním neztratíme aspoň ničeho z dosavadních držav a na poli náboženském, že nebudeme vydáni aspoň surovým útokem bezohledného lžiliberalismu. Tak rozuměli jsme příslušným článkům Čecha, Večerních novin a Hlasu. Vítaly koalici jako člověk vítá menší nebezpečí, když mu hrozilo větší. Proto útoky „Nár. Listy“ byly a jsou nespravedlivé zúmyslně vyhledávané.

Tím naznačili jsme asi s důstatek situaci, která koaličním ministerstvem byla způsobena. Nepravili jsme dosud nic svého, nýbrž referovali prostě, jak různé strany o koalici soudí, a domníváme se, že referat náš jest zcela objektivní od našeho náhledu o koalici úplně nezávislý.

Jak se tedy vyslovíme o ní konečně my? Jak by dopadl prakticky náš soud, vidí čtenář z toho, co jsme řekli. Náš soud o koalici není než logickým důsledkem, jež každý snadno učiní si sám. Než neznajíce všechny důvody různých našich stran a mohouce v listě svém vůbec podávati jen obecnější náhledy bez hlubšího vnikání do jednotlivostí, pronášíme soud pouze theoretický, posuzující koalice jako spojení zásad lžiliberálních a konservativních, nikoliv koalici osob na říšské radě združených. Sbratření se zásad lžiliberálních a katolických považujeme jako spojení nepřirozené, nezdravé, nebezpečné, které, trvá-li delší dobu, bez zhoubných následků zůstatí nemůže. O nepřirozenosti takového spojení jsme už na začátku slovo řekli. Proto nemůže býti blahé. Liberalismus jako koukol vždy bují, jsa útočný vždy jest ve výhodě jsa násilnický a bezohledný pravidelně nabude vrch, řídě se zásadou, účel posvěcuje prostředky i tajně a nečestně jde za svým cílem. Oba, liberalismus a křesťanský konservatismus nemohou nikdy vedle sebe zůstatí v platnosti, poněvadž si odporují. Následek tedy musí býti zhoubný pro zásady konservativní. Přátelství osob lze si mysliti, kde nejedná se o to, aby své zásady uváděly v platnost, koalici zásad nikdy. To může skončiti jen úplným potlačením konservatismu anebo v oné vlašnosti, kterou odsuzuje Písmo slovy: Kéž bys byl horký nebo studený, ale že nejsi ani horký ani studený, nýbrž vlažný, vyvrhnu tě z úst svých.

Když liberalismus poněkud stane se zdrženlivým, znamená to jen časové zastavení na jeho postupu, ale křesťanský konservatismus, který před liberalismem ukládá si rezervu, nezastavuje se jen, ale znamená krok zpět, veliký nebezpečný krok zpět. Křesťanský konservatismus hlásá „nedělní klid naprostý“. Přestane-li i jen na okamžik bojovati za uskutečnění této zásady, znamená to již vítězství liberalismu, utvrzení v lidu zásad nekřesťanských, a ne pouhé vyčkávání. Křesťanský konservatismus žádá přísně náboženskou výchovu ve školách. I nejmenší reserva v hájení této zásady není více pouhým vyčkáváním, nýbrž jest vlašností, jest opanováním ve škole zásad liberálních. A následek může býti jen demoralisace lidu. Čím déle toto sebezapření

křesťanského konservatismu, — smí-li se vůbec tak jmenovati — trvá, tím více mizí křesťanské názory v lidu.

Křesťanský konservatismus musí buď panovati, anebo musí býti v opozici. Je-li v moci, musí uváděti své zásady v život, je-li v opozici, musí za ně bojovati. Bojuje za ně, dává je na jevo, ony jsou živý, plné síly, byť i byly v menšině. Lid, který k nim se hlásí, má je živě před sebou a jest si jich vědom, jest uvědomělý. Jakmile vstoupí s liberalismem v koalici, zásady jeho se zatemňují a ztrácí. To jest ale jejich porážka, nebo oheň, k němuž se nepřikládá, vyhasne a voda, pod níž se netopí, vychladne. Konservatismus, který vchází v koalici se zásadami liberálními, podobá se člověku, který bez pokrmu chce udržeti se při životu.

Jestliže křesťanský konservatismus jest při vládě sám neobmezován koalici s liberalismem, lze si jakousi umírněnost u provádění zásad jeho mysliti vzhledem k smýšlení lidu. Pak jest to jen taktika, kterou opatrná moudrost žádá. Zásady jeho zůstávají netknuty. On může je propagovati, je za své neobmezeně prohlašovati, k nim jako k cíli čeliti. Mírně se, nevzdává se jich. Zásady liberální prohlašuje stále za nepřátelské sobě zásady, s nimiž nemá nic společného. Jakmile ale s lžiliberalismem vstoupí v koalici, vypadá to ihned, jako by se s ním spřáteloval a od svých zásad odstupoval. Byť i pak ujišťoval, že při nich trvá, nemá toto ujišťování ceny. Spravedlnost svobodná a nerušená může býti mírná, a byť vždy nevystupovala se vši důsledností, zůstává jako zásada neporušena. Jakmile ale stala by se odvislou od moci a s hříchem se spojila, ztrácí ceny a není, čím býti má. Tak se to má po našem soudu i s liberalismem a křesťanským konservatismem.

Koalici zásad nelze si tedy přát nikdy a každý podobný pokus dlužno nazvati zhoubným. Koalice osob jest snad možná a někdy na okamžik nutná. O tom nemluvíme, rozhodující o otázce pouze po stránce theoretické. V tom smyslu tedy každou koalici mezi liberalismem a křesťanstvím naprosto odsuzujeme jako nebezpečnou a zhoubnou.

„My katolíci jsme si na skromnost zvykli, ale jsou práva, která jsou nezadatná, a požadavky, kterých nikdy a za žádných podmínek vzdáti se nemůžeme“, toť jest jediná cesta, kterou křesťanský konservatismus brátí se může, ať vede k moci nebo k opozici. Koalice zásad není pro něj žádným způsobem možná.

V ohledu národnostním nemá snad v tomto určitém smyslu soud náš místa, v ohledu náboženském ale jistě. Aplikace tohoto svého úsudku na říšskou naši koalici nečiníme, poněvadž, abychom spravedlivý soud pronésti mohli, neznáme všechny ty důvody, které jednotlivé strany v koalici udržují.

Frant Žák.

O z á z r a k u.

Podává ph. dr. Eug. Kadeřávek.
(Pokračování.)

Slyšeli jsme, že svoboda, kterou Bůh svět a pořádek jeho stvořil a zachovává, v tom záleží, že uzná-li Bůh podle své moudrosti za dobré, pořádek přirozený změnit, jej podle své všemohoucnosti změnit může; ale přidali jsme tři podmínky: neruší-li Bůh a) zásad logických, b) naší jistoty fysické, c) svých přívlastků.

Zkoumejme jednu podmínku po druhé, zdali se jim v zázraku vyhovuje.

a) Bůh zázrakem mění pořádek přirozený tak, že neruší zásad logických. Neboť zázrak stává se zřídka z příčin Boha hodných, od Boha všemocného, svobodného, nejmoudřejšího původce a zachovávatele veškeré přírody ke prospěchu člověčenstva, jemuž příroda sloužiti má; odnáší se k jednotlivé příčině, které Bůh nadpřirozeně tak užívá, že její působení se shoduje se všeobecným pořádkem prozřetelností Boží stanoveným. Věru tu není, co by odporovalo pojmu o Bohu a tvorstvu. Máme čtyři zásady logické: α) zásadu totožnosti: Každá bytost je tím, co náleží k její bytnosti. Tato zázrakem se neruší. Neboť při zázraku zůstává Bůh Bohem, svrchovaným pánem přírody, a svět světem, světem, jenž jest podroben svému pánu svrchovanému, aniž jemu odporovati může; β) zásadu protikladu: Žádná bytost není tím, co nenáleží její bytnosti. Tato zázrakem se neruší. Neboť rušila by se tehdy, kdybychom tvrdili, že Bůh činí zázrak, ač té moci nemá, že síly přírodní samy jej činí, ač nemohou působnost sobě vlastní, přirozenou převýšiti, γ) zásadu o vyloučeném třetím: Každá bytost ve skutečnosti buď bytuje (existuje) anebo nebytuje; každá bytost má nějakou určitou bytnost anebo ji nemá. Nic třetího nelze si mysliti. I tato zásada má při zázraku platnost. Každý zjev přírodní děje se buď přirozeným během anebo nadpřirozeným; nic třetího není možno. Oba tyto členy přesně od sebe se liší, tak že děje-li se zjev přirozeně, neděje se nadpřirozeně, děje-li se nadpřirozeně, neděje se přirozeně; k tomu, abychom oba tyto členy rozeznali, jsme právě tak schopni, jako k tomu, abychom rozeznali pravidlo a výjimku, δ) zásadu v dostatečném důvodu: Každý děj musí míti důvod dostatečný. I tato zásada má při zázraku platnost. Neboť původcem jest Bůh, všemocný, svobodný a velemoudrý pán přírody; zázrak činí z příčin důležitých, aby rozmnožil svou slávu, aby prospěl člověčenstvu a skrze člověčenstvo přírodě. Zázrak se stává působením Božím článkem všeobecného pořádku; při zázraku sil přirozených užívá Bůh sám nadpřirozeně, zázrak tedy jest postaven na přirozenost a vystaven nad přirozenost. Tedy všelikým důvodům vyhovuje zázrak. Z toho všeho zavíráme, že zázrakem neruší Bůh zásad logických.

b) Bůh zázrakem mění pořádek přirozený tak, že neruší naší jistoty fysické o přirozeném běhu přírodních dějů. Neboť zázrak se děje zřídka a od zákona tak se uchyluje, jako výjimka od pravidla; pročť jako pravidlo výjimkou nepozbývá ceny, ba spíše jest potvrzováno: tak fysický zákon není zázrakem oloupen o svou platnost, tak že o jeho působnosti pravidelně podržujeme jistotu fysickou. Když jsem byl žákem na gymnasiu, učil jsem se pravidlu: v účelné větě, uvedené částicí ut, vyjadřuje se přísudek konjunktivem imperfecti, padá-li děj hlavní věty do minulosti. Než jedenkrát četl jsem byv vyvolán ve škole u Livia souvětí účelné, kde byl konjunktiv plusquamperfecti i řekl jsem panu profesorovi, že jest buď ono pravidlo neplatno, anebo Livius hudlařem, jazyka latinského nevalně znalým. A tu mě poučil pan profesor, že ono pravidlo požívá své platnosti a Livius že měl příčiny, aby se odchýlil od pravidla. I byl jsem spokojen, zůstal jsem při pravidle a chválil jsem Livia, že dobře učinil.

Tak volají odpůrcové: Kdyby zázrak skutečně se stal, byli by lidé popleteni a nevěděli by, co se bude dít v přírodě, nemohli by očekávati, co se před zázrakem pravidelně dělo. Jim možno takovouto dáti odpověď: Z pravidla panuje zákon; má-li však mimořádně nastati zázrak, musí se naskytnouti okolnosti, jež výjimku oprávnují, jež svou neobyčejností mysl. lidskou připravují na výjimku v jistém určitém případě. Kdo zkoumá dějiny starého a nového zákona, může se o tom přesvědčiti, že zázraky jako výjimky byly na svém místě a že svědkové těch zázraků nebyli nikterak zvikláni ve své jistotě o přirozeném běhu dějů přírodních.

c) Bůh zázrakem mění pořádek přirozený tak, že neruší svých přívlastků. Neboť α) všemohoucnost Bůh neomezil ani nevyčerpал stvořením světa; kdyby byla omezena a vyčerpána, nebyl by Bůh Bohem, bytostí neskonanou Proto

činí-li Bůh zázrak, dává na jevo jasněji a u větší míře všemohoucnost svou a neskončnost. 3) Bůh čině zázraky trvá na své bytnosti nezměnitelným. Neboť věcem stvořeným neuložil řád naprosto nezměnitelný, poněvadž naprostá nezměnitelnost náleží Bohu, bytnosti naprosté, absolutné, nikoli tvorům, bytostem vztažným, relativním, tak že ji Bůh s tvory nemůže sdílet. Tedy měnitelný řád uložil světu, a sice tak, že měniti jej závisí na Jeho vůli svobodné. Dále dává zákon fysický zároveň předvídal a svobodně ustanovil výjimku, zázrak. Pročež čině zázraky nemění svých úmyslů, které jsou Jeho bytností, nýbrž Svá díla. Tedy trvá ve své bytnosti nezměnitelným. 4) Bůh nejmoudřejší může míti pro zázrak příčinu dostatečnou, která jest hodna i Boha i člověka i přírody, aby Bůh od člověka skrze přírodu lépe byl poznán a ctěn, aby člověk a skrze člověka příroda cíle svého dokonaleji došli. Zázrakem tedy jasněji vysvítá moudrost Boží. Nečiní Bůh zázrak z rozmaru, manč, bez rozvahy, ani aby si pohrával dětinsky, ani aby kratochvíli, zábavu připravil lidem; náboženství židovské, pokud bylo přípravou náboženství křesťanského, a pak náboženství křesťanské samo bylo a jest důvodem, ze kterého Bůh činí zázraky. Víru katolickou mají zázraky připraviti, založiti, rozšířiti, utvrditi. Avšak víra katolická svěřena jest církvi katolické, vrchním pastýřům, papeži a biskupům; pročež vrchní pastýřové církve katolické mají právo a povinnost lid věřící poučiti o zázracích. V tom se jeví moudrost Boží.

A co mám říci o pečlivosti a lásce, kterou dává Bůh na jevo čině zázraky? Věru láska Boží jest vynalezavá, vynakládá všech prostředků, aby lidem udílela dobrodiní; když prostředky přirozené buď samy sebou nestačí anebo zbaveny jsou od člověka své působivosti, láskou puzen užívá Bůh prostředků nadpřirozených.

A věru nahledněme do písem svatých, zdali Bůh neprovedl své úmysly čině zázraky. Náboženství katolické se všemi prospěchy duchovnými a hmotnými, pozemskými a záhrobnými jest účinkem zázraků; lidé jimi obráceni jsou k Bohu. Jak často čteme v písmě svatém, že lidé zázraky vidouce Boha velebili. Také nyní věřící Boha velebí pro zázraky, mnozí pak nevěřící jimi k Bohu jsou vedeni. A také naopak kdo zázraky, od církve katolické, od její vrchních pastýřů blášané, zavrhl, zavrhne náboženství katolické, zavrhne Boha, stane se atheistou. A kdo přijímá zázraky falešné, od vrchních pastýřů církve katolické zavržené, ten se oddá pověře a bludnému učení, odpadne od Boha.

Pravými tedy zázraky, od Boha samého konanými, netoliko není rušena bytnost Boží, ba spíše jasněji na jevo vychází-

Spojíme li tedy co řečeno bylo v čísle 3. tohoto časopisu, s tím, co nyní praveno, s plnou jistotou tvrdíme: O přirozeném běhu přírodních dějů, jež jsou působeny stále týmiž silami přírodními, máme jistotu, ne naprostou, ale vztažnou, ne o sobě nutnou, ale podmíněnou, ne metafysickou, ale fysickou. Jistota naše jest podmíněna tím, že Bůh všemohoucí a velemoudrý svět a jeho pořádek stvořil a zachovává svobodně; kterážto svoboda také tím se jeví, že uzná-li Bůh potřebu, přirozený běh dějů přírodních změnit může podle své vůle. Tuto svobodu prokazovati může Bůh neruše zásad logických ani naší jistoty o pravidelném pořádku přírodním ani svých přívlastků. Z toho následuje, že Bůh změnit může pravidelný běh výjimkou, zázrakem.

(Pokračování.)

O t č e n á š.

Báseň Sigismunda L. Boušky.

V Augšpurce kdys Ulrich biskup svatý
se žebrákem smlouvu uzavřel:
„Denně modli se tři otčenáše,
svatý mír bych stále podržel,
kuchaři já nařídím zas přísně,
abys denně dobrý oběd měl.

Žebrák s díky ruce jeho libá,
správně plní lehký závazek,
denně modlí se tři otčenáše
za mír biskupa a jemu vděk
kuchař zase chutný oběd dává,
biskup klidně svatý tráví věk.

Ale jednou Ulrich v noci vstává,
podivný jej tíží nepokoj,
divné starosti se na něj věsí,
každá nově větší zas je zdroj,
odkud to, že svatý klid ho mívá,
odkud myšlének těch trudných roj?

Žebráka si starce k sobě volá:
„Pověz, nezapomněl's na svůj slib“?
— „Otče svatý, velká moje vina,
vím, že měl bych modliti se líp,
ale kuchař tvůj též zapomíná,
o mou bídu svůj si brousí vtip

Často hnal mě ode tvého prahu
a já hladov odešel jsem zas,
nediv se, že svoje otčenáše
odložil jsem na vlídnější čas“.
Biskup pohněval se, chmuře čelo,
kuchaře dal zavolat si v ráz.

Ale vzdorně odpovídá sluha:
„Zač pak stojí taký otčenáš,
abych luzu za něj obsluhoval,
jeho žaludku byl stálá stráž“?
Svatý Ulrich klidně odpovídá:
„Na cestu se ihned k Římu dáš,

Svatého tam pozeptáš se Otce:
jakou cenu as má otčenáš.
Nechtě kuchař do Říma jít musí,
poutnickou hůl zbužná třímá páž,
přes hory a rokly v město svaté
jde se ptát, co stojí otčenáš.

Svatý Otec přijímá ho vlídně:
„Synu, bratře svaté u víře,
otčenáš, tak řekni Ulrichovi,
zlatého má cenu halíře“.
Propouští jej domů Otec svatý,
řeči své s ním dále nešíře.

Přes Alpy zas do Augšpurku spěchá
kuchař, zdraví muže svatého:
„Otčenáš, tak svatý Otec praví,
cenu halíře má zlatého“.
Vážně Ulrich od modlitby vstává,
svaté zraky upře na něho:

„Zeptal jsi se svatého též Otce,
jak je široký též halíř ten“?
— „Nezeptal“! — „Toť vrať se k Římu
zpátky“.

Kuchař vyšel k Římu tentýž den,
přes hory a rokly v dáli spěchá,
pokáním již zpola očištěn.

„Svatý Otče, pověz kajicníku,
který k tobě navrací se zpět,
jak je široký ten halíř zlatý“?
Kuchař děl a jeho chvěl se ret.
Svatý Otec, církve hlava, praví:
„Široký je jako celý svět“.

A zas kuchař k Ulrichovi spěchá,
stane před ním cestou vysílen:
„Svatý Otec vzkazuje ti, pane,
onen halíř, za nějž vyceněn
otčenáš hyl zbožně pomodlený,
široký jest jako svět prý jen“.

„Zeptal jsi se svatého též Otce
na tloušťku též toho halíře“?
— „Nezeptal“. — „Toť vrať se zase
zpátky“.

Pevným teď je kuchař u víře,
sklopil k zemi zraky zarosené
k Římu znovu kroky zamíře.

„Svatý Otče, pověz hříšníkovi,
jak je tlustý halíř zlatistý,
jenž má cenu, váhu otčenáše“?
Odpovídá ret mu přechistý:
„Jak daleko nad zemí je nebe“.
Kuchař sklopil zrak svůj nejistý.

„Odpusť, Otče, rouhal jsem se Bohu,
potupil jsem svatý otčenáš,
avšak nyní zpovídám se Tobě,
odpusť hříchy moje, Otče náš! —
„Vrať se, synu, klidně k Ulrichovi
milost Boží ve mém srdci máš“.

Přišel kuchař k biskupovi svému,
poklonil se k zemi čelem svým,
poklonil se starci žebrákovi,
vyprávěl, jak poučil ho Řím.
„Modlete se za ně, Ulrich řekl,
otčenášem, slovem nebeským“.

Lísteček ze života českého missionáře.

Napsala Anna Körschnerová.

Katolický missionář, toť v naší realistické době věc věru podivuhodná. Opustiti rodiče, přátely, vlast, pohodlí, zábavy, a sám a sám vydati se do ciziny útrapám, práci, utrpením se stálou vyhlídkou na krutou smrt, toť pro nás dítky světské k přemýšlení látky dost. My proto raději na to nemyslíme a musíme-li, omlouváme, podezříváme, zmešujeme — — —

Že Francouzové, Vlaši a jiní národové přímořští mají mnoho missionářů, jest přirozeno. Zvláštnější jest, že mezi missionáři jsou i Češi. Je jich více, ale jména jejich jsou neznáma. Předloni poznali jsme krajana svého Dr. Dvořáka, missionáře z Číny. Pobyl v Praze delší dobu návštěvou u své matky. Přišel do Evropy, aby získal peněžitou pomoc pro své missie. Jeho přednášky byly velice čteně navštíveny a vzbudily veliký interest. Jak by ne, missionář-Čech, kde kdo spěchal, aby jej viděl a slyšel z jeho úst v jazyku českém jeho zajímavé zprávy z daleké končiny pohanské. Radovali jsme se z toho všichni, že i Čechové mají podíl na světovém díle osvětovém.

Ale podobných mužů má národ český více.

Bylo mně náhodou popráno nahlédnouti poněkud do života jednoho z těchto mladých mužů. Mnoho sice o něm říci nedovedu, nebo život jeho nemůže se dosud vykáhati skvělými činy zevnějšími, avšak duchaplný čtenář snadno domyslí se z krátkých črt, jak veliká musí býti duše, která sama odhodlala se k volbě povolání missionářského a úmysl svůj provedla. Pod klidným tokem mladého života pozná on lehce podivuhodný život duše, mnohým ovšem nepochopitelný. Poněvadž matka našeho missionáře dosud žije, neuvedeme celé jméno jeho.

Otokar V. narodil se 16. dubna 1868 v N. Otec jeho zemřel jako c. k. okresní sudí na odpočinku v Praze. Nejmladší bratr Otokarův byl asi deset roků stár, a ovdovělé paní zůstala povinností, deset nezaopatřených dítek ve světě slušně umístiti. Jakého ducha byla tato rodina, lze z toho poznati, že tři z její květoucích dcer vstoupily do kláštera. Že s radostí svolila matka i k vřelému přání mladého Otokara, by státi se směl knězem, jest pochopitelno.

Bolestnější pro ni bylo, že chtěl se státi missionářem pro daleké krajiny pohanské. Než vidouc v tom vůli Boží, i k tomu ochotně svolila. Pozorovatel žasne jen, kde v mladíčku vzala se myšlénka tak vznešená sice, ale vyžadující tolik duševní síly. Náš Otokar byl k dílu odhodlán. Ve čtrnáctém roku svého stáří vstoupil mladý gymnasista do apoštolské školy v Turmhutu v Belgii, kde pod ředitelem revnd. J. C. Cranem započal přípravná svá studia.

Zprávy, které z této školy domu posílal, byly vždy plné spokojenosti a vlídného míru, plné zbožnosti a synovské lásky. Jako vrchol jeho přání jevila se z nich touha, aby Bůh mu veškeré obtíže a nebezpečí šťastně přestáti dal a on se mohl státi „svatým misionářem“. Musel to býti sv. zápal, který hořel v duši jeho. I o tom svědčí dopisy jeho, jak srdečné a láskyplné bylo vedení, jehož ve škole se mu a ostatním chovancům dostávalo.

V roku 1887. před svým odjezdem do školy missionářské bylo dovoleno mladému chovanci ještě jednou navštívit svou matku a své příbuzné, by se před rozhodným nastoupením budoucího svého povolání ještě s nimi rozloučil. Po svém návratu z Prahy byl poslán s některými novici a bratry do missionářské školy „St. Stanislaus Vineville Macon United States“ v Americe. V prvním svém dopisu odtud vypravuje o své cestě do Ameriky.

Jelo nás osmnáct. Jedenáct bratrů, šest noviců a jeden kněz, který nás doprovázel. První dny byl jsem churav, avšak velmi brzy překonal jsem churavost svou. Krátil jsem si cestu mimo jiné tím, že zpíval jsem české chorály a doprovázel je na piano neb harmonium. Spolucestujícím velice se líbily.

Cesta byla krásná a klidná, ale bylo nám také určeno, abychom poznali hrůzu moře. V předposlední den cesty přepadla nás velká bouře. Naše modlitby a naše odevzdanost do vůle Boží dodávaly našim spolucestujícím nemalou útěchu. Ostatně obromná, 150 metrů dlouhá, 25 metrů široká loď vzdorovala statečně rozrušeným živlům; šťastně dostali jsme se do přístavu New-Yorského. —

Po rozčilujících dojmech cesty obrátila se mysl mladého novice opět horlivě k vlastnímu účeli. Od představenstva bylo novicům na novo dáno pět dní na rozváženou, po kterých když byli poznovu pevně své rozhodnutí pro missionářský stav dotvrdili, odjeli do koleje v Maconu. Po odbytí jednoho ročníku přesazen byl náš novic do St. Josef Spring-Hill College, by tam začal studia filosofie. Zde zmocnila se mocná touha po drahé matce a po milé vlasti srdce mladého učenice, která zvláště vánočního času se mocně ozývala. „Ale Bůh mne vyvolil; pro Něj opustil jsem vše co jest pozemského a všechny, které jsem miloval, totiž vás“. Tak těší a povzbuzuje sám sebe k dalšímu pokračování v obtížných a velkých studiích svého řádu mladý novic jesuitský. Tato touha byla jen jako malá bouře, jež vyčisťuje vzduch.

Další dopisy jeho jsou opět klidny a dýší spokojeností a svatým štěstím. Popisuje v nich kolej Spring-Hillu, jak leží povýšena na krásné hoře, kde líbý větérek mírní parna jihu, a krásné jezírko na blízku poskytuje příležitost k občasnému koupání.

Dále popisuje bratr Otokar svůj domácí život, jak od půl čtvrté z rána až do sedmi hodin večer v stálém toku střídá se práce s modlitbou.

Zprávy z Prahy vždy toužebně očekával a na osudech vlasti živou bral účast.

Nemálo rozrušila klidnou jeho mysl zvěst o katastrofě mostu Karla IV. r. 1890. Všecek polekán táže se na všechny podrobnosti neštěstí a s vlasteneckým soucitem lituje vřele neblahé této události pro drahou matičku Prahu, a prosí snažně za příslušná vyobrazení.

Čas filosofických studií plynul mu ve stálém studování a konání exercicií. Trpělivě čekal na dobu zkoušek filosofie, které s dobrým úspěchem odbyl a stal se magistrem. Po dlouhých přípravách náboženských dovoleno mu konečně, aby se blásil k poslednímu slibu.

Po zkouškách byly poskytnuty absolventům delší prázdniny, které strávili na venkově oddávající se milým a zdravým zábavám, jako lovení ryb a j. v. Po prázdninách čekali absolventi na rozkaz Superiora, který dle schopnosti rozděluje další práci. Jedny určí, aby vyučovali v koleji, jiné, aby studovali bohosloví; dále horlivému našemu magistru bylo dovoleno zůstat v Spring-Hillu, aby tam vyučoval dvacíti až pětadvacíti žákům latině, řečtině a počtářství.

K missionářství vyžaduje se stáří 33 let. Do které krajiny bude poslán, zví teprve v poslední chvíli před odchodem.

Sledováním dopisů mladého missionáře byla mně poskytnuta příležitost nahlédnouti v zařízení apoštolských škol. Jest veledůmyslné a obezřelé, i nelze se diviti, že se v nich vychovávají kněží svatí a horliví, učenci slovutní.

Náš mladý missionář čeká toužebně svého 33. roku, který konečně splní jeho touhu, býti missionářem v dalekých končinách a šířiti křesťanskou víru a vzdělanost. Za ně rád by položil i život. Býti svatým missionářem a krví svou zúrodniti pole k bohaté žni Kristově, toť jeho ideál veliký a vznešený.

Mně otevřel, jak ráda vyznávám, pohled do duše tohoto syna české matky, který nadchl se pro nejvyšší ideály lidské, nové světlo na mnohé věci sv. víry katolické. Nyní chápu, že nejlepším prostředkem, státi se dobrým katolikiem, jest poznati svatou víru v její účincích, které, ač tak velkolepé, zůstávají většinou skryté. V ní jest život, v ní láska, v ní obětavost, v ní heroism, v ní nadšení, jež znají jen ti, kterým popráno hlouběji nahlédnouti v ni. Ten ale pak děkuje Bohu za toto poznání, nebo není bez vlivu na jeho smýšlení a jeho život.

Výslech zmužilé křestanky před soudem v Číně.

Přeložil Ant. Vetešník.

Mezi všemi zeměmi celého světa nejvíce učení Kristovu v dobách novějších na odpor se stavěla Čína. V Číně byli křesťané všemožně pronásledováni, ano, jak dějiny misii v Číně zaznamenávají, byli na křesťany pravé honby odbývány. Křesťané byli žalářováni, kdež pravidelně po krátké době umírali, hlasatelé pak víry, stateční missionáři k smrti bývali odsouzeni a způsobem často hrozným mučení. Čína jest v pravdě posvěcena krví mnohých a mnohých mučedníkův. Celé osady, chrámy, příbytky missionářův, které po leta se stavěly, často v několika hodinách rozbouřeným lidem zničeny byly. Přes všecka pronásledování ale utěšeně zkvétají misie v Číně, takže za panování velkého podporovatele misii, Lva XIII. počet vikariatův o 12 nových rozmnožen byl. —

Z dob pronásledování křesťanů v minulém desetiletí podává apošt. vikář poloostrova Korea, Mons. Blanc následující výslech zmužilé křestanky. Křestanka jménem Kolumba byla pro svou víru skorem dva roky žalářovaná, při čemž velice utrpěla na svém zdraví. Manžel její podal znova zase žádost na guvernéra Kyeng Syang-to prose, by manželka před jeho odchodem byla na svobodu propuštěna. Prosby tak často opěťované bylo konečně povšimnuto, a Kolumba předvedena znova před soudce, který ji dlouho vyslýchal.

Soudce: „Od kdy jsi ve vězení?“

Kolumba: Od prvního měsíce předešlého roku (1887.) tedy 20 měsíců“

Soudce: „Byla bys spokojena, kdybys přišla na svobodu?“

Kolumba: „Ó ano, a jak velice...“

Soudce: „Zůstaneš při svém úmyslu cizímu náboženství přece náležeti?“

Kolumba: „Až do smrti! Ostatně není náboženství, ku kterému já se hlásím cizí; jest pro každého! Každý musí ho vyznávat.“

Soudce: „Vypočítej mi předpisy toho náboženství!“

Kolumba vyplnila přání, odříkávajíc desatero Boží přikázání.

Soudce. „Co říkáš, jest dobré; ale přece křesťané nectí ani krále, ani mandariny“.

Kolumba: „Tomu není tak. Vždyť my každého rána připojujeme ke svým modlitbám zvláštní prosbu za krále a mandariny“. (Tu odříkala všeobecně užívanou modlitbu, kde se význačně praví: Všemohoucí a milosrdný Bože, z celého srdce svého modlíme se k Tobě za našeho krále a všechny mandariny říše...)

Soudce: „Co pravíš, jest také ještě dobré, ale zdá se, že zapomínáte ve svém náboženství na své rodiče“!

Kolumba: „Nic není přece přirozenějšího, než, že vedle Boha ty nejvíce ctíme a jich si vážíme, kteří nám život dali“. (Ku potvrzení slov svých odříkala Kolumba modlitbu za rodiče, jakou se křesťané obyčejně modlí.)

Soudce: „Ale vy nectíte své rodiče po jejich smrti“!

Kolumba: „Jak by to bylo možno, že bychom na ně zapomněli, když byli za svého života předmětem naší lásky a radosti? Máme převeliký počet modliteb za duše v očistci, za duše našich zemřelých rodičů a připravujeme chléb a víno jež těm podáváme, kteří se s námi za naše mrtvé modlí. A tak činíme po celý život“.

Soudce: „Proč pak jim neobětujete žádné potraviny“?

Kolumba: „Proto, poněvadž jich nemohou požívat, a tak je oběť tato neužitečná“.

Soudce: „Má člověk duši? Po smrti je všemu konec“!

Kolumba: „Člověk má duši, která s tělem neumírá. Důkaz toho mi podává sám soudce můj, neboť on má ve svém domě tabule s dušemi svých

předkův, kterým každého roku přináší oběti. To však nečiní nikdy, když jeho kůň nebo pes zahyne . . .“

Soudce: „Prokazuj mi více úcty“!

Kolumba: „Věříš, že člověk rovná se zvířeti? Tomu by tak bylo, kdyby člověk neměl duše“.

Soudce: „Kdo učinil nebe a zemi“?

Kolumba: „Bůh! Bůh stvořil nejen nebe a zemi, ale všechno, co na světě jest. My sami musíme jakožto dílo Jeho Boha, svého Stvořitele, nade všechno ctít“.

Soudce: „Nebe a země samy ze sebe povstaly“!

Kolumba: „Chceš snad někomu tvrdit, že dům, který obýváš, jen náhodou povstal“?

Soudce: „Guvernér chce opustit provincii Kyeng-Syang a jestliže tě před odjezdem svým na svobodu nepustí, zůstaneš zase na dlouhý čas ve vězení. Řekni jen jedno slovo a jsi na svobodě v tom okamžiku“!

Kolumba: „Jestliže bych chtěla své propuštění odpadlictvím si vykoupiti, mohla jsem to hned prvního dne učiniti, když jsem byla uvězněna, a nemusila 20 měsíců se v žaláři trápit“.

Soudce: „Nebojíš se smrti“?

Kolumba: „Jak jsem ti již řekla, dej mne usmrtiti, máš-li rozkaz takový od krále, pakli ne, propušt mne! Proč mám já ubohá, slabá žena tak dlouho v žaláři se trápit, když křesťané jinde v provinciích pokojně žijí. Myslíš snad, že moje žalářování je odstraší a snad moje smrt zadrží od zachovávání náboženství? Máme přísloví, které se vždy stalo pravdou: Když jednoho křesťana k smrti vedou, deset jiných nastupuje na jeho místo“.

Soudce: „Myslíš, ženo, že bys tak mohla zvítěziti nad guvernérem“?

Kolumba: „On nade mnou v žádném případě nezvítězí, a pakli doufá, že na mně před svým odjezdem slovo odpadlictví vynutí, jistě se mu to nepodaří“.

Soudce: „Guvernér tvrdí, že jsi ztratila rozum“.

Kolumba: „To jsem ještě nikdy nepozorovala. Nebyla jsem nikdy nemocna a věřím, že jsem rozum neztratila, ačkoliv mnozí se mnou jako s bláznem nakládají“.

Soudce: „Přijdeš-li na svobodu, budeš dále zlé páchat“?

Kolumba: „Jak bych mohla něco zlého konati, když mi to mé náboženství zakazuje“.

Po tomto dlouhotrvajícím výsledku byla Kolumba znova do vězení odvedena, odkud však brzy na to beze všeho dalšího přelíčení byla na svobodu propuštěna. Při poslední příležitosti pravil k ní soudce slova neméně významná: „Tvé zdraví je dvaceti měsíčním žalářováním valně poškozeno, hleď se šetřiti a také buď vzorem pro všechny ženy“!

Svědci při posledním výsledku přiznali se, že nikdy takovou ženu neviděli a tak neohroženě mluvit neslyšeli. Její náboženství musí dobré býti, pravili, a tupili proto ty, kteří odpadlictvím vykupovali si svobodu. Když odcházela Kolumba z vězení, nařikali vězňové jiní. Pohané hleděli dáti na jevo způsobem rozličným své účastenství a i strážcové žalární přislíbili, že neohroženou křesťanku vyhledají, aby se v náboženství jejím dali vyučiti. — Mimoděk si tu vzpomínáme na horlivost a obětavost prvních křesťanů. Kde dříve bohům se obětovalo, záhy v dobách pronásledování shromažďovali se již křesťané k bohoslužbám křesťanským. Horlivost, láska a obětavost křesťanů prvních otevíraly srdce i těm nejzarytějším pohanům a učily je jediného Boha znáti, jedinému Bohu sloužiti a jeho milovati. Horlivost láska a obětavost šířily tedy učení Kristovo, a tyto vlastnosti, plynoucí ze srdce věrného katolíka, „káží po celém světě evangelium všemu stvoření“. Jak velká musí býti láska missionáře, který vše opouští, vlast, rodiče, přátele, šťastnější a spokojenější život, a jde — k národům nejnevzdělanějším vyhledává život a působení plné strasti, bídy, a pronásledování? V každém oka-

mžiku zeje na něho brozná smrt! — A tak se obětovati může jen křesťan, jen katolický missionář. — Život jejich je strastiplný. Čteme li zprávy missionářův z Afriky, Ameriky, Australie, z Asijských končin, každý list jejich téměř končí prosbou: „Pamatujte vy, šťastní a spokojení v Evropě, na své nevědomé bratry! Přispějte sebe menší almužnou, aby dílo naše dále vésti se mohlo, abychom více a více křesťanů získati mohli, a zvláště, abychom ubohá stvoření, útlé dítky, které rodiče nevzdělání sami zabijí neb do otroctví prodávají, vykoupiti a je v křesťanské víře vyučiti mohli. Nepatrnou almužnu provázejte vytrvalou modlitbou za zdar a požehnání Boží, a vezmete jedenkrát odplatu hojnou, vždyť sám Nejvyšší Učitel náš pravi: „Amen, pravím vám, cožkoliv jste učinili jednomu z bratrů mých nejmenších, mně jste učinili“. A v pravdě ubozí národové, k nimž dnes missionáři přicházejí, jsou ti nejmenší na světě. A ty máme učiniti šťastnými zde i jedenkrát po smrti v království nebeském a to malou almužnou a nábožnou modlitbou. Ó číňme tak!

Časové zprávy.

Z Paříže dovidáme se o „civilním křtu“, jež v jakési socialistické schůzi vykonal sám tak zvaný slavný básník Clovis Hugues, jenž jest též poslancem. Křtil dítko ve jménu sociální republiky a sociálně revolucionářské myšlenky, ve jménu jasného slunce, ve jménu štávy, která rostlinám život dává, ve jménu hnízd, v nichž ptáci cvrlikají, ve jménu veškeré spravedlnosti a pravdy. Kdyby anarchisté jen takto si vedli, nevedlo by se jim od liberálů ani dost málo zle. Mohli by svobodně křtiti dítky své ve jménu komuny a nevázanosti, oni by se třeba ještě na křtiny chodili divati. Měli by radost ze zlosti klerikálů. Ale jakmile to jde také proti liberálům, ach, to je něco jiného. Kdyby byl Vaillant vyhodil do povětří nějaký kostel, byl by asi sotva guillotinován, ale že se opovážil sáhnouti na liberály, nebylo milosti. Abychom liberalismu nekřivdili, citujeme „Nár. Listy“ č. 38 t. r., kde dopisovatel z Paříže sám na tu věc poukazuje. Poukázav, jak francouzští liberálové odsuzovali přísně Rusko, že s anarchisty si bezohledně vede, dodává: „Vaillant neusmrtil nikoho. Jinde však mnoho nihilistů a revolucionářů, kteří chtěli sáhnouti na život panovníkům, aniž se úklad jejich zdařil, dostali milost. Liberálové francouzští, kteří dnes jsou u vesla, byli však milosti nepřístupní. Jest dobře zapamatovati si toto přirovnání“. Tak „N. L.“. My ovšem smrt Vaillantovu schvalujeme, ale liberálové neměli by tak činiti.

Zajímavosti. Kolikrát jsme již pozorovali, že pověstné „Červánky“ jsou často silně po protestantsku zbarveny. Vždy jedná se o nějakou protestantskou dívku kterou katolický kněz svede, vždy jsou to „liberální“ nauky protestantismu, které docházejí v nich chvály. Už dříve jednou otiskly článek „Otec a syn“, z jednoho českého listu protestantského tuším „Husa“, ve kterém v rouše povídky neslýchaným způsobem hanělo se kněžstvo. V čísle druhém letošního roku čteme opět zajímavou zprávu, že hanebné podrobnosti, které „Červánky“ přinesly o jednom papeži, a pro které byly zkonfiskovány čerpal spisovatel z časopisu „Hus“. Jest to protestantský časopis. I ostatní knihy, jež uvádí, bráně se proti konfiskaci, jsou čistě protestantské pamflety.

Protestantská Bethanie zmiňuje se v jednom čísle o Dru Podlipném, jak odmítl políbení kříže při bohoslužbách v chrámě Týnském a dodává k tomu. Soudím, že by byl p. dr. Podlipný lépe učinil, kdyby tam byl nechodil, když s jednáním tím nesouhlasí. Ale to je ta svobodomyslnost, obřady církve zavrhovati a přece v ní trvati.

Ve Španělech rozmáhá se strašně liberalismus. Nyní dovidáme se z protestantské Bethanie, že tam evangelisace činí značné pokroky. Snad souvisí oba zjevy. U nás aspoň evangelisace jde ruku v ruce s liberalismem a čeští zastupcové protestantismu stojí vesměs ve straně liberální. Anglické listy prote-

stantské sdělují, že lusitismus, liberalismus a j. jsou dílem jejich snah a jejich zásluh. To snad přece nemají úplně pravdu. Že jest v Čechách mnoho slonů, které lze na každou liberalní frázi chytiti, jest ovšem pravda a anglikáni nás znají, však kupují naše pivovary. Gratulovati si ku svým úspěchům ale nemusí. Český lid přece jest jen katolický.

Vzrůst sociální demokracie. Do-
stoupila sociální demokracie výši roz-
květu a bude jí ubývat, anebo má před
sebou ještě velikou budoucnost? Tato
otázka bývá kladena velice zhus'a a mimo
socialisty bývá zodpovídána v ten smysl,
že dostoupila již vrcholu svého rozviti.
Proti tomu mluvila by čísla, která právě
kolují listy socialními. Socialisté orga-
nisují se v odborných spolcích, které —
mimoходом řečeno — náramně podobají
se organizaci středověkých cechů s tím
ovšem základním rozdílem, že tyto
byly náboženské, nynější odborná or-
ganisace jest beznáboženská a proti-
náboženská. Ze statistiky těchto odbor-
ných spolků dovidáme se, že ve Vídni,
která čítá 311.652 osob při různém za-
městnání pracujících, jen 20 202 jest
zastoupeno v sociální organizaci, tedy
z 15 dělníků sotva jeden. V ostatních
zemích rakouských jest ze 132.041 děl-
níků jen 11.320 osob v organizaci, tedy
procento jen o něco málo větší. Celkem
ukazuje statistika, že ze 443.693 osob
dělnických stojí pouze 31 522 v orga-
nisaci sociální, tedy opět jen asi 15tý díl
dělnictva. Z toho dalo by se tedy sou-
diti, že sociální demokracie má ještě
veliké pole činnosti před sebou, mohouc
za jednoho stále ještě získati patnácte
jiných. My však i přes tato čísla v mravní
a číselný další rozkvět socialistiky ne-
věříme. Jestliže při báječné agitaci do-
savadní nezískala všecken dělný lid, už
ho nezíská. Její ideje se přežily a uká-
zaly se býti utopistickými, nemožnými.
Tím ovšem nedíme, že by sociální re-
voluce byla nemožnou. Tím ale nezíská,
nýtrž jen se zabije. Již i ti přestávají
se s ní milkovati, kteří tak dosud či-
nili, lepší liberálové. Jenom tenkrát
vzroste snad ještě, stane-li se stranou,
která by žádajíc opravy sociální nebo-
řila, neutlačovala svědomí, nečinila ná-
sílí jiným. Socialisté združeni v odbor-
ných organizacích mohli by k tomu

přispěti. Nám aspoň se zdá, že od štváčů
politických a fanatiků nevěry dost roz-
umně se liší.

Černá kronika. Za rok 1893 spá-
cháno bylo v Praze a v okolí 101 sebe-
vražda a 156 sebevražedných pokusů.
Zoufalci byli většinou ze stavu nižšího.
Revolver volilo 42, jed 70, provaz 38,
nůž 18, 62 vrhlo se do vody, 20 s oken
atd. Za příčinu uvádí se lecos, jako
nemoc, bída a j. Avšak vše to jest
příčina vedlejší, nebo jest tisíce jiných,
kteří při stejných podmínkách životních
jsou ne-li šťastni, tedy aspoň spokojeni.
Hlavní příčina jest hlubší. Jest ji ná-
boženská a mravní sešlost nebo poblon-
zení, falešný názor o životě, smrti a
věčnosti. Zoufalce lze často omluviti,
nikdy ale ne příčiny sebevraždy a ji
samu. Ony vždy budou smutným svěde-
ctvím pro ony třídy, v nichž sebevražda
jest nejčastější. Že silně porušen a z har-
monických kolejí životních zvrácen jest
dělný lid v Praze a v jejím okolí, o tom
sociální nepokoje jsou důkazem. Tak vi-
díme, jak i tyto dvě věci souvisí, vy-
cházejíce z jednoho pramene, falešných
mravně-náboženských názorů. Mezi samo-
vrahy byl i jeden „Omladinář“, 16letý
mladík z dobré rodiny, který to učinil
ze zoufalství nad bolestí, kterou způ-
sobil svým rodičům. Jich žal byl ne-
změrný, když doprovázeli jej ku hrobu.

Vlastenectví. Krásný příklad vla-
stenectví dali katolíci v pruském Slezsku.
Zřídili si svůj místní list, který má asi
500 odběratelů. Tisk dělá ovšem v kra-
jině německé nemalé obtíže. Dlužno říci,
že jest to podnik kněžský a tak se opět
ukazuje, že vlastenectví kněžstva katoli-
ckého nejlépe se osvědčuje, když býti
vlastencem stojí největší odvahy a sebe-
zapření. I v pruském Slezsku, kde není
ni jediné školy české, udržuje český
jazyk a chrání před vyhynutím jediné
chrám zrovna tak, jak tomu bylo u nás
na začátku tohoto století. Jak vidět,
latinský jazyk, pro nějž jsme již tolik
a tolik snášeli, nejen nepřekáží národ-
nímu cíli, ale má požehnání Boží. Ne-
smí-li se v pruském Slezsku vyučovati
česky, nesměla by zajisté ani úřední
bonoslužba býti česká. Tak by se po-
znenáhlu stalo, že na místo českého
jazyka nastoupil by německý. Latinský
jazyk chrání české Slezany před tímto
nebezpečím.

D r o b n o s t i.

Dánsko. Kazatel M. Chr. Jensen v Harrendingu a Fjeldstedu na Fünách byl v prosinci 1893. na vlastní žádost dán na odpočinek milostivě sice, ale bez pense. Dne 7. ledna, louče se kázáním s osadníky, ndal následující příčinu svého odstoupení: „My kazatelé dánské církve národní nemáme práva říci, co bychom chtěli, a pověděti, co na srdci máme. Při kázání máme se nejen bible, nýbrž i symbolických knih držeti. První mně nikdy nevadilo; v augsburském však vyznání nalézám věci, jichž pravosti však uznati nemohu. Já tihnu k církvi katolické. Nemohu se tak stavěti proti církvi katolické jak od nás žádají. Zjevení Boží nepraví nikde, že vůči církvi katolické pravdu máme. Dlouhým a namahavým studiem poznal jsem učení katolické, a to učinilo na mne takový dojem, že nemohu déle býti kazatelem církve luteránské. Hospodin žehnal hojně zdejší mé působnosti; nechci však, aby činnost má nepravdou a přetvářkou poskvrněna byla; proto loučím se s vámi a jdu odsud.“ — Jensenovi jest teď 46 let. Byl delší dobu protestantským missionářem v Indii, pak 12 let pastorem obou zmíněných osad. Teď najal si nedaleko Nyburgu dvorec, kdež živiti se chce jako rolník. Stanovisko jeho sdílí více kazatelů dánských; největší však obtíže působí jim otázka: jak budeme živi, vzdáme-li se úřadu svého? Katolický vikariát dánský jest tak nuzný, že jim postavení a zaopatření vhodného poskytnouti nemůže. Dlužno ještě podotknouti, že Jensen s katolickými kněžími nikdy ani písemně ani osobně neobcovoal; jen modlitbou a vlastním bádáním našel cestu ku pravdě. Kš.

Anglie. Do církve katolické navrátili se Sutherland Macklem, Hugo Briggs a Richard Sommerville-Wood. Všichni tři byli anglickými duchovními a ritualisty. Poslední vzdal se též bohatého kaplanství v britské Indii, aby, vrátiv se do vlasti stal se katolíkem.

* * * Kš.

(Mnozí pozorovatelé náboženských proudů všimli si zajisté již toho charakteristického zjevu, že jsou to hlavně severní krajiny, v nichž katolicismus

jest ve veliké úctě. Činí tam pokroky zcela zřejmé. Ovšem ne tak mezi lidem jako mezi šlechtou, kněžími a věfici intelligencí. Kdo tyto krajiny navštívil, přesvědčil se, že tam protestantismus berou do opravdy jako náboženství, a nikoliv jako filosofii, v níž by se skrývala nevěra a liberalismus. A zrovna tam katolicismus jest v takové vážnosti. Na jihu vidíme opak. U nás dokonce jsou i katolíci, kteří pracují o evangelisaci Čech. Ovšem, jest málo zemí, která by byla liberalismem tak zdemoralisována jako Čechy. Také málo které země věnuje propaganda protestantská tolik pozornosti a peněz. To jsou zajisté zajímavé zjevy, k nimž dlužno hledati nějaké vysvětlení. Nám zdá se následující náhled pravdivý. Tam kde příroda sama vychovává národ k jisté kliduosti, vážnosti a seriosnosti, tam náboženský liberalismus nemůže míti místa. Tam náboženství zůstává ve své důležité úloze životní. Tam ale také protestantismus svou mělkostí a fráovitostí, svým nedostatkem pravd náboženských neuspokojuje. Proto vidíme, že ti nejlepší, kteří znají obě vyznání, kloní se ku katolismu a nepřestupují-li přímo, přibírají si z něj články víry a věří v ně proti protestantismu. Tak na př. lze na severu nalézti úctu k Panně Marii skoro katolickou. Lid ovšem o katolicismu má tam znalost nedostatečnou. Také vadí, že tam často zavítává mnoho liberalních katolíků. Vážnost náboženská, mravní opravdivost, rozumování zralé — vedou tedy od protestantismu ku katolicismu. Toť zdá se nám jedna pravda. Druhá jest: náboženský liberalismus, mravní a rozumová lehkost, společenská rozpoutanost vedou od katolicismu k protestantismu. Tedy ne hloubání náboženské, ani víra vedou k němu, ale zjevy tyto. Pozorujte jen, kteří to lidé v naší veřejnosti jsou příznivci protestantismu a nepřátelé katolicismu. I jinde lze tento zjev pozorovati. On vlastně jest nápadný, pozorujeme-li odpadlíky a konvertity. Těch, kteří z protestantů stávají se katolíky, jest snad méně než naopak, což při rozšířenosti lžiliberalismu bylo by jen pocho-pitelné, avšak za to jsou to mužové,

kteří patřívají k nejlepším ve společnosti protestantské. Soudíme tedy, že tyto zjevy jsou pro katolicismus vysvědčením velice dobrým a vzácným).

Pozn. Red.

Amerika. V Chicagu jest teď 98 katolických far (s 10 filiálkami); z těch patří 51 katolíkům anglickým, 22 německým, 11 polským, 6 českým, 5 francouzským, a po 1 vlašským, litevským a arabským. Působí při nich 104 kněží světští a 278 kněží řeholních. 129 katolických škol farních navštěvuje 45276 dětí, školy pracovní 2053, kollegia a akademie 2849 chovanců. Počet katolíků páchá se nejméně na půl milionu. Kš.

Skutečná odpověď jednoho pohlavára Indiánského, jsou-li všechna náboženství stejná.

P. Champeau, missionář v Severní Americe vypravuje v jednom svém listě následující skutečný příběh. Tři protestantští kazatelé přišli r. 1890 návštěvou ku katolickému náčelníku Indianů, jenž se jmenoval Orupe. Orupe s mnohými Indiany dal se krátký čas před tím pokřtiti. Jeden z kazatelů měl za přítomnosti pohlavára a četných Indiánů již pokřtěných i ještě jiných v pohanství dosud žijících dlouhou řeč asi tohoto smyslu: Nebojte se, moji dobří přátelé, s námi společně se modliti. Vždyť my také milujeme Boha a chceme se do nebe dostat. Před Bohem jsou všechna náboženství stejně dobrá (!) Vaše náboženství katolické rovno jest velikému stromu; náboženství, které my hlásáme, jsou větve. Strom a větve jsou téhož druhu, není-liž pravda? A tak

jest také s naším a vaším náboženstvím“. V tomže smyslu mluvil ještě kazatel skorem půl hodiny. I otázka byla na konci Orupe, co by o tom soudil. Orupe odpověděl: „Já se divím velice, když tě slyším o náboženství takto mluvit. Vy, bílí mužové, můžete dosti lidí nalézt, kteří by vás o pravdě poučili. Ale my Indiané jsme ubozí, nevědomí lidé. Přece však jsme vždy mysleli, že jen jedno náboženství může býti dobré, jako že jen Bůh jeden je. Víra v jednoho Boha vede nutně k víře v jedno evangelium, v jedno učení. Neboť jest těžko přijati to, že by snad Bůh sám tolik náboženství zjevil. Když sám ubohý divoch se stydí dnes odporovati tomu, co včera byl tvrdil, ó jak mnoho méně dá se mysliti, že by Bůh nyní něco vzal zpět, co jednou, když na zemi putoval, sám učil. Nyní ty tvrdíš, že náboženství vaše jest takové jako naše. Jak to přijde, že vy totéž učení nekázete, jako naši kněží? Ovšem vím, že strom a větve téhož druhu jsou, ale viděli jste snad již někdy dub, který by jablka, neb jablono, která by žaludy nesly? Jestliže tedy přidáváš, že náboženství naše stromem je a vaše větvemi, tu byste musili také totéž věřiti a učiti, co naši kněží věří a učí“. Tak skončil prostý pohlavár Indianů. K této trefné řeči netřeba ničeho přidávati. Avšak přece budiž dovolena otázka: Kolik asi zahanbil lidí, kteří honosí se svým vzděláním, svou sečtělostí, nebo i procestováním světa a při tom tvrdí: Víra jako víra! Všecka náboženství jsou před Bohem stejná? Jak veliký počet vzdělanců by se hanbiti musil před nevědomým, nevzdělaným divochem. (V.)

Obsah „Obrany“ :

Koalice zásad František Žák. — O zázraku. Podává ph. dr. Eug. Kadeřávek. (Pokračování.) — Otčenáš. Báseň Sigismunda L. Boušky. — Lístek ze života českého missionáře. Napsala Anna Körschnerová. — Výslech zmužilé křesťanky před soudem v Číně. Přeložil Antonín Vetešník. — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovni ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václav Kotrba, odpovědný redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba) v Praze.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperátor na Královských Vinohradech.

Paběrky k povšechné debatě na českém sněmu.

Nemůžeme za to, že mluvíme o některých věcech teprve tenkrát, když už jiné listy o nich mluvit přestaly a věc sama snad upadla již v zapomenutí. Ale u čtrnáctidenníku není jinak možno. Majíce si všimati i událostí politických, nemůžeme se nezmíniti o činnosti sněmu českého a o povšechné debatě jeho, ve které jednotlivé strany si otevřeně řeknou, co mají na srdci. Úplný referat podati nemůžeme a také to od nás nikdo asi nežádá. Ve svém článku podáme povšechný úsudek o sněmu a zvlášť zmíníme se o řečech mladočeských z povšechné debaty — o jedné podrobněji, poněvadž toho žádá směr našeho listu, o jiných krátce. O vysoce významných řečech staročechů a šlechty nebudeme referovati, ponechávajíce si některé znamenité jich vývody k jiné příležitosti.

Povšechná debata odbyvala se ve dnech od 13. do 15. února. Odbyla se celkem hladce až na ty výkřiky a ta přerušování se strany mladočechů. Národní Listy je omlouvaly, že už jsou tak parlamentárním právem — měly dodati: parlamentárním právem liberalů. Nejvážnější intermezzo bylo snad to, které událo se až při samém uzavření sněmu. Když probošt Dr. Tersch činil obvyklé poděkování místodržiteli a pravil: „Pokládám si za zvláštní čest, že je mi dopřáno projevit Vaší Excellenci nejvřelejší díky jménem sněmu...“ povstal Dr. Vašatý a zvolal: „Za nás ne! Jen za koalici!“ Mladočeský „Čas“ k tomu napsal v čísle dne 24. února: „Za sebe pan Dr. Vašatý může volati, co chce, ale kdykoli mluvití míní za stranu, musí míti splnomocnění k tomu“. Ostatně nikdo nebyl slovy Dr. Vašatého vyrušen. My máme za to, že tento řečník může mluvit vždy, co chce; vážnost ani vliv to nemá nikdy.

Poněvadž po celé trvání sněmu, který vykonal mnoho plodné práce, vyřídív u p. mnohé důležité věci železniční, národohospodářské, upravení platu učitelského a j., nestal se žádný důležitější projev politický, aspoň se strany mladočeské ne, očekávalo se všeobecně, že aspoň povšechná debata přinese něco většího. Ale nestalo se. Celá debata odbyla se ve znamení koalice. Ob-

sahovala jeden veliký, vzrušující moment, velkolepou řeč Dr. Riegra. Mladočechům nepodařilo se strhnouti debatu na sebe. Ukázalo se, že ani na sněmu zemském nemají té moci a toho vlivu, který jest nutný, aby mohli hráti prim. Postavení jejich neukázalo se lepším, než jaké mají na radě říšské. Všeobecně se jim vytýká také jakási skličenosť. Obé lze dobře vycítiti ze závěrečných slov řeči poslance Heřmana Jandy. Pravil: „A proto, velectění pánové, třebaš se nás spojenci s tam té strany zřekli, třebaš nás velkostatkáři nyní nechtěli podporovati, my jsme tím vinni nebyli, (!!) my tím vinni nejsme. (!!) My máme za svou povinnost pracovati stále, my také stále pracovati budeme a budeme hledati za ztracené spojence náhradu, budeme hledati náhradu ve svém vlasteneckém citu a síle svého vlasteneckého přesvědčení, a dá Bůh, že ji ve vlastním lidu také nalezneme“. To jsou zajisté pěkné fráze, ale charakterisují tak zcela postavení osamocenosti a stav tesknosti politiků mladočeských.

Byla to hlavně řeč p. Heřmana Jandy a toto její zakončení, pro kterou byla mladočechům vytýkána také „jakási umírněnost“. Překvapovalo, že právě tento radikál, který mluví obyčejně ve frázích zcela po venkovsku formulovaných, dal si záležeti na jakési uhlazenosti.

Dr. Herold ve své říčanské řeči ze dne 19. února omlouval „tu mírnost“ mladočeských poslanců tím, že prý dříve při vážném politickém obratu bylo nutno, vyburcovati ty, kteří dřímali, aby vášeň a cit byly rozplameněny, že ale nyní, kdy pravé přesvědčení za myšlenku národa stalo se nejvlastnějším majetkem národa, dalšího rozechvění není třeba, nýbrž klidu a pevnosti.

My ve slovech Dr. Herolda slyšíme lišáka, který poznal, že hrozny jsou vysoko, a ze řeči p. Heřmana Jandy přiznání, že hlavou zeď prorazit nelze.

Tu „umírněnost“ mladočeskou, ačkoliv my nemůžeme nikterak říci, že by se nám byly zdály řeči mladočeské umírněné — leda že snad to je umírněnost, když nejsou přímo hrubé — vykládáme si jinak. Vidíme v ní vědomí a nucené doznání malomocnosti, vidíme v ní dojem — omladiny.

Ano, ty štvance liberalistické, vlastně jich následky, je zalekly. Však není divu. Duchové vyvolaní stali se hrozivými a nebezpečnými celému národu. Avšak opakujeme, že nám se řeči mladočeské zdály pramálo umírněné. Státoprávní své požadavky vytkli všichni řečníci zcela otevřeně, žádajíce hodně mnoho najednou. Prospívá-li to našemu státnímu právu, jest jiná otázka. Mírná taktika staročeská získala nám aspoň více, mladočeská dosud nic. Těšme se, že, byť to i dále trvalo, přijde to potom „najednou“. Staročeské listy vidí ale v řečech Dr. Vašatého a v říčanské řeči Dra Herolda jakýsi neblahý optimismus, z kterého prý lze souditi, jakoby mladočeši nápadně od posledního sněmu od rázného domáhání se státního práva odstupovali. Snad chtějí nyní zkusiti to s taktikou staročeskou.

Také v boji proti výmínečnému stavu a v řečech o omladině a tiskové svobodě neviděli jsme žádné věcné umírněnosti. Ukážeme to na řeči dra Šíla, která ani formálně nebyla mírná.

Shrňme-li krátce svůj úsudek o letošním sněmování, vyjadřujeme své o něm mínění takto. Sněm vykonal mnoho plodné práce. Sněmování dělo se ve znamení koalice. Vážné politické události neposkytlo. Mladočechům se přes všechny námahy nepodařilo, aby jednání sněmovní strhli na svou stranu. Ukázalo se, že jsou v mnohých věcech osamoceni a že ani ve spolku se

staročechy na sněmu nevládnou. Roztržka se šlechtou ukázala se býti trvalou a nesmířitelnou. Ku svým státoprávním požadavkům, které i mladočeši i staročeši hájili a k nimž opět i šlechta aspoň slovy se přidala, nepřiblížili jsme se tak ani o krok, ano ukázalo se, že do daleké budoucnosti nemáme naděje ani na vymoženosti nepatrné.

Přicházíme k jednotlivým řečem. Největší pozornost věnujeme řeči Dr. Šíla z příčin, které se hned ukáží. Všecky ostatní řeči mladočeské, jichž jen krátce se dotkneme, neobsahovaly až na řeč Dr. Kramáře, který se šířeji rozhovořil o financích země, nic, co by poněkud nebylo obsaženo v řeči páně Šílově. Byly však daleko mírnější a slušnější. Že nejvíce vynikala řeč Dr. Herolda, rozumí se samo sebou.

Dr. Josef Šíl mluvil nejdříve o státním právu českém. Vylíčil nejčernějšími barvami finanční a národohospodářský stav Čech, při čemž nepravdivě upřílišňoval, prohlásil za jediný prostředek pomocný samostatnost českého království. Neučinil tak věcně, ale v pravdě studentskou frazovitostí, zrovna tak, jako když socialisté bojují za všeobecné právo hlasovací a od něho činí závislou veškerou blaženost. Pravit: „Samostatnost království českého jediné může nám pomoci, ta jediné může nám zjednatí prostředků potřebných k běžným vydajům a prostředků potřebných k zvelebení země. To jest to arcanum (sic!), kterým mohou rychle zhojeny býti všecky rány této milované vlasti, to jest ten zázračný elixir (sic!!), kterým možno nových šťáv, nových sil nalíti do cév strádajícího lidu.“ Jestli takové fraze jsou sněmu důstojny, suď čtenář sám.

Pak mluvil proti šlechtě, bera důvody proti ní z dějin a z přítomnosti. líčil věc tak, jako by před bitvou na Bílé Hoře všechna šlechta česká se byla zbouřila proti císaři a byla za to všechna zničena. Po památné oné události, jakoby se byla dala opět všechna v otrockou službu vlády proti českému národu. Pochybujeme, že by na sněm, kde zasedají lidé historie znalí, takové nepravdivé upřílišňování činilo dobrý dojem. Tam jsou tací, kteří zcela jistě vědí, že v bitvě na Bílé Hoře poražen byl ne český národ ani všechna česká šlechta, nýbrž revoluce, kterou zosnovali protestanté němečtí a jiní, na zničení katolického rodu Habsburského, aby získali jeho země a když to nešlo dobrovolně, aby tedy násilně jako v Německu, Anglii, Holandsku rozšířili protestantismus, jemuž též rod stavěl se odhodlaně v cestu. Ostatně nelze se zvráceným pojmům řečnickovým diviti, dovolávalť se, ovšem jen všeobecně, dějin Denisových. Považuje Denisa za vážného historika. Denis ale dle soudu všech spravedlivých historiků není než obratný stilista, který se stanoviska strannického protestanta (jak ukázal professor české university a historik jistě na slovo vzatý Dr. Kalousek svého času v „Osvětě“), kterým také jest, způsobem více románovitým než historickým líčí nám české dějiny. Poněvadž mluvil opět jen ve všeobecných frázích, není ovšem nesnadno, postavití celé české dějiny nohama vzhůru. Rozumí se samo sebou, že jezoviti byli v řeči jeho také.

Z přítomných událostí proti šlechtě uváděl výminečný stav, proces „omladiny“ a potlačování některých radikálních listů. Bylo-li v předešlém tu a tam něco pravdy, byla tato část řeči neslýchaně frivolní a nepravdivá. Nejvíce dostával místodržitel.

Pravil-li řečník o procesu „omladiny“: „Dnes však, kdy ve všeobecnou známost vešla obžaloba, kdy průvodní líčení jest skončeno, kdy byla slyšena slova obžalovaných i výpovědi svědků, dnes, pánové, vás před směšností a před morální porážkou a odsouzením nic více neuchrání, ani taková scena, jakou jste včera inscenovali u zemského soudu (známá bouřlivá scena z procesu „omladiny“. Pozn.) — —“ a myslí li, že s ním veřejnost souhlasí, jest velice na omylu. Veřejnost soudí zcela jinak.

Pro osobní smýšlení Dr. Šíla jsou neobyčejně charakteristická jeho slova, týkající se pokrokové radikální strany omladinářské, která, jak známo, silně zbarvena byla snahami socialistickými a anarchistickými. Pravil: „— — vedle toho povstala a úžasnou měrou se rozšířila strana pokroková, strana lidová, (sic!!), která zásady své nijak netajila, nýbrž veřejně a všude slovem i tiskem pronášela, strana, jejížto podstatu účel a snahu tak trefnými slovy právě před nedávnem byl jeden z obžalovaných, dr. Rašín, před soudem vyličil. A toto mohutné hnutí, to hnutí, které se rozšiřuje nejen na šíř, ale zasáhlo víc a více do hloubky, toto mohutné hnutí socialně-národní (!), to bylo příčinou vašich skutků. Toto hnutí znepokojovalo nás, toto hnutí ubíralo vám spáнку. O to jednalo se straně reakční, aby toto pokrokové, lidové (!) široké hnutí potlačila a zničila, a poněvadž nedá se pravda (!) a právo (!) potlačit jinak než násilím, užito bylo násilí. —“

Jak známo, bylo toto hnutí protináboženské a protidynastické a ohrožovalo veřejnou bezpečnost mnohých stavů. Máme pořád ještě za to, že toto hnutí s radikálnějším hnutím národním mladočechů není společné. Z řeči pana doktora by se zdálo skoro, jakoby za ním mladočeši skutečně stáli. To my přec nevěříme a běheme je proti panu řečníku v ochranu. Pan dr. Šíl staví se uvedenými slovy patrně v jednu řadu s uprchlým Lorencem, Hajnem, Čížkem, z nichž tento přiznal se otevřeně k zásadám anarchistickým. Na nás některé části řeči skutečně učinily dojem, jakoby i pan doktor Šíl přiznával se k zásadám anarchistickým. V tom nás utvrzuje hlavně způsob, jakým hájil radikální plátky, které byly vládou k všeobecnému uspokojení všech vážných lidí potlačeny. Necht laskavý čtenář si jen vzpomene na ty redaktory. Tu byli mezi jinými: **osmnáctiletý** Stanislav Neumann, **pěťadvacetiletý** **kandidat** filosofie (čtenář asi ví, co je to kandidat filosofie) a jiní a jiní **n e d v a c e t i l e t í** učenci a spisovatelé, kteří s drzostí neslýchanou řešili nejdůležitější otázky světové, rodinné, náboženské a zákeřnicky napadali osoby a celé stavy. A tuto žurnalistiku, tento výsměch na všecku vzdělanost, poctivost, mravnost, tento výplodek nezralé, ale zfanatisované mládeže, opakujeme, tuto bídnou, nemravnou a ničemnou žurnalistiku, na niž patří ještě rákoska, hájil dr. Šíl a dovolával se — prosím — veřejné morálky! To se povedlo. Dle toho, co jsme pravili, dá nám čtenář asi za pravdu, když opakujeme, že řeč dra Šíla byla zbarvena anarchisticky.

Na důkaz přemrštění malichernosti uvedeme ještě jeden citat. Pravil: „Jeho Excelence musí zřetel svůj k tomu míti obrácený, kde a jaká schůze se koná nebo divadlo se má pořádati, aby bylo ještě v čas třeba za nejnicotnější záminkou zapovězeno, kde jaký pokrokař nebo Mladočech na svobodě po Čechách chodí, který by se snad dal „zahákovat“. — Rádi věříme, že takové řeči proti výminečnému stavu jsou nejen malomocny, ale že nám jen škodí. Takovým způsobem nám vrácení našich národních práv mladočeši jistě nezískají

Co do mravnosti jen jedna událost z povšechné debaty stojí na mravním stupni řeči dr. Šíla, totiž interpellace, kterou jménem mladočeských poslanců podal p. dr. Engel o známé bouřlivé scéně z processu „omladiny“. Tuto scenu vzali si obhajci „omladiny“ za záminku, aby hájení se vzdali. Snad měla zmíněná interpellace odvrátiti oči veřejnosti od tohoto ústupu. Ať je tomu jakkoli, my ji ceníme asi jako řeč páně Šílovu.

Na konec dovolíme si citovati „Nár. Listy“ ze dne 14. února, které o ní napsaly, „že dr. Šíl mluvil s neobyčejnou vřelostí, jinde zase s žíravým vtipem, že řečnickým výkonem svým docílil vůbec znamenitého efektu“. Patrně s ní souhlasí. Ovšem — —

Že mladočeši cítí bédnost svého postavení, jest patrné, jak jsme ukázali, i z řeči Jandovy i Heroldovy, nejlépe ale vysvítá z báječné podrážděnosti „Národ. Listů“. Stupňovala se od snému vždy víc a více až po řeči Dr. Brafa v pražském klubu ze dne 22. února, dostoupila svého vrcholu. Článek podobný, jaký přinesly dne 25. února „Nizká spekulace“, nesměl by si asi jiný list dovoliti. A přec nikdo tolik se nenakritisoval jako ony. Dobře pravil ve zmíněné své řeči dr. Braf: „Dokud vedla věc národa českého strana staročeská, bývala obvyklou methodou vládnoucí nyní strany kritika, která každý jednotlivý úspěch pečlivě registrovala a že nejen neuskutečnění státního práva českého, nedokonalé provedení rovnoprávnosti, neprovedení „lex Kvíčala“ a těm podobné závažné otázky dovedly v agitaci mladočeské strany míti veliký úkol, nýbrž i mnohem menší a podřízenější, toho dokladem jest okřídlené heslo o těch „dvou slovech na bankovkách“. Tento způsob kritiky stal se nyní — nemoderním. Pokládá se nyní za malicherný a čím více strana u nás vládnoucí a vedoucí spěchá od jednoho „morálního“ vítězství ke druhému, tím větší odpor pocituje k tomu způsobu kritiky“. My se divíme mimochodem řečeno, že vůči divokostem „Nár. Listů“ Dr Bráf dovedl to říci tak mírně.

I to jest důkazem, že mladočeši svého dosavadního fiaska jsou si vědomi, že si přejí, aby splynuli staročeši s nimi. Přejí si patrně, aby neměli svědka svých „úspěchů“. Vymlouvají-li se, že vláda užila proti nim násilí, nic na věci nemění, jest to jejich zásada, kterou vždy hlásali, že v politice rozhoduje vždy jen konečný úspěch. Že mají nejlepší snahy, že bojují pro ně ve svém smyslu statečně a vytrvale, rádi přiznáváme. Chtěli jsme jen konstatovati, že nedodělali se dosud žádného úspěchu, a že se ho nedodělají, dokud budou mezi nimi možné takové řeči, jakou promluvil dr. Šíl. Mladočeši měli sympathie mnohých a velmi mnozí činili mezi nimi a „Národ. Listy“ rozdíl, ale řeči, jako řeč Šílova musí od nich odvrátiti všechny, kteří, byť i nebyli zásad přísně konservativních jako milovníci veřejného klidu, pořádku a veřejné mravnosti nemohou souhlasiti s radikálně anarchistickými zásadami radikální žurnalistiky, kterou on zajisté z příkazu své strany tak hájil.

Tolik snad stačí k objasnění situace. Stůž zde ještě malá zmínka o ostatních řečech mladočeských. Heřman Janda, jehož řeči závěrek jsme již uvedli, mluvil proti šlechtě a konservativcům, veda proti nim politickou historií posledních let. Mimo jiné hájil mladočeskou stranu tím, že ona to nebyla, která před 15 lety nutila k obeslání říšské rady. „Hlas Národa“ ze dne 15. února dokázal opak tohoto smělého, v pravdě svobodomyšlného — totiž svobodného od pravdy tvrzení — jasnými dáty historickými. Mluvě o koalici, pravil k šlechtě:

„Pánové, mluvte si, co mluvte, třeba že ta koalice již svého času byla, faktum je, že nezpůsobilo tuto koalici než obava za naše privilegované postavení (návrhem Taaffeovým prý ohrožené. Pozn.) a obava pánů z levice a Poláků o mandáty“. Mluvil také o punktacích. To je pochopitelné, nebo tvoří základ, na němž mladočeši zvítězili, a kdykoliv jim je lze nebo chtějí dělati efekt. sáhnou k nim.

Ostatní řeči mladočeské mimo oratorsky výtečnou řeč Heroldovu, byly slabé a nepodávaly docela nic nového. Někteří mladí páni polemizovali dost neslušně s doktorem Riegre.

Dr. Škarda prohlásil, že loňské radikální projevy mladočeské o reskriptu ze dne 12. září 1871. byly loyální a že tudíž nezasluhovaly, aby pro ně uvalen byl na Prahu výminečný stav. My pořád jsme ještě toho přesvědčení, že ne proto, ale jak ministr Bacquehem v krásné své řeči pravil pro protináboženské a protidynastické rejdy, socialistické a pokrokařské omladiny uvalen byl na nás tento neblahý a tak ponižující pro nás stav výminečný.

Němci prohlásili, že punktace jsou platné a oni že při nich drží, odmítli chladně a u vědomí své převahy, kterou osamocením nás Čechů nabyli, zcela mírně a bez vášně naše státoprávní požadavky, při čemž jako farizeus z evangelia dělal se spravedlivým, hráli si oni na dobré Rakušany, jakoby rakouské vlastenectví to bylo, které nedovoluje jim uznati české státní právo. Koalici hájili jako vládu výbornou, která ku všem národnostem jest spravedlivá a hájili se proti výtce neliberalnosti, kterou jim mladočeši zcela dle pravdy otevřeně ve tvář vmetli. Schvalovali výminečný stav a dělali ze sebe právě beránky vlídnosti a umírněnosti.

Dr. Herold ve své říčanské řeči pochvaloval si tuto německou „umírněnost“ a viděl v ní dokonce i malé uznávání našich práv. My vidíme v ní opak, totiž plné vědomí síly, která nemá zapotřebí dělat mnoho křiku, a ovšem i chytrou taktiku, aby jakousi mírností v panství koalice se udrželi. Kdyby byli tak činili mladočeši, mohli jsme při moci býti my. Jak se asi Němci smějí, když slyší jak mladočeši si na té jejich „umírněnosti“ libují! Přejí jim jistě: Prosit!

To jest krátký ale, jak za to máme, v nejdůležitějších věcech úplný přehled o politické situaci naší v Čechách a o průběhu povšechné debaty — výjma ovšem řeči Dra Riegra a šlechty, k nimž při jiných příležitostech se vrátíme — pokud patří v rámce naší „Obrany“.

Frant. Žák.

O z á z r a k u.

Podává ph. dr. Eug. Kadeřávek.
(Pokračování.)

Je-li zázrak možný?

II. Důkaz vedený ze zkušenosti, a posteriori čili z převědu.

K důkazu, který jsme podali, dozvědnému čili apriorickému, druží se důkaz převědný, který čerpáme ze zkušenosti.

Pozorujeme-li národy pohanské, vidíme, že všichni v zázraky věří, jak vzdělání, tak nevzdělání. Národ řecký a římský, kteří stáli na vysokém stupni

vzdělanosti světské a ve vědách a uměních daleko pokročili, tak že jim učili jiné národy a základ položili novověké vzdělanosti světské, věřili v zázraky, jak dokazují jejich mythologie a liturgie, jak z písemných památek jasně vysvítá na hojných příkladech. Tažme se starých Egypťanů, Babyloňanů, Peršanů Indů atd. Zkoumejme nynější národy pohanské v Asii, Africe atd. Všude zázraky! Ba víra pohanů v zázraky pohnula některé pohanské filosofy řecké ku př. novoplatonika Jamblicha, jenž do filosofie zavedl zázračnost, t. j. fantastickou theurgii pantheistickou, ač na filosofa připadá toliko dokázati, že zázrak jest možný ve smysle křesťanském, nikoli však důvody zázračnými vykládati, co má přirozeným světlem rozumu lidského býti pochopeno. Nevzdělání pohané v severních částech země mají posud šamány, kteří jsouce kněžími duchy přivolávají, kouzla provozují, zázračně léčí. Ovšem zázraky národů pohanských jsou nepravé a nepravdivé, jak dokázati anebo poznati musí, kdo rádně rozumu užívá; ale nicméně patrné, že národové pohanští zázraky znají a je přijímají.

O zázracích se shodují všichni národové pohanští a jejich souhlas obecný je tak patrný, že jej odpůrcové zázraku nemohou zapřítí. Jestliže odpůrcové tito celé pokolení lidské obviňují z pověry předsudku: diviti se jest že oni jediní oči mají otevřené, a celé pokolení lidské že jest poraženo slepotou. Ovšem pověře národové pohanští byli a jsou oddáni pokládající nepravé a nepravdivé zázraky za pravé a pravdivé. Avšak odkud se vzala u nich všeobecná víra v zázraky vůbec? Stalo se tak omylem anebo podvodem? Nestalo se, poněvadž u všech národů zázrak úzce souvisí s náboženstvím, jež ve svých počátcích nevzniklo ani omylem ani podvodem. Náboženství jest založeno ve skutečném a určitém poměru člověka k Bohu; původní náboženství, jež měli všichni lidé, pokud byli pospolu, bylo nadpřirozené, jak z dějin lidských vysvítá: avšak nadpřirozené náboženství dítí se může jenom nadpřirozeným zjevením Božím, k němuž náležejí zázraky, jako opět přirozené náboženství v napřirozeném obsažené, děje se zjevením přirozeným, k němuž náležejí děje přirozené. Když tedy pokolení lidské se rozešlo na národy, nezapomnělo na zázraky, s původním náboženstvím nadpřirozeným úzce spojené, tak jako nezapomněli zcela na ono náboženství původní. Avšak velká část pokolení lidského vinou svou a působením zlého ducha odpadla od pravého Boha a od pravého náboženství původního; náboženství jejich stalo se falešným, a proto i zázraky se staly falešnými. Pouze u národa vyvoleného, kterému Bůh věnoval zvláštní péči, ač na ostatní národy pohanské nezapomněl, skrze který spásy mělo dojíti veškeré pokolení lidské, udrželo se nadpřirozeným působením Božím pravé náboženství nadpřirozené a s ním tak nadpřirozené zjevení Boží, k němuž náležejí zázraky. Tak si musíme vysvětliti všeobecnou víru v zázraky a falešnost zázraků, ve které pohané věřili a ve které bohužel i někteří křesťané pověreční věří, jakoby pohany byli a ne křesťany.

Ze všeobecné víry v zázraky, která ve svém základu nespočívá ani na omylu, ani na podvodu, soudíme, že jest zázrak možný; neboť zásada logická zní: *Ab esse valet conclusio ad posse*, t. j. ze skutečnosti lze souditi na možnost.

Ale netoliko zkušenost, kterou máme o národech pobanských, nás učí, že jest zázrak možný, ale také naše vlastní zkušenost. Zmínil jsem se o zázraku, který se děje na krvi sv. Januaria, o zázraku pravém a pravdivém. Dále kdo by nevěděl o zázracích Lúrdských, jež jsou od svědků znalců a duchovních pastýřů potvrzeny a jež sami neznabohové zapřítí nemohou? A my, Čechové, putujme do chrámu sv. Víta, kde na jazyku sv. Jana Nepomuckého zřítí můžeme zázrak úplně zjištěný, od svědků, znalců a duchovních pastýřů potvrzený, jak vdp. P. Votka historicky dokázal. A když se jedná o blahořečení nějakého světce, jsou zázraky, jež se děly po smrti jeho, nevyhnutelný; ty však se zkoumají s největší přísností.

A tak nás přesvědčuje důkaz ze zkušenosti správně vedený, že jest zázrak možný.

III. Důkaz analogický, z analogie čili období vedený.

Souditi můžeme a *minori ad maius* takto: Jestliže člověk vytvoří na přírodě věci, ne sice zázračné, ale podivuhodné a znamenité, tím spíše Bůh ve přírodě konati může zázraky.

Vyložme blíže tento důkaz.

Podivuhodná díla vykonává člověk na neživé přírodě užívaje sil její podle své vůle rozumem řízené; dává jim jiný směr, větší moc a platnost; může jimi učiniti věci, kterých příroda učiniti nemůže. Z nerostů vytvoří hodinky; síly vodní páry užívá k jízdě po železné dráze; proudem elektrickým telegrafuje a telefonuje; z kamene vytesá sochy krásné; nástroji plechovými vykouzlí hudbu krásnou; z nerostů udělá automata, který mluví atd. atd. Kdo by mohl vyjmenovati a vypsati všechna díla lidská z nerostů vytvořená? Co již dokázala lučba neorganická? Kdo by se tomu všemu nedivil? Zdali příroda sama by to vytvořila?

Také zemědělství a zahradnictví nás podivem naplňuje, co člověk dokázati může v říši rostlin. Co mám říci o lučbě organické, která dovede rostlin užívati způsobem podivuhodným? Kuchař užívá rostlin, aby uvařil pokrmy velmi chutné; průmyslník proměňuje rostliny v látky; umělci slouží rostliny atd. atd.

Konečně umělý chov zvířat jaká díla dovede! Pěstují se domácí zvířata jež skrze člověka konají, co by sama sebou nemohla konati. Popatřme do zvěřince a diviti se budeme; neboť se zdá, jakoby člověk zvířata k sobě povznášel a na stupeň vyšší stavěl. Divoká zvířata krotnou, ptáci se učí krásným písním, jež člověk zpívá, myšky tahnou vozík, kanárek čerpá si náprstkem vodu atd. atd.

A to činí člověk, který přírody nestvořil, který jí dokonale nezná, který jí úplně nevládne.

Zda můžeme tedy Bohu, stvořiteli, jenž přírodu dokonale zná, jenž přírodou úplně vládne, Bohu všemohoucímu a nejmoudřejšímu, upříti schopnosti zázračné? Jenom kdo Boha zapírá, kdo má o Bohu a přírodě špatný pojem, tvrditi může, že jsou zázraky takové, jaké jsme na počátku byli vyměřili ve smysle křesťanském, nemožny. Ovšem liší se dílo lidské na přírodě vytvořené od zázraku velice; ale také Bůh neskonale se liší od člověka, a proto i zázrak převyšuje dílo lidské.

Tedy i z důkazu analogického vysvítá možnost zázraku.

Poslyšme námitky, jež se činí proti možnosti zázraku. (Pokr.)

L í s t e k z Ř í m a.

Posílá Alois Kolísek, doktor fil.

Opět ten velebný zjev: stařec osmdesátčtyřletý, bělovlasý, v rouchu velekněze Církve katolické, s tou bledou, jemnou tváří. s tím okem pronikavým, z něhož plá mladický vznět a žár... Totť svatý Otec náš, veliký Lev XIII., jak jsme jej opět viděli 8. února v kapli sixtinské, kdy konáno tam bylo slavné requiem za † Pia IX. u příležitosti výročního dne úmrtí tohoto slavného předchůdce nynějšího velikého papeže.

Slavnosti této přítomno bylo mimo jiné praeláty a hodnostáře církevní i světské 21 kardinalů, pak celý diplomatický sbor cizích vlád u sv. Stolice a zvláště mnoho cizinců, vznešených cizinců z aristokracie a elity měšťanské, kteří toužebně přáli si spatřiti hlavu Církve katolické, našeho Lva.

Den úmrtní Pia IX. jest vlastně 7. únor. V ten den četně navštívena byla krásně ozdobená jeho hrobka ve chrámu sv. Vavřince za hradbami (S. Lorenzo fuori le mura). Místo toto zvolil si Pius IX. sám ku svému od-

počinku, chtěje po svém pronásledování a mučeníctví plném životě odpočívati tam poblíž velikého mučedníka sv. Vavřince.

Tělo Pia IX. bylo nejprve uloženo v prozatímní hrobce v basilice sv. Petra ve Vatikáně, v níž bývá mrtvola papežova tak dlouho, pokud není hotov hrob a náhrobek, jež si papež v závěti vyvolil. Roku 1881. bylo pak tělo Pia IX. přeneseno do basiliky sv. Vavřince za hradbami. Při onom přenesení, jež k vůli bezpečnosti musilo se vykonati v noci, měli zednáři uchystaný atentát na mrtvolu † papeže. Chtěli totiž v tom okamžiku, až by průvod ubíral se „Andělským mostem“ přes Tiberu, shoditi rakev s tělem Pia IX. do vln Tibeřiných. Bídny ten úmysl byl však v čas prozrazen a uskutečnění jeho zamezeno. Jaká musila býti jich zášť k živému, když mstítí se chtěli ještě na mrtvole, ačkoliv úcta k mrtvým jest požadavek nejen víry, ale lidskosti vůbec! Lze již jen z toho poznati také, jakým asi mučedníkem Pius IX. hlavně působením zednářů byl, takže právem zasluhuje věnce stříbrného, který stkví se nad jeho náhrobkem s nápisem: „Italia al Martire invito“ — „Italie mučedníku nezdolnému“!

Píšíce právě o chrámu sv. Vavřince za hradbami, pokládáme velmi vhodným zmíniti se o povznášejícím a dojemném úkonu církevním, jež tyto dny bylo zříti ve chrámě tom. Dne 9. února totiž dvě vznešené dámy anglické přijaty tu byly do lůna církve katolické. Před kapucínským knězem P. Benediktem di Milia, bývalým missionářem anglickým, jenž k úkonu tomu měl plnomoc od komissaře sv. Officia Msgra Salluy, paní F. Radleyová se svojí dcerou Anežkou odřekly se vyznání anglikánského a složivše vyznání víry katolické, přijaty byly do církve katolické, v jejímž lůně jedině doufají nalézti útěchu srdce svého a spásu duše své, a také — naleznou . . .

Dojemnému úkonu tomu přítomno bylo mnoho panstva římského i cizího. Kmotřenkami byly choť španělského vyslance u sv. Stolice Merry de Vala s dcerou. Zbožnost těchto dam a vůbec celé rodiny vyslancovy jest v Římě všeobecně známa. Účastní se téměř každé slavnosti církevní — s vyslancem v čele, a chování jejich jest vzorné, dojemné. Představte si elegantního pána s monoklem na oku, jak s rukama sepjatýma se modlí, představte si vedle dvě vznešené seňory španělské, matku s dcerou, jak celou bytostí svou pohříženy jsou v pobožnost . . ., zdaž není to dojemné i zvláštní?

Zmíníme se ještě o jednom zajímavém a dojemném příběhu.

Před několika dny onemocnělo tu zbožným rodičům Maggioriovým, bytem na náměstí S. Giovanni děvče Hermelinda a bylo již na úmor. Rodičové vidouce, že dceruška asi neokřeje, chtěli ji poskytnouti jako útěchu náboženskou také přijetí svátosti biřmování, jehož Hermelinda dosud nepřijala. Byl tedy poslán posel do města, by vyhledal některého biskupa, jenž by svátost biřmování děvčeti udělil. Ale z prelátů, k nimž byl poslán, nenašel nikoho doma, poněvadž v tu dobu byli buď na vycházce nebo zaměstnáni v kongregacích. Odebral se posel též ku chrámu S. Maria Maggiore, vešel do paláce arcikněze této basiliky mariánské a tázal se po některém biskupu. V tom přijel domů arcikněz sám — kardinál Hohenlohe a dovědév se, oč jde, nedbaje stáří svého, sám ihned odebral se do bytu onoho děvčete nemocného a udělil mu svátost biřmování.

Rodiče v zármutku nad dítkem svým, jež brzy potom umřelo, měli aspoň potěchu, že mu poskytli oné duševní posily a radosti, a děkovali vroucně J. Eminenci kardinálu Hohenlohevi za vzácnou laskavost a ochotu.

Věru krásný to příklad dobré víry a vroucí zbožnosti hodných rodičů, jakož i laskavosti a obětavosti vznešeného knížete církevního, stářím zloženého.

Ku závěrečným dnům papežského jubilea uchystalo se plno slavností. Budou to opět nové projevy lásky a úcty ke Lvu XIII., jichž i jako velekněz i jako soukromá osoba jest tak hoden. On sám ovšem jen to si přeje, aby jimi povzbuzena byla víra katolická a mravnost křesťanská.

Lístek z utrpení katolíků v Holandu.

Vypravuje PAVEL MUDROCH.

Nikde snad v takovém rozsahu nerozšířil se protestantismus, jako v severních krajinách evropských, zejména v Holandu, kde zvláště mnohé oběti si vyžádal.

Chceme podati malý lístek z utrpení katolíků holandských. Obraťme tedy zrak svůj zpět do Holandu a to do města Gorkumu a Briellu, kde dne 9. června r. 1572. odehrálo se krvavé divadlo, jež nám zaznamenal očitý svědek, slavný Vilém Estius Hesselius.

Bylo to za války protestantského Nizozemí proti pravému panovníku jeho a králi španělskému Filippovi II. Již dříve před 40 lety pokoušelo se Nizozemí setrásti jeho své ovšem přetěžké ze sebe, ale nezdarilo se mu. Nyní teprve, když větší část lidu přidala se k novému učení, podařilo se protestantskému vůdci zmocniti se některých měst, mezi nimi též Dortrechtu. Asi 6 hodin od Dortrechtu vzdáleno bylo město Gorkum.

Zpráva, že gysové (tak se nazývali protestanté) zmocnili se Dortrechtu velice poděsila katolíky v Gorkumu; broziloť jim nemalé nebezpečí, neboť nechvalná pověst předcházela protestanty, že velice týrají katolíky.

V tomto městě nacházel se klášter františkánský, jehož představeným t. č. byl P. Mikoláš Pick. Měl synovce, který, ačkoliv příliš mlád, byl horlivým katolíkem. Mladík tento velmi často přicházel ku quardianovi s různými zprávami o ukrutnostech protestantů. aby ho pohnul k útěku; vypravoval, kterak některé hrozným způsobem usmrtili, jiné zmrzačili, ano i Bohu zasvěcené panny zhanobili. Mezi jiným vyprávěl, jak Arnold Knobbant, zbožný katolík z Gorkumu, přepaden byl na svém statku blízko města se nacházejícím zástupem gysů, kteří mu nejprve nos a uši uřezali, pověsili ho na stožár, pak si nabili do ručnic rozřezaný tuk, který byl dříve zapálen a o závod stříleli do ubožáka až konečně v přehrozných bolestech vypustil duši. „Když tedy“, končil mladík, „s laikem tak nakládají, což teprve učiní knězi a mnichu?“ Než všechno bylo marné, quardian nechtěl své spolubratry a katolíky opustiti. Den ode dne rostlo nebezpečí. Řeholníci spěchali k svému představenému quardianovi, hledajíce u něho útechy a pomoci. Tento těšil je a pokud mohl napomínal je k důvěře v Boha. Konečně všichni až na tři řeholníky uchýlili se do pevného hradu, který hájil královský velitel Kašpar Turkus.

V Gorkumu byli dva katoličtí farářové Leonard z Wechelu a Mikoláš z Popellu. Tito pokoušeli se nadchnouti občany k mužné obraně proti povstalcům. Než nadarmo! Nepřátelé mnohé výhody slibovali občanům, když se k novému učení přihlásí, což se také stalo, takže i tito uchýliti se museli na hrad.

S nimi zároveň někteří vznešení katolíci hledali spásu na hradě. Mezi nimi nalezali se také příbuzní P. Mikoláše. Falešnými zprávami oklamáný lid otevřel gysům brány města. Když vůdce gysů Marinus Brant objevil se v ulicích města, ozývalo se všude volání: „Ať žijou gysové!“

Gysové pod vedením Branta jali se hrad obléhati. Dříve však, nežli hrad oblehli, poslal vůdce protestantský posla se vzkazem k veliteli hradu, vyzývaje ho ku vzdání se. Než velitel hradu odpověděl, že nelze mluvit o vydání hradu, poněvadž jest věrným poddaným svého krále. Po takové odpovědi následoval prudký útok. Brzy byla první brána hradu zapálena, takže obležení museli se uchýliti do vlastního hradu.

Když všecka naděje na spásu zmizela, počali vojínové odhazovati zbraň; konečně byl přinucen velitel hradu vzdáti se. Stanovil si podmínku, aby byl lid ušetřen. Vůdce však žádal, aby se vzdali na milost a nemilost. Tím odhodlali se obležení k úsilné obraně. Jakmile to zpozorovali gysové, stali se ihned povolnějšími. Vůdce jejich Marinus slíbil konečně, že všichni, jak laici tak kněží mohou svobodně odejíti, ale jmění hradu mělo padnouti v kořist.

(Pokr.)

Časové zprávy.

Hrvatský vlastenec. Že zemřel veliký vlastenec a Slovan Dr. Rački, sdělily již všechny listy, ač nevěnovaly mu tolik místa, jako věnují Zolovu románu a p. Nepřičítáme to na vrub nepřítelům proti katolicismu, k němuž Dr. Rački patřil, nebo pak bychom museli říci, že i katolické listy dopustily se té viny, nýbrž na vrub nedostatečných vědomostí a nedostatku sympathií, které k jižním Slovanům máme. V posledních letech se mnoho sice v té věci změnilo, avšak daleko nedospěli jsme tam, kde bychom měli být. A poměry jižních Slovanů měly by nám přec být známější, než poměry francouzské, anglické a jiné. V jižních Slovanech dlužno nám viděti více, nežli ve Slovanech severních a kterýchkoli jiných národech. Náš zájem na jihu je větší nežli zájem Ruska, a toto stopuje jižní poměry s takovou bedlivostí a akuratesou, že jest zcela patrný zvláštní záměr, který na jihu sleduje. Zvláště my katolíci měli bychom se o tyto země zajímati. Lze-li vůbec přemýšleti na spřátelení církve pravoslavné s katolickou, jest možné jen zde na jihu, kam ruský absolutismus s úžasnou svou mocí nesáhá. On sice podporuje zde, jak pochopitelně, s veškerým úsilím pravoslavi, poněvadž Rusové již nvykli považovati za ruské, co je pravoslavné, a pravoslavi stalo se ruskou politickou mocí, ono jistotně má v nepokojích a převratech v Bulharsku, Srbsku a Rumunsku své ruce a své peníze, jak o tom mimo „Nár. Listy“ ne pochybuje žádný člověk, ono, ku svým cílům zde užívá pravoslavi jako prostředku politického — avšak přes to přese všecko zůstává tento nátlak a tyto tajné a veřejné intriky bez značnějšího vlivu na náboženskou svobodu. Ruské náboženské poměry nejsou na jihu nikdy možné, církev katolická tam může volněji dýchat, ano i žiti a kvěsti. Proto my katolíci a zvláště my ubozí Češi měli bychom se o jižní své bratry zajímati co nejvřeleji, znáti silu katolicismu a pravoslavi a znamenité jich muže, vše, co katolicism posiluje, ty proudy veřejného mínění, jaké tam vládnou. V zrcadle cizích poměrů lze viděti vlastní přátely. Bylo by to snadné,

jelikož katolíků tam všude dost a intimnější styky byly by snadno možné. Bůh sám patrně stojí při katolících slovanských, dává jim muže čtně, jakých všude málo v celém století se rodí. Takovým byl i Dr. Rački. Učenec první třídy, takový vyvolený, jakých málo, vlastní zakladatel a dlouholetý předseda akademie chorvatské, první historiograf země, který dějiny své vlasti líčil ne podle přání nějaké vlády nebo ve vleku nějaké strany, ale který podle objektivné pravdy bezohledně a bez bázně vyličil národu jeho děje a národní a politická práva a tím zároveň uvedl ducha národního do pravých kolejí, v nichž může bezpečně, ano musí dále kráčet; politik bystrý a věhlasný, Slovan duší i tělem a při tom přec i pravý „římský“ — v pravdě katolíci chorvátští mohou Bohu děkovati za muže, které jim vzbudil. Pro nás jest to hlavně také proto důležité, znáti dobře poměry jižní, abychom věděli, jak tito výborní vlastenci a katolíci chovají se k jiným stranám v národě, k šlechtě, k Pešti atd. Oni nám mohou býti bezpečným vzorem v politicko-národních našich poměrech, v nichž kolísáme a nevíme s jistotou kudy kam. Při vzpomínce na takové muže cítíme zároveň dvojnásobně neštěstí své, že nenašli jsme historiografa českého, který by nesloužil žádné straně politické, byl by nás napojil tím pravým duchem, který z dějin našich vane, duchem katolicko-národním. Kdyby nám nebyly podány dějiny psané pod viditelným vlivem protestantismu, kdybychom my byli měli svého Račkiho. věru dnes nebyli bychom rozštěpeni na dva tábory, které nikdy se usmířiti nemohou, nebylo by toho ducha, který stranické dějiny bohužel nám vypěstovaly, a který snad ani za století ještě nezmizí; ale stáli bychom tu jako národ vnitřním smýšlením sjednocený a celistvý, který by se za svitu svých dějin bral dále po kolejích historických práv, jaké dějiny by mu vykárali. Dnes toho nelze, nebo jedna kolej je husitsko-protestantská, druhá katolická. To zavinil nedostatek historiografa jako Račkiho. Ostatně může nám Dr. Rački sloužiti za vzor, abychom byli i do-

brými katolíky, kteří viru svou nad život cení, i Slovaný, kteří bez všelikého ohledu mohou jíti za velikou myšlénkou slovanskou.

„Naš Domov“ jest úhledný obrázkový čtrnáctidenník zábavně-poučný pro lid, který vychází v Olomouci na Moravě za redakce velice nadaného a snaživého mladého spisovatele Josefa Věvody. Stojí ročně 2 zl. 40 kr., jež možno jednoduše poslati na redaktora do Olomouce, Nová Ulice. Rodinám křesťanským, které milují zábavu literní, doporučujeme časopis ten, který patrně má před sebou velikou budoucnost vřele. V něm naleznou krátké, ale příjemně psané životopisy našich slavných mužů českých, tak že hravě poznají, co velikého na poli umění a věd splodila nám česká země. Najdou v něm básně malé a velké, žertovné a vážné, tklivé dojemné i filosoficky rozjímavé. Najdou v něm povídky od nejlepších spisovatelů domácích, najmě moravských, kulturně historické črty, které svou časovostí nebo vážností mají nemálo zajímavosti, drobné črty ze života velkých mužů, z národního života, z domácnosti a hospodářství a j. Vyobrazení podává hojnost značnou; některé z nich jsou velice dokonalá, tak že potěší každého. Než pěkné a zajímavé věci podávají i jiné naše obrázkové časopisy, některé v míře ještě větší a dokonalejší, ovšem i za dražší peníz. Veliká přednost „Našeho Domova“ záleží v jistotě, již redakce jeho podává, že obrázky i obsah nebudou nikdy obsahovati něco, co by mohlo urazit cit náboženský a mravní. Rodičové mohou směle dáti jej svým dítkám. Z „Našeho Domova“ naučí se jen tomu, co rozum a srdce šlechtí. To je přednost, které mnohé jiné obrázkové časopisy postrádají. Další přednost jeho jest, že jest slovanský. Morava není ještě tak zdemoralisovaná kosmopolitským liberalismem jako Čechy, tam tento zhoubce všeho národního nesetřel z lidu ještě ani jemný pel poesie, ani jeho hluboký slovanský typ. Z nás Čechů učinil liberalismus internacionály, kosmopolity a my marně se namaháme, abychom oživil i v národě ducha slovanskosti pořádáním večerů chodských, národními svatbami od Strakonice, českou chalupou, pěstováním lidového umění a j. Vše je marné, lžiliberalismus nás o to připravil. Před

jeho kritickým mudráctvím, jeho sobeckým manšestrovstvím, chladem jeho nevěry a cynismu musela něžná květina národně-slovanského typu býti spálena. Umělé pěstování slovanství v salonech našich liberalních kosmopolitů nemůže nahraditi slovanství lidové. Na Moravě toto slovanství ještě kvete a žije, a bude-li Morava zachráněna před liberalismem, poskytne národu českému pramen života, jaký naši národní síle žádá vítězná politika dáti nemůže. Tento slovanský typ probleskuje v „Našem Domovu“ velmi zřetelně. Ne hledané, ale tak sám od sebe. Naše české slovanství připadá mi jako modlitba nevěřcova, falešné, nucené, z něhož kosmopolitský liberalismus čouhá na vše strany, slovanství moravské jako zbožnost dětská, tak poctivá a pravá a přirozená, že volky nevolky projevuje se všady. Tak jeví se také v „Našem Domově“. Z těchto dvou příčin jest nám tedy „Naš Domov“ velice sympatický a my doporučujeme jej rodinám, které hledají milou zábavu, snadné poučení a jistotu, že nebudou pohoršeny, a které chtějí, aby se u nich žilo a smýšlelo v duchu slovanském.

Redakce.

Návrh na nucené civilní manželství nalezá se již v plném projednání ve sněmovně peštské. Ukazuje se opět všeka podlost lžiliberalismu. Kam vnikne, vše pokazí. I z takové krásné vymoženosti, jako jest zastoupení národa ve sněmovně, činí si svými rejdy a svým násilím otrokyni ničemnou. Ať návrh projde čili nic, peštská sněmovna podává opět nový důkaz, že ústavnost, vykročí-li z kolejí konservatismu a přijde-li do rukou liberálů, mění se zrovna v takové násilnictví a takový absolutismus, jaký vládl v nejhorších dobách středověku. Tam vládl karabáč při zákonitě volnosti, v liberální sněmovně si na týrání svědomí učiní zákon, a svoboda je zachráněna. Ať je celý národ proti, koupí-li si vláda většinu, odhlásuje se zákon a prohlásí jej za svatý, a kdo by proti němu vystoupil, je zrádce vlasti a reakcionář. Toť se rozumí, že liberálům jsou jen takové zákony svaté, které se jim líbí. Ve Francii mají tento absolutismus a zotročení ducha a svědomí 20 let, a běda tomu, kdoby se proti němu ozval! Jak si liberální vláda dělá veřejné mínění, viděti z toho, že

městská luza volá vládním poslancům eljen. U nás omladinu dala vláda do chládku, v Pešti však Jak je ten svět zmotaný! Však nezapomeňme, že i naše omladina i „veřejné mínění“ peštské slouží liberalismu. Zde je výklad. Pravoslavní Rumuni prodali se prý vládě za čochovici — za slib, že proti katolíkům budou protežováni. Jak naivní musí býti, když, je li to pravda, věří liberalům.

Ze statistiky Prahy. Právě vyšla statistická kniha Prahy a předměstí za rok 1891, z níž některá data chceme tuto podati. Za ten rok měla Praha 177.066 obyvatelů, 81 289 mužských, 95.777 ženských. Předměstí čítala 130.444 obyvatel a to 61.963 mužských a 68 481 ženských. Z toho Karlín 17.927 (8.484 mužsk., 9.443 žensk.), Smíchov 33.876 (15.942 m., 17.934 ž.), Král. Vinohrady 35.738 (16.452 m., 19.286 ž.), Žižkov 42.903 (21.085 m., 21.818 ž.) Ženy mají tedy značnou převahu. Praha s předměstími a s vojskem čítala 315.907 obyvatelů. — Tito obyvatelé bydleli v 6822 domech a procházeli se v 452 ulicích, nejvíce ovšem na Příkopech, židé v Novoměstském parku. Staré město mělo 975 domů a 83 ulic, Nové Město 1613 domů a 121 ulic, Menší Město 538 domů a 41 ulic, Hradčany 200 domů a 14 ulic, Josefov 259 d. 24 ul., Vyšehrad 121 d. 11 ul., Holešovice-Bubny 573 d. 49 ul., dohromady 4279 domů 321 ulic. Karlín 382 d. 15 ul., Smíchov 699 d. 41 ul. Vinohrady 730 d. 38 ul. Žižkov 732 d. 48 ul. — 34 domů v Praze a 13 v předměstích mělo 5 poschodí, o 4 poschodích bylo v Praze 320 domů, v předměstích 287 domů. — Masa snědly tyto osoby 16,443.797 klgr. a to hovězího 9 milionů klgr., vepřového 3 mil., telecího 1 mil. Za tím účelem bylo poraženo 13.188 kusů hovězího dobytka, 1.290 telat, 1.766 skopců, 69 304 prasat v Praze a tolikéž v předměstích. Prasátka mají se, jak patrně, nejlůže. V předměstích snědlo se asi 10 milionů klgr. masa. K masu patří dobrý truňk, na nějž drží jak Pražané tak i předměstíci. Pražané vypili piva 50,972.394 litrů, Karlínčané 4,065 200 litrů, Smíchované 7,164.179 litrů, Vinohradští 6,887.838 (až budou mít svůj pivovar, který se dostavuje, vypijí za-

jistě ještě více). Žižkované 5,010.878 litrů Dohromady tedy na 80 milionů butylek. Takovou armádu vojska nemají všichni národové dohromady. Kdyby všichni národové následovali Pražany, staly by se války jistě zbytečnými. Při dobrém bydlení se lidé rádi žení a vdávají, hodně se rodí a neradi umírají. Katolických sňatků bylo v Praze 1441. v Karlíně 141, na Smíchově 266, na Vinohradech 278, v Žižkově 394, nejvíce v únoru a listopadu. Nejstarší ženich měl 75 let a byl z Vinohrad; to jest přirozeno, nebo tam bydlí skoro sami pensisté. Více sňatků bylo takových, kde ženich byl přes 60 let, nevěsta jen 20. Dva takové, kde ženich nebyl plnoletý, za to nevěsta tím plnoletější, čítajíc přes 50 let. Evangelických sňatků bylo 32, židovských 259, občanských 4. Nejvíce nekatolíků žilo průměrně na Smíchově a na Vinohradech. Sňatků mezi svobodnými bylo v Praze a předměstích (kat.) 1979, mezi ovdovělými 74, mezi vdovci a svobodnými 665, mezi svobodnými a vdovami 102. Porodů bylo v Praze manželských 3313, nemanželských 3319 (z těchto nemanželských narodilo se 2949 v porodnici) Nekatolíků narodilo se v Praze 469. V Karlíně bylo porodů manž. 345, nemanž. 37, nekat. 46; na Smíchově manž. 928, nemanž. 118, nekat. 31. Na Vinohradech manž. 790, nemanž. 68, nekat. 99. V Žižkově 1499 manž., 252 nemanž., 50 nekat. Dvojčat narodilo se v Praze a v předměstích 114, trojčat 3 v Praze. — Úmrtí bylo v Praze 4293 kat., 354 nekat.; v Karlíně 362 kat. 29 nekat.; na Smíchově 709 kat., 19 nekat.; na Vinohradech 637 kat., 35 nekat.; v Žižkově 1180 kat., 18 nekat. Mezi těmi bylo v Praze dětí manž. 1094, nemanž. 473, nekat. 88.; v Karlíně 122 manž. dětí, 11 nemanž., 9 nekat.; na Smíchově 298 manž., 37 nemanž., 8 nekat.; na Vinohradech 237 manž., 18 nemanž., 12 nek.; v Žižkově 582 manž. dětí, 94 nemanž. a 11 nek. — Po koňské dráze jelo 8,803.784 osob za 646.967 zl. 20 kr., na lanové dráze pod Letnou nahoru 178.724 osob, dolů 51.113. — Fiakrů jest v Praze 243, drožek 289, jiných povozů 164. — Dopisů vypraveno bylo v Praze 5,040.000 korespondenčních, 13,773.000 vyplacených a 286.700

nevypáčených dopisů. — V předměstích vypraveno koresp. listků 3,040.000, dopisů 4,916.200, telegramů v Praze 2.456.962, v předměstích 107.420. — Teplota byla menší než jiná leta. Největší zima byla 17·9°, největší horko 32·5° (v červenci). Průměrná teplota byla v zimě 3·1, v jaře 8·5, v létě 17·3, v podzimě 9·3.

Po ovocích se pozná. Dne 25. února zastřelil se ve Vídeňském Prateru Adolf Ferles, vysoký úředník s platem nad 2000 zl. a spolumajitel znamenitých jiných výnosných realit, když byl zpro-
nevěřil z pokladny státního dluhu jakož i z jiných pokladen přes 100 tisíc zlatých. Peníze probil s dámičkami z polov světa, veda život co možná prostopášný. Adolf Ferles byl jistě znamenitým osvě-
tářem, liberálem a pokrokářem, který klerikální tmářství nenáviděl a jím opo-
vrhoval z celé duše a kostel navštívil tak asi jednou za rok, když musel.

Omladina pyká tedy těžce. Někteří z politování hodných mladíků dostali i více let těžkého žaláře. Při mládí odsouzeneců, z nichž většina k neroz-
umným činům byla svedena a trpí za štváče, kteří sedí pěkně doma v teple, jeví se v obecnostu pro ně značná soustrast. Pouze někteří, jako Rašín nebo Čížek této soustrasti nenalezají. Již během výsledku bylo chování těchto mladíků posuzováno velice nepříznivě.

Znamení úspěch. Můžeme sdě-
lit s milými čtenáři, že „Obrana“ svými prvni-
mi třemi čísly dodělala se vzác-
ného úspěchu mravního. Moravský „Obzor“, zajisté nejseriosnější časopis moravský a jeden z nejlepších vůbec napsal o „Obraně“ v č. 4. str. 62 toto: „Apologetický tento časopis vychází místo bývalé „Obrany víry“ v Praze redakcí Frant. Žáka. Tři posud vyšlá čísla jsou zárukou, že list tento zájmům katolicko-politickým, jimž sloužiti chce, výborně prospěje. Obsah jest bohatý a zajímavý. Upozorňujeme i my na nej-
lepší časopis zábavně-vědecký, výtečný moravský „Obzor“.

Socialní demokrat praví sice v č. 4., že neschvaluje zločin Vaillantův, ale omlouvá ho, pravě, že vina za ten zločin padá ne na Vaillanta, ale na kapitalistické hospodářství, a že pokud toto bude panovat, budou tyto případy stále více se opakovati. Ukrutenství

a vykořisťování vyvolává odpor a ne-
nalezá-li utlačovaný ochrany, stává se zoufalcem, který je s to, podniknouti to čeho by za spořádaných poměrů ne-
vykonal. A na jiném místě di též list opět vzhledem k Vaillantovi: Neskonala bída, nespravedlnost a despotické potla-
čování dohání k zoufalství na nic se neohlížející. Že z těchto frází není ani slůvka pravdy, ví každý. Vaillant nebyl ani takový chudák, ani zoufalec. Svůj hrozný čin vykonal z náboženské a mravní spustlosti a sveden fanatickým učením socialistickým a anarchistickým. Socialní Demokrat, háje takovéto zá-
sady, staví se na půdu anarchismu a bije ve tvář vši mravnosti, kterou jindy tolik jizlivě hájí proti buržoasii. Jestliže všichni socialisté sdíli náhledy jeho, na-
lézají se v poblouzení rozumovém, které jest hrozné a úžasné. V takových chví-
lích probleskuje maně nebezpečnost učení socialisticko-anarchistického pro společ-
nost v celó její strašné hrůze. Je patrné, že zde jen zásady náboženské mohou proti sociale něco zmoci.

A to má být humor? V čísle 4. „Humorů“ viděli jsme obrázek od známého ilustratora K. představující párek snoubenců blížících se k oltáři k oddávkám. Kněz u oltáře s vypoule-
ným očima táže se nevěsty, jak to přichází k oddávkám, že je ženich „na mol“ opilý a ona se vymlouvá, že by střízlivý nešel s ní na oddávky. Snad to má být vtip na ženské, na tu ne-
věstu, ale nám se nelíbí. Může se to vyložit všelijak. V čís. 5. ale čteme v „granátech“, vtip, že poštovním skřínkám, na nichž rakouské orly byly pomazány, ježto byly odstraněny a již na své místo dány nebudou, dostalo se „posledního pomazání“. Takové vtipy lze slyšeti mezi nejhrubšími lidmi, k tomu není třeba vtipkáře z „Hu-
morů“.

A v témž čísle čteme, jak jeden ob-
čan táže se druhého, kam kráčí s tou „hromničkou“? Na to tázaný, že si nese svíci hromničku sebou proto, aby si ji mohl posvítiti, až půjde po půl noci z hospody domů. — Myslíme, že kdo kráčí z hospody domů po půl noci, ne-
potřebuje hromničku, že má v hlavě již světla tolik, že svítí očima. Snad pi-
satel v takovém stavu také napsal svůj vtip! Nejsme na něco takového u „Hu-
morů“.

morů“ zvyklí a myslíme, že zatím postačí toto upozornění. —k.

* * *

Když podobné „vtipy“ dělá nachmelená společnost, která denně ku kartám se schází, jest to sprostáctví, ale nelze je bráti příliš vážně. Dají se snadno vysvětliti nedostatkem slušnosti a vzdělání, a nebývají zle míněny. Ale v listě, jakým chtí býti Humory, dlužno na ně pohlížeti jinak. Zde nejsou zavineny nedostatkem intelligence, ani nedostatkem vhodnější látky. Redakce mohla by je snadno potlačit. Nečiní-li tak, dlužno na ně hleděti jako na zúmýslné, vědomé a účelné zlehčování a tupení náboženství a jeho obřadů a zařaditi do onoho druhu literarních plodů, jaký pěstují listy socialistické a anarchistické. Proto nelze je podceňovati. Prosíme pana přispívatele, aby si jich všiml a nám o nich zprávu podával. Kdyby v nich mělo býti pokračováno, byli bychom nuceni obrátiti se za ochranu zákonů. Podobné vtipy padají pod trestní zákon, který tupení náboženství a jeho obřadů stihá. *Pozn. red.*

Z Bulharska. Nově narozený princ bulharský nadělal ruským listům mnoho starostí. Podařilo se Rusům, že rumunského prince zastrašili tak, že dal svého syna pokřtiti pravoslavně. Ruské listy přes tu chvíli sdělovaly, že se proslychá, jakoby Koburk mínil učiniti podobně. Avšak bulharský vladař nedal se zastrašiti, křest odbyl se katolicky. Nyní tedy píší ruské listy, že v lidu způsobil křest ten veliké nepřátel-

ství proti princovi. To znamená, že v Bulharsku někdo organisuje v lidu nepřátelství a hněv proti vladaři. Pálil-li Koburg dříve Rusko velice, bude ho pálení nyní dvojnásobně, nebo katolický princ v Bulharsku znamená svobodu katolické církve.

Slavisté vydali proklamaci, která patrně má za účel, ve veřejnosti očistiti je z různých násilnictví, jichž se dopustili na akademických s nimi ve věcech politických nesouhlasujících. Jest velice nešťastné. Ač není útoku, jehož by se i v tomto svolání proti Akd. Čten. Sp. nedopouštěli, pozná čtenář ihned, že všechny vývody postrádají naprosto odůvodnění. Slavisté ospravedlňují své jednání proti staročeskému akademickému spolku, uvádí za hlavní a poslední důvod, že politické přesvědčení tohoto jest prý protičeské, protinárodní atd. Kdyby to i bylo pravda, nemají liberalové, kteří dle svého tvrzení cti každé přesvědčení, práva, odvolávati se na podobné mizerné důvody. Nejsme zastanci akd. spolku i je nám lhostejno, jak se to s jeho vlastnictvím má. Že se o věci zmiňujeme, činíme proto, abychom ukázali na nemravnost a nestydatost důvodu, kterým tito „liberalové“ se hájí. Ještě lepší jest passus, že Slavisté bojující se zmíněným spolkem, bojovali — citujeme z *Národ. Listů* — za zásady společenské mravnosti a lidské i národní cti. Podle toho mravné a čestné byly ony události, jež na technice a universitě se zbýly.

D r o b n o s t i.

Různé zprávy z missií.

Rumunsko. (Činnost anglických Panen).

Snad v žádné zemi poloostrova Balkánského nejsou vyhlídky na spojení pravoslavných s katolickou církví příznivější, než nyní v království rumunském, a jest záhodno, aby si naši čtenáři tamnějších missií hodně všímali. Nejdůležitějším prostředkem jsou školy, o rozličných potřebách jejich vypravuje sestra z kongregace anglických Panen.

Musgr. Angelus Paoli povolal r. 1852

anglické Panny z Nymphenburku. Z počátku bydlely v biskupském paláci (v pravém baráku) ale roku 1858 zakoupily si vlastní půdu, a ústav jejich se stále rozšiřoval. Nyní čítá pensionát v Bukurešti 200 dětí, filiálka Sv. Josefa tamtéž přes 300 dětí; v zdejší obecné škole jest jich 280 a v tak zvané baratia škole (farní škole) též 300. Zvláštní jest, že působení zdejší missie jest tak z mnohých stran zneuznáno. Sám Bůh milý ví, jak veliké práce a námahy podstupují sestry, aby zachránily ubohé duše dětské. Jedná se zde nejvíce o za-

chování čisté katolické víry u samotných katolíků; a není to snad ničím? Bez našich katolických škol vyrostly by děti v rumunských a protestantských školách bez víry a bez mravů. Také rumunští rodiče svěřují své děti nejraději našim školám. Stalo se, že minulého podzinku matka více dětí, zřekla se dáti své dcery vzdělati na učitelky, než aby je do rumunských škol poslala.

Velmi příznivě vyslovil se rumunský ministr kultu v poslední době. Jednalo se totiž o školách v Braile, kde mají Sestry též školu a pensionát. Ministr kultu byl s tamnějšími školami tak nespokojen, že mezi jiným řekl: „Jak bídné jsou školy v Braile; chceme-li, aby se naše děti něčemu naučily, jsme nuceni posílati je do katolických škol.“ Bohužel byla tamnější filiálka v špatném stavu, a stavba budovy nutná. Dosud bydlí Sestry v nájmu za vysoký peníz, a tak stísněně, že musejí děti při psaní stát u okna, a pokoj představené jest zároveň sborovnou, ano i nemocnicí dítek. 5. dubna m. r. konalo se slavnostní položení základního kamene k nové budově. Náboženskému obřadu byli přítomni městský prefekt, konsulové, rakouský, hollandský, švédský a norvěžský, mimo jiné vznešené osobnosti. Po tom odbýval se na staveništi malý bazar, který vynesl 760 fr. Mimo filiálky v Braile mají Sestry ještě jednu v Craiově (pensionát a školu) která též není v lepším stavu; jedná se zde též o zakoupení domu ale bez peněz.

Zdejší děti jsou velmi čiperné; mají zvláštní vlohy k řečím, tak že 4–5leté děti mluví dosti slušně rumunsky, francouzsky a německy. V lepších rodinách mluví se výhradně francouzsky. I hudba se zde velmi pěstuje.

Nemine roku, aby některá ze zbloudilých oveček nepřestoupila do katolické Církve, mezi jinými, jedna z rumunských učitelek, dcera popova, a jiná rumunská učitelka, chovanka, dcera ruského generála, která po těžkém boji i do kláštera vstoupila. V zimě zemřela zde jedna paní, vyznání kalvínského, která jako dítě katolickou školu navštěvovala, a od té doby neměla pokoje, až se před svou smrtí stala katolíčkou.

Církevní svátky slaví se v klášterní kapli co nejslavněji. Na zelený čtvrtek přistupují Sestry k Stolu Páně mezi mši sv. a každým rokem připojuje se k nim větší počet věřících. Na velký Pátek přichází J. Veličenstvo král Karel I. a korunní princ Ferdinand, aby zde uctili sv. Kříž; a věru dojemný to pohled, když vidíme, jak vznešený panovník vrhá se pokorně před celým množstvím na kolena a líbá vroucně sv. rány Ukřižovaného.

Družina „dítek Mariánských“ jest v plném květu, a hodné dívky přinášejí hrdinné oběti, jedná-li se o volbě stavu, který by plnění náboženských povinností ohrožoval.

Již asi rok nalézají se zde též katolická opatrovna a dětská zahrádka, katolická škola šicí pro dívky, které ze školy vystoupí. A pro dívky všech vyznání jest zde spolek Anděla Strážce, jehož účel jest podporování chudých. Dívky šijí samy obleky pro chudé, a zhotovují rozmanité drobnosti, které v bazaru prodávají. Obvykle vynesou takový bazar až 700 franků. Stavba v Braile jest sice započatá — ale jak mnoho nám ještě schází. Pak přijde na řadu Craiova — a není krejcarů. Prosíme Boha, aby nám vzbudil dobrodince, kterým chceme svými modlitbami požehnání Boží vyprositi. J. K—vá.

Obsah „Obrany“ :

Paběrky k povšechné debatě na českém sněmu. František Žák. — O zázraku. Podává ph. dr. Eug. Kadeřávek. (Pokračování.) — Lístek z Říma. Posílá Alois Kolisek, doktor fil. — Lístek z utrpení katolíků v Holandu. Vypravuje Pavel Mudroch. — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovni ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václav Kotrba, odpovědný redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba) v Praze.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budíž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperátor na Král. Vinohradech.

Kristos voskrese!

Kristos voskrese — Kristus vstal! tak pozdravují se Rusové na veliký den Paschy. Kristos voskrese! podává muž muži radostnou pravici, raduj se! Raduj se, že není marná ani víra ani naděje naše — Kristos voskrese! Raduj se, že pevně stojí ten kámen úhelný, a že ani rozum, ani věda, ani nové kulturní snahy, ani nemravnost, ani násilí, ani brány pekelné nebyly s to jej ohlodati, neřkuli povaliti — nebo Kristos voskrese.

Rusové jsou v jisté věci skutečně šťastni. Poměry říše, zeměpisná její poloha, forma vlády, nepřístupnost ciziny k ní uchránily je, že nemusí bráti podílu na tom duševním boji, který západní Evropu ničí: na boji mezi vírou a nevěrou. Na konci předešlého století i Rusko bylo oblaženo lžiliberalismem, jenž ve třídách dvorních, v intelligenci, ba i v kněžstvu se zahrnil a zle řádil. Avšak zdravý smysl národa poznal jeho zboubu a moudře ho vypudil z hranic svého žezla. Tak byl zůstaven nám.

Západní Evropa nalezá se od té doby ve znamení postu. Není země, kde by nebylo dost farizeů a zákonníků, za nimiž zfanatisovaný dav křičí: Ukřižuj, ukřižuj Ho. Pryč s Ním ze škol, z rodin, z manželství; pryč s Ním z veřejného života, z obcí, ze států. Tak volají veřejní a tajní řiditelé tohoto hnutí protináboženského, a za nimi jde zdemoralisovaný lid, jehož vášně na nejvyšší míru byly rozdmýchány, jako hejno vlku. „Všeobecná laicisace“ jest jejich heslem. Pryč s každou známkou ducha náboženského. Sesevětačen budíž život soukromý, rodinný, veřejný, státní. Vše budíž sesevětačeno, odnábožněno.

V pravdě, západní Evropa stojí ve znamení velikého pátku.

Co jest to za zjev, táže se myslitel a pozorovatel duchovních proudů národů?

Známý berlínský filosof Edvard von Hartmann dí: „Jest to rozklad křesťanství“. Napsal o tom celou knihu. Líčí v ní s auktoritou proroka, jak tento rozklad od staletí pokračuje a právě se dokonává. Protestantismus dle své nesmyslné zásady o svobodném osobním vykládání bible rozpadává se v nevěře, skepticismu, v tisícerych sektách; katolicismus v papežství a v dog-

matě o neomylnosti papežské zrovna naopak proti protestantismu tuhně prý pode jhem absolutního dogmatizujícího mínění jednotlivce. Protestantismus zaniká prý svou zásadou naprosté volnosti, katolicismus svou zásadou absolutismu.

Kdyby takových proroků nebylo na tucty, a kdyby jich nebylo bývalo v každém století, snad by hlas tohoto smělce, který o stoletích mluví jako o hruškách a o zásadách náboženských s lehkostí advokáta, poněkud zarazil. Takto nejsou než novou formou odvěkého popírání, kritiky, odporu.

Než heslo „všeobecné laicisace“ v lidu působí a má moc, my musíme si ho všimnouti. Co jest?

Není to rozklad, nýbrž jest to nové rozlišování duchů ve věřící a nevěřící, ku kterému protestantismus dal podnět. Zásada osobní auktority vržena byla protestantismem do oblasti lidského ducha, a majíc humanismem půdu dávno připravenou a různými nepořádky zoranou, se ujala jako nová veliká idea. Dnes dospívá vrchole svého rozkvětu, uskutečňujíc se ve všeobecné laicisaci. Nezdravý demokratismus, který každému jedinci připisuje svrchovaná práva a v každém útvaru společenském nevidí organismus, nýbrž hromadu jedinců úplně na sobě nezávislých, ničím neobmezená svoboda ne ducha a dobra, ale zla a vášní, před níž svoboda pravdy a dobra vzniká, nechávají této ideji neobmezené pole, aby uskutečňovala se v nejširším rozsahu. Laicizace pokračuje. V jisté části obecnstva provádí své zásady do nejposlednějších konsekvencí. Laicizovaný člověk jest moderní člověk, zlaicizovaná společnost jest moderní společnost.

My ovšem bojujeme proti ní. Musíme bojovati i proti zásadám jejím, protože svoboda lži a násilí není svobodou, i musíme bojovati pro zásady své. Nám kužlím a vzdělaným laikům, kteří rozumíme celému hnutí a známe jeho význam, i proto jest bojovati, protože hájení zásad křesťanských neukládá nám jen naše přesvědčení ale i pozitivní zákon Kristův. Avšak jak věci dnes stojí nejedná se ani tak o to, abychom zničili zásady a ideu laicisace, jako spíše o to, abychom před nimi uchránili, co uchrániti se dá. Laicizace přes příliš zmohutněla a disponuje příliš velikými prostředky i hmotnými i duchovními, než aby jako idea dala se potříti. Ona půjde dál a dál, bude se realizovati, až se vyčerpá a sama zanikne. Takový jest obecný zákon, tak dělo se se všemi velikými ideami nezdravými a nepravdivými, které vrženy mezi lid se ujaly. Zanikne jako ony.

Jen jedno zůstane a nezanižne. Jest to ta veliká pravda, o které se také zdálo, že na tom velikém pátku na Golgotě umřela, potupně umřela, která ale na to brzy povstala znovu s pečeti nesmrtelnosti, s pečeti božskou na čele. Kristus voskrese! Kristus vstal z mrtvých, to jest ten náš veliký, nevyvratitelný důkaz, ta naše útěcha a síla. Zahyne a zanikne, co jest lidské, byť sebe bylo mohutnější, ale marně perou vlny bran pekelných do skály, na níž stojí, co žádná lidská moc, žádný meč, žádný rozum nevyhladí, Kristus voskrese!

I u nás projevuje se duch laicisace. Pokusy o zavedení církevního manželství, proces omladiny, socialistické a pokrokové hnutí, část naší literatury, nejsou než její projevy. A ti Ferlesové a Dragounové, ty znesvěcené hrobky, zneuctěné kaple, co jsou než smutné a nejposlednější její konsekvence. Ale k úplnému jejímu realizování u nás už asi nedorazí. Zárodky marasmu přinesla si již z Francie. Umře i tam dříve, nežli by u nás mohla nabýti panství.

I tak ale bolest nás jímá při pohledu na tolik obětí časných a věčných, jež si žádá; než katolicismus toto hnutí nezplodil, a my nejsme za ně zodpovědni. Avšak nutno proti ní bojovati přece v zájmu pravdy, dobra a z rozkazu Kristova.

Lehký ten boj není, než přátelé hlavy vzhůru! Za Velkým Pátkem následuje Vzkříšení. Zlaicisovali nám mnoho, z našich vánoc učinili si báčhorku pro děti, ale co nám zlaicisovati nemohou, to jest ten Veliký Pátek a ten Hod Velikonoční. Ať vzplane boj jakýkoliv, my budme dobré mysli. My zvítězíme, nebo s námi jest Ten, který vlastní mocí z hrobu vstal. A vzkříšení, nový duch, duch protilaický se probouzí. Tedy ještě jednou: „Kristos voskrese!“ Radujte se bratři!

Fr. Žák.

Skromná odpověď ku skromným otázkám.

Podává FR. POHUNEK.

Laskaví čtenářové listu tohoto mají snad dosud ještě v paměti, že byl v číslo 3. uveřejněn článek: „Protestantská snášlivost“. Nuže tento článek, jenž jest vlastně jenom věrným překladem z protestantských autorů, najmě z Buchleových „Dějin civilisace“ a v malé části i z autorů jiných a k němuž jsem ze svého nepřidal snad ani celé tři věty, — tento článek, pravím, stal se předmětem sáhodlouhé úvahy „v časopise věnovaném zájmům církve evanj. reformované“, jemuž jméno „Hus“ (čís. 3. str. 36.—40).

Kdo jest pisatelem této úvahy čili historicko-kritické polemiky, neumím říci, ale Bajard to podle všeho není, jelikož se schoval ne přílišné rytířsky za mnohovýznamnou čili po případě také bezvýznamnou značku N. . .

Kdyby šlo jen o mne. neodpověděl bych ku článku tomu ani slova, jelikož jest mi zcela lhostejno, co o mně a o mých vědomostech stojí psáno v „Husu“. Že tam chválen nebudu, věděl jsem již dávno a též na ostatní byl jsem připraven.

Činím-li tudíž ku článku tomu přec některé poznámky a slibuji-li, že o věcech oněch, na něž se mne p. pisatel táže a na nichž si, jak se podle všeho zdá, příliš zakládá, promluvím obšírně později, činím tak jenom k vůli čtenářům milé naší „Obrany“, aby si mohli učinit úsudek samostatný, kdyby se jim snad dostalo do ruky ono číslo „Husa“.

Již to jest ve článku charakteristické, že se jeho pisatel nemohl obejít bez otírání se o římské papeže biskupské semináře, mně že klade do úst víc, nežli v mém článku stojí tištěno a místo aby vyvracel, že bře v pochybnost věrohodnost mou, ba že mne zve až i „humoristou“.

„Jest humoristou!“ — praví totiž o mně, a přece tomu mému „humoru“ věnoval ve svém vážném časopise celé čtyři strany, což se mi zdá býti jaksi důkazem, že se při tom mém „humoru“ nesmál, alespoň ne tak, jako jsem se zasmál já nápadu jeho, když mne — kaplana — přirovnal k papežům a mne poctil jménem „humorista“. Či není to k smíchu, když mne pro mé výpisky z protestantských autorů nazve humoristou takový kritik, který hned potom, chtě udělat směšným mne, napíše větu: „Benoist sice vyšel poprvé již 1693, ale p. P. má z něho výpisky!“

Mít výpisky z knihy, která vyšla poprvé r. 1693, to přec nouí žádnou nemožností, ani věcí směšnou. Chce-li se pisatel o mých výpiscích z rozmanitých knih — i protestantských — novějších i starších na své oči přesvědčiti, nuže nechť mne navštíví a já mu ukážu bez zdráhání se rozmanitých výpisků celou bednu. Ptá-li se však ku konci se zvláštního druhu oušklebkem: „Na konec pak dovolujeme si summa cum devotione (s nejhlubší oddaností) kacířskou otázku: Kdo činil z Benoista atd. výpisky Buchle nebo p. P.?“ odpovídám s toutéž devotností, že je tato otázka od kritika takového, kterýž

ani nepoznal, že jsem necitoval podle „českých Buchleových dějin civilisace“, ač se o tom podle udání stránek snadno mohl přesvědčiti, trochu naivní.

Hlavní věc myslím, že je asi ta, že výpisky mám, ať už jsem si je zaopatřil jakkoli; aby pak si pisatel článku nemyslel, že jsem k němu nesdílným, podávám mu je tuto pod čarou v originále, ba podám mu víc, nežli sobě přál.¹⁾ — Ale něco za něco, a proto se zde ptám opětně jeho: Kdo jest větší humorista — ten kdo se dovolává svědectví knihy, která vyšla ponejprv r. 1693., nebo ten, kdo cituje — a to nepouze jednotlivé věty, nýbrž celou řeč, která vůbec nikdy nebyla mluvena? Kde jest větší důkladnost, kde větší poctivost a pravdomluvnost: u toho, kdo podává věrné výpisky z autorů protestantských, nebo u toho, kdo rozšiřuje tiskem řeč — prý biskupa katolického, kteréž ani biskup tento aniž který jiný nikdy nemluvil? A je to ještě nevinný jeu humor, když biskup onen vícekrát prohlásí se vši možnou určitostí, že ani řeči této aniž jaké podobné

¹⁾ Tak napsal Voltaire: „Le Calvinisme devait nécessairement enfante des guerres civiles et ébranler les fondements des états... I n'y a point de pays, en effet, où la religion de Calvin et de Luther ait paru sans exciter des persécutions et des guerres“ (Oeuvres, XX. 413, 414), což jest česky asi tolik „Kalvinismus musil nutně zploditi války a otřásti základy státu... A vskutku není žádné krajiny, kamž by bylo vniklo náboženství Kalvinovo a Lutrovo, ani by tam bylo roznitilo pronásledování či utiskování a války“ — čili kladně řečeno: Kdekoli se objevilo náboženství Lutrovo a Kalvinovo, všude roznitilo pronásledování a války. — Protestant Benoist napsal: „On y accusoit les réformez d'injurier les prêtres, quand ils les voyoient passer; d'empêcher les processions des catholiques; l'administration des sacrements aux malades! l'enterrement des morts avec les cérémonies accoutumées;... que les réformez s'étaient emparez des cloches en quelques lieux, et en d'autres se servoient de celles des catholiques pour avertir de l'heure du prêche, qu'ils affectoient de faire du bruit autour des églises pendant le service; qu'ils tournoient en dérision les cérémonies de l'église romaine“ (Benoist, Hist. de l'édit de Nantes II.), což je po česku as tolik: na reformované (protestanty) byly žaloby, že urážejí katolické kněze, kde koli je spatří, že zbraňují konati katolická procesí, že zbraňují zaopatřovati ne mocné svatými svátostmi, pochovávati mrtvé s obvyklými obřady;... (dále pak že se reformovaní zmocnili někde katolických zvonů, jinde zas že zvonili zvony katolíků na svoje kázání, že tropili rádi hluk okolo kostelů katolických, když s v nich konaly se služby Boží, že si posměch tropili z obřadů církve katolické. — Capefigue píše na místě, kde jsme k jeho svědectví poukázali: „Les processions catholiques seraient interdites dans toutes les places, villes et châteaux occupé par ceux de la religion“, což je, tušíme, česky as tolik: (protestanté) žádali, aby byla zakázána veškerá procesí katolíků ve všech místech, městech a hradech obsazených protestanty (Richelieu I. 39.). Sismondi píše: „Les seigneurs du parti et surtout le sage Duplessis, firent ce qu'ils purent pour engager les réformés a ne pas provoquer l'autorité royale pour des causes qui ne pouvaient justifier une guerre civile; mais le pouvoir dans le parti avait passé presque absolument aux bourgeois de villes et aux ministres qui se livraient aveuglément à leur fanatisme et à leur orgueil, et qui étaient d'autant plus applaudis, qu'ils montraient plus de violence“ — což snad je as tolik, jako: Pánové této strany a zvláště moudrý Duplessis, učinili vše, co jen vůbec mohli, by reformované (protestanty) přiměli k tomu, by auktoritu královskou neprovokovali z příčiny takových, kteréž nemohou ospravedlnit válku občanskou; ale moc v této straně (reformovaných) přešla skoro úplně na měšťáky a kazatele, kteříž se podávají slepě svému fanatismu a své pýše a kterým se dostávalo tím většího souhlasu čím větší prudkost osvědčovali (XXII. 478.). — „Ils donnent des commissions d'armer et de faire des impositions sur le peuple, et ce sous leur grand sceau qui étoit un religion appuyée sur une croix, ayant en la main un livre de l'évangile, foulant aux pieds un vieux squelette, qu'ils disaient être l'église ro-

nikdy nečinil, ba i když některé listy protestantské veřejně o té řeči prohlásí, že je to padělek, že přišly k poznání a proto že nyní dřívější své tvrzení odvolávají, a když přes to přese vše po době krátké vyskytne se muž, který tuto padělanou řeč znovu ji připiše dotčenému biskupu katolickému? Tohle, myslím, není prazádný už humor, nýbrž něco zcela jiného, zvláště když to učiní muž studovaný, jakým je na př. kazatel protestantský Dr. R. Krone, a když k tomu ke všemu brožurku jeho vydá tak veliký spolek protestantský, jakým je v Německu „Der evangelische Bund“. Kdo toto uváží, mohl by věru snadno přijít k náhledu, že jsou pravdiva slova ctěného p. kritika N. . . . z časopisu „Hus“, když v nich slůvko „kat.“ zaměníme slůvkem „prot.“: „Zdá se, že bez chytráctví, ano úskoku prot. polemika se neobejde“.

O celé této věci bych se byl však ani slovem nezmínil a byl bych snad vůbec nepsal více ničeho z neklidných dějin protestantismu, kdyby kritika „Husova“ byla psána tonem trochu klidnějším a pak vůbec trochu věcněji a kdyby její pisatel, místo aby se vypořádal s autory protestantskými, na něž jsem se odvolal, nebyl se obracel přímo na mne. Mluvím-li tudíž, je to pouze zásluhou časopisu „Hus“, neboť uznávám za svou povinnost z bojiště neprchat, nýbrž klidně stát a odpovídat svému odpůrci mužně a vážně zbrání čestnou k jeho otázkám. Pan kritik může býti tudíž jist, že mu odpovím jak k onomu „Te Deum“ papeže Řehoře XIII., tak k oném „70.000 lidí úkladným bídným způsobem v době míru“ povražděných, při čemž mu již předem napovídám, že bude musit z těchto 70.000 lidí sleviti aspoň nejméně šedesát tisíc a že se tudíž jeho oběti svrknou na počet poměrně skrovný. I ještě k některým jiným věcem, na něž se mne pan pisatel tázal dovolím si dáti odpověď, jakmile jen vysvětlím, jak to bylo s tou výše vzpomenutou řečí biskupa katolického, o níž psaly mnohé listy protestantské a již vydal ještě r. 1891. protestantský kazatel Dr. R. Krone jako 54. číslo létacích brožurek „Evangelického bundu“ pod posměšným titulem: „Hier stehe ich“. — „Ich kann auch anders“, — kteréžto řeči však k neštěstí „Jednoty evangelické“ i pisatele létáků Dr. R. Krona zmíněný biskup nikdy vůbec neproslovil a která už dříve i také listy protestantskými uznána byla za falsifikát. (Pokr.)

O z á z r a k u.

Podává ph. dr. Eug. Kadeřávek.
(Pokračování.)

Námítky vyvráceny.

Nám. 1. Bůh všecko poznává nutně; avšak vůle jeho je totožna s rozumem. Tedy všecko nutně chce. Než zákony pocházejí z vůle Boží. Tedy jsou naprosto nutny, a změny jsou nemožny.

Vyvr. Není pravda, že veškeré vědění Boží jest nutno. Neboť to lze říci o vědění Božím, jež se odnáší k Bohu samému a k věcem, jež státi se

maine“, t. j. vydali rozkaz ozbrojiti lid a poplatek žádat od něho a to pod velkou pečeti (na svolání totiž vytištěnou), kterážto pečeť představovala sošku náboženství, opřenou o kříž držící v ruce evangelium a nohama šlapající na starého kostlivce, o kterémžto říkali, že prý je to církev římská. (Mém. de Richelieu II. 120.) Sismondi píše: „Les ministres (ne ministři, nýbrž sluhové slova Božího = kazatelé) déclaraient qu'ils ne pouvaient sans crime souffrir dans ce pays régénéré l'idolâtrie de la messe“, což znamená asi: kazatelé (protest.) prohlásili, že by se dopustili zločinu, kdyby ve svých obrozených krajích trpěli modloslužbu mše (XXII. 415.). Mosheim, protestant, ač straní Hugonotům, přece přiznává, že prý tvořili imperium in imperio a válku vzniklou r. 1621 připisuje násilnostem jejich vůdců.

mohou. Než vědění, jež má předmětem věci stvořené, skutečně bytující, není v Bohu nutné, ale podmíněné. Neboť dokonalost poznání vyžaduje, aby předměty byly představovány takovými, jakými jsou; než věci stvořené, skutečně bytující, nejsou nutny, ale podmíněny. Tedy že ty věci skutečně bytují, poznává se ne nutně ale podmíněně. Totéž lze říci o pořádku a zákonech fyzických, o kterých lze dokázat, že jsou změnám podrobeny. Neboť jsou-li věci tohoto světa podmíněny, tak že mohou být a mohou nebýt, jsou též zákony fyzické a pořádek světový podmíněny; podmíněny však musí být bytostí naprosto nutnou, Bohem. záviseti musí na Bohu, bytosti nejmocnější, nejmoudřejší a naprosto svobodné. S touto podmíněností však úzce souvisí měnitelnost, která předpokládá Boha, bytost naprosto neměnitelnou. Jsou-li věci tohoto světa měnitelné, o čem nikdo nemůže pochybovat, poněvadž zřejmá zkušenost tomu nasvědčuje: jsou také zákony, podle kterých změny tohoto světa se dějí, a pořádek, který ve změnách těchto jest zachován, také měnitelný, podrobený změnám, jež od jejich původce způsobeny být mohou. Ovšem jakási nezměnitelnost zákonům fyzickým přísluší; neboť příroda jich změnit nemůže. Než taková nezměnitelnost není naprostá, absolutní, nýbrž vztažná, relativní, poněvadž zákony fyzické nejsou samy od sebe, nýbrž od Boha, poněvadž samy sebe nezachovávají, ale jsou od Boha zachovávány, poněvadž jak ve svém počátku, tak i v dalším trvání závisejí na Bohu, poněvadž jejich nezměnitelnost obrazem a stínem jest nezměnitelnosti Boží. Avšak ani nemůže jim příslušet nezměnitelnost naprostá, absolutní, poněvadž tato jest nezbytným a podstatným přívlastkem Boha, bytosti naproste, absolutní, bytosti, která jest sama od sebe, bytosti naprosto nedokonalější. Kdyby zákony fyzické byly naprosto nezměnitelné, musil by také svět, jimi řízený, být naprosto nezměnitelným. musil by být Bohem.

Aniž proto musí být Bůh pokládán měnitelným, že poznává věci tohoto světa a zákony fyzické měnitelnými; neboť čin poznání Božího se nemění, byť i změnám podrobeny byly jeho předměty, poněvadž Bůh od věčnosti ví, jakou budou tyto předměty v čase.

Pročež byť i nikterak se nelišila podle mínění odpůrcova vůle Boží od rozumu Božího, přece můžeme důvod protivníků obrátiti proti němu samému takto: Rozum je zcela totožný s vůlí, avšak Bůh nemyslí všechno, co myslí, jako nutné; tedy nechce všechno, co chce, jako nutné; pročez zákony přírodní mohou od Boha být podmíněně stanoveny a změnám podrobeny.

Avšak vůle se liší v Bohu od rozumu, ne sice věcně, ale virtuálně. Aby vysvětlil rozdíl věcný a virtuální, uvádím příklad: mezi člověkem a zvířetem jest rozdíl věcný, mezi rozumem člověka a vůlí člověka jest rozdíl věcný, mezi živočichem rozumným a živočichem svobodnou vůlí majícím není rozdíl věcný, nýbrž virtuální, mezi člověkem a rozumným živočichem není rozdíl ani věcný ani virtuální, nýbrž čistě pomyslný. Podle toho příkladu není mezi rozumem Božím a vůlí Boží rozdílu věcného, poněvadž i rozum i vůle jest bytostí Boží samou; není však rozdíl mezi nimi čistě pomyslný, poněvadž rozum Boží záleží v poznání a vůle ve chtění, snažení a poněvadž mezi poznáním a chtěním není rozdíl čistě pomyslný; proto klásti musíme rozdíl virtuální. Odtud jde na jevo, že byť i moc Boží, pokud jest rozumem, něčím se obírala myšlením, přece nemusí ihned, pokud jest vůlí, totéž učiniti předmětem snahy. Tedy jestliže Bůh něco nutně myslí, odtud ještě nenásleduje, že to Bůh nutně chce.

Nám. 2. Zákony přírodní jsou nálezy Božími; co však jest nálezem Božím, vychází nutně z přirozenosti Boží dokonalé a nemůže tedy být změněno. Proto ani zákony přírodní nemohou být změnám podrobeny.

Vyvr. Připouštíme, že zákony přírodní jsou nálezy Božími, či spíše že jsou předmětem a účinkem nálezů Božích. Avšak odpůrce, Spinoza, míní, že nic není pravdivo leč jediné nálezem, proto prý zákony přírodní z dokonalosti Boží nutně vyplývají. Než byť i závisely pravdy všechny na nálezu Božím, přece možny jsou pravdy podmíněné; proto mezi návěští Spinozovou:

„Nic není pravdivo atd.“ a závěrem: „Zákony přírodní z dokonalosti Boží atd.“ není logické důslednosti. Aniž tato návěšt a tento závěr, samy o sobě uvažovány, jsou pravdivy. Neboť 1. není nutné pravdy, která by původ svůj měla v nálezů Božím; pravdy nutné na rozumu Božím závisí, jenž je nezměnitelně myslí, kdežto pravdy podmíněně závisí na Božím nálezů, jenž pochází ze svobodné vůle. Pravdy nutné se odnášejí k bytnosti Boží a bytnostem věcí možných; podmíněně k bytnostem tvorů skutečně bytujících. 2. Nálezy, jež se týkají jsoucnosti čili existence světa a jeho zákonů, jsou svobodné aniž vycházejí nutné z dokonalosti Boží anebo moudrosti, jako z příčiny nejblížejší.
(Dokonč)

Lístek 'z utrpení katolíků v Holandu.

Vypravuje PAVEL MUDROCH.

(Dokončení).

Po půl noci dne 26. června se vzdali. Mezitím připravili se všichni, přijavše sv. svátosti, na to nejhorší. Vítězové skutečně svůj slib zrušili, dovolivše jen vojínům slíbený odchod. Kněží byli zajati a museli snášeti od důstojníků i do hradu se hrnoucího lidu to nejhorší příkoří. Obzvláště P. Hieronym, ctihodný stařec, právě pro své stáří vzbudil zuřivost luzy; chopili ho za krk a vláčeli jím sem tam, jen aby od něho peníze vynutili.

Když byl velitel hradu tázan, proč tak houževnatě hájil hrad, odpověděl: „Tak jsem učinil proto, že jsem nechtěl zrušiti svou přísahu věrnosti, danou svému králi.“ Všichni bez rozdílu stavu obnovili svůj slib věrnosti.

Laici byli na svobodu puštěni, kdežto kněží byli uvrženi do vězení, kde s nimi velmi nelidsky bylo nakládáno. Jednoho stáříckého kněze, Bohumíra Dumáusa, chtěli pro jeho prostomyslnost ihned na svobodu propustiti. Avšak občan jeden z Gorkuma, který se též své pravé víry zřekl, byl náhodou při tom a tázal se vojínů, proč toho popa chtějí propustiti. Když vojínové odpověděli, že se jim zdá příliš slabý, řekl tento sebevědomě: „Mám-li rozum dostatečný, abych sloužil sv. oběť, mám také rozum dostatečný, abych dovedl dáti se oběsiti.“ Na to byl odveden do vězení zpět.

Bylo to právě v pátek, tedy v den postu; zajatí byli hladem a mdlobou skoro přemoženi. Bylo jim předloženo k jídlu maso; než oni raději volili hladem zemřít, nežli by potupili náboženství katolické. Kdykoliv se vojínům zachtělo, provozovali s ubohými zajatými všemožnou surovost. Skoro pokaždé, když dobře pojedli a popili, šli do žaláře a tam je políčkovali a bičovali i nohama po nich šlapali. Jednou po velké pitce vtrhli do žaláře za hrozného lomozu volající: „Uřízněme všem nos a uši a pak modláře ty ukřižujme!“ Smrti a týráním jim brozili neustále, jestliže jim nepoví o penězích.

Na faráře Mikoláše z Poppelu pokřikovali urážlivými řečmi: „Hle! ty pope,“ tak volali, „ukaz nám, kde jsou tvá břitká ústa, kde chvástání, jímž jsi se tak často na kazatelně honosil, že bys velmi rád zemřel pro svou víru! Nuže tedy! mluv a odpověz, zdaž jsi připraven pro učení, tebou hlásané, zemřít!“ — Na to odpověděl jasným hlasem farář: „Ano, s největší radostí zemru pro víru katolickou, obzvláště pro učení, že tělo a krev Pána našeho Ježíše Krista v nejsvětější svátosti oltářní pod způsobami chleba a vína skutečně jest přítomno!“ A poněvadž věděl, že po tomto vyznání musí zemřít, povýšeným hlasem končil: „V ruce Tvé, ó Pane, poroučím duši svou.“

Vojín, který držel pistol na prsou kněze, váhal nyní stříliti. Hrabivost v tom okamžiku byla mocnější, nežli ukrutnost. Chtěli dříve věděti, kde skrývá farář své poklady. Zuřivci ti vzali cingulum jednoho františkána, jeden konec jeho uvázali faráři na krk, druhý pak hodili přes dveře vězení a tahali ubohého nahoru a dolů tak dlouho, až byl skoro uškrcen. Tak ho pak nechali ležeti, až ponenáhlu opět přišel k sobě.

Nyní přišla řada na frantiskány. Bez milosti hrozným způsobem se s nimi nakládalo, aby pověděli o skrytých pokladech. P. Mikolášovi také hodili cingulum kolem krku a vlekli ho ku dveřím. Zde tahali ho nahoru a dolů, až se provaz přetrhl a tělo bez vlády k zemi kleslo. Aby poznali vojíni, zdaž kněz jest skutečně mrtev, zvedli ho a posadili; pak vzali hořící pochodně a pálili ho na čele, očích, uších a nose. Konečně násilím otevřeli mu ústa, aby jazyk i patro pálili. V tomto stavu hrozně zohavený a zmučený vytrval mnich až do dne své popravy. V těchto ukrutnostech vynikali ze všech nejvíce tři občané Gorkumští, kteří byli k protestantismu odpadli.

Ráno po této trudné noci přišlo několik vojáků do vězení, aby tělo P. Mikoláše, o němž mysleli, že jest mrtev, rozsekali a jednotlivé části na bránu města přibili. Když však ho na živu našli, nevlídně zvolali: „To ještě žije ten mnich? to ještě nepošel?“ Večer úplně spítí přišli opět. Zajaté tak ztrýznili a spoličkovali, že mnohým až krev z nosu i úst se vyřinula.

Tak se to opakovalo denně. Často se stavěli, jakoby se chtěli zpovídati, říkajíce kněžím ty nejohavnější věci; pak je opět hrozně potupili a spoličkovali. P. Villehard, muž 90letý, při každém poličku říkal: „Deo gratias.“

Když se ho jeden voják tázal: „Co říká, vaše důstojnost, mým hříchům?“ odpověděl stařec ve vsí dobrotě: „Synu můj, chci se za tebe k Pánu Bohu modlit.“ „Co?“ rozkřikl se rozhněvaný voják, „ty se chceš za mne modlit?“ Vrhł se na zbožného kněze, poličkuje ho a spílaje mu, aniž tento přestal říkati „Deo gratias“.

Takovým způsobem byli ubozí tito vězňové neustále posmíváni a týráni.

Mezitím členové rady Gorkumské vynaložili vše, aby zajaté osvobodili. Za tím účelem vyslali posla k Vilému Oranienskému, vůdci buřičů, dovolávající se u něho spravedlnosti. Dříve však než posel s odpovědí přišel, byli zajatí z 5. na 6. července svých šatů zbaveni a přes Dortrecht do Briellu vedeni.

K vytrpěným mukám připojili vojíni ještě tu pohanu, že je za peníze ukazovali. Ze zástupů povstaleckých bylo na ně voláno: „O vy svůdcové a podvodníci! Kolik lehkověrných lidí jste uvrhli do záhuby časné i věčné svými papežskými bajkami a babskými pohádkami. Kolik tisíc duší jste svým ohavným a zhoubným učením do pekla uvrhli! Jak krásně zdobiti budete šibenici.“ — V přistavišti briellském museli zajatí hodinu čekat, až přišel hrabě Vilém Lumnius, vůdce vodních gysů. Tento Lumnius byl zaujat obzvláště proti kněžím katolickým nenávistí nezměrnou. Mezi mnohými katolíky, které nechal popravit, bylo obzvláště mnoho kněží. Spatřiv zajaté, vypukl v nesmírný smích. Zajatí museli v průvodu před ním kráčet na popraviště. Vícekrát museli obejít šibenici, mezitím co katové posměch si z nich tropíce rovnali žebřík a připevňovali provaz. Odtud šlo se v potupném průvodu do města. Zajatí kráčeli dva a dva za ruce k sobě připoutani, modlíce se. Potupy, hany a lání nebylo konce.

Konečně došli až na náměstí, kde opět byla zhotovena šibenice. Zajatým bylo rozkázáno, aby třikrát obešli šibenici a zpívali při tom kostelní písně. Zbožní vyznavači domnívali se, že tak činiti musejí. Mezi jiným zapěl Bohumír Dumäus mohutným hlasem krásnou modlitbu církevní: „Prosíme Tě, ó Pane Bože náš, nechť přispěje nám ku pomoci dobrotou svou nyní i v hodinu smrti naší přeslavná Panna Maria, matka Tvá, jejíž svatou duši v hodinu Tvého hořkého umučení meč bolesti pronikl. Jenž jsi živ a kraluješ na věky věkův.“ Ostatní pak odpověděli: „Amen.“

Při týráni zajatých vyznamenaly se obzvláště protestantské ženy briellské. Nedávno před touto popravou hrozným způsobem usmrtili protestantští vojíni jiného řeholníka, uříznuvše mu uši, přibili jedno na bránu města a druhé na kostelní dvře. K nim pak putovaly v procesí ženy, aby tak potupily obřady katolické. Takovým způsobem se nechaly ženy unést k nejohavnějšímu trýznění spoutaných kněží.

Na to byli uvrženi kněží do nejhoršího vězení, které bylo pro ty největší provinilce určeno. Zde napadli ještě jiné řeholníky a dva faráře, kteří

byli zajati v okolí, takže počet jich rozmnožil se na 23. — Vězení to bylo vlhké a nečisté, plné haraburdí a úplně tmavé. Bez potravy museli zde prodléti zajatí až do druhého dne do 3 hodin odpoledne. Aniž by jim dali něco jídla vlekli je k výslechu.

Když farář Leonard na otázku hraběte z Marktu, svou katolickou víru vyznal, udeřil ho jeden vojín halapartnou do hlavy. Neohroženě řekl farář: „Udeřte jen více, ani hned nebudete mít k tomu takovou příležitost.“ Na ta slova udeřil ho jiný vojín kladivem do hlavy, až mu krev z rány vyprýstěla.

Podobně dělo se s ostatními. Pak byli opět odvedeni do vězení, ale na přímluvu občanů do trochu lepšího. Večer bylo několika útrpným duším dovoleno, aby poskytly zajatým trochu vody a chleba.

Následujícího dne byl zaveden výslech daleko přísnější prvního. Nyní měli se odříci římského papeže. Vzдор všem výhrůžkám prohlásil quardian františkánů: „Svou pravdu víru katolickou měl bych zapřít, a vaši falešnou, haeretickou přijmouti a to z lásky k tomuto životu? Ne — zemřít musím přece jednou a to snad brzo. Rád a dobrovolně obětuji život svůj z lásky k víře a smrti svou chci potvrditi to, co jsem kázal.“

Ještě jiné věci byly vyzvídaný a to s velikým trýzněním, takže čtyři z nich nemohouce muka vydržeti, svou katolickou víru zapřeli.

Konečně bylo těch 19 ve víře vytrvalých na popravu vedeno, ačkoliv městský rada z Gorkumu mezitím vymohl na Vilému Oranienském jich propuštění. Zvláštní posel přinesl tuto zprávu do Briellu zároveň s dopisem městského rady, v němž tento dotvrzuje, že zajatí, kteří z Gorkumu byli odvedeni, jsou vesměs muži dobré pověsti, že neohrožovali žádného jmění ani života jednotlivců, naopak, že spíše jsou o blaho města i občanů, odevzdal dopis Vilému Oranienského, jenž obsahoval rozkaz propuštění. Mimo to podotkl, že pod tou podmínkou se vzdal hrad, že bude šetřeno života všech, jak lajků, tak kněží i řeholníků.

Než nadarmo! Zuřivost hraběte byla tím ještě zvýšena. Tak daleko se nechal unést záští proti kněžím, že nic nedbal rozkazu Viléma Oranienského a odsoudil je k potupné smrti provazem.

Nyní jali se domlouvat i prositi přátelé a příbuzní odsouzeným, aby alespoň v tomto posledním okamžiku svou povolností zachránili život svůj. Dva pokrevní bratři P. Mikoláše vymohli si dovolení, aby s ním o samotě mohli mluvit. Když ho měli mezi sebou, nutili ho vši mocí, že postačí, když se papeže odřekne, jen aby se zachránil před smrtí. „Jak, moji bratři,“ odpověděl mučenník, „jest to možné, abych se na vaši prosbu zřekl svého Pána, a přešel do tábora ďáblova? Nikdy, k tomu mne nepřinutí nikdo na světě.“ A vytrval na svém přesvědčení, vyloživ jim, že jest jeho svatou povinností, aby uznával papeže, jako viditelného zástupce Ježíše Krista zde na zemi.

V 11 hodin krátce před půlnocí nařídil hrabě Lumnius, aby rozsudek byl vykonán. Dne 9. července kolem 1 hodiny v noci ubírali se naši zajatci branou města spoutáni na rukou ven na popraviště. Pokud jim bylo možno, použili zajatí posledních okamžiků, aby se ještě jednou připravili přijetím svátosti pokání na blížící se smrt. Ani nyní nemohli se zdržeti vojínové, aby je netupili a netrýznili.

Nejprve měl býti oběšen P. Quardian. S radostí vystupoval vyznavač tento na žebřík a nepřestal se modliti a soudruhy své povzbuzovati, dokud provaz hlas jeho neudusil. Co zatím starší měli na popravu jíti, přemlouval protestantský kazatel mladší, že mohou odřeknutím se víry svůj život zachrániti. Jindřich, nejmladší z nich, ještě novic, podlehl a odpadl. Když P. vikář projevil nad tím bolest a svatý hněv, byl nožem od vojínů hrozně pobodán; kusy masa mu vyřízli na prsou a rukou.

Ještě jeden řeholní bratr odpadl od víry, když měl býti oběšen.

Ostatní s největší radostí podstoupili smrt. Když Bohumír Mervellanus na smrt šel, zvolal: „Pane, odpusť jim, neboť nevědí, co činí!“ Farář Leonard řekl: „Není mi za těžko zemřít, naopak žádám si toho ze srdce; jen to

mne bolí, že matka má ještě žije a že zpráva o mé smrti velice zarmoutí její materské srdce.“

Poslední byl popraven Bohumír Dumäus. Vojáci vidouce jeho veselou mysl váhali ho oběsiti; říkali: „Tento muž by neměl býti oběšen, neboť jest nevinný a zcela beze smyslů!“ Mučenník tento však netrpělivě pobízěl je řka: „Pospěšte jen, abych byl již sjednocen s bratry svými, neboť vidím nebesa otevřená; urazil-li jsem koho, prosím ho, aby mi pro lásku Boží odpustil.“

Bylo jich celkem 19, kteří utrpěli smrt pro víru. Všichni byli pověšeni na dlouhém trámu, mimo čtyry. Tři byli pověšeni na kratším trámu a jeden praemonstrát P. Jakub na žebříku. S takovou však nedbalostí vykonali vojínové dílo své, že ještě následujícího dne nalezení byli na živu.

Vykonáváním rozsudku byli zaměstnáni skoro dvě hodiny, od 2.—4. hod. v noci.

Než pouhá smrt neupokojila ukrutnost mučitelů. Ve dne vrátili se na popraviště opět. Jeden volal: „Od popa toho chci míti ucho!“ Jiný zase: „A já od onoho mnicha nos.“ Opět jiný pronesl hanlivá slova, která nelze na tomto místě opakovati. Ihned byly jednotlivé údy mrtvolám uřezány. Mnohým stalo se tak ještě za živobytí. Vojínové zastrčili si uřezané údy za klobouk a tak procházeli, jásající ulicemi města. Jiní hrabivostí puzeni, rozsekali těla mučenníků, aby jimi vedli hanebný obchod. Hanebnost, která s ostatky se prováděla, nedá se popsati; ta náleží k nejhroznějším věcem, jež se v dějinách lidstva objevily.

Než daleko lépe, aspoň v jistém směru vedlo se těmto mučenníkům, nežli ostatním katolíkům, na nichž všechny tyto ohavnosti se prováděly dříve, nežli je usmrtili; anebo těm, jimž nejdříve uši a údy uřezali, pak uvařili a násilně jim k jedení podávali. Takovým způsobem proměnil se mučenníkům těmto strastný život pozemský v nekonečnou blaženost.

To jest příklad jen z jednoho města. Dalo by se jich vypravovati tlusté svazky.

Vytýká se katolíkům, že i oni vedli si někdy krutě proti protestantům. Jest to pravda a toho nezapíráme, ani jich neomlouváme. Ale případů těch jest velice málo a mají příčinu obyčejně ne náboženskou, nýbrž světskou, obyčejně tu, že protestanté vedli si jako revolucionáři proti katolické vrchnosti. Byl to tedy více trest. Katolíci museli ostatně tak někdy činiti v sebeobraně, a protestantismus potlačovati, neboť věděli, že kde nabude moci, ohněm a mečem katolicismus bez milosrdenství vyhubí, jako v Anglii, v některých zemích německých. Proto byl na př. potlačován v Čechách a v Rakousku.

Od podobných scen, jaké v Holandu, v Anglii a jinde se odehrály na ubohých katolících, ruce katolíkům jsou čisty.

Mohl-liž tedy protestantismus vzíti vznik ze sv. Evangelia, které lásku hlásá? Sotva. Kéž by to bloudící protestanté poznati chtěli! Ne jim k potupě, ale k poučení a k úvaze byly napsány tyto řádky.

P r o v o l á n í.

Z nynějších rozháraných poměrů v naší drahé vlasti má škodu celý český národ i každý jeho jednatel — každý stav, zvláště však naše studentstvo.

Český student nikdy neoplýval velkým blabobytem — mnohý z těch, již nyní přední místa v naší společnosti zaujímají, dosud vzpomíná svých studentských let; v rodině své leckdy vypravuje, jak, jako student, neměl peněz, neměl chleba, neměl ani přítele, který by mu v největší bídě jeho aspoň poněkud byl pomohl; a bohužel právě tak neutěšené a z příčiny svrchu uvedené ještě mnohem horší poměry jsou v našem studentstvu v době nynější.

1. Na naše vysoké školy přicházejí mnozí velmi nadaní, avšak velice chudí absolventi škol středních. Na středních školách se ještě udrželi; vždyť mnohý z nich měl tyto školy doma, mnohý zase měl v místě, kde střední školy navštěvovat, své příbuzné, přátele, příznivce, dobrodince, ale když přijde na vysoké školy, jest poukázán jen na sebe sama; chce pracovati, hledá si zaměstnání, které by mu poskytovalo výživy, aby mohl ve studiích se udržeti, ale zřídka podaří se mu, zaměstnání si najíti a najde-li je, neposkytuje mu za nynější doby, kdy o jednu práci sebe namáhavější tolik se jich uchází, dostatečné výživy.

Za takovýchto poměrů jest těžko chudému, sebe více nadanému jinochu ve studiích na vysokých školách se udržeti a podaří-li se to některému, zřídka podaří se mu, zdravým z nich vyváznouti.

2. Na naše vysoké školy přicházejí mnozí jinochové velmi nadaní, naděšní, avšak velmi mladí, poměrů nynější doby a poměrů velkého města, zvláště všech jeho nebezpečných úskalí neznají; na středních školách byli vedeni svými rodiči, nebo lidmi, již svědomitě o ně se starali, ale na vysokých školách jsou zůstaveni jediné sobě samým; a jen tehdy, jsou-li v nitru svým dosti pevní a opatrní, a dovedou-li sebe úplně překonávati a ovládati a příležitostem ku zlému, ve velkých městech dosti četným se vyhnouti, jen tehdy jsou s to, aby cíle svého došli; jinak scházejí s pravé cesty více a více, až přijdou úplně na bezcestí, na němž pak morálně i fysicky hynou.

Aby vlasti a národu českému synové jeho v plném počtu a v plné síle své byli zachováni, a jemu v muže zdatné, statečné, obětavé a v pravé pěstitele vědy byli odchováni, jest založen v Praze spolek pod jménem „Kollej Arnošta z Pardubic“, jehož účelem dle stanov jest:

1. „Pečovati o vzdělání a vychování nadaných a bezúbohých katolických posluchačů vysokých škol pražských dle zásad křesťansko-katolických v řádné muže, katolíky-vlastence.

2. Starati se o jejich potřeby životní i vzdělávací.

3. Napomáhati chudým, nadaným jinochům katolickým, aby bez újmy zdraví studia svá konati mohli.

Aby se účelu toho došlo:

1. „Bydlí chovanci „Kolleje Arnošta z Pardubic“ ve zvláštní budově, zvané „Kollej Arnošta z Pardubic“, v níž jsou společně stravováni, buď úplně bezplatně, neb za ujednaný mírný poplatek, při němž jest každý zisk úplně vyloučen.

2. Povzbuzují se k životu nábožensko-mravnému a ke konání náboženských povinností.

3. Přidržují se k pilnému studiu na základě přednášek škol, jež navštěvují a pomůcek při ohledu náboženském nezávadných.

4. Poskytují se studujícím, mimo kolej bydlícím, buď bezplatně, nebo za plat, při němž jakýkoliv užitek jest vyloučen, obědy, večere atd. (mensa academica).“

K dosažení těchto účelů, jak každý z uvedeného programu nahlédne, jest třeba značných prostředků hmotných; proto utíkáme se o pomoc ke všem přátelům českého studentstva, ke všem vlastencům-katolíkům a ku všem korporacím: obecním a okresním zastupitelstvům, správám spořitel. záložen a jiných peněžních ústavů, aby přispěli k tomuto podniku nejvýš potřebnému, časovému, důležitému.

„Členové „Kollege Arnošta z Pardubic“ jsou: zakladatelé a spoluzakladatelé, členové zakládající, skuteční, činní a přispívající a příznivci kollege.

1. Zakladatelem kollege jest, kdo zřídí nadační místo pro jednoho chovance v kolleji pro věčné časy.

2. Spoluzakladatelem kollege jest, kdo věnuje 1000 zl. r. č. buď najednou neb ve lhůtách, se správní radou smluvených.

3. Zakládajícím členem kollege jest, kdo jest zakládajícím členem „Družstva Arnošta z Pardubic“ (kterému splácí se 100 zl. v 10 letech) a mimo to složí 100 zl. buď najednou, nebo ve 4 letech po 25 zl., nebo v 10 letech po 10 zl. ve prospěch kollege (tedy celkem 200 zl.).

4. Skutečným členem kollege jest, kdo složí 100 zl. buď najednou, nebo ve 4 letech po 25 zl., nebo v 10 letech po 10 zl.

5. Činným členem kollege jest, kdo jest již buď zakládajícím, nebo přispívajícím členem „Družstva Arnošta z Pardubic“ s příspěvkem 5 zl. r. č. a kolleji 5 zl. ročně přispívati se uvolí.

6. Přispívajícím členem kollege jest, kdo 3 zl. ročně kolleji přispívati se uvolí.

7. Příznivcem kollege jest, kdo 1—2 zl. ročně kolleji přispívati se uvolí.

Příspěvky zasílají se pod adressou „Kolleg Arnošta z Pardubic“ v Praze č. 539—I., nebo Dr. Karel Vondruška, kooperator u sv. Havla, jednatel „Kollege Arnošta z Pardubic“ v Praze.

Protector spolku: František de Paula, kardinál Schoenborn, kníže-arcibiskup pražský.

Podpisy členů správní rady.

Časové zprávy.

Uherská sňatková předloha.

Jak si počínaly naše „svobodomyslné“ Národní Listy v otázce nuceného civilního sňatku uherského, už jsme řekli jednou. Nejprve jásaly a psaly oním bombastickým způsobem, který znám jest z doby husitských štvanic. Tehdejší zprávy z Pešti nebyly než báječně nadšené hymny na svobodu, pokrok, svobodomyslnost Maďarů, zahalené v mračnech kadidlového dýmu na sílu národního ducha maďarského a kulturní výši jeho. Návrh Weckerlův opěvovaly den co den jako zlomení pont ducha, odstranění posledních zbytků středověké tmy, při čemž „Řím, z nějž všecka reakce se prýští“, několikrát proklet a anathematizován do pekla devátého kruhu. Není pochyby, že psaly tenkrát „od srdce“. My nemusíme opakovati, že návrh vyšel z kanceláře „zednářsko-židovské“ a nikoliv národní. Háji jej také skutečně jen židovské a zednářské listy; počestná „Neue freie Presse“ dává jim všem svatého ducha. Celý národ vzepřel se proti němu. Než

to je známo. Ostatní české listy poukázaly na to, jak škandálně zrazují Národní Listy hájením předlohy své vychvalované slovanství, svůj demokratismus a své na odiv stavěné nepřátelství proti všemu byrokratickému násilnictví. Proto umlkly. Národní Listy chtí býti na každý způsob lidové, a tu najednou viděly, že stojí proti „lidu“ na straně „despoty“, který násilně zastavuje rumunské listy, ničí Chorváty, žalařuje Va anské. Umlkly tedy, ale čtenář cítil, jak se přemáhají.

Tenkrát měl ten jejich lidový, demokratický, svobodomyslný, pokrokový plášť přece jen veliké díry a zaváněl tak trochu pauamštinou, nebylo tedy žádné pomoci, musely přestat. O, jak jim to asi přišlo za těžko. Mnozí poctivci domnívali se, že přišly k lepšímu přesvědčení. Bláhovci, ať si nyní přečtou článek téhož listu ze dne 8. března. To je jásota, že se našel v Uhrách „lid“ samorostlý, kypící životem, který se sešel z celé země, aby demonstroval proti — prosím — kle-

rikalismu! Církevní sňatek jest v Nár. Listech klerikalismem. Co nejdříve bude klerikalismem „věřiti v Boha“. Patrně spadl kámen ze srdce „Národních Listů“, že se ten „lid“ našel, nebo článek jest psán zase s tou vervou, kterou dává pravé okamžité nadšení. Ta radost, že se nyní už nemusí styděti postaviti se na stranu surového despoty a ničitele slovanství! Mají „lid“, který v Pešti nedávno demonstroval ve prospěch vlády.

Demokratismus a lidovost Národních Listů jest zachráněna. A to slovanství? Bože, soudí správně Národní Listy, své čtenáře my známe a víme, že myslí jen prostřednictvím našeho žurnálu. Ostatně nevidáno o pár milionů Slovanů, trochu svobodomyšlnosti a štulec tomu „prokletému“ Římu mají větší cenu, nežli těch pár drotarů a rumunských cikánů. Rusko je veliké! — Kdo ten lid asi byl? My jsme tam sice nebyli, ale dovedeme si ho představit. Byli to asi titéž živlové, kteří i v Praze pořádají protináboženské demonstrace. Že se jich mohlo sejít dost, a že mezi nimi nebylo jediného poctivého Slovana, kdo by o tom pochyboval. Ten pravý, skutečný národ, ten lid, jenž drží stát a dává mu sílu, ten to jistě nebyl, ten byl na táboře protinávruhu Weckerlovu; ale byl to ten lid kosmopolitismem, lžiliberalismem a bezbožectvím zdemoralisovaný, zrovna jako u nás. — Takové stanovisko tedy Národních Listů musíme vzít na vědomí. A kdyby snad opět z nějakého oportunismu obrátily, musíme to považovati nadále za farisejství. Že jich slovanství, jich svobodomyšlnost a celé to vlastenecké štvání jest humbukem, které za malý úspěch nevěreckého fanatismu každý den mile rádi zaprodají, netřeba dokazovati, uvedený případ mluví nad slunce jasněji. A ta neomalenost, s kterou ve zmíněném článku „objednanou“ demonstraci vyhláší jako projev národa maďarského „proti Římu“. Stejně logicky bylo by lze puma Vaillantovu považovati za boj „proti Římu“. Nebo když omladináři chtěli shoditi sochu sv. Jana, byl podle Národních Listů to také boj „proti Římu“. Předloha je proti náboženství, a praví li Národní Listy „proti Římu“, jest to jen důkaz, že nepřátelský fanatismus proti milované

hlavě naší nejvyšší vede je až k podvodným podstrkováním a zaměňováním pojmů. To „proti Římu“ jest nejen podvodné, farizejské, fanatické, ano jest štvácké, napsané s tajeným úmyslem, buditi nízké protiřímské vášně. To je patrné. Aby čtenářové celé to v pravdě semitské sprostáctví zmíněného článku Národních Listů mohli si představit, citujeme z něho některá místa — „každým způsobem byli (do Pešti pozvaní ministři) svědky velice zajímavé historické scény, o které lze přemýšleti: a my bychom jen rádi viděli, zdali aspoň některý z nich v duchu tak porovnával tento volný, kypící život veřejný v Uhrách s tím souchotinářským, byrokraticky upjatým životem Cislajtanie (čtenář se jistě tomu „volnému“ životu směje, vždyť byl „vládní“, objednaný). „Obdivuji se — totiž Plener etc. — národu maďarskému, jak je idealistický, svobodě věrný a pro pokrok nadšený, i škytají lítostivě, jak prý jsme my v Cislajtánii proti Maďarům během let odvykli svobodě, jak jsme zabředli do konservatismu, tichošlápství, klerikalismu a úzkoprsého šosáctví. Krátce, všecken německo centralistický list pomáhá jí v hodině „nejtěžšího jejího boje s Římem ze všech sil“. Národní Listy ovšem píší, jakoby citovaly jen židovské listy, avšak to jsou jen tak zadní dvířka pro případ potřeby. Co citují, s tím z celé duše souhlasí. Dále píší: „Tak vede čelný organ Plenerův důkaz, že ministři cislajlanští byli dne 4. března t. r. v Pešti svědky úplně samorostlého, z nitra národa vytrysknutějšího velkolepého (to je přece smělost, co?) svobodomyšlnosti maďarského ducha; tak pomáhá „Neue Freie Presse“ ministru Weckerlu v jeho boji „proti Římu“. O mírném a svým tonem neobyčejně ušlechtilém Vaterlandu dodávají Nár. Listy, — „a nyní taková rána, taková manifestace lidová (!) pro sňatek občanský, Vaterland div nešli. Ve svém slepém vzteku (sic!) myslí“ . . atd. — Než už dost. Že Nár. Listy přejí nucenému civilnímu sňatku, toho sice litujeme, ale to nás nerozčiluje; rozčiluje nás ta dvojitá tvář, to farizejství, s jakým směle balamutí své čtenáře, rozčiluje ta nízká mravní úroveň listu, který dnes mluví tak, zítra opak, a ten úkaz, že obecenstvo to nejen

snáši, že ale za všecku politickou blamáž takovými články lze tomuto obecnstvu se revanžirovati, a že přes všechny neúspěchy jimi lze držeti jeho svědomí v kleštích prázdných liberalistických frází. To rozčiluje. Prosím, ještě den před tím psal týž list: „Co se stalo? Uherská vláda postarala se o trucdemonstraci lednovému sjezdu katolickému. Nadšení bylo hodně, hodně povyku, praporů, vína, eljenů a zas eljenů — (dle „Deut. Volksblattu“ vláda účastníky zadarmo do Pešti dopravovala a ještě honorovala a hostila) po ulicích prvního města maďarského, vyšňořených a dekorovaných, jimiž nesl se prapor s pozdravem králi, bouřlivě a v theatrálním průvodu valily se davy, vláda chtěla, aby volaly ji „eljen“, davy volaly „eljen vláda!“ vláda chtěla a přála si, aby voláno bylo: „eljen liberální předlohy!“ — dobře: volalo se tak, ale tak trochu vláda pro jisté ohledy nechtěla, aby volalo se i: „eljen Košut!“ — a čert to vezmi — ty davy v neděli si počínaly, jak by vlastně o ovace pro starého exguvernera se jednalo a ne o — pana dr. Wekerla s jeho církevně-politickými předlohami“. Ostatně ani radost „Nár. Listů“ z krvavé porážky náboženství a z ulnění jeho štatem nebude věčná. Církev snad nyní trpí za to, že kdysi upjala lid poněkud ztuha, ale jistě roztrhne i ta pouta, v které liberalistické násilnictví ve jménu pokroku a svobody ji váže. O tom můžeme dáti Nár. List. ujištění tak jisté, jako že „Nár. Listy“ jsou všecko, jen ne slovanské a svobodomyšlné.

Náboženství a naši liberalové. Při povšechné debatě na sněmu českém zmínil se hrabě Buquoi o náboženství, poukázav na jeho veliký význam v otázce socialní. Zmínil se o velikých socialních výtržnostech v Evropě a dodal — citujeme Hlas Národa ze dne 14. února — že právě náboženství bude v řešení socialní otázky hráti velikou úlohu a že proto otázka náboženství jest nejdůležitější částí programu, což ještě zvláště tím odůvodnil, že všechny podvrtné živly bojují proti každému pozitivnímu náboženství. Národní Listy ze dne téhož psaly o této části jeho řeči: „Výlet pana hraběte na pole socialní imponoval svou naivností, o ně-

jakém hlubším pojetí veliké té otázky nebylo nikde stopy. Pan hrabě chce rozřešiti obrovský společenský problem pozitivním náboženstvím.

Proto prý velkostatkáři ve svém posledním manifestu k náboženské otázce tak důrazně byli poukázali. Tedy jen z této příčiny? Doznáváme, že my „neznabozi“ o náboženství máme pojem mnohem vznešenější, že bychom ho nesnížili jen na pouhý ochranný prostředek proti hrozcímu nebezpečí“. Socialní otázku pojímají znalci různě. Jedni jako otázku řemeslnou, — tak bylo před padesáti lety —, jiní jako otázku dělnickou — tak činí mnozí dnes. Bursiani ji považují za otázku peněžní, antisemité jako otázku židovskou. Opět jiní ji pojímají jako otázku stroje, jiní jako otázku humanitní. Ať ji pojímá, kdo chce jak chce, na konec přijde vždy — k náboženství. Konečně přijde k tomu, že socialní otázka jest otázkou celé společnosti, otázkou poměru jednotlivců a celých stavů k sobě, kterou jen spravedlností, jak ji křesťanství vyvinulo, řešiti lze a to jen při křesťanském názoru o životě lidském na zemi. Proto bez náboženství se řešiti nedá, leda že by byl možný Bellamyho stát budoucnosti, což ani pan Březnovský z mladočechů tvrditi nebude. Kdo tedy při socialní otázce běře zřetel k náboženství, jako hrabě Buquoy, ten zajisté pojímá ji až v nejhlubších její kořenech. Fráze Nár. Listů o „mnohem vznešenějším pojmu o náboženství“ jest právě fráze pro prázdné hlavy. Snad hymny o civilním manželství také patří k tomuto „vznešenému pojmu“! — Proč to povídáme? Čtouce uvedenou frází vzpomněli jsme si na jednoho vynikajícího stoupence „Nár. Listů“, jak veřejně na Žofinské — tušíme — schůzi řekl, že kněze celý život nepotřebuje, že když ho křtili, on o tom nevěděl, a až umře, ať si s jeho mrtvolou dělají, co chtějí, že zase o tom nebude nic vědět. To je asi ten „vznešený pojem o náboženství“ našich svobodomyšlníků z Národních. Mohli by nám snad říci, že kněz a náboženství jest dvojí. Připouštíme, ale křest a pohřeb patří k náboženství, o těch zmíněný řečník tak „vznešeně“ se zmínil. Leda že by považoval za náboženství, co učil Nitsche.

Úcta k náboženskému předsvědčení. Jak se vyslovil Dr. Černo-horský o sochách světců na Karlově mostě a speciálně o sv. Ignaci, jest známo. Že pan doktor neví, že sv. Ignac byl nejen muž učený a svatý, ale že byl pln nevyslovitelné lásky k bližním, již heroickými činy dokázal, že byl vůbec mužem, jací po skrovnu v celých staletích se rodí, rádi věříme a mu odpouštíme. Ze ale tak bezohledně

dovolil si uraziti svaté city jiných, jest mírně řečeno neliberalní. Panu doktoru jest patrně náboženské přesvědčení jiných — velkou jitrnicí. Rád by se asi proslavil v českém národě — nu, způsob, který zvolil, jest jistě ten nejsnazší, ale přináší-li čest, jest jiná otázka.

Nesmí se pak ovšem diviti, že i my utvoříme si představu o jitrnici nabitě „ušlechtilostí“.

D r o b n o s t i.

Čína. P. Jordan da Pergine ve Vých. Hupe píše: „Pole, které mi Pán světil, jest rozsáhlé, ale málo obděláné. Území mé jest asi tak velké jako naše Tyrolsko. Nikde pořádné silnice nenajdeš, nýbrž jen polní cesty na nejvýš 20 cm. široké. Nikde pahorek nevystupuje, nýbrž, kam oko může dohlédnouti, rozkládá se nesmírná rovina. Pole dobrá rýží, bavlnou a pšenicí hlavně zasetá. Když jest žeň dobrá bez pohromy, klidí obyvatelé bohatý užitek. Přijde-li však záplava, stěhují se skoro všichni do ciziny, aby si tam chleba vyžebřali. Domky selské jsou většinou ze slámy, rozděleny ve dva nebo tři díly; v jednom vaří, v druhém bydlí a spí lidé, slepice, psi a ostatní zvířata, která kdo má. Denní potravou jest rýže bez soli a koření, na nejvýš olejem polita a trochu opepřena. Missionářům hledí křesťané připravit také kousek masa. Vínem zde vůbec známo. Ke mši svaté dováží se z Evropy. Palivem jest sláma, strniště a bavlněné keře. Zapaluje se kamenem. Právil jsem, že je pole málo obděláné. Země jest sice lidnatá, ale obyvatelé jsou skoro všichni pohany. Na jeden milion pohanů připadá 950 křesťanů, tedy asi 1 křesťan na 1000 pohanů. Pohané koří se dosud svým bůžkům. Ano uctívají též slunce, zemřelé, císaře a spráchnivělé kmeny stromů božskou počtou. Věří ve stěhování duší a nedopustí, aby nějaké zvíře bylo zabito. Jednou vstoupil jsem do jejich pagody a k svému podivu spatřil jsem tam tři divoké kance; bylo mi sděleno, že jsou v nich duše některých vznešených pohanů a proto že jsou krmeni v pagodě. Dábel jest u nich bytostí

vznešenou a bývá nejvíce ctěn. Za šťastného bývá pokládán ten, komu se ďábel viditelně zjeví. Vskutku prý se zde často zjevuje. Jest tedy divno, že tito ubožáci lpíce v tenatech ducha tmy, víře, tmě tuto zaplašující odpírají, vyznavače krutě pronásledují? Nás nazývají evropskými ďábly, podvodníky, že prý jim otravujeme studny, vylupujeme dětem oči — tak nás ctí.

Stanou-li se však křesťany, jsou horliví, pravými obrazy prvních křesťanů. Modlí se obyčejně hlasitě, plní živé víry ranní a večerní modlitbu a žijí ve svaté bázni, bojíce se Boha nějakým hříchem uraziti. Missionáře milují a ctí, jak mohou. Pozdravují nás tím, že padnou na obě kolena a hlavu až k zemi skloní — jak to císaři činiti musí, — jest to jejich obyčejem a nedají si ho zakázati.

Velice dojat jsem byl o vánocích. Na štědrý den hrnuly se zástupy lidu do kostela ke svaté zpovědi se všech stran. Zpovídal jsem do 1/2 12 v noci. O 12. jsem sloužil mši svatou, při níž přijímali nesčetní tělo Páně, pak bylo kázání. Křesťané zpívali a modlili se, tak že jsem byl dojat a v duchu jsem myslil, že jsem v katakombách.

V postě chodí každý den na mši sv. a nikdo nezůstane doma. Kdo je nemocen a přijíti nemůže, prosí missionáře o dovolení, by nemusil do kostela. Půst zachovávají přísně: ráno nejí se nic. Včas starají se o to, aby nemocní byli zaopatřeni. Ačkoli musí se často k nemocnému jeti ne půl hodiny, nýbrž den, někde i celý týden, přece se málo kdy stalo, že by někdo umřel bez posledního pomazání.

Blahodárně působí zde také spolek

sv. dětství. Co jsem v této missii, získal jsem nebi 1600 dětí.

Kde jsem missionářem, dlel také den od sv. Otce r. 1890 za blah. prohlášený mučenník Gabriel Perboyre. Dosud žije mnoho křesťanů, kteří ho znali a kteří mu při naší svatě přisluhovali, dosud o něm vypravují o jeho svatém životě, o tichosti a nadobyté trpělivosti.

Fr. Kosť.

Persie. „Missions catholiques“ píší následovně o katolictví v Persii: Země tato proslulá druhdy svou vírou a až do VI. století hojně krví mučednickou zvlažovaná, pak nestorianismem a mohamedanismem zpuštěná, pozbyla úplně pravé víry tak že ve středověku bylo těžko v Persii, jmenovitě v severních končinách, nalézt katolíka. V první polovici 19. století žilo v provincii aderbeidjanské přes 40.000 chaldejských a nomanských křesťanů, vesměs bludářů. Mezi křesťany města Urmie bylo jen několik katolických rodin původu polského. Od polovice však tohoto století vzrůstá se přičiněním lazaristů náboženství katolické. Z počátku hleděli na Peršané podezřele, nazývajíce je „náboženstvím francouzským“. Lazaristé byli by se hned z počátku dodělali lepších výsledků, kdyby jim novoyorkští methodisté, kteří velikou část nestorianů za sebou strhli, nebyli překáželi. Než synové sv. Vincence Paulan-kého neumdlávali, a ovoce činnosti jejich se ukazuje. V samé Urmii jest již několik set katolíků se 40 kněžími (domorodci) a obrácení stále se množí. V poslední době jmenovitě troje obrácení budí vše obecnou pozornost. Davida Benjamina získali anglikáni pro sebe a poslali do Londýna aby se vzdělal na kazatele; než však se vrátil do Persie, stal se katolíkem a nalezá se teď v propagandě v Římě Rabbi Baba z Kofí, učený pro-

testant perský, působil jako učitel několik let na anglikánské kolleji; cestoval do Ameriky a vrátil se do Persie jako katolík. Obrácení jeho katolíky velmi potěšilo, anglikány pak velmi rozmrzelo, poněvadž pozbyli nejnadanějšího kazatele domorodého. Obrácení pak Andichona Khinua, zámožného a váženého Peršana, vyrušilo zase vznešenější kruhy perské. Doufejme, že jiní budou brzy následovati příkladu jejich. Kš.

Proselytství. V květnu m. r. zahájena byla veřejná činnost „Blahoslava křesťanského spolku mladých mužů v Čechách“ na Král. Vinohradech v Komenského ulici č. 21. Předsedou spolku toho jest evangelický farář K. . . Spolek sám zřízen jest po způsobu známého protestantského spolku mladíků v Petřské ulici v Praze. Protestantské časopisy radují se ze zřízení nového spolku, přejí mu hojně zdaru a těší se, že spolkové mladíků u nás se rozmnoží, „a pak bude lze brzo pozorovati hnutí v národě našem požehnané, které by“, jak píší „Ev. Listy“ „velice napomáhalo k oživení naší drahé ev. církve“. „Betanii“ protestantskému měsíčníku vycházejícímu v severových. Čechách líbí se na novém spolku, že „zásadně neodmítá mladých mužů vyznání jiných a že tudíž se postavil na půdu křesťanské aliance, na půdu missijní“. —

Jak patrné, jest to spolek, který má dělati proselyty cestou nepřilíh čestnou. Několik služek, slečen a dělníků odpadlo od víry katolické na Vinohradech; snad stalo se tak zásluhou Blahoslava. —tl.

Za peníze všecko. Sociální Demokrat ohlašuje zvláštním plátkem, že knihtiskárna Ballenbergrova na Smíchově uchází se o tisk socialistických listů a uvoluje se z tiskopisů sociálních věnovati 10% ve prospěch účelů strany.

Upozorňujeme na oznámení o „Zábavách večerních“ na obálce.

Obsah „Obrany“ :

Kristos voskres! Fr. Žák. — Skromná odpověď ku skromným otázkám. Podává Fr. Pohunek. — O zázraku. Podává ph. dr. Eug. Kadeřávek. (Pokračování.) — Lístek z utrpení katolíků v Holandu Vypravuje Pavel Mudroch. (Dokončení.) — Provolání. — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel **Václav Kotrba**, odpovědný redaktor **František Žák**.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba) v Praze.

OBBA NA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budíž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperátor na Král. Vinohradech.

Liberalismus a klerikalismus.

Ó století, jež přelétlo jsi vírem
 zas nově nesouc okovy,
 tak luzně lákající věčným mírem,
 jenž zkvést měl z lidstva obnovy;
 ó století, jež začalo's tak hrdě
 svůj triumfální běh,
 jak despoticky, pokrytecky, tvrdě
 dnes končíš po letech!
 Ach rovnost, volnost, bratrství všech, shoda!
 jsou prázdna slova dnes,
 když nový žoldák svobodě bok zbodá
 ač první její praporek vznes,
 když z egoismu vlastního dnes chvěje
 stoletým valem kyklopa
 a v jeho zvrát jak cynicky se směje:
 Co? za mnou přijdiž potopa.

(Jar. Vrchlického: *Občan Kristus*).

Dne 28. března 1894 přinesly „svobodomyslné“ „Národní Listy“ agitační článek proti kněžstvu a proti všem, kteří patří k tak zvaným klerikálům. Jak „Čech“, tak i „Večerní Noviny“ odpověděly jim hned na to druhého dne, každý po svém způsobu, ale každý velmi dobře. Budou k tomu mítí nyní často příležitost, nebo zmíněný článek jest voláním do boje proti klerikálům a začátkem úsilovného potírání snah klerikálních v národě. Tak slibují „Nár. Listy“. Odkud najednou tento přímý výzev všech liberálů proti nám? Mají se snad pořádati proti nám pouliční demonstrace, které by nás zastrašily? Soudíme takto: Jest to msta za to, že nejdeme s českými liberály. Může také býti, že své národní a státoprávní neúspěchy chtí zakryti vyvoláním náboženských bojů. Že skutečně zmíněný článek jest повеlem k tomuto boji, dokazují řeči mladočeských poslanců, které mají před svými voliči; jsou protiklerikální. Tak na př. Dr. Engel v Benešově učinil smělý, a jak níže ukážeme, velice podloudný útok proti nám, Dr. Bedřich Pacák v Ústí nad Orlicí pravil — zajisté také vzhledem k četným evangelikům, kteří v tamním okolí bydlí — velice vypočítavě sice, ale velice málo čestně takto („Nár. Listy“ ze dne

29. března): „Jest jedna věc, pro kterou by měl býti lid náš na stráži: Klerikalismus dnes organisuje se samostatně s nebývalou silou a čilostí. My nepopíráme víry, ale kdo vystupuje tu proti nám, to jest Řím sám, který míří proti našemu snažení a citění národnímu a který snahy klerikalismu staví výše nežli povinnost vlasteneckou“. A tomuto za vlasy přitaženému nesmyslu prý všichni bouřlivě tleskali. „Národní Listy“ daly povel, a nyní Řím jako lev řvoucí chodí po Čechách hledaje, kde jakého Čecha by pohltil. Mladočeští poslanci s ním putují od místa k místu jako s medvědem, ukazujíce ho, a venkovští psové ve způsobu místních novin štěkají na něj tak, že neli z toho ubohého Římu, tedy aspoň z toho štěkotu jde hrůza. „Čas“ dává jim tuto radu (č. 13.): Milí pánové, tak se to nedělá, bouření nepomůže. Proti práci klerikalismu musí se stavět práce pokroku a kdo nic nestopuje a lid nevychovává, nedovede klerikalismu čeliti.

My jako čtrnáctidenník nemůžeme se zabývatí polemikou proti různým těm projevům. Konstatujeme prostě, že máme k očekávání prudký a bezohledný boj proti našim náboženským snahám, a promluvíme o věci více zásadně.

Musíme si nejdříve říci, co to klerikalismus jest a kdo jsou to ti klerikálové, nebo ač není hned druhého slova, kterého by se tak často užívalo, přece ze sta sotva jeden dovede říci, co ten klerikalismus jest vlastně za potvoru.

Na sněmu německém nazývají klerikály poslance katolického středu, čítajícího na 100 členů, u nás na říšském sněmu onu frakci, která chce, aby náboženství jak v rodině, tak i ve společnosti z příčin božských a výhod lidských zůstalo v platnosti. V obecném životě jmenují klerikálem každého horlivého kněze, který vede život bezúhonný a pln jest horlivosti pro náboženské a socialní dobro, a pak každého, kdo s knězem má stejné přesvědčení proti liberalům, kteří o to usilují, aby náboženství bylo z veřejnosti, a snad i ze života soukromého vyrváno. Proto na př. zavádějí bezkonfessišní školy, nucená státní manželství a j., pokud ovšem lze. Z oportunismu mírní se na počátku ve svých liberalních a pokrokových, jak tomu říkají, požadavcích.

Z tohoto oportunismu nesmí na př. u nás ještě lidu říci, že klerikalismem jest jim každé pozitivní náboženství v životě osvědčované, poněvadž by se mohl zaleknouti a odvrátiti se od nich. Také není u nás onen laicizační proud, o němž posledně jsme mluvili, ještě tak silný, a nečiní hned tak hrubě protináboženských požadavků. Proto veřejnosti se namlouvá, že mezi knězem a klerikálem jest rozdíl a že se nevede boj proti onomu, ani proti víře vůbec, nýbrž proti tomuto. Slova páně Pacákova jsme uvedli. Pan dr. Eugel řekl toto (dle Nár. List.): „Proti víře a náboženství naše strana nebojuje, ale čemu se co nejvýhodněji musí a bude odporovati, jest onen podlouhý způsob, jímž věc náboženského přesvědčení, věc víry a svědomí vtahuje se do politiky ba i do života rodinného, aby tam působila rozbroj — —“ poněvadž prý království Boží není z tohoto světa. Páni Benešovští prý mu také tleskali. Že se pana poslance nikdo nezeptal, jak je to možné, aby náboženství nepletlo se do rodin, když otec a matka mají se modliti, své děti v náboženství vychovávat, před nevěrou a nemravností chrániti. Ne všichni rodiče chtějí míti ze svých synů omladináře. Náboženství tedy od života odloučiti nelze, i je patrné, že pan poslanec své málo vtipné posluchače klamal chytře, ač nejsou-li jednoho s ním přesvědčení. Tohoto

rozdílu vůbec není, nebo není kněze, který by našim svobodomyšlníkům nebyl klerikalem. A najde-li se takový, bývá to vždy kněz špatný, odsouzení hodný. —

Naši svobodomyšlníci nám vytýkají, že kněží-buditelé nebyli klerikaly, těmi že jsme teprve my a přívrženci naši. Pravda jest, že v době působení kněží-buditelů nebylo liberalů dle nynější mody, ale že všichni byli ctitelé náboženství a horlivosti náboženské. Nebylo tu ani nikoho, kdo by kněze byl klerikaly nazval. Vše šlo v pěkné harmonii. Kněží neměli ani nejmenší příčiny, aby vystupovali na obranu konfesijní školy, křesťanského manželství, víry v Boha a Ježíše Krista, nikdo proti tomu u nás nebojoval. Nyní je tomu jinak. Se stálými útoky liberalů-neznabohů, socialistů, s nimiž naši svobodomyšlní poslanci koketují, probudil se protitlak, ač ovšem teprve velice nepatrný. Býti lehkomyšlným křesťanem, leckoho nezaleklo; nyní ale, když vidí, že na samé základy víry činí se útoky, se probouzí. Odtud náboženské hnutí nejnovější doby. Dokud to byl prapor národních práv, práv lidu, svobody, jež liberalové třímali, šli jsme i my s nimi; nyní, kdy vidíme, jak dí básník že rovnost, volnost, bratrství všech, shoda jsou prázdná slova dnes, že nový žoldák svobody bok zbodá, ač první její prapor vznes — když vidíme, že panovačnost často nízkých křiklounů máme my zaplatiti svobodou svědomí, víry, dobra a útoky na nás, že mají jím býti žebříkem k plnému žlabu, tu se probouzíme.

Liberálové, chtějí potlačit toto nepohodlné jim hnutí, tupí ho dle své již obvyklé mody a uvádějí ho u lidu v opovržení. Poněvadž ale lid není úplně slepým, své kněze zná a ví, jací jsou, že jsou přáteli lidu, podloudně vymyslíli strašidlo klerikalismu. Užívajíce ho, mluví jen o některých klerikalech, vědouce, že stín hany padne na všechny.

To je klerikalismus. Jest to prázdné slovo, kterému liberalové dávají špatný význam a pak ho užívají ku štvanci proti straně, která žádá úctu k náboženství a svobodu jeho v životě soukromém a veřejném; jest dnes snad pláštěm na zakrytí neduhů mladočeské strany a prostředkem ku získání přízně velikého, hlučného davu. Na někom si musí národ za všechny ty svízele a neúspěchy zlost svou vylíti, tak ať to odnesou klerikalové. To je náš výměr klerikalismu. Nár. Listy podávají ve zmíněném článku definici tuto: „Klerikalismus jest velký, mohutný proud mezinárodní, svobodám politickým a pokroku kulturnímu nepřátelský, jenž snaží se vybudovati společenskou a politickou organizaci na zásadách, s nimiž pokrok a duch moderní osvěty za žádnou cenu srovnati se nemůže a také nikdy nesrovná; v klerikalismu zosobněn jest Řím, ten starý, po světovládě se ženoucí bojovný Řím, jehož jedinou je snahou, říše, národy, společenské třídy i individua zabíratí do svých služeb a kořistiti z nich na prospěch své slávy, moci a bohatství svého. Národnost, řeč, právo, kmenová příslušnost jsou mu ničím“.

„Nár. Listy“ myslí to s touto definicí do opravdy, nebo z celého článku zeje tak špatně zakrytý fanatismus a takový vztek, že nelze článek nikterakž považovati za humoristické škádlení. Ne, z něho mluví skutečné nepřátelství, nepřátelství na život a na smrt, a klerikalům dostává se takových pohan, že jen to upřílišňování až do nesmyslné nemožnosti činí možné snést je s klidnou myslí. Zůstaňme tedy poněkud při uvedené definici.

Jest mezinárodní proud, který nemá naprosto vlasteneckého a kmenového citu. V jistém smyslu jest pravda, že klerikalismus jest mezinárodní, potud totiž, pokud Bůh jest internacionální, pokud cíl lidí všech jest jeden internacionální, pokud vůbec pravda jest internacionální. V tom smyslu jest ale každá obecná idea internacionální, a nejmezinárodnější jest idea liberalistická. Mladočeši jsou k tomu výmluvným dokladem. Kdykoliv spojili se za účelem zlaicisování a odnábožení lidu českého s židy, tu s liberalními Němci, našimi to úblavními nepřátely, tu se zednáři, omlouvali se vždy před ustrnulým národem, že idey liberalistické a pokrokové jsou jim všem společné. Když my v otázkách náboženských jdeme se šlechtou a německými konservativci, kteří ani proti našim národním požadavkům příkře se nestaví, vytýkají nám to jako nevlastenectví. Kdo je tu, tážeme se, vlastenečtější, klerikalismus nebo liberalismus?

Avšak ještě jiná vážná odpověď padá tu na váhu. Skutečnost ukazuje, že liberalismus ničí národní typ a samobytnost, klerikalismus jej pěstuje a utužuje. Příklad vidíme na Čechách a Moravanech. Češi jsou silně skozmopolitisováni a mají na sobě velice málo slovanského. Liberalní Pražan jest jako umělá kosmopolitická květina, která v Paříži tak dobře se daří jako v Praze. On od liberalního Francouze ničím se neliší než řečí. Jeho národnost není nic než nahodilý rozdíl v bydlení a brzy mezi liberalní Prahou a Pařížem nebo Berlínem nebude rozdílu než zevnějšího. Jděte do liberalní rodiny pražské, pobuďte tam třeba celý rok, nenajdete tam slovanského nic, leda Brožíkova Husa. Život jeho jest celý moderní jako život moderního Francouze nebo Němce. Vlastenectví liberalů není než ústní horování pro práva osobní, egoismus osobní a na poli společenském. Při umělých národních slavnostech tento kosmopolitismus náš bije přímo do očí. Zplodil jej liberalismus. On smazal z nás peť národního typu, té poesie zvláštní, která ještě stále tak překrásně zdobí nábožensky zachovalé kraje moravské. Nejen řeč, ale celý způsob života, kroj, zvyky, smýšlení lidu a jeho citění jest tam jiné, zvláštní určitě slovanské. Byť i národně neuvědomělý, zachovalý Moravan jest Slovanelem každou pídí své duše a svého života. I ta víra jeho, a právě jeho víra, ať tatáž jako víra katolika Římana nebo Francouze, jest jiná, národně prosycená, zvláštní. Z ní vlastně tento zvláštní národní typ se vypěstoval; s ní život srostl a dal vše to, čemu jako národně slovanskému se obdivujeme. Tak liberalismus skozmopolitisuje jednotlivce a národy, činí je moderními, národně laickými; klerikalismus opak vytváří. Naše příkopy se od pařížských boulevardů ničím neliší v ohledu národním, ale nesmírný jest rozdíl mezi katolickým venkovem francouzským, a moravským; není jen zevnější ale podstatný, na různosti životní se zakládající. Tak vidíme dále, že na př. v Americe: čeští svobodomyšlníci ihned se odnárodňují a ztrácejí své slovanství — vlastně ho neztrácejí, nebo ho neměli, bylo u nich i doma jen zevnější cetkou — kdežto klerikalní Čechové zachovávají si tam nejen řeč, ale i svůj národní typ, ano tento někdy podržující, byť i řeč zapomněli. Klerikalismus, ty chrámy sv. Václava, Prokopa, Ludmily jim ho zachovávají. Pravda ovšem jest, že klerikalismus méně hlučně nadává Němcům a volá na zdar, ale v tom není vlastenectví. Ať to vyvrátí naši liberalové, mohou-li. Uvedeme jim pak doklady třeba z českých básníků.

Klerikalismus jest prý proti modernímu pokroku a svobodné osvětě

a svobodě vůbec. Mínilo se tím beznáboženský pokrok a osvěta, pak ano, tisíckrát ano. Klerikalismus bojuje za jiný pokrok a jinou osvětu, nežli liberalismus. On bojuje za pokrok a osvětu víry a mravnosti, za pokrok věčný, nesmrtelný, který vede k nejvyšší pravdě, pravdě Boží zde a na věčnosti. Liberalové zcela trefně nazývají svůj pokrok „moderní“. „Moderní“ znamená: časové, chvilkové, nestálé, právě stávající. Co z toho následuje? To, že moderní pokrok jest jen nahodilá moda na poli umění a vědy a nic více. Může býti ovšem dobrý, ale nesouhlasí-li pokrok časový s tím věčným pokrokem s tou osvětou věčnou, jest to pokrok špatný, jest to zastavení na cestě k věčné osvětě, jest to zpátečnictví, proti kterémuž v zájmu pokroku věčného dlužno bojovati všemi silami. Takový pokrok jest zhoubný, čehož nejlepším důkazem jest, že vede k samovraždě, k anarchii. Aby se nezdálo, že upřílišňujeme, citujeme zde svědka zajisté klasického, prof. dr. Masaryka, který ve svém „Selbstmordu“, napsal str. 174. „Boj svobodné myšlenky s pozitivním náboženstvím vede k beznáboženství lidu; toto beznáboženství ale znamená: rozumovou a mravní anarchii a — smrt“. A na stránce 146 dří, „že se u všech národů s pokrokem poznenáhla vytvořila chorobná náklonnost k samovraždě; sebevražda jako sociální zlo jest plodem pokroku, osvěty, civilisace“. Zajisté, že spisovatel nemíní zde tu pravou osvětu, nebo jinde mluví, že přivádí ku štěstí a k pravé harmonii života, nýbrž že má na mysli ten moderní náš pokrok. Myslíme, že jsme v dobrém smyslu citovali jeho slova. To jest naše pevné přesvědčení, které snad někdy i šíře rozvineme, že pod praporem církve a náboženského pokroku, národové byli by kráčeli i k pokroku sociálnímu i k nejvyšším svobodám lidovým, snad zvolněji, ale zároveň uchráněni hrozných bíd, které od Husa a Luthra až na naše doby je stihly a ještě stihnou.

Pravíme: i k svobodám sociálním. Co činí liberalismus? Dává svobodu? Hlásá nezávislost na Bohu a zákonu mravnímu, učí osobní nevázanosti, ale to není svoboda. To je svoboda zla, hříchu, vášně. Proti této svobodě bude klerikalismus vždy bojovati; bojuje proti ní již po devatenácté století. Liberalismus ani sociální svobody nedává. Ruší jedna pouta, aby upjal ještě hroznějšími. Který samovládce, který klerikal ukázal se někdy více despotickým, nežli Luthrův liberalismus nebo liberalismus francouzské pokrokové republiky? Rusko při svém hrozném absolutismu více dbá svědomí svobody, svobody sociální, svobody dobra, nežli celá ta Francie od dvaceti let, kterou známe, a mluvíme z nejlepšího přesvědčení. Car ruský ve svém despotismu náboženstvím a svědomím jest obmezován, francouzská sněmovní majorita nedá se obmezovati ničím, ani Bohem. „Zákon majority jest krutý“, řekl dr. Rieger dne 13 února 1894, „jest to jakési přenešení práva pěstního, práva silnějšího na pole parlametární“. Strašně krutý jest, dokládáme, je-li v moci liberálů. Kdykoliv proto mluví liberalismus o svobodě, ať politické nebo sociální, v hrdlo lže, nestydatě lže. Liberalismus jest hrůzovláda zla.

Klerikalismus touží prý po moci a bohatství. V Čechách bojoval prý vždy proti národu spojen s Římem nebo s Němci. Ovšem, po jisté moci touží, po té totiž, aby víra a náboženství zapustily pevné kořeny v srdcích lidských. Po jiné moci netouží. Jestliže v tom chybovalo se někdy v minulosti, Církev byla za to dost potrestána, a dovede si vážit zkušenosti z dějin nabyté. Dnes už celé století dokazují, že zná jen jedno království, království víry. Chybují-li

jednotlivci a překročí-li míru vykázaných jim mezí, padá zodpovědnost za to jedině na vrub jich osobnosti a na nikoho jiného. Myslíme ale, že ani těchto příkladů není. Požadavek křesťanské školy, svěcení neděle a svátků, církevní manželství a podobné může jen fariseismus nebo nevěrecký fanatismus vyhlášovati za touhu po království tohoto světa. Žádá-li sv. Otec zpět svůj právně nabytý majetek a svobodu, má k tomu právo přirozené, které všem musí býti svaté. Kdo ale touží po moci, po bohatství, po neobmezeném panství, to jest liberalismus. Co jsme prve řekli o Francii, platí tu opět. Báječné panamské krádeže zůstanou věčnou skvrnou na štítě liberalismu. Jestliže francouzská veřejnost přes ně jde klidně dále, jest to tím strašnějším důkazem, na jaký až stupeň otupělosti může klesnouti mravnost veřejná. Panama italská, sicilská děsná krveprolití jsou jiným důkazem, k čemu liberalismus užívá moci, které klamem a podvodem se dodělává. A co bychom chodili tak daleko. Nikdy snad u nás nebylo takové persekuce a takového snažení po výnosných místech jako dnes, kdy liberalismus domohl se moci. Naše spolky, korporace, různé rady, obecní zastupitelstva, jsou stálým zuřivým zápasistěm za moc, vliv a peníze. Dnes stěží stane se třeba jen učitelem muž, jež liberalní školní rada zná jako muže konservativního, neřkuli klerikálního. Míti jiné přesvědčení nežli na příklad mají slavisté, znamená býti vydánu v šanc nejhorším potupám a násilnostem. Kde to nejde jinak, demonstrace pokrokové mládeže musí pomáhati tvořiti veřejné mínění. Mužové vážní uchylují se v zátiší, aby ušli surovostem slepé moci. Nikdy nezapomeneme slov, která zvolal kdysi liberály pronásledovaný Rieger: „Už ani nevím, jsem-li poctivým člověkem“, zalkal. Tak tomu nebylo, kdy, nedíme klerikalismus, ale aspoň konservatismus vládl.

A tak mohli bychom ještě dlouho pokračovati, ale už přes míru jsme se rozhovořili. Je-li kdo ochrancem svobody dobra, přítelem otevřené pravdy, mírného, ale zdravého pokroku, ctitelem přesvědčení jiných, zastance i cizích práv, jest to hluboké náboženské přesvědčení, klerikalismus a jeho vyznavači. Je-li kdo tyranem, egoistou, zlodějem, lhářem, podvodníkem, zhoubcem společnosti, jest to moderní liberalismus. Devatenácté století jest toho důkazem. A dějiny jednou to vyznají. Jich osud bude týž, který skrývá se ve slovech básníkůvých, která jako motto jsme na začátku své stati uvedli. *Le liberalisme, voila l'ennemi!* Liberalismus, toť nepřítel dobra, pokroku, národnosti, vlastenectví, svobody, toť nepřítel náš. Kéž bychom to poznali! Ale celé horování našich nepřátel je zbytečné; my spíme dále a nečiníme nic. O klerikalismu nikde není ani stínu, za to všady hodně liberalismu.

Fr. Žák.

Skromná odpověď ku skromným otázkám.

Podává FR. POHUNEK.

(Pokračování.)

Roku 1871. objevil se náhle na veřejnosti malý spisek tištěný ve Florenci, jenž se vydával za řeč, již prý měl biskup Štrossmayer v červnu roku 1870. na sněmu vatikánském; vskutku však byl spisek ten bídným padělkem jenž oplýval výrazy a myšlénkami, jakýchž by nepronесl nižádný biskup

a žádný katolický kněz, ba ani žádný jenom poněkud vzdělaný laik. Jedním z takových nejapných a křivých rčení výrazů jest ku př. hned na počátku zmíněné „řeči“ výraz „svatý papež“, nebo tak nemluví o papeži nikdy žádný katolík.

Jakmile se o tomto padělaném spisku dozvěděl biskup Štrossmayer, prohlásil ihned se vši rozhodností prostřednictvím kanovníka Borsáče, jenž dlel tenkrát právě v Itálii, že ani této aniž jaké jiné podobné řeči nikdy neměl. Zatím však byla domnělá tato biskupova „řeč“, kteráž měla vlastně dělat propagandu protestantismu, uveřejněna i od některých liberálních listů v Rakousku. Proto prohlásil biskup Štrossmayer v listu zaslaném biskupovi Fesslerovi opět se vši rozhodností, že se mu řeč tato připisuje falešně. Na nějakou dobu nastal pokoj. Ale již r. 1873. rozšiřovali starokatolíci švýcarští tuto řeč houfně mezi katolíky. Za tou příčinou obrátili se katolíci švýcarští najmě katolíci města Kostnice na německého biskupa Kettelera, aby jim sdělil co jest ve věci této pravdou. K jejich otázce odpověděl biskup Ketteler v únoru r. 1873., že na sněmu vatikánském poslouchal velmi bedlivě vesměs všecky řeči, jež tam byly mluveny, s biskupem Štrossmayerem že častěji mluvíval, že však neslyšel z úst jeho nikdy ani slova, kteréž by jen zdaleka upomínalo na obsah toho, co se vydává za jeho řeč. Mimo to podal biskup Ketteler o celé této záležitosti zprávu biskupovi Štrossmayerovi, kterýž zaslal bez odkladu do Kostnice telegram, ve kterém prohlásil, že ani této aniž jaké jiné podobné řeči nikdy neměl. Nyní nastalo v příčině této v Německu ticho. V Anglii v Americe otiskovaly však listy protestantské tuto padělanou řeč biskupovu chutě dále.

Když se o tom dozvěděl biskup Štrossmayer, prohlásil opět v listu zaslaném biskupovi Covingtonskému (v Americe), „že ani této aniž jaké jiné podobné řeči nikdy neměl a že mu jistý americký kněz, jenž odpadl od víry, před smrtí sdělil, on že jest původcem zmíněné řeči a že ho prosil, by ve jménu jeho prosil biskupa za odpuštění, nebo že nyní veškerého svého poblouzení lituje“. (Glasnik biskupija Bosanske i Srijemske z r. 1889. č. 12.

To však málo pomohlo. Z německých listů amerických otiskly tuto řeč biskupovu r. 1890. některé protestantské listy v Německu. Náhodou však se o tom dozvěděl kanovník Dr. Dobszay z Pětikostelů v Uhrách a žádal tyto protestantské listy za odvolání. Narazil však na překážky, jelikož činily všelijaké námitky a odvolat nechtěly. Dr. Dobszay podal však žádané důkazy a listy protestantské „Kreuzblatt“ a „Neue Luther. Kirchenzeitung“ prohlásily pak zmíněnou řeč za padělek a vyslovily naději, že americké listy protestantské, ze kterých ji otiskly, učiní podobně. Tak bylo na počátku r. 1891.

Teď však stalo se, co by byl nikdo neočekával. V dubnu téhož roku vyšlo totiž 54. číslo brožurek německého Evangelického Bundu a přineslo pod názvem: „Hier stehe ich“ — „Ich kaun auch anders“. (Zde stojím — Mohu také jinak) zmíněnou smyšlenou řeč, prohlásilo ji opět za řeč biskupa Štrossmayera a přidalo poznámku, že prý je řeč tato „výmluvným svědectvím pro pravdu (rozuměj tu evangelickou) a ostrou zbraní proti Římu“. Pisatelem brožurky je Dr. Rudolf Krone z Messkirchu a vydavatelem professor Dr. Leopold Witte, ba ovšem protestanté.

Zde jest možná pouze dvojí věc: Pisatel brožurky (čili vlastně jen opisovatel) a vydavatel buď nevěděli, že řeč jimi vydaná byla prohlášena za falsifikát, nebo věděli. Nevěděli-li toho, dokázali vydáním zmíněné řeči velikou svou nesoudnost a lehkomyšlnost, proto že jsou v řeči, kterouž neváhali připsati biskupu katolickému, věci tak nejapné, věci svědčící o tak hrozné neznalosti víry katolické, a takové nesmysly, jakých nevypustí z úst ani žádný katolický školák, nadtož teprve kněz nebo biskup, jako na př. „svatý papež“ (místo: svatý otec) a ještě více rouhavá a nesmyslná slova: „A kdyby nás ten, jenž na nebesích panuje, potrestati chtěl, jako potrestal Faraona, nepotřeboval by ani dovolit vojákům Garibaldiovým, by nás vyhnali z věčného města, nýbrž může pouze dovoliti, byste z Pia IX. udělali boha, jako jsme

udělali ze sv. Panny bohyni“. — Takový nesmysl, že by mohl kdy vypustiti z úst katolický biskup? zvláště pak biskup Štrossmayer, že by mohl mluvit tak nesmyslně a zároveň i tak neuctivě a rouhavě o úctě Panny Marie, o n, jehož myšlenkou zamilovanou jest smíšení církve západní s církví východní, kde se Panně Marii tak něžná a veliká prokazuje úcta? Již jen tyto dvě věty, ať o mnohých jiných neméně nejasných zcela pomlčíme, ukazují s jistotou na nekalý původ osudné té řeči a doktoři protestantští ukázali tím, že ji vydali jako řeč biskupa katolického, velikou svou neznalost věcí katolických a spolu velikou lehkomyšlnost.

Věděli-li však o prohlášení biskupa Štrossmayera a jmenovaných listů protestantských, dopustili se tu něčeho, co se podobá úskoku a podvodu jako vejce vejci, z čehož však my jich obviňovat nechceme; bylať jejich radost beztoho jen krátká. Listy katolické totiž nemlčely a prof. Dr. Witte zaslal všem členům Evangel. bundu důvěrný lístek tohoto obsahu: „V čísle 54. létacích brožurek Evang. bundu Drem. R. Kronem sdělená řeč, kterouž prý činil biskup Štrossmayer z Ďakovarů na sněmu vatikánském r. 1870. proti neomylnosti papežské, jeví se bohužel býti falsifikátem zhotoveným už před dvaceti roky“.

O všem tom byl zpraven od Dr. Witta i protestantský farář Dr. Krone, jenž však prohlásil, že bude řeč tu považovat za pravou na tak dlouho, dokud nebudou všechny řeči vůbec, jež měl Štrossmayer na sněmu vatikánském, vydány ve znění, jež by uznali za správné i také nekatolíci a dokud takto nebude zjištěno, že biskup neměl ani této aniž jaké jiné podobné řeči — a brožurka s řečí falešnou prodávala se dál. Listy katolické ovšem nemlčely a zvláště „Germania“ uveřejnila otevřený list na Evangelický bund, ve kterémž žádala za vysvětlení, jak může ještě po prohlášení Dr. Witta zmíněnou brožurku dále prodávat? „Chce snad Evangel. bund tímto způsobem plniti slova svého předsedy, hraběte Wintzingeroda: bojovat za pravdu zbraňmi pravdomluvnosti?“ ptal se list katolický.

K vyzvání tomuto odpověděl prof. Dr. Witte mezi jiným takto: „Sotva že byla zmíněná řeč uveřejněna, ozvaly se proti její pravosti i se strany přátelské (rozuměj: protestantské) tak vážné námitky, že se jednatelství spolku (totiž Dr. Witte) k vůli orientování obrátilo na místa, odkud mohlo doufat rozhodnutí naprosto spolehlivého. Odpověď vypadla pro brožurku (v níž uveřejněna falešná ona řeč) nepřiznivě; řeč Štrossmayerova, tak nám sdělil svědek jenž slyšel řeči mluvené na koncilu, nebyla v té formě vůbec mluvena.“

Každý člověk rozvážný a pravdy milovný myslí zajisté, že byl po tomto prohlášení Wittově prodej brožurky zastaven a lež odvolána. Ale chyba lávky. Dr. Krone setrval i teď při svém tvrzení a Dr. Witte napsal na konec svého prohlášení ještě jaksi posměšně: „Že Germania ještě r. 1892. a 1893. obdržela objednané výtisky této brožury, tomu se nesmí, potom, co tu uvedeno, více diviti. Těšilo by nás, kdyby Germanie i na dále byla nápomocna ku rozšíření základní myšlenky této řeči v kruzích jí blízkých, která, ať ji mluvil Štrossmayer nebo nemluvil, pronáší proti usnesením koncilu vatikánského pravdy biblické a dějepisné (co všechno není u protestantů biblická a dějepisná pravda!?), způsobem takovým, jaký jest s to, aby člověkem otrásl“.

Škoda, že tu ony „otřásající“ dějepisné a biblické pravdy nemůžeme všechny citovat, by je čtenář poznal. — Brožurka se tedy prodávala dál, a prodává snad dosud, jako řeč biskupa Štrossmayera, „ať ji mluvil Štrossmayer nebo nemluvil“. Věru, to když uvážíme, nemohl by se nikdo diviti, kdybychom tuto opakovali s malinkou změnou onu větu „Husovu“ vytištěnou písmem proloženým a věnovanou bez humoru nám: „Zdá se, že bez chytráctví, ano úskoku prot. polemika se neobejde“. — Na čí straně je k takovému výroku větší právo, to nechť rozhodne laskavý čtenář sám. I toho nechť sobě laskavý čtenář bedlivě povšimne, že protest. Dr. Witte napsal:

„Těšilo by nás, kdyby (Germanie) i na dále byla nápomocna ku rozšíření základní myšlenky této řeči v kruzích jí blízkých, ať ji mluvil Štrossmayer nebo nemluvil“. Nám se zdá, že je ve slovech těchto skryto něco takového, co protestanté tak rádi neprávem připisují jesuitům a co se krátce vyjadřuje větou: *Finis sanctificat media* (účel posvěcuje prostředky). Co myslíš, laskavý čtenáři? —

O všem tom, co jsme tuto napsali, pojednává obšírně čís. 75. brožurek, jež vydává v Berlíně akciová společnost pro tisk a nakladatelství zvaná „Germania“, pod titulem: „Katholische Flugschriften zur Wehr und Lehr“, jež tímto vřele doporučujem.¹⁾ (Pokrač.)

O z á z r a k u.

Podává ph. dr. Eug. Kadeřávek.

Námítky vyvráceny.

(Dokončení.)

Nám. 3. Působnost přírody je totožná s mocností Boží. Tedy působnost přírody odnáší se ke všemu, aniž státi se může, co by nebylo přírodou působeno.

Vyvr. Takové mínění svědčí o všebožectví, soustavě velmi nejasné a pošetilé, soustavě nepravdivé. Všebožectví líbiti se nemůže nikomu, kdo jenom trochu myslí a má za následek druhé mínění vystřední, bezbožectví a hmotařství. Pročež ona námitka sama sebou se vyvrací.

Nám. 4. Kdyby zákony přírodní se měnily, docházely by opravy; odtud by pak následovalo, že dříve byly nedokonalými; což by odporovalo dokonalosti Boží.

Vyvr. Bůh čině zázrak neopravuje zákonů přírodních, ale na čas je toliko zastavuje nebo mění. Aniž proto třeba jest nazvati zákony slabými aneb ničemnými; neboť výborně k tomu slouží, aby podle řádu přirozeného účinky se jevily jim odpovídající. A jestliže síla konečná nemůže vykonati, co přesahuje naprosto její obor, co vykonati může toliko moc Boží nadpřirozená, nebudeme sílu konečnou viniti ze slabosti nepřirozené. Bůh pak čině zázrak nepomáhá zákonům přírodním v jejich oboru přirozeném, ale od nich se odchyluje a sám působí, aby docílil účinku vyššího.

Nám. 5. Zázrakem se ruší zákony mathematické, božské, nezměnitelné a věčné.

Vyvr. Zákon ruší jenom poddaný, který zákona má šetřiti. Avšak Bůh zákonu mathematickému není poddan, jelikož jej ukládá ne sobě, ale tvorům. Tedy není jím vázán. Dále zákony mathematické nazývati božskými a věčnými jest na pováženou. Neboť nejsou vlastně božskými, nýbrž světskými, nejsou věčnými, nýbrž časnými; mohou býti proto jediné nazývány božskými a věčnými, že je Bůh světu uložil a je od věčnosti myslí. Konečné nezměnitelnými jsou v řádě přirozeném, tedy vztažně; neboť co se děje v přírodě přirozené, to musí odpovídati zákonům přírodním, jež formulemi mathematickými se označují. Avšak nazvati je nemůžeme nezměnitelnými na dobro a zcela čili naprosto; neboť svobodně je Bůh uložil světu a svobodně je zachovává, pročež je může svobodně podle své moudrosti a všemohoucnosti v zázraku změnit, o němž bylo dokázáno, že logiky neruší.

¹⁾ Úplný titul brožurky, silné 61 stránek, jest: Der Evangelische Bund und das achte Gebot. — Schicksale einer gefälschten Concilsrede nebst einem Rückblick auf die Generalversammlung des Evang. Bundes in Speier. 1893.

Nám. 6. Nemůže Bůh nekonečně moudrý dáti zákony, aby jich opět porušil.

Vyvr. Bůh neruší zázrakem zákonů, nýbrž od nich se odchyluje. Avšak odchylka tato nechová v sobě odporu. Neboť každý zákonodárce vyniňuje si právo nějak se odchýliti od zákona vyžadují-li toho poměry anebo prospěch předmětu, k němuž zákon se odnáší. Aniž musí Bůh, chce-li od zákona se odchýliti, změnití svůj úmysl; neboť od věčnosti tak si myslí zákony, jež přírodě v čase uložil, že od věčnosti také výminku myslí, kterou z důležité příčiny mimo pořádek přirozený učiniti chce.

Nám. 7. Není důvodu, jenž by mohl Boha pohnouti, aby zázrakem znešvaril dílo své, přírodu.

Vyvr. Aby Bůh učinil zázrak, kterým příroda, dílo Boží, se nehanobí, když se v přírodě něco děje mimo pořádek obyčejně zachovávaný, k tomu více příčin může přispěti. Tak může ku př. Bůh ten úmysl míti, aby ukázal, že svět není sám sobě zůstaven; pak také, aby svou vážností dal na jevo, jaké náboženství jest pravé, aby nás mocněji povzbuzoval k dosažení cíle nám vlastního a cíle všem bytostem společného. Tyto příčiny jsou zajisté velmi důležité.

Nám. 8. Proti rozumu jest bájeti, že Bůh zákony přirozenými nemůže cíle dojíti, že je proto ruší a že má zapotřebí dílo své ohaviti.

Vyvr. Zázraky se dějí, ne že by řád a zákony přírodní byly nedokonalými anebo ne dosti schopnými působiti v oboru sobě vlastním, ale aby cíl způsobem výtečnějším byl dosažen anebo aby dosažen byl vyšší cíl, jenž není silám přírodním vytčen. To však nesvědčí o slabosti sil aneb o převráceném pořádku, nýbrž o konečnosti světa stvořeného, který nemůže nebýti konečným a o určité omezenosti, kterou svět působnost prokazuje. Pročež zázrakem se neohaví dílo od Boha učiněné aniž síly přírodní se objevují neschopnými vykonati, co jim Bůh uložil, aniž jsou rušeny.

Nám. 9. Jako pořádek mravný, tak i fysický pochází od Boha. Avšak onen změnám není podroben. Tedy ani tento změnití se nemůže.

Vyvr. Obojí pořádek pochází sice od Boha; než mravný nutně souvisí s moudrostí a svatostí Boží. fysický podmínečně závisí na svobodné vůli Boží.

Nám. 10. Zázrak jistotu fysickou činí nejistou.

Vyvr. Mluvíce o možnosti zázraku dokázali jsme, že jím nepozbýváme jistoty fysické.

Nám. 11. Mysleti nelze, proč by Bůh zákony všeho míra převracel k vůli člověku, kdyžtž veškeré pokolení lidské, porovnáno s veškerým světem, nepatrnější jest než mravenec, porovnan se všemi zvířaty.

Vyvr. Bůh nepřevrací zázrakem zákonů všehomíra, nýbrž zastavuje jenom některé v jistém oboru málokdy poněkud na krátkou dobu. Mimo to ačkoli člověk, pokud má tělo, ve světě jest nepatrným tvorem, přece člověk byt i jeden, pokud má duši rozumnou, větší má cenu než celý svět, rozumu nemající.

Tak jsme vyložili, co jest zázrak, dokázali, že jest možným, a vyvrátili několik námitek nejhlavnějších.

Časové zprávy.

Ta snášlivost. Když v červenci roku lonského císařovna německá navštívila v Berlíně nově posvěcený katolický kostel sv. Šebastiana, aby si ho prohlédla, napsal o tom protestantský list zvaný „Neue Luther. Kirchenzeitung“ (číslo 29.): „Císařovna jde do nově vystavěného kostela římských (rozuměj:

do kostela katolického) a prohlásí jej za nejhezčí kostel hlavního města. Poslouchá mešní zpěv a žehná službě v tomto domě. (Slova: „bohoslužba“ se zmíněný list patrně bál). Jak jsme ještě daleko ode slova Luthe-rova: „Bůh vás naplň pravou nenávistí proti papežství.“ —

Aby posledním těmto slovům laskavý čtenář řádně rozuměl, podáváme zde na vyvěšlenou krátce toto. Když se v únoru r. 1537. vracel Luther, jsa těžce nemocen, ze Šmalkaldů domů, aby, jak se domníval, ve Vittenberku umřel udělal ještě kříž nade všemi, kdož tu stáli kolem něho, a pravil: „Hospodin naplň vás požehnáním svým a nenávisť proti papežům.“ (Küstlin, M. Luther 3. vyd. 2. 399.)

Kristus Pán pravil: „Po tom poznají lidé, že jste moji učedníci, budete-li míti lásku jedni k druhým“ (Jan 13, 35); Luther však označil za znak svých věrných „nenávisť proti papežům“. Veridico.

Slova a skutky. Zatím, co jsme napsali svůj úvodník, zdělují listy ze všech stran, že skutečně boj proti „klerikalismu“ rozvinul se na celé čáře a jest doprovázen útoky v pravdě divokými. Charakteristické jest, že nejzaprutileji veden je proti vdp. biskupu Králové Hradeckému. Bylyť Nar. List. označily jeho diecesi jako nejvíce klerikalismem ohroženou. Že tu a tam spolky nebo i zastupitelstva nechťi ho vitati, pochopujeme, děje se to asi tam, kde protestanté jsou u většiny číselné nebo mravní, ale že se proti němu vede boj tajný, osočovací a pomlouvačný, který systematicky ho haní a proti němu štvě, jest důkazem, že v hrdlo lhoun liberalové řkoucí, že v klerikalismu nevidí probouzení se ducha náboženství ale něco jiného. Jestli který biskup jest mužem v pravdě lidovým, přímo demokratickým v nejušlechtilejším slova smyslu, jest ndp. biskup Brynych. Celé jeho srdce, jak ho vidíme v jeho spisech, celá bytost jeho jest česká, lidová. A jestliže kdo má otevřenou mysl pro vše lidové, jest to on. Proto buď nemluvil pravdu nebo mluvil jen za svou osobu — my, toto druhé věříme — i p. poslanec Eim, když ve své obrovské řeči proti koalici ze dne 15. března 1894 pravil: „Dělí vás (velkostatkáře) od nás snad moment náboženský? Nikoliv! Vám dobře je povědomo, že katolická církev u nás ochrany nepotřebuje. My nikdy nezapřeme svoje dějiny, ale také krajní radiklové naši pokládají proces náboženský v našem národě za ukončený. Národ náš v té příčině dbá O' Connella, jenž posvětil život svůj věci katolické a při svém skonu mrtvé

srdce svoje odkázal Římu a který nicméně vydal nesmrtelné heslo: Náboženství tolik co jen chcete, ale žádnou politiku z Říma.“ Pochybujeme, že by to byl O' Connell řekl, ale nezáleží nám na tom. Na tom nám záleží, že řeči mladočeských poslanců neshodují se s jich skutky, což se nazývá při nejmenším přetvářka. Ostatní slova p. Eimova ukazují, že církev a náboženství jsou mu něco lidského, snad kousek pedagogiky. Mladočeští poslanci k těmto slovům tleskali; to nejspíše k poslední frazi, nebo ta slova o „ukončeném procesu náboženském“ vzali mu mnozí ve zlé.

Úmrtí Košutovo. Dne 20. března zemřel v Turíně Ludvík Košut, jehož pohřeb právě za nesmírného účastenství veškerého maďarského národa se odbýval. Jeho původ, jeho život, jeho účastenství v revoluci maďarské v roce 1848 jsou všeobecně známy a nám netřeba se o tom šířiti. Národ maďarský ctí jej jako největšího vlastence a hrdinu národního. Právem-li? Jest veliká otázka, byly-li čisté ty popudy, z nichž Košut jednal a nebyly-li holý egoismus osobní. A na tom nejvíce u posuzování člověka záleží, nebo zevnější úspěch bývá často výsledkem jen náhody. Své úspěchy Maďaři jistě neděkují jemu. Ten 9. srpen roku 1849 ukazuje, že počínání jeho bylo dle toho, aby národu připravilo spíše hrob. Než ani o tom nemluvíme. Nás zajímá otázka, dlužno-li Košuta považovati za muže velikého v křesťanském smyslu slova. Že měl mnohé vynikající vlastnosti, kdo by to upíral. Moc jeho řeči byla prý skutečně uchvatná, energie obdivuhodná — hle jsou-li to vlastnosti, které činí člověka velikým jako člověka? Vzpomeneme-li na nemírnou prý jeho domýšlivost, na královský lesk, jimž se obestíral, nesmířitelnou zášť, již až do smrti choval, na despotismus, kterým, ačkoliv despotismus vládní zrušil, sám vládl, nemůžeme se přidati k chvalořečníkům jeho. Skutečně také sporé jsou ty chvály, které jemu jako člověku se vzdávají. Stále jest to jakýsi revoluční duch, který se na něm velebí a který také tvořil podstatu jeho bytosti. Byl tak silný, že panuje dosud. I všechny ty okázalosti při jeho pohřbu, které věru jsou neslýchané, prosyceny jsou jakýmsi re-

volučním duchem. O pietě, o onom citu smutku, s kterým národové veliké své muže doprovázejí k poslednímu odpočinku, není ani řeči. Jsou výrazem života Košutova. Košut byl veliký revolucionář, ale malý člověk, tak praví nám vše, co jsme o něm četli, ačkoliv rádi a s uznáním řekli bychom opak, kdybychom mohli. Dějiny vykáží mu zajisté velmi výrazné místo v osudech národa maďarského, kulturní dějiny nebudou mít, co by velikého o něm řekly. Košut byl, ač původem Slovan, charakteristickým typem maďarské brutality, která kulturního má na sobě velmi málo. Proto ani duch, který po něm zůstal, není a nemůže být ani blahodárný, ani mravní, ani osvětový, poněvadž to je duch revoluční, ne duch lásky, ale duch zášti, ne nadšení k dobru, krásnu a velikosti, ale duch odporu a rozkladu. Pochybujeme, že by z něho národ čerpal pravé vlastenectví. My nemůžeme Maďarům Košuta závidět.

Morálka. Dr. Körner, vždy tak znamenitě obhájí naše pány socialisty. Že to dobře umí, poznali jsme z procesu Jirouškova. Také o tom jsme se přesvědčili, že jest mistrem v solistice. Při tom dovolává se rád morálky a hájí třeba socialistu v zájmu veřejné morálky. Že mu nekřivíme, mluvíce takto, vysvítá z následujících slov, která promluvil u příležitosti procesu Mrvova. Právil o svědku, který byl zároveň obviněným: „Nyní tu stojí jako svědek, jenž má povinnost mluvit pravdu a dříve byl vyslechnut jako obviněný, jenž jak známo, nemá podobných povinností.“ My tomu rozumíme tak, že dle slov páne obhájcových smí obviněný lhát. Nevíme pak-liže to je morálka jen jeho, anebo práva trestního vůbec, ale ať je tomu jak chce, my musíme proti podobným zásadám protestovati co nejpřísněji v zájmu té věčné morálky. Kdyby podobné mravní názory měly všeobecněti, pak věru měl pravdu pan Rhonge, který svou sektářskou přednášku začal kdysi slovy:

„Pánové, já jsem lump a lumpům patří budoucnost,“ nebo pak spravedlnosti bylo by vlastně jen pro toho, kdo umí nejšikovněji lhát. Že se vůbec podobná zásada před soudem smí vyslovit, jest již svrchovaně povážlivé. A

to jsou, tuším, ti pánové, kteří mluví o jezovitské morálce.“

Zrušte kněžské bezženství zove se brožura, kterou nákladem Dr. Bačkovského vydal jakýsi Baborovský. Nemůžeme pochopiti ani, jak mohla vyjít na světlo Boží. Mají snad tito páni několik dcer k zadání, jež nemohou odbytí? Ujišťujeme, že se marně namáhají. U takových pánů kupujeme si různé pamflety, ale pro nevěsty bychom si tam jistě nešli. Či je to otázka světové důležitosti? Jak malicherná musí být ještě naše veřejnost, která v době boje za státní právo, socialních převratů kupuje takové hlouposti. Proto také nechceme se jí ani zabývat a vývody její rozebírat. Některé námitky proti celibatu jsou ovšem správné, nebo každá věc má svůj rub a líc, ale většina jich jest lživá, překroucená. Kdyby se ukázala toho potřeba, promluvíli bychom o věci; nyní toho není zapotřebí. Jen na jednu věc poukazujeme, která brožurku charakterisuje. Tam kde mluví (str. 14. a 15.) o některých případech pohoršení — jakých i mezi ženatými je, ano stokrát více — píše doslovně takto: „Přečtěte si jen na důkaz knížku „zpověď papeže Alexandra VI.“, stojí 6 kr., poštou 8 kr. a lze ji koupiti v knihkupectví dra Frant. Bačkovského v Praze. A že také z nynější doby lze uvést doklady, o tom kdo by pochyboval, necit přečte si aspoň několik čísel časopisu „Červánky“, které vycházejí v Brně, celoroční předplatné činí 1 zl. 40 kr.“ Tak doslovně brožurka. My na to nemáme jinou odpověď, než tu, že ten lump, který toto psal, zaslouží ne vyvrácení a polemiky, ale několik políčků, kterými častuje strážník vzdorovitěho flamendra. Tato infamie ale budiž pobídkou kněžím, aby potupy v Červánkách neignorovali, ale stihali je buď soudně, nebo aspoň zasílali opravy. Za pár zlatých napíše jim ji každý advokát. Sice se ještě stane, že některý liberalní pisálek bude jednou mravnost kněží z konce 19. století posuzovati dle Červánek a z nich uváděti doklady. Že je to možné, ukazuje — pamflet dra Bačkovského a Baborovského.

Z pohřební řeči za Račkim. Professor Kulakovský psal o velikém Slovanu v „Mosk. Vjed“ mimo jiné takto: „Rački byl především veliký křesťan,

vysoko cenivší každé vyznání. On jistě povznesl se až k pravoslavnému pojmání víry. S jakou úctou a vážností navštěvoval pravoslavné chrámy Kyjeva, Petrohradu, Moskvy! S jakými sympatiemi vzpomínal na krásu našich chrámů, na velebnost naší bohoslužby, dojemnost našeho zpěvu. V Petrohradě a v Moskvě, pravil k Chorvátům, slyšel jsem lepší a velikolepější zpěv nežli ve Vatikáně v sixtinské kapli. (Patrně Rački nerozuměl hudbě mnoho.) Rački rád dumal o době, kdy církve ruská a latinská se spojí, ale vždy se zapřísahal, že při tom nikdy ani na mysl mu nepřipadá, že by pravoslavlí mělo se podrobiti Římu nebo papežství. Musíme-li my Rusové právem nedůvěřovati k řečím papežským o sjednocení, jelikož víme, co mluví papism v Polsku a v západním Rusku, jakou zbraní on tam bojuje, jak na Balkaně chce rozdvojit Slované, tu není pochybnosti, že Rački byl dalek, aby takové jednání římského katolicismu schvaloval. Dobrý ten profesor se domníval, že tak mluví ku chvále pravoslavlí a Račkiho, kdežto ze slov těch vše zní, jen ne láska.

Církevní věstník píše u příležitosti ruského postu: Hlavní silou, která od dávna vedla ruská vojska k vítězstvím, byla vždy víra živící v srdcích vojinů bezměrnou oddanost oltáři a trůnu. Tak vyšší vojenské úřady pečují velice o utvrzení náboženství ve vojskě. Proto mimo jiná nařízení vyšel povel, aby všichni vojáci i s důstojníky po celý půst pilně brali účastenství na všech obřadech církevních a se zpovídali. O všech, jak prostých tak i důstojnících, kteří by tak neučinili, mají se vésti seznamy. Velitelové, praví velkokníže, mají stále mít na paměti, aby šířili přesvědčení mezi vojskem, že jen ten může býti dobrým vojínem a věrným svému caru i své vlasti, kdo věren jest své víře a zachovává obřady své církve.

Snížení niveau mravnosti. Nejen u nás žaluje se na všeobecné klesání mravní úrovně mezi mládeží vůbec a mezi studujícími vyšších škol zvláště, podobné stesky zaznívají i s Ruska, ačkoliv tam nemají demoralisujících agitací politických a studentstvo daleko seriosněji zabývá se jak svým úkolem vlastním, tak i časovými otázkami vě-

deckými. Nedávno přiznal to i liberalní Věstník Evropy co se týče studentstva Petrohradského, oslavuje v únoru 75leté trvání tamních vysokých škol; jemu ihned přizvukovaly „Charkovské Vjedomosti“. Tyto nařikají n. p., že pomocný fond studentský byl vyčerpán aniž by jej absolventi nahradili, jak se byli zavázali. Rozdíl mezi ruským a západním studentstvem jest dosud veliký.

Půst a velociped Že střídmost po stránce hygienické má svou velikou důležitost a neobyčejně prospívá tělu i duchu, jest všeobecně známo. Jen střídmosti v pití a v jídle lze udržeti se při zdraví a zachovati si dlouhý věk. Obžerství jest hrob pro člověka. Jen všecko mírně, radí zkušený světák; všeho lze užiti, ale jen mírně. Tato střídmost spojená s tělesným cvikem dá sílu, zdraví, dlouhý věk, zní pravidlo moudrosti světské. Že by i „půst“ dodával tělu síly a pružnosti, ano opravdový a vytrvalý půst, o tom nechce nikdo nic vědět a přece jest tomu tak. Sokolské a tělocvičné spolky měly by si, chtějí-li býti důslednými, vzíti do programu nejen prostocviky a steré jiné cviky, ale také půst, a to náležitý a dokonalý půst, takový ruský půst, však jsou rusofilové. Takový půst celou soustavu tělesnou vzpružuje. O tom podává ruský věstník tento zajímavý doklad. Kdysi sešel jsem se, píše ruský cestovatel, ve vagoně s velocipedistou a hovořil s ním mezi jiným o různých sportech. Mladý můj kamarád vypravoval mi přerůzné epizody ze života závodního. Sám měl na mnohých závodech účastenství a několikrát zvítězil. Mluvil živě a s nadšením o veličinách ruského sportu velocipedistického. Jen to jej hněvalo, že proti Rusům Angličané zůstávají pravidelně vítězi. Já tážal jsem se ho po příčině a k svému nemalému podivení jsem slyšel, že příčinou vítězství Angličanů bývá — půst. Angličané, mluvil mladík, jsou národem znamenitě disciplinovaným a tuhým, který pravidla sportu zachovává s velikou přísností. Jedno z nich žádá, aby před závoděním nejméně měsíc napřed všichni účastníci závodů zachovávali přísnou dietu, nejedli ani nepili nic zbytečného, zdržovali se i masa a vína. Ale to je půst, povídám já. Ano půst, řekl mladý druh můj, a to půst velice přísný. An-

gličané ho zachovávají, my Rusové nikoliv, ačkoliv my ho máme přikázaný a oni nikoliv. Náš časopis mluví pak o církevním postu ruském a schvaluje, že i u vojska jest zachovávání ruského čtyřicetidenního postu nyní přísně nakázáno. V tomto postě zakazuje se na Rusi požívání i vajec i ryb i másla.

Nám náš půst, který dovoluje i maso mimo pátky ale žádá újmu v jídle na každý den, se více zamlouvá, nebo Rus může se nabaštití kaše až k prasknutí, a pak to přece půst není. Zachovává se špatně zde i tam. Snad až rozšíří se u nás ještě více velocipedy, přijde i půst k větší účtě.

D r o b n o s t i.

Arcidiecese Alžírská. Hlad mezi arabskými obyvateli. Lonského roku zuřil hlad na mnohých místech v Africe, ale nejvíce v Alžírsku. Bílé Sestry a Missionáři rozvinuli veškerou činnost, aby jen poněkud nešťastným pomohli. Smutné ale zároveň potěšitelné zprávy znějí. „Od vypuknutí hladu bylo 160 hochů od 12 let přijato od bílých Otců do improvizovaného sirotčince, blíže nemocnice sv. Alžběty; 140 malých dívek, jichž zdraví méně utrpělo, byly dodány sestrám „Naši milé Pani“ v Africe v sv. Karle u Kuby, kdežto asi 50 dívek a 20 až 30 hochů zůstalo v nemocnici Lékař, který je ošetřoval, nemohl konstatovat žádnou nemoc. Diagnosa zněla: „Hlad“. Bílé sestry přičiňují se, aby ubohé oběti hladu smrti vyrvaly; uloží je na měkké lůžko, a s mateřskou péčivostí podávají jim silící pokrm, z počátku v malých dávkách, aby je neusmrtily. Dítka tyto však trpěly již tak nesmírně, že se jich při pohledu na dlouho postrádaný pokrm zmocňuje ošklivost, žaludek nemůže jej ani pojmouti neb podržeti. Patnáct dětí podlehl hroznému strádání.

Mimo to nalezá se v nemocnici 50 samostatných žen s kojenci, které dle popisu sester podobají se spíše mumiím než živým tvorům. Nepochopitelně, že v těchto jen kůži potažených kostech jest dosud nějaká známka života.

V celku jest v nemocnici na 230 nemocných oběho pohlaví v ošetřování; připočteme-li k tomu celé množství ubožáků, kteří denně u dveří nemocnice o kousek chleba prosí, pochopíme snadno, že nemocnice, aby všem požadavkům vyhověla, se na mnoho tisíc franků zadlužila. Za to tím větší duchovní zisk. Již po mnohá leta smějí sestry všechny

umírající i dorostlé křtítí. Arabové, následkem nedostatku, vrozené nečistoty a neřestí schválených jejich náboženstvím podlehají nemocem, o kterých nemáme v Evropě ani ponětí. Takoví nemocní bývají od svých opuštěni. Tu pohled na bílé sestry, které svou vlast a své drahé opustily, aby se jim zcela obětovaly, vzbuzuje v těchto sobeckých duších nikdy pocítenou vděčnost, a trochu přemýšlení přivádí je k úsudku, že náboženství, učící takovému milosrdenství, jest zajisté lepší než jejich. Mnoho jich žádá samo v tom náboženství umřítí. U jiných mohou missionáři hned na náboženství přejítí, jakmile lékaři poznají, že jim není pomoci. Láskyplná péče o ně získala jim jejich srdce. „Vy cizí marabusové“, říkají, „vy víte vše; víte také, které jest nejlepší náboženství. Vy nás nechcete klamati, nebo lež neposkvřila nikdy vašich rtů. Chceme žítí a umíratí jako vy“!

Jistá mladá dívka byla již 14 dní v nemocnici. Trpěla rakovinou v ústech a v krku. Tázaly se jí, chce-li zemřítí jako křesťanka. „Vždyť jsem proto sem přišla“, pravila prostě: „kdybych nechtěla zemřítí jako vy, byla bych u rodičů zemřela“. Její smrt byla velmi vzorná.

Nejhojnější žeň pro nebe bývá v gurbisech (chýžích) kmenů, kde zuří hlad, neb skoro všechna novorozeňátka umírají. Život tří a čtyřletých dítek visí takřka na nitce.

Před krátkým časem navštívily sestry kmeny Beni - Marabba a Beni - Mahrok, vzdálené šest mil od nemocnice. Polovice obyvatelů těchto vesnic podlehla hladu neb nemocem z hladu povstalých. Pozůstali členové rodin spojili se a bydlí společně, tak že veliká část gurbisů

jest prázdná. Všichni jsou děsně hubení. I sám kadi trpí hlad. Ubožáci jsou skoro nuzi. Sestry mají v úmyslu zhotoviti 500 až 600 kusů gandurasů, kus za 20 až 30 haléřů, a je ženám rozdati. Ještě čtyři jiné sousední kmeny trpí stejně jako tyto. Jiní opustily hory a žebrají v rovinách. Právě přináší nám matka dvě malé dívky, sedmi- a devítiletou. Otec, hladem umíraje, zůstal v gurbisu a s ním nejmenší dítě. Vze- zření dívek jest hrozné; jako skuteční kostlivci; rámě nepodobají se více lidským údům, licí kosti vystávají, žlutá, svráštělá kůže jest jako kůže osmdesátileté stařeny. Matka, přivádějíc dívky, chce si odvésti hocha, kterého nám před dvěma měsíci svěčila. „Matko“, volá zděšený chlapec, „snad bys mne odtud nevzala? Chceš, abych vypadal jako mé sestry? Ne, já nechci umřít hladem“. Hoch i matka vypuknou v pláč. Usnese se, že zůstane hoch v Missii až do konce hladu, pak bude rodině navrácen. Dívky ale, jak mile se v nemocnici trochu zotavějí, budou poslány do sv. Karla do sirotčince, kde zůstanou až do 21 roku.

Ubozí Arabové nazývají nás svými anděly strážnými; musíme dle možnosti se pokusiti jejich bídě uleviti. J. K.-vá.

Přední Indie. Arcidiecese v Kal- kutě. Západní Bengálsko. O tak zvaném vyhánění ďábla u Kholů vypravuje nám P. Vavřínek následovně: „Jednoho dne přišel ke mně P. Sapart a řekl: Otče, zítra mají naši hoši vycházku. Pojďte s námi, budeme vyhánět ďábly (t. j. ničití nádoby, kterých se dříve k pohanské modloslužbě užívalo). Druhého dne odebrali jsme se z Ranchi do Ahry, vesnice, půl druhé míle vzdálené. P. Sapart a já, seděli jsme ve vozíku, který naši hoši s neobyčejnou radostí sami táhli. Hochů bylo asi 150. Ahra, dosti velká obec, leží východně od Ranchi, na silnici Purulia. Obyvatelé jsou ponejvíc Keraa-Mundasové t. j. Uraosové, kteří ve styku s Mundarisy ztratili vyjma několik zvláštních slov svou vlastní řeč. Před nějakým časem přihlásilo se několik rodin k přijetí sv. víry, a nyní žádali P. Saparta, aby k nim jedenkrát zašel a „vyhnal ďábly“ an sami měli před podobnou procedurou trochu strachu. Jakmile jsme přišli k domu „Pohana“ (pohanského

kněze) přinesla jeho žena hned rohože pro naše hochy, a pro P. Saparta a mne jakési lehátko. Nejdříve jsem navštívil s představeným obce katechumeny. Naši hoši zpívali mezi tím Otče náš, Věřím v Boha a j. v hindiské a uravské řeči. V okamžiku sběhla se celá osada, nebo hudba a zpěv působí na ně jako kouzlo. Když jsem se vrátil a k nim několik slov promluvil, otázel jsem se, kde jsou ty ďábli. „Tam jsou“, odpověděli, ukazující palcem na dům Pohanův. Vešel jsem na verandu, a žádal jsem, by mně místo lépe naznačili. Okázali na dvéře; vstoupiv tam, nalezal jsem se v úplně tmavé místnosti — jeskyni ďáblů. Hmatal jsem kolem sebe, a nenalezna ničeho, prosil jsem o světlo a tázal se ještě jednou, kde ty ďáblové přece jsou. Tam, pravila žena Pohana. Podíval jsem se a konečně jsem spatřil co jsem hledal — několik hlíněných nádob a velký nůž obětního kněze. Jedna nádoba slouží k uschování obětní rýže, jiné menší na krev obětních zvířat: kuřat, kůzlat a j. Vzal jsem nádoby i nůž a odnesl je jako vítězné odznaky. To bylo vše, proč nás sem zavolali. Odstranění těchto věcí jest znamením, že jest lid volný, přijati sv. víru. Od té doby slouží dům Pohanův za místo shromáždění našich nových křesťanů; nyní mají v úmyslu vystavěti na tom místě kapli. Když jsem z domu vyšel, nalezl jsem před domem krávu, celou mušlemi vyšperkovanou, vedle telátko takéž vyšperkované. Náležely dvěma Hindům, kteří vodili tato „posvatná zvířátka“ po vesnicích k uctění; udělené almužny strčili pěkně do kapsy. Však tentokrát přišli pozdě.

Čína. Ze severního Schensi ozývá se prosba apoštolského vikáře Msgr. Pagnucci. Již po dvě leta trpěla ubohá zem neúrodou. Apošt. vikář rozdál již 20.000 franků trpícím, a nyní jest bez prostředků, aby v hrozné bídě pomáhal. Tuto nouzi využítkovali hanebně bidní otrokáři. Odváželi celé vozy žen, dítek a panen, aby je v jiných provinciích na trhu prodali. Otcové prodávali své děti, manželé manželky. Ženy, které se k prodání nehodily, byly krutě týrány, jiným byly dítky vyrvány a usmrceny. Všecky žaloby u mandarinů byly odmrštěny.

Jana K.-ová.

Z Anglie. (Papežská encyklika o bibli a anglikanismus.) P. Ignát, zakladatel a představený anglikánských mnichů v Santhony-Abbey, dopsal katolickým listům psaní následujícího asi obsahu: „Dovolte mně, abych, ač jsem neřímským katolíkem (!), vyslovil svou radost z poslední encykliky papežské. Ta víra, pevná a nezlomná víra v Písmo svaté, kterou papežské psaní vůči veškerému nevěreckému světu hlásá, jest skutečně podivn hodna. Neboť státi na sklonku XIX. století na tom, že Písmo sv. jest všech bludů prosto, že napsáno jest vnuknutím Ducha sv., že Bůh sám jest původcem jeho, jest samo v sobě činem nejpevnější víry, jenž podivu a vděčnosti celého světa zasluhuje. Všichni protestanti a anglikáni, všichni římsští katolíci, všichni orthodoxní orientálové ať děkují Bohu, že vnukl Lvovi XIII. tak hrdinnou myšlénku. Není mně možno vysloviti, s jakým udivem, stále a stále rostoucím, četl a studoval jsem moudrá a mužná ona slova. Duch svatý sám je vnukl a vedl ruku, která je napsala. Druhý Lev Veliký ozářil svět proudem božského světla, jež všechny upřímné učedníky Kristovy potěšiti musí, a který dobré protestanty snad více, nežli katolíky těšiti bude. Skutečně, jak se věci změnily! (snad jen u protestantů?) Protestanti každého braku a s nimi anglikáni namahají se, seč jsou, aby víru v Písmo podryli, a „římský papež“ nedá se odstrašiti a mužně pozvedá hlasu svého, aby nepravé nauky protestantských profesorův a hodnostářův vrátil. Dej Bůh, aby náš canterburský arcibiskup následoval příkladu papežova. Než on nemá se k tomu. Před nedávnem podali mu biskupové gloucesterský a bristolský žádost s tisícem podpisů, aby zapudil zmatek, jenž v církvi protestantské nastal učením těch, kteří tvrdí, že sv. knihy povstaly bez božské inspirace. Žádost neměla výsledku; pozbyli moji duchovní představení docela víry v bibli? Bojí se, vyznati veřejně, že věří v bibli? — Dopis

nepotřebuje vysvětlivek; ukazují vnitřní rozháranost církve anglikánské tak jasně, jako málokterý jiný dokument. Ostatně jest „mnich“ Ignát kuriosum ve své církvi a ve sporu se zásadami jejími. Než do Říma vede mnoho cest! Kš.

O účtě k Pauně Marii mezi

Indiány. Velice pěkný obrázek podávají „Kath. Mis.“ o velkém shromáždění Indiánů, které pohlavár Litsia řídil. Při shromáždění tom přišly na řadu i otázky náboženské; neboť kazatelé protestantští pokoušeli se, aby pracovali na úkor katolických missionářů a katolické víry. Mezi jinými mluvil také mladší bratr náčelníkův Massupa. Mluvil takto: „Můj bratře a náčelníku! Především musím ti říci, že jsem také pozval římské (missionáře) a jim blízko své osady obydlí vykázal. Protestantští kazatelé učinili všecko možné, jen aby mne od toho zdrželi. Ale já jsem zůstal věren svému úmyslu dokládaje se, že otec můj (Moseš) také katolické missionáře ctil, a že římsští neméně takové právo mají jako protestantští. Ale jeden z protestantských kazatelů mi řekl, že mezi nimi a katolíky je roztržka, a že tou roztržkou je — Maria. Slyšel jsem, co katolíci kněží o Marii uči. Je tomu tak. Maria jest matkou Ježíšovou, ale Ježíš jest Syn Boží, tedy mocný a veliký Pán. Tedy i Maria jest matkou mocného a velikého krále. Matka krále se nazývá — královna, tedy Maria jest královnou. Dále vzal si ji její Syn, když na nebesa vstoupil, k Sobě. Tam stojí matka Jeho, u trůnu svého Syna, bohatá slávou a mocí. A římsští křesťané obracejí se k Ní, k této královně, říkajíce: „Ó Maria, kteráž u trůnu Božího stojíš, pros za nás“! Dejte pozor! Oni neříkají: „my prosíme Tebe“, nýbrž: „my prosíme Tebe, pros za nás“! To vše zdá se mi velice rozumné“. Tak mluvil prostý, neučený člověk. Zajisté Maria, která u trůnu Božího stojí, stane se mocnou ochrankyní a pomocnicí ubohých těch křesťanů. (V.)

Obsah „Obrany“ :

Liberalismus a klerikalismus. František Žák. — Skromná odpověď ku skromným otázkám. Podává Fr. Polunek. (Pokračování.) — O zázraku. Podává ph. dr. Eug. Kadeřávek. (Dokončení.) — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace : Ostrovni ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václav Kotrba, odpovědný redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba) v Praze.

OBBA NA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Několik poznámek o rozpočtové debatě.

Téměř celou první část měsíce dubna trvala na říšské radě povšechná a podrobná rozpočtová debata. Že byla pro český národ nešťastná, uznává se všeobecně. Není snad jediného listu českého, který s ní souhlasil. Ani jediná řeč našich poslanců nebyla dle toho, aby učinila nějaký hlubší prospěšný dojem, některé, jako řeč Dr. Šamánka, Vašatého a Grégra znamenají dokonce značnou mravní porážku a citelné poškození českého jména. Dr. Šamánek mluvil na př. zcela sprostě, vyhrožoval revolucí a vraždou. „Když šlechta viděla“, pravil mezi jiným, „že národ náš uvolnil otěže, jimiž byl k ní připoután, užila každého prostředku, aby tuto „opovážlivost“ ztrestala. Spojila se se zuřivými našimi národními odpůrci, aby nám uloupila národní existenci. Způsob, jakým vystupovala pro provedení punktací dokazuje, že jen jí a jejím zájmům punktace hověly a že měli jsme v ohledu národním znenáhla býti s povrchu zemského setření“. Nejsme nepřátely rázného hájení našich práv, ale to, co mluvil tento řečník, je radikalismus nezralých křiklounů, který jen škodí. Takovéto upřilišňování jest prostě směšné. Hádky dr. Vašatého o českou řeč na říšské radě jsou zcela zbytečné a činí dojem více dětinské umíněnosti nežli vážného hájení její platnosti. Pravil-li: „Nynější ránu namířenou proti českému národu (výnos min. Schönborna, že české řeči nemají na říšské radě immunity) počítáme na vrub duchovního vůdce vlády koaliční, min. Plenera, neboť on jest nejnesmířlivějším a nejlstivějším protivníkem českého národa a jeho snah“ nevíme, jak máme s těmito slovy srovnati ty věčné námluvy mladočeské za spojenství se stranou téhož vůdce, s německými liberály. Také nerozumíme, jak s těmito a podobnými výlevy nepolitické a nemoudré zášti, která i z úst nejvyšších byla poznamenána jako neloyalnost (známá slova císařova) srovnávají se slova dr. Herolda, když pravil: „Nespokojenost v českém národě jest všeobecná. Posadí-li si kdy J. V. korunu svatováclavskou na hlavu, potom páni na ministerských křeslech přijďte k nám se podívat a uvidíte, jaký jasot zahostí se v lidu. Tisíce a tisíce putovati budou do Prahy.

Ze všech končin českých ozývati se bude jeden hlas, který rakouské dynastické ministry musí potěšiti — hlas radosti, hlas vnitřní spokojenosti mezi dynastií a českým národem, hlas míru, jaký byl slyšán svým časem v Uhrách“. Jakou vážnost mohou míti tato slova uprostřed vřavy a útoků z úst ostatních radikálních poslanců?

Takovým způsobem celá ta rázná oposice se jen vyvrací a dává se jen meč na nás do rukou našich nepřátel. Bylo to také slyšeti, z řečí ministerských a z řečí našich odpůrců. Tak snadný boj neměli proti nám už dávno, a jak účinně dovedli jej vésti. Pod pádností jich odpovědí otrásala se sněmovna smíchem a potleskem, a naši poslanci nevěděli, co odpověděti. A pak ta aféra Dr. Vašatého a Dr. Grégra. Ta nám dodala. Podobného ponížení nedostalo se českému národu vinou jeho poslanců ještě snad nikdy. Co je to platné prohlášovati, že mluvili jen jménem svým a jen za sebe jsou zodpovědni! Takové doznání jest jen přiznání.

Neméně nečestné a nemravné, pro český národ pak potupné jest to ustavičné hájení omladiny. „Rozsudkem v procesu omladiny“, pravil n. p. dr. Kramář, „bylo právní vědomí českého národa co nejcitelněji uraženo. Každý člověk, který věří ještě v nestranné soudnictví v tomto státě, nikdy se nenadál, že obžalovaní v tomto procesu odsouzení budou pro tajné spolkářství. Mladí či mužové tito stali se svým odsouzením mučedníky a jak daleko to dotáhla politika násilí pražskou policií provozována, může se nejlépe posouditi z události v Lomnici, které mají velký symptomatický význam“. Událost Lomnickou odsoudil i duševní spřízněnc p. Kramářův „Čas“, (č. 13 p. 204) který jinde vyznal, že mu pokrokové a radikální hnutí je zcela sympatické. My nejen tuto událost jako svrchovaně pro naši inteligenci ponížující musíme odsouditi, ale celé to hnutí pokrokové prohlásiti za nezdravé a na nejvyšší zhoubné jak v ohledu politickém tak i kulturním. Hájení omladiny musí nám přinést jen opovržení všady tam, kde mravní a politický charakter ještě se cení.

Má-li oposice míti mravní a politickou váhu, musí při vší ráznosti míti jisté výše a důstojnosti, bez nichž sníží se na pouhou pračku a hádku. U nás to tím více padá na váhu, poněvadž naši nepřátelé každou chybu vyčtou a vyloží nám jako neloyalnost. Letošní rozpočtová debata měla skutečně tento nízký ráz. Nečestná odvolání dvou hlavních našich zástupců po tolik divokých útocích dodala jí smrtelnou ránu. Toho litujeme v zájmu dobré naší věci.

Těchto několik poznámek snad stačí ku charakteristice letošního zasedání.

Letošní toto zasedání bude míti pro mladočeskou delegaci asi neblahé následky, které antiklerikálními štvanicemi sotva se dají zatříti. Kdyby strana konservativní byla zorganizována a svůj program nejen všeobecně ale i v podrobnostech vzhledem k jednotlivým časovým otázkám vytkla tak, aby národ k ní pojal důvěru, kdyby jej slušně a vytrvale jak v četných schůzích tak i lepším a dokonalejším tiskem dovedla propagovati, dodělala by se opět značných úspěchů a zlomila by aspoň částečně tyranii, kterou špatný a nemravný radikalismus nás svírá. Ovšem ani pak nedaly by se smazati rány které jsme utrpěli, poněvadž skutečně byli bychom prokázanou neschopností radikálnější delegace odkázáni jen na milost, jako ten, který ukvapeně hrozil a hrozbu svou provést nemohl. Byla by to strašná zbraň na nás, která ráznější slova by nám vyrážela z ruky, avšak byli bychom opět svými a měli

svou vážnost a svůj veliký mravní vliv. Tak ale, jak věci stojí, znamená neblahá činnost mladočeské delegace a šířící se nezralý mladý radikalismus jen sesílení zmatků a domácích nesvárů, který blahý vliv míti nemohou. Nejen že ničeho nezískáme, ale i naše národní organisace, náš národní charakter, tak dost již liberalismem poškozený, utrpí nevýslovně. Ani na brzké rozlišení duchů v mladočeském klubu sjedinených nelze počítati, poněvadž konservativnější živly jeho při absolutní moci a terrorismu radikálního tisku neosmělí se, aby samostatně se svým přesvědčením vystoupili. Většina jich jest také příliš bezvýznamná, než aby s úspěchem podobný krok mohla učiniti.

Tak letošní povšechná rozpočtová debata ukázala neschopnost našich zástupců ve světle všem našim nepřátelům zřejmým, z čehož asi radují se nemálo, znamená trvalé zastavení národa na cestě jeho za požadavky jeho státoprávními, politickými a národními, a bude východištěm k vždy další a hlubší zdemoralisaci a desorganisaci národa. K této daly „Nár. Listy“ samy povel, zahájivše boj proti domnělému klerikalismu. Pochybujeme, že si tím poslouží. Kněžstvo nestavělo se dosud proti celé straně mladočeské, nýbrž jen proti některým zjevům v ní. Takto mladočeská strana sama nutí ho k obraně a k čistě protivnému táboru. Ze sebe učiní ale pouhou výstřední frakci, za niž národ nepůjde. Nechce-li se jí státi, ať záhy sáhne k reformám, vždyť „reforma“ stojí na jejím praporu, a neničí národ mimo všecka neštěstí ještě boji náboženskými. Štěstí nám náboženské štvance nikdy nepřinesly, jak dějiny svědčí.

Fr. Žák.

Skromná odpověď ku skromným otázkám.

Podává FRANTIŠEK POHUNEK.

(Pokračování.)

Po delší odbočce, již jsme ukázali, jakou pravdou krmí „evangelický bund“ německý někdy svoje čtenáře, vraťme se opět k našemu „Husu“, by se nezdálo, že jsou šikovná jeho tvrzení povahy takové, že z nich máme strach a jim se chceme vyhnouti.

Hus tedy píše: „Benoist sice vyšel poprvé již r. 1693, ale p. P. má z něho výpisky“! (Jak duchaplné! — Zde již předem připomínáme, že podáme „Husovi“ i „Ilasům ze Siona“ ještě jiné výpisky z knihy staré, z nichž, jak doufáme, ne menší budou míti radost.) „Kdyby ovšem obsah článků jeho rovnal se takovémuto důkladnému studiu evanj. práce a evanj. pramenů, měli bychom respekt. Ale se vši skromností budiž řečeno, tomu není tak. Jest humorista. Jako nějaký „professor magie“ z úst udiveného diváka nejpodivnější předměty souká, tak on vypisuje z evanj. autorů líčení, jež mohou sice „zdobiti“ trpělivé listy učebnic biskupských seminářů, jichž ale v protestantských knihách sotva nalezl.

Či v kterých dějinách prot. by se uvádělo takové vyličení vzniku hugenotských válek, jaké předkládá p. P. čtenářům svým, jakožto mínění snešené z autorů protestantských? Proč pak neuvádí ten svůj pramen, když praví, že války ty vznikly tím, že Hugennotti zjevně proti králi povstali a katolíky

P o z n á m k a. V předešlém čísle vloudily se do našeho článku některé chyby tiskové rušící smysl. Tak má státi na str. 103. řád. 27. shora po slovech „americký kněz“: před nedávnem psal, že mu jistý kněz, jenž odpadl od víry atd. Na str. 104. řádek 4. shora místo smíšení: smíšení nebo spojení. (Pis.) —

všemožně sužovali“? (Poslední tři slova vytiskl „Hus“ písmem proloženým).

K těmto slovům „Husovým“ odpovídáme pouze tolik: Kdo chce býti polemikem poctivým a vážným, nesmí svému odpůrci podkládat a připisovat více, než on řekl. Ze pak my jsme větu o vzniku válek hugenotských neuvodili jako citát z některého autora protestantského, bylo zajisté zřejmo každému, jen ne „Husovi“, ač i on mohl velmi dobře poznat, až pokud mluvíme sami ze sebe, a odkud necháváme mluvit za sebe autory protestantské, najmě Bucklea. Či nestojí v našem článku tištěno, a to až po odstavci, jehož se tak chytil „Hus“: „Aby se nám však nemohlo říci, že jsme předpojatí . . . přidržíme se v příčině této věrně Bucklea“? Z toho, tušíme, musí soudit každý nepředpojatý, že to, co předchází, není uvedeno jako výpisek z autorů protestantských, třebas to z nich částečně vzato bylo, jak pozná i „Hus“, bude-li jenom čísti pozorně další naše řádky.

Neuvádějíce pak vět v odstavci předchozím jakožto citátů z autorů protestantských, neměli jsme též žádné příčiny odvolávat se na nějaký protestantský pramen. A kdybychom na krásně některého autora protestantského za svědka byli uvedli, nevěřil by „Hus“ ani tomu, jako nevěří na př. Buckleovi. Že by pak takový autor protestantský, jenž má u našich bojovných bratří plnou víru, za příčinu válek hugenotských uváděl upřímně, co jsme uvedli my, toho jsme ovšem nikdy nečekali a nečekáme, ba spíše naopak máme za to, že uplyne Vltavou ještě hodně vody, než protestanté — najmě mluvčí jejich — naučí se na dějiny hledět okem nestranným.

Že pak jsme se výrokem, jehož se „Hus“ tak dychtivě chytil, nedopustili žádné nepravdy, o tom, tušíme, nemůže býti mezi dějepisci — „dějepisci“ pravíme — žádného sporu. Ptá-li se nás „Hus“, proč jsme neuvedli to anebo to, odpovídáme, že se tak stalo jedině proto, že jsme nikterak neměli v úmyslu podrobně vypisovat, co se vše tenkrát ve Francii dalo, nýbrž že jsme toliko z dlouhého pásma krvavých dějin vyňali a podali malý obrázek, namalovaný samými protestanty. O ostatní se postarali již víc než s dostatek, a to nikoli vždycky dle pravdy, a starají dosud — kazatelé protestantští, kteří házejí číslu jako mičem — hodně do výšky!

„Hus“ nás chce ovšem poučovati o pravé příčině válek hugenotských, když píše takto: „Jen jeden projev snášlivosti lze znamenati. Lednový edikt z r. 1562, jímž Hugenotům zaručena tolerance a vykonávání služeb Božích na venkově. Ale v témž roce byl již zase edikt porušen známým krveprolitím u Vassy, kdež ale zase jen hugenotská tekla krev. To bylo přímým podnětem válek hugenotských“. — My však musíme „Husu“ připomenouti, že příčinou odvolání tolerančního patentu nebyli katolíci, nýbrž Hugenotti, kteří se stali, když byl edikt prohlášen, jen drzejšími a smělejšími a se dopouštěli na katolících a jejich majetku hrozných ukrutností. Co se stalo u Vassy, nebylo žádným „krveprolitím“ a nebylo také vlastní příčinou válek hugenotských, nýbrž, jak „Hus“ sám přiznati musí, jenom přímým podnětem čili záminkou, kteráž vypuknutí války urychlila. I bez tohoto rencontru bylo by k válce zcela jistě došlo a dojít musilo, jak z dalšího našeho vypravování bude patrné.

Že pak Hugenotti nebyli nikterak těmi nevinátky, jakými se zdají býti v „Husu“, toho uvedem některé doklady. Briquemaut na př., jenž byl jedním z předních hugenotských náčelníků, nosil kolem krku jako zvláštní a zvlášť významnou okrasu obvojek — z lidských uší; tyto uši pak nebyly protestantské, nýbrž patřily katolickým kněžím, jež Hugenotti byli zavraždili a zohavili (Hergenröther, Handbuch der allgem. Kirchengeschichte, vyd. I. sv. 2. str. 364.). Aubert le Mire pak vypravuje, že Hugenotti, dle svých vlastních přiznání, v jediném roce 1562. (a to byl právě rok, kdy vypukla první válka hugenotská!) zavraždili na 4000 řeholníků a řeholnic, násilně znectili 12.000 jeptíšek, zničili 2000 klášterů, 90 nemocnic a na tisíc kostelů! (Viz: Dr. Lev Řehák: Kde jest reformace? seš. 5. str. 272.)

Jmenovaný již velice strážlivý a svědomitý katolický dějepisec prof. Dr. J. Hergenröther píše pak ve svých dějinách církevních následovně: „Dne 17. ledna 1562 vydala královna edikt toleranční, ve kterém Hugenottům dovolovala svobodné vyznávání náboženství mimo města a beze zbraní, zapovídala však všecko násilí a všechny útoky na katolické instituce, vypisování daní (a poddaní, kteří vypisují daně, by mohli vydržovat vlastní své vojsko a se beztréstně protivit rozkazům královským, ti že se nestaví zjevně proti králi?) a uzavírání tajných spolků; *) konečně pak poroučela, že katolíkům odejmuté kostely a církevní majetek musejí těmto býti vráceny. — Parlament se zdráhal edikt tento registrovati, Sorbonna byla proti němu, ale edikt byl přece proveden. Calvinisti nebyli s ediktem spokojeni, stali se ještě odvážnějšími, zabili v předměstích pařížských více kněží a chopili se zvláště v jižní Francii nejkrutějších prostředků proti katolíkům. Znesvěcovali a ničili hroby a kostely, zneuctívali svátost nejsvětější, nutili katolíky ku poslušání jejich kázání, zmrzačovali a vraždili kněze i laiky — a to všecko se schválením jejich konsistorií a kazatelů. Takovéto jednání musilo katolíkům ukázat jasně, co by musili při své nečinnosti od kalvinistů snášeti; novotářům nešlo o snášenlivost, nýbrž o vyhubení katolicismu. Proto vyvinula se r. 1562 v Paříži silná reakce katoliků. I ti, kdož byli jinak na váhách, kladli si otázku: Jaké jest to náboženství? Kde pak poručil Kristus bližního olupovat a krev jeho prolévat? Dne 1. března 1562. dostala se družina vévody z Guisů ve Vassy v Champagni (Šampani) do hádky s Hugenotty shromážděnými ve stodole. Vévoda z Guisů, kterýž pospíchal, aby hádku ukrotil, byl raněn kamenem; průvodcové jeho, jsouce tím velmi roztrpčeni, pobili asi 60 kalvinistů. To zavdalo podnět k náboženské a občanské válce. Na podněcování anglického vyslance jménem Throckmorta sebral princ Condé vojsko a zmocnil se více měst. V Toulousu (Tulusu), kdež bylo okolo 30.000 Hugenottů, bylo v květnu bojováno po celé čtyry dny; asi 4000 mužů padlo v boji, 200 domů bylo zničeno ohněm; konečně se domohli katolíci vítězství. Jako v Bearnu, tak vládli Calvinisti i v Normandii, kdež pobádali svoje vojáky, by páchali ukrutností nejnelidštější. V provincii Dauphiné zuřil František z Beaumontu (z Bómontu), jenž donutil syny své, by se koupali v krvi katolíků, a jenž mnohé jiné s věží a se skal dolů dal sházet, kdež je jeho vojáci zachycovali na halapartny. Hugenotti si pozvali na pomoc docela i z Němec vojsko protestantské a vydali město Havre de Grace královně anglické. Teď byl ovšem edikt toleranční se strany katolické odvolán a kalvinisti byli prohlášeni za velezrádce“ (Hergenröther l. c. str. 262—363.). O tom všem však „Hus“ jako by ani nevěděl. —

Tolik alespoň uznali jsme za dobré odpovědět „Husovi“ k jeho prvním dvěma otázkám. Ale časopis ten vytýká nám dále: „Ale i ostatní počátečná jeho tvrzení nejsou správná a neukazují hluboké studium pramenů. Reformace nevnikla teprve okolo roku 1530. do Francie. Stalo se tak brzy po roce 1520“.

Dobrá! Kdybychom se byli v příčině této drželi autorů katolických, byli bychom napsali asi takto: Ve Francii přáli po delší dobu mnohé osoby, kteréž používaly velkého vlivu, protestantismu, ačkoli nechtěly odpadnout zjevně od církve katolické. Sestra Františka I., Markéta z Valoisu, vévodkyně z Etampesu, králova maitressa, ministr Vilém de Bellay a jeho bratr, biskup pařížský, jakož i mnoho velmožů byli nakloněni učení Luthrovi. Pod ochranou biskupa z Meaux-u (Mó) utvořila se (1523.) malá obec lutherská. Ale ani biskup, ani ti, kdož patřili k malé té obci, nevystoupili z církve katolické, ba biskup konečně všecko odvolal, jen aby nebyl z církve vyloučen. Byl to tedy dosud protestantismus jaksi na zapřenou; protestantismus, jenž nechtěl zjevně přetrhnout spojení s církví katolickou a jenž teprv během několika let u jednotlivců ve zjevný přecházel protestantismus a nabýval pevné půdy.

*) Zde se myslelo hlavně na tajné úmluvy Hugenottů s královnou anglickou Alžbětou, o nichž později bude řeč.

Proto snad též napsal autor protestantský, jehož výroku jsme v článku svém užili a jenž měl na mysli hlavně kalvinisty, jimž luteráni jako mírnější musili záhy zcela ustoupit, že reformace vnikla do Francie teprve asi okolo roku 1530. Autorem pak tímto jest William Cobbett, jenž v díle nazvaném: „Dějiny reformace v Anglii a Irsku“ následovně píše: „Reformace, o níž Luther pověděl, že ji vymyslel ďábel, našla cestu do Francie teprve asi okolo roku 1530. Reformovaní dostali tam jméno Hugenotti. Po dlouhou dobu neměli tam vůbec pražádné váhy, ale konečně stali se vládě Karla IX. strašnými, když jich použili dva ctižádostiví a odbojní náčelníci, Condé a Coligny (čti Koliňi) ku svým záměrům“ (Cobbett, l. c. stř. překl. něm. 320—321.).

Slova tohoto anglického protestanta nechť porovná „Hus“ laskavě s tím, co jsme řekli my, a pak snad pozná, že jsme pouze tlumočili náhled cizí a to náhled muže — protestanta. (Pokrač.)

Audience u sv. Otce.

Podává A. JUNKEROVA.

Dne 26. dubna minulého roku, o 9. hodině ranní, sešli jsme se na stupních vedoucích k chrámu sv. Petra v Římě. Bylo nás 400 poutníků českých, 250 z Čech, 150 z Moravy. Panoval mezi námi velký ruch a šum; právě nám byly odevzdávány vstupenky do Vatikánu.

Dostavši vstupenku svou byla jsem ode dvou dám z Francie, které mně při stole vždy sousedily, žádána, abych vymohla od našich vůdců vstupenky také pro ně, však nebylo jich. Bylo vydáno 400 pro nás a 100 pro poutníky švýcarské. Zvláštní to lid ty Švýcaři, všichni velcí, silní, lřmotní; ženy a dívky jejich, dojista ponejvíce z rodin zámožných, měly zvláštní kroj, z něhož nejnápadnější byly jejich účesy. Mnohá měla vlasy vzadu do vrkoče stočené a připevněné obrovskou jehlicí, podobající se více kordíku, jenž by se byl případněji houpal při pasu nějakého rytířského obleku; bylo skutečně nebezpečno býti v sousedství takového kordu z ryzího stříbra. Přečrásné drahoceenné nákrčníky jejich byly tak veliké a massivní, že by byly postačily pro družky obrů. — Tak viděla jsem je po tři dny v poledne a večer při stole, kde před jídlem vždy společně povstaly a modlily se na hlas „Pater noster“ a „Ave Maria“ latinsky.

Chováním svým jest to lid bodrý a přívětivý.

Nápadně vyjímali se tyto cizinské kroje v shromáždění našem, v němž z největší části paní a dívky dle předpisu vatikanského oděny byly černou robou a černým krajkovým šatem na hlavě. Výminku mezi námi dělaly pouze pestré národní kroje moravské, lidu to ponejvíce venkovského, který svou cestu vykonal způsobem poutnickým. Po dvě po sobě jdoucí noci naší nepřetržité jízdy slyšely jsme hluboké písní Marianských ozývati se z jejich vagonu.

Lístky byly rozdány. Průvod po dvou osobách seřadil se a všichni jsme kráčeli přes „Piazza di San Pietro“ v strašlivém žáru slunečním ku vchodu do Vatikánu. Již na prvním schodišti malebně vyjímaly se skupiny tělesní stráže sv. Otce, pověstných Švýcarů v pestrém kroji, v němž žlutá barva převládá, s vysokými klobouky a halapartnami. Srdečně kynuli krajanům svým z vlasti, přijímajíce vstupenky z rukou jejich.

Klidně a imposantně ubíral se průvod náš po mohutných schodištích; bylo slyšeti pouze šustění šatů a tlumený rozhovor. Na schodech bylo všude četných premovaných zřízenců, až jsme došli do Galleria Geografica.

Před námi kmitla se rudá uniforma, bohatě stříbrem zdobená. „To za jisté hned uvidíme papeže“, pravil pán z našeho kroužku k nám se nahnuv, „tady jest již důstojník Jeho tělesní stráže“. Pán v rudé uniformě obrátil se

a pravil: „Mýlíte se, pane, to není uniforma tělesní stráže sv. Otce, to jest uniforma „komořího“; jsem Lobkovic“.

Nenadáli jsme se, že by poznámka našeho spolucestovatele mohla býti slyšena a proto nás nemálo překvapilo toto intermezzo. — V středu ohromné Galerie stál trůn s baldachynem červeně potažený, kol něho bylo větší prostanství, ohrazeno žlutým kovovým zábradlím a pokryté koberci. Rozestavili jsme se po obou stranách Galerie, podél obou stěn a očekávali příchodu svatého Otce.

Pány v salonním obleku s hojnými řády, v bohatých uniformách, šlechtičny v drahocenných černých úborech a kněze v různých talárech bylo viděti kolem přecházeti — až vše stichlo — vše bylo v napjetí — v očekávání svatého Otce.

Za nedlouho svoláno hlučné „Sláva“, mnohý hřmotný „Hoch“ a „Eviva“. Svatý Otec provázen četnými duchovními hodnostáři byl nesen v nosítkách. V předu kráčeli Švýcaři, Jeho tělesná stráž s halapartnami, za nimi nosítka obklopená komořími a církevními hodnostáři. — Nosítka byla nesena šesti komorníky v jakémsi pážecím obleku z červeného brokátu, druhých šest šlo vedle k vystřídání.

Svatý Otec oděn byl bílým talárem, opásán bílým pásem. Na prsou měl zlatý řetěz s křížem, na hlavě bílou čepičku a na ruku bílé pletené polorukavičky z hedbáví (jejichž výrobu prý jedna římská kněžna vlastnoručně obstarává), a na každé podobizně znatelný prsten se zeleným kamenem a svatými ostatky. Na opěradle nosítek rozprostřen byl červený plášť se zlatou obrubou. Lesklé přilbice Nobel-Gardi a nádherně oděvy obklopujícího Jej duchovenstva dodávaly celku imposantního rázu.

Svatý Otec zasedl na trůn, J.J. kníže Lobkovic předstoupil, padl na kolena; svatý Otec ale s živým pohybem Itala pozvedl jej, načež J.J. ruku svatému Otcovi políbiv, přednášel stoje před trůnem latinsky naši adresu.

Po skončeném přednesu odpověděl sv. Otec delší latinskou řečí. Dle známých slov mohli jsme toliko smysl uhodnouti; však milý, měkkounký ten hlas, s jemnou modulací a přec tak živý a zvučný, poslouchali jsme v milém rozrušení. Žehnal našemu panovníku, naší zemi, v ní veškerému kleru, našim rodinám, a všem našim milým.

Nyní vstoupil do nosítek, aby — nešen našimi řadami požehnal nám.

V předu kráčela opět tělesní stráž, obrovští Švýcaři, za těmi komorníci s nosítkami.

Vlídne a srdečně podal sv. Otec každému z nás ruku a získal si již zjevem svým srdce naše.

Postava vysoká, štíhlá, bělounký obličej a sporý šedý vlas, to oko plné živosti a dobroty. — Přicházel blíže, vztáhla jsem ruku svou po podávané mně pravici. Uchopil ruku mou a jako každému z nás srdečně ji stiskl. S radostnou uctivostí jsem políbila ruku jeho. Když ruku mou ještě držel, poklekla jsem a políbila ji po druhé, a když ještě ruku neodtáhl — po třetí.

V tom učinili krok s nosítkami; pohledla jsem na sv. Otce prosebně, on vložil ruce své na hlavu mou a požehnal mi.

Od doby, kdy oko matky mé navždy se zavřelo, nevystihl zrak můj pohledu tak dobrotivého, jako byl onen, jímž sv. Otec na mne pohledl. Rozechvěná až do nejhlubších útrob cítila jsem jemné ty ruce na temeni mém, a vše, co duch můj za života mého již prodělal, co na dně srdce mého usazeno vzpomínek blaha i neštěstí, zneuznání i útěchy, bolu i slasti, vše pozvedlo se, vše zavýřilo, vše přeplnilo srdce, tak že slze po tvářích mně kanuly.

Cit nevýslovné vděčnosti opanoval duši mou a z útrob její vznášela se prosba k Pánu nebes, aby lidu svému zachoval toho vůdce ušlechtilého, dobrotivého, na němž utkvěl paprsek lásky Ježíše Krista!

Řadou dál a dále bral se průvod s nosítkami. S interesem pohlížeia jsem na kroužek svých známých. Kouzlu dobroty sv. Otce a jeho zjevu vznešeného podlehli i muži nevěrou se honosící.

Všickni, již v jednom voze z Prahy do Říma, z Říma do Neapole a zpět se mnou cestu konali, s jinakými city opouštěli Řím, než byly ony, které s sebou přinesli.

Spolucestovatelka má, dáma velice inteligentní, ale velice svobodomyslná, vdova to po setníku, vyšší štábní důstojník, starší pán, párek mladých manželů, jimž Bůh všeho uštědřil a mladý rezervní důstojník, všickni cestovali více pro zábavu, ale všickni podlehli hlubokému dojmu a všem zůstane svatý Otec v milé drahé upomínce.

Při odchodu našem byl nám podán pamětní peníz s podobiznou Lva XIII. a letopočtem jubilea.

As tři hodiny trvala audience. Jaká to námaha pro kmeta třiaosmdesátiletého! —

Co jsem kdy četla neb slyšela o líbání nohou sv. Otcí, nehodilo se ani dost málo na naši audienci ve Vatikáně, neboť sv. Otec se chová tak vlídně, tak dobrotivě ke každému, jako k dítěti svému; ani ruku nepodává jako k políbení, nýbrž uchopiv ruku každého, srdečně ji tiskne, ba i po tváři pohladí, jako onoho starého horáčka od Železného Brodu v obnošeném šedém kabátě.

„Jak se vám to líbilo staroušku“? ptala jsem se ho potom na nádvoří. — „Ó myslím, že jsem na kraji nebe“, odpověděl. — „Viděla jsem jak vás sv. Otec pohladil po tváři“, pravím. — „Také jste to viděla, milostpaninko“! vykřikl, uchopiv mne za obě ruce, „tak jim to budete moci dosvědčit“! — „Komu“? — Odpovědi jsem nevyčkala, nebo majíc nitro přeplněné různými dojmy, vmísila jsem se v společnost naši.

Stará babička, Hanačka od Přerova, vydala se na dalekou tu pouť ve svém 77. roce. V klášteře „Santa Marta“ byla ubytována. Majíť hospic ten sestry Vincencianky. Jsou tam ložnice pro poutníky, vždy o několika postelích, a několik pokojů velice úhledných. Představená kláštera jest Severoněmka, jeptišky vesměs Vlašky. Přijímají i jednotlivé poutníky i menší kroužky do pensionátu proti úmluvě týdenního nebo několikadenního platu. Lze tudíž klášter „Santa Marta al Vaticano“ majetným i nemajetným poutníkům doporučiti. Jedno křídlo kláštera jest pro muže. Bývá tu mnoho kněží i mnoho světských osob. Druhé křídlo obsahuje oddělení ženské.

Příchozí manželé musí bydleti dle domácího řádu.

Jest tam vše jednoduché, ale čisté — a jisté; a to platí ve Vlaších mnoho.

Pro chudší poutníky prodává se v klášteře polévka. Pro hosti pak jest tu ohromná jídelna, as pro 500 osob, kteráž bývala pravidelně plná. Mohl tam vstoupiti každý. Oběd stál 2 líry, večeře též 2 líry. Dvě ohromné tabule v pravo pro muže, v levo pro ženy, byly vždy prostřené, a nepřehledné řady láhví s červeným vínem, pomerančů, jablek a sýra, připravené k desertu, vábily. Klášter jest od řečené jídelny as tři sta kroků vzdálen.

Zmíněná babička, ubytovaná v klášteře Santa Marta, spadla jednou večer s kamenných schodů a strašně se pohmoždila. Sestry ošetřovaly ji láskyplně. Na čele měla hroznou zející ránu.

V den audience byla však již na nohou a statečně kráčela s námi. Pouze dlouhá hnisající rána ostala otevřená na čele.

Sv. Otec ptal se vicerektora „České koleje“ dr. Zapletala, který jako tlumočník svých krajanů byl přítomen, co že stařené jest. Když Jemu vysvětleno bylo, pohladil stařenku vlídně po tváři a pravil laskavě: „Ubohá, to se ti stalo pro mne“.

Byl mezi námi také poutník zvláštního druhu, vlastně zvláštního zevnějšku. Lišil se od všech přítomných mužů. Byl to turista v plné zbroji. Nikdy jsem neviděla tak úplnou uniformu cestovní. Nescházela mu ani pochva na revolver, ani polní láhev, ani svazek šňůr, ani kabely, ani svinutý plášť, ani cokoli jiného do kompletního obleku turistického.

Všecky ty potřeby nositi sebou ustavičně v žáru italského slunce — děkuji. I svatému Otcí přelétl jakýs dobromyslný úsměv s nádechem humoru

kol rtů; takové zjevy v audienční síni bývají asi úkazem dosti řídkým. — Dal se mladého hrdinu ptáti, jak se mu cestuje, a přál mu, aby se mu brzy poštěstilo nějakého lva přemoci. —

Sv. Otec se vyjádřil, že se Mu naše poutní výprava líbila, poněvadž jsme se chovali klidně a důstojně. Porozuměla jsem teprv úplně slovům těm, když před odjezdem z Říma přítomní jsme byli beatifikaci. Stáli jsme opět v špalíru, ale kolikanásobném, neboť nával byl obromný, ač pouze na vydané vstupenky přístup byl dovolen. Svatý Otec byl dle obvyklého způsobu nesen v nosítkách, aby se před odhaleným obrazem blahořečených pomodlil růženec.

Sotva se průvod objevil a sv. Otec žehnuje ruku pozvedl, bylo slyšeti volání „Slávy“ v různých nářečích, Italové však tleskali, jako kdyby průvod zřeli na jevišti. —

Slyšela jsem již cos podobného v Chiusi as tři stanice před Římem, kde jsme museli s naším poutním vlakem čekat na „Treno imperiale“ německého císaře. Když tam, při obecenstvem přeplněném nádraží projevovali Vlaši svůj hold mladému panovníku Německa tleskáním — bylo mně to divné; zde mne to uráželo.

Vítat náměstka Kristova, seniora vladařů, který vládne milionům křesťanů, způsobem tak divadelním, to se mně u jinak sympatických Italů rozhodně nelíbilo. Řeč jejich měkká a lahodná se mně velice zamlouvá, tento jejich způsob či lépe nezpůsob však nikoliv.

Však byla také při zpáteční cestě sv. Otce nosítka již úplně uzavřená. Jinak dělo se arci při audienci naší, kde velebný kmet šetřen byl klidem a mlčením. Tolika stům poutníků požehnal, a tolik vlídných slov promluvil v mateřské řeči své, té lahodné vlastině. Ku konci byl arci již unaven, ale pořád milý a přívětivý.

Zhlédli jsme napotom ještě zahrady sv. Otce.

V předním oddělení ohromný obdélník ozdobně upraven ze zákrslých pomerančů, citronů a jiných jižních rostlin, který objímá aleji překrásných oranžových stromů.

Z tohoto stromoradií vešli jsme do bosketů myrtových, jež do ohromné výše zastříhány jsou a překrásné chodby tvoří. Mohutné palmy krásí mnohé osamělé místočko a květinové koberce, s nimiž se jen „Jih“ pochlubiti může, s tou pestrou sytou barvitostí, tou živostí a krásou naplnilo nás děti severnějších krajin úžasem. Došli jsme až k malému pavilonku, obklopenému nescísnými keři růžovými, na nichž tisíce květů nasycovalo vzduch lahodou. Uvnitř nachází se lenoška, kde důstojný stařeček po namahavé činnosti své odpočívá. Nedivím se, že najde tam duše Jeho vzletu, když oko potěší se tou báječnou jižní přírodou.

I z našeho kroužku každý nesl si růži z místočka toho a při odchodu bylo nám podáno zahradníkem několik ratolestí stromu oranžového, posetých květem sněžným — libovonným. Vůně ta jest tak velice lahodná a intensivní, že doma v celém pokoji se ihned rozšířila.

Složila jsem pak do cestovního vaku tu kytici z oranží a růží i s pamětním penízem, a když nyní doma předměty ony mé oko zhlédne, vzpomínám velebného kmeta, pravého sv. Otce, a rty mé šeptají: Bůh ho zachovej!

Den postu.

Obrazek z trestnice

Napsal AL. DOSTÁL.

Nejmrzutnějším dnem pro všechny v trestnici byl den, když ten onen byl dán do temné komory a měl půst. Den ten měl vězni připomínati broznou událost, pro kterou byl vsazen do žaláře. Zněl tak rozsudek soudu a trestanci bylo připsáno do listin: „pět let těžkého žaláře a vždy v den zločinu temná komora s postem“.

František Vaňous byl v samovazbě, by se nezkazil od starších trestanců. Sotva mu bylo pětadvacet let, vysloužil si tři léta u pluku a doma nepobyl ani půl roku. V trestnici jest několik měsíců Vaňous zvláště zajímal ředitele duchovního správce a jiné představené. Byl to slušný jinoch, posud zachovalý, silný, hezký, ale žalář účinkoval na něho jako klec na volného ptáka. Usadil se v cele, dal se oholiti, zaměřil šat, ale byl jako stroj bez ducha. Myšlenky jeho byly daleko za tou ponurou budovou o několika křídlech, vížkou nad kostelem a kopulí nad ústíci chodbami v jednom středu. Nemohl se dlouho vzpamatovati a zvyknouti.

Práce mu byla dobrodiním a vrátila ho životu. Vaňous byl tkalcem, a dostal stroj, na němž tkal plátno. Sousedí vedle stříhali, šili a jinak se zaměstnávali. Dozorcové přenášeli z cel dílo, které tak procházelo rukama mnohých trestanců.

Vaňous konal práci, která mu byla přidělena, chodil do školy, by doplňoval, čemu se v mládí nenaučil, seděl tiše v kostele, podroboval se kázni trestnické, přísné a drsné, ale duch jeho byl posud mimo trestnici. Ani duchovní správce u něho nepořídil. Věděl dobře, proč se do trestnice dostal, ve zvláštní rubrice měl poznamenanou každého vinu s počtem let, měsíců a dní, které musil odsouzenec strávit v nehostinných zdích, ale přece se dotazoval junáka na zločin, aby v něm vzbudil lítost nad hříchy spáchanými. Než Vaňous mlčel jako hrob.

Jedinou odpověď jeho byla slova: „Byl jsem odsouzen porotou jednohlasně —“

Při těch slovech mu zablýsklo v očích příšerně. Ta zášť, ta msta, která způsobila zločin a původce jeho až sem přivedla, neutuchla posud.

Duchovní správce se dále nevyptával, ale také na jinocha nezapomněl. Navštěvoval ho jako každého jiného, mluvil s ním o rozličných poměrech, byl k němu laskav, aby si ho poněkud naklonil. Připadal mu posud jako neskrocený kůň, který kolem sebe kope, hlavou hází a hrůzu ve všech budí. Však časem skrotne a potáhne jako beránek. Také Vaňous odpuzoval posud od sebe řečí, pohledem čelem, na němž bylo znáti chmůry zlověstné.

Kněz, který o duševní potřeby trestanců se staral, nejednou pohlédl na rubriku Vaňousovu. Stálo tam: „Úkladná vražda — 5 let a 6 měsíců“. Také zaslechl některé podrobnosti a věděl, že Vaňous poskvrnil ruce své krví lidskou pro děvče.

Pomalů míjí čas v trestnici; den za dnem týden za týdnem, rok za rokem stejný, nudný a ponurý. Vězňové ve starých věžích si ukracovali čas ten malováním po zdích, pozorováním pavouků a klením. Daňbor se naučil pěkně ve vězení na housle hráti. Nyní ukracuje vězňům dlouhou chvíli práce. V ní zapomíná trestanec na všecko i na čas, pomalů se vlekoucí.

Také Vaňous pomalů zapomínal. Sdílným posud nebyl, duchovnímu správci nepověděl ani o jedné okolnosti hrozného svého činu. Nejevil lítosti, neobměkčil se.

(Pokr.)

Časové zprávy.

Mladočeši a Omladina. Dne 1. dubna odsoudili poslancové Dr. Dyk v Rokycanech a p. Schwarz v Plzni řádění pokrokové strany. Zvláště poslední charakterisoval toto hnutí zcela nepokrytě řka: že nestojí na půdě programu českého národa a činí požadavky, které jsou sice nesmírně znamenité, ale utopické. Nedlouho na to mluvil v Jaroměři známý horlivý obhájce omladinářů

Dr. Körner a za souhlasu několika poslanců pravil, že onino pánové odsoudivše stranu pokrokovou nezachovali intenci klubu a prohřešili se proti disciplině strany. Na říšské radě opět dr. Kramář ujímal se omladiny. To jest jen jediný příklad nedůslednosti v záležitosti omladinářské. Pozorovatel rád by si to vysvětlil, nebo jest nemálo divné, že ve věci tak důležité a vážné

jeví se v mladočeském klubu a v „Nár. Listech“ takové kolísání. My si to takto vysvětlujeme. Mladočeský klub a „Nár. Listy“ jsou mezi dvěma stranama a nechtějí se úplně přidati ani k té ani k oné. K radikálnímu hnutí omladinářskému váže je svědomí. Jak mají opustiti, co vychovali a co snad i řídili a co v neštěstí nvrhli? Materiálně podporují omladináře ovšem !hojně. Ano i na rodinu Křížovu dějí se sbírky a jsou v organu strany uveřejňovány. Je to mnoho, nebo tím vydává se list v nebezpečí, že bude posuzován, jakoby se nic nerozpakoval, tepati ve tvář veřejné mravnosti způsobem bezohledným. Ale pokrokáři jsou cháska, která čím méně je dospělá a uzralá, tím jest smělejší, a to tím více, že žádné ohledy mravní z víry vyplývající ji nedrží; jestli to skutečně strana „neodvislá“ ode všeho božského a vyššího, jsouc odvislou jen od svého fanatismu a své nezralé vášnivosti. To všechno ale nestačí pokrokářům. Jak se jich má tedy strana vzdáti? Mimo to se jich bojí, a to při demoralisaci lidu vším právem. Ona je zná a ví, jak jsou bezohlední ti červenokalhotníci, poněvadž nemají, co by ztratili a vědí, že pozbyli svým životem nebo svými neschopnostmi právo na významnější existenci.

Že z takových živlů tato strana se skládá, je známo. Svým divokým fanatismem a upřilíšňováním chtějí se však stůj co stůj domoci vlády a významu, jichž prací získati si nedovedli, a my víme, že jest to možné. Dnes Sokol jest nejen mučedníkem, ale má zabezpečenou kariéru. Podobně i jeho kolegové. Možné je to, nebo demoralisace a veřejná pokleslost jest politickými neúspěchy jen ještě stupňována. Tedy strana mladočeská a „Nár. Listy“ mají jednak k pokrokářům závazky a jednak se jich bojí. Tak docela se ale na jejich stranu dáti nemohou, jelikož dobře jest jim známo, že celá česká veřejnost neskládá se jen ze samých existenci zbankrotělých, které by přes mravní zjevny hlubokého politování hodné šly jen tak k dennímu pořádku jako ve Francii liberálové přes Panamu, nýbrž že tu je ještě mnoho mravní síly v jednotlivcích, kteří jen na čas vzdali se zasahování do veřejného života. Oni vidí, že tito co nejprísněji omladinu jako náboženský, sociální a politický zjev odsuzují a s opo-

vržením odloučili by se od klubu mladočeského, kdyby tento zcela nonchalantně věc omladinářskou učinil věcí svou. Jest toho tak již dost, co strana pro ně učinila a jen velice snížené niveau veřejné mravnosti společenské a naše politické napjetí a rozháranost jsou příčinou, že veřejnost i tolik klidně snesla. Odtud tedy ono váhání mladočeského klubu, odtud ten vnitřní rozkol v lůně jeho pochopitelný a vydávající klubu jako celku svědectví mravnosti zcela chvalitebné. Zde ale musí státi se jasno, nebo není možno, aby klub na dlouho mohl lavírovati mezi těmito dvěma proudy. Zde jest možné jen stanovisko buď obhajců omladinářů nebo jich odsuzovatelů. Sloučiti se nedá, poněvadž tu je odporu, jaký je mezi dobrem a zlem. Tento proces musí v klubu mladočeském přijíti k vědomí a rozlišiti duchy. Ani dost málo nepochybujeme, že utvoří se tak nová strana konservativní, které i nám bude možno se přiblížiti

Socialní demokrat v 7. svém čísle štve opět způsobem, který mezi jen poněkud spravedlivým obecenstvem musí naplniti odporem. Ty lze a ta upřilíšňování! Přináší provolání k oslavení prvního května a dí: „Soudruzi se na to upozorňují, že v týdně, ve který spadá nám první květen, připadne také svátek církevní, tak že mají možnost svátkem připadajícím na čtvrtek nahraditi to, co v úterý 1. května zameškají!“

Zdá se dle toho, že chtí socialisté zavést nový kalendář, dle kterého pak v neděli a ve svátek budou pracovati a odpočívati na svátky Marxe, Lasalla a j. K tomu by se pak ovšem hodila nejlépe sobota, šabes, poněvadž ti noví svatí budou vesměs ze starého Zákona. V témž čísle se nám dí, že se tvoří družstvo, jež má umožniti, aby socialní Demokrat vycházel jako týdeník. Tento list jest jeden z nejnebezpečnějších. To bude druhý týdeník. Co nevidět bude prý vydáván i svobodomyšlný denníček proti „Politice“. A my katolíci, my kněží, z nichž mnozí vládnou skutečně slušnými kapitály, my nic. Nám stačí „Čech“ a „Večerní Noviny“. Nezasloužíme-li potopu, která na nás přijde? Ba že zasloužíme. Řekl bych, že je to pro nás hanba, když nejvyšší intelligence v národě vládnoucí slušným majetkem nemá veliký a dokonalý denník

zaopatřený vším moderním možným komfortem, ale pro nás to není jen hanba, nýbrž hřích, smrtelný hřích, za nějž budou zodpovídati mnozí. Mnozí spoléhají na vládu, že bude náboženství chránit policii. Zdá se, že tak nyní činí. To je to nejnešťastnější, co se nám může státi, poněvadž z nás učiní spojence policajtů. Nás musí chránit veřejné mínění. Jak dnes věci stojí, přeje nám každý zlého.

Civilní sňatek. „Národní Listy“ zvítězily a oslaví své vítězství s košutovským nadšením. Jich článek ze dne 15. t. m. svědčí, že naplněny jsou onou rozkoší, kterou dává vítězství co nejplnější. A co se stalo? Vymohly státní naše právo? Zjednaly nadvládu našemu jazyku? Porazily všechny Němce, rozdrtily šlechtu, a leží tito zničení u nohou jejich? Ne národe, maďaronský chauvinismus a despotismus zvítězil přijetím návrhu na nucený civilní sňatek ve sněmovně, nad svobodou slovanskou, byrokratismus nad volností a samosprávou, maďarština nad slovanštinou, kalvinismus nad katolictvím, židovsko-zednářský kapitalismus nad vůlí lidu. Díky Tobě, Bože, modlí se nad tím „Národní Listy“, za tento pokrok, za tuto svobodu, za tento moderní úspěch, za toto štěstí. A pak že jsou slovanské ty čisté „Nár. Listy! Zednářské jsou a židovské a jako prodaly slovanské národy maďarisaci, ochotně prodají i nás liberalním Němcům, kapitálu, židům a zednářům, na oko za úspěch liberalismu, potají ne-li z fanatismu nevěry, tedy za lesk zlatého kovu. Podobně jednal, jak známo, Jidáš a jeho nesmrtelnost patrně nedá někomu spáti. Souhlasí-li Mladočeši jako strana se svým organem i v této věci, zabije se jistě. Dosud jsme nikde neučinili vážný odpor, nebo v politice přijímáme úspěchy ať to je od kohokoli rádi; ale na tomto poli máme své určité přesvědčení. Ať nevyvolávají tyto boje vnitřní, nebo budou to boje na život a na smrt.

Evangelická záložna. „Český Bratr“ v č. 4. sděluje, že přičiněním evangelických sborů salvatorského, klimentského, vinohradského, evang. besedy, družstva českobratrského, Jeronyma, evang. Matice aug. vyznání, spolku Komenského a evang. společnosti zřízena bude „Národní záložna evan-

gelická“, jež bude míti za účel sloužiti evangelickým zájmům Českého Siona. Upsáno jest již 13.000 zl. Do výboru zvoleni byli pp. Čiha Josef ze Smíchova, Frant. Horák z Prahy, Vojtěch Kačer z Karlína, Ludvík Komrs ze Smíchova, Václav Krivánek z Chejnova, Vilém Neubert, Ed. Rechziegel, Dr. Pavel Růžička, Václav Řehák, Dr. Karel Setunský a j.

Sjezd proti nemravnosti. Betanie číslo 4. píše:

Křesťanští mladíci spojili se k jediné veliké myšlence. Chtí svolati sjezd do Prahy, na němž se má vystaviti petice všech spolků i přátel jejich proti tak zvané prostituci t. trpění veřejných nevěstek. V této petici se má všestranně ukázati na mravní zkázu rozšiřující se v národu našem skrze prostituci a spadající sem zlořáda, jako prodávání nemravných obrazů a spisů. Petice tato, jež vystavena bude sjezdem a spolupodepsána všemi přátely, zašle se k zákonodárnému sboru, aby se uvážila a při stanovení zákonů na ni ohled vzat byl. Spolky samy od pokusu tohoto konečných výsledků si sice ještě neslibují, ale očekávají, když krok jejich do veřejnosti přijde, že bez nějakého požehnání aspoň na jednotlivce nezůstane, a v budoucnosti další slibují si přec s pomocí Páně tím způsobem platnějšího výsledku se dodělati. Komitét pro sjezd ten byl již sestaven ze tří členů spolku na Král. Vinohradech „Blahoslava“ a ze tří členů spolku Pražského v Petřské ul. č. 23. Členové komitétu jsou: Dp. Urbánek, Vilím, Markovský, Jech, Škarda a Adlof. V první schůzi komitétu zvolen br. Adlof za předsedn. Přípravné práce se již roztřídily. Rozbírat se bude I. vliv: 1. literatury, 2. divadla, 3. umění, 4. hospodování, tance a opilství, 5. spolků, 6. škol. Pak II. nemravnost jevíci se sama takto jest rozdělena: 1. Veřejné domy, 2. počet nevěstek, 3. divoká manželství, 4. nemanželské děti III. Následky nemravnosti: 1. v nemocnici, 2. v blázinci, 3. v nalezinci, 4. v káznici a vězení, 5. v chudobinci, 6. v počtu sebevražd. —

J. Conscience. Volba srdce. Přeložil Jan Sojka. Cena 30 kr. Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny v Praze. Mnozí znají tuto povídku od věhlasného

francouzského spisovatele z časopisu „Čecha“, nyní ale, kdy vyšla o sobě, sáhnou k ní s chutí znova. Jedná o dvou rytířských sobě nepřátelských rodech. Vévoda chtěje tyto dva rody smířiti, rozkázal, aby mladý Stádenský pojal za manželku Juditu Langenmarskou. Mladý rytíř, ač Juditu nenáviděl, přece se nezlovné vůli vévodově podrobil. Jednoho dne konal návštěvu u rodu Langenmarského. Na cestě zabloudiv v lese, poznal v osamoceném obydlí zachránce svého otce. Týž měl jedinou dceru, do níž mladý rytíř se zamiloval; ale poněvadž byla z občanského rodu, nemohl ji učiniti svou chotí. Mimo to vázal jej slib k Juditě, která o lásce jeho se dověděla a nevinnou dívku unéstí a ve svém hradě uvězniti dala. Ale věc šťastně se skončí. Zemře vévoda a jeho syn a nástupce jest přítel mladého rytíře. On zruší slib, ježž jeho otec byl jen vynutil a povýšil dívku do stavu šlechtického a dovolí Stádenskému, aby ji pojal za choť. Charakteristika osob a doby jest trefná, řeč prostá ale milá. Odporúčujeme.

Zábavy večerní nazývá se sbírka zábavně-poučného čtení, která nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny vychází již patnáctý rok. Vychází-li sbírka po tolik roků, odporučuje se sama. Při báječné moderní konkurenci, při nesčetné řadě výborných českých povídkářů a překladatelů dávno již byla by musela zaniknouti, kdyby nepodávala čtení skutečně pěkné a vybrané. A v pravdě, veliká a znamenitá jest již řada povídek a črt nejrozmanitějších jak od spisovatelů domácích tak i cizích, hlavně slovanských, které vyšly v zábavách večerních. Jedny budí smích, druhé vynucují slze, jedny škádlí, druhé poučují. My za ne nejmenší přednost sbírky považujeme tu okolnost, že, ač u výběru neřídí se žádnou nemístnou úzkoprsostí, přece neobsahuje nic, čím by se mohli uraziti buď náboženské přesvědčení kohokoliv, mravní cit, nebo některý stav vůbec. My tedy odporúčujeme čtenářům „Obrany“ s dobrým svědomím milé tyto zábavy jsouce jisti, že pobaví a poučí a povzbudí ku všemu krásnému a dobrému, kdekoli budou čteny. Letošní patnáctý ročník přináší povídku „kněz

a voják“ od věhlasného francouzského publicisty a redaktora „le Mondu“ M. Aigueperse v úhledném překladu známé u nás překladatelky a spisovatelky J. Kuřnerové. K povídce přidány jsou četné původní ilustrace. Mnozí neschvalují sice ilustrace ve sbírkách, poněvadž se jimi zdrazuje náklad, ale nelze upřít, že dodávají povídce plastičnosti, poněvadž děj její neodchrává se pak jen v naší mysli, nýbrž také částečně před našima očima. U našich zábav předplatné přece nebylo zvýšeno, nýbrž obnáší jako dříve ročně 2 zlaté, jež lze nejlépe zaslati do Cyrillo-Methodějského knihkupectví v Praze.

Průvodce katolíka do Ameriky.

Hlas kat. spolku tiskového za rok 1894. Cena 80 kr. Dostati lze v Cyrillo-Methodějském knihkupectví v Praze. Název knihy není správný, podává velmi málo. Knížka, která čítá pět set stránek jest mnohem více, toť plod vytrvalé práce, důkladných a všestranných vědomostí, sepsaný slohem snadným a zábavným. Čtice o knize referovati, otevřeli jsme ji, jak už obyčejně se dělá, abychom tu a tam jen tak do ní nahlédli, nemajice ani dost málo v úmyslu ji čísti. Než nastojte! Jakmile jsme začali se v ní probírat, tak nás hned zaujala, že jsme ji neodložili dříve než až jsme byli na poslední stránce. Toť celé dějiny moderní Ameriky. zvolali jsme. A jak zajímavé obsahuje stati! Nejen ten, kdo miní cestovati nebo do konce vystěhovati se do Ameriky, ale každý, kdo chce nabýti důkladné vědomosti a všestrannou znalost moderních poměrů amerických, bude čísti spis s velikým prospěchem. I kus anglické gramatiky tam najde. Něco podobného už dávno nevyšlo z pera kněžského. Pan spisovatel vykonal tu věc nejen znamenitou, ale i záslužnou. Hle, konečně pak to přece zase jen kněz, který o vystěhování, často ubohé, tak znamenitě se postaral, dávaje jim do rukou knihu obsahující vše, co si jen přát mohou. „Hlas“ už dávno nepřinesly podíl tak cenný a pěkný. Odporúčujeme.

Pro vystěhovalce je ovšem lepší nežli pas a pojištění. Ona poučením svým jest skutečným vůdcem a ochráncem vystěhovalcova života a zdraví a majetků.

D r o b n o s t i.

Ze Zbiroha. V mé osádce, která jest tak malá, že nemá zúplna ani 300 duší, leží či vlastně ještě stojí v rozkošném údolí pyšná továrna na ocet, dřevěné uhlí a dehet.

Před 20 lety byla zde železná huť, kterou Strousberg nešťastné paměti král železnic chtěl pozdvihnouti na ústřední huť celého Rakouska. Než smělý ten plán padl, jako padlo 95 milionovým (marek) dluhem celé to německé království v království českém.

Trosky z velké části koupil za laciný peníz jakýsi pan Novák (firma Jos. Novák Sohn) a zařídil zde v lesnaté krajině octárnu — vyrábění tresti octové z dříví atd.

Vysoký komín chrлил spousty smrdutého kouře do okolí, elektrické osvětlení dlouho do půl noci ozařovalo romantické to údolí, na jehož rybníku houpala se vkusná loďice, v parku a la Schotland zařízeném, kde příroda buližnickovými skalami, z nichž jedna hotovým sfingem činila na diváka dojem ilustrace Vernéových románů — to vše omámilo Tě tak, že snil jsi jednu „z tisíci nocí“ přepychem oplývajícího východu. Mnohý z turistů záviděl toho štěstí poněmčelému továrníku.

Byl si také Novák vědom té kofisti, neboť závod nesl báječná procenta. Úvěr jeho rostl ode dne ku dni a toho on dovedl náležitě využítkovati. V jednání svém byl velmi milým — charmantním pánem — a i na mne učinil velmi milý dojem, tak že jsem o snazivém továrníku měl dosti dobré mínění.

Než jedna věc mne zrazovala, abych jeho protivenství, kterým se uměl i vůči knězi postaviti na stupeň prvního kavalíra, rozhodně se zřekl; ani on, ani jeho choť, ba nikdo z domácích nebyl viděn v kostele.

Z počátku jsem myslel, že snad v Praze, kde zimn trávili, své křesťanské povinnosti činí za dost, ale ta okolnost, že volal si do závodu vždy nějakého „doktora“ z Berlína, jenž dělníky v neděli zbytečně nádennickou prací jako dovážení dříví, kamene neb hlíny od služeb Božích zdržoval — přesvědčilo mne, že milý pan Novák udělal se svou vírou bankrot.

Lid zdejší to ještě dříve, než já vypožoroval a přezděl bohatého Nováka — druhým Strousbergem.

Marně jsem ho upozorňoval, že hrubá práce, kterou jeho úředníci nedělní klid ruší, nebude mu nikdy požehnáním, že závod stihne kletba; Novák se uměl vytočiti jako had; on věřil jedině své spekulaci — poctivé, jak pravil, spekulaci. A jaká ta byla? Dle zásady: Svět chce býti klamán — nuže klamejme ho!

Vypůjčoval se na zdánlivě bohatou hypotéku tolik a tak mnoho, že v tom ztratil celý závod. Schodek 800.000 zl. učinil ho zde nemožným, prehl do Ameriky — nám zde zanechav to přesvědčení, že bez víry není těžko býti nepoctivým.

Pan M. Czech na starokatolickém sjezdu Lucernském. Ve dnech 13. až 15. září 1892 odbyvali starokatolíci z celé zemi svůj druhý mezinárodní sjezd, jehož se účastnili delegati ze Švýcarska, eldorada to starokatolického, z Německa Rakouska, Francie, Holandska, Anglicka, Ameriky, Řecka, Španělska a jiných zemí. Také protestanté vyslali tam svého delegáta v osobě Dr. Beyschlaga z evangelického spolku, Rusové v osobě známého Janyševa, Malceva a Kirjejeva a j. Z Rakouska byl hlavním delegatem správce rakouského starokat. biskupství M. Czech, a známý německý poslanec prof. Bendel, Starokatolíci povstali jak známo v roce 1870 po vatikánském koncilu a jsou repraesentanti odporu proti papežství. Není tedy divu, že sjezd veden byl jednou společnou ideou, báječným nepřátelstvím proti katolické Církvi a proti papežství. I protestanté i zmínění vyslanci rusští jim v tom mile přizvukovali. Nemůžeme zde podávati referát o tomto sjezdě, o němž máme oficielní protokol, toliko úryvky z řeči p. Czechovy chceme tu podati, domnívajíce se, že mnohé naše čtenáře budou interesovati. Býval, tuším, kdysi v litoměřickém semináři. Promluvil ji při prvním generálním shromáždění v „Christuskirche“ odbyvaném. Pravit: Přes poměry naší církvi co možná nejnepříznivější, nedoznali jsme nejen žádných ztrát, ale do-
dělali jsme se nových úspěchů. Počet

našich obcí a duší se nejen nezmenšil, ale vzrostl. Ultramontanské denunce dovedly toho, že jeden z našich nejčinnějších kněží, p. Absenger, z obce Dessendorf Gablonzské byl vypuzen. Domnívali se, že tím starokatolicismus ve své krajině zlomí, ale hle, zatím proti vůli jej jen posilnili. Nevole nad tímto tvrdým prostředkem vyburcovala i lhostejné, tak že mnozí, kteří dosud váhali, dali svým sympathiím k věci starokatolické veřejný projev. Od února t. r. přistoupilo k dessendorfské obci 700 nových osob a doba utrpení naučila je, že ještě újeji a obětavěji připojili se k své obci. K obcím, které mají samostatnou duchovní správu, přistoupila nová, totiž v Arnsdorfu, kde od května činným jest p. Schindelár, jenž v Bonnu studoval a svěcení na kněžství přijal. Máme v úmyslu, vystaviti nový chrám v Schönlinden, který by byl pak šestý starokatolický chrám rakouský. Ano i malá, nprostřed panství lineckého biskupa stávající starokatolická obec Riev se přes mnohá soužení udržela a miní ještě letos začítí se stavbou chrámu. Od státu nedostáváme sice dosud žádných subvencí, za to ale nemohl odepřítí zříditi ve Warnsdorfu místo katechetské pro 700 starokatolických dítek. Tak bude tu první od státu dotírovaný kněz starokatolický působiti, totiž kooperator p. Jan Rotter, od arcibiskupa Heykampa vysvěcený. Také obec Vídenská a Riedská dostává za vyučování náboženské, již tamější starokatolický farář udílí, malou subvenci ze zemských prostředků, ovšem ne z lásky, ale proto, že bylo při novém zákoně katechetském zapomenuto starokatoliky vyloučiti. Tak všechny obce konaly svou povinnost a jdou budoucnosti s nadějí vstříc. Naše církev postavena jest na pevném základě, dejž Bůh, aby brzy měla i svého biskupa. Dosud nebylo tak lze učiniti z nedostatku hmotných prostředků, avšak pokračujeme silně v před a brzy budeme míti bohatou obec, která bude s to složiti fond biskupský. Dobrých sil duchovních máme, ale na biskupa činíme náboženské a vědecké požadavky v této těžké době zvláště veliké. Naše vymoženosti nejsou sice veliké, ale nesmí se zapomenouti na naše místní poměry. Ultramontáni mají u nás obrovskou moc, která se zakládá ne na jich zásluhách náboženských, nýbrž na jich majetku

a vysoké podpoře. Jaký apparát jim stojí k službě a jakých pozorností těší se i u našich liberalů, ukázal nedávno katolický sjezd Linecký. U nás jsou nejen všechny řády dovoleny, ale nalézají i všemožnou podporu. Jesuitské školy mají právo veřejnosti i přes tělesný trest, a ve výchovácích ústavech jesuitských dřív jest dorost šlechtický, aby pak se svým jesuitským majetkem v diplomatické neb jiné veřejné kariéře hojně lichvalil. Lid celkem sice — vyjma několik krajin — není smýšlení ultramontanského, ale za to, — díky rejdlům jesuitského kleru — zcela indiferentní. Takové poměry činí zvolný postup starokatolicismu pochopitelný. — Bude-li tomu jednou jinak? Jistě. Ale teprve tehdy, až lid zakusí všechny plody ultramontanismu. Pak přijde krise, nebo na svém vlastním ovoci musí ultramontanství zhyznouti. Veškeré jeho uznání zakládá se na holé fikci. On dovede totiž v lidu ještě udržovati víru, jako by sloužil náboženství, jakoby život národa, knižata a státy bez něj staly se kořistí anarchismu. Jest téměř nepochopitelné, že jsou státníci, kteří si něco podobného namluviti dají. Ano, oni vykonávají náboženství, ale takové, které lid žene k pověře, a z poddaných činí panské nevolníky. Co jest duší všeho snažení jejich, ukazují oblíbené sjezdy katolické, na nichž náboženství sice tvoří nadpis, ale jichž jádro jest — ultramontanská politika. Dokládají se svou loyaltou a žádají církevní stát a zaklínají nepřijemné jim zákony, ale alfa a omega všech jejich řečí jest: Chceme moc ve státě, ve škole, v parlamentě — pak poznáte požehnání pokoje. Škoda jen, že dějiny dovedou vypravovati o státech a národech, kteří těchto požehnání zakusili. Takové příklady lekají. Tam nebylo pranic světla ani svobody, ale vládl duch farisejské netrpivosti, duchovního despotismu a lid zbaven byl nejlepších křesťanských dober duchovních. Ano, naslonchejte jen řečím na sjezdech katolických pronešeným — jsou plny starostí o papeže, jeho zem, světskou moc kleru, o řády a privileje, koketují trochu se socialisty, aby vlákaly do svého tábora, a konec všeho jest nadávka a pohana všemu, co je ruší. Kde je tu náboženství? Ach ano, papežské požehnání! O prohloubení křesťanských cílů života se nestarají, pláčou slzy krokodilovy

nad ovocem školy panství jejich vzaté, zatím co jich vlastní školy vychovávají jen k pověře a netrpivosti a ničí v dorůstajícím pokolení každou jiskru svobody a každý pocit samoodpovědnosti a dětství Božího. Chraňte Bůh národy před tímto požehnáním ultramontanstva! Na lineckém katolickém sjezdu pravil sice dobře hraběcí president jeho Sylva-Tarouca, že dlužno nahraditi vše popírajícího a rozrušujícího ducha času duchem náboženství a křesťanství, avšak duch náboženství a křesťanství není totožný s duchem římského mechanismu a duchem jezuitské panstvíchivosti. Dále pravil dobře pan hrabě, že dlužno opět společnost postaviti v pravý poměr k Bohu, člověku a hmotě. Ano to je reforma, přivéstí církev od panství mamonnu k panství dušna, k víře a evangelické lásce. Ale od které to doby přejí ultramontané této katolické, či lépe starokatolické reformě? Nebyl-li Řím vždy nepřítelem takové reformy? Ať káže evangelium a lásku Kristovu, to prospěje lidu více než papežům odňatý církevní stát a všechny politické a sociální encykliky. Co má nábožnost lidu co činiti se světským panstvím papežovým? Skrze toto žádný člověk k spasení nepřijde. (Jak známo, byl papeži vzat majetek, který nabyt právní cestou. Má tudíž nejen právo ale v zájmu veřejného práva a obecné morálky i povinnost, žádati cestou právní svůj majetek zpět. Tak činí každý, komu na př. byla uloupěna pokladna. Že by byl nuten k spasení věčnému pro některého Čecha nebo Němce, ovšem nikdo netvrdil. To pan správce starokatolického biskupství českého klade podvodně katolíkům do úst, aby mohl papeže pohaněti.) Podobně to šlo dále, načež řečník po tolikých úžasných potupách mluvil o lásce, snášenlivosti a evangelickém pokoji starokatolíkům k ostatním vyznáním a Boha se dovo-
lával. Abychom vyvraceli myšlenky tuto

pronešené jest zcela zbytečno. Starokatolicismus povstal z odporu a ze zášti k papežství, touto nenávistí se udržuje, a není tedy divu, že je pronásleduje s fanatismem lepší věci hodným. Řeč pana Čecha byla nejmírnější ze všech. Tak děsné útoky byly tu proti nám katolíkům pronášeny, že jen duch v pravdě infernalní jest jich schopen. Právě proto nemusíme se starokatolicismu báti. On udržuje se jen umělým a chorobným tímto fanatismem, který na dlouho jako náboženství jistotně udržeti se nemůže. Bylo by to protipřirozené. Bude proto snad se ještě nějaký čas udržovati jako politická frakce v rukou nepřátel katolíkům, ale musí zahynouti buď v nevěře nebo v jiném vyznání. Už nyní stěžují si duchovní starokatoličtí na úplnou neúčinnost náboženskou. Chrámů jejich při bohoslužbě — smíme-li tak říci — jsou ve Švýcarsku prázdné a plní se jen, mluví-li tam někdy nějaký známější řečník proti Římu. Starokatolíci to cítí. Proto tak horují pro intercommunii (aby vyznavač jednoho náboženství směl přijímati svátosti jiné víry) a pro spojení buď s protestanty nebo církví východní. Proto zavrhnli již dogma o neposkvrněném početí P. Marie a známé Filioque, ač o sobě praví, že zůstali katolíky, jakými byli před r. 1870. Mnozí Rusové za toto sjednocení úsilovně pracují, tak Janyšev a Kirjejev, jiní jako Smirnov jsou rozhodně proti němu. O té věci promluvíme ještě. Nejspíše stanou se protestanty. Že to byla pěkná společnost pohromadě, cítí, kdo přečte jen pár stránek lucernského protokolu. Lásku měli na rtech, ale spojovala je zášť proti papežství a katolíkům. Sjezd vydal ku př. provolání ku všem protestantům, aby katolíky jmenovali jen: ultramontané, papisty, Římany a p. Tato věc tvořila zvláštní bod programu. Jak pravíme, velmi pěkná a ušlechtilá to byla společnost.

Obsah „Obrany“ :

Několik poznámek o rozpočtové debatě. František Žák. — Skromná odpověď ku skromným otázkám. Podává Fr. Pohunek. (Pokračování.) — Audience u sv. Otce. Podává A. Junkerova. — Den postu. Obrázek z trestnice. Napsal A. Dostál. — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace : Ostrovni ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václav Kotrba, odpovědný redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba) v Praze.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádvkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperátor na Král. Vinohradech.

Boj proti klerikalismu.

Satan a deux noms, il s'appelle Satan et il s'appelle Mensonge.

Victor Hugo, Les Misérables, I. VII.

Vyslovili jsme mínění, že mladočeská strana zahájila štvánice proti straně křesťansky smýšlející a platnost zásad křesťanských i pro veřejný život žádající především z nouze, aby odvrátila zraky veřejnosti od neúspěchu své politiky na říšské radě. Hoditi třeba holou košť pronásledujícím vlkům, aby se o ni prali, osvědčuje se nejen v širších plánech ruských, ale jest také oblíbeným prostředkem politiků, kteří svou sílu hledají ne ve velikosti idejí, v hlubokém mravním přesvědčení o jich pravdivosti, ale v ovládnutí masy lidu, charakterizujícího se voláním: panem a circenses. Prchavou přízeň davu, kterou římským císařům a bohatým měšťákům druhdy zjednával „chléb a hry“, dnes zabezpečují: lesklé beslo, agitační idea, slovo co možná pyšné, odpovídající názoru o božskosti demokratického občana. Uvrženy v šťastné chvíli mezi lid, na čas agitacemi, jež vyvolávají, někdy i skandaly ovládnou jej a z chytrého hráče činí pána a hrdinu situace. Co táže on se o znemravňujícím vlivu takového jednání, jen když on dostane se na horu, nebo pomůže si z nouze! Pro budoucnost, až proud ztratí své působnosti, chytrá vypočítavost a znalost moderních vášní lidu zase něco vynajde. A ne-li, nuže, jsou hesla, která mají vždy působivost. Vyžadují sice trochu drzého čela, ale což veřejné mínění dnes tak záhy zapomíná podobné poklesky. Než, co pravíme, že zapomíná; naopak, jistá neomalenost mu zrovna imponuje jako problesk síly a genialnosti, a od zastance a obhájce mravní úrovně veřejnosti ono odvrací se s jakýmsi „mravním“ rozhořčením jako od reakcionářství a tmářství, úzkoprsosti a moderní pruderie.

Takovým vždy působícím heslem jest boj proti klerikalismu. Vždyť jest dnes toho lidu tolik, jež jako vychovance moderního pokrokářství mravní výše náboženství a neúprosná logickost zásad z něj vyplývajících a celý život soukromý i veřejný důsledně upravujících eo ipso musí urážeti, ovšem tak,

asi, jako Kristus byl předmětem urážky a pohoršení fariseům a zákoníkům.

Le catholicisme est la plus grande, la plus sainte école de respect et de la moral qu'ait jamais vu le monde, (katolicismu jest největší a nejsvětější škola respectu a nemravnosti, jakou kdy svět viděl) napsal veliký protestantský spisovatel Guizot, ¹⁾ a V. Cherbuliez řekl ²⁾: le catholicisme se recommande a nous par sa durée, et il a l'evidence, la majesté, on si vous l'aimez mieux, la brutalité d'un fait. (Katolicismus se nám odporoučí svou tuhostí, on má do sebe evidenci a vážnost, nebo chcete-li, bezohlednost skutku.) Jak nemá tedy v domýšlivých rytířích moderní bezcharakternosti a moderního názoru společenského vůbec katolicismus míti nepřátely, zlostné a uražené protivníky?

Mladočeši se také nezmýlili. Dne 28. března 1894 daly „Nár. Listy“ povel protiklerikální, a po celých Čechách a částečně i na Moravě trvá od té doby proti křesťanské straně boj, jaký co do hanebnosti prostředků, prolhanosti, pomlouvačnosti, brutální bezohlednosti nemá v současných dějinách kulturních sobě podobného, leda toho, jež evangelický Bund v Německu vede proti katolíkům.

Jsou to především malé plátky venkovské, které na povel z Mariánské ulice tímto ušlechtilým bojem se zabývají. Veden jest hlavně proti Jeho Milosti, nejdp. biskupu Brynychovi. Jest charakteristické, s jakým gustem a s jakou obzvláštní radostí haní zvláště tohoto muže. Děje se to vlastně již od té chvíle, co dr. Masaryk v parlamentě vyslovil se proti jeho volbě. To je ta známka moderního liberalismu, která v kal šlape nejraději to nejvyšší, aby své zneuznávání vyšší auktority, zásluh a cti co nejbrutálněji dala na jevo. Ostatně bylo asi dost těžko nalézt k boji předmětu, poněvadž u nás v Čechách skutečně žádné pol. klerikální strany není. I dán povel proti panu biskupovi Královéhradeckému. Bylo by k smíchu patřiti, jak individua mravní hodnoty zcela pochybné zasedají na soudní stoličce nad mužem, jemuž co do vzdělanosti, čistoty charakteru, vysoty mravnosti, ušlechtilé modernosti zásad, lásky k lidu a zemi, evangelické prostoty života, prosyceného zásadami v pravdě křesťanskými, tak hned nikdo ze současných našich vynikajících mužů se nevyrovná, pravíme, bylo by to k smíchu, kdyby to nebylo až k pláči smutným a žalostně drastickým svědectvím úžasné pokleslosti náboženské a mravní v širokých vrstvách národních. To, co psaly tyto venkovské listy, není ani vlastenectví, ani demokratismus, nýbrž anarchismus. Ale ani anarchismus z přesvědčení to není, jako anarchismus Henry-ho, nýbrž spíše anarchistická, bezměrná bezcharakternost. I mezi darebáky nebývají samé zbídačelé postavy, nýbrž i mezi nimi najdou se vždy příklady jakési, byť ovšem i falešné charakternosti. Ale způsob boje, jenž ve venkovských listech proti klerikalismu a hlavně proti nejdp. biskupovi se vede, ani toho nemá, nýbrž jest takový, že, jak jsme přesvědčeni, i sami vůdcové mladočeští trnou nad nízkostí a zároveň nad množstvím duchovního proletariátu českého po venkově. Ale jsou za to zodpovědní, vždyť živí jej ve svém oficiálním žurnálu ustavičně, byť ovšem způsobem méně urážlivým. Dr. Engel v Kolíně dne

¹⁾ Meditations et études morales, předmluva.

²⁾ La vocation du comte Chislain II.

1. dubna přímo pravil, že štvance ta vychází na pokyn z klubu. Pravil tehdy (N. L. 3. dubna 1894): Nynější hnutí klerikálů českých ovšem u nás lhostejně sledovati se nesmí. V této nelze však také očekávati jen pokyny z ústředních organizačních sborů. Naše politické spolky, i všechny skutečné národní spolky, všichni jednotlivci stopovati musí každý krok liberalismu... Zvláště pak vyzýval školu do boje, zajisté proto, aby později zase mohli páni říci, že klerikálové štvou proti škole.

Vržené heslo mezi lid se tedy ujalo. Bedlivým sledováním přesvědčili jsme se, že má přece hlubší podklad, a že není jen záminkou na odvrácení pozornosti od mladočeských neúspěchů, jak jsme dříve hnutí to omlouvali, nýbrž že jest projevem — někde třeba ještě neúplně uvědomělým — onoho laického ducha, který se chvěje při myšlence, že by celková úroveň pozitivního nábožensko-mravního přesvědčení v lidu mohla se úsilovnou prací kleru a stejně s ním smýšlejících vlasteneckých laiků zvýšiti. Může sice býti, že vydáno bylo heslo k boji proti tak zvanému klerikalismu z příčin taktických, ale charakter, jež na se vzal, jest, — jak věřiti chceme, proti vůli mnohých i z tábora mladočeského, — zcela jiný, jest vzplanutí zásadního, krvavého nepřátelství moderního laického názoru světového proti vzrůstajícímu se utužování v lidu zásad křesťanských. Že nabyt ve výronech venkovských radikálních listů zevnější formy jméno české tolik ponížující, dokazuje, že každá věcná polemika proti nim jest naprosto zbytečná a nás nedůstojná, poněvadž ani nepřesvědčí ani neumlčí. Prvé není vůbec možné, brání tomu vnitřní schátřlost individuí na nás útočících, druhé dovedly by jen hůl nebo bakšiš. Ono není moderní, k tomuto nelze se snížit. Zbývá tedy jen úsilovná práce z naší strany, vytrvalá, nikdy neochabující a neodstrašující se šíření a utvrzování zásad křesťanských v lidu, jež postup laicizace dosud zcela neuchvátil a neodcizil. Že se jim dali svěsti i celé spolky a celé korporace, jest úkaz strašný. Neleká se ho nikdo z vůdců mladočeských? Či pokleslo tolik jich vlastenectví, že okamžitý prospěch zavírá jim oči nebo naplňuje je snad zadostučiněním? Tomu-li tak, běda národu, který má takové vůdce!

Jest otázka, jaký bude konečný výsledek této štvance. My tvrdíme, že pro národ nešťastný, poněvadž boj tak úžasně nemravný musí snížit úroveň veřejné mravnosti, musí poškoditi charakter lidu, musí se stát pramenem sociálních béd, jež nelze dosud předzvídati. Zvítězí-li tedy mladočeši a za takovou-li cenu se při vesle udrží, bude to Pyrrhovo vítězství, jež národ zaplatí. Doufáme ale, že se stane, co jest přirozený následek každého násilnictví, že totiž vzbudí se protitlak. Doufáme, že takovým způsobem prohlédnou i naivní i vlašni, a že spojí se v mohutný šik, který dá vítězství věci dobré. Doufáme to jistě, protože pravda má slíbeno od Boha, že na konec zvítězí.

Jaké účastenství měli na této štvanci proti náboženství mladočeši, ukazujeme částečně v časových zprávách.

Fr. Žák.

Skromná odpověď ku skromným otázkám.

Podává FRANTIŠEK POHUNEK.

(Pokračování.)

„Strana, v jejíž čele tito dva stáli“ (Condé totiž a Coligny), tak píše doslovně protestant William Cobbett dále, „snažila se za doby nezletilosti Karlovy, jenž dosedl na trůn r. 1651., máje věku teprv deset let, strhnouti na sebe vladařství země francouzské. Ovdovělá královna, jeho matka, dala však přednost vévodovi Guisovi a jeho straně. Condé a Coligny, kteří byli ve své naději sklamáni, nepotřebovali žádné lepší pohnutky, by se z nich stali horliví protestanti, leč jediné té, že Guisové stáli při straně katolické. Proto zjevná vzpoura se strany prvnějších, podporovaná královnou anglickou (Alžbětou), kteráž měla za to, že není na svém trůně jista, dokud jest ještě někde na zemi katolický kníže, katolický kněz nebo národ toho náboženství, a kteráž se nehrozila žádného prostředku, o kterém se domnívala, že by mohl přispěti ku dosažení její úmyslu. Sama odpadla od víry katolické a chtěla vyhladit náboženství, jež byla opustila; aby pak k tomuto cíli dospěla, prolévala bez umdlení krev svých poddaných a nedělala si žádné z toho svědomí, když při každé příležitosti obětovala čest národa anglického.

Když dosedla na trůn, vedla Anglie válku s Francouzskem, kteréž tenkrát mělo v držení svém Calais (Kalé), protože pevnost tuto s patřícím k ní územím vybojovalo vojsko francouzské pod vedením vévody z Guisu. Alžběta uzavřela s Francouzskem hned mír, aniž by byla žádala za vrácení pevnosti Calaisu, jak by snadno byla mohla učiniti, kdyby byla nekladla osobní svůj zájem nad zájem a čest Anglie. Jednání o mír mezi Anglií, Španělskem a Francouzskem bylo zahájeno v Chateau-Cambresis ve Francii. Co se týkalo Francie a Španělska, bylo brzy rozhodnuto, ale Filip, manžel Marie, věren jsa svým závazkům, zdráhal se smlouvu podepsati, dokud by nebyla nově královně vrácena pevnost Calais, a nabídl se, že bude ve válce šest roků pokračovat, zaváže-li se Alžběta, že v době této neuzavře žádného míru separátního. Alžběta jeho nabídku zamítla; počalať svoje poddané utiskovat a bála se války. Za tou příčinou vyjednávala tajně s Francií a bylo umluveno, že má Francie podržeti Calais na dobu osmi roků anebo že má vyplatiti Anglicku pětkrátstotisíc korun (1,500.000 zl.). V této úmluvě bylo také stanoveno, že kdyby v těchto osmi letech Francouzsko a Anglicko proti sobě podnikly nějaký útok, celá smlouva má být neplatnou a Francouzsko že má pozbyti práva na další držení důležitého tohoto místa s územím k němu náležejícím, Anglie pak že má pozbyti práva žádati to místo zpět.

(272.)* Smlouva byla podepsána r. 1559. a byla nejen smlouvou přátelství, nýbrž zároveň i smlouvou spojenství či alliance mezi Francií a Anglií. Ještě však neuplynuly ani tři roky, když „dobrá královna Alžběta“ z nenávisti a bázně před katolíky, jakož i aby auktoritu svou mohla upevnit, nešťastně pak svoje katolické poddané libovolně do žalářů vrhat a rdousit, všechněch svých práv na Calais se zřekla a smlouvu nečestně porušila.

(373.) Condé a Coligny roznítili ve Francii se svými Hugeny hroznou válku občanskou. Vyslanec Alžbětin tyto odbojníky všemožně podněcoval a podporoval. Na konec přišel Vidame, Condéův a Colignyův agent, tajně do Anglie, aby žádal podporu sestávající z mužstva, peněz a lodí. Dosáhli svého cíle úplně; bez ohledu na slavné úmluvy s králem francouzským Karlem IX. uzavřela královna zároveň smlouvu s francouzskými odbojníky, v níž bylo stanoveno, že jim pošle peníze a vojsko, by mohli vést válku se svým vlastním panovníkem a to (nota bene) s tím panovníkem, za jehož spojenkyni prohlásila se královna Alžběta slavnou přísahou, již byla složila na evange-

*) Číslo tu uvedené značí odstavce v díle Cobbettově. (Pis.)

lium. Slíbila jim vojsko, peníze a lodě, naproti čemuž se odbojníci zase zavázali, že jí vydají Havre de Grace, jež měla pro jistotu, že jí budou vráceny nejen půjčené peníze, nýbrž i také město Calais, obsadit svým vojskem.

(274.) Jelikož se však francouzský vyslanec v Londýně dozvěděl o vyjednávání mezi královnou anglickou a francouzskými odbojníky, přišel se zmíněným svrchu traktátem uzavřeným v Chateau-Cambresis ku státnímu sekretáři Cecilovi a žádal, aby mu byli podle podmínek tohoto traktátu vydáni francouzští odbojníci jakožto zrádci proti svému panovníku. Zároveň upozornil vládu anglickou, že se každým útokem, který by podnikla se své strany, připravuje o právo žádati Calais po uplynutí osmi roků zpět. Ale Alžběta udržovala občanské války ve Francii; ona je potajmu dary a jinými tajnými prostředky zosnovala a měla za to, že její bezpečnost na trůně anglickém, na nějž měla právo pochybné, závisí od šťastného úspěchu francouzských odbojníků. A jelikož doufala, že věrolomným tímto prostředkem získá opět Calais, spatřovala ve své věrolomnosti toliko zisk.

(275.) Protestantští francouzští odbojníci měli ve svém držení Dieppe, Rouen a Havre de Grace, mimo to rozšířili panství své i na značnou část Normandie. Angličanům vydali současně Havre de Grace i Dieppe. Toto hanebné a zrádné jednání probudilo katolíky, že se styděli za svou nečinnost, pro kterouž dopustili, aby sekta, kteráž netvořila ani stý díl obyvatelstva, pod záminkou lásky k evangeliu prodávala vlast svou. „Dobrá Alžběta“ poslala s obvyklou směsicí pokrytství a smělosti (Cobbet užívá horšího slova) svolání do Normandie, v nichž prohlašovala, že prý nezamýšlí žádného nepřátelství proti svému „dobrému bratru“, králi francouzskému, nýbrž že chce toliko chrániti jeho protestantské poddané proti tyranii domů Guisů, a její „dobrý bratr“ má prý jí být vděčným za poskytnutou pomoc. Tato chladnokrevná, pokrytecká urážka „nalila oleje do ohně“. Celá Francie se musila rozpomenout, že to byl zkušený, udatný, vlastenecký vévoda z Guisů, kterýž teprve před pěti roky vyhnal Angličany z posledního jejich pevného místa ve Francii, z Calaisu totiž, a nyní viděli, kterak protestanté čili „synové evangelia“, jak sami sebe se zvláštní smělostí nazývali, tytéž Angličany uvádějí zpět a jim vydávají dva francouzské přístavy najednou! Jest to něco divného, že národ francouzský pojal proti zrádné této sektě nesmířitelnou zášť? Máme se diviti, že cítil v sobě touhu úplně vyhladit plémě takové (Cobbett užívá výrazu ostřejšího), kteréž již vlast svou prodalo tak daleko, jak daleko ji mělo ve své moci?

(276.) Z každé provincie, ze všech stran Francie spěchala šlechta francouzská na pomoc svému králi, jehož vojsku velel Montmorency, kterémuž byl podřízen vévoda z Guisů. Condé stál v čele vojska odbojného, máje ku pomoci Colignyho; s ním se spojilo vojsko anglické, kterémuž velel hrabě Warwick. Prvním podnikem Francouzů proti tomuto spolku, kterýž se skládal z pokrytství, drzosti, věrolomnosti a zrady, bylo obležení Rouenu, do něhož byl Sir Eduard Poinings, Warwickův předchůdce, uvedl anglickou vojenskou posilu, aby pomáhala věřícím „synům evangelia“. Aby vojsku francouzskému dodali odvahy, byli při oblébání (Rouenu) přítomni: královna matka (Kateřina z rodu Mediceů), syn její král Karel (12 roků starý) a král navarrský. Tento byl při útoku smrtelně raněn, ale konečně dobyli katolíci města útokem a pobili celou posádku, nevyjímaje ani posil anglických, kteréž poslala „dobrá Alžběta“.

(277.) Zatím naverboval Colignyův bratr s penězi, kteréž protestantům francouzským dala anglická královna Alžběta, zástup německých evangelických žoldáků a uvedl je do Orleansu, kteréžto město bylo tenkrát hlavním shromaždištěm Hugenottů; dobrá Alžběta nařídila v době té třídní veřejné modlitby na ten úmysl, aby Pán Bůh žehnal jí a „věci evangelia“. Jsouce takto sesíleni novým zástupem cizinců, hnuli se ničemní zrádcové Condé a Coligny se svým vojskem nejdříve tak, aby se zdálo, že táhnou na Paříž;

jelikož však se na této straně cítili slabými, obrátili se do Normandie, kdež se spolehali na podporu Angličanů. Ale katolíci, pod vedením Montmorencyho a vévody z Guisů, pronásledovali zrádce, dohonili je u Dreuxu, přinutili je k bitvě, zajali Condého, a vévoda z Guisů, jenž po Montmorencym, který upadl do zajetí odbojníků, převzal vrchní velení, hnál před sebou odbojníka Colignyho i s jeho vojskem a to — nota bene — přes třídeenní veřejné modlitby, jež nařídila Alžběta.

(278.) Coligny však se bránil přece a plenil Normandii dosti těžce. Alžběta mu poslala něco peněz a nabídla se, že by ručila za více, kdyby našel kupce t. j. židy, kteří by mu půjčili; ale neposlala mu žádného vojska; toto bylo pod velením hraběte Warwicka pěkně v bezpečí v silné pevnosti Havre de Grace, již chtěla Alžběta podržeti pro sebe, nechť by již věci dopadly jakkoli, ve kterémžto úmyslu, jak uvidíme, byla sklamána. Coligny a jeho spojenci (Cobbett tu užívá příkrého slova) i se zakoupenými německými žoldáky plenili Normandii velice krutě, kde jenom mohli. Katolíci, jimž velel nyní vévoda z Guisů, obléhali Orleans. V době té přišel jakýsi Poltrot, hugenott, stojící ve službách Colignyových, udáváje, že prý uprchl od tohoto zarytého odbojníka, a přijal službu ve vojsku vévody z Guisů. Za krátkou dobu našel příležitost udatného tohoto šlechtice a výtečného vlastence úkladně zavraždit; byv k tomu pobnut Colignym a výslovně použit a protestantským kazatelem Bezou povzbuzován Tento hnusný čin došel později odplaty v noci Bartolomějské, kdež by se bylo mohlo na zohavenou mrtvolu Colignyovu připevnit jméno „Poltrot“. Tento bídák (totiž Poltrot) byl od Colignyho uplacen, peníze pak byly od protestantské královny Alžběty.

(279.) Ohavný tento čin byl, jak se zdá, příčinou, že se Condé za svoje spojence a přívržence styděl. Stal se odbojníkem ze ctižádosti; ale měl přece tolik citu pro čest, že nemohl bez hrůzy mysliti na to, že byl takový muž, jakým byl vévoda z Guisů, jenž prokázal Francii tak vzácné služby, zavražděn tak ničemným a bezbožným člověkem, jako byl onen, ježž k účelu tomuto najal jeho dosavadní soudruh. Kdyby byl mohl syn vévody z Guisů zničit Coligniho a celou jeho vojenskou rotu, byl by dobře udělal. A přece ztropili protestanté nad tím, že tento Coligny a někteří jeho přívrženci později byli usmrčeni, takový rámus, jako by se byla stala věc nejohrovnější.

Condé se chtěl nyní soudruhů svých zbavit tím, že učinil v únoru r. 1563 návrh míru a že se uvolil podrobit se králi, bude-li mu udělena milost. Amnestie byla rozšířena i na Colignyho. Král učinil Hugenottům mnohé ústupky co do vyznávání víry, a tak vyrovnáno konečně všecko mezi králem a jeho zbourěnými poddanými ovšem k mrzutosti královny anglické, kterážto mrzutost byla u ní tím větší, když Angličané musili bízy vydat Francouzům Havre de Grace a odtáhnout s hanbou, propustit francouzské rukojmí a za náhradu poměrně nepatrnou vzdát se i všech nároků na pevnost Calais“.

Tak napsal protestant anglický William Cobbett.

(Dokonč.)

Byl-li sv. Petr v Římě?

Nedávno upozornil nás dobrý list dělnický „Obrana práce“ (čís. 8. roč. I.), že socialistické „Červánky“ odporučily dělnictvu protestantský pamflet: „Byl-li sv. Petr v Římě“, a dodává, že spisek ten se dobře vyplatí tomu, kdo jej vydal, protože se dosti rozšiřuje.

Jsme přesvědčeni, že katolický křesťan nepochybuje o této historické pravdě, ale domníváme se, že prospějeme laskavému čtenářstvu tímto článkem, když uvedeme důkazy, kterými se může každý brániti proti takovým potupným tvrzením, jaká se uvádějí v takových pamfletech.

Když sv. Petr přivedl tisíce židů a pohanů do lůna Církve Kristovy, odešel do města Antiochie, a tam řídil a spravoval církev sedm rokův, tak

že jej nazývají prvním biskupem antiochenským. Odtud odebral se r. 42. za panování císaře Klaudia do Říma, předního města tehdejšího světa, zřídil tam biskupské své sídlo a zároveň odtud pečoval o celou církev. Jakožto hlava církve navštěvoval obce křesťanské a potvrzoval je u víře. Roku 51. neb 52. přítomen byl shromáždění apoštolů v Jerusalemě, konal cesty apoštolské po krajinách Pontu, Kappadocie, Galatie, Bithynie, a vracel se nazpět do Říma; v posledních pak letech svého života měl v Římě stálé sídlo své. Učení Ježíšovo zpečetil krví svou. R. 67. byl ukřižován, a sice hlavou dolů, poněvadž se nehodným pokládal, aby tak na kříži pněl jako Pán a Mistr jeho. —

Že sv. Petr skutečně do Říma přišel, tam sídlo biskupské měl, a tamtéž smrti mučednickou zemřel, potvrzuje jednohlasně veškeren starověk. Dokazují to:

1. Všichni současní anebo časům apoštolským nejbližší spisovatelé, kteří o sv. Petru psali. Mezi ně náleží obzvláště: Sv. Klement Římský († 100.), sv. Ignác († 107), sv. Irenej († 202.), Kajus, Tertulián († 220), Origenes († 253), sv. Cyprián († 258), Eusebius, sv. Athanasius, sv. Epiphanius († 403), sv. Ambrož († 397.), sv. Jeronym († 420.), sv. Augustin a mnoho a mnoho jiných spisovatelů. — Přihlédneme-li na leta jejich úmrtí, máme zde svědectví nejstarších, dojista hodnověrných svědků — spisovatelů.

Stůž zde několik citátů:

Sv. Klement Římský († r. 100) napsal: „Petr nepodstoupil jednu, ale mnoho obtíží, a jako mučenník odešel v zasloužené místo slávy. Pavel obdržel odměnu trpělivosti, a přišel na západ a za vladařů mučennictví podstoupiv, na místo svaté se odebral. Těmto mužům, kteří vedli život svatý, připojeno bylo velké množství vyvolených, kteří mnoho potup a mnoho trýzní vytrpěvše, stali se u nás (apud nos — v Římě) nejkrásnějším příkladem.

Sv. Ignác († r. 107) žádaje Římany, aby nepřekáželi jeho utrpením, pravil: „Proste za mne Krista, abych skrze tyto zřízence stal se obětí Bohu. Nepřikazují vám jako Petr a Pavel“.

Sv. Irenej († r. 202) píše o „nejstarší a všem známé, a od nejslavnějších dvou apoštolů Petra a Pavla v Římě založené Církvi“.

Sv. Epifanius († 403) zřejmě už jmenuje posloupnost Římských biskupů, slovy: „Posloupnost římských papežů jest tato: Petr (a Pavel), Linus, Kletus, Klement, Evaristus atd.“

Sv. Augustin (430) táže se: „Co tobě učinila stolice římské Církve, na níž seděl Petr a nyní Anastasius sedí?“ a jinde vypočítává římské biskupy, začínaje sv. Petrem až po Anastasia.

2. Totéž dokazují rozličné památky z nejstarších dob; jako: malby, peníze a hrob, který od nejstarších časů v Římě se ukazoval, a o jehož pravosti všichni byli pevně přesvědčeni. — Spisovatel Eusebius praví, že už proto není třeba žádného svědectví o smrti sv. Petra v Římě: „Vypravuje se, že za panování Neronova Pavel v Římě sťat, Petr pak na kříž přibit byl. Toto vypravování značně potvrzují pomníky se jmény Petra a Pavla, které spatříme i nyní na hřbitovech města Říma“. (Hist. Eus. I. 2. c. 25.)

3. Dokazuje to všeobecný souhlas církví východních i západních, že sv. Petr v Římě žil, zemřel a stolec biskupský měl. Či nebyly by to popíraly rozličné sekty kacířů (haeretiků) a rozkolníků, které od prvních století proti Církvi sv. vystupovaly? Jestliže tak nečinily, jest to důkazem naší pravdy.

4. Potvrzuje to konečně nejvyšší vážnost Církve Římské; neboť církev římská pokládána byla vždy za přední ze všech církví. Tak dovidáme se z dějin církevních na př., že ve stol. I. povstal v Korintě odpor, proti představeným církevním. V tomto sporu nehledali Korintští prostředníka ve sv. apoštolu Janu, který tehdy ještě žil, nýbrž v biskupu římském (nástupci sv. Petra, Klementovi). Proč? Proto jistě, že uznávali biskupa římského za vrchní hlavu Církve, a tím nejvyšší vážnost církve římské uznávali.

Jestliže shrneme uvedené důvody a dobře je uvážíme, musíme přisvědčiti, že jistou, dokázanou pravdou jest, že sv. Petr v Římě žil, tam měl biskupské sídlo a to nad veškerou církví, a že zemřel v Římě. — Nedejme se takovým nestoudným tupením církve sv. zaslepiti, a hějme všude a vždy jejího božského původu!

Methoděj S. Libušin.

Den postu.

Obrazek z trestnice

Napsal AL. DOSTÁL.

(Pokračování.)

Minulo jaro, přešlo léto s květy a žhavým sluncem a již se hlásil podzim. Svátek sv. Václava jako na rozhraní. Listí žloutlo, padalo, obloha se častěji chmuřila a v trestnici počalo z rána mraziti. Jako náhodou se podíval správce na jméno Vaňousovo a zde utkvěl zrak jeho na poznámce: „Dne 28. září temná komora s postem“. —

„To byl den skutku!“ snadno uhádl každý, kdo měl co s trestnicí dělati. Některý měl takových dnů několik do roka. Do temné komory přicházeli také vězňové, kteří nechtěli pracovati, bouřili se a jinak proti kázni se protiňovali. Jest to jaksi trestnice v trestnici, přídavek ku trestu.

Teď počal si správce junáka více všimati, pozoroval ho, a neušlo bystrému zraku jeho, že jest Vaňous o mnoho zasmušilejší, že bledá jest tvář jeho, oči mívá ráno červené, nevyspalé, a také že v prázdné chvíli čítá v Postylle, která každému trestanci přidělena byla do samovazby. S Vaňousem se dala proměna, o které věděl dobře duchovní, častěji než jindy ho navštěvující.

Bál se toho dne, kdy bude výroční památka hrozného jeho skutku. Ani temná komora ani hlad neúčinkovaly asi na něho tolik jako hrozná vzpomínka na zločin, který spáchal. Ráno býval nevyspalým, co svědčilo, že asi hrozné sny nedají mu spáti. Také práce mu nějak nešla od ruky a bázlivě se ohlížel, kdykoliv někdo otevřel dvéře.

Duchovní správce často jda kolem, nahlédl skleněným okénkem na svého svěřence. Pracoval, ale časem mu sklesly ruce a zrak zalétl k vysoko položenému oknu, jímž padalo světlo do cely. Jindy i hlavu podepřel o dlaň a zamyslíl se. Jedl co nejméně a dozorce vrtěl nad ním hlavou.

„Ten to nevydrží do konce, oznamoval správci trestnice

Nad Vaňousem byla porada, co s ním učiniti. Domnívali se, že samota tolik na něho účinkuje a že bude nutno přidělití ho ke společnosti.

„Myslím, že jinocha tísní svědomí“, dal svůj náhled správce duchovní, poukazuje k tomu, že ho pozoruje a den postu s temnou komorou nejspíše na trestance příliš působí. Pověděl, jak jest posud zatvrzelým, nezdílným a že od tohoto dne, když zvláštní ho zastihne trest, mnoho očekává ve prospěch duševního stavu jeho.

Na tu řeč zůstalo zatím všechno při starém. Za dva dni měl Vaňous dostati temnou komoru. Správce zase navštívil junáka. Zastihl ho v zamyšlení. Lekl se, že nepracuje, ale nebylo mu to pokládáno ve zlé. Nesměle pohlédl na kněze. Připadal mu asi jako výčitky probuzeného svědomí.

„Jak se vede?“ tázal se kněz trestance.

Vaňous sotva odpověděl.

„Důvěřujte v Boha, že i ten den postu přestojíte“, dodával správce jinochu srdnatosti.

Junák se domníval, že kněz pouze na půst a temnou komoru naráží, a proto se slabě usmál. Třeba týden by nejedl, jenom kdybych se mohl zbaviti trýzně duševní, těch hrozných vzpomínek, těžkých snů a vidio, páchnoucích krví lidskou.

Správce vyrozuměl úsměvu tomu, a proto uvedl řeč svoji na pravou míru. Mluvil o sdílnosti, která srdci ulehčuje, v lítosti nad vinou, v odpuštění

se strany lidské i Boží, navrhoval prostředky, jimiž lze uvolnit balvanu, který svírá duši naši. Vaňous poslouchal pokorně, tu a tam na čele pohnula se žíla, vráska, oko zaplálo, jinak však ústa ani se neotevřela a lítost ani pohledem se neukázala. Posud byl tím zatvrzelcem jako když stál před vyšetřujícím soudcem, před porotou, před ředitelem trestnice. Ještě nikdo neslyšel z úst jeho, co se vlastně událo oné hrozné noci, kdy tekla krev lidská z rány, Vaňous se nepřiznal, třeba byl usvědčen nad světlo jasněji; neřekl: „Jsem vinen, učinil jsem to, a lituji toho“. Jenom msta plála ze zraku jeho a tělo celé se třásl vnitřním mrazením. Jinoch bojoval sám u sebe, se svými myšlenkami, svými předsudky. Mlčel zatvrzele, uzavíraje v sobě veškerou úzkost, zlost, vášeň, posud neskrocenou, žalářem neudusenou.

Konečně nadešel den trestu v trestnici. Dozorcové jakmile shlédli „den 28. září“ při Vaňousově jméně, šli v určitou hodinu pro junáka. Podivili se. Jeho postel byla nedotknuta. Seděl u stolu, máje hlavu podepřenou o ruku. Ani se neohlédl. Z počátku se báli, aby něco nevyvedl a zuřivě se na ně nevrhl, jak se mnohdy v podobnou dobu stalo. Za obranu svou by si mohl něco odšroubovati ze stroje. Měl také nožíky a jiné nástroje.

„Dnes máte temnou komoru a půst“, ohlašoval dozorce. „Následujte nás!“ —

Vaňous vstal, v ruku jeho nebylo zcela nic. Byl bled, kolem očí měl pruhy, na čele vrásku. Ani nepomyslel na nějaký útok na vzpouru. Šel jako beránek. Byl zdrcen, vysílen, šat sotva na něm visel. Z bujného junáka zbyl sotva stín. Dozorcové se až ulekli svého chráněnce. I oni byli toho náhledu, že to Vaňous v samovazbě déle nevydrží. Už mnohé musili tam odtud vyvésti, by nezahynuli, by nezšíleli. Samovazba na některé hrozně působí.

Vaňous vešel do temné komory, kde nebylo žádného okna. Jest to světnice podobná prohlubním starých žalářů v hradních baštách, zámeckých sklepeních ovšem beze vši nečistoty, bez hmyzu a jiných věcí, které v místech oněch byly domovem. Komora ta nemá světla a určena jest především pro ty, kteří se protivují kázni trestnické, nechťi pracovati, své soudruhy nebo dozorce ohrožují. Zde k tvrdé lavici jsou rozmanitě uvázáni, by si nemohli volně odpočívati, a údělem obyčejným jim bývá hlad.

Po škole bral se duchovní správce z poschodí do přízemí, kde byla prádelna, kuchyň, nemocnice a kde na konci chodby byly temné komory. Dozorce přecházel u nich s puškou na rameně.

K nejtěžším úkolům duchovního v trestnici patří tato návštěva. Jest jeho povinností přemlouvati vězné tyto, by se napravili, práci přijali, zášť zapudili, a pak odtud dříve se dostali nahoru do cel světlých a vzdušných. Mnohdy se to podaří, jindy nikoliv. Ty pak, kteří v temné komoře musí určitou dobu vydržeti, pouze potěšuje, by oddané trest onen přetrpěli. Ale musí si počínati velice opatrně, neboť zde znovu propuká vášeň a zloba, která trestance sem přivedla. Z temné komory slyšeti klení a zde bývá mnohdy řáděno zle. Člověk jakoby se podobal šelmě, v kleci zavřené. Tady jest třeba svérací kazajky a okovů.

Duchovní má vášeň tu zažehnavati mírným vlídným slovem, aby se probudila v člověku ona lepší stránka, která by zlobu překonala. Hned za ním stojí dozorce, uchystaný k obraně a dvěře zůstávají otevřeny. Než nutno ustoupiti stranou, by trestanec zuřivě nevyskočil a příchozí neporanil nebo docela nezahil.

Ale z komory Vaňousovy nebylo slyšeti žádné klethy. Správce bezpečně otevřel, dozorce dav znamení, že jeho zakročení není třeba. I dvěře přivřel.

„Kdo zde?“ zeptal se.

„František Vaňous, č. 679“, odpověděl kdosi z temného kouta slabým hlasem.

„Tedy dnes jest onen nešťastný den!“ soucitně řekl duchovní.

Bylo znáti, že trestanec sebou nápadně pohnul.

„O tom nikdo neví, než já“, odpověděl smutně.

„A Bůh“, dodal kněz; ano Bůh, který nahromadil tak okolnosti, že z nich spravedlnost seznala vinu vaši oproti zatvrzelosti, kterou jenom sobě škodíte“.

Trestanec mlčel.

„Svědění vám nedává pokoje. Moříte se nesmyslně. Budete zde rok a přece posud trváte na tom, že jste nevinný. Úkladná vražda jest proti „Nezabiješ!“ — proti zákonu jak lidskému tak Božímu. Dnes ve výroční den posud chcete trvati při své zatvrzelosti? Co vám to pomáhá? Jste odsouzen a zde musíte vytrvati. Zatvrzelým se den neodpouští a nikdy se milosti neodporučují. Trýzníte sám sebe“.

Jinoch zavzdychal.

„A když mne tak klamali, obelstili, okrádali o to, co mne bylo nejmiřejší! Veřejnému posměchu mne vystavili, mým nejvřejším citům se vysmáli. Odkopli mne s chechtotem od mého dědičného domu, o který mne zrádně připravili . . .“

Obžaloba za žalobou se řinula z úst jinochových. Opět přicházel do ohně a posléze řekl: „Jednoho jsem dle zásluhy ztrestal a druhý to odnese, až opustím tento žalář. Pomstím se!“

Kněz ustrnul.

„Tedy se chcete dopustiti nové vraždy? Víte, co dostanete? Doživotní žalář nebo spíše oprátku“.

„Všechno jedno. Jenom když se pomstím!“ pohrdně řekl jinoch.

„Ale nepomstíte se už na nikom“, pevným hlasem pronesl kněz.

„A kdo by mně chtěl brániti? kdo by to zamezil?“

Ze zraku trestaného vraha blýsklo ve tmě, jako když nebe blesk přeletí. Dozorce přiskočil ke dveřím, zaslechnuv prudké zvolání. Také správci bylo nevolno a klíč, jímž celý otevíral, uchystal si k obraně. Už jednou mu klíč ten zachránil život. Poznal, koho má Vaňous na mysli, kdo že by mu brániti mohl ve mstě. Jest to duchovní správce trestnice, který se nejvíce o něho zajímá. Rychle obrátil řeč, aby přivedl rozlíceného jinocha na pravou míru. —

„Budete-li takto pokračovati, dostanete do roka nemoc, která stihá trestance v samovazbě, a tato nemoc vám zabráni ve vykonání obmyslené pomsty“.

Jinoch byl sklamán, pokořen. I ve tmě to bylo znáti na jeho dechu. Zase upadl ve stav strnulosti, v jakém se na dnešní den připravoval.

„Pozorujte sama sebe“, pokračoval po chvíli vážně kněz; „přišel jste do trestnice statný, silný, plného obličeje; a nyní sotva na vás šat visí. Pokašlaváte, a ztratil jste chuť k jídlu, práci, spaní. Musíte zítra do nemocnice, ale ani tam nenabudete chuti k životu. Užíráte se, a to ne lítostí nad činem, dobrým předsevzetím, ale záští, touhou po pomstě, zavrzelostí, nesdílností. Zahynete, pravím vám, že zahynete na těle i na duši“.

Vaňous sebou otrásl jako při zimnici. Slova ta a zvláště špatná vyhlídka do budoucna účinkovala.

„Ani jste mně ještě nepověděl, proč jste se oné vraždy dopustil“ — poznamenal pojednou kněz.

„Mstil jsem se“.

„Msta patří Bohu“.

„Ještě nikomu jsem se nepřiznal, ani soudci, ani své matce, ale teď chci všechno vypravovati vám. Jste ochoten mne vyslechnouti?“

Kněz těsněji přivřel dvěře, řka: „Vypravujte; ulehčí se vám“. Na ten okamžik čekal.

„Pocházím z malé dědiny Ptačina, v severovýchodních Čechách. Záhy jsem ztratil otce a žil jsem pouze s matkou. Vyučil jsem se řemeslu tkalcovskému a již jsem měl svůj stav. Otec mně zanechal chalupu s pěti korci pole. V chlévě jsme měli krávu, nebylo nám zle. Ostatní tkalci mne považovali

za dosti zámožného. Spokojeně jsme žili a já každou neděli putoval přes dva kopce do kostela. U nás si z cesty sebe delší pranic neděláme.

Musím se přiznati, že jsem si oblíbil chudou dívku, sousedovu Magdalenu. Říkali jí na horách Mádla. Bylo to hodné, slušné děvče a prálo mně. Doprovázel jsem ji z kostela. Tkala plátno jako já. Měl jsem ji velice rád. Matka mně často říkala, že by se jí Mádla líbila, jenom kdyby nebyla tak příliš veselého ducha. tak divoká. „To se na dívku nesluší“, dokládala často, slyšíc, co zase Mádla vyvedla. Mne to těšilo a veselil jsem se zaslepeně s dívkou tou.

Bylo to ode mne skoro neprozřetelné zaslibovati si děvče, když mne ještě čekala leta vojenská. Také jsem byl při prvním odvodu hned odveden a na podzim jsem měl nastoupiti. Tři leta minou, myslil jsem si, a odvedu si Mádlu k oltáři. Myslil jsem to s ní poctivě a upřímně. Zmeškáno neměla, bylo jí teprve dvacet let. Slíbila a přísahala, že na mne počká a mně do smrti věrnou zůstane.

Těž jsem měl přítele Rudolfa Stránského. Spolu jsme chodili do školy, si hrávali, spolu chodili jako bratři. Ani den jsme nemohli bez sebe vydržeti, Nadál jsem se, že nemám věrnějšího a upřímnějšího přítele. Kolik dobrých služeb jsem mu prokázal! I do chalupy jsem ho vzal s tím úmyslem, aby s matkou pole vzdělával, na mém stavě bezplatně si tkal, z mých zásob si bral a se vyžíval. Byl totiž Rudolf příliš chudý, že ani stavu neměl a pouze jako tovaryš u někoho možnějšího tkával. Nadál jsem se, že se uchytí u mně za tři leta, a proto v hospodě jsem mu všechno před svědky odevzdal v opatrování a dočasné vlastnictví.

Tak všechno uspořádav, šel jsem na vojnu. Rudolf a Mádla mne vyprovázeli. Kdybych byl věděl, co za mými zády strojí! Ale nepozoroval jsem ničeho. Vždyť i pro mne plakali a Mádla věrnost a Rudolf přátelství mně sliboval! Byl jsem poněkud upokojen přetvářkou tou.

Sloužil jsem v Uhrách a ani jednou za rok jsem se nepodíval domů. Umínil jsem si, že vytrvám aspoň dvě leta, než uzřím Ptačín s lidmi mne milými. Matka mně psala nejčastěji. Také Mádla asi dvakráte mně poslala list a kamarád Stránský jenom jednou přání k svátku. Zmiňoval se, že chce opravovati chalupu, abych mu poslal, mám-li, nějaké peníze. Byl jsem šetrný, zaslal jsem, co jsem mohl.

Pak jsme odjeli do Bosny a teď tím méně jsem mohl domů. Pouze jedno psaní mne zde stihlo, v němž si matka stěžovala, že to nedělá s nájemníkem dobroty. Nemyslil jsem na nic vážného. Nepohodli se. Až se vrátím, všechno vypořádám. Putovali jsme s místa na místo, a už žádné zprávy z domova se mně nedostalo. Psal jsem několikrát matce, ale Stránský mé listy sám zadržoval. I ustal jsem psáti zcela, těše se na návrat. Sloužil jsem třetí rok.

Jaká byla moje radost, když mne odnášel vlak k domovu! Jak všechny překvapím! Zůstanu doma, ožením se, budu pracovati, a spokojeně nám život poplyne. Takové byly mé naděje! Žel, že jsem byl tak sklamán! Budu vypravovati stručně, co se stalo.

Přijel jsem do Ptačína a rovně mířím do své chalupy. Jak jsem se zděsil! Zde hospodařil Stránský jako ve svém. Z jara se oženil s Mádrou, která mně věrnost přísahala. Shodli se k mé záhubě. Stránský vypudil mou matku z chalupy do světničky k sousedovi. Pral se s ní o každou maličkost. Jako kukačka opanoval cizí hnízdo, domácí odtud vytlačuje. Co — chudák! — matka s ním zkusila!

Bránila se k vůli sobě a k vůli mně.

Pěkný můj přítel poukazoval na svědky, před kterými prý jsem mu chalupu odevzdával.

Můj náhlý příchod mladé manžely a vetřelce poděsil. Nadáli se, že, že, když jsem poslední dobu nepsal, už nepřiжду, že jsem nejspíše v Bosně padl. K vůli lidem dal prý Stránský jednou jidášský groš na modlení za

mne jako za mrtvého, by se sousedé domnívali, že má o mně nějaké jisté zprávy.

Poplašil jsem zle vetřelce a hned jsem chtěl nevěrníky z chalupy vypuditi. Můj hlas jim zněl na prahu hrozně a celá ves se sbíhala.

„To jest tedy vaše věrnost, vaše přátelství, to jsou vaše sliby a přísahy? Tak jsi se mně osvědčil za mou starost o tebe? Hned se mně klidte odtud, sice uvidíte!“

Tenkrát už mně to šlehlo očima. Nemohl jsem se opanovati.

Stránský byl poděšen, žena jeho se schovávala za skříň. Rudolf se však nedal. Odpověděl mně hrubostí.

„Ty zde nemáš tolik, kolik mně stala oprava. Až si všechno vypočítám, a ty na krejcar mně zaplatíš, pak půjdu. Do té však doby jsem zde pá-nem já“.

Byl bych se vrhl na protivníka, kdyby mne byla matka nezadržela. Taková mne chytla zlost. Násilně mne odvedli od vlastní chalupy do světničky, kde z milosti přijata byla matka moje. Plakal jsem, slyše, co všechno Stránský matce způsobil poslední rok svého samostatného hospodaření na chalupě. Nejvíce mne bolelo, že se se Stránským spojila ta, kterou jsem chtěl pojmouti za manželku, která mně tolik k srdci přirostla. Kdyby se provdala za jiného, nebylo by mne to tolik mrzelo. Ale to jako schválně, jako na potupu.

Ráno jsem došel ke starostovi se stížností. Žádal jsem, aby byl Stránský předvolán. Přišel s úšklebkem ve tváři. Na papíře měl veliké summy, které prý vydal na opravu. Cha'upu jsem mu svěřil na tři leta před svědky a psal mu, by nutné opravy pořídil, že se vyrovnáme.

„Ale vždyť já posílal na to peníze, které jsem si těžce nashromáždil.“ —

„Kde máš stvrzenky?“ chechtal se bídák.

„A jakým právem jsi skácel na zahradě nejkrásnější kmeny?“

„Byly proschlé; sádl jsem tam nové“, byla Stránského odpověď.

„A pole prý jest samý pýr. Nehnojil jsi, nedělal jsi všechno správně“.

„Hospodařil jsem dle svého náhledu a dle své vůle.“ —

Ještě chvíli jsme se hádali, až starosta řekl: „Z toho bude soud. Zde já ničeho nezmohu. Františku, musíš žalovati“.

Ale já nežaloval. Domníval jsem se, že jest právo na mé straně. Šel jsem do hospody, kde se mně smáli, jak jsem pohořel, do jakých rukou jsem chalupu odevzdal. Bude prý z toho soud, který pohltní celou chalupu. Dožíralo mne to, že jsem ani do svého nesměl. Čistý kamarád mne tam nepustil. Teď uznávám, že jsem měl přece vystoupiti soudně a brániti se. Snad by mně dali brzo za pravdu. Já však chtěl uzel ten pojednou rozvázati a všemu konec udělati.

U večer 28. září jsem si šel do své chalupy pro sváteční šaty. Matka je uzavřela do komory. Hlásil jsem u otevřeného okna, co chci a Stránský který právě se ženou laškoval, ani se neohlédl. Dělal to schválně.

Když mně ani na druhé zvolání neotevřeli, sám jsem vyrazil dvěře. Ani nevím, jak se to stalo, železná závora mne zůstala v ruce. Byla již noc a na dvorku tajemně šuměly stromy. Stránský mně šel naproti a hádali jsme se. Madla vyskočivši oknem uprchla. Měl jsem zlost. Rudolf mně bránil jíti do komory pro mé věci. Že prý nejsme posud vypořádání, abych se klidil. Počali jsme se strkati, Madla venku volala o pomoc. Stránský mne udeřil do prsou a já pozvednuv závoru, praštil jsem ho do hlavy“.

Trestanec na chvíli umlknul.

„To jest moje vina, můj zločin. Stránský byl pojednou mrtev, já zavřen. Nelitoval jsem svého činu. Usvědčil mne; nikdo jiný nemohl Stránského zabít než já. Ale, co všechno předcházelo! Proto jsem se považoval nevinným. Stránský za své skutky ničeho jiného nezasloužil. Mádle se stane podobně, jakmile ze žaláře vyjdu“.

„Člověče, zase tak začínáte?“ ozval se správce. „Pravda, stala se vám krivda, ale měl jste se obrátiti k úřadům, které by vám musily dáti za pravdu.“

A pak váš přítel zasluhuje omluvy; domníval se, že jste mrtev. Bývalou vaši milenkou přemluvil, svedl, a ta jistě nezasluhuje toho, co jí bláhově chystáte. Přítel váš jest už rok na pravdě Boží, a vy jste mu odňal příležitost, aby litoval vin svých. On vám vzal dívku, na čas chalupu, ale vy jemu nejdrahoccennější statek to jest zdraví na vždycky“ —

„Uznávám to“, odpověděl Vaňous; ale nemchl jsem si pomoci. Vášeň a zlost mne dohnala“ —

„Věřím vám, mladý muži“, na to kněz; „ale nač se nyní připravujete, to by nebylo činem vášně. V žaláři máte dosti příležitosti, byste uvažoval o svém činu a následcích jeho“.

„Ano, chtěl jsem zabít i Mádlu. Jest stejně vinna“.

„Snad lituje činu svého. Jest vdovou! Já sirotkem. Matka se nad událostmi těmi utrápila. Toho nejvíce lituji. Ani nevím, co se u nás děje. Nestojím o chalupu, o pole; pro mne není života a vyhlídek do něho“.

Jinoch máchnul rukou ve vzduchu.

(Pokrač.)

Časové zprávy.

Boj proti klerikalismu. Boj proti koalici zaměnili dnes mladočeši bojem proti šlechtě, staročechům a proti tak zvaným klerikalům, kterých v Čechách a to je při celé věci to nejlepší — ani není. Nikdy nebylo tak snadno v Čechách, mítí vděčné řeči, jako dnes. Třeba jen říci několik pěkných frází proti těmto třem strašákům, šlechtě, staročechům a klerikalům — a to dovede i ten nejméně schopný z poslanců mladočeských, vždyť se opakují již až do nemožnosti. Notablové první udali program, a nyní podle šablony jde to do nekonečna v pěkné harmonii a jednotvárnosti jako polířební řeči pastorské. Nemáme české šlechtu, šlechta zradila české státní právo, přivolala výminečný stav a založila koalici na říšské radě, toť stálá litanie mladočeských řečí, již snadno lze se naučiti. O stavovských privilejiích a všeobecném hlasovacím právu také lze snadno něco pověděti. O národohospodářských, finančních a kulturních věcech, k nimž zapotřebí poněkud více vědomostí, se řekne, že bez předchozího vymožení české samostatnosti nemůže o nich býti řeči; co si tedy lámají s nimi hlavy. Proti staročechům fráze o puntacích také nejsou těžké, však jsou již čtyři léta staré; může si je zapamatovati i ten, jenž má paměť nejslabší. Ať jmenuje někdo dvě z desíti kočovných řečí našich poslanců po Čechách, které by obsahovaly něco jiného. O zálohu v osobě některého z dovednějších řečníků bylo

ostatně vždy moudře postaráno. Letos přišel k tomuto programu bod nad jiné vděčný, fráze proti klerikalismu. Některé ukázky již dříve jsme podali, stůjtež zde ještě tyto. V Kolíně mluvil, jak jsme v úvoduiku naznačili, proti „nečisté vlně klerikalismu“ nejčinnější v té věci rytíř, p. dr. Engel. Vinil „klerikalní propagandu“, že „zneužívá vznešenějších ideí náboženství ve prospěch nízkých choutek“, — což jest obvinění pravidelně se vždy opakující — a že „podlamovati chce svými hesly veliké hnutí naší národní státoprávní opozice.“ Toto poslední nemůže býti již proto pravda, že „klerikalové“ téměř žádného praktického politického vlivu nemají, aspoň v Čechách ne, a p. dr. může býti ujištěn, že až nám přinese naše státní právo z Vídně, i my klerikalové s celým národem ho budeme za to vítězně oslavovati. Co myslí p. poslanec „oněmi nízkými choutkami“, milý Bůh ví. Či jest mu obhajování zásad náboženských v lidu „nízkou choutkou? Proti tomu sám se jindy bránil. Patrně nejsou slova jeho než štváckou frází, ač není-li mu spíše frází jeho slovo, „proti náboženství nemáme ničeho“.

V Jaroměři brzy na to útočil proti „klerikalismu“ dr. Moravec a pravil (N. L. ze dne 9. t. m.): Ponecháváme každému volnost přesvědčení, ale my co nejrozhodněji se stavíme proti proudu, který do lidu našeho zanáší reakcionářství a tmářství. Proti tomuto proudu

chceme pracovati, i kdyby v čele jeho stál sám biskup. První věta o „volnosti přesvědčení“ jest lživá fráze a znamená, že podle logiky p. dr. Moravce smí své přesvědčení projevit jen mladočech a liberal, neboť hned pro přesvědčení napadá, nadává a haní. Druhá věta jest prostě nestydatost, na niž odpověděti není nás důstojno.

Dne 11. dubna přinesly Nár. Listy článek, jehož pisatel dodělal se nové fráze. Hájí „samostatnost české církve“ proti všeobecnému jakémusi útvaru „biskupských porad“ a bojuje proti klerikalismu v zájmu náboženství, církve a nižšího duchovenstva. To poslední už není nová fráze, nebo tak mluví liberalové už dávno. Známo, že kdysi V. Hugo zvolal ve sněmovně: „biskupové jsou nepřátelé náboženství, proto pryč s biskupy“. Říká se tomu v obyčejné řeči fariseismus, o čemž Francie jest důkazem nejlepším. V týž samý den poslancové pp. Formánek a Purgarth zase na panu biskupovi královéhradeckém shladili si žáhu, nazvavše ho bojovným a výbojným biskupem. Že nejdř. biskup bojuje za zásady náboženské jest pravda, a my všichni ho za to milujeme a ctíme, ale že by byl kdy jen jediného slova politického promluvil, není pravda. Pro království mladočeské sice přímo nepracuje, ale také pro žádné jiné ne; jen o to království Boží na zemi se stará, zcela dle přání mladočeského. Co psaly N. L. dne 14. v dopise z Moravy, pomíjme, jest to výron zaslepeného fanatismu. Ostatně vyznáváme, že my pro svou soukromou osobu se vším, co křesťanští politikové moravští konají, úplně nesouhlasíme. Za to nemůžeme neuvést slova z voličské schůze v Sadské, kde opětně řekl dr. Engel: „Dnes ději se pokusy, aby prostřednictvím náboženství dělala se politika, když jest možno, aby vysoký církevní hodnostář vydal ordinariátní list, v němž duchovenstvu se odporučuje, aby hledělo se dostati do výborů všech spolků, ano vstupovalo i do takových, s jichž tendencí nesouhlasí, ale působilo tam ve směru klerikálním, aby hledělo míti přímou účast v záležitostech obecních, aby seznávalo poměry rodinné i smýšlení jednotlivců, a tyto hledělo získati vlivností, protežováním, po případě penězi — tuť věru na čase, aby takovýmto sna-

hám, jež ukazují pramálo nebeského, věnována byla pozornost. Proto volám: „především chraňme a zvelebujme školsství!“

Dokud p. dr. Engel nedokáže, že to tak ve známém ordinariátním listu stojí, nesmí se diviti, že jej viníme z na cti utrhaní. Ale i kdyby tomu bylo tak, co z toho plyne? Liberalové nařikají, že klerikalové odpadají od národa, ten samý den přinesly o tom N. L. článek z Moravy. Nuže, oni měli by tedy jen s tím souhlasiti, že klerus se chce k lidu přiblížiti. On má snad také právo přiblížiti se do spolků? Či ne? Snad mu liberalové upírají i toto „občanské“ právo. Může dost býti. Že tam budou hájiti své přesvědčení, jest přece přirozené, či mají jen liberalové právo k volnému pronášení důvodů pro náhledy své? Zdá se, že tomu tak. S vysokou politikou jakou mlad. poslanci se zabývají a se státoprávní opposicí nemá to nic společného, vždyť se jedná jen o zásady křesťanské. Ostatně naskytá se také liberalům příležitost klerikaly získati a na svou stranu strhnouti. Ó ti chytráci! Tedy učitelstvo na nás! Divíme se, že nebyl svolán proti nám hned nějaký učitelský sjezd do Prahy.

Když i ti páni učitelové jsou zase chytráci a marně nechtí tahati kaštany z ohně, ač jinak jsou přátelé mladočechů zcela upřímnými. V mladé Boleslavi omočil si proti nám zase pan Dr. Škarda. Ale pomíjme to. Hůře bylo na sjezdu lidové strany v Brně, na niž „křesťan a obhájce náboženství v zájmu celé církve“ dr. Stránský mluvil. Hezky se vyjímalo, když pravil, že klerikální strana není národní, ale že dostává své povely z Říma. Jak veliké musí býti nosy, které takového bulíka snesou! „Národní“ pan poslanec Stránský patří, tušíme, k dlouhonosým. Týž nespokojil se jen s obviňováním, ale nadával také. Každý dle svého charakteru. Vrchole dosáhly tyto útoky v článku N. L. ze dne 28. t. m., ale nedostává se nám již místa, abychom pokračovali. Jen ještě poukazujeme na v pravdě děsnou nenávist, kterou proti nám v „N. L.“ šíří zpravodaj ze zemí slovanských. Není snad čísla, aby toto nečisté nepřátelství nesvedlo jej k nějaké lži, někdy v pravdě hanebné. Promluvíme o tom zvlášť. Prozatím končíme otázkou,

srovnává-li se takovéto jednání mlado-
české strany s náboženstvím, s huma-
nitou, s vlastenectvím? Podobné štvance
přivedli Francii na pokraj záhuby.
A Francie jest velká, samostatná, ne-
smírně bohatá, jednoduší říše. Kam to
přivedeme my, národ malý, když zlo-
míme pod sebou onu mravní, vítěznou

a mohutnou sílu, která z náboženství
plyne, když z lidu učiníme vyznavače,
zásad omladinářských? Je-li mezi námi
to, co zovou klerikalismem, jest to jistě
pouze nejčistší snaha po zvelebení v lidu
náboženskomravní síly národní a nic
více.

D r o b n o s t i.

Z římských katakomb dochází
zajímavá zpráva o vzácném nález. Kaple
svaté Priscilly, která se pod zemí v ka-
takombách nachází, přes sto let jest
přístupna a od celých processí hojně
navštěvována; táž má stěny krápníkové,
pod jejichž krápníkovou obmítkou ovšem
nikdo maleb nehledal. Ale prelát Wil-
pret v Římě, rodilý Slezan, studiem
svými v oboru starožitnictví dospěl tak
daleko, že považoval takměř za jisté,
že pod maltou onou nacházejí se staré
obrazy, kteréžto odkrýti snažil se po
dlouhý čas všemožně. Úsilí jeho nemi-
nulo se s účinkem, neboť právě v po-
sledních dnech podařilo se mu lučebnou
cestou odstraniti krápníkovou obmítku,
pod níž našel čtyři obrazy z druhého
století po Kristu, z nichž jeden před-
stavuje sloužení mše svaté za doby
prvních křesťanů a proto převzácným
jest nálezem nejen pro umění, ale i pro
liturgii. —ř.

Zadní Indie. *Apoštolský vikariat
v severní Birmanii.* (Nový asyl nejsv.
Srdce pro malomocné v Mandalay). Jako
skorem ve všech asiatických zemích, tak
i v Birmanii vyskytá se velmi často
malomocenství. Apoštolský vikář, Msgr.
Simon psal r. 1891: „Hemží se to zde
ubohými nešťastníky, a proto jsme my-
sleli, že ústav, ve kterém by tito ubo-
žáci, zbaveni všech pozemských radostí,
útulek a ošetřování našli, vzbudil zde
všeobecný souhlas a stal by se bohatým
pramenem obrácení. Započnem ve jménu
Páně.“ V lednu r. 1892 byla stavba
ukončena a duchovní péče o nové hosty
byla svěřena velebnému pánu Vehingrovi
z pařížského semináře pro Missie. Ústav
pozůstává ze dvou velikých, dobře větra-
ných síní a malých kaple. Obydlí missio-
náře jest hned vedle. Započalo se

s 20—30 nemocnými. Mnozí z nich byli
již v takovém stavu, že museli býti ze
svých špinavých doupat odnešeni. Ušet-
říme čtenáře s bližším popisováním,
a podotkneme pouze, že dosáhne-li malo-
mocenství jistého stupně, nedbá nemocný
ani nejobyčejnějších ohledů čistoty a ošet-
řování těla. Počet nemocných vzrostl
v krátké době na 88. Křesťanská láska
a milosrdenství působily tak mocně na
tato hrozným osudem zatvrzelá srdce,
že po šestiměsíční přípravě bylo 63
z nich pokřtěno. Bohužel, že byly pro-
středky missionáře brzy vyčerpány, ač-
koliv spotřeboval pro jednotlivého ne-
mocného jen 5 rupiích (asi 10 korun);
nyní jest odkázán jen na dobročinnost.
V důvěře v Boha neodmítní žádného
malomocného z útulku, který nese jméno
Nejsv. Srdce.

Australie. *Apoštolský vikariat
Fiděských ostrovů.* (Počátky řeholního
života u ostrovanů.) Snaha po vyšší
dokonalosti, která nabyta v řeholním
životě svůj církevně urovaný způsob
a pevnost, vyrůstá tak snadno z kře-
stánské víry, jako květy na stromě.
Není nic divného, že tato snaha pro-
bouzí se i v zemích missionářských u
nově obrácených křesťanů, kteří svaté
evangelium živěji pojímají, a vede je
k vstupování do missionářských, tam
působících řeholí, neb k zakládání vlast-
ních tuzemských klášterů. Nejmladší
výkvět jest družina tak zvaná „Malých
bratří a sester“ na Fiděských ostrovech,
na kterých působí francouzští missio-
náři. Jsou to jinoši a panny, které vy-
nikají zbožností a ctnostmi, a dle způ-
sobu missionářů a sester žijí. Žijí roz-
děleny ve dva malé konventy dle zvlášť-
ních, pro ně zařízených pravidel, nej-
souce dosud žádným řeholním slibem

vázány, „malé Sestry“ pod vedením Sester v missiích, a „malí Bratři“ pod vedením missionáře P. Lahaye. Tento píše o nich apošt. vikáři Msgr. Vidalovi: „Jejich počet vzrůstá denně a s ním i horlivost mladých lidí. Jejich správnost ve cvičbách jest obdivuhodná, jako jejich poslušnost. Za to ale hmotná stránka kláštera není stkvělá. Prostá fidsiánská slaměná chatrč slouží za kapli, ve které se nenalézá ani křížová cesta, která by byla pro noviciát přece tak nutná“. Mimo to nepotřebují ostrovanští novicové mnoho. P. Lahaye myslí, že se stane jednou noviciát „malých bratří“ základem kněžství. I „malé Sestry“ krácejí statně ku předu.

Aequatorální Afrika. Protestantské svědectví o katolických missionářích v Ugandě. — Nebude od místa, podáme-li zde několik vyňatků z listu anglického zpravodaje. Nepředpojatý Angličan píše „Ve francouzské missii panuje největší pořádek a pravidelnost. Každý má svůj určitý obor působení, při čemž se od nižších představenému missii obdivuhodná poslušnost zachovává. Muži, kteří do missie vstoupí, učiní tak s plným vědomím, že pro ně zevnější svět prakticky přestává. Zde se jedná o doživotní vyhnanství, jemuž se radostně a dobrovolně podrobují, bez vyhlídky na návrat do otčiny neb k drahým přátelům, jak tomu jest u anglických missionářů. Jsouce zcela sami na sebe odkázáni, bez vedlejších starostí, které by jim v působení překážely, obřecí veškeru svou energii, aby prospěšně a blahodárně působili; v tom poznávají též jedinou cestu, která jim přísnou uzavřenost jejich života činí snesitelnou. Takový úkol vyžaduje mimo nezlomnou zmužilost a velkomyslnou obětavost

muže, kteří jsou zvláštním způsobem vyvíčeni a úkolu takového schopni. Za takových okolností nemohli bychom učinit porovnání mezi těmito muži, kteří ve své koleji v Alžiru, středisku své missie, byli po dlouhý čas pečlivě vzděláváni, a oněmi, kteří působí v řadách „Church Missionary Society“, nejčastěji kupecké povolání opouštějí a po krátké přípravě v náboženské stránce svého nového povolání bývají vysláni na místo svého působení s nedostatečnou znalostí úkolu sobě svěřeného.“ V dalším podrobuje zpravodaj anglickou organizaci pro missie přísné kritice, kterou mezi jiným úplný nedostatek subordinaace jejich missionářů vystupuje tím křiklavěji u porovnání s důvěrnou a oddanou láskou francouzských kněží ku svému představenému“. „Dále jsem pozoroval“, pokračuje, „že si francouzští kněží udržují stanovisko, kterým jsou vysoko nad svými nově obrácenými povznešení, nepoznal jsem nic z oné důvěrnosti v chování, kterou by se tuzemcům na roveň postavili, a která zde tolik škody působí a není na místě. Missionář musí hledět, aby vzbuzoval v lidu úctu, a to se stane jen tenkrát, postaví-li se svým příkladem v každém ohledu vysoko nad domorodce. Myslím, že se velice mylí ten, kdo má za to, že, připodobní-li své sociální postavení dle v zemi obvyklé jednoduchosti a nízkosti, snad si získá většího vlivu nad takovým lidem“. Zpravodaj nemůže se též rozehrát pro odpor protestantských missionářů ku skvělým obřadům církevního kultu, který vede u anglických missií až k úplnému nedostatku každého náboženského a svatého rázu jejich modliteben, a vychvaluje jednoduché a přec zbožnosti plné služby Boží v katolických missionářských kaplích. Jana K.

Obsah „Obrany“ :

Boj proti klerikalismu. František Žák. — Skromná odpověď ku skromným otázkám. Podává Fr. Pohunek. (Pokračování.) — Byl-li sv. Petr v Římě? Metoděj S. Libušin. — Den postu. Obrázek z trestnice. Napsal A. Dostál. — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace : Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václav Kotrba, odpovědný redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba) v Praze.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovni ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperátor na Král. Vinohradech.

Pentekostes.

A naplněni jsou všichni Duchem Svatým.
Skut. Apošt. 2. 4.

Rozumí se, že sv. Apoštolové. Naši páni mladočeši dar výmluvnosti sice mají také, nikoliv však od Ducha svatého. V poslední době ostatně i ta bere za své. Na říšské radě dlouhé porady o valutové předloze neposkytovaly dost vděčné látky, a jest to pole, které není pro každého; doma pak boj proti klerikalismu přece neměl ten výsledek, jakého si páni přáli, i cítí se asi tím stálým rozčilováním trochu zmalátněni. Pro naše blaseované nervy musí si vymyslet něco dráždivějšího. Co by se národ pro klerikaly dnes tak přes příliš echauffiroval? Peněz mnoho nemají, moc a vliv žádný, dle liberalních a socialistických listů jsou to směšní fanatikové, zpátečníci, hlupáci, tak co z nich dělají ještě důležitou personu? Snad až páni mladočeši ve jménu slovanství rakouského podají předlohu na nucený civilní sňatek, rozčeří se vlny bouřlivěji. A bude zapotřebí brzy nějaké takové rozhodnější akce, kterou by se zotavili a před lidem restaurovali, nebo už i s koalici to praská a s nastávajícím deficientem musí národ mít už trochu trpělivosti a soustrasti a nemůže proti němu jen a jen soptit hněvem. Ostatně jsou proti ní všichni, i klerus.

Také jest to české veřejnosti až na šlechtu celkem lhostejno, zavedou-li všeobecné hlasovací právo čili nic, ba ani klerikaly nelze vyhlásiti za nepřátele lidu, nebo ač jsou přesvědčeni, že nepřinese lidu mnoho skutečně dobrého, nestaví se proti němu, když dělný lid vidí vší mocí v něm svou blaženost. Ani punktacemi nikdo nebrozí, ani státní právo nikdo neupírá, jen šlechta dá někdy příležitosti k útokům — ostatně politický život přišel do kolejí, v nichž necítí se pánové dobře. Žijí jen s přízně a hluku davu, a ten jim teď schází; všady zahostuje se jakési ticho, které hraničí na nevšímavost. Pro tichou práci národní nejsou, ani seděti v parlamentě za peníze nejsou s to. Nepřijde-li tedy nějaká nová vážnější akce, přijde, kde se vzal tu se vzal, nějaký „vítr prudký“ a zatřese jimi hodně nemilosrdně.

Ó, kéž by přišel jen nějaký duch nový, duch dobrý, který by probudil národ z jeho spánku a poblouzení. Naděje na to prozatím ovšem není, a nezbývá nám než čekat. Kéž by nás Pán Bůh aspoň jakž takž při zdravém rozumu zachovati ráčil.

Než, mluvmе vážně. V tom jsou všechny hlasy za jedno, že nejen my, ale že společnost západní vůbec nalézá se v jakémsi náboženskomravním a socialním úpadku, v krisi, která musí se nějak rozřešiti, a to buď úplným návratem k zásadám křesťanským a nebo rozkladem nynějších společenských forem a utvořením forem zcela nových. Nynější stav udržitelný není. Obatábory duchů, ať jsou si toho vědomy čili nic, jsou četné: jak tábor oněch, kteří drží se zásad křesťanských a na základě těchto chtějí klidný pokrok veškerého snažení lidského, tak i těch, kteří s minulostí úplně zlomili a s dychtivostí chorobnou po novém touží. V jistém smyslu lze i humanismus, i reformaci i revoluci považovati za vývin tohoto ducha nového i dáti dnes zcela seriosně otázku, kterou dal kdysi kardinál Richard: *le monde, sera-t il chretien?* Nebo z druhé strany lze s jistotou znamenati jakýsi návrat ku křesťanství velice opravdový. Co se tedy stane? Kdo zvítězí?

Pro nás otázky té není, mluví-li se všeobecně, Církev vzdělána jest na skále nerozborné. Tedy ani ideje, ani pravdy, ani zásady křesťanské nikdy nezmizí z veliké části lidstva, ani církve, jich představitelka, jako společenský útvar. Avšak v konkrétnosti můžeme se tázati zcela dobře, udrželi-li se v naší západní společnosti jako zásady vůdčí a panující, nebo katolickost církve nezávisí ani na počtu její vyznavačů, ani na tom, mají-li její pravdy vrch v té které společnosti. Ona jest katolickou svou všechny spasiti mohoucí universalností. —

Není divu, že při této otázce v době „Pentekostes“, v době svatodušních svátků zalétá duch badatelův do té staré společnosti řecké a římské, za které vyhlásil Ducha sv. na apoštoly se stalo. Podivno, jaké s naší nalézáme v ní podobnosti. Ctěme Döllingera, Friedländera, Weisse, jaký obrovský material poskytují nám k podobné meditaci. Není-li nevěra římských šviháků zcela totožna s naší? Není-li filosofie naše zrovna opakování toho, co podali nám Řekové od Platóna až do stoiků římských, pantheistů a nevěrců. Není-li socialní nesrovnalost zrovna kopií starých neduhů společenských z doby císařů?

Nebyly-li tehdy liberalní hesla a hlasy po opravách mohutným duchovním proudem doby? Nepodobá-li se celý ten život soukromný, rodiný, společenský, ta osvěta a mravnost převelice z dob prvního a druhého století v mnohém neduhům, na něž i naše společnost stůně? Ano, ač v mnohých věcech, jak samo sebou se rozumí, stojí vysoko nad oným, v některých poklesla ještě níže.

Nemůžeme to zde rozvíňovati. Dotekli jsme toho jen, abychom mohli položit si tu otázku, jak to dopadne dnes? Má křesťanství ještě tu sílu, kterou ukázalo, změnivše za dvě století tvářnost země? Je naše společnost schopna, aby tento zúrodňující vliv přijala a jím se obrodila? To prvé jest ovšem pravda, nebo jest to síla Boží, věčně stejná. A Thiers krásně napsal ¹⁾: Kdežto pohanství ani na okamžik nemohlo snést soudu rozumu, trvá křesťanství přes Descarta a jeho zákon jistoty, přes Galilea a jeho stanovení poměru

¹⁾ De la propriété, conclusion.

k slunci, přes Newtona a jeho zákon gravitační, přes trůnoborce Voltaira a Rousseau-a. Jedná se tudíž jen o to druhé.

Čteme-li o oněch bohatých římských třídách, které ztrativše dávno již věhlasné římské ctnosti s vírou ve staré bohy, trávili život svůj v rozkoších a prostopášnostech zvoláme: ne tito lidé, kteří za jednu večeři dovedou vyhoditi milion, jsou naprosto neschopni, aby stali se vyznavači nauky, hlásající: zapři se, vezmi kříž svůj a následuj mne. Čteme-li, jak neskonale hrdý na svou učenost byl ten athénský areopag a to římské forum, opět řekneme: ne, tito lidé neskloní svůj rozum před rybářem Petrem nebo filosofem Pavlem. Čteme-li pak o těch milionech bytostí duševně i tělesně zotročených, jak v cirkusových hrách nalézají svou blaženost a v krvi útěchu, opět řekneme: nikdy nenadchne se tento tupý mozek a hrubá surovost idealy a pravdami nauky, příliš vznesené i pro duchy nejlepší. A přece se to stalo, to dílo neuvěřitelné. Našly se ženy, které svlékaly svá měkká roucha, aby oděly se v zíně. Labužníci šli na poušť, prostopášníci se mrskali, filosofové stávali se duchem prostí v Kristu, otroci umírali na kříži pro idealy. Jest to skoro neuvěřitelné, a přece se to stalo.

Soudíce tedy dle analogie, pravíme, ano jest možné, aby i v naší společnosti prohloubené křesťanství vykonalo opět zázrak obrození sociálního. Zmohlo-li křesťanství nevěru a pýchu pohanských filosofů, jest s to podmaniti si opět moderní vědce, zvláště po tolikerých marných pokusech, ho vyvrátiti, jak napsal Ed. Laboulaye²⁾: „System Spinozův nepřežil svého mistra. System Hegelův zemřel a zanikl jako všechna díla lidská. Jediná filosofie trvá; 18 století tak málo ji opotřebovala, že lidstvo sotva počíná jí rozuměti. To jest učení Toho, který jedině mohl říci: Budete-li zachovávatí slova má, poznáte pravdu a pravda vás osvobodí“.

Jak ale po stránce mravní? Může-li křesťanství opět zvítěziti u nás? Přiznáváme se, že jsme pessimisty, avšak nezapomínejme, že ta denní mravnost jest konečně výsledek zásad a pravd vědeckých. Jakmile věda jen poněkud dá se proniknouti křesťanstvím, nastane obrození ihned. Podle zásad vědy, pravil Brehm, mluvě především o vědách přírodních, utvářejí vzdělanci způsob svého života. Odůvodňoval tím jich bezbožectví. Napraví-li věda, co zavinila, a přiblíží-li se ku křesťanství, bude ihned lépe. Podmínky k tomu ve společnosti jsou. Jest i tu obrození možné. Lamartin řekl dobře³⁾: „Považuji křesťanství za nejširší a nejčistší emanaci božských zjevení, jakéž kdy osvitily a posvětily rozum lidský“. Kdo tohoto posvěcení rozumu, a dodejme: i života okusil, neopustí více křesťanství. A takových bylo a bude vždy.

Ale, stane-li se to obrození také zrovna u nás? Kéž by to Bůh dal a my v zájmu naší spásy věčné i prospěchu národního naplnění byly oním obrozujícím duchem sv., který na sv. Apoštoly se vznesl, aby národu milovanému vrátila se jeho bývalá věrnost Bohu a velikost a sláva časná, jeho žulový charakter, jeho ctnost, kterou ač malý silou obrem se stával. Kéž by i nám přišly nové Letnice: náboženské a mravní probuzení.

Fr. Žák.

²⁾ Etudes mor. et philos. p. 56.

³⁾ La chute d'un Ange, Avertiss.

Skromná odpověď ku skromným otázkám.

Podává FRANTIŠEK POHUNEK.

(Pokračování.)

N o c B a r t o l o m ě j s k á. O té píše protestant Vilém Cobbett v díle už jmenovaném následovně:

(289.) Ač prolití krve v noci Bartolomějské událo se ve Francii, bylo přece velmi vydatným pramenem pomluv proti náboženství našich otců; protestantští spisovatelé brali si odtud záminku k ospravedlňování neb omlouvání tak mnohých ohavností různých jejich sekt a královna anglická se svými ministry brala na něm tolik úcastenství, že musím o něm vypravovati.

(290.) V § 273. až 281. jsme slyšeli o zrádných činech Coligny-ových a v § 278. jsme vyprávěli, jak tento tak zvaný „svatý“ (v ženevském kalendáři byl totiž Coligny vřaděn mezi světce církve reformované) udatného a vlasteneckého kavalíra, jakým byl vévoda z Guisů, úkladně dal zavraždit. Touto vraždou však nezničil celou rodinu Guisů. Žilť ještě syn a ten mohl svého otce pomstít; spravedlivou pak pomstu syna tohoto měl zrádný Coligny ještě pocítiti. Viděli jsme, jak mezi králem francouzským a odbojnými jeho poddanými nastal mír; ale Coligny ukazoval stále, že zrádné jeho úmysly pouze drímaly. As ve čtvrtém roce po uzavření míru, podnikl král cestu po svém království; Coligny a jeho spojenci zosnovali plán, krále buď zavraždit anebo zajmout; ale král jim unikl a dostal se po jízdě velmi namáhavé a nebezpečné šťastně do Paříže. Vznikla nová válka občanská, po níž následoval nový mír; ale na obou stranách bylo spácháno tolik ukrutností, že to ku pravému smíření nedošlo a dojiti nemohlo. Protestanté jednali právě tak krvežíznivě jako katolíci a jejich chování bylo podle přiznání vlastních jejich dějepisců často, ať nedíme vždy, znamenáno loupeživostí, pokrytstvím a vérolomností, jakých jejich nepřátelé neznali.

(291.) Za doby tohoto míru podařilo se Colignymu nejnižším se přetvařováním vplížiti se do přízně mladého krále, a za příležitosti sňatku sestry královny s mladým králem navarrským (pozdějším to králem Jindřichem IV.) přišel Coligny, jenž byl teď po smrti Condé-ově hlavou sekty své, ku pozvání královu ve společnosti protestantských přívrženců svých do Paříže, by se účastnil svatebního veselí. Když tam byl den neb dva, střelil po něm někdo na ulici a způsobil mu dvě nebo tři rány, které však nebyly nebezpečny. Jeho přívrženci kladli to za vinu mladému vévodovi z Guisů, ač pro toto tvrzení nikdy nebylo podáno důkazu. Shromáždili se tudíž kolem svého vůdce a hrozili pomstou, což bylo zcela přirozeno. Královský dvůr se usnesl, bera toto za důvod pro své ospravedlnění, rázně předejiti a v neděli dne 24. srpna r. 1572., na den sv. Bartoloměje byl úmysl ten proveden. Příměti mladého krále, by dal k tomu svoje svolení, stálo mnoho práce, ale domluvami a prosbami matky své, bratra svého, vévody z Anjou a vévody z Guisů, byl konečně přec získán. Hrozné rozkazy byly vydány a v určité době dáno znamení. Vévoda z Guisů vrazil se zástupci přívrženců svých do domu, v němž bydlel Coligny, jehož mrtvola byla brzy potom vyhozena oknem. — Lid pařížský, kterýž protestanty na smrt nenáviděl, nezapomněl toho, že **Coligny vydal Havre a Dieppe Angličanům**; nezapomněl, že Coligny a jeho protestanté tohoto starého nepřítele Francie znova uvedli do země, a že tento zrádce a jeho sekta posledního vévodu z Guisů, tohoto statného kavalíra, kterýž vypudil Angličany z Calaisů, této poslední jejich opory, zrádně zavraždili, zavraždili oukladně v tom okamžiku, když se chystal k tomu, aby starého nepřítele Francie vypudil z Havru, kteréžto město vydali mu Coligny a jeho sekta; lid pařížský se musil rozpomenout na všechny tyto věci a když se na ně rozpomenul, musil nenávidět jak

Colignyho tak jeho sektu. Mimo to bylo málo takových, z jejichž příbuzných by byl někdo nepřišel o život aneb netrpěl tím neb oním způsobem durch die Räubereien und Metzereien dieser herumstreifenden und mordenden Calvinisten, podle jejichž víry dobré skutky byly neužitečné a žádný ani sebe podlejší a krvavější skutek takovým, aby mohl zatarasit bránu k věčné blaženosti. Tito „protestanté“, jak byli nazýváni, neměli s protestanty doby naší podobnosti více nežli sršně s včelami. Jméno jejich bylo tenkrát stejného významu se slovem bandita a ti, kteříž je nosili a tím se stávali ochotným nástrojem každého ctižádostivého odbojníka, byli pro Francii větší metlou než zevnější válka, mor a hlad dobromady.

(292.) To-li uvážíme a vzpomenem-li si, že lid, jenž jest vždycky náchylným podezření rozšiřovat nad meze rozumem stanovené, ze všech stran slyšel křičeti „zrada!“ — jest se čemu diviti, že se vrhli všichni na přívržence Coligny-ovy a že nešetřili žádného sektáře, kterého dopadli? To-li si připomenem a uvážíme-li, že syn zavražděného vévody z Guisů jim příkladem svým předcházel: není to potom odporné porušování pravdy, připisuje-li se toto krveprolití „zásadám náboženství katolického?“ Tímtež právem mohli bychom skutek Bellinghamův, který, sotva že byl do Newgate odveden, poslal si pro svou anglikanskou modlitební knížku, připsati zásadám církve anglikánské. Nikdy však nebyl nikdo tak podlý a tak nestydatý, aby to učinil; proč pak jsou tedy lidé tak podlí a nestydatí, že připisují toto francouzské krveprolití „zásadám katolickým?“

(293.) Prolití krve v Paříži překročilo daleko přání dvora a do měst venkovských byly bez odkladu rozeslány rozkazy, by se podobným výstupům předešlo. Přec však udály se podobné výstupy na mnohých místech; ale ačkoli někteří spisovatelé protestantští úhrnný počet pobitých udávají na sto tisíc, udává přece r. 1582. vydaný přehled, jenž jest zpracován na základě seznamů sesbíraných od pastorů v rozličných městech, onen počet pouze na **786 osob!** Dr. Lingard (Dějiny Anglicka — překl. něm. — sv. VIII. str. 437) praví s obvyklou svou poctivostí: „Zdvojnásobíme-li tento počet (totiž 786), nebudeme daleko od počtu pravého“. Spisovatelé protestantští udávali počet zabitých na 100 000, pak sklesli na 70.000, pak na 30.000, potom na 20.000, posléze na 15.000 a konečně na deset tisíc! Samá to čísla okrouhlá! Jeden z nich chtěl ve chvíli (se své strany) velmi neopatrné, by mu pastorem sami udali jména pobitých, a obdržel všeho všudy 786 jmen! („Hus“ tedy musí ze svých sedmdesáti tisíc sleviti ještě mnohem víc nežli úplných 60.000, nebo kdybychom šli ještě mnohem dál, nežli Dr. Lingard a kdybychom řekli: dejme tomu, že počet zavražděných v osudné noci Bartolomějské místo 786 osob, jejichž jména mohli protestanté zjistit, byl třikrát tak veliký, což je zajisté se strany naší velká koncesse, a že by tudíž místo 786 osob obnášel celkem 2358 osob, přece by se ještě nedostávalo časopisu „Husu“ na jeho plných sedmdesát tisíc celých sedmašedesát tisíc šest set dva a čtyřicet osob, což je, myslíme, trochu mnoho. Z údajů těchto viděti, jak uměli mnozí dějepisci protestantští ztráty a útky, kteréž utrpěla strana protestantská, brozně zveličovat)! — Dejme však ještě slovo Cobbettovi, kterýž, maje na mysli číslo naznačené Drem Lingardem, dále takto píše v §. 294: „V pravdě hrozný počet, ale ani z polovic tak velký jako je počet katolíků anglických, kterýmž dala právě v této době (ve čtrnáctém roce svého panování) protestantská královna Alžběta břicha rozpárat anebo je tak dlouho mučit, až se kosti jejich vymykaly z důlků, neb je poručila rychle odstranit, neb je nechala umřít buď v žaláři nebo ve vyhnanství a to — nota bene — nikoli pro vzpouru, zradu, plenění a úkladnou vraždu, kterýchžto věcí dopustili se Coligny a jeho soudruzi, nýbrž jedině a pouze proto, že se drželi náboženství otců svých, kteréž ona sama po mnoho let vyznávala a že mu bude upřímně oddána, přísahala!“ (Cobbett l. c. str. 320 – 346)

Protestant Cobbet odpírá tedy rozhodně tomu, že by ku krveprolití v noci Bartolomějské bylo snad došlo z pohnutek náboženských, jak nepřátelé církve katolické beze všech důvodů, ba proti všem důvodům, odvažovali se tvrditi. Nyní se však již, bohudík, náhledy v příčině této tříbí, tak že nejsou již ani na straně protestantské žádnou vzácností mužové, kteří se směle odvažují říci, nedbajíce křiku fanatických svých souvěrců, že příčinou válek hugenotských a neblahé noci Bartolomějské nebylo náboženství, třebas bylo nejednou od válčících stran bráno za plášť, nýbrž politika, zájmy státní, zájmy dynastické, jež Hugenoři ohrožovali. Tak píše na př. protestant Bedřich Hellwald: „Jako Německo, tak sestávalo i Francouzsko z četných malých, skoro úplně nezávislých panství, až se podařilo vladařům z rodu Capet (Kapé) podrobit je své nadvládě a tak obnoviti politickou svobodu Francie. Ludvík XI. zlomil moc šlechtických vasalů a stal se tvůrcem jednotného Francouzska se spořádanými poměry vnitřními. Jeho nástupci rozvinuli dále onu později tak tížící centralisaci, ve kteréž spočívá ještě i nyní zčásti síla, z části pak slabost Francie; oni poznali, že protestantismus tímto systémem musí otrásti, neboť byla skutečně u kalvinistů francouzských náboženská svoboda spojena s ideami republikánskými.... V zájmu této státní jednoty usilováno pak takoruka mečem a ohněm o vyhubení hugenotů. Třebas by nás nyní, a to právem, hrůzy pařížského krveprolití čili noci Bartolomějské (24. srpna 1572) naplňovaly sebe větší ošklivostí, mělo přece veškeré chování se vládců francouzských oproti protestantům patrně za základ velikou myšlenku státnickou.

Války hugenotské (1562—1589) brozily zemi poznovu rozkouskováním a zárodek k takovým dalekosáhlým politickým následkům spočívá v každém „reformatorském“ hnutí na poli náboženském. Kdekoli se uchytil protestantismus, působil v ohledu politickém rozkladně. Kdekoliv se i za dnů přítomných vyskytne nové hnutí náboženské, dostává se ihned s platnými zákony státními do většího nebo menšího sporu, což jest velmi snadno vysvětlitelné, proto že platné státní zákony na to, co není ještě vyvinuto, nemohou bráti ohledu. Vykonávání platných zákonů stává se pak ale přirozeně pro novou sektu potlačováním, ba pronásledováním.... Každá spořádaná státní moc musí však přirozeně ve svém vlastním zájmu národní jednotu, již se jedenkrát dopracovala, ze všech sil svých hájiti, nehledíc ani k tomu, že obnovení národní jednoty je vždy velikým ziskem kulturním. Tento zisk, tato vymoženost je pak tím větší, čím větší a čím neporušenější jest národní jednota. To však nutně předpokládá vedle jednoty národní i jednotu náboženskou, proto že, jak už dříve praveno, nic nedovede národní jednotu tak snadno podkopat, jako právě rozštěpení v ohledu náboženském. Německo ve válce třicetileté jest toho dokladem nejsmutnějším. Nedá se popřít, že jednota v ohledu náboženském dodává národu i v ohledu národnostním takové síly, že její cena kulturní převyšuje vše, čeho národ vyloučením svých dissidentů či jinověrců pozbývá. Z tohoto stanoviska nebude lze popřít, že protireformace, kteráž se v Německu ovšem jenom částečně, ve Francii však potlačením a vypuzením hugenotů úplně zdařila, měla za základ zdravou myšlenku státnickou“ (F. von Hellwald, Culturgeschichte. (3.) II. 445. 508).

Též Dr. Hagenbach, protestantský professor v Basileji, vyvrací ve své knize: „Evangelický protestantismus ve svém poměru ku katolicismu v 16. a 17. století“, mnohé falešné pověsti, jež protestanté dali do oběhu proti katolíkům a mezi jiným dí, že prý nechce, jako se to často stává, za ukrutnosti noci Bartolomějské zodpovědným činiti katolicismus; zde prý rozhodovaly vášně lidské a sobeckost a nikoli víra. Vůbec prý jest se třeba chrániti líčiti věc tak, jako by vyznání katolické samo sebou vedlo k fanaticismu, protestantismus pak k snášenlivosti, neboť prý by se velmi snadno mohly mezi hugenoty najít příklady divokého fanaticismu; tak prý se na př. jeden z nich chlubil vítězným věncem ze samých uší uřezaných mnichům, a mimo

to prý se dopustili hugenoti mnohých neřestí v katolických kostelích a klášterích. Též pozdější dějiny obrazoborství v Nizozemsku a řádění Puritánů v Anglicku a Škotsku ukazuje prý, že církev protestantská nebyla prosta podobných excessů nejhoršího blouznilství. (Str. 86. a 87.) (Dok.)

Den postu.

Obrázek z trestnice.

Napsal AL. DOSTÁL.

(Dokončení).

„Zase stejnou vedete. Myslím a chcete li, také se přesvědčím, že vaše jmění jest zcela v pořádku. Vytrpíte si trest, ušetříte si nějaký krejcar a za čas vyjdete z trestnice. Ještě vám nebude třicet. To jest nejlepší věk, to jest doba práce. Nemusíte v Ptačině zůstat, prodejte chalupu a usadte se jinde. Než dle toho, co jste vypravoval, nikdo vám nebude dělati výčitky. Mnoho vám bylo křivděno. Trestnice není k tomu, by zde lidé zahynuli; naopak odtud mají se vraceti k životu. Proto jste v samovazbě, byste se nepokázil. Kdybyste se nezměnil a sám sebe užíral, budete dán do společnosti starých darebáků. Litujte své viny, pusťte z mysli nekalé myšlenky, a radujte se, že budete propuštěn. To jsem vám chtěl říci. Máte nyní pokdy a uvažujte o tom. Vzpomeňte na Boha, na své rodiče a nebohou duši svoji. S Bohem!“

Duchovní rychle vstav, odcházel. Běželo mu také o dojem svých dobře míněných slov. Zapadly dveře a dozorce na chodbě si oddechl. Byl sice zvyklý těmto návštěvám, ale dnešní trvala poněkud příliš dlouho. Také zaslechl prudší výrazy.

„Však jsem měl strach“, pouze řekl.

Kněz se usmál.

„Ten není nebezpečný. Odpoledne přijdu ještě“.

Dozorce postrčiv si pušku na rameno, zavrtěl hlavou. Co ten zde stále chce? Trestanec v temné komoře 24 hodiny zůstatí musí, i kdyby se sebe lépe choval. Něco jiného jest, když by nechtěl pracovati.

Pomalů se vlekou hodiny v trestnici. Na dvoře se vystřídala vojenská stráž z kasáren, zacinkal zvonek na kapli, a všecko zase v obvyklém pořádku. Výjimkou jest, když přivezen nový transport trestanců, kteří prošli lázní porotní síně a mají několik „májových“ nebo když v protější hospodě užívá některý propuštěný příliš svobody, až ho znovu seberou. Jinak budova, dle nejnovější soustavy vystavená, zdaleka straší. Časem přichází až ke zdím otec nezdárného syna, který v trestnici pyká za své hříchy. Říká se, že otec ten jest pomaten.

Velmi zřídka se stane, že jest celá trestnice na nohou, když některý trestanec uteče ze zahrady, kde pracoval, z procházky nebo přímo z cely. Ale pak jest s ním zle, velmi zle, jakmile jest dopaden. Panuje zde jakýsi druh lynčování hned na místě pro věčnou paměť, poněvadž útěk mívá hrozné následky, že dozorce nebo i více jich jest zbaveno chleba na hodinu.

K večeru přišel duchovní správce k temným komorám. Nejprvé vešel k cikánu, který pro vzdory a neposlušnost sem byl vržen. Jakmile se dveře otevřely, bylo slyšeti bohopusté nadávky v cikánské řeči. Odmlouval, zapíral na jiné vinu svaloval „živým Bohem a Jeho matuškou“ se dokládaje.

Odtud šel kněz do cely sousední. Zde bylo ticho jako v hrobě.

„Jste zde?“ zeptal se správce.

„Číslo 679“, zněla odpověď z temného kouta.

„Jak se vede?“

„Již mně jest lépe. Ulevilo se mně, že jste mne, otče duchovní, vyslechl a se mnou takovou soustrast měl. Uvažoval jsem a přicházím k přesvědčení —“

Trestanec se zamlčel.

Kněz pootavřel poněkud dvěře, ne aby zavolal dozorce, ale aby aspoň trochu viděl. Nemohl tmy snést a také chtěl světlý paprsek poskytnouti vězněnému.

„K jakému že jste přišel přesvědčení?“

„Ze jsem jednal špatně —“

„Bohu díky!“ pomyslí si duchovní.

„Jinak jsem si měl počínati. Smrt pro Stránského byla trestem malým. Měl jsem mu připravit jiné pokoření. Přenáhlil jsem se —“

Kněz viděl, že jest Vaňous posud na cestě nepravé, třeba mu kmitlo v hlavě jeho jasnější myšlenka. Upozornil ho na to, dotazuje se, jak se chce zachovati pro budoucnost.

„Chci žíti, budu klidnější; chci se smířiti s Bohem a čekati, až nadejde hodina vysvobození“, odvětil jinoch.

„Tak vás rád slyším. Tím se jenom zachráníte a na životě udržíte“, pochválil duchovní.

„Děkuji vám, že jste mne na tuto cestu přivedl. Zachovám se dle vašich slov. Jenom kdybych věděl, jak jest v Ptačíně, co se stalo s mým majetkem —“

„Buďte bez starosti. Opatřím vám důkladnou zprávu. Mám v té krajině známého, který se na všechno zeptá, a kdyby se něco nedělo řádně, sám vám to upraví. Až vyjdete z trestnice, všechno vám bude odevzdáno“.

„Ještě bych o něco prosil“, ozval se po chvíli Vaňous; „když už budete laskavě psáti, zeptejte se také, co se stalo se ženou Stránského?“

„Vsechno se stane, jenom klidně čekejte. Ráno vyjdete z tohoto místa s upokojenější duší se srdcem tišším a s chutí budete pracovati“.

Duchovní odešel a Vaňous upadl opět do rozjímání, těžkých myšlének a úvah. —

Příštího dne byl Vaňous jako proměněný. Dal se ohlásiti u ředitele. Ten se domníval, že bude žádati za přeložení ze samovazby.

„Čeho si přejete?“ tázal se.

„Mám zde uschovanou částku peněz; prosil bych o 50 krejcarů“.

„A nač?“

„Chci dáti na mši sv. za toho člověka, jejž jsem včera rok zavraždil“, řekl trestanec.

Ředitel se podivil.

„Kdo vás k tomu ponuknul?“

„Mé vlastní nitro mne k tomu nutí“.

„A ze samovazby nechcete?“

„Ne, pane řediteli; dá Bůh, že to vydržím“.

Ředitel dal trestanci vyplatiti peníze na neobvyklý v trestnici účel a Vaňous dal sloužiti mši sv. za Stránského právě v ten den, kdy měl tento pohřeb a kdy úkladný vrah se kál ze hříchů svých.

Od té doby byl Vaňous v samovazbě spokojenější; chutnalo mu jísti, klidněji spal a pracoval ke vši spokojenosti. Už nebylo ani řeči o přesazení do společné dílny. Dozorci si nemohli vynachváliti a správce ať duchovní ať světský byl zcela spokojen. Vaňous poznal svou vinu, litoval jí a chtěl žíti. Počítal, kdy opustí trestnici a kolik měsíců zde ještě pobude.

Jednou vešel do cely jeho kněz. Jinoch s úsměvem ve tváři ho přijal. Postavil se v odměřenou posici.

„Přináším vám zprávu z vašeho domova —“

„Díky Bohu!“ zvolal Vaňous.

„Budete spokojen. Zde čtete!“

Duchovní podal trestanci list z farního úřadu, v němž se vědomost dávalo, že byla za zemřelého Rudolfa Stránského obětována mše sv. a každý se nad to událostí pozastavoval, když ve známost přišlo kdo na duši zavražděného pamatoval! Také zde bylo psáno, že Vaňousova chalupa jest v nejlepším pořádku, jsou v ní nájemci řádní, bezdětní manželé Hruškovi, které Vaňous

znal, a věda o nich, hlavou přikyvoval, že úplně s tím souhlasí. Nájemné ukládáno na úroky.

Stránská se prý odstěhovala k rodičům, z chalupy ničeho neodstranivši. Nežádala žádného odškodnění za ztrátu svého muže. Příliš se změnila. Nemá dítě a živí se rukama svýma. Chystá se na službu. Lituje velice, že se stala Františkovi nevěrnou a že na ní spočívá veliký podíl viny těch událostí, které tolik tichou vesnicí pobouřily.

Celá obec posud vzpomíná na Vaňousa a každý lituje, že tak řádný a spornivý jinoch neblahým osudem byl stížen, zatím, co jiní hlavní vinu nesou. Na konec pozdravoval staříčkový farář bývalý Františkův učitel a vychovatel, který list tento psal, svého žáka a nynějšího trestance.

Když Vaňous list přečetl, sklesly mu ruce a z očí se vyřinuly bohaté slzy. Mlčky založil hlavu.

„Hleďte jak všechno máte v pořádku!“ řekl kněz.

„Tolik lásky jsem nezasluhoval!“ odpověděl Vaňous. „Tak se starají o — vraha!“

„Zde není nikdo vrahem, nikdo zlodějem, křivopřísežníkem atd. Spravedlnosti bylo učiněno zadost, tady si máte odbyti trest a vyjít jako řádný muž. Vidíte, váš bývalý učitel útrpnost má s vámi, vaše milenka lituje skutku svého, a všichni v obci cítí s vámi; a vy byste se zakopával, sebe ničil, život si otravoval? Myslím, že jste nyní vyhojen —“

Vaňous mlčky přisvědčil.

„Za čas opět se zeptám ve vašem rodišti. Nyní pak dám otcovskému vašemu příteli zprávu potěšitelnou, že jste se změnil, litujete hříchů svých a jednou zcela řádný a vážný se navrátíte do rodné obce. Tak vám budu připravovati půdu, byste našel u svých sousedů ochotná srdce, která by vás přijala ve svém středu.“

Kněz spokojeně odcházel, že vykonal při tomto jinochu zcela povinnost svoji, a Vaňous ještě chvíli seděl zadumaný. Byla neděle, den odpočinku a v srdci Vaňousově bylo blaze i v trestnici při kolikanásobné stráži. Měl klidné svědomí.

Ještě dvakrát strávil Vaňous hrozný den v temné komůrce o postu a tvrdém loži a vždycky v ten den ohlašoval v Ptačíně duchovní mši sv. za zemřelého Rudolfa Stránského.

Duchovní často jinocha navštěvoval, s ním rozmlouvaje a ho potěšuje. Také udržoval spojení k vůli němu s farním úřadem v Ptačíně. Vaňous zvěděl že Mádlá odešla na službu, že ve vsi hořelo, ale jeho chalupa byla zachráněna že se za ovoce na zahradě stržilo deset zl. atd.

Ale nemálo byl Vaňous zarmoucen, když zvěděl, že duchovní správce v trestnici ustupuje mladšímu spolubratru a odchází na venek na faru. Ačkoliv v trestnici pracoval s láskou pro blaho káránců, byl milován vděčnými trestanci, přece se dočkal mnohých nevděků, a posléze se ustanovil, že na stará kolena odtud odejde a farářem se stane.

„Otcovský příznivče!“ zvolal Vaňous, když správce posledně do jeho cely vstoupil. „Jak mně bude zde smutno!“

„Však tady už dlouho nepobudete“, těšil kněz zarmouceného. „Odpočívám vám svému nástupci, a budete-li se nadále takto chovati, při amnestii bude vám zbytek slev.“

„Kéž by to dal Bůh!“ zatoužil trestanec.

„A až vyjdete odtud a usadíte se, někdy mne navštívte. Z Ptačína do Újezda jsou pouze čtyři hodiny cesty.“

„Dovolím si, když připustíte, můj dobrodinče a ochránče“, sliboval Vaňous.

Na rozhodnou knězi políbil dvakrát ruku, skropiv ji horkými slzami. Vždyť mu zachránil život!

A zase pomalu míjel čas v trestnici. Jakoby každému dni v paty připevněna byla přítěž centová. S největší dychtivostí očekávána nějaká důležitá

událost v mocnářově rodině. Vždycky jeden nebo dva trestanci předčasně uniknou z vězení v podobných okamžicích. Milosti oné se dostává nejlépe doporučeným.

Vaňous od té doby, co poznal vinu svoji, litoval jí a na pravou cestu byl přiveden, choval se co nejvzorněji. Ve škole vynikal, v kostele pilně naslouchal, mohl býti uveden i do zahrady, kde v létě pracoval svědomitě. Třeba u něho dozorce stál s puškou na rameně, přece mohl býti bezpečný, že se vězeň nehne.

Při nejbližších jmeninách císařových byl ředitelem doporučen a také se mu dostalo nejvyšší amnestie. Radost Vaňousova byla k nevypsání. Rozloučil se s celou, kde pykal za vinu svou, šel se podívat na temnou komoru, kde skrápěl slzami tvrdé lože, nejdéle však prodlel v kapli na svém místě hned pod kazatelnou. Poděkoval představeným, rozloučil se s dozorcí a vyšel na svobodu. Nespěchal hned do protější hospody, by si vynahradil čeho v trestnici postrádal, chvátal k městu a odtud ke svému domovu. Ale nohy se pod ním třáslly, slunce ho píchalo do očí a nějak se mu dělaly mžitky. Svoboda ho omamovala. Ohlédl se po příšerné budově, která ho kolik let hostila, a pak si sáhl na čelo, jakoby se rozpomínal. Všechno se mu zdálo jako sen.

Tu si vzpomněl na přítele, který jako otec ho poučoval. Musí se řídit jeho radami, musí poslouchati jeho napomenutí, vésti řádný a správný život vezdejší.

Ačkoliv byl na svobodě, přece mnoho nechvátal. Stydl se lidí. Rovně mířil k Ptačínu a před vesnicí dlouho stál zamýšlen. V hospodě ho ani nepoznali. Starosta slyše ho, zarazil se.

„Co tu děláš, Frantiku? Tys?“ řekl váhavě.

„Utekl, chcete říci“, usmál se Vaňous. „Nikoliv, jsem na svobodě. Zde jsou mé listiny. Dostal jsem milost a zbytek trestu mně byl odpuštěn.“

„Z toho viděti, že jsi se dobře choval. A co nyní počneš?“

„Ani nevím. Nejlépe by snad bylo, bych všechno prodal a vystěhoval se.“ Hlava jinochova sklesla na prsa.

„Toho nedělej! U nás jest na všechno zapomenuto. Ani rodiny Stránských tady není. Jsi očištěn a nikdo ti nebude vyčítati. Na zimu můžeš už hospodařiti. Zatím se srovnáš s Hruškovými. Dnes budeš naším hostem.“

Vaňous až slzel, vida tolik lásky a odpuštění. Vypravoval, jak se mu vedlo, jak se chtěl i Mádle mstíti, jak byl však vyléčen.

„Rok mne ta vašeň držela“, dokládal, „až do výročního dne oné nešťastné události“.

Vaňous hned příštího dne se přesvědčil, že mu nikdo nečiní výčitek. Z počátku ho všelijak okukovali, ale jakási tajemná ruka rozplašovala všechny předsudky. Ten, který se o něho staral v trestnici, i zde jakoby blahodárně působil.

Hruškovi přijali Františka, a byli ochotni třeba hned ustoupiti, však Vaňous nedovolil. Toho roku nemůže se sám hospodářství ujati. Uсадil se v komoře kde nalezl všechn nábytek po rodičích, i šaty sváteční, pro něž se taková krvavá srážka stala. Dlouho se díval na všechno zrakem usazeným a na mysl mu přišli rodiče, v hrobě odpočívající.

Vaňous navštívil také hřbitov. Hroby rodičů nalezl, kde by odpočíval Stránský, se zeptal.

Dlouho zde stál u neurovnaného hrobu, u velikých hrud, mezi nimiž rostla sporá tráva. Pak dal hrob ten opravit, jakož i svých rodičův.

Nemaje co na práci, počal tkáti. Byl vyučen tkalcem a v trestnici se ještě zdokonalil. Že však ve vsi posud díla neměl, docházel si pro ně do města.

Každý se až podívoval, jak vede život řádný, jak pilně pracuje a o hospodu ani nezavadí. Nezkazil se; naopak stará vašeň ho opustila. Byl krotký a mírný.

Jednou jda do města, potkal ženu, v níž poznal Mádlu. Oba se zastavili,

slova nepromluvivše. Teprve po chvíli Mádla pronesla několik slov. Bála se, nohy se pod ní trásly. Vaňous jí vyhrožoval, že ji strestá, že se pomstí, až se vrátí z trestnice. Teď snad nadešel den pomsty, nyní se Vaňous i na ní pomstí. Proto se třásla jako list osykový. „Odpusť mně, Františku —“

„Dávno jsem ti odpustil“, řekl Vaňous. „Co pak děláš?“

„Sloužím zde v městě. Teď si jdu pro šaty do Ptačina —“

„Tak to s námi daleko přišlo!“ řekl zasmušile Vaňous.

„Ah, co jsem se naplakala, co nalitovala!“ přiznala se Mádla.

Mladý muž vážně zakýval hlavou.

„Ten jest na pravdě Boží; na nás, abychom napravili, pokud možno, vinu svou.“

Oba chvíli mlčky se dívali k nedalekým lesům vroubícím pole a luhy.

Nikdo v Ptačině neměl ani zdání o tom, že Vaňous s Mádlou mluví, s ní se schází a také jí už dávno odpustil — —

Nově jmenovaný farář v Újezdě, bývalý správce v trestnici už měl mnoho návštěv od bývalých svých chovanců. Jeden ho chtěl okrást, dva jiní přišli na prosbu, čtvrtý se polekal, spatřiv svého představeného z trestnice, a uprchl. Také jednu neděli na podzim dostal farář návštěvu. Právě posnídal když vešli do kuchyně dva mladí lidé, tázající se po faráři. Sotva tento spatřil muže v slušném černém šatě a dívku asi pětadvacetiletou, zvolal:

„Nemýlil-li jsem se, jste vy —“

„Trestanec Vaňous, pane faráři.“

„Ale jak sem přicházíte? To není ani možno!“

„Bydlím nedaleko v Ptačině, ráčíte-li se pamatovati.“

„Dobře, ale vy máte posud seděti v žaláři. Nedávno jsem to počítal. Snad jste —“

Kněz nedomluvil. Jeho přísný zrak utkvěl na trestanci. Než ten se jenom usmíval.

„Neutekl jsem, pane faráři; buďte bez starosti. Jest tomu měsíc, co jsem byl amnestován —“

„Tak tedy? Přece jsem dobře předpovídal. Zůstal jste hodný. A co nyní?“ řekl kněz a zrak jeho utkvěl na dívce rozpačité a studem se rdící.

„Nyní dělám na stavě a chci se oženiti. Než dříve k vám jdu, otče duchovní na radu. Podívíte se. Chci si vzíti vdovu po zavražděném mnou příteli.“

Farář se opravdu podivil. Mlčky přešel několikrát pokojem. Pak zastaviv se, řekl: „To jest bezpochyby ona Mádla?“

„Ano, velebuý pane —“

„A co tomu řeknou u vás ve vsi?“

„Povídali, že by to tak bylo nejlépe.“

„Bylo, bylo“, kýval hlavou farář; „Bůh tomu tak nejspíše chce. Jenom abyste byli šťastni a žádný stín se mezi vás nevplížil! A vy, Františku, nemyslíte na tento sňatek tehdy, když padla ona nešťastná rána?“

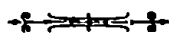
„Tenkráté jednal jsem bez rozvahy, bez rozumu, a vašeň mne svedla —“

Dlouho rozmlouvali vespolek a farář se vyptával na rozličné poměry. Také Mádle položil otázku, miluje-li posud Vaňousa, třeba byl vrahem muže jejího. I ona svalovala vinu svoji na nerozum a litovala činu svého.

Vyprosivše si požehnání, oba mladí lidé odcházeli se spokojeným úsměvem do rodné své obce. Již sluníčko zapadlo a stmívalo se, když šli kolem hřbitova. Mádla se přitulila k budoucímu muži svému. Strachovala se.

„Neboj se! Tam odtud onen stín nepříjde. Jsou rádi, že odpočívají. Na nás jest, abychom hledali a došli blaha vezdejšího.“

Ještě do zimy byla svatba, tichá a skrovná, ale přece milá a štěstí plná pro ty, kteří se za sebe dostali po takovém utrpení a tolika letech zkoušky a strádání.

Časové zprávy.

Živa přinesla v č. 6. článek o encyklice Lva XIII. o víře v Písmo sv. a přírodních vědách, který vzbudí asi pozornost. Od let padesátých lze nalézt jen velice málo příkladů, aby vědecký časopis psal o podobných věcech a k tomu ještě slušně. Jsme totiž přesvědčeni, že nevyšel článek ten z nálady, v jaké píše židovská Neue Freie Presse své pověstné články o „liberalním papeži, papeži moderním, republikánu“ atd., jež vypadají jako hymny, ve skutečnosti jsou popíráním právě onoho základu, na němž musí nezměnitelně státí víra a církev. My věříme, soudice dle celého obsahu Živy, jejíž odběrateli od začátku jsme, že vyšel ze srdce ušlechtilého, však nemůžeme nevyznati, že se nás bolestně dotkla některá nedorozumění, která původ svůj mají v té strašné žurnalistice bez rozmyslu a zdrženlivosti vše posuzující, nám ustavičným předkládáním názorů, kterých nemáme, křivdici a nás zostuzující, kterých nedorozumění však u mužů vědy jsme neočekávali. Kdo to byl, jenž vyvolal spor mezi vědou a vírou? Ne katolická církev, ale věda, která opustivši pole exaktních výzkumů, až příliš často dávala se na pole filosofické a náboženské. Věda tu hřešila, nikoliv však církev. Tato má svá určitá dogmata Bohem pověřená a jen ona jsou nezměnitelným podkladem víry. Všecko ostatní jest pole volné diskuse, a pouštěli-li se theologové na pole přírodovědecké, nečinili tak jen jako theologové, nýbrž právě jako přírodopysci, jakých církev vždy měla a znamenitých. Poukazují v poslední době jen na Dressela nebo Pesche. Tito mužové mluvili a mluví s kompetencí vědců. Dávali li se tu a tam vésti světlem z víry zářícím, jest to správně; i vědcové tvoří si předem hypotéze, jež odůvodniti se snaží a tak často — byť i svou domněnku neobhájili — přece k novým výzkumům přicházejí. Mimo to jsou dogmata jako principy samo sebou zřejmé, a není tudíž neoprávněné ve světle jejich posuzovati rozmanité tvořící se domněnky vědecké. Proti výzkumům exaktní vědy církev se nikdy nestavěla, nemohla ani, poněvadž věda

dosud nepodává výsledků, které by dogmatům odporovaly. Také se to nikdy nestane. — U vykládání Pisma sv. platila od věků zásada, že dlužno se držeti slovního smyslu, dokud platné důvody nežádají opaku. Spisovatel uvedl sám z encykliky příslušná místa ze sv. Augustina, která dala by se ještě rozmnožiti. Zastance striktního výkladu Pisma na poli přírodovědeckém a zastance opačných teorií dlužno vždy bráti jen za dvě školy, z nichž každá hledá důvody pro své tvrzení, mezi nimiž ale konečný vědecký výsledek rozhodne. Tak bylo při Galileovi. Tenkrát na čas zvítězil obecně planý vědecký názor, byť i theologové náboženskými důvody vedle vědeckých jej obhajovali, — daly li pozdější výsledky Galileovi za pravdu, značí jen, že vědecký spor vypadl ve prospěch tohoto. Netřeba poukazovati, že známý výrok — e pur si muove —, kterým už tolik hany bylo na církev vmeteno, není historický. Také ta věčná radost, že se jednou ve věcech vědy zástupcové církve zmýlili, není čestná. Jednou za 19 století! Kolikrát zmýlila se věda světská! Že během staletí jednotlivci mezi theology překročili snad meze v užívání Pisma jako důvodu ve věcech vědeckých, může býti; vždy však slouží jim to více ke cti nežli k necti, jelikož vedla je šlechetná snaha, aby smělými teoriemi nebyl zviklán základ názoru náboženského, jež považovali právem za nejsvětější pro spásu duše. Jest to jen projev onoho konservatismu i v názorech vědeckých, který jsa ochráncem klidného pozvolného postupu, chrání od nejnebezpečnějších revolucí, revolucí v oboru duchovním. Kolik tisíckrát zvítězil houževnatý názor církve proti teoriím, které již již zdály se býti dokázány, kdežto opáčný zjev jest řídký. Dají se snad vůbec uvéstí případy jen dva, známí Antipodes a Galilei. Kde ale byly by náboženské a mravní názory lidstva bez této přísné metody církve u vykládání Pisma a přijímání výzkumů vědeckých? O smíru církve s vědami přírodními ve smyslu, jaký se mu dává, nemůže tedy ani býti řeči. Tak, jak psal Lev XIII. ve své ency-

klice, psala církev vždy, psal sv. Augustin a Tomáš Akvinský. Ona přijímá prostě pokrok věd, jak jej vždy přijímala, poopravuje dle nich své názory, které s dogmatem nemají nic společného, jako konečná pravda vědecká jest výsledkem tisícerych bloudění.

Nějen to, ona pro své vlastní vědy z výsledků věd světských čerpá a to měrou neobyčejně hojnou. Mezi jiným píše spisovatel článku: „Jest-li trvati, že přemrštěná, fanatická horlivost poškozovala víru daleko více, než ji mohly poškodit opravy v názorech o přírodě, k jakým vedly přírodní vědy. I u nás, bohužel, tento formální fanatismus víry bouřil a bouří dosud; s kazatelen možno slyšet, jak se lidu vyličuje učenec co nevěrec, co odpůrce Boží a škůdce mravnosti; z kazatelen dověděl se prostý lid, že člověk pochází z opice, že jest zvíře jako jiné; neboť učenci nikdy takovéto nauky do lidu nevnašeli. Právě tak píše se v tisku, jenž zove se katolickým; tu jeví se mnohdy výraz takové urputnosti, jakoby šlo o zašlápnutí hada.“ Jak smělé to tvrzení! Kdo poznal miliony brožur a knih o čistě materialistických názorech o vzniku světa, člověka, o atomech a pod. Snad kněží? K tomu mělo kněžstvo mlčet, když přímo základy víry se podkopávaly? Kdo mívá kočující přednášky čistě nevěrecké, opičí, po celém světě? Kněžstvo snad? Že u hájení náboženských pravd ve jménu vědy napadaných volilo ono někdy nevhodnou metodu, může býti, ale kdo útočil vybočuje z vykázaných mezí, byla věda. Věříme, že tito hlasatelé čiré nevěry a fanatismu nevěreckého nebyli vždy učenci, nýbrž ona známá literární cháska, která v „zájmu pokroku“ všude za groš se dává buď najímat, nebo své kusé vědomosti s báječnou domýšlivostí na trh nosí, ale i mezi učenci seriosními, aspoň takovými, kteří svého času za takové platili, byli okázali pohrdatelé všeho náboženství; ti ostatní pak mlčeli. Že dnes povstávají i mezi laiky mužové vědy, kteří vzhledem k sociálním moderním zjevům pozvedají svého hlasu proti zneužívání vědy k účelům nevěreckým, jest krásné a nikoho tak nesmířuje, jako nás; ale nelze upřít, že to právě jest namnoze výsledek vědecké apologetiky z naší strany a mimo to

snad i opačný účinek moderních zel společenských, rozumových i mravních. Není tudíž zcela poctivé, jestliže věda setřásti chce svou spoluvinu za zničení křesťanských zásad, které jen naprostou posvátností a nedotknutelností jistých pravd udržeti se dají a svůj ústup zakryti svalováním viny na kruhy klerikální. Ostatně považuje li někdo náboženství jen za nějaký kapesní šátek k utírání potu upíraje mu podklad božský, jest vlastně všecko smířování marné; tu je odpor v zásadách, jež nelze smířiti. Ovšem ale vážíme si velice slušnosti, s jakou o náboženství nyní se mluví. Co se týče „tonu“ tak zvaného katolického tisku, zůstane „toto dogma“ tak dlouho dogmatem, pokud jednotlivci nebudou čisti katolické časopisy sami a sami se nepřesvědčí, že to lež. Že ji dovedou udržovati listy, které samy vynikají úžasnou záští všeho katolického, žlučí jsou psány a jen formální lhostivostí svou hrubost zakrývají, jest pro naši dobu charakteristické. Ačkoliv celkem z uvedeného článku se těšíme jako zjevu, který může mít blahé následky, nemůžeme nevyznati, že po spravedlnosti se nám v něm dokonce nedostává. Ještě mnoho, mnoho jest tam předsudků. Ale těší nás aspoň, že ne ze zlé vůle.

Klerikalismus. Čechy jsou plny klerikalismu. Kostely nejsou než donpata klerikalismu, na každé vrbě sedí nějaký klerikal a chrlí jed do čisté vlny národního života, spolky křesťanské a redakce kat. listů jsou bahna, z nichž miasmy klerikalismu vystupují, znečišťující náš vzduch. Škola, spolky, obce, rodiny, vše jest v nebezpečí před klerikalismem. Pán Bůh sám musí v Čechách choditi v klerice, nebo jinak by to nemohlo ani býti. Tak si jen škodíte, volají k nám známí přátelé „náboženství“ a víru svým klerikalismem ubijete. Tak se víra nešíří. Když bezbožecká literatura naší ospalosti začala se přes příliš rozšiřovati a nikdo ji nečelil, založena byla Vlast, která výstřednosti protináboženské kritikou, více ale ještě pozitivní prací, poskytující čtení dobré, potírala. Mysleli jsme to dobře, ale nyní se nám volá: To je klerikalismus, zničíte víru. Dříve ovšem vyhlášena Vlast za časopis mělký, surový atd. Nařikalo se, že studentstvo

jest mravně zbědované a svou pokleslostí náboženskomravní budí přímo obavy pro budoucnost národa. Založen byl Arnošt a nyní zakládá se kolej Arnoštova, v níž náboženským vedením a mravní ochranou mají se zachováti dosud studující chrániti, aby „známou krizi“ životní buď nemusili vůbec prodělati, nebo aspoň tu dobrou stránku lidskou tak v sobě sesílili, aby krise dobře dopadla. Neznám v novější době šlechetnějšího skutku. Kde kdo to uznal a přispěl k němu. Ale našli se i tací šlechetní milovníci „náboženství“, kteří ve 2—4letém vedení akademické mládeže a její mravní ochraně vidí ničemnost klerikalismu, kterým snad svou moc „zvětší“, ale náboženství podkope. Ano, našel se kdosi, který pravil, že to je kupování duší chudých studentů za obědy. Toť hnusná zášť. Do koleje budou se přijímati studující za peníze, a to jen lidé zcela zachováli náboženského přesvědčení. Tedy ani nejšlechetnější snaha nedošla uznání, ale byla prohlášena za klerikalism (viz N. L. z první polovice května). Začali jsme jiné věci, nelíbily se opět. Rádi bychom nyní věděli, co vlastně tedy na zachování náboženství máme činiti, nebo vše je klerikalism. — Ti pánové to také neví, ale skrývají pod frazi nečestnou svou zášť proti nám, kteří neuznáváme jich vědeckou auktoritu, nenabízíme jim své příjmy v hojných předplatných, nevěříme v jejich vlasteneckou ctnost atd. Říká se takovému jednání pánů liberálů přetvářka, farizeism a p. Jak ošklivého stupně může dostoupiti, viděti na př. v pražském „Vyšehradě“, kde v č. 17. ve feuilletoně ho je tolik nakupeno, že člověku vlasy na hlavě vstávají při pomýšlení na hroznou mravní pokleslost pera, které to psalo a čtenáře, který to snese. Dovolujeme si z obsahu jeho uvést jen tuto větu:

„Kdo v tom boji na konec zvítězí? Kdo podlehne? Nepochybujeme ani na okamžik, že konečně přec zvítězí světlo nade tmou, pravda nad přetvářkou, pravá zbožnost před pobožnístkářstvím, poctivé charaktery (!!) nad farizejci, učení Kristovo ve své podstatě nad těmi, kdo ho zneužívají pro své prospěchy a dělají z něj výnosný a pohodlný kšeft.“ To zajisté stačí. A tato intelligence, tento charakter odvažuje

se na ndp. biskupa Brynychu tak s hůry dolů, s takovou drzostí, že čtenář cítí jukání ve své dlaní. A při tom ten zbědovaný sloh. Klesáme, strašně klesáme, o tom nemůže býti pochybnosti, nebo jen poněkud informovaná veřejnost by toho nesnesla. Jsme tak daleko, že lze již jisté části obecenstva pověsiti na nos největšího bulíka, a ona tomu věří. Stačí úplně, aby některý z větších žurnálů prohodil nějaké heslo, sta pokrokářů se ho uchopí s chvatem, vděční, že našli novou myšlenku. Tak dlouho o ní pracují, až jí vpraví do svých čtenářů. Naše žurnalistika jest proti tomu slabá. Mimo to jsou jistá tvrzení a jistá obvinění, jež sice zachvacují hněvem, ale na něž odpovídati je nejen nedůstojno, ale nemožno. Někdy lze člověka kamenovati, a on přece mlčí.

Vládní předloha o civilním nuceném sňatku uherském padla sice v panenské sněmovně, ale Weckerle neodstoupil, nýbrž připravuje se k další akci. Ani všichni liberálové, ano ani všecken lid z ulice a studentstvo nedalo se zagitovati pro předlohu, ač bylo demonstrací dost a dost. Jest to tak zvláštní, někdy pro demonstrace dává vláda stříletí do lidu, jinde je pořádá! Avšak přes odpor většiny národa, nyní ještě košutovstvím sfanatizovaného, dosáhne Weckerle svého cíle, nezakročí-li koruna, o čemž při valutové naší akci lze pochybovati, neboť jest jeho dilem a bez něj sotva by se provedla. Čestné ovšem neodstoupení jeho není. Nemůže býti pochyby, že za ním stojí někdo, jenž jej žene, a že on sám není pánem sebe. Ostatně neprovede-li se nyní, provede se za rok, za dvě leta, nestanou-li se jiné vážnější události. Ve Vídni totiž začíná opravdově vát jiný vítr. Dr. Haas v Correspondenzblattu napsal, že konečně bude Rakousko státi před dvoji alternativou, buď před říší Uherskou nebo před novým bojem s Uhry. My budeme zatím pracovati, abychom, až návrh přijde také k nám — a dlouho to nebude trvati — měli za sebou dosti mocnou stranu na pohřbení tohoto děsného sociálního zla.

Husitské písně. Profesor Konrád vydal, jak známo, druhou část svého obrovského díla „dějiny posv. zpěvu“. Na stránkách 65—68 píše o charakteristice husitských písní dle Jirečka mezi

jiným takto: Písně za první doby husitské skládané dýšící celou tou pádnou, ba neurvalou rázností, jež jest charakterem tehdejších bojů. Husité dali v ně nejen své náboženské novoty, ale i nenávisť proti staré církvi Kristově. Dále uvádí zdrcující kritiky o písni „Kdo jste boží bojovníci.“ Jako další charakter písni označuje zasmušilou mysl. To jest zcela pochopitelné, stačí jen pohlédnouti na ty tváře husitské; vousaté a nenávisť dýšící, abychom to pochopili. Text jest neobratný, pravopis nestálý. Obsah jejich jest na mnoze polemický. V nejedné písni prosycen jest ostrou, bezohlednou, zřiravou satyrou „proti kněžím“, ba i proti arcibiskupu Zbyňkovi. Kromě toho v něm také znamenáme, jak podvrtně působila na tyto domnělé „bojovníky Boží“ anarchistická nauka Husova o vrchnostech. V písni výstředního kněze Čapka „o modlosluženie“ psáno bylo a zpívali Husité zjevně a bezohledně proti papeži, biskupu, králi a knězi. Uvážíme-li, jak brozně rozjítřuje takový zpěv lidské mysli, pochopíme, že právě v těchto husitských písních hledati jest nám kořen onoho hrozného fanatismu, jímž poplenili staří Husité ubohou zemi českou, pálice a ničice napofád vše, cožkoliv se jim na odpor stavělo. Výstředního učení Táboritů byl Čapěk hlavním původcem. Kázal „vypleniti pokolení kananejských“ (t. j. nehusitů). O jednom traktátu jeho dí Přibram, že plnější jest krve, než rybník vody. Tuto krev znamenáme také v písních. Jimi proto fanatisovali se Husité ku hroznému prolévání i bezbranné a nevinné krve. Toť se rozumí, že učenec slohu Konrádova nepronáší věty, které by neodůvodnil.

Církev vítězná. Životy Svatých a Světíc Božích. Díl II. Sepsal Frant. Ekert, farář u P. Marie Sněžné v Praze. Nejnovější dílo slovního tohoto spisovatele vychází v dědictví Svatojanském. Kdo složí jednou pro vždy 10 zl., obdrží každý rok knihu, která má cenu někdy několika zlatých. Horliví katolíci měli by to považovati za povinnost, získávati výtečnému tomuto dědictví

hojně členů. Býti jeho členem jest vlastně prospěch, nebo za několik let jen papír vydaných knih má větší cenu, nežli onen příspěvek. Dědictví podává ale svým členům díla, z nichž mnohá mají znamenitou cenu literární a vědeckou. Tak i dílo dp. Ekerta. Tento spisovatel dávno ještě není tak oceněn veřejností, jak toho zasluhuje; ale to už je osud katolických spisovatelů vůbec. Jeho jméno už dávno mělo býti mezi nejprvnějšími učenici a spisovateli českými. To je sloh, kterým vládne! Jen málo literátů českých vůbec se mu v tom rovná. Ekert je bez odporu literární umělec první třídy. Mimo to mají životopisy Svatých, které podává, i značnou cenu vědeckou jak po stránce historické, tak i psychologické, kulturní a náboženské. V první řadě platí to o svátcích českých, nebo dp. spisovatel jest historik český, jakých v tomto oboru snad ani nemáme. Kulturně-socialních tahů najde čtenář v jeho řádcích tolik, že je čte s intereselem, který uchvacuje. Náboženská tendence jeho jest ta pravá, jak se nám nejvíce zamlouvá, ne jen ach-ach-ová ani upřílišněná, ale jadrná a mužná. Světci Církve katolické nebyli citoví sentimentalisté, ale muži, jichž svatost vyplynula z žuly, ze skálopevné víry a heroické činnosti. Že při tom brán jest zřetel na kulturní moment jich činnosti, jest neobyčejně správné, ano ještě více bychom si toho přáli. Jest naše přesvědčení, že není hned druhé podobné knihy, která by se nám tak zamlouvala. Rozšířiti takovou knihu, jest pracovati platně v apologii. Jest to výtečný doplněk k postille, kterou druhdy český lid tak rád a s takovým prospěchem čítal. Životy Svatých od dp. Ekerta lze nabídnouti každému, i učenému. Jemu otevře se v ní svět, o němž asi mnohý nemá ani tušení. Rozšiřujme je, vykonáme dílo vlastenecké, kulturní, literární, socialní a náboženské. Škoda, že nemůžeme široce se o ní rozepsati, zasluhovala by toho. Ale těšíme se, že snad i těch pár řádků povzbudí mnohého.

D r o b n o s t i.

Kalvínův zázrak. Již proroci starozákonní potvrzovali božské poslání své zázraky. I božského Spasitele oslavil

Otec nebeský divy velikými. Rovněž i Apoštolové poslání své mnohými zázraky osvědčili. Samozvaní však refor-

mátoři či lépe deformátoři nemohou chlubiti se zázrakem ani jediným. Pouze Kalvín „pokusil se“ o zázrak, jak o tom vypravuje Bolsee, lékař z Lyonu ve své knize „Histoire de Calvin“. Historik tento jest protestant a současník Kalvinův. Vypravuje takto:

„Vzhledem ku ctižádosti Kalvínově nemohu, ba nesmím mlčením pominouti lsti a podvodu, jakého užil, chtěje vzkřísiti člověka z Ostunu, jmenem le Brûlé (Spálený), aby získal si úctu člověka svatého a pravého proroka Božího, který i zázraky koná. Věc sběhla se takto: Tento člověk, o němž jest řeč, přišel do Ženév ve stavu tak bídném a udušeném, že byl i se svou ženou doporučen Kalvínovi, aby dáván byl mu podíl z pokladny a almužen pro chudé. Řečený Kalvín slibil jim pomoc i přízeň veškerou, chtějí-li mu posloužiti věrně v tom, co jim řekne; což když oni slibili, dal jim onen Kalvín dle toho naučení; ubohý le Brûlé stavěl se nemocným, položil se na lůžko, byl doporučen „církvi“, by se zaň modlila a jej almužnami podporovala. Brzy na to stavěl se mrtvým, o čemž jakmile zvěděl Kalvín, šel tam v průvodu na procházku, jakoby o ničem nevěděl; sluší věděti, že podle zvyku svého byl provázen velkým zástupem svých oddaných a nejdůvěrnějších přátel, bez nichž daleko od svého příbytku nikdy na cestu se nevydal. Uslyšev křik a nárek ženy, která stavěla se velmi zarmoucenou, otázal se, co by to bylo, pak vešel do domu kdež padl na kolena s celým průvodem svým a modlil se hlasem vysokým, prose Boha, aby ukázal svou moc a vzkřísil tohoto mrtvého a tak dal na jevo všemu lidu svému, že řečený Kalvín jest jeho pravý a vyvolený služebník. Dokončiv svou modlitbu, vzal ubohého člověka za ruku a poroučel mu jménem Boha i Jeho

Syna Ježíše Krista, aby vstal a zjevil slávu Boží, ale ačkoliv Kalvín několikrát opakoval ano křičel uvedená slova, mrtvý ani se nepohnul; neboť uložením Spravedlivého Boha, jenž nemůže schváliti lež, řečený člověk, který mrtvým se stavěl, umřel opravdu; ani když žena jim zatřásla, nepohnul se a neodpověděl. Když se o tom přesvědčila jeho řečená žena, počala opravdu nařikati a řvati (braire), křičíc na Kalvína, nazývajíce jej podvodníkem a vrahem svého manžela, vykládajíce hlasem velikým, jak se to vše stalo. Tato žena ani z napomínání ani ku hrozbám mlčeti nechtěla, tu ji Kalvín opustil i s jejím mrtvým manželem, řka, že se zbláznila; nicméně přinutil ji pak odejiti z města i ze země. Vrátila se do Ostunu, kdež stala se ženou sluhy jmenem La couldrée.“ V. Kš.

Katolík, protestant a žid. Náhodou se sešli v železničním voze zástupcové tří vyznání: katolický kněz, protestantský kazatel a rabín.

No, to je hezké; to se málo kdy přihodí — zvolal pastor — abychom se tak ocitli pohromadě. Jenom kdo z nás asi má pravdu? Katolický duchovní povstal, nechtěl se dáti do tohoto rozhovoru. Rabín však mu děl: jen račte sedět — důstojnosti — já tomuto pánovi sám odpovím.

Jestliže přišel Kristus — má vedle mne důstojný pán pravdu. Pakli nepřišel, mám pravdu já, ale v obou případech vy pravdu nemáte.

Pastor se kousl do rtů a pomýšlel na pomstu. Rabín choval na klině maličkého psíka. K němu promluvil pastor takto: jsi pejsku také židáčkem? Ó nikoli, odpověděl rabín. On jí vepřové maso, proto není židem; on jí v pátek maso, proto není katolíkem i musí býti tedy nejspíše protestantem.

Obsah „Obrany“ :

Pentekostes. František Žák. — Skromná odpověď ku skromným otázkám. Podává Fr. Pohunek. (Pokračování.) — Den postu. Obrázek z trestnice. Napsal A. Dostál. (Dokončení.) — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václav Kotrba, odpovědný redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba) v Praze.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budíž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperátor na Král. Vinohradech.

Slovo v záležitosti změny naší měny.

Jedna z nejvážnějších a pro celé Rakousko nejdůležitějších událostí nynějších jest zajisté zavádění zlaté měny. Poněvadž jsme si vzali za úlohu, že o všech důležitějších otázkách časových na tomto místě promluvíme, vybízí nás velikost otázky valutové dvojnásobně, abychom ji nepovšimnutou nenechali. Ale jak máme se pronést o věci, o níž odborníci sami jen ztěží dovedou utvořit si poněkud jasný soud? Činíme-li tak přece, prosíme své čtenáře, aby na místo dokonalého rozboru otázky vzali za vděk s dobrou snahou naší, kterou jim podáváme tento článek. Některé myšlenky nabyli jsme k němu u odborníka, jehož nestrannost a věrohodnost jsou nade vší pochybnost povznešeny.

Podnět ku změně naší rakouské měny vyšel z Uher roku 1892. Pověstný Wekerle dilo začal. Tehdejší rakouský ministr finanční Steinbach, ačkoliv z Uher učiněn byl nátlak veliký, nechtěl se k změně odhodlati. Návrhem Tafovým na všeobecné právo hlasovací padlo ministerstvo, a na místo Steinbachovo vstoupil Plener, který ihned změnu valuty přijal za úkol svůj.

Proč asi právě Uhry zlaté měny se domáhají, pravíme níže. Počátek k změně valuty jest učiněn zavedením našich korun. Jest jen otázka, bude-li v díle pokračováno a bude-li uskutečněno. Vládní většina, totiž ministerstvo koaliční, jest k tomu odhodláno, jak letošní valutová debata znovu ukázala, i nenastanou-li změny v ministerstvě, které ovšem, jak věci stojí, mohou se státi každé chvíli, bude asi provedeno. Je-li celá strana koaliční pro zlatou měnu, jest ovšem otázka, o níž lze právem pochybovati; nebo nedá se upřít, že otázka změny valutové jest až příliš otázkou liberalně židovskou. Kapitalisté t. j. židé až přes příliš pro ni se vysazují, i jest tedy zřejmo, že mají na ní svůj zvláštní zájem. Stačí jen poukázati na žurnalistiku židovsko-liberalní, s jakým zanícením pro předlohu bojuje. Také řeči židovských účastníků při valutové anketě, ministrem Steinbachem r. 1892. svolané, o tom svědčí. Jakým až způsobem generální ředitel priv. rakouské Länderbanky chtěl navnaditi účastníky

její, toho důkazem jsou slova n. p. téhož p. Samuele Iahna: „Kdo zlato má v kapse, má kouzelný prostředek, který mu pomůže po celém světě. Není země, kde by mohl přijíti v nesnáze. Každý, s kým se setká, bude mítí úctu před jeho zlatem“. Že ho pak hlavně Židé mítí budou, zdá se tedy velmi pravděpodobno, když o věc tolik se zasazují.

Proto ne tak zcela bez důvodů jest volání Schlesingrovo, aby národové rakouští byli na stráži

Naprostými nepřátely valutové předlohy, vlastně vůbec nepřátely změny papírové měny ve zlatou jsou antisemité. Promluvili několik řečí, které mají svou váhu. Pamatujeme jen na znamenitou řeč prince Lichtensteina. Nejostřeji vystoupil proti ní poslanec Schlesinger známou svou velikou brožurou. „V zavedení zlaté měny“, napsal hned v úvodě (Gefahr im Verzuge str. 5.) v Rakousko-Uhersku vidíme vítězství Rotschildovy obecné peněžní politiky také nad vládou a parlamentem naší monarchie“. A dále píše: „Otázka měny v Rakousku není jen otázkou měny, za jakouž jest vydávána, nýbrž jest částí veliké socialní otázky, a sice tou nejhorší, poněvadž s panstvím zlata jest co nejúžeji spojeno panství Rothschildovských vysokých financí nad národy a státy rakouskými“. Na 120 stránkách dokazuje pak jako odborník, že zavedení zlaté měny znamená naprosté opanování peněžního pole týmž domem židovským, ochuzení národů rakouských ročně o sto milionů zlatých. Že ministr Plerer dostává v ní svůj díl, rozumí se samo sebou. Už ta okolnost, že Plener jako ministr Rothschildovi učinil svou návštěvu, že jest jaksi zosobnění panství židovsko liberalistického, zavdává pisateli příčinu k velmi ostrým na něj útokům. Dnes nemůžeme se o tom více šířiti; ale může býti, že aspoň části z jeho brožury jindy přineseme.

Jak již z těchto par slov patrně, jest stanovisko antisemitů zásadně protivné, čelící vůbec proti změně měny papírové. Letos proti předloze byli také mladočeši, nikoliv však v zásadě. Oni potřebu opravy měny uznali v anketě a dosud uznávají. Oposiční stanovisko jejich mělo příčinu více formální, nebo řekněme časovou. Podmiňovalo ho jich oposiční stanovisko vůbec, hlavně však ale nestydaté požadavky rakousko-uherské banky.

V anketě z roku 1892. byli také Braf, Matuš a j.; ani oni nebyli v zásadě proti změně měny a zavedení měny zlaté.

Jak tedy dlužno o věci souditi?

Potřeba zavedení zlaté měny jeví se z příčin všeobecného evropského obchodu. Z té příčiny uznává se od odborníků. Oni tedy nepovažují otázku měny za otázku čistě finanční, za otázku židovskou a velkokapitalistickou, nýbrž za otázku národohospodářskou. Že domy židovské budou z ní mítí znamenitý prospěch, ano, že ho už měly, uznávají, avšak okolnost ta není s to, aby jim dala neviděti neprospěch naší papírové měny na světovém trhu obchodním; vidí tudíž v nápravě měny přece jen prospěchu svých národů. Uvedeme na vysvětlenou, pokud věci sami rozumíme, následující.

Jsou státy, které mají zlatou měnu. V nich má zlato stejnou cenu. Obchody mezi těmito státy mohou se hladce a přesně vésti, poněvadž výměna mezi zbožím a zlatem je stejná. Poměry jsou konstantní. Je-li z jednoho státu větší vývoz do druhého, stejná cena zlata v obou činí placení a vyrovnání zcela snadné.

Jsou státy s měnou papírovou. Tak u nás. Nemáme totiž stříbrné měny, poněvadž volné ražení stříbra bylo u nás roku 1879. zastaveno. Stalo se to proto, že stříbro velice kleslo na své ceně. Kdo by si byl tedy koupil stříbro a dal si z něj raziti peníze, měl veliký zisk, poněvadž peníze měli daleko větší cenu nežli upotřebené k nim stříbro. Stát by byl měl z toho, jak patrně, škodu. Bylo tedy ražení stříbra státem zastaveno, i máme peníze papírové.

• Při obchodě světovém jsou spojeny s tím veliké neznáze. Státy s měnou zlatou mají svůj stálý mezi sebou poměr a mohou své obchody snadno zlatem vyrovnávati; my nikoliv. My zlatem platiti nemůžeme. Takové státy dávají nám tedy směnky na cenu svých peněz, a my jim platíme jejich směnkami. Tyto směnky jsou pak jaksi národním majetkem na evropském trhu. Čím větší jest tedy na př. dovoz, tím více jsme dlužni, neboť platíme jen směnkami na cizí peníze. Poněvadž ale tyto naše směnky jsou pro majitele zdrojem příjmu, neboť jsou dluhem naším úroky přinášejícím jako akcie, stoupají v ceně, jest po nich poptávka. Když tedy pak vyvozujeme na evropský trh své zboží, kteréž se nám vyplácí oněmi směnkami v ceně stoupivšími, jsme v nevýhodě, neboť za směnky stoupivší v ceně musíme dáti více zboží. Dovozy nemohli jsme vyplatiti, nemajíce zlata a musili jsme dáti směnky. Tyto stoupily v ceně, i jest zapotřebí více zboží k jich zaplacení, k nevýhodě a ztrátě naší. Tak ani z velkého vývozu nemá rolník valného užitku, poněvadž musí více zboží na vyplacení svých dluhovaných smének, které v ceně stoupily, dáti. Jinými slovy: cena jeho zboží na evropském trhu se snížila.

Před rokem 1890 byl náš vývoz veliký. Byli nám tedy na evropském trhu mnoho dlužni. Tím vstoupila zase cena našich peněz. Avšak pro hospodářský život vstoupnutí peněz v ceně jest neštěstí, jelikož, oč vstoupnou, o to tratí zboží na ceně, čili více zboží přijde na peněžní jednotku, což pro obchodníka a vůbec producenta jest neprospěch.

To všecko má svou příčinu v neustálenosti peněz našich s penězi zlatými trhu mezinárodního. Škoda ta odhaduje se na sta milionů.

To je hlavní důvod zastanců valutové změny. Zavedením zlaté měny má se peněžní hodnota sestetiti, a tím mají se vytvořiti konstantní poměry peněžní s celým mezinárodním trhem, má se zabrániti vstoupání peněz a neprospěšnému obchodu sprostředkem smének konec učiniti. Touto neustáleností, tímto zhoubným pro zemědělece stoupáním peněz trpěly zvláště Uhry, jelikož Uhry jsou v první řadě státem vývozním. Ztrátu tedy nesly především ony. To jest asi příčina, proč od nich vyšel podnět k této valutové opravě.

Antisemité a ti, kteří nechtí býti ustavičně ve vleku naší drahé „uherské polovice“, částečně popírají naděje v tyto výhody zlaté měny, poněvadž i pak pánem zlata raženého bude Rothschild, i bude v jeho moci vládnouti nad financemi všech zemí. Popírají zvláště, že by lid měl z toho užitek. Aby se stoupání našich peněz odpomohlo, navrhuje, aby se pokračovalo v ražení stříbra, které, jak jsme pravili, bylo r. 1879 proto zastaveno, že stříbro tak v ceně kleslo, že stát měl se stříbrných peněz velikou škodu. Stálým ražením stříbrných peněz byly by tyto klesaly, čímž měl stát v rukou prostředek, jímž vstoupání peněz mohl vždy protipůsobiti a našeho rolníka chrániti.

Konečně tedy na základě svolané ankety přikročil stát k formálnímu zavedení nové měny zlaté. Ustanovil určitý poměr našich dosavadních peněz

k nové měně korunové tím, že řekl: jeden zlatý rovná se dvěma korunám, při čemž na korunu připadá jistá určitá váha zlata. Tím byl by také již vyrovnán mezinárodní obchod, poněvadž naše peníze by měly určitou cenu zlata. Bylo by lze na př. platiti jistou váhou zlata, z které pak ten, jehož se týče, mohl by si dáti raziti peníze u nás i v cizině. Tomuto zlatu odpovídala by zcela určitá peněžní hodnota. Již tenkrát se mluvilo, že národové a sice lid musili zaplatiti tuto změnu ztrátou na ceně dosavadní hodnoty peněžní v nové, kterou shrábly vysoké finance, jež koupi zlata obstarávaly.

Dosavadní výsledek není uspokojující. Vývoz klesl, vstoupání peněz nepovstalo, naše desíti a dvaceti marky mají větší hodnotu vnitřní než zákon ustanovuje. Tím majitelé jejich — a to ovšem opět není lid — nevydají je z rukou, vždyť mají větší vnitřní cenu. Tím ale musí se zdražiti naše peníze papírové, poněvadž nové přijdou pro svou cenu z oběhu; každý, kdo je má, si je nechá. Aby se to nestalo, chce stát dáti rakousko uherské bance zlato, aby mu vydala stříbrné zlatky, jichž za mnoho milionů chová, a on mohl papírové peníze vzíti z oběhu.

Tam jsme dnes. Banka, jak známo, činí tak nestydaté požadavky, že vzbuzují jednomyslný odpor všech přátel lidu. S ní tedy se vyjednává.

Jak tedy věci dnes stojí, provede se asi valutová změna časem úplně. Reforma uznává se všeobecně. Přinese-li nám prospěch, to jest velice nejisté. Doufejme, že vůdcové naši jsou i dost poctiví i dost osvícení, aby neučinili nic, co by bylo proti blahu národů rakouských.

Fr. Žák.

Skromná odpověď ku skromným otázkám.

Podává FRANTIŠEK POHUNEK.

(Dokončení).

Uvedše některé hlasy protestantské o válkách hugenotských jakož i o noci Bartolomějské, kteréž dosvědčují, že hlavním motorem bylo tu nikoli náboženství, nýbrž politika, zájmy říše, zájmy dynastie, jež hugenoti ohrožovali, podáme v krátkosti charakteristiku, jakož i příčiny válek hugenotských a pověstné noci Bartolomějské podle bádání dějepisců katolických.

Že stíhání hugenotů či kalvinistů nedálo se ve Francii z pohnutek náboženských nýbrž politických, viděti již z toho, že titíž francouzští panovníci, kteří v Německu protestanty podporovali, doma je stíhali; tak jednal zvláště František I. — Za Františka II. zosnovali hugenoti a spojení s nimi Bourboni první velké spiknutí, kteréž bylo vyraženo a krvavě ztrestáno, což bylo jaksi signálem k vypuknutí válek hugenotských, v nichž běželo o to, má-li francouzsko zachovati svou národní a politickou jednotu, anebo má-li se rozdrobiti ve více menších států a upadnouti v závislost od ciziny.

Mírem uzavřeným v St. Germain en Laye r. 1570. bylo však zdánlivě všecko vyrovnáno a protestantům dopřána skoro úplná náboženská svoboda. Jak mohlo za těchto okolností již po dvou letech (v noci před svátkem sv. Bartoloměje z 23. na 24. den měsíce srpna 1572.) dojíti v Paříži ku krvavému spáchanému na hugenotech, to se zdálo býti mnohým věcí až skoro nepochopitelnou a událost ta vykládána všelijak, až konečně dějepisec Josef Maria Kervyn de Lettenhove na základě dříve neznámých listin archivačních v díle nazvaném „*Les Huguenots et les Gueux*“ („Hugenoti a Guisové“) všech těch věcí podal spolehlivé a řádné vysvětlení.

Před mírem St. Germainským byl za manžela Markety, dcery Kateřiny Medicejské, matky královny, vyhládnut mladý vévoda z Guisů, po míru však se měla Marketa po přání své matky, s níž soublasil i král Karel IX., státí manželkou prince Navarrského, jenž patřil ku straně hugenotů, a to z té příčiny, aby prý přátelství s hugenoty trvaleji bylo upevněno. Oddavky se daly bez dispense papežské a nevěsta dala svoje svolení jenom s nechutí a pod velkým nátlakem.

• Svatební slavnost trvala více dní a hugenoti, v jejichž čele stál pověstný Coligny, konali důvěrné porady o tom, jak by bylo lze zlomiti moc španělsko-nizozemskou, kteráž se jim jakožto protestantům zdála býti nebezpečnou. Coligny, jenž se slabému králi dovedl dobře zalichotiti, přiměl ho již dříve velmi chytře k tomu, že uzavřel smlouvu s protestantským Anglickem; nyní spolehal též na pomoc mnohých protestantských knížat německých. S touto pomocí doufal pokořit Nizozemsko a pak přenéstí válku do Španěl. Všechno to však se mělo díti pouze za tím účelem, aby Francouzsko válkou, třebaš i z části vítězuou, bylo seslabeno, moc královská podlomena, hugenoti pak aby se domohli většího vlivu a větší moci. Z počátku se jim v této příčině dařilo dost dobře. Král jim skutečně poskytl pomoc proti Nizozemsku, kdež pracovali společně s těmi, kdož v zemi této pozdvihli odboj proti Španělsku. Když však španělský vojevůdce Alba veškerou tuto válečnou pomoc, již francouzští hugenoti se svolením Karla IX. poskytli odbojným Nizozemčanům, takorůka jedinou ranou zničil, doléhali nyní hugenoti na krále, by pozdvihl válku proti Španělsku. Když však tento otálel, hrozil mu Coligny, že nepočne-li válku se Španělskem, hugenoti budou nuceni pozdvihnout válku proti němu, tedy proti svému vlastnímu králi. Aby hrozbě této dodali váhy, počali na rychlo sbíratí vojsko a v době kratinké měli pohotové 40.000 mužů Colignyemu zcela oddaných. Král se nemohl rozhodnout k žádnému činu ráznému ani na tu ani onu stranu. Matka jeho Kateřina z rodu Mediceů pochopila však nebezpečnou tuto situaci v celém její dosahu a měla za to, že celá tato hugenotská revoluce bude potlačena, když bude odstraněn hlavní její strůjce a náčelník hugenotů — Coligny. I pojala úmysl dáti Colignyho úkladně zavraždit. Plán se však nezdařil, neboť Coligny byl při útoku, jenž byl naň učiněn na ulici, pouze lehce raněn; mezi hugenoty nastalo však nyní zcela přirozeně rozčilení hrozná a královna se namáhala marně obrátit podezření na vévodu z Guisů nebo na Albu. Hugenoti zosnovali plán (23. srpna) zmocniti se dne příštího královského paláce (neboť měli v podezření i samého krále) a povraždit veškerou královskou rodinu.

Když o tom zvěděla králova matka Kateřina, zalekla se toho a počala naléhat na syna svého, by hugenoty předešel; z počátku se zdálo, že prosí marně, konečně se však dal Karel pohnouti a svolil k tomu, by se útoku se strany hugenotů předešlo útokem se strany ohrožené rodiny královské. Tak došlo k onomu nade vši míru rozkřičenému krveprolití v osudné noci Bartolomějské, za něž spadá odpovědnost jediné na lstivou a ctižádostivou Kateřinu Medicejskou. „Jen málo hodin stačilo k tomu“, praví jmenovaný svrchu dějepisec — Kervyn de Lettenhove — „by v dějinách všeobecných místo role spiklenců přidělena byla hugenotům role nevinně trpících beranků“.

Jakým právem smí tudíž, ať už je to kdokoli, vinu toho všeho uvalovati na církev katolickou? jakým právem smí se odvážiti osudné ono krveprolití vyvozovati z příčin náboženských, zvláště když je nade vši pochybnost známo, že Kateřina na náboženství nedbala pranic, že dceru svou Marketu dala za manželku kalvinistovi, tedy vlastně hugenotovi, Jindřichu navarrskému, druhého pak syna svého, vévodu z Anjou (Anžů), že chtěla oženit s anglickou královnou Alžbětou, s tím výslovným přáním, aby jej tato přiměla k přestoupení na víru protestantskou!

Ale „Te Deum“ v Římě slavené? — Ó, to bylo mnohem a mnohem nevinnější nežli ta bohoslužba na poděkovanou r. 1866. po 3. červenci

v jistém českém chrámě protestantském, o níž zprávu přinesla tehdejší německá „Politik“. —

Při „Te Deum“ vůbec a při onom zvlášť, je, jak myslíme — hlavní věci to: z jakého úmyslu a z jaké příčiny se koná. — Po osudné noci Bartolomějské dal král francouzský na všechny strany rozhlásit, že Coligny se svými hugenoty proti dvoru francouzskému zosnoval velké spiknutí, jež nebylo lze odvrátit jinak, než rychlým ztrestáním spiklenců. V Římě tudíž stáli pod dojmem, že rodina královská šťastně ušla brozící jí smrti a herese že jest potlačena, a pouze v tom smyslu konáno „Te Deum“, nikoli však na oslavu krveprolití. A děkovat Bohu, že se spiknutí, jemuž měla padnout za oběť celá rodina královská, nepodařilo, v tom snad nebude ani „Hus“ hledat něco hříšného! —

Ku konci jenom malinkou otázku. Neví „Hus“ ničeho o jiné noci Bartolomějské? Neví-li, povíme mu. O několik roků dříve dal hugenota, maršál Montgomery, v noci před svátkem sv. apoštola Bartoloměje ve městě Pau (Pó) všechny pány katolické zrádně povraždit; v Orthezu pak bylo touže dobou pobito na jeho rozkaz tři tisíce katolíků! — Noc Bartolomějská zde, noc Bartolomějská tam — není to vyplnění českého pořekadla, že „Pán Bůh peče oplatky“? Až bude tudíž „Hus“ opět chtít někdy zužitkovat pařížskou noc Bartolomějskou proti katolíkům, nechť si laskavě při tom vzpomene na podobnou noc Bartolomějskou ve městě Pau, kde tekla opět krev katolická! ¹⁾

Lístek z Říma. *)

Posílá ph. dr. Alois Kolisek.

Z denních listů znám jest zajisté průběh slavností konaných v Římě při závěru biskupského jubilea papežského. Ze slavností těch nejkrásnější a nejvýznamnější byly: katolický sjezd italský, akademie u sv. Jáchyma a mše sv. Otce v basilice vatikánské.

Jedenáctý sjezd katolický, jenž měl býti konán již loni v Neapoli, ale z vážných příčin byl odložen, konán letos poslední tři dny před závěrem jubilea papežského v Římě. Sjezd, jemuž předsedal jako čestný předseda arcibiskup Msgr. Grasselli a jako výkonný předseda kníže Francesco Massimi, vydařil se velmi dobře a přispěl nemálo jednak k rozřešení otázek časových, zvláště otázky dělnické a chudinské, jednak k objasnění stanoviska katolického ve zbědovaných poměrech italských. Za vedení znamenitého řečníka a žurnalisty jezuity Zonhiho pojednáno též — jistě s velkým úspěchem do budoucna — o katolickém tisku a katolické žurnalistice. Katoličtí žurnalisté mají se spojití, sjednotiti ku vzájemné podpoře jak hmotné, tak mravní, aby takto vydatněji a lépe pracovati mohli ve svém tak důležitém poslání. Některých schůzí katolického sjezdu zúčastnil se též místopředseda říšské rady rakouské, Dr. Kathrein, jenž byl právě tehdy v Římě. —

Druhá krásná slavnost závěreční byla akademie, konaná ve spodním chrámě či kryptě kostela sv. Jáchyma (vrchní chrám není posud hotov), jenž stavěn jest za příspěvky všeho světa katolického a jest takoruka jubilejním darem sv. Otci věnovaným. Nebudeme se tu šířiti o krásných číslech zpěvů

¹⁾ Doklady k tomu, co jsme ve článku tomto napsali, může každý čtenář najíti ve spisech těchto: Dr. Hergenröther, Kirchengeschichte, vyd. I. sv. 2.; Geschichtslügen, vydané u Schöningha v Paderbornu; Georges Romain: L'Eglise catholique etc., vyd. 2.; J. M. Kervyn de Lettenhove sv. 2.; Hohoff, Die Revolution etc.

*) Článek byl nám zaslán hned po ukončení jubilea, avšak teprve nyní můžeme ho uveřejniti; dříve nebylo možno.

a hudebních akademie této, ani o řečech pronesených, jen o něčem pokládáme za vhodné se zmíniti, totiž o činné účasti intelligentních laiků při této slavnosti jubilejní. Byl to zajisté potěšný zjev, když při akademii té světský professor Peralice přednášel svoji latinskou báseň jubilejní, nebo když advokát Carlo Marini s takovým zápalem a nadšením deklamoval svoje kanzony, složené na oslavu Lva XIII, nebo když professor Birocini tak něžně a cituplně přednášel svoje ódy na sv. Otce! Taková účast intelligentních laiků při slavnosti papežské nás velmi zajímala a potěšila. Opět důkaz, že lze býti světským vzdělavcem i básníkem a při tom dobrým katolíkem, Církvi sv. zcela oddaným! —

Korunou závěrečných slavností jubilejních byla ovšem mše sv., již svatý Otec sloužil v basilice vatikánské nade hrobem prvního nástupce Kristova, sv. Petra. Též průběh této slavnosti jest asi znám. My upozorníme jen na některé dojmy, jichž jsme tu zažili.

Když se sv. Otec blížil k samému oltáři papežskému, tu šbor diplomatický, vyslancové, ministrové, zástupcové vlád, jakož i patriciát a šlechta římská, — ti všichni poklekli. Vyznávám, že mne tento projev úcty ku svatému Otcovi velmi dojal. Úchvatný byl okamžik, když svatý Otec po mši svaté s vyvýšeného trůnu před konfessí či hrobem sv. Petra, pod baldachýnem, s tiarou na hlavě udílel svoje apoštolské požehnání. Oč velebnější a velkolepější bývalo však dříve (před rokem 1870., nežli byl papeži násilně Řím vzat), když papež při velkých slavnostech se zevnější loggie nad předsíní basiliky sv.-Petrské, obrácen jsa na náměstí sv. Petra, udílel „Urbi et Orbi“ — „městu i okrsku celému“ svoje požehnání! Nyní ovšem vede se Římu a Italii mnohem lépe — bez tohoto požehnání?!

V týž den, kdy sv. Otec ve velechrámu vatikánském sloužil mši sv., bylo večer na jeho počest slavnostní osvětlení Říma a sice ještě krásnější nežli osvětlení loňské, jemuž ani listy liberální neupřely velkoleposti. Zajímavé bylo na př. osvětlení náměstí Campo di Fiori. Proč! Na tomto „náměstí květinovém“ stojí totiž pověstná socha bludáře Giordana Bruna, postavená tu jen na potupu papežství a katolicismu. Zpupně dívá se tu pobloudilý nepřítel církve, v pravo na jeho postavci proti sobě hledí Hus a Viklef (významné a osudné to sdružení), — a kolem vše při oné illuminaci osvětleno na oslavu papeže, hlavy Církve sv. Jaká to ironie pro ctitele, pro zbožňovatele Giordana Bruna, kteří zrovna den před tím ve výroční den jeho narozenin pořádali kdesi v Římě slavnost na jeho počest.

* * *

Biskupské jubileum papežské přispělo zajisté mnoho ku probuzení utuchajícího ducha katolického, k upevnění života křesťanského, ku rozvícení lásky a oddanosti k Církvi katolické. A bylo slaveno skutečně tak důstojně, jak toho zasluhuje papež znamenitý, veliký, papež, jenž čestně řadí se k vele duchům, kteří z trůnu papežského řídili Církev Kristovu. O významu a působení Lva XIII. psáno již mnoho. Nám při této příležitosti zdá se dosti případným načrtnouti několik stručných rysů ze života působení některých předchůdců našeho Lva XIII, kteří měli též jméno Lev. Z těch nejvýznamnější jsou: Lev I., Lev III. a Lev X.

Zřídka kdy — snad ani v době tak zvané reformace Lutherovy za Lva X. — bylo učení katolické tak ohroženo, zřídka kdy pokoj a mír církve tak byl rušen, jako právě za dnů Lva I. či Velikého (440—461). Manicheovci, Donatisté, Nestoriáni, Eutychiáni, Pelagiani, brozili uhasiti světlo pravdy spasné, a že se jim to nezdařilo, o to má veliké zásluhy právě bdělý a obezřetný Lev I. Na sněm Chalcedonský, kdež jednalo se o odstranění bludu Eutychiánského, poslal tak znamenitý list, že celé shromáždění (600 biskupů) pochvalně zvolalo: „Lvem Petr promluvil“. Lev Veliký to byl, jenž uchránil Řím a Italii od pustošení metly Boží — Attily. Bez meče, beze zbraně, ve svém ornátě papežském vyšel mu naproti a pokusil se o vítězství

těmito slovy: „Ty, jenž jsi všechno přemohl, přemož nyní také — sebe“. Udiven a uděšen poslouchá divoký dobyvatel slov těch a — již táhne s hordami svými z Itálie. Jak se praví, Attila spatřil tehdy vedle Lva Vel. zjev nebeský, jenž mu brozil smrtí, neposlechne-li slov papežových. Divoký Hun pravil to sám, když byl otázan, proč před bezbranným starcem sklonil šíje své a se pokořil. Lev I. vládl 20 let slavně, neohroženě, zemřel r. 461. a pochován jest v Římě v basilice sv. Petra. Nad oltářem, pod nímž nyní odpočívá tělo jeho, jest krásný relief mramorový, představující setkání jeho s Attilou. —

Lev III. (795—816) byl tak nenáviděn od nepřátel svých, že nebyl ani životem před nimi jist. Jednou odvedla jej násilnická tlupa z průvodu do kláštera sv. Eustacha, kdež mu chtěla vypíchat oči, ale téměř zázrakem byl v čas zachráněn. Ochrany mocné našel u císaře Karla Velikého, jemuž se pak vznešeně odměnil. Lev III. to byl, jenž r. 800 na Boží Hod Vánoční vložil na hlavu Karla Vel. korunu císaře římského. Toť ona nejvýznamnější událost středověku. A po tisíc let trvala ve svém uskutečnění tato myšlénka Lva III. *) Jakou váhu sám Lev III. této události přikládal, patrně z obrazu mosaikového, jež v Trikliniu paláce lateranského dal shotoviti a jenž poukazuje na onu dějině tak velevýznamnou událost. (Napodobeninu toho obrazu lze posud v Lateráně viděti).

Co se dalších Lvů týká, až po Lva X., zmíníme se jen, že na trůně papežském byl právě Lev VII., když do Říma došla zvěst, že zavražděn jest svým bratrem český vojvoda sv. Václav.

Lev X. (1513—1521) byl papežem v době velmi pohnuté — při počátku reformace Lutherovy. Měl slavné jméno jako mocný ochránce a přítel věd a umění, takže jeho století nazývá se ve vědě a umění „epocha Lva X.“ Leonardo da Vinci, Bramante, Raffael, Michelangelo byli jeho chráněnci, a po dnes podivuje se svět, co krásného a vznešeného vykonal Lev X.

Lev X. to byl, jenž vypsál ony známé odpustky, jež byly Lutherovi kamenem úrazu, ačkoli nebyly nikterak vypsány pro zisk a lakotu, nýbrž za účelem vznešeným a krásným. Byly vypsány pro ty, kdož by sv. pokáním, přijímáním a modlitbami se posvětili a mimo to nějak přispěli ku dokončení nové, velkolepé basiliky knížete apoštolského sv. Petra. Jest ovšem vyznati, že Lev X. dopustil se chyby, t. j. že při samém počátku hnutí Lutherova nevystoupil rázně. Domníval se, že disputace o thesích Lutherových jsou jen obyčejnými hádkami mnichův. Později však — ale bylo trochu pozdě — jeho shovívavost k Lutherovi ustoupila ráznému zokročení. Lev X. to byl, jemuž Luther r. 1520 psal: „Es ist aus mit dem römischen Stuhl“, — „jest již veta po římském Stolci“ Co by tomu asi dnes říkal onen „Reformátor“, kdyby právě nyní na tom stolci viděl opět Lva, Lva XIII., čtyřicátého nástupce Lva X.?! Lev X. to byl, jehož bullu Virtemberský mnich 10. prosince r. 1520. spálil před branou domu. Lvu X. poslal Jindřich VIII. král anglický pověstný svůj spis proti Lutherovi. Jest psán latinsky a posud uchován ve vatikánské bibliotéce. Na poslední straně lze čísti — nyní zajisté ne bez bolu — vlastní rukou kralovou psaná slova: „Jindřich, král Anglie, posílá Lvu X. tento spis na důkaz své víry a přátelství.“ Za 12 let potom stal se z Jindřicha tyran a pronásledovatel Církve katolické. A proč? Z nemravnosti!

Rok před smrtí Lva X. zemřel miláček jeho Raffael (r. 1520). Lev X. položil sám na hlavu mrtvého Raffaela vavřínový věnec a se slzami v očích políbil ho na chladné čelo.

*) Koruna Karlova, již mu Lev III. na hlavu vložil, jest od r. 1797 chována ve dvorním hradě vídeňském. Hedvábná dalmatika, zhotovená z mešního roucha Lva III., již císařové římsí měli obloženu, když o Božím Hodě Vánočním zpívali evandélium: „Vyšel rozkaz od císaře Augusta“, jest uchována u sv. Petra v Římě.

Za rok zemřel sám. —

Načrtli jsme tu stručně několik rysů ze života největších, nejvýznamnějších předchůdců Lva XIII., kteří měli jméno Lev. Jsou to epochální papežové: Lev I. či Veliký, Lev III. a Lev X.

A zdaž nelze říci, že právě k těmto velikým papežům důstojně řadí se náš Lev XIII.? Ba můžeme říci, že co velikého a znamenitého shledáváme u jednotlivých oněch papežů, to u Lva XIII. vše zřítí lze zároveň.

Za dnů našich nejsou sice Donatisté, jako za Lva I., ale jsou jiní nepřátelé Církve katolické, nejsou Pelagiani, ale jsou rationalisté, jsou atheisté, bezbožci theoretičtí i praktičtí. A tu podobně jako Lev Veliký, náš Lev XIII. bdělý jest nad Církví svou a řídí ji obezřetně a čelí zdatně proti bludům moderním.

Za nynějších poměrů nelze ovšem vykonati takového skutku, jak učinil Lev III. svou korunovací Karla Velikého, ale přece znám jest u našeho Lva XIII. onen veliký význam, jakýž má ve světě diplomatickém a v politice, tak že ho někteří nazývají papežem diplomatem.

A jako Lev X., zdaž i náš Lev XIII. není ochrancem věd a umění? On otevřel archivy vatikánské pro zpytatele dějin, on — sám jsa filosofem výtečným — zasazuje se o povznesení filosofie a jiných věd, on příznivcem velikým umění všeho — stačí zmíniti se o uměleckých pracech v basilice lateránské za Lva XIII. provedených.

A tak shledáváme u Lva XIII. tolik vlastností znamenitých, velikých, že by jistě on byl dostal příjmení Lev Veliký, kdyby nebyl jména toho dostal již Lev I. —

Rozprava filosoficko-historická o pantheismu.

Měl dne 18. února 1894. FILIP KONEČNÝ.

Poněvadž dle *Cicérona* v každém řádném rozhovoru začítí jest od výměru (definice), aby se vědělo, o čem a v jakém smysle se mluví, povím hned z počátku, co slovem pantheismus rozuměti sluší. Všeobecně řečeno, slovem pantheismus vyrozumíváme učení, jež hlásá, že mezi Tvůrcem a tvorstvem nejen rozdílu není, ale že i Bůh i tvorstvo jedno jsou, takže všechno jest Bohem a Bůh jest vším. Dle této „moudrosti“ Bohem jsem já, Bohem jsi ty; Bohem jest stůl, Bohem jest kámen, Bohem jest pták, Bohem jest povrhel, ničema, nestyda — bláto i poslední špina — zkrátka vše, cožkoli jest. Zní-li můj výklad příliš prosaicky, slyšme, jak tu „moudrost“ hlásal poeticky auctor básně „Hudba v duši“ — (119).

. . . . Rozšiřte Boha!

ať puknou tmy a vládne jas a jas — — —
Pryč s maskou prázdných pojmů, bytost buď,
tvar jeho vesmír, moře jeho hlas — — —
zem celá budiž perlou jedinou,
kterými blýská zářný jeho pás — — —
A přec buď ve všem on, buď strom i keř,
buď zrnko písku, na oase trávy hlas — —
o břehy věčna ať opírá ruce své

— — — — —
a prostor velký bez hrází buď jeho vzduch,
jímž mění se v tvar nový zas a zas
však srdce člověka buď pravý jeho trůn,

— — — — —
Ať z písni básníka a z révy pohárů
svit oka jeho blýská, poji nás: Rozšiřte boha!
Ať z milenců retů splývá jeho věčný dech“.

Tak vyšperkoval oslavovaný a poslední dobou i oslavený básník pan prof. dr. Vrchlický, nauku pantheistickou. Vedle dvojího krásného přirovnání, jež připomíná slov biblických — že totiž jekot moře vzbouřeného a jest hlasem Božím a nejlepším jeho trůnem, že jest lidské srdce, ovšem čisté, což pan Vrchlický zapomněl připsati, nacházíme i v této poetické ornamentice nepoetický zastaralý oblas, jehož ani takový básník setřítí nemůže, vše jest Bůh a Bůh jest vše, čili jak pán Vrchlický píše:

*„A přec buď ve všem on, buď strom i keř
buď zrnko písku na ose trávy hlas.“*

Ano, náš básník si přeje a vyhláší, že Bůh jest „velikým prostorem“ v němž mění se v tvar nový zas a zas! A jakoby toho ještě nebylo dost, prohlašuje, že prý „svit oka“ Božího blýská nejen v písni básníka nýbrž i „v poháru z révy“, ba do konce jeho dech prý věčný oplývá z rtů milenců. Tuto báseň Vrchlického nazval kritik ve „květech“ r. 1886. str. 374. pan *Em. Miřiovský* „překrásným ghazelem“. Nám nezáleží ani na Vrchlickém ani na Miřiovském, aspoň nyní ne, nám záleží na pantheismu, a ten správně popsal genialní básník.

Abychom si však vedli přesně a nekřivdili pantheistům, podotýkáme, že dosavadní výměr náš jest jen povšechný, jak se říká „hrubými rysy“ naznačený. Jako každá nepravda a blud v různých a různých ukázaly se na světě podobách, tak i pantheismus. Rozeznávají se pak tři jeho hlavní formy a tři jeho hlavní epochy čili období, jež tuto dle Giobertiho krátce podáme.

Gioberti praví ve svém Úvodě do studia filosofického (svazek 4.): „Přívrženec pantheismu rozeznává se od jiných lidí špatně o Bohu myslících hlavně tím, že jen jednu jedinou podstatu uznává. Rozličnými a rozmanitými cestami možno se bráti, chceš-li srovnati tuto jedinou podstatu s přetvrdými jevy a proměnami, které kolem sebe spatřuješ: A právě tyto různé cesty splodily různé formy a snad i období pantheismu. Rozeznávej totiž pantheismus vývojový čili emanatismus, pantheismus idealistický (nikoli ideální!) a realistický. Hlavní však myšlenka: Bůh jest vším a vše jest Bohem — zůstává více méně ve všech formách a obdobích tatáž.

Pantheismus vývojový čili emanatismus považuje svět jakýmsi výronem čili vývojem podstaty božské, která prý se všemi směry rozkládá a právě tím rozmnožuje. Každý vidí, že v tomto smysle nelze více mluvit o stvoření a již dostačuje věřícímu muži, aby takovou nauku zavrhl, ale, co pravím „věřícímu muži“, — to dostačí rozumnému člověku, uznávajícímu Boha bytostí duchovou a ne tělesnou, aby se touto formou pantheistickou zavrhl!

Pantheismus idealistický upírá tvorstvu a věcem — nás lidí nevyjímaje — veškerou realitu čili skutečnost; považujeť veškerenstvo jen pouhým zdáním, tedy vlastně ničím. U něho jen jedna jediná nalezla realita čili skutečnost milosti, a tato realita sluje „substantia absoluta, podstata naprostá“!

Pantheismus realistický stojí mezi oběma zmíněnými systémy, jako uprostřed. Přijímá za pravdu a trvá na tom, že prý jen jedna jediná jest podstata — substantia —; přiznává však rozmanitost ve tvorstvu do jisté míry přece jen skutečnost čili realitu, maje za to, že rozmanitost tato jest různým a různým úkazem podstaty nekonečné.

To jest praecisně rozdělený systém pantheistický. Každý z vás však vidí, že pravdu jsem měl, když pan z počátku děl: Haliž se pantheismus ve formu jakou chceš, vždy stejně vyznává:

Bůh jest vším a vše jest Bohem — Ηὕς ἔστις θεός, θεός τὸ πᾶν!

(Pokr.)

Časové zprávy.

K nucenému sňatku civilnímu v Uhrách. Jaké stanovisko v té věci zaujmají naše počestné „Nár. Listy“ ve svém vlastenectví a svém náboženském přesvědčení, jest známo. Ale nepovšimnuta zůstala slova, která napsaly dne 24. května ve svém úvodníku. Mluvílo se o tom, že by mohl místo nuceného civilního sňatku zaveden býti sňatek fakultativně civilní, to jest takový, který uzavřítí může podle libosti civilně ten, který v církevní sňatek vejíti nemíní. „N. L.“ psaly ve zmíněném článku proti tomuto v pravdě nejmenšímu požadavku svobody svědomí a přinesly mimo jiné i také pěkná zajisté slova: „Takové vyřízení otázky nevedlo by k ničemu dobrému. — „N. L.“ chytře uvádí svá slova jako citát z liberálů uherských, — ježto by církev neopustily od nesnášlivosti své a potupovaly by občanský sňatek jako nemravnost a hřích, z čehož by vznikalo věčné pohoršení a jítížení myslí. Vůči nesnášlivosti sekt nezbyvá proto v zájmu *veřejného pořádku, umravnění a klidu společnosti*, než zavéstí všeobecný, povinný sňatek občanský“. „Národní Listy“ považují tedy náboženství, ve kterém vyrostly, za sektu a to, dáváme-li se vésti citem, s jakým toho slova užito zde, za sektu opovržení hodnou, za něco, k čemu dlužno s opovržením se chovati. O slovech „veřejný pořádek, umravnění a klid společnosti“ ani se nezmiňujeme. Doufáme, že ani čtenářové „N. L.“ nevěří, že by strana, která má na svědomí volební agitace, Omladinu, štvance všeho druhu, snížení nívěau veřejné mravnosti, měla právo dovolávat se těchto věcí, nemluvě, že civilní sňatek prý sám v sobě je nemravný. To jest tedy stanovisko, jakéž zastávají židé v „Neue freie Presse“. — Že už při „N. L.“ jsme, upozorňujeme na jiné místo téhož čísla. Kdosi tam radostně píše o neshodách v táboře konservativců, o klubu Hohenwartově, a di na konec tato významná slova: „V nás tato veselá vojna konservativců s konservativci nemá zvláštních interesentů, skupiny obě jsou nám lhostejnými, tolik škodolibosti už však nám musí býti prominuto, když gratulujeme straně — *nad níž mladočeský náš lid většího nepřátele neměl a*

a nemd“. Konservativci, kteří nám dopomohli ku všem vymoženostem, které nyní máme, za jejichž pomoci a ochrany rozproudil se náš národní život k dnešní naší výši, tito konservativci jsou prý největšími nepřáteli lidu! Ovšem v tomto okamžiku nejdou s národem českým, vlastně s mladočechy, však s mladočechy národ také nejde. To se důstojně hodí zajisté ku stanovisku o nuceném civilním sňatku Uherském. Opět jeden z tisícých důkazů, že náš veliký svobodomyšlný denník jest listem důsledně a neuprosně podrývajícím samé základy náboženství, nebo toto „největší nepřátelství“ ku konservativcům není politické, ale na zásadách životních spočívající, na odporu k náboženskému konservatismu. Němečtí liberálové a židovská frakce uherská jsou mu duchovně spřáteleni i přes politický odpor.

* * *

Není nikdy nezajímavo, slyšeti vážný hlas ciziny o poměrech vlastních, zvláště jedná-li se o věc, která svým významem hluboko zasáhá v život lidu. Takovouto událostí velevýznamnou jak v ohledu náboženském tak i mravním, socialním, národnostním a politickém byl návrh uherský o nuceném civilním sňatku, i není divu, že i všechny ostatní státy bedlivě smutného tohoto pro naše Rakousko divadla si všímaly. Podáváme v následujících řádcích zajisté trefný úsudek ruského časopisu tendence církevní, který zůstává v platnosti, třeba se i návrh neuskutečnil. V čísle 19. ze dne 12. května píše Církevní Věstník takto: Ještě celý předešlý týden budila všeobecnou pozornost otázka o civilním sňatku v Uhrách. Návrh byl, jak jsme již zdělili, od sněmovny magnátů zavržen, ale liberální ministerstvo neumdlévá, nýbrž vzdorně užívá práva, které novou proceduru připouští, a podává zamilovaný návrh svůj znova oběma sněmovnám v naději na konečné vítězství. Skutečně také zaplétá se věc mnohým způsobem. Liberální ministerstvo nalezá silnou podporu v mase tak zvané intelligence, která odvrátivši se od církve, domýšlivě vypíná se svým svobodářstvím a užívá každé příležitosti, hotova jsouc vždy udeřiti ve tvář nenáviděný od ní klerikalism, což ovšem jest pochopitelno

velice, jelikož značný procent této intelligence tvoří židé, kteří byt i sami víru ztratili všecku, nicméně zůstávají fanatickými nepřáteli křesťanské církve a její zřízení. (Náš list zapomněl tu udati, že druhou polovinu této intelligence tvoří protestanté, jichž nesmířitelná nepřátelství proti všemu, co souvisí s Římem jest známo. Pozn. R.) Tak ovšem jest vytrvalost agitace pochopitelná. Méně pochopitelným může se zdáti okolnost, proč „král uherský“, rakouský císař František Josef, známý jako věrný syn své církve a srdečný plnitel její zákonů a ustanovení, neužil patřičného práva, položití své veto (svou záповěď) na tento liberalistický proticírkvní návrh zákona a takovým způsobem rázem neučinil konec vši této liberalistické agitaci?*) Než — ach — i to stává se pochopitelným, všimneme-li si položení, v jakém tento vládce se nalézal, a jež činí mu skoro nemožné, udržeti v mezích zákona vášnivě pokusy svých národů po úplné neodvislosti. Uhry, jak známo, ustavičně jdou za nejkrasnější neodvislosti od Rakouska a užívají každé příležitosti, aby tomuto svému odlučování dali výraz. Dala-li již smrt Košutova podnět k nejživějším odlučovací manifestacím a okázalostem, lze snadno si tedy představit, jakou bouří nespokojenosti podněta by uherská liberální intelligence, kdyby císař skutečně položil svou záповěď na zamilovaný její sňatkový návrh. Proto rozmysl žádal jistou zdrženlivost a tohoto reskujícího kroku. — Taková agitace ukázala již nejednou, jak v národech hrdých na svou konstituci a svou národní svérávnost, zcela nepatrný běže se zřetel na vůli národa. Položivše svůj návrh zákona, řídilo se liberální ministerstvo jedině vůli nepatrné hrstky výše vzpomenné intelligence a docela nic se více neptalo a nestaralo, jak o tom především smýšlí uherský národ v širokém smysle tohoto slova. Kdyby panoval v Uhřích obyčej, jehož se užívá při velevážných událostech ve Švýcařích, obraceti se k národu, t. j. kdyby bylo lze spor o civilním sňatku rozřešiti skrze všeobecné hlasování všeho lidu, tu většina jeho zcela jistě vyslovila by se proti němu. Že široké vrstvy lidu nesouhlasí s ná-

*) Už učinil.

vrhem, jest patrné z toho, že když výsledek hlasování ve sněmovně magnatů rozšířil se mezi národem, lid jal se ve všech kostelích zvoniti a v zástupech plniti chrámy modle se, jako by se jednalo o záchraně vlasti před nevěřícími. Ne-li doslovně, to jistě nepřímé může se nucený civilní sňatek považovati za podmanění církve jhu „nevěřících“, nebo jen nevěřící v dogma o svátosti manželství — bezbožci, jinověrci a židomilci — mohou žádati reformy, která rozmnoží počet tak zvaných smíšených manželství, jichž zákonitost nezávisí více od změny víry jednoho ze snoubenců, čehož následek jest, že dítky z takových manželství mohou si zvoliti víru dle své libosti. (V Rusku, kde pravoslavi jest náboženstvím panujícím, a jiné víry jen dopuštěny jsou, lze ovšem uzavřiti smíšený sňatek platný jen před knězem pravoslavným a dítky musí býti všecky pravoslavné. Nepravoslavná strana nemusí ani býti ve chrámu svého vyznání prohlášena. To ovšem jest také opět násilí dle názorů našich. Pozn.) Tak lze tedy zákon o nuceném sňatku manželském zcela správně považovati za novou zbraň v rukách nevěřících v boji proti křesťanské církvi. A s jakou nestydností liberální ministr Wekerle hleděl návrh svůj provésti, ukazuje ten nesrovnatelně nemravný skutek, že zakoupil ve prospěch povinného sňatku všecky největší vliv mající noviny, které pak také pracovaly v jeho prospěch s úsilím lepší věci hodným. (Jak známo, byl i náš český veliký žurnal zakoupen. Jelikož hájil návrh ten, ač nesmírně, ano nevyslovitelně zhoubný jest Slovanstvu v říši uherské, ve jménu liberalnosti, svobody, ve jménu boje proti Římu, může každý se dovtípiti, jakým způsobem páni liberálové jsou liberalními. Zároveň případ ten podává smutný důkaz prodajnosti liberálních novin. Jak zhoubné a nemravné jsou, když i k dílu tak zhoubnému, v socialní době nebezpečnému, vlastizrádnému a protislovanskému dají se zakoupiti Zač stojí jich vlastenectví? Zač jich pravda? Zač osvěta, již šíří? Každý bohatý žid může si je koupiti, pokud ovšem otupělý a svedený lid neprohlédne. Pozn.) Patrně nestýchá se liberalismus užiti jezuitské zásady: „cíl posvěcuje prostředky“. —

Tak zmíněný ruský list. Již z poslední fraze o jezuitech, bez nichž žádná kniha ruská se neobejde, lze viděti, že nám příznivý není. Skutečně také církevní věstník rád si do nás zajede. Tím vážnější ale za to jest jeho hlas, když bez ohledu na nepřízeň k nám tak spravedlivě posuzuje uherský zákon na nucený civilní sňatek a tak — mírně sice a důstojně — ale tak rozhodně jej odsuzuje. Naši Rusofilové mohli by si tu vzíti poučný příklad pro sebe.

Jak se šíří pravoslavi. V „církevních vědomostech“ č. 14 uveřejněna byla statistika církve pravoslavné od r. 1840. Vzrůst její od onoho roku uvádí takto:

V r. 1840 bylo v Rusku	44.005,833	pravoslavných,
„ 1850 „ „	47.579,944	„
„ 1860 „ „	52.034,650	„
„ 1868 „ „	55.056,966	„
„ 1870 „ „	57.156,795	„
„ 1880 „ „	64.097.740	„
„ 1884 „ „	67.397.900	„
„ 1890 „ „	72.066,750	„

V roku 1840 přišlo na jednoho biskupa 759.000 duší, nyní připadá na jednu diecesi 720.000 duší. Za to číslo chrámů a kněží poněkud se zmenšilo vzhledem k velikému vzrůstu věřících. V roce 1840 připadal jeden kněz na 1.200 duší, nyní připadá na 1.700 duší. Za to jsou nyní chrámy daleko větších rozměrů. Veliký vzrůst pravoslavných vyznavačů vysvětluje se tím, že jednak nikdo nemůže od pravoslavi odpadnouti k jiné církvi pro nepřemožitelné téměř překážky, a že jednak i církev i vláda vši chvalitebnou mocí stará se o dílo missionářské. Že jest toto snadné, pochopíme, uváživše, že v říši ruské žije ještě mnoho milionů pohanů, jichž obrácení jest v zájmu církve i vlády. Obrácení k pravoslavné církvi znamená porušení. Velice chvalyhodno jest, že není v Rusku fary, která by měla nad dva až tři tisíce duší. Jak daleko stojí tu naše vlády v péči o duchovní potřeby lidu!

Evropská společnost. Ruské listy milují líčiti západní společnost prosáklou vzdělaností a osvětou, jež toho jména nezasluhuje. Ovšem ne všechny listy jsou nepřátelské západní kultuře, nýbrž naopak veliká část obecnstva ruského jsoucí jako u nás liberalismem prožrána je nadšenou ctitelkyní francouzského pokroku. Z prvních dovolujeme si citovati

hlas aspoň jednoho listu, aby čtenáři naši poznali, že ten náš pokrok všude za pokrok neplatí.

Uvedený již „Věstník“ ve svém čísle ze dne 28. dubna píše toto: „Čím dále západně evropský svět jde po cestě tak zvaného pokroku, tím více odkrývá se ta vnitřní jizva, která hubí západní civilisaci. U nás jak známo jsou nadšení stranníci této civilisace, kteří svého času s pěnou v ústech vrhali se na naše Slavjanofily vyznavši s ruskou přímostí, že tato civilisace je klamná a že západ ve skutečnosti proniknut je hnilobou v nehlubších svých základech. Skutečně dokázal čas s porážející určitostí pravdivost náhledů Slavjanofilů a přivedl západníky v neobyčejný zmatek. Věru, co vidíme nyní na západě? Pobuřování, vzpoury, pumy, soud nad anarchisty, práce guillotiny, hle, co jsou stále zprávy ze západní Evropy. Noviny píší, že francouzská vláda chce býti pevnou a zadáviti tento anarchismus. Všichni západníci tleskají mu, zapominajíce, že u hydry na místo jedné utaté hlavy zjeví se jich hned sto. Oni nechtí přiznat tu nepopiratelnou pravdu, že právě anarchismus není než následek evropské civilisace a přímo vytéká z její základů. Nebo co je vlastně anarchismus? Poslední a logický důsledek — víry v pokrok — této pověry, kterou trpí celá Evropa od muže v bluze až k prezidentu Carnotu. Z této víry v pokrok ničeho jiného nemohlo vyjíti mimo anarchismus. Nebo jestli cíl pokroku vedle mínění pokrokářů záleží v dosažení pozemského štěstí všeho lidstva zde na světě, tu anarchismus k tomu podává nejradikálnější prostředky, chtěje rozrušiti všecken nynější — bídný sociální pořádek a na jeho místo postaviti budovu novou, (jakou, oni sami nevědí). Poslední proces anarchisty Henryho očividně ukázal veškeru hrůzu mravní spustlosti zahánějící se uprostřed společnosti, která chlubí se tím, že ona stojí v čele evropské civilisace. Z pronesené od něho na soudě řeči vidno, že on stal se anarchistou pod vlivem celého bezbožného systému obklopujícího společnosti a celým svým jednáním potvrdil ještě jednou tu pravdu, že nehlubší příčina anarchistických zákonů záleží ve ztrátě víry v Boha, v zapírání náboženství i povstaleho z toho úžasného zmatení

svědomí. Skutečně slyšel on v době svého vychování od svých „pokrokářů“ učitelů jednu jen zásadu, že každý vzdělaný člověk má právo na štěstí života. Tito vychovatelé, kteří sami ztratili pravý názor o člověku na zemi, zapomněli vnuknouti jemu, jakož i druhým svým chovancům, že mimo zemský život jest ještě život jiný, že mimo lidskou spravedlnost jest ještě jiná, Boží spravedlnost, že na zemi není nic dokonalého, že i dějiny lidstva jsou svědectvím strádání očišťujícího. Když vychovanci jejich potkávají se se skutečným životem, nemají, co by postavili proti dojmům zla a lži, mimo svou podrážděnost, svou samolásku, slavomam, bludy svého svědomí. Mladík, zbavený „podpory víry“ zbavený citění náboženského, ztrativší vědomí, že je v životu něco vyššího, stojícího i výše nad osobní štěstí i výše osobního utrpení — taký mladík neovládá své dojmy, nýbrž ony ovládají jej.

Tak se stalo i s Henrym. Dilo se u něj začalo v osobnosti: jemu nestačily prostředky k životu, jaký si přál, i on, vida veškerý význam života jen v komfortě, v dostatku materialním a

mravním, začal zavrhovati i život samý. Jemu zdálo se, že na tomto banketu mohou účastniti se jen cynikové. On ale neznámá, že ve svědomí vede ho ne vznešený ideal lidskosti, nýbrž samoláska, nezřízená touha po tomže dostatku jako ty, které nazývá cyniky — i on rozlobený začal házet pumy na pravo a na levo bez ohledu, koho trefí. — Taková filosofie života jest náramně rozšířena v západoevropské společnosti. A jestliže nějaký Reclus (anarchista-professor), vyznavač téže filosofie života, pumy nehází, ten nečiní jen tak proto, poněvadž pro něj měla příroda přebytek onoho dostatku, kterého se Henrymu nedostávalo. Na tom záleží, že i Reclus i Henry jsou krev a tuk oné francouzské společnosti, u níž není Boha mimo mamonu. Všecky směry proti anarchismu této společnosti jsou marny; ona sama svou filosofii je paralysuje. A nebude lépe, pokud za životem nebude státi vyšší idea nežli idea pokrokářů o nárocích na štěstí pozemské. Víra v pokrok na místo víry v Boha se tedy neosvědčila, nýbrž přivedla západ k anarchismu.

D r o b n o s t i.

Přední Indie. *Arcibiskupství Kolombo. Malomocní v Hendele.* Krásný ostrov Ceylon má nyní jedno arcibiskupství, Kolombo, a dvě biskupství Dšaffna a Kandy. Správa Kolomba a Dšaffny jest svěřena kongregaci oblatů Neposkvrněného Početí Panny Marie; malé biskupství Kandy jest v rukou vlašských Benediktinů sv. Silvestra. Katolicismus vzrůstá se rok od roku. Nejkrásnější a nejzáslužnější dílo katolických missií na Ceyloně jest založení missie malomocných v Hendele. P. Tarmenude O. M. J. sděluje ve svém dopise svému vrchnímu představenému následovně:

„Při našem příchodu do Kolomba, když Msgr. Bonjean každému missionáři část místa jeho působení určoval, připadla mně missie ve Wattale, celkem devět vesnic se 7000 katolíků, kteří bydlí rozptýleni mezi pohany a protestanty. Svou největší apoštolskou čin-

nost měl jsem obrátit do Hendely, kde se nalézá nemocnice malomocných v Kolombo. Cítil jsem se sice velice šťastným, že jsem mohl pracovati na díle, které mne Spasiteli, příteli a potěšiteli malomocných až daleko připodobňovalo; ale nemohl jsem se zbaviti jakési obavy, že snad nesnesu styk s politování hodnými oběťmi hrozně té nemoce.

První malomocný, kterého jsem při mém vstoupení do nemocnice potkal, byl mladík, přišel mně vstříc, šťasten, že může nejdříve nového missionáře pozdravit. Malomocenství rozežralo mu velkou část nohy. Kus dřeva, připevněného na patě sloužilo mu za šlapadlo, a umožňovalo mu dosti rychlou chůzi. Ačkoliv nemělo jeho vzezření nic odpuzujícího, učinil na mne zvláštní dojem. Sebral jsem všecky své síly a vstoupil do síně nemocnice, kde se nalézá přes 200 malomocných. Pohled na tyto nešťastníky, ponejvíce zmrzačené a zne-

tvorěné, zápach z ran jejich vycházející, vzbudil ve mne nepřemožitelný odpor. Jakkoliv jsem se namáhal, abych odporující cit slabé přirozenosti přemáhal, nemohl jsem zde dlouho zůstat, vzdálil jsem se brzy, abych svůj odpor neprozradil. Ale v srdci umínil jsem si pevně, že chci tento odpor přemoci, ať to stojí, co stojí. Spolehaje na pomoc Boží, učinil jsem předsevzetí, že se chci pro blaho malomocných s tím větší ochotou obětovati, čím jejich stav větší lásky a odříkání vyžaduje. Neváhal jsem, a navštěvoval nemocnici denně, abych se na pohled ubohých nemocných zvykal. Bůh mne podporoval v mé slabosti; odpor znenáhla mizel, a v krátkém čase mohli nemocní viděti ve mne otce i přítele. Důvěry, kterou mne projevovali, použil jsem k tomu, abych si mohl učiniti úplný pojem o jejich fyzickém i morálním stavu. Pozoroval jsem způsob jejich utrpení, celé jejich chování, abych tím snadněji poznal, jak mohu prospěti duším, které více než tělo léku vyžadovaly.

Nesmíme zapomenout, že zná malomocný celou hrůzu své nemoci; ví, že jest jiným předmětem odporu, že, kdo se k němu přiblíží, musí se velice přemáhat, a že jest jeho nemoc nezhojitelná. Nedivme se, zmáhá-li se ho zasmušilost, stálá podrážděnost, náklonnost k hněvu, která vede někdy k smutným výstupům. Ustavičné utrpení bez naděje na vysvobození uzavírá znenáhla srdce všem šlechetnějším citům. Malomocný jest závistivý; pohled na jiného, méně znetvořeného, naplňuje jej hořkostí. Opojně nápoje miluje vášnivě, hledí si je všemožným způsobem zopatřit, ačkoliv ví, že mu škodí. Takový jest malomocný bez křesťanského náboženství.

Prozřetelnost Boží svěřila mne nyní úkol, vésti srdce malomocného k nebi, ukazovati mu stálým stykem a láskyplným s ním zacházením, že není tak opovrženým jak si myslí. Musel jsem jej vytrhnouti z jeho zasmušilého dumání, jeho mysl odvrátiti od sama sebe náboženskými slavnostmi k něčemu vyššímu, k radostem posmrtného života. Však k tomu poslednějšímu scházelo to nejdůležitější, kaple. Jak mohlo býti jen možno vyučovati, společně se modliti, a církevní slavnosti okázale konati?

Však Prozřetelnost Boží pomohla. Mladík, kterého jsem prvního spatřil, pomáhal mně věrně; v srdci svých trpících křesťanských spoludruhů probouzel všemožným způsobem víru; ale z počátku se mu to jen málo podařilo. Z 50 katolíků, nalezajících se v nemocnici, nalezlo se jen 10, kteří se chtěli s ním společně modliti. Tím byli dostatečně podrážděni pohané, kteří nechtějí jiného Boha uznati, než svého Budhu. Osočili lékaře u vlády, který, jakkoliv protestant, byl katolíkům přec velmi nakloněn, a dovolil, aby operační síň sloužila katolíkům za modlitebnu. Lékař nedal se jejich nespokojeností zastrašit, ale usmyslil si, že vystaví kapli. Jistý výtečný katolík z Kolomba sebral v krátké době 600 franků k tomu účeli. Za pět měsíců byla vystavena kaple uprostřed nemocničních budov, nad nimiž vyniká. Kříž na vrcholi, a po obou stranách sochy sv. Františka Xaverského a sv. Lazara, ochrance malomocných, dodávají kapli zvláštního rázu. Přátelé a dobrodinci z Evropy postarali se o vnitřní úpravu. Odplatiž jim to Bůh!

Od vysvěcení kaple oživovala se více v nemocnici vždy více a více. Blížil se svátek sv. Františka Xaverského, který jsme chtěli s velikou okázalostí slaviti. Před svátkem konána devítidenní pobožnost, při které jsme ubohé malomocné poučením a zbožnými cvičbami připravovali. Krásné náboženské slavnosti střídaly se po celý den s hudbou, hrami a zpěvy, a naplnily pošmurnou nemocnici radostí a jásotem. Nesčetní zvědavci přišli k slavnosti i z daleka. A což naši ubozí nemocní? Měli jate je viděti, jak mne obklopovali a stále opakovali: „Suami (páter) jest dobrý, Suami nás miluje“.

Dobrou náladu nemocných použil jsem k lepšímu poučování ve víře, po kterém následovala sv. zpověď. V udílení této svátosti nalezá missionář útěchu, kterou považují nyní za zvláštní milost, již poskytuje Bůh těm, kteří se službě malomocných věnují. I na tyto má tato svátost nejblahodárnější účinek. Sdělím vám příklad: Byl jsem jednoho dne povolán k jedné malomocné, abych jí udělil svátost posledního pomazání. Těžce nemocná ležela již v posledním tažení. Musel jsem tak k ní se skláněti, abych vyslyšel její sv. zpověď, že jsem se ji

téměř až dotýkal. Z těží jsem našel na této živé mrtvole místočka, kam bych ji sv. pomazání udělil, ale za to takovou odevzdanost do vůle Boží, a tak krásnou a čistou duši, že jsem byl až k slzám hnt.

Jindy vzbudil opět jistý mladík můj obdiv vděčností, kterou mne projevil. Předvečer jeho smrti mluvil jsem k němu o jeho brzkém vysvobození. „Trpíš mnoho“? otázal jsem se. — „Nikoliv, otče, to již brzy přestane“. — „Jsi spokojen, že umřeš“? — „Ano, uvidím Boha“. — „A co budeš dělat v nebi“? — „Budu se modlit za Suamiho, neb on miluje malomocné“. Hluboce dojat a s vděčností k Bohu, požehnal jsem jinocha, který hleděl tak vesele smrti vstříc. Takových podobných příkladů mohl bych ještě mnoho uvést. Počátek mé práce u malomocných byl plný námahy, ale výsledky jsou bohaté a potěšitelné. Wattola se svou nemocnicí jest vyvolený podíl na vinici Páně, který musíme pečlivě vzdělávati. Jana K.

* * *

Dobrý důkaz, že duše je. V jedné společnosti utkali se materialistický lékař a kněz. První popíral existenci duše, druhý ji hájil.

Viděl jste ji? ptal se lékař.

Nikoliv — zněla odpověď.

Slyšel jste ji? Cítil jste ji? Ochutnal jste ji? Ohmatal jste ji?

Nikoliv, nikoliv, zněla zase odpověď.

Pocítil jste ji někdy?

Díky Bohu, pocítil jsem ji.

Dobře, pokračoval lékař, zde máme čtyry smysly proti jednomu a z toho soudím, že není žádné duše.

Na to děl kněz: Jste lékařem, pane, tedy mně řici můžete, zdali jste kdysi bolest viděl?

Nikoliv, odpověděl tento.

Tedy slyšel? Číchal? Ochutnával? Nikoliv.

Snad pocítoval?

Ano.

Nuže, pane doktore, zde máme čtyry smysly proti jednomu, které dokazují, že není bolesti a přece víte, že bolest jest.

* * *

Rázné odbytí. Osvětáři a rozumáři, kteří bez Boha doufají ráj na zemi zbudovat, posmívali se jednou slavnému katolickému učenici a děli, že to se svou vírou upřímně nemyslí a ptali se ho, jak může katolickou víru hájiti, jak může byti křesťanem?

Já jsem křesťan — odpověděl učenec, a vy jimi nejste. Náboženství však, které má takové nepřátele dobrých mravů a ctností za zůřivé nepřátele, jest každým způsobem přítelem a podporovatelem dobrých mravů a pravých ctností. — Dixi.

Hrdinové odtáhli zaražení a pokolení.

* * *

Divné jsou cesty Boží.

Zemřelý biskup orleanský Dupanloup vydal knihu: La vraie et solide piété, t. j. pravá a opravdová zbožnost.

Právě v ten čas žádal místodržitel ruský na Kavkazu, generál Mikuláš, své přátele v Paříži o zaslání bedny knih k ukrácení dlouhé chvíle. Jeho přátelé ze žertu přiložili výše zmíněnou knihu biskupovu do sbírky románů...

Několik měsíců na to vzal si dovolenou kavkazský místodržitel a odstoupal do Francie. Vyhledal biskupa orleanského a pod jeho vedením vykonával osmideenní exercicie, načež odebral se do Grand-Chartreuse, do kláštera Kartusianského, kde dosud skrovnou celou pokojně obývá.

Obsah „Obrany“ :

Slovo v záležitosti změny naší měny. František Žák. — Skromná odpověď ku skromným otázkám. Podává Fr. Polunek. (Dokončení.) — Lístek z Říma. Posílá ph. dr. Alois Kolisek. — Rozprava filosoficko-historická o pantheismu. Měl Filip Konečný. — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václav Kotrba, odpovědný redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba) v Praze.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovni ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

S o c i a l i s m u s l á s k y.

Napsal J. U. C. Jan Pečinka.

Reptání chudých jest spravedlivo. Proč tato nerovnost stavů? Jsme-li stvořeni z téže hlíny, žádným způsobem nelze to ospravedlniti leč výrokem, že Bůh doporučil chudé boháčům a přikázal živiti je z vlastního přebytku, ut fiat aequalitas, jak praví svatý Pavel (Korinth VIII., 16.) Bossuet.

Století 19. se končí a skoro již stojíme na prahu století 20. Ať století předcházející a podobně i naše 19. charakterisuje kdo chce a jak chce, jisto je, že konci jeho hlavní ráz vtiskl všeobecný boj mezi kapitálem a prací, mezi kapitalismem a socialismem za všeobecného boje všech proti všem.

Socialní otázka v nejširším smyslu, zahrnujíc v sebe otázky sociálních několik jako otázka dělnická, agrární, živnostnická, úřednická atd., je zde a je povinností každého si jí všimnouti a vůbec situaci doby a společnosti si uvědomiti.

Podobné krise, v jaké právě my žijeme, byly známým zjevem i v dobách dřívějších, ano již ve starověku. Setkáváme se s nimi v dějinách řeckých a z dějin římských zvláště velmi dobře znám je boj plebejů s patricii. „secessio plebis“, jež tak šťastně skončila pohádkou o žaludku a údech. Krise sociální jako výsledek zápasu o idey jsou přirozeným výsledkem dějin. Ale krise tyto bývaly lokálními a zjevem více nebo méně přechodným. Nynější sociální otázka je především všeobecná, je to boj všech proti všem, a pak konstantní a tedy i boj mezi oběma stranami je konstantním.

Ještě před nedávnem považována otázka ta za přechodnou. Je to v řetěze ideí nový článek, říkalo se, na který naváže se po určité době zase článek nový, nové idey, duchem doby za lepší a chcete-li za vznešenější uznaný. Možná dost, že je to pravda; přijde na to, kdy ona „určitá doba“ tentokráte přijde. Podoba a směr, jakým se sociální otázka zvláště od posledních let 80. v celku běře, dekretuje ji na zjev konstantní, který, jak se nej-

spíše pravdě podobá stojí spíše ve svých počátcích než koncích a snad právem mnozí tvrdí, že pravý boj kapitalismu se socialismem teprve nastává, zvláště setrvávají-li činitelé k odklizení jeho povolání v dosavadní své nečinnosti.

Jak slibně začalo to nynější století! Konstrukce dřívější společnosti povalena a na ssutinách její vztýčen byl prapor rovnosti, volnosti a bratrství. K dosavadním dvěma třídám dosud uznaným přistoupila třída nová, která oněm dvěma prvním na roveň postavena byla. První účinky těchto nových proudů prohlášeny a kodifikovány hned ve Francii: osobní svoboda a právní rovnost všech před zákonem (což postupně u všech států provedeno; u nás zák. zákonem ze dne 21. prosince 1867. č. 142.) a svoboda hospodářská — in specie svoboda živnosti. Toť bude na světě učiněný ráj! Cechy padly, dopravní a spojovací prostředky se rozmnožily a svoboda ve všech směrech začala působiti. Národohosp. liberalismus uskutečněn, cesty mu uvolněny a nyní čekalo se na zřetou žeň jeho působnosti. To však netrvalo dlouho. Zásadní odpůrci tohoto národohosp. liberalismu, či individualismu, nacházeli čím dále tím více podpory, k nim přidružili se zvláště malí živnostníci a co dříve za nevyhnutelnou podmínku rozkvětu všeobecného blahobytu pokládáno, označováno nyní za hlavního škůdce a zhoubce. za příčinu úpadku těch kterých odvětví hospod. života a přímo za překážku všeobecného blahobytu. Dopravní prostředky při tom stále rostly, půda zrušením poddanství a volnou dělitelností uvolněna, mobilisována tím na roveň kapitálu movitému postavena, který čím dále tím většího nabýval významu. Společnost, která dříve právně a tím spíše fakticky rozdělena na jisté třídy, vrstvy, byla nyní právně sice sjednocena, jednolita, ale de facto čím dále tím více počala se hospodářsky třídit a dělit. Tím vyvolán rozpor mezi právním řádem a skutečností, a na konec se poznalo, že ani tímto způsobem, plnou svobodou na všechny strany, nebude společnost lidská šťastnou a spokojenou.

S tím zkrátka dospěli jsme až do naší doby. Rozdíl obou hospod. stran na něž se hlavně společnost naše dělí, kapitál a práce, stále se přirostřuje, propast mezi všemohoucností a nádherou kapitálu a bídou a nouzí tříd prací rukou svých se živících, stále se rozšiřuje a jediné, co obě ty strany spojuje je vzájemná nenávisť a nespokojenost, je vzájemný boj všech proti všem.

Že toto rozdělení, roztržení společnosti nynější na liberálním řádu právním spočívající není správné uznávají souhlasně všichni. Pojítka mezi oběma konci společenského řebříku, pojítka mezi nahromaděným kapitálem a úplně na něm odvislou prací, pojítka spočívající ve třídě střední, v některých odvětvích hospod. života více — v některých méně již zmizelo nebo aspoň v krátce vymizí. (Pokr.)

Rozprava filosoficko-historická o pantheismu.

Měl dne 18. února 1894. FILIP KONEČNÝ.

(Pokračování.)

Hlavní tedy charakteristikou pantheismu jest, že připouští 1. jen jednu jedinou podstatu a že 2. popírá stvoření ve křesťanském slova smysle, domnívaje se, že z oné jediné podstaty vplynuly a na jevo přišly ostatní věci stvořené; je to zkrátka záměna, konfuse, podstaty naprosté s podstatou vztážnou, podstaty nestvořené s podstatami stvořenými.

Španělský filosof, kard. *Zeferin Gonzalez O. Praed.* dí ve své kosmologii — nauce o světě — že pantheismus jest nejvšeobecnějším bludem. Málo jest prý systémů ve filosofii staré i nové, které by konec konců neskrývaly v sobě a nevedly k pantheismu. Toto náramné rozšíření nauky pantheistické má prý hlavní kořen v tom, že staří filosofové neznali toho, co my křesťané slovem „stvoření“ rozumíme, a za to měli, že vše z jedné podstaty se rozvinulo, jí náleží a náleželo. Tato prvá podstata nemůže býti nic jiného než Bůh — bytost naprostá a věčná — proto uzavírali, vše jest projevem čili výronem Božím, vše jest Bohem a Bůh jest vším. Filosofie nová o křesťanské nauce o stvoření ví, nechce ji však z příčin na snadé ležících za časté přijati, proto ji znetvořuje a všeličms ověňuje, co jí nkteřak nevysvětluje ale spíše zatemňuje, ba do konce podvrací. To jest vlastní a nejhlavnější příčinou, proč moderní rozumářství — racionalismus — kloní se k pantheismu realistickeému.

Než podám různé fáse a formy pantheistické nauky, povím o příčině, ze které pantheismus vlastně povstává a povstal. Dotekl jsem se toho již částečně v předchozím, nyní však chci rozebrati věc po stránce psychologicko-historické a mám-li to již říci, třebas i dogmatické respctive filosofické. Za vůdce si zde vezmu zarnou hvězdu křesťanského středověku, sv. Tomáše Akvinského, tohoto filosofa, theologa a básníka, jemuž ve křesťanském i nekřesťanském světě nalézám rovného sotva. Slyšme tedy, kterak věci té doličuje Andělský učitel — andělský, pravím, a ne „anglický“, jak slovo „angelicus“ tlumočil kterýsi „filosof“ český, — ve známém spise „Summa contra Gentes“ knize I. hlavě 26. uvádí sv. Tomáš čtvero důvodů, z nichž podám aspoň toto: První příčinou pantheismu bylo, že mnozí mužové, kteří považováni byli auktoritou velikou, nebyli správně pochopeni, a že některé jejich výroky byly špatně vyloženy. Andělský učitel připomíná zvláště Dionysia Areopagity, jenž ve spise „De coelesti hierarchia, cap. 4.“ pravil: „Esse omnium est supersubstantialis divinitas — jsoucno věcí všech ničím není jiným než božstvím, které jest nade všecky podstaty“. — Jsou učenci, příkladem P. Houthemia S. J., kteří pomáhají si při obtížném textu tím, že mluví o pseudoareopagitu. Svatý však Tomáš Dionysia vykládá a správný, křesťanský smysl u výrok jeho dává. Není mým úkolem dále o věci hovořiti a vykládati, že Dionysiova „supersubstantialis divinitas“ není jsoucnem všem věcem společným, že není podstatou, ze které vše ostatní bylo vyplynulo a od ní se nerozeznávalo, — mně zde úplně dostačí, konstatovati za Andělským, že znamenitým auktoritám nebylo dobře rozuměno, a tak že se k pantheismu dospělo, což jest prvou příčinou, kterou uvádí andělský učitel pro pantheismus.

Druhou příčinou pantheismu považuje sv. Tomáš nedostatečnost a nesprávnou soudnost přemnobých filosofů, kteří, majíce za to, že jsoucno všeobecné ojedínuje se — ens universale additione individuatur — přidavkem: pravili: Poněvadž Bohu ničeho ubrati ani přidati nemožno, proto nemá Bůh vlastně jsoucna ojedinelého — ens individuale — nýbrž jest jsoucnem všeobecným čili ens universale. Jest totiž pravdivo, že jsoucno všeobecné nemůže jestovati bez přídavného (absque additione); není však pravdivo, že toho rozum náš nemůže pochopiti; neníť zajisté možno, aby na příklad význam všeobecný „živočich“ jestoval bez přídavku „rozumný nebo nerozumný“, jelikož každý živočich jest — buď rozumný nebo nerozumný; rozum však lidský docela dobře může se všeobecným pojmem tím zabývatí a abstrahovati od přídavku rozumný nebo nerozumný.

Konečně myslí sv. Tomáš, že příčinou pantheismu byla i naše tu a tam obojetná a nesprávná mluva, v níž se praví, že Pán Bůh všudy a ve všem jest. Zde ovšem zapomenuto, že Bůh není ve věcech jako věc nebo část věci, ale že je všude a ve všem jako příčina všeho. Tak možno říci, že celý nově vystavený dům jest na staviteli a stavitel že jest v něm — dle plánu, jako příčina — nesmí se však říci, že stavitel jest proto částí domu neb stavivem jeho! —

Rozhlížíme-li se k dějinám a ptáme-li se, kde a kdy poprvé stopy pantheismu objevují se, utkvíme zrakem na vychvalované Indii. Posvátné knihy Indů charakterizuje prý dvojí značka, že totiž berou na sebe jednou tvárnost náboženskou, po druhé filosofickou, v obojím však případe zůstávají nauku pantheistickou. Na důkaz výpovědi té uvádí Gonzalez, z něhož čerpáme, německého filosofa Windischmanna a blavné své dva řeholní spolubratry, dominikánské missionáře P. Ricciho a P. Navarette, kteří po mnoho let mezi Indy trávili, filosofii a theologii jakož vůbec literaturu náležitě studovali a se přesvědčili, že v Indii nejen panovával, nýbrž až do dnes panuje pantheismus a to ve všech třech formách, jak jsem je z předu skizzoval. Je mně skutečně líto, že nemohu použiti m. P. Navarettova, jenž s mnohými pohanskými filosofy čínskými často disputoval a mnohé velmi zajímavé jejich názory doslovně podal. Snad mi čtenář nezazlí, uvedu-li aspoň jeden takový citát, — vždyť v naší literatuře něčeho podobného dočísti se nikde nelze, a tu snad novinka osladí mu chvíli, kterou mně trpělivě věnuje. Praeludium 17. rukopisu Navarettova, jenž jest majetkem dominikánské university Manilské na ostrovech filipínských, čteme doslovně: „Dr. U. Pūlen Jū, veliký mandarin Xordil, náš Bůh, čili po čínsku Tien Tschu jest dílem (!) Tai-Kieovým, a že všechny věci jsou jedna a tatáž podstata, 萬物一理! Jakkoli se praví, že jsou rozliční duchové, přece není prý více než podstata jedna jediná, a všichni rozliční duchové ti nejsou skutečně od ní rozdílní, nýbrž jsou vlastně jen podstata tatáž různě působící a se zjevující“. Téměř úplně totéž tvrdili i Dr. Tschien Mo Kieu, *ministr kultu*, (!) jenž už znal i spisy P. Ricciho, v nichž tento proslavený missionář potíral nauku indickou. Z těchto příčin lehce pochopíme, proč v Indii polytheismus až podnes jest domovem; není jinak ani možno, než aby v zemi pantheismem poseté rostlo také toto kvítko z čertovy zahrádky. Kde jest všechno Bohem, proč by nebyli tam i bohové mnozí? Polytheismus jest jen mírným důsledkem pantheismu! —

Zalétneme-li v duchu od fabulárních pověstí indických ku klassické půdě filosofické, ku staroslavné Heladě, tu potkáme se s pantheismem v časech prastarých, bližších i blízkých. Nesmíme ovšem říci, že Řekové takovou měrou byli pantheisty jako Indové, — ač i mezi Indy ukazují se čestné výjimky, na př. dr. Kusumanjali, jenž dle Hontheima učil theismu, a dr. Soukhyah, jenž oddán byl atheismu. Mezi nejstaršími filosofy řeckými připomínají se Eleatští, kteří pantheismu hověli, ačkoli učenci po dnes se nedohodli, kteří řečtí filosofové Eleatští najisto pantheismu učili. Všeobecně jmenují se: Xenofanes, Parmenides, Zeno a Melissus a dodává se, že prý kráčeli po šlépějích školy pythagorejské. Proti tomuto směru postavili se oba veleduchové řečtí, věkopaniátný Plato a hlavně geniální Aristoteles. Jejich úsilím pantheistický monismus školy Eleatské potřen, avšak nikoli na vždy zničen. Za nedlouho povstávají Stoikové, majíce vůdcem Zenona Cyprijského (350 před Kristem) Po Stoicích rodí se škola novoplatonská, již vévodí Plotinus (204 před Kr.) Jamblicus a Porphyrius.

Ve středověku chápe se pantheismu Joannes Scotus čili Erigena a snaží se naukou svou opíratí o slavného Areopagitu, sv. Dionysia. Novoplatonským pantheismem zavání také kabalistická filosofie Židovská, ano i Arabská, z níž zvláště se jmenují její předáci: Alfarabius, Avicenna, Avempace a Averroes. Proud nauky pantheistické ve středověku i filosofové křesťanské uchvátí, a ve vlnách jeho tone vedle Alcuina Amalrich Chartresský a hlavně David de Dinanta, u něhož musíme se na chvíli zastaviti. Jeho systém vrcholí dle Bl. Alberta Velikého v tom (Oper. omn. Tom. XIX. tract. 12. quaest. 72) že tvrdil: Bůh, z něhož všechno pošlo, a hmota prvotná jest totéž. — Zde máme tedy pantheism materialistický v nejvlastnější smysle; pantheism, jenž připomíná bludů Xenofanových a Anaximenových; i pantheismus Erigenův není prý vlastně nic více a nic méně než pantheismus staroindický, tak že na pravdě zůstane výrok: *Nil sub sole novi!*

V dějinách filosofie vystupuje a delší čas úplně vrchu nabývá spor

nominalismu s realismem. Mnozí učenci, zvláště za našich dnů, připomínají toho jen s úsměskem a přispěšují si poznamenati, ejhle, vizte v jakých malichernostech libovala si scholastika, a suďte, právem-li čili nic dáváme ji v klatbu. Nás Čechy zmíněný spor hlavně tím zajímá, že i staroslavná universita pražská hlásívala se v tehdejších časech k realismu. Dostačíž za jiné připomněti jen jediného Mistra Jana Husa, jenž proto v Kostnici měl ostrý spor s Petrem d'Aillym, jak vysvítá z jeho 70. listu, jenž nedávno vyšel v souborné sbírce vydané Comeniem. Než i po jiné stránce zajímá nás spor realismu s idealismem; po stránce totiž, již označujeme slovy Gonzalezovými, že přepjatý realismus, jenž učil, že všeobecné ideje mají realní existenci dříve než ojedinelé (*ante esse individuelle*) nutně vedly k tomu, že se tvrdilo: *jsoucno a podstata jedno jsou a totéž*. — Tato druhá epocha pantheistická dochází ukončení ve filosofu italském Giordanu Brunovi, jenž skutečně vynikal bystrostí rozumovou a mnoho krásného ale také bludného napsal. V jeho spisech vidíme obnovenu pantheistickou nauku starých pythagorejců a novoplatoniků. Jsou učenci, kteří tvrdí, že prý německý filosof Schelling, jenž v pantheismu také přichází, nepodává vlastně nic, čeho by byl nenašel v Giordanu Brunovi. Poslední dobou postavili tomuto muži v Římě bronzový pomník a označili na něm Bruna jakožto člena řádu Dominikánského, v němž prý delší čas trávil, filosofii a theologii studoval ale později nenacházeje v sobě povolání, vystoupil, a všelickde se potuloval, až bídě zahynul. Nebude snad od místa, připomenuti-li, že slavní kritikové Echard a Gnetif popírají tuto myšlenku ve svém proslaveném díle „*Scriptores Ord. Praed*“ a poukazují na to, že ničím prokázáno nebylo, že by Giordano Bruno byl kdy nosil roucho sv. Dominika.

(Pokr.)

Proč se červenáme?

Studie o psychologické příčině červenání se.

Z *Revue des deux Monde* KAMIL MÉLINAND.

I.

Červenáme se za rozličných okolností. Především ze skromnosti; jsme-li chváleni, zvláště před svědky, zardíváme se. — Červenáme se studem: neslušné slovo poleje nám tvář ruměncem jako chvála; snad neplatí tento zákon pro mnohého člověka, jehož jemnocit otupěl zvykem. Není dívky ani jinocha, kteří by se nezarděli při neslušném slovu. Tedy stud působí stejně jako skromnost. O této analogii zmiňuje se Bossuet ve svém kázání „o cti“, říká: „Stud a skromnost odporují nejen nepořádným skutkům, ale zároveň marné slávě a nezřízené lásce ku chvále. Slušná a dobře vychovaná osoba začervená se nad neslušným slovem; moudrý a skromný člověk rdí se, je-li chválen“.

Zardíváme se také z ostýchavosti a sice, že se hojíme úsudku jiných; máme-li před více osobami mluvit, červenáme se. Někteří žáci červenají se, kdykoliv jsou tázáni dívky, kdykoliv jsou osloveny. Mnohý jinoch zardí se při myšlence, že se má představit v saloně neb ve společnosti. Mladé paní a všichni ostýchavci začervenají se, potkají-li najednou známou osobu na ulici. Zardíme se, když slyšíme, že někdo mluví o nás, aneb myslíme-li si jen, že by mohl někdo o nás mluvit. Při výsměchu zardí se dítě i muž.

Červenáme se konečně v rozpacích. — Sem náleží všechny případy, kde jsme při nějakém činu překvapeni. — Červenáme se, jsme-li překvapeni při nějakém směšném neb nízkém skutku, ku př. při lži, pomluvě. Pokrytec každého věku se zardí, cítí-li, že jest odhalen; taktéž člověk, setká-li se s někým na místě, kde by si nepřál býti viděn; nebo někdo překvapený v neurovnaném obleku.

Zvláštní jest, že člověk, je-li překvapen při konání dobrých skutků, se červená; stydí se za dobré, které by chtěl konat skrytě, jako by konal něco zlého. Začervenáme se často k vůli zcela nepatrné věci, ku př. myslíme, že jsme sami doma, čteme nebo sníme; najednou pozorujeme, že nejsme sami; začervenáme se. Řekne-li se nám nějak ať příjemná, neb nepříjemná pravda, zardíme se i upozorní-li nás někdo ku př. na nějaký směšný způsob, který jsme si uvykli; neb probudí-li nás někdo ze snění s otázkou, nač myslíme, neb pozorujeme-li, že někdo uhodl naše skryté myšlenky. — Zardíme se, překvapíme-li se sami při skutku; pozoruji najednou, že dělám něco neslušného, že ku př. mluvím více než obyčejně, neb že se vychloubám neb s někým příliš důvěrně zacházím: červenám se.

To jsou nejhlavnější případy červenání se. Mohou se rozdělit na čtvero: skromnost, stud, ostýchavost, rozpaky. Jaká jest v každém takovém případě morální toho příčina? Je-li ve všech všeobecný živel? Je-li určitý stav ducha, který by odpovídal vždy viditelnému zjevu červenání se?

II.

Červenáme se, jsme-li chváleni; co se asi v nás děje? Zcela jednoduchá věc; tato chvála nám působí radost, chtěli bychom jiné dosíci, žízníme po ní, celá bytost chvěje se radostí a touhou. — Nechceme ale, aby to někdo pozoroval, to nesmí býti; vždyť máme býti skromnými, povznešenými nad podobnou malicherností; strachujeme se, aby snad někdo toto tajné hnutí v nás nepoznal a nám se nevysmál. — A přece se nám zdá, že to každý uhodne; cítíme, nebo se domníváme, že nás každý pozoruje; představujeme si, jak jest pozornost jiných na nás obrácena, jak se oči všech na nás dívají. Jest nám, jako by každý jako v otevřené knize četl, co se v nás děje. — Jest dokázanou věcí: máme pocit, že jiný pozná, co se v našem nitru děje.

Jak se to má nyní v zcela jiném případě, v případě studu; uslyší-li mladá dívka neslušné slovo? Takový jest asi stav její duše: ona slovu tomu porozumí; jinak by se nezarděla; chape je. a proto jest pohnuta. Jest jí uražena, pohněvána — nenalezá-li snad v něm zalíbení; — v každém případě jest zmatena. Ale ten svůj zmatek musí ukryti, an jiný má za to, že mu nerozumí, že nic neví. Musí za každou cenu dělati, jako by nerozuměla; nikdo nesmí její hnutí pozorovati, které se snaží ukryti. — Bojí se, že se jí to nepodaří, ona cítí, že jest pozornost všech na ni obrácena; její přítomnost činí to slovo tím neslušnějším, tuší, že jest po očku pozorována; představuje si, jak na ni všichni hledí, a zdá se jí, že tyto pohledy ji odhalují. — Tento případ jest podobný předcházejícímu: začervenáme-li se nad neslušným slovem neb nad chválou, jest to tentýž psychologický vývoj; chceme nějaký pocit ukryti, a bojíme se, ať nebyl odhalen; nám se zdá, jako by jej každý v našem nitru proti naší vůli viděl.

Případ ostýchavosti zdál by se býti rozdílným. Jaký vztah jest mezi žákem, který jest tázán a mladou dívkou, zmatenou neslušným slovem? Proč se červená? — Někdy zcela jednoduše pro svou nevědomost: má vědomí, že neumí, co by měl nebo chtěl uměti, není s to odpovídati; cítí, že se pozná, jak hledí ukryti prázdnotu svého ducha. — Často jest jeho samoláska podrážděna! přeje si odpověděti zjevně a skvěle, a tím jakési lichotivé mínění o sobě zanechat, bojí se však, že se mu to nepodaří. Jeho samoláska se tím pobouří. Nechce, aby si toho soudruzi všimli; ví, že by se mu vysmáli, kdyby poznali jeho rozčilenost. — Bojí se, že to tuší, že na něj pohlíží, že čtou jako v otevřené knize, co se v jeho nitru děje. — V obou případech jest stejný psychologický vývoj: žák chvěje se pro něco, co by chtěl ukryti; cítí, že jiní vidí, jak chce ukryti svou nevědomost neb marnivost. —

Podobné děje se u mladé dívky, kterou někdo neočekávaně oslovil: přeje si, aby správně odpověděla, bojí se, aby neřekla něco nemístného, a cítí, že jiní vidí, co se s ní děje; takový jest vnitřní stav její duše. — Kdo vstupuje poprvé do salonu, jest rozčilen; bojí se, jak se bude pohybovati, jak se

tvářiti, jak mluviti; chodil by rád, jako obyčejně a nohy mu vypovídají službu, mluvil by přirozeně, ale vysychá mu v krku a v duchu je pomaten; jeho obyčejný, pěkný způsob chování jest mu nemožný. Při této zastavení činnosti trpí hrozně, ale nechce, aby si toho někdo všimnul, a chvěje se, že to jiný pozoruje; představuje si pozornost všech na sebe upoutanou; každý úsměv, který vidí, neb šeptání které slyší, vztahuje na sebe. Zdá se mu, že každý čte v jeho duši. — Potká-li mladá žena najednou známou osobu na ulici, děje se totéž; až do té chvíle pohybovala se mezi cizími, o které se nestarala; pojednou vidí někoho, kdo by se mohl jí všimnouti, a též se jí všimne; zachvěje se, že snad něco v její chůzi, v jejím obleku neb vzezření může dáti podnět ku kritice. Cítí tlukot svého srdce živěji. Zároveň hledí, aby vyhlížela zcela přirozeně, klidně; musí se jí to podařiti; namáhá se, by se jí to podařilo. — Má ale strach, že tak známá osoba to na ní vidí; cítí, jak se tato pozornost na ni podívá, a proto se červená. — Stejný zjev, máme-li za to, že o nás někdo mluví; pohnutí nad myšlénkou o pronešeném úsudku o nás, bázeň, aby někdo to pohnutí nepozoroval, myšlénka, že jiný pronikne až na dno toho, co chceme ukryti. Takový jest zákon pro všechny případy ostýchavosti. Všecky mají všeobecný ráz: něco, co má zůstatí skryto, bázeň, aby to nebylo pozorováno, pohnutí, které potlačujeme. Bojíme se, aby nevy-puklo. Zdá se nám, že je každý proti naší vůli vidí.

Nyní nám zbývá ještě červenání se z rozpaků

Dítě lhalo: zardí se, proč? Poněvadž dostane najednou strach, aby ne-bylo při lži přistiženo. Snad ví, že jest podezříváno, snad náš obličej vy-jadřuje pochybnost; dítě se chvěje, že bude jeho tajná myšlénka odhalena. — Dobrodinec jest překvapen při konání dobrých skutků: začervená se; proto že chtěl zatajiti své dobré skutky, které z charitativního studu chtěl konati skrytě; najednou vidí známou osobu, bojí se, že vše uhodla. Má pocit, že jiný odkryl, co pečlivě skrýval.

Zvláštní jest následující příklad rozpaků: máme za to, že jsme sami, najednou pozorujeme, že tomu není tak; zardíme se. Předcházející případy nezdají se tomuto podobati: neučinili jsme ani nic špatného ani dobrého, za nic se nestydíme, nemáme na svědomí ani dobrý ani špatný skutek? Proč se tedy červenáme? — Poněvadž skrýváme přece jen jakési pohnutí. Zpozorují-li, že se na mne někdo dívá, jsem hned pomaten a nepokojný. Bojím se, že jsa samotén, choval jsem se přirozeně, což před svědky vypadne někdy směšně. Třebas jsem seděl příliš pohodlně, neb můj obličej měl příliš živý výraz a vyjadřoval snad můj dobrý neb špatný rozmar. Snad jsem dal své city příuš na jevo. Byl jsem beze vší pochyby jiný, než bývám u veřejnosti: i ten nejotevřenější člověk má jakousi společenskou škrabošku; okazuje se nerad bez škrabošky. Kdo ví, zdali jsem snad neprojevoval svou myšlénku tichým hlasem, jak to někdy člověk, jsa sám, dělává. To mne rozčiluje; obávám se, že jsem byl směšným. Nechci, aby někdo tu obavu zpozoroval, chci se zdáti klidným, lhostejným, přirozeným; co by si pomyslili o mně, kdyby mé po-hnutí pozorovali? — A proto právě se obávám, že to každý uhodne, cítím oči neočekávaného, nepohodlného svědka na sebe upřeny, zdá se mi, čte ve mně vše, co si myslím, že vniká až na dno mé duše; mám pocit, že jsem odhalen.

Ve všech případech rozpaků jest stejný vývoj.

Dejme tomu, že by mne někdo náhle upozornil na nějakou nesprávnost neb nedbalost v mém obleku: byl by to zázrak, abych se nezarděl. Poznámka mne pohnula a snad také trochu pohněvala; mrzí mne, že jsem si této ne-dbalosti sám nevšimnul, hněvám se na toho, který mne na to upozornil. Jest v tom jakési ponížení, lehké sice a pomíjející, ale citelné. — Jsem rozčilen, za každou cenu chci, aby to nikdo nepozoroval. Chci vyhlížeti klidně, po-děkovati přívětivě tomu, kterého bych poslal nejraději někam na konec světa; vím, že by bylo směšné, kdybych se ukázal nespokojeným. Musí se mně po-dariti, zakryti své city, bojím se, že jsou poznány. — Stejně se děje, řekne-li

mně někdo pravdu o mé povaze neb o mém duchu; tato pravda jest mně nepříjemna, nerad ji nesu, dotýká se a raní ve mně zvlášť citelné struny, a tím zachví se na okamžik celá moje bytost; ale nikdo nesmí ten dojem ve mně pozorovati, musím vyhlížeti klidně a vděčně, ale bojím se, že se mi to nepodaří. — Taktéž, vytrhne-li mne někdo prudce z blubokého snění; jsem pokořen, že jsem se inu oddal, hněvám se sám na sebe, že jsem se zapomněl, i na toho, který mne tak prudce probudil. Zkrátka, cítím jakousi zlost. Nechci ji ale ukázati, nechci, aby ji někdo tušil, a přece se bojím, že jest v mém obličejí vyznačena.

Ve všech předcházejících případech byli jsme překvapeni vždy druhou osobou; stejný vývoj, překvapím-li sebe sám. Vzpomenu si ku př. u přítomnosti ctihodné osoby, že jsem mluvil příliš důvěrně, hned jsem pohnut; mrzí mne to, co jsem řekl, obávám se, že jsem vzbudil nelibost, a přece hledím své rozpaky ukrýti a lhostejně dále pokračovati; bojím se, aby nepoznala, co se ve mně děje. Zpozoruji při rozmluvě, že jsem se chlubil. Hned mám strach, aby to jiný nepozoroval, obávám se, že neblahé slovo prozradilo mé tajné city, že jsem sám dovolil nahlédnouti do nitra své duše a své marnivosti; zdá se mně, že jsem úplně odhalen.

Máme tedy zákon: Kdykoliv se začervenám, ať z rozpaků neb z ostýchavosti, ze studu neb skromnosti, jest můj morální stav identický: „mám pocit, že jiný vidí ve mně to, co chci skryti“. Zvláštní čin, který jest vždy se zarděním spojen a s ním jedno, jest následující: bázeň, že by mohla býti odhalena buď radost neb utrpení, zmatek neb důvěrná myšlénka; bázeň, že neuniknem zrakům nás pozorujícím, neb duchu v nás vnikajícímu; pocit, že jiný čte v nás jako v otevřené knize; pocit, že nás proti naší vůli pronikne; pocit jakéhosi mravného násilí. — Pravý obraz zardění se jest panna, již se sňal závoj. muž, jemuž byla škraboška strhnuta, anonymus, je-li pravým jménem zavolán. Představme si jen, kdyby byla duše skutečně odhalena; dejme tomu, že by byly najednou cizím zrakům vystaveny všechny naše tajné pocity, všechny nezřízené žádosti, náš někdy utajený hněv, výčitky svědomí, naše nesmírná ctižádost; tu bychom se začervenali více, než kdy která panna se zarděla, byli bychom jeden růměnec. (Pokr.)

Jakou hrůzu a zděšení připravil oprávně kalendáře, papež Řehoř XIII. protestantům.

Sděluje JOSEF JÍLOVSKÝ. *)

Co musí člověk zkusit, je-li na příklad papežem!

Pouze pro tu příčinu, že byl oprávně kalendáře, musil si dáti Řehoř XIII. líbiti, že jej vyznačují „čistého evangelia“ ve své křesťanské lásce tak vymalovali, že by jej byla dle přísloví: ani vlastní matka nepoznala.

Proto budiž dovoleno laskavému čtenáři představit Řehoře XIII. tak, jak v pravdě vypadal, aby se nezděsil metamorfosy, jaká se s ním stala, když mu protestanté na ctihodnou hlavu vpašovali gloriolu, kterou sami vyrobili. Řehoř XIII. byl členem znamenité Bologneské rodiny: Buoncompagni. Původním jeho povoláním byla professura práva v Bologni, kdež přednášel se znamenitým úspěchem. Teprve v šestatřicátém roce svého věku pozměnil se posavadní způsob jeho života.

Povolal jej papež Pavel III., jemuž byl znám jaký výtečný právník do Říma.

*) Hlavními prameny přítomného pojednání jsou: J. Janssen a Dr. J. B. Veisz vedle některých odborných časopisů

Pius IV. jej učinil kardinálem jsa naprosto přesvědčen, že Buoncompagni jest mužem, na němž lsti není.

V důležitém processu Toledského arcibiskupa Bartolomea Carranzy, jenž byl inquisicí stíhán a králem Filipem II. opuštěn, prosadil jako vyslanec papežský ve Španělech, že process byl zrušen. Za papeže byl zvolen 14. května 1572.

Že mu záleželo na povznesení Církve, vědy a všeho dobrého, ukazuje již ta závažná okolnost, že svému rodu, ba ani svému synu, kterého měl v manželství jako professor na universitě bolognenské, neposkytl příležitosti, aby měl důležitější vliv na církevní záležitosti. Jako muž vědy upravil dekret Gratianův, pořídil nové vydání kanonického práva. Apellovo: nulla dies sine linea — žádný den bez práce. platilo u něho nejpravdivěji. Až do pozdního stáří zachoval si mladistvou svěžest ducha, že, jsa starcem sedmdesátiletým studoval jako jinoch. Říkával, že nikomu není vzdělanosti tolik potřeba, jako papeži.

Ve krátké době svého pontifikátu vydal několik milionů scudů na podporu studentů. Horlivě zakládal školy ve všech důležitějších městech papežského státu. Z jeho podpor platila nějaká část mezi jinými i kolleji v Praze a Olomúci. Znamenitě muže hmotnou podporou získal Římu. Radou a pomocí byl vždy tam, kde křesťanství hrozilo nějaké nebezpečí. Tehdá to platilo se strany Turků a „reformace“. Peněžité podpory posýlal na Maltu, která se strany mořské byla baštou západu proti Turkům. Jeho podpory užíval císař, Anglie, Nizozemí, Karel IX. Jeho nejmilejší myšlénkou bylo: Turka z Evropy vypuditi.

Jest patruo, že všechny tyto podniky Řehořovy vyžadovaly peněz. Kde jich vzíti, když valná část papežského území během času bezprávně byla odcizena? Tu hleděl se Řehoř dostatí ku svému majetku jako lenní pán. Leč urputný odpor nepravých držitelů papežských statků velice ztrpčil Řehořovi poslední dny života, které vypršely rokem 1585.

* * *

Dne 24. února 1582. vyzval papež zvláštní bullou všechna knížata a krále, aby přijali navrženou opravu kalendáře.

Původně měl římský rok jen 10 měsíců, tudíž 304 dny. Asi 700 let před Kristem přidal král Numa Pompilius, když se dnové nestejně dostavovali a všudy zmatek nastal, ku desíti měsícům nové dva.

Tak měl kalendář ve dvanácti měsících 365 dní. Sluneční rok, hvězdářský obnáší 365 dnů, 5 hodin, 40 sekund. Za tu dobu se země otočí kolem slunce.

Kalendář byl Numou Pompiliem sice zlepšen, ale úplné přesnosti nedostihl.

Dobrý skok v tom ohledu učinil K. Jul. Caesar, jenž r. 46. před Kr. stanovil rok na 365¹/₄ dne.

Touto opravou plné správnosti nedocíleno, neboť za jedno století byl zase rozdíl mezi občanským a hvězdářským kalendářem a to o 18 hodin 20 minut.

V 16. století se mohli křesťané právem diviti, proč mají jarní rovnodennost o 10 dnů dříve, než za doby sněmu Nicejského r. 325.

K návrhu učence Al. Lilia napravil papež Řehoř XIII. chybu tak, že s dorozuměním mocnářů roku 1582. v říjnu po 4. dal následovati 15. Pak stanoveny další podrobnosti, aby se během času chyba neopakovala. Ostatně tato gregoriánská oprava nebyla náhlá. Dávno před Řehořem velmi se pociťovala nutnost opravy. Roger Baco, františkán se o ní rozepsal již ve 13. století a cd polovice 14. století ujímali se té záležitosti jak papežové, tak sněmy církevní. Na sněmu Basilejském vzal kardinál Mikuláš z Cusu věc kalendářní v úřední projednání. Sixtus IV. povolal v téže záležitosti německého astronoma Regiomontana do Říma.

(Pokr.)

Časové zprávy.

Katolický sjezd polský. Dne 3. června o 7. hodině večerní započat byl po předchozí pobožnosti ve chrámu Páně u sv. Martina v Poznani sjezd katolíků polských. Účastenství na sjezdu bylo velice četné, účastnili se ho sám arcibiskup Stablewski, biskupové, četné duchovenstvo z celé provincie a poznánské spolky. Účastníky sjezdu pozdravil professor dr. Wicherciewicz, za presidenta zvolen byl bývalý poslanec Emil v. Czarlinski, jenž sjezd zahájil pozdravem sv. Otce a císaře, na to měl arcibiskup proslov a po něm hned řečnili člen parlamentu rakouského rytíř Kozłowski, P. Brzezinski z Haliče a hrabě Hektor Kwilecki. I všechny ostatní dny sjezdu byly dny blahodárné práce, která působila k hlubšímu poznání situace, k ostřejšímu vytčení programu, k upevnění víry a nadšení pro svatou věc katolickou. Z řečí referujeme jen krátce tyto: Arcibiskup Stablewski, je muž činěný byly nadšené ovace, promluvil o víře a nevěře, o socialismu a lásce k bližnímu. Po něm mluvil řečník nový o stavu katolické církve v Polsku německém, rakouském a ruském, též promluveno o encyklice sv. Otce k polským biskupům. V německém odboru tohoto sjezdu katolíků v Poznani promluveno bylo rovněž o otázce sociální, papežské, školské a o spolcích řemeslnických. Při jednání o otázce sociální povstal dr. Wolsziegler a stěžoval si trpce na hmotnou bídu mezi polským lidem, kteréž zneužívá vláda, aby lid poněmčila a o katolické náboženství, nejlepší to obranu proti socialismu, připravila. Poláci jsou ze všech lepších postavení systematicky odstrkování, ano z nich i vytlačování. Polák ve vyšším úředním postavení jest bílou vránou. Mnoho Poláků stěhuje se do Sas, kde tělesně i duševně hynou, místo blahobytu nalézají tam zkázu. Vracejí se po letech domů chudší nežli tam odešli, ba přišli tam i o poklad své víry stykem s německými socialisty, od nichž se nakazují, načež se doma také apoštoly socialismu stávají. —

Jiný řečník — Josef Mycielský z Vídně, mluvě o osvědčování katolického přesvědčení v životě veřejném,

promluvil mezi jiným vážná, přesvědčující slova: „Naše všecka minulost dobrá i zlá úzce je spojena s katolickou církví. Naši rytířové v přemnohých bitvách poráželi nepřátely Církve — ku př. u Lehnice, u Vídně a nainnoze jinde, čímž zachránili Evropu před vpádem barbarů. Dnes potomci těch hrdinů zavážení jsou do Sibiřských dolů. Kdyby bylo kdy v polském národě schisma jaké provedeno, byli bychom již dávno utonuli v pangermanismu anebo v panslavismu. Toliko pevná víra v naši církev zachovala nás před zahynutím . . .“ — Pěkná slova promluvil též kapitulár Kubowicz mluvě o církevních řádech: „Poláci mají právo žádati, aby jim řehole byly navraceny, jež u nich po všechny věky velmi záslužně působily. Tvrzení nepřátelů řádů, jakoby tyto polonisovaly, jest nepravdivé. Církev vůbec nikdy nepolonisovala, církev nikdy nekatolicizovala násilně. Toho ať se byrokracie neobává! My byli již Poláky, kdy řeholí u nás nebyvalo, a kdyby i řehole nazpět povolány nebyly, my Poláky zůstaneme přece. My nejsme revolucionáři ani spiklenci, my jsme loyální občany a chceme, aby i k nám choval se stát loyálně. K tomu máme právo! Máme tudíž právo žádati řehole katolické nazpět, vždyť pouze zlosynové a vyvrhel člověčenstva bývali z naší říše vypovězeni. — Ve schůzi poslední rokovalo se o zakládání katolických dělnických jednot, při čemž s radostí vzato na vědomí, že kanovník Kubowicz daroval na dům katolických tovaryšů 10.000 marek. Doslovem knížete Czartoryskiho byl sjezd zakončen. Za trvání sjezdu jmenováno bylo více čestných členů, jako: hrabě Ballestram, dr. Porsch, dr. Leber, dr. Hompesch a někteří jiní polští členové parlamentu rakouského a profesoři university krakovské. I sv. Otec zaslal telegram pozdravný a apoštolské požehnání, rovněž tak kardinal Ledochowski.

Sjezd katolíků českého jazyka v Brně. Právě ve dnech, kdy docházely zprávy o zdárných výsledcích rokování katolíků polských, dožili jsme se radostného překvapení, po němž toužilo každé upřímné srdce českého katolika. Dne 30. a 31. července a dne 1. a 2. srpna

t. r. bude odbýván katolický sjezd v Brně. K tomu cíli vydána již provolání. Čtenáři naši četli je as v denních listech, proto nedáme zde místa plnému znění, leč na některá jeho slova úmyslně a důrazně upozorníme. Pořadatelé poukazují v čele provolání na slova hlavy církevní v encyklice k rakouským biskupům ze dne 3. března 1891., kde líčí se boj nepřátel proti církvi a řádu křesťanskému, který daleko široko vzplál a byť podle rozmanitosti míst různými úskoky a zbraněmi se vedl, přece jeden a týž sleduje plán válečný: vyhladiti totiž z rodin, ze škol, ze zákonodárství, ze společenských zřízení každou stopu náboženství, církve samu oloupiti o její jmění a vynikající vliv, který má na obecné dobro, a záhubnou nákazou bludův otrávití všecek život rodinný i občanský. Proto — scházejí li se na všech místech lidé zlí, odvahou a počtem jsouce přemocni, a svorně-li pak usilují o to, aby lid o dar víry ze všech největší, jakož i o všechny statky z něho plynoucí věrolomně oloupili: zajisté slušno a nutno jest, aby katolíci vedeni jsouce svými biskupy, všechny své snahy a síly k odporu slučovali a za četné návštěvy takovýchto shromáždění budou zajisté moci svobodněji a platněji hájiti vyznání svého, jakož i nepřátelské útoky odrážeti. Za tímto napomenutím sv. Otce slavily se sjezdy po všem světě katolickém, ano i v Rakousku učinili tak již katolíci němečtí ve Vídni a v Linci, Poláci v Krakově, Slovinci v Lublani a Uhři v Budapešti. I ukázalo se, kterak vydatně působily k osvězení a posílení vědomí křesťanského i mravního, k obeznámení širšího obecnstva se zásadami a záměry blahodárnými církve naší, k rozplášení předivných předsudků proti církvi a jejím snahám, které od zlomyslných, zhusta nevědomých nepřátel roznášeny bývají. Hle, toť účelem sjezdu! Výbor zúmyslně tu podotýká, že nebude se zabývatí otázkami čistě politickými a dále, že vyhne se i veškeré neplodné polemice, účel jeho jest náboženský a mravní a — pokud náboženství bylo a jest s to uhájiti mravní sílu a národnost veškeré pohromy, — i národnostní. — Tolik jsme vytkli, na to zvlášť upozornili z celého provolání, abychom nyní srovnali to s hlasem našich národních svobodomyšlníků, jimž

vítají náš sjezd. Již dne 4. června odhalují „Nár. Listy“ v dopise z Moravy dle nejlepších informací „pozadí nových piklů klerikální propagandy na Moravě“ — a dne 9. t. m. věnují sjezdu celý úvodník „Sjezd (ovšem ne katolíků, ale) klerikálů čes. jazyka v Brně,“ v němž supí hněvem. chápou se svého slovaře a chrlí spoustu divných epithet na vše katolické. Běrou na se pokryteckou škrabošku a volají: „Zcela zbytečně má býti provokován v národě našem nový boj a zápas ne snad pro idey velikého a ideálního učení Kristova... nýbrž proto, abychom stále od předmětu a cíle svého boje byli odvracováni na boj domácí, abychom prostě pro samé domácí a vnitřní šarvátky plnou pozornost a plnou energii věnovati nemohli boji svému státoprávnímu.“ Zdá se, že pisateli těchto řádků vyklouzla mimoděk z pera kající zpověď vlastní strany. Zde se, pánové, sami bijte v prsa! Oč jste pracovati měli, nepracovali jste, — co sami provádíte, neobviňujte z toho jiného! Kdo národ náš nejvíce rozdvojil a síly rozdvojené stále drobí, kdo zápasí „v boji osob. zájmů všedních a zásadám Kristova učení přímo odporujících“ — jak doslovně v listu vašem čteme, to ví dnes každý uvědomělý dělník a velmi to pohněvalo svobodomyšlný orgán váš, když před několika dny dělnictvo katolicko-politické upřímné slovo o tom si promluvílo ve svato-Václavské záložně. Dá Bůh, že lid prohlédne již jednou kejklířské frase psané na oklamání jeho, už příliš často se opakovala ta stará praktika k zakrytí nedostatků vlastních štvátí proti jinému. Sjezd polský ukázal nám, kdo s lidem dobře to smýšlí, upřímně pro něho pracuje! — Jak fulminantní to frase, kterou končí zmíněný článek: „... velicí myslitelé noří se s plnou energií svého genia v studnici sociálního učení nazaretského učitele lidu...“ Zda noří se v ně i velicí myslitelé, kteří plní sloupce „Nár. Listů?“ Pak by netupili denně toto učení a vyznavače jeho, netupili církve, která ho hlásá. — Již po dvou dnech, dne 11. t. m., přinesli „Nár. Listy“ opět dopis z Moravy. Z nálady listu viděti, že se již z ukrutného rozčilení probraly. Probírají jméno po jménu všech těch, kdož provolání k sjezdu podepsali a jakými

poznámkami je doprovází, snadno si představit. Jsou prý to rytiřové papežských řádů, nebo ti, kdož se jim státi chtějí a zajisté stanou, žasnou, že se některý professor škol středních zastrašiti nedal a přece také spolu podepsal, účastníci z kruhů živnostenských jsou prý vesměs „počestní mužové a dobří muzikanti, ale špatní politikové“, to se rozumí, že se jim inkriminují záměry chlebařské, a „proto se nikdo nemine s pravdou, pohlíží-li na nastávající sjezd českých katolíků jako na shromáždění pouhé frakce, shromáždění to celkem **zbytečné** a do budoucnosti národa českého na Moravě a jeho osudů ničím nerozhodující.“ — K čemu bylo tudíž to rozčilení, sjezd rozhlašován za nebezpečný, podkládán mu záměry politické, ač direktně politiku vyloučil a — najednou je to shromáždění zbytečné a bezvýznamné?! I ubohý pan biskup Brynych tu musil vyrukovati, divíme se jen, že ve člancích proti sjezdu nebyla citována Bílá Hora, Liechtenštejnské dragonády, dvoustaletý spánek a ještě některé články aparátu k naskakování husí kůže. Slovo „jezovit“ tentokráte — ku podivu — také nestrašilo. Buďte klidni, pánové, tolik jisto je dnes, sjezd katolíků v Brně konán bude, účastenství bude skvělé a dá Bůh i užitek hojný!

„**Se stupně k stupni**“. V posledním červnovém čísle listu: *Correspondenz des Priestervereines: Associatio perseverantiae sacerdotalis* — čteme tyto dojemné řádky pisatele kněze: V sobotu dostavila se ke mně jakás paní a prosila mne o vzpomínku při mši svaté za muže, který již po čtyři dny ve smrtelném zápasu leží a mužem tím není nikdo jiný, nežli kněz odpadlý jménem Eduard Sch., zakladatel „Církve svobodného rozumu“. Žádal jsem onu paní, aby dle možnosti získala si přistupu k němu a dá li znamení litosti nebo že by si kněze přál, že hotov jsem každé chvíli k němu pospíšiti. Pronesla ihned obavu, to že nebude možno, poněvadž nikoho k němu nepřipustí. Bohužel, již druhého dne obdržel jsem zprávu, že nešťastný muž o 11. hod v noci skončil a sice docela opuštěn, jelikož nikdo nebyl k němu připuštěn...

Zesnulý odpadl ku konci let šedesátých od církve katolické a usadiv se

ve Vídni, stal se zakladatelem „Církve svobodného rozumu“. Začátkem let sedmdesátých podporován tiskem židovsko-liberálním obrátil na sebe poněkud pozornost. Kouával týdně v jistém restauračním sále zároveň s Janem Ronge, pověstným zakladatelem německo-katolicismu týhodně „duchovní přednášky“, šel však v radikálnosti své příliš daleko, tak že na př. i historickou bytost Krista Pána popíral. Tak povstal mezi nimi spor, vytýkali si v přednáškách svádění k nemravnosti a na konec se rozdělili. Eduard Sch. byl od té doby sám duchovním své církve. Vícekrát učiněn pokus zvláště v Pánu zesnulým kardinálem Rauscherem vrátiti ho lůnu církve svaté, leč marně. Časy se zhoršily, příspěvky členů přestaly se scházeti, vydávaný časopis „Lichtfreund“ nic nevynášel, i upadnul Eduard Sch. v bídu. Upadl několikrát do sporu se zákonem tiskovým a klesal od té doby opravdu se stupně k stupni, k posledku byl nucen, aby před nejkrušší nouzí se uchránil zhotovovati dřevěné obruče pro dětskou hračku. Tak trpký los připravil sobě ubohý ten muž. Laskavou, mateřskou ruku církve odstrčil a naposled stal se i obětí tyranské ženy, která mu stáří ztrpčovala a nedopřála ani poslední pomoci duchovní. Rozpomínám se na výrok nezapomenutelného Albána Stolze, jenž pravil, že pocity divné zmocňují se srdce jeho, kdykoliv stojí u rakve kněze. Jaké pocity zmocní se nás ale u rakve tohoto nebožáka? Tak jasně tu mluví prozřetelnost Boží sniživši ho tak hluboko, že nechtěl být nástrojem věci vznešenější a světější. Jest souzen již!...

O stavu sekty starokatolíků četli jsme nedávno v denních listech podobné smutné zprávy. Aby udrželi pohromadě rozpadávající se atomy tohoto neduživého tělesa, usilovali již častěji o koalici s anglikány, Jansenisty, pravoslavnými a podobnými sektami. Leč marné konání. Již i orthodoxní protestanti, kteří jim naklonění byli, ochabují v lásce. V „Allgem. Schweiz. Ztg.“ v Basileji vycházejícím časopise protestantském ostře odsuzuje pisatel kterýs starokatolíky a dokládá, samo duchovenstvo této sekty že došlo již k pevnému přesvědčení, že hrob pro tuto sektu jest již vykopán. Národní synoda starokatolická, konaná v Solo-

thurnu vyslovila sice hlavě své jedno-
myslným povstáním se sedadel spokoje-
nost, ale protokoly a jiné podrobnosti
svědčí o rozkladu. Dotčený pisatel vy-
pravuje též, kterak mnozí „starokato-
ličtí“ duchovní obrátili se k jinému po-
volání, tak ku př. vypravuje: Starý
Boulem má kupecký krám v Basileji.
Schmid, jenž po 17 let konal služby u
21leté (starokatolické) církve, jest v Mün-
chensteinu hospodským. Kolb obsluhuje
ne příliš slušný východo-švýcarský hu-
moristický list „Nebelspalter“. Rohr jest
někde ve východním Švýcarsku agentem.
Hénstelli má pekařský obchod a t. d.
Která že církev může honositi se tak-
ovými triumfy? — Tak píše protestant
strany, která do nedávna se starokato-
liky se bratříčkovala. V národní synodě
podaná zpráva vykazuje sice ještě 47
obcí s 54 duchovními a v roce minulém
756 křtů, 201 církevních sňatků, 543
pohřbů a 4.666 dítek navštěvujících ná-
boženské vyučování, leč spolu i žalostivě
líčí finanční poměry jako velice schá-
tralé. Naléhá se na věřící o zvýšení
daně z hlavy. Ubude tak asi mnohá
ovečka. Tím vysvětliti si lze zimničnou
horlivost o získání nových věřících,
proti níž u nás nedávno již i orgány
veřejné zakročiti musily. V obci Hosto-
micích a Světci u Billiny vyvolávali ně-
kteří fanatikové po delší dobu již na
oklamání veřejnosti tak zvané staro-
katolické hnutí. Schůze ze zášti národ-
nostní proti tamnímu vzornému knězi
pořádané skončily fiaskem a teprv po
několika měsíční urputné agitaci docí-
leno toho, že v poslední době pokřtěna
byla dvě novorozená dítka po způsobu
starokatolickém. Všechno však má své
meze. C. k. okresní hejtmánství nuceno
bylo zavést s několika osobami před-
běžné vyšetřování pro vyvolání zmíněného
hnutí. — — — — — Namáhejte se jen, na-
máhejte! Ctihodný Gamaliel zpráchnivěl
již, ale slova jeho po staletí se osvěd-
čují: „... jestliže z lidí jest ta rada
anebo to dílo, rozpadneť se.“ Skut. ap.
5, 38.

K situaci v Uhrách. „Hlas lidu
— hlas Boží“, — jak často těch slov
se užívá a k chybnému tvrzení jich po-
užívá! Následující, potěšující příklad
ukazuje však svatou jich pravdu ve
směru správném. V jistém městě oně
říše, kde za každou cenu i proti zbožné

vůli národa zavést se usiluje nucený
sňatek občanský, konala se missie. O
svátku na nebe vstoupení Páně při vy-
učování stavů mluvil missionář nadšeně
o povinnostech manželů křesťanských.
Účastenství lidu bylo tak veliké, že
kázání musilo býti konáno na prostran-
ství před kostelem. Kam oko popatřilo,
byla hlava vedle hlavy, s posvátným
mlčením posloucháno každé slovo, když
missionář volal: „Manželství jest svá-
tost a sice nazývá ji sv. Pavel velikou
svátostí. A to právem, neboť manželé
křesťanští účast bērou na díle nebeského
Otce, Stvořitele nebe i země — zaklá-
dáním rodiny; účast bērou na díle Sy-
nově, na díle božského Učitele všech
lidí — křesťanským vychováním, které
dávají dítkám svým; bērou účast ko-
nečně i na díle svatého Ducha, na
vzájem se posvěcní a ku svatosti ve-
douce. Sňatek občanský naproti tomu
vše to upírá, není tedy svátostí, nepo-
třebujeme ho a my ho také nechceme“.
— A hle! sotva missionář ta slova do-
řekl, aniž by se nadál neb toho oče-
kával zcela o své vlastní újmě zavolal
zástup posluchačů čítající tolika tisíců
hlav jako jedněmi ústy: „Nem is kell!
Nem is kell!“ Nechceme ho, nechceme
sňatek občanský! Na to hned se zástup
opět utiřil. — Jaká to tudyž smělost
oněch ministrů i poslanců, kteří tvrdí,
lid že si přeje sňatek občanský! Ovšem
z hlediště patří cizí divák také na je-
višti „lid“ a jsou to přec jen objednaní
statisté, — na jevišti veřejného života
jsou také sehnání statisté, by předsta-
vovali lid, mluvili za lid

Je-li potřeba omezení svobody církve
v Uhrách, o tom podaly krásný doklad
slovácké Národní Noviny, které roze-
psavše se o pádu Wekerlovu mimo jiné
takto napsaly: „Mravnost a náboženský
cit uměle byly udržovány Csakyho
státními školami, ve kterých se děti
nemodlily ani před školou ani po škole
a ze kterých Bůh a náboženství přímo
byli vyobcováni, takže děti ani do
chrámu povinně nechodily. Jakýsi athei-
stický zápach silně páchne z celého
systému, jako by v něčí zájmu bylo,
aby čím dále tím více svazky národa
byly nakaženy a rozervány se vším
vyšším a nadpozemským. Za to po-
stoupil kult mrtvé hříšné osoby až po
nejnižší klonění se; až po fetišismus.

Surovost mravná i intelektuální tupost mládeže roste každým rokem. Nevázanost již u malých žákův, na uzdě nedržená náboženským a zušlechťujícím vlivem, nemá hranic; vychovávají nám moderní huróny s tupým citem a materialistickými chtiči, s tužbou po smyslných rozkošech, beze všeho ideálního vnuknutí. Těmi slovy až příliš mnoho řečeno jest Jaké následky bude tu mít ještě větší uvolnění svazku rodinného? Smutné to budou následky nejen mravní ale nucený sňatek civilní přináší státu i jednotlivcům spolu škody fysické. Docházejí o tom zprávy z Francie, kdež od té doby, co sňatek ten zaveden byl, počet manželství sklesnul z 9 na 73 při 1000 osobách manželství „divoká“ úžasně se množí, jen v Paříži samé žije v „divokém“ manželství na 55.000 osob a nedivte se, vždyť sňatek civilní jest břemenem, způsobuje četné výdeje, trampoty a ztrátu času při opatřování potřebných dokumentů, jako všechno, co je státní, potřebuje mnoho papíru, psaní a shánění. Setřen-li jest se sňatku pel ceny svátostní, klesne na roveň konkubinátu a nedivte se pak, že starost za hlavu se hodí. Civilní sňatek nucený jest i příčinou, že se mnohem méně dětí rodí. V posledních třech letech bylo v Paříži mnohem více pohřbů, nežli křtů. Jedinými obránci a zastanci civilního sňatku jsou zde ještě revolucionáři a roubači, kteří vůbec pracují na vyhubení křesťanství, všichni ostatní zavrhují civilní sňatek. — Zajímavé jest srovnati tu též slova, která o nuceném sňatku občanském pronesl již v r. 1849. na sněmu pruském státník německý kn. Bismark. Pravil: „Za skutečnou potřebu mohu považovati občanské manželství jen u reformovaných židů. Pra-

vému židu bude sňatek s křesťankou rovněž tak dobře mravní nemožností jako naopak. Chtějí-li však oni židé, kteří nejsou již více židy, uzavíratí s oněmi křesťankami, které neprávem jmenují se křesťankami, sňatky občanské, těm budiž tato výminka — občanský sňatek z nouze — dovolena. Ale myslím, že je přece jen podivno, ukládati k vůli těmto na počet nehojným renegátům takovouto neslýchanou nucenost milionům obyvatelstva, kteří zůstali víře svých otců věrni“. — Tak zní úsudky znamenitých mužů o sňatku občanském, zkušenost učí, jak zhoubné přináší následky, lid katolický ho nechce, miliony podpisů protestoval a stále protestuje, ale to vše nic nevádí odstouplému a znovu zas ustanovenému ministerstvu Wekerlovu, aby o provedení předloh s liberalními stoupenci nepracoval. Jaký tu jásot spustili nedávno naši liberalní národovci v „Nár. Lis.“ při znovujmenování Wekerlově, při „porážce feudálně-klerikální reakce“ a zvěstují posměšně, že „kohouti magnátští ujiždějí do lázní zůstávajíce potírání kacířských předloh pánu bohu“. Jen aby předčasně nejásali! Ano, Pánu Bohu zůstává se ta záležitost v modlitbách tisíců a tisíců duší zbožných, však i příslušná opposice k dílu ruku zdárně přiloží. Buďte bez starosti, ti magnáti se vrátí k hlasování co jeden muž a budou hájiti požadavky své do poslední píď. Ve sněmovně má býti druhé rokování o sňatku občanském předsevzato dne 21. t. m., ač-li nebude jak se proslýchá, podání předloh na podziměk odročeno. Nežli podány budou chystá prý se dodatkem změna v ten smysl, že úředník oddávající má ženicha a nevěstu po vykonaném aktu upozorniti na výhodnost církevního sňatku.

D r o b n o s t i.

Aequatoriální Afrika. *Apoštolský vikariát Viktoriá Nyanza. Křesťanská osada Villamaria v Buddu.* Překvapující úspěchy misijnářských prací v Buddu jsou velikou útěchou bílým Otcům uprostřed strádání a navštívení nakažlivými nemocemi a jiných nehod, které má za následek přelidnění v Buddu. Tak podává mezi jiným

P. Streicher roztomilý obrázek o své křesťanské osadě ve „Villamaria“. Štace „Neposkvřněného Početí“, jak se dříve nazývala, byla po bitvě v Kasogi přeložena na výšinu, vzdálenou asi dvě hodiny severně od Masaky, hlavního města v Buddu, a pojmenována Villamaria. Výšina, dříve Lubales nazvaná, dle jména nějakého pohanského bůžka, jest obklo-

pena kol kolem pahorky, na kterých v banánových lesích zpola se skrývají četné vesničky. Na úpatí missionářské vyšiny teče mocný, čistý potok. Přední nádvoří štace zdobí mohutný kříž 23 m. vysoký, zhotovený z tvrdého, nezmarného dřeva. Tento kmen porazili křesťané čtyři hodiny od štace, a přivlékli jej sem s nesmírným namáháním skrze houštiny a bažiny. Den postavení kříže byl velkým svátkem. Při postavení směli jen novokřtění pomáhati. Poprvé vyklouzl jim kříž, aniž by někoho poranil. Když bylo znamení spásy konečně vztýčeno, rozlehl se hlučný jásot. Missionáři podotkli, že by se kříž lépe vyjímал na podstavci z upěchované země, ohrazeným palmovým plotem. Všichni uchopili se té myšlénky, a jali se ji ihned prováděti. Několik set křesťanů spěchalo do lesa a přivlékli asi čtyřicet mladých palm. Náčelník Buddský Pokino promluvil takto: „Dítky, dnes musíme pracovati pro milého Boha a Ježíše Krista, který za nás na kříži zemřel. Za náhradu Jeho Krve dejme mu svůj pot.“ A obrátiv se ke Gabrielovi, vrchnímu veliteli posádky, pravil s úsměvem: „Gabrieli, dnes není zde Mukungů (vznešené osoby). Dejme se do nošení hlíny.“ Tato slova byla přijata s velkým jásotem. Ihned upleteny ze silných banánových listů koše, a muži, ženy, dítky, Pokino a Gabriel v čele, dali se do práce. Již večer byl podstavec hotov. Měl sedm stupňů, byl dva metry vysoký a šest metrů v půdorysu. Kdo zná přirozený odpor vznešených Bagandů k ruční práci, a zvláště k takové, musí se nemálo diviti. Katechumeni poblíželi udiveně, když viděli, jak vznešení náčelníci, kteří jindy ve svém malebném kroji jen sem a tam přecházejí, polosvlečení koše hlíny přinášejí. I manželka Pokinova vlékla v potu tváří plný koš hlíny. Když ji chtěla služka koš vzít, pravila jí: „Nech mne; chceš mně zabrániti pro milého Boha pracovati?“

Mnsgr. Hirth posvětil kříž na bilou sobotu. Ani katechumeni nedali se zaháněti. Když jim několik dní později P. Houssin vypravoval, s jakou láskou pečuje Církev sv. o své zemřelé, vyčistili veliké, trním porostlé pole, obelhnali je plotem z rákosí a tak zařídili obecní hřbitov.

Důstojný kněz vypravuje mnohé do-

jemné věci o svých černých žácích. Každý katechumen musí před sv. křtem prodělati dvoji přípravu, tak zvaný ranní a večerní katechismus. K rannímu katechismu jsou připuštěni pouze ti, kteří po tříletém začátečním vyučování zodpovídají dostatečně všechny otázky katechismu. Po třech měsících následuje druhá zkouška, od které závisí připuštění k večernímu katechismu, který opět tři měsíce trvá. Před křtem jest třetí zkouška. Veliké rozčilení panuje mezi zkoušenými. Zkoušení předstoupí vždy po desíti, pokleknou a modlí se k Panně Marii. Ve své horlivosti konají všemožné sliby Rodičce Boží. Po zkoušce nastanou dojímavé výjevy. Ti, kteří neprošli a jsou na pozdější dobu odkázáni, objímají v slzách naše kolena, a hledí nás nárkem obměkčiti: „Měj se mnou slitování. — umru!“ — „Ulož mně měsíc práce a sto ran holí, ale nepropouštěj mne!“ — „V mém srdci jest ďábel a ty nemáš se mnou slitování!“ —

P. Streicher vypravuje: „Před několika dny přišel ke mně ubohý stařec, který také neměl při zkoušce štěstí a pravil mi: „Otče, pohled, jak svraštělé jsou mé líce, a jak hubené mé tělo! — Vždyť můžeš ve mně všechny kosti zpočítati. Vidím, že chceš, abych zemřel bez sv. křtu.“ — Nemohl jsem odolat, a pokřtil jsem stařečka. Za čtrnáct dní zemřel. V předvečer zkoušky seděl jsem ještě pozdě v noci a psal jsem. Dva katechumeni, kteří měli druhého dne zkoušku podstoupiti, usadili se před tenkou rákosovou stěnou. Zaslechl jsem následující rozmluvu: — „Nepůjdeš spáti, příteli?“ — Já a spáti! Jak bych mohl jen spáti? — „Kolik nocí nespalsi již?“ — „Tři.“ — „Já jsem již ze strachu čtyry noci ani oka nezamhouřil. Slíbil jsem Matičce Boží, že se chci osm dní postiti, udělám-li zkoušku.“ — „Budu se též osm dní postiti.“

Po šťastně přestálé zkoušce jsou všichni radostí jako bez sebe. Muži i ženy, staří i mladí vyletí ven na rovinu, téměř bez ducha, tleskají radostně rukama, padají svým přátelům a známým kolem krku. Tito zasypávají je poklonami a blahopřáním: „Měl's ale štěstí!“ — aneb „milý Bůh ti pomohl,“ nebo „jsi zachráněn“, a podobně; a šťastní katechumeni odpovídají: „Ano, milý Bůh mne zachránil.“

Při poslední zkoušce vyslychal P. Madon věkem shrbenou stařenku. Měli jste viděti, jak otvírala oči a ústa, když slyšela, že jest ke křtu sv. připuštěna. Pozvedla vyhublé ruce k nebi, volajíc: „Byla jsem stará, a nyní jsem omládla! Byla jsem nemocná, nyní jsem ozdravěla! Byla jsem chudá, nyní jsem bohata! Z cesty, moji drazí, udělejte místo, chci také skákat.“ — Zdálo se, že šťastná stařenka nabyla lbitosti mladých let.

Tato dobrá vůle katechumenů jest missionářům velikou útěchou. Ale nesmírná práce je přemáhá. Když Msgr Herth při své poslední visitaci ve Villamaria shledal, že pro večerní katechismus jest 570 katechumenů zapsáno a pro ranní 1900, a že se jich stále víc a více hlásí, viděl, že musí horlivost missionářů, kteří pod tíží práce téměř klesají, omeziti, a proto rozkázal, že budoucně nesmí k rannímu katechismu býti více než 300 katechumenů připuštěno, z nichž každých šest neděl přejde 100 k večernímu, a že ani tam nesmí jich býti více než 300; každých šest neděl smí jich býti jen 100 pokřtěno. Rozkaz byl moudrý, ale dobří missionáři oznamovali jej s těžkým srdcem svým milým černochům, kteří jej s velikým a hlasitým náfkem přijali.

P. Streicher dokončuje svou zprávu, že by nejlépe bylo, kdyby se mohl místo umenšení počtu novokřtěnců, rozmnožiti počet missionářů. Práce nás přemáhá, pojďte a pomáhejte nám!“ Jana K.

O kráse katolické bohoslužby.

Nevěřecký kulturní historik německý, Jan Scherr vyjadřuje se o kultu katolickém následovně:

Obřad katolického kultu je a zů-

stane jedním z nejzdařilejších uměleckých výtvorů, jež lidé kdysi vymysleli a utvořili. On je podivuhodně na to vypočítán, aby se muselo dáti smyslům to, co jim patří, protože právě, jak všeobecně známo, člověk jen skrovně z „ducha“ sestává. To přehlédli páni reformatoři a proto dopustili se hrubé chyby, že zbavili bohoslužbu její umělecké ozdoby. Mohutným při katolické bohoslužbě je to, že ožívuje symbolicky každý svůj akt, které pak pospolu ve směs směřují na dojem celkový. Církev znajíc důkladně člověka a jeho potřeby uměla všecka umění do své služby přijati. Nepředpojatí, rozvázní a upřímní pozorovatelé poznávají, že v katolických chrámech pocítuje se, že jest tu činiti s trvajícím mocí, kdežto v protestantských jenom s nějakým okamžitým míněním.

* * *

Jak mluví pravý učenec.

Já jsem Boha viděl, di slavný přírodopysce Linné, jako kdysi Mojžíš letmo a ze zadu; já jsem ho viděl a stanul němý, uchvácen obdivem. Několik kročejů jeho mohl jsem odkrýti ve známkách jeho stvoření; a v jeho díle i v tom nejnepatrnějším, ano i v takovém, které k ničemu zdálo se býti, jaká síla, jaká moudrosť, jaká nevyslovitelná dokonalost!

(Etud. philos. sur le Christian. par Nicolas. vol. II. pag. 425.)

* * *

Co je lepší?

Jakýsi moderní osvícenec dostal se náhodou do hovoru s mnichem, chudým kapucínem. I řekl mu: Holečku s vámi je to smutné, není-li druhého světa. To je pravda, odvětil mu kapucín — ale s vámi je to mnohem horší, pakli druhý svět existuje.

Obsah „Obrany“ :

Socialismus lásky. Napsal J. U. C. Jan Pečínka. — Rozprava filosoficko-historická o pantheismu. Měl Filip Konečný. (Pokr.) — Proč se červenáme? Z Revue des deux Monde Kamil Mélinand. — Jakou hrůzu a zděšení připravil oprávně kalendáře, papež Řehoř XIII. protestantům. Sděluje Josef Jilovský. — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václav Kotrba, odpovědný redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba) v Praze.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budíž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Jen v návratu spása.

Jak známo z listů jiných, za příležitosti světové výstavy konán byl v Chicagu loňského roku také kongress všech náboženství. Pouěvadž pak za heslo sjezdu provolána byla „úcta ku všem náboženským přesvědčením a osvědčení pravé snášenlivosti skutkem“, nedivíme se, že účastnili se i kardinál Gibbons, arcibiskup Feehan a více katolických hodnostářů. Není úmyslem naším referovati dnes o tomto sjezdu, toť bylo by pozdě, ale zajímavé jest pozorovati, jaké vlny nových „ideí“ rozčeřil tento kongress ve hlavách různých filosofů, — zastanců toho kterého již stávajícího neb i nového vyznání náboženského. Účelem sjezdu, jak se vyklubalo, byl úmysl rokovati o založení nějaké „všeobecné náboženské republiky“, čili na základě hesla falešného: „Každé náboženství jest dobré“, nebo „víra jako víra“, — všechna náboženství redukovati na několik bezbarvých, všeobecných myšlének, které by každý bez rozdílu za své náboženské credo přijati mohl. Proto se pravilo: „Všichni musí uznávati otcovství Boží a bratrství všech lidí,“ — což jest základním zrnem každého náboženství. O čem pracoval Košut na poli občanském a politickém, o to asi by se mělo prý usilovati na poli náboženském. Proto spatřil svět provolání amerických kazatelů s rabínem Hirschem v čele k založení „všeobecné církve“, která by šířila opravdivé „všeobecné náboženství“ na „širokém podkladu humanity“ ke cti „báдавých duchů pokroku a pomocné lásky.“

Jako myšlenka tato již při porodu svém babylonským původem zavání, tak vede i ke konfusním vývodům. Jak různě představují si tuto církev, toto nové náboženství respektive vyznání, neboť mnozí Boha dokonce zamítají, jak divné a různé tu podávány návrhy v provoláních ke zřízení této nové náboženské republiky!*)

*) Některé tu obsažené zprávy pojaty z referatu P. Alberta Maria Weissse O. Pr., Theol. prakt. Quartalschrift, 1894.

V Evropě volá po této církvi Max Müller a vidí vznik její ve sjednocení křesťanství s islamem. Namáhá se pracně dokázati, že různost těchto dvou náboženství toliko prý na nešťastném nedorozumění spočívá. Šest hlavních článků učení islamu jsou prý docela křesťanské. Co v křesťanství od islamu se liší, musí padnouti anebo tak se vykládati, by Mohamedán v tom úrazu nebral. Se smyslností, se smyslným pojmáním věčnosti není prý to tak zlé. Ostatně jen fariseismus může nosem krčiti nad takovými věcmi, které zde na zemi naši největší blaženost představují. (?) Křesťané mají příčinu před islamem ustoupiti, jemu přednost dáti, neboť náboženství, které má v sobě sílu odstraniti veřejnou opilství mužů a nemravnost žen, má nad křesťanství větší váhu.

K tomu podotýkáme pouze tolik, kdo neví, jaké zázraky vytvořilo silou svou křesťanství během staletí anebo ví o tom, ale umlčuje, neuí povolán psáti o věcech tak vážných. Že pro islam může dnes ještě propaganda se díti, to vysvětlí se tím, že k nadějím svádí snad dobyté výsledky buddhismu. Vždyť Turci sami nevěří v možnost cosi podobného, oni a anglikáni kongres chicagský ani neobeslali. Myšlénku Müllerovu propagují toliko dva časopisy, „Moslem World“ v New Yorku a „Islamic World“ v Liverpoolu.

Však i židé chtějí situaci využítkovati pro sebe, doufají si přinést „spásu“ lidstvu. Pisatel kterýsi původu nepochybně židovského rozepsal se v „Harpers Magazine“ o „poslání židů“, kdež dovozuje, židé že jsou kvasem obmyšleného spojení národů na zmíněném poli. Ostatní národové jsou příliš zneprátení, než aby nepotřebovali neutralního nějakého pojítka. To pak jest Israel. Israel přinese národům svou kulturu, své mravy, svůj pokoj. Ovšem ne židovstvo staré, ale židovstvo reformované. (tu to máme!) židovská lože! Konvertitů k starému, rabínskému židovstvu nelze si ani mysliti. Necht nikdo se neposmívá těmto náhledům! Obsahují přetrpkou, vážnou pravdu, obrazí nám v pravdě budoucnost. Národové odvrhli křesťanství. Všechny kouvulse, reakce a revoluce proti nejnovějším metlám Božím jsou marným namáháním, jestli národové nevrátí se ku křesťanství, k starému neporušenému křesťanství! Israel pak zvítězí, ovšem Israel novověký, Israel bude kvasem, pojátkem, tón určujícím principem životním pro „volnou, rovnou, bratrskou, politickou a náboženskou vše-republiku,“ do níž svět se řítí.

Kdo s porozuměním sleduje dnes všecken politický a protináboženský ruch, celý moderní, kulturní vývin, musí nevyhnutelně vycítiti mocný vliv židovstva na všech stranách, v tom úsudku shodne se přítel i nepřítel. Literatura o otázce židovské množí se denně.

Ano, židé sami přiznávají barvu. Žid Cesare Lombroso, otec kriminální psychologie a moderní psychiatri, oslavovaná veličina v moderní vědě vydal brožurku „Antisemitismus“, v níž nepokrytě vyznává ráz a směr moderního židovstva. Chválí své souvěrce, správněji řečeno, své spoluobčany tébož východního původu. že povždy byli „mistři nevěry“, a vykládá výrok Renanův, že jsou „kvasem všech revolucí“ takto: Ti, kdo v odměnu nebo trest na věčnosti věří, lehko snesou bídy a nesrovnalosti tohoto života. naproti tomu žid, který chce dobro a spravedlnost již zde na zemi makavě naléztí pakli ji nenalézá, snadno k revoluci jest nakloněn.

K tomuto vyznání Lombrosové podotýkáme: Daleko musilo to již dojíti s odkřesťaněním veškerého života, s odvržením vši zbožnosti a veřejné mrav-

nosti, když náklonnost k revoluci těmito slovy ospravedlňovati se chce. Jsou-li pravdiva slova Lombrosova, pak jest moderní reformované židovstvo opravdovým zástupcem panujícího moderního ducha. Proto pak chápeme, že sociální demokracie, která také odřikajíc se věčnosti, zde na zemi hledá svůj ideál, takovou zálibu má v židovstvu. Pak lehko se vysvětlí, proč židovstvo v době přítomné tak důraznou, panující, nevyhladitelnou úlohu hraje. Společnost, která na věčnost více nároků než činí, padne za kořist těm, kteří zásadně jen s přítomným, pozemským životem počítají. Tuto společnost nezachrání také najisto pouhý, negativní, bezbarvý, neplodný antisemitismus, — vždyť tvoří se již i sdružení atheisticko-artisemitické, — společnost zachrání toliko návrat k pozitivní víře, k praktickému plnění křesťanství. Svolávejte sebe více zkázu na hlavy židů, dokud svět nebude opět křesťanským, náleží a zůstane vždy v rukou židů.

V tom smyslu nesou se i myšlenky Karla Marxe sebrané nedavno pro časopis „Gegenwart“ z různých spisů jeho. Boj proti modernímu židovstvu — praví Marx — není nežli boj mezi mravními zákony a mocí peněz. Dnešní židovské náboženství jest: praktický užitek, individualismus, peníze, šachrování. Bohem však dnešní společnost jest hrubá sameláška, touha po penězích, individualismus. Z toho vyplývá židovské panství samo sebou. Žid — jest nejkratší a nejpodařenější výraz moderní společnosti . . .

Dr. Eugen Schmidt z Budapešti uveřejnil rovněž provolání k založení „mezinárodního spolku náboženství ducha“ a vydává k tomu cíli i časopis „Religion des Geistes“. Potřebujeme náboženství beze všech předsudků, náboženství bez dogmat, náboženství čisté.

K němu řadí se i učenec hannoverský Adolf Brodbeck, který řečí svou na kongressu chicagském na půdu čirého ateismu se postavil, leč přes to za novověkého messiáše se vydává. Dle něho jest hlavní obsah nového náboženství pro vzdělaný svět tento: „Konej povinnosti své vůči sobě a vůči jiným lidem a ostatní nech vše běžeti, změniti nemůžeš ničeho. Věčnost možná že jest, ale nic o tom nevíme“.

Snad dalo by se po celém světě sehnati ještě více proroků s jinými ještě návrhy na založení tohoto „světového náboženství“, leč ustaňme na těchto ukázkách! Z těchto reformatů neoblaží najisto ani jeden svět. Je to smutné, ale pozoruhodné. Cítí se najednou potřeba nějakého náboženství, vždyť budova světa praská na všech koncích, národy jsou rozeštvány, máme vyzbrojený mír jednotlivci rozerváni, nespokojenost se šíří, nemravnost stoupá, sebevraždy se množí, svět zatajil dech hrůzou nad bídáctvím spustlé anarchie . . ., — ano, potřebí jest nějakého náboženství, hledejme nějaké, jež by odpomohlo, zkrátilo lidské vášně, učilo ctnosti, přineslo pokoj a mír, hledejme ho, ale jen to nesmí býti nenáviděné, potupené, odvržené od nás křesťanství! Jen ne návrat ke křesťanství! A tak bloudí duchové lidští, odvracující tvář od slunce v temnotách světlo hledají . . .

A hlel do tohoto chaosu šlehá pojednou jasný paprsek, stařec vynikající moudrostí a svatostí života, jenž na stolici Petrově strážné bdí a jemuž blaho všech lidí na srdci leží, dává v tom okamžiku radu výbornou v tomto všeobecném zmatku, láskyplně volá všechny národy: Navraťte se k jednotě víry křesťanské!

Náš přemilý papež slavné paměti Lev XIII. pozoruje bdělým okem šířící

se bídu mezi národy a pln soucitu odpomoci vydal dne 20. června t. r. vele významnou encykliku o sjednocení národů u víře.

Encykliku svou začíná vzpomínkou na radostné projevy za příčinou svého jubilea, vzpomínku tu ale kalí toliko vědomí, že mnoho národů ještě této radosti bylo vzdáleno a dojemně připomíná účel tohoto apoštolského listu. Vysoký a starostí plný věk nutí ho napodobiti příklad božského Mistra, který před svým návratem do nebes volal co nejvroucněji k Bohu: „Prosím, aby všichni jedno byli...“ (Jan 17, 20). Pak obrací se ke všem národům stojícím mimo jednotu naší svaté víry. Poněvadž pak láska větší jest k tomu, kdo nešťastnějším, volá nejdřív k pohanům, pak národům nám bližším a konečně ke katolíkům. Přeje si z vroucí duše, aby missie mezi pohany se rozhojnily, všem aby světlo evangelia vzešlo. Dojemně volá i pádnými důvody k srdci mluví církvím východním, aby se sjednotily, vlastní modlitbu jejich (z liturg. s. Basilia) za důvod uvádí: Učiň, aby rozkole církve přestaly, shromáždí rozptýlené a uveď nazpět bloudící a spoj je se Svou katolickou a apoštolskou církví. (76.) Významné jest též napomenutí jeho ke všem národům slovanským k návratu do církve, která stále náruč jim otvírá hotova jeouc poskytnouti jim rozličné prostředky spásy, blaha a velikosti. S nemenší láskou obrací se k protestantům, lítost v něm budí bída, do níž odtržením se zabředli, takže nezůstal jim ani jediný, autoritou ověřený článek víry, ztrácejí i jediný základ veškerého náboženství a naději všech lidí, zapírajíce božskou přirozenost Ježíše Krista. Upírají autoritu z božského vnuknutí psaných knih St. i Nov. Zákona, kterou dříve uznávali a prohlašujíce vlastní svědomí za jediného vůdce a pravidlo životní, upadají v různé sobě odporující mínění, hynou v naturalismu a racionalismu. Zoufají nad růzností náhledů a odporují spojení v bratrské lásce. Než, kterak může dokonalá láska slučovati srdce, nečiní-li duchy svornými víra? Jen v návratu k pravému křesťanství kyne jim záchrana, jistá jest spása. „Sběhněmež se všichni v jednotu víry a poznání Syna Božího“. (Efez. 4, 13). — Katolíky pak nabádá ku bdělosti, poslušnosti a k hájení svobody církve, nabádá obzvláště před svůdnými hesly zhoubného tovaryšstva svobodných zednářů.

Jak znamenité ovoce přineslo by toto znovupřivedení států a říší k jednotě víry, jak zázračně účinnou odpomocí bylo by toto sjednocení proti nešťastným svízelm, v nichž úpí dnešní společnost! Církev sv. zaujala by čestné, patřící jí místo a kráčela by bez závisti, opatřena jsouc svobodou ke blahu států svou cestou jako rozdatelka evangelické pravdy a milosti. Bude působiti k odvrácení násilných útoků na všeobecné blaho, k rozluštění spravedlivých otázek, k pěstování práva a spravedlnosti — nejsilnějších to podpor státu. Toto sbratření u víře přivodí také v řadě druhé odvrácení hrozných válečných nebezpečí, ozbrojený mír národů zmizí a nastane pokoj pravý. Vždyť nic není vhodnějším k ukročení ctižádosti, baživosti po cizím majetku a revnivosti, jež jsou hlavními zapalovači válek, než křesťanská ctnost, zvláště křesťanská spravedlnost. Mocí této ctnosti zůstanou práva národů a posvátnost smluv bez pohromy a pásky bratrství upevní se v přesvědčení: „Spravedlnost povznáší národy“. (Přisl. 14, 34). Však i uvnitř jednotlivých států bude tento návrat k církvi nejjistějším prostředkem ochranným pro veřejné blaho. Zařídte všecken život dle pravidel křesťanských a denně vzrůstající zločiny proti pokoji a bezpečnosti

se umenší, mizeti budou a revoluční spolky spiklé k podvratu a zničení státu budou udušeny. Ano, v ohledu sociálním vzejde tak výborné ovoce, vzejde však i v ohledu politickém. Moc politická po boku církve, vážící si jí a šetřící svobody její, dojde od ní na základě filosofie křesťanské posvěcení autority své. — Takový mír a pokoj až nadejde, pak závoditi budou národové ve všech vynikajících výkonech, aby dodělali se štěstí a zdaru, pěstován bude rozmach vědecký. dle pravidel křesť. spravedlnosti zakládána budou družstva rolníků, řemeslníků a odborů průmyslových, a tak žhavá lichva bude potlačena a pole vškeré užitečné práce vůbec rozšiřováno.

Toto výborné ovoce nezůstane ale toliko vyhrazeno pro národy civilisované, nýbrž ze srdce Evropy vylije se jako bohatý, blaživý proud ku všem národům zeměkoule, užitek poplyne nejen pro rozsívání slova Božího mezi pohany, nýbrž i pro obchod a zkoumání vědecká . . .

Jak krásná, drahá, zlatá to slova náměstka Kristova na trůně Petrově! Vzbuzují obdiv moudrosti, kamkoliv známost jich vešla, kéž byla by slyšána všady a naplněna, jen tak zabezpečen bude mír, pokoj a blaho národů. Kdo jinde spásu hledá mimo Církev Ježíše Krista, marně ji hledá a dlouho blouditi bude. Zanechte tudíž neplodného hledání nestvůrného nějakého volapüku na poli náboženském, náboženství, které podmiňuje časné i věčné štěstí člověka, založil toliko Bůh, — k jednotě jeho sv. víry se navraťte!

Konec předešlého století naplnil Evropu všeobecným převratem, hrůzou a děsem. Kéž by století naše ku svému konci se schylující odkázalo pokolení lidskému štěstí svornosti a naději na ty skvělé statky, kteréž v jednotě víry sv. koření! „Bude jeden ovčinec a jeden pastýř.“ (Jan 10, 16.)

A. Hoffmann.

S o c i a l i s m u s l á s k y.

Napsal J. U. C. Jan Pečinka.

(Pokračování.)

Jinak má se to s odpovědí na otázku, čím trudné poměry zaviněny byly. Tu ovšem pravdy těžko se dodělati. Druh svaluje zde vinu na druhu, třída na třídu a zatím vidíme, že jsou vinni oba či všichni a především také nynější právní řád sám.

Nejlépe to viděti ve speciální otázce dělnické. Nutno zde podotknouti, že všichni dělníci netrpí nouzi nebo dokonce bídu a dále, že mnozí z těch, kteří ve skutečné bídě jsou, do jisté míry jsou sami si tím vinni. Je to zvláště za novější doby charakter znakem mnohých jednotlivců materiálně nejnižších tříd, že si neradi příliš ve svých starostech do budoucnosti připouští. Kdo pravdu vidí a nepokrytě ji vyznati chce, přisvědčí. Ovšem zjev tento omezuje se dosud po nejvíce na dělníky při velkém průmyslu zaměstnané, ale čím dále tím více vniká a proniká zdravé dosud jádro lidu venkovského a přispívá tak ke vzrůstu proletariatu rolnického, čímž míníme proletariát v tom pravém slova smyslu. Jsou to tedy jisté vlastnosti hospodářské a mravní, proti kterým by ani nejrigoróznější socialistické programy v plné míře skutečně nic nespomohly. Pouze a jedině tedy jen na podnikatele nebo dokonce jen na právní řád sám plnou zodpovědnost skládati bylo by nemoudrým.

Příčina chorobného stavu nynější naší společnosti, kterou socialismus chce mít úplně přeměněnu, spočívá tedy ve vině celé společnosti a zde především ovšem na té třídě, která v této společnosti je nejmocnější, nejvíce rozhodující, která legislatuře a tím i celému životu vůbec na ní spočívajícímu ze všech stran dává směr a ráz. Je známo, že jsou mnohé státy tak šťastny, že dostávají zákony jen od jisté právě vládnoucí strany.

A tu jsme zase u absolutismu, proti němuž v první řadě před stoletím tolik krve bylo prolito. Je to rozhodně absolutismus, třeba ne osobní, ale je to absolutismus majority, který je tím hroznější, poněvadž není řízen oněmi zvláštními vyššími ohledy, které u absolut. osobního vždycky do jisté větší nebo menší míry rozhodují. Je to in concreto třída kapitalistů, resp. velkokapitalistů, v kterémžto bodě stojíme na půdě socialismu samého. Je to pak úplně přirozeno z toho, co právě řečeno, že legislatura kapitalismus chrání, ba jej hýčká, kdežto proti socialismu dle rozdílného vlivu právě panujících tříd ve státě tu příkřeji tu zase mírněji vystupuje, dávaje prohlašovati, že chování se kapitalistů, třeba bylo stejně nebo i více podvratným nejeví žádných účinků tak zhoubných jako socialismus, jenž absolutně, a priori nebezpečný má program a ještě nebezpečnější taktiku. Kapitalismus vládne, „zlaté tele“ je oním kamenem mudrců, po němž celá společnost touží a jenž tvoří onen pravý „nervus rerum“, bez něhož by všecken život a zvláště hospodářský co nejdříve zahynul.

Že při stále rostoucí moci kapitálu zase na druhé straně klesá význam a cena práce, rozumí se samo sebou. Síla lidská se přepíná a znehodnocuje, klid nedělní a sváteční se nedodrží, děti skoro ještě v útlém mládí k práci zvláště práci tovární, monotonní a duchamorné, nebo do práce v dílnách požadavkům hygieny ani v nejmenším nevyhovujících se přidruží a co nejhoršího: žena od své působnosti přírodou samou jí v rodině a domácnosti vykázané je vytržena, staví se po bok muži, aby s ním konkurrovala a jeho beztoho dost nízký důchod z práce ještě více snížila. Za takových poměrů ovšem známý pan Max Nordau má dosti látky pro svoji degenerační theorii. (Dokonč.)

Rozprava filosoficko-historická o pantheismu.

Měl dne 18. února 1894. FILIP KONEČNÝ.

(Pokračování.)

Častěji jmenoval jsem v dosavadním jméno sv. Dionysia Areopagitu a znova dovolávám se jeho. Byli totiž v Němcích ke konci středověku mužové učení a zbožní — mystikové — kteří dle některých učenců dovolávajíc se světce toho a toužíce po vyšší dokonalosti, zabředli prý také v pantheismus. Jesuita P. Hontheim praví o nich: „Areopagitae suffragium invocantes verbis valde suspectis utebantur — dovolávajíc se sv. Areopagity slov užívali velice podezřelých a připomíná mezi nimi Mistra Eckhardta, Jana Taulera a jiných. Oba posléze jmenovaní jsou mými řeholními bratřími, proto čtenář nezazlí, zastanu-li se jich. O mistru Eckhardovi neodvažuji se pronésti pozitivního úsudku, jelikož vím, že největší znatel středověké mystiky německé, náš P. Jindřich Donifl, nynější podarchivář sv. Stolicе po dlouhých a dlouhých studiích, jimiž Mistra Eckharda očistiti chtěl, konečně toho nechal a vyznal: V mnohém — ano! — ve všem ne, proto raději toho nechám! Za to však rozhodně se zastávám mistra Jana Tau-

lera, jenž, aspoň pokud já jsem ho četl a jemu rozuměl — neučí zcela jistě pantheismu. Toho zdá se mi dosvědčovati také znamenitý jesuita P. Tilmann Pesch, jenž téměř doslovně totéž, co P. Hontheim, praví, ale Taulera *nejmenuje*.

Těchto německých mystiků následoval prý kardinál Mikuláš Cusanus a to do té míry, že i sám filosof dr. Uebinger přiznává „slova jeho jsou často pantheismu náramně příbuzná.“ Učení Cusanova zneužil zmíněný Giordano Bruno a tohoto konečně znetvořil překřtěný žid Baruch Spinoza (1632.), jehož mnozí dosud velice rádi vzpomínají. Tento „výtečník“ vyhlásuje se všeobecně otcem moderního pantheismu, ačkoli se nikoli nepravdivým podobá, že jeho moudrost odjinud se čerpá. Tolik jest jisto, že už před Spinozou jak připomíná velmi dobře francouzský filosof Victor Cousin, vlastně téměř a snad ještě lépe učil Cartesius. Hlavní myšlenkou tohoto systému jest: Podstatou sluší rozuměti, co samo v sobě jest a samo sebou pochopeno bývá. — Per substantiam nihil aliud intelligere possumus, quam rem, quae ita existit, ut nulla alia re indigeat ad existendum (Princip. philos. I. n. 51.)

Na základě toho výměru uzavírá zcela důsledně pan Baruch Spinoza, že jest u veškerenstvu jen jedna jediná podstata, a ta že jest Bohem; proto jsou Bůh a veškerenstvo podstatně a vlastně jedno a totéž. Než proti tomu mnohé a velmi vážné jsou námitky, vlastně jistojisté pravdy. Po scholasticku se Spinozou jednáje, odpověděl bych: *Distinguo* — rozlišuji tvůj výměr o podstatě a poukazuji na to, že jsi zaměnil příčinu existence s podmětem existence — *causam existendi cum subjecto inhaerentiae*. Připouštím, že podstata nemůže míti existenci závislou jako accidens čili případek na jiném, na př. barva, a že mu-i existovati sama v sobě a pro sebe; nepřipouštím však, že také musí existovati *bez příčiny*, jako existuje bez jiného podmětu. Zkrátka podstata existuje pro sebe, ale ne z sebe, jelikož vyžaduje Tvůrce. Je to zde patrná zaměna podstaty nestvořené s podstatou stvořenou, což jest zajisté veliký omyl. Všecky námitky, které proti nám odpůrcové činí, jsou malicherny, neoprávněny a lichy, jak obšírně dokazují naši filosofové Zigliara, Lepidi, Pesch, Hontheim atd.

Přicházím konečně k tak zvané „filosofii německé“. První, jenž se mi zde v cestu staví, ovšem v rukavičkách, to jest tak, že nelze mu z přímá předhoditi pantheismus, jest oslavovaný Immanuel Kant. Než já nechci zde mluvit, aby se neřeklo, že si vedu stranicky. Ať se tedy vypořádají s Němcem Němci. Tilmann Pesch o Kantovi píše (die grossen Weltraethsel. II. 8. II. Aufl.) že prý nebyl sice vysloveným monistou, byl prý však příčinou, že se monismus ve hlavách Němců zahníždí. Kant prý to byl, jenž řekl *a*, načež jiní řekli *b* a *c*. Kant to byl, jenž ve své filosofii učil, že člověk nepoznává věci a předmětenstva po jeho stránce bytné, nýbrž jen dle toho jak se mu ukazují; naše poznatky neřídí se předměty, nýbrž předměty řídí se našimi poznatky. Tato nauka Kantova působila prý jako jiskra, jež ve vrstevnicích i potomcích zhoubný požár vyvolala. Že Kantova nauka ideologická otevírá subjektivismu dvéře, zdá se mi jistojistým a v tom právě spatřuji můstek k pantheismu idealistickému, o němž jsem z počátku mluvil. Než, pověz nam vinu Kantovu jeho stoupenec prof. dr. Lange, jehož mnozí nazývají světlem nového kantismu. Ve spise („Geschichte des Materialismus II. S. 66.“) vychvaluje dr. Lange skutečně Kanta za to, že dal podnět pozdějšímu pantheismu německému. Slova jeho zní: „Es ist hier nicht unsere Sache, zu entwickeln, wie es kam, dass *Fichte* aus *Kants* Philosophie gerade einen der dunkelsten Punkte — die Lehre von der *ursprünglichen* synthetischen *Einheit* (!) — herausgriff, um sein schoepferisches *Ich* daraus abzuleiten: wie *Schelling* aus dem A—A gleichsam aus einer hohlen Nuss das *Weltall* hervorzauberte; wie *Hegel* Sein und Nichtsein für identisch erklären konnte und durfte unter dem jubelnden Zujauchzen der wissbegierigen Jugend unserer Universitäten.“

Prvním tedy podařeným žákem Kantovým jest dle Langa — filosof Fichte. Pantheistický systém svůj vyjádřil větou: „Nicht nur das Gedachte und Vor-gestellte ist mit Stumpf, und Stiel Ich, nein, überhaupt *alles*, was da ist, ist Ich. Všecek rozložen odpovídá na to Pesch: Vyvrátiti tento blud — za-slужuje-li toho vůbec takový nesmysl — náleží logice. Já k tomu jen připo-mínám, že jako dle Leibnitze nebyl původním židovský pantheista Spinoza, když vystoupil se známým výměrem, co jest podstata; tak nebyl také pů-vodním i v tom nesmysle filosof Fichte, jelikož vypůjčil si svou moudrost nejen od Kanta, nýbrž jak důrazně pravi *Victor Cousin*, od francouzského filosofa *Cartesia*, jenž vyřkl známou větu: Cogito, ergo sum — poněvadž myslím, proto jsem. Každý z toho vidí, že Fichte skutečně *Cartesia* padělal.

Za Fichtem kráčí Schelling. Nemá taktéž původním a jsou filosofové, kteří praví, že prý byl *plagiátorem* Giordana Bruna. (Viz u Gonzaleza). Systému Schellingova již jsme se dotekli, když jsme mluvili o Giordanově hmotě prvotné — *de materia prima*. Bytost naprostá — *das Absolute* — jest naprostou totožností (*identitou*), čili naprostým rozumem anebo naprostou neurčitostí (*Indiferencí*) podmětneho s předmětným, i když v různých zjevech brzo podmětne, brzo předmětne na vrch se dostava. Naprostá totožnost jest naprostou celistvostí (*Totalitatem*) jest *vesmírem*; podstatně jest toto naprosta totožnost v každé částce vesmíru stejným způsobem. Že tato oslavovaná to-tožnost naprostá pantheismus hlásá, jest patrné. Celý systém Schellingův zdá se Peschovi tak mizerným, že se táže: „Sollte wohl Schelling selber solche *Albernheit* geglaubt haben?“

Přichází konečně pověstný filosof Hegel, jenž tolik toho nafilosofoval a tak zmatené, že prý kdysi zvolal: Žádný mně n-rozuměl, leč jeden jediný, a ten mně špatně rozuměl. Zmiňuji se o Heglovi, poněvadž jeho filosofii sveden na bezcesti i náš genialní *Mitouš František Klácel*, jenž mezi prv-ními byl, kteří v tomto století českou řečí filosofii pěstili. — Jako Schelling, tak i Hegel tvrdí proti Fichtovi, že nemá se dělati nejvyšším principem veškerenstva „Ich čili já“; nýbrž že jím musí býti bytost *všeobecná* — *irgend ein Allgemeines* — která by všecko ostatní, tedy každého jedince v sobě obsahovala! Co touto všeobecnou bytostí Hegel rozumí, a kterak své pro-slavené „*Idee*“ dovodí, nás nezajímá i když se pozastavujeme slyšíce filosofa Pesche předhazovati Heglovi, že prý vědomě zastával se bludu (Pesch, II. 18.) a že jeho system jest „*Unsinn* — nesmysl“. Nám na tom nezáleží, jelikož o to nám běží, abychom jeho pantheismus poznali, nikoli však jeho odůvodnění nebo vyvrácení — a to jsme již v oné všeobecné bytosti, v níž prý jest všecko, našli.

Náš obraz nebyl by celým, kdybychom si nepřipomněli proslaveného *Schleiermachera*, jenž prohlásil bajkou názor, dle něhož byl by Bůh před světem, anebo mimo svět: Bůh a svět jest prý dvojí tvářnost — rub a líc — též bytostí (Pesch II. 28) (Pokrač.)

Proč se červenáme?

Studie o psychologické příčině červenání se.

Z *Revue des deux Monde* KAMIL MÉLINAND.

(Pokračování).

III.

Tento zákon jsme našli rozbořením činů; nyní jej musíme dokázati. Skutečně, ačkoliv jsme opatrně rozbírali, mohlo by se zdáti, že to jest jen čistá shoda činů; jakkoliv nepravdě podobno, jest možno, že jedině náhoda shromáždila všude tentýž morální i fysický vývoj, pocit býti odhalen a za

rdění se. Pravdě nepodobno a přece možné, že jest to jen nahodilé setkání; máme určití, že jest to nezměnitelné spojení.

Je-li strach, býti odhalen pravou příčinou červenání se, mohli bychom tomu předejít. — Potlačme tento strach, zůstane-li vše ostatní stejné, má zmizeti i zardění. — Vyvolejme tento strach, při zcela stejných věcech, má se zardění objeviti. — Zvětšujme nebo zmenšujme tento strach, má se zardění taktéž zvětšovati nebo zmenšovati. — A to se právě stává.

Ve všech případech, kde není strachu před odhalením, nečervenáme se. Ku př: dva důvěrní přátelé, nebo manželé nerdí se více jeden před druhým. Neskrývají své city jeden před druhým, vždyť si je vyznali. Co by před každým jiným zahalili, odhalí mezi sebou. Jeden před druhým nemá škrabošky: netočí se, že by jim byla znáta. Tato zkušenost jest rozhodující: zde jest případ nezardívání se, který jest totožný s případy červenání se, vyjma jeden bod, který jest právě nejdůležitější; okolnosti jsou tytéž, vyjma jednu, domnělou totiž příčinu. Všecky věci jsou si podobny, strach, aby naše důvěrné pocity nebyly odhaleny, přešel; přešlo i zardění; z toho můžeme souditi, že ten strach jest pravá příčina červenání se.

Člověk se nezardí, je-li sám, ať si představuje cokoli, ať kuje jakékoli plány, nebo ať si vyčítá jakékoli chyby, neb ať nalezne na sobě jakékoli směšnosti; nezardí se, aneb zardí-li se, jest to výminka a snad že si na okamžik myslil, že nebyl sám. A proč se červená? — Jednoduše proto, že kdo je sám, nemusí se báti, že by byl odhalen. — Zde mohou býti opět tytéž okolnosti — vyjma jednu — jako v případě zardívání se. Postačí, aby byla obava býti odhalenu potlačena, jest ihned zardění potlačeno.

Zcela malé dítě nezardí se v morálním smyslu slova. Začervená se sice, rozehrje-li se křičením; to jest ale jen úkaz prostého trávení, který nemá nic společného s morálním zarděním se. V prvních dvou třech letech nezardí se děcko. Darwin mluví o dvou malých dívkách, které se červenaly již jako dvou a tříleté, a jiném, velmi jemnocitném o rok starším dítěti, které se zardělo, bylo-li pro nějakou chybu pokáráno. Tyto příklady uvádí jako řídké výminky. Všeobecné pravidlo jest, že se zardí dítě jen ve zlosti. — Snadno porozumíme, proč se nečervená? nemá především, co by skrývalo, zvláště ale, že nemá dosud ani myšlenku skrývati. Dítě vyjádří vše, co si myslí, nemá dosud škrabošky: v obličeji zračí se jeho duše. Každý dojem projeví fysickým činem, křikem, pohybem neb slovem; dítě jest jako otevřená kniha. Neví posud, že by mohlo své city v sobě uzavřítí — Začíná se červenati teprve, když se naučí přetvařovati, když mu napadne, že nemusí povídati vše, co mu projde hlavou. Červenání se začíná, kdy průhlednost se zakalí.

Jsou ještě jiné bytosti, u kterých nestává starost, přetvařovati se a bázeň, býti odhalen; jsou to chudi duchem, prosti, idioti. Myšlenka, skrývati své city, bázeň, aby nebyly poznány jest nad jejich činnosti; proto se nečervenají, což skutečnost potvrzuje. Darwin podává pozorování doktora Chrichtona Browna o idiotech: „Neviděl nikdy, že by se ve vlastním slova smyslu začervenali; viděl jen, jak se jim zarděl obličej, a to snad radostí při pohledu na jejich pokrm, a někdy ze zlosti“. — „Nicméně“, dokládá Darwin, — „ti, kteří nejsou úplně otupělí, jsou zardění se schopni. Jistý třináctiletý idiota (microcephale?) vyjasnil pohled, když byl spokojen neb když se bavil, ale dle výpovědi doktora Behna začervenat se a odvrátil obličej, když byl k vůli lékařské prohlídce vysvělečen. — To jsou jen ojednotilé případy. Pravý idiota se nezačervená. Ruměnec neobjeví se bez jistého morálního vyvinutí. Tedy v případech, kde jest potlačena bázeň, aby někdo neuhodl naše nejdůvěrnější pocity, jest u přátel a manželů i zardění potlačeno, — tato obava jest potlačena vzájemným si dorozuměním, — v samotě jest potlačena samotou; — u dítěte nevinností, a nevědomostí; u idiota morální bídou. Ale všude potlačení strachu má v zápětí i potlačení začervenání se.

Zkusme to nyní naopak; vyvolejme prudce domnělou příčinu musí se objevit i výsledek; vzbudme v někom pocit, že jsme uhádli jeho tajné úmysly,

musíme vyvolati začervenání se. Stane se tak. — To zakusili asi všichni rodiče: dítě má něco za lubem; jest to pro něho v této chvíli nejdůležitější záležitost jeho života. Nechce se nám s tím ale hned svěřiti; bojí se příliš, že se mu to nepodaří. Vyžaduje si každou chvíli nějaké dovolení k něčemu, co jen velmi daleko s jeho milým a drahým plánem souvisí; chce nás pomalu k němu přivesti. Poznáme-li jeho lest, dáme-li nějakou domněnku na jevo, začervená se až po uši. Co se to asi stalo? Ještě před chvílí mělo dítě své tajemství, těšilo se již jakousi nadějí, ale nečervenalo se. Čím to, že se nyní zardívá? Pro jedinou věc, z bázně, že bude prozrazeno. Postačilo vyvolati tuto bázeň, a při stejných ostatních okolnostech, vyvoláno i zardění se. Tato bázeň jest tedy příčinou červenání se.

Zkušenost potvrzuje naše výroky: řekli jsme, potlačí-li se domnělá příčina, potlačí se i účinek, což se též stane. Řekneme dále, vyvoláme-li domnělou příčinu, vyvoláme zároveň účinek, což se též stane. — Nyní to povíme jinak: účinek má se střídati s příčinou; čím větší příčina, tím větší účinek, čím menší příčina, tím menší účinek. Jinými slovy, čím více se obává člověk býti odhalen, tím větší příčinu má, obávati se pronikavosti o indi skretnosti jiných, tím více se začervená. Následovně měl by nejneslušnější člověk, nejnedůvěřivější, člověk, který se nedovede v ničem ovládat, nejvíce se červenati; jeden má mnoho, druhý by hleděl skryti mnoho, a třetí by nedovedl skrývati. Úplná nevinnost, úplná důvěra, úplné ovládání sama sebe, zardívalo by se co nejméně; nevinnost nemá nic co skrývati, důvěra nemyslí na to, že by měla co skrývati; kdo se ovládá, jest jist, že nemusí skrývati. Zdali pak potvrzuje zkušenost tyto výroky?

Shledáváme, že je potvrzuje: ku př. ženy se rdějí snadněji než muži; obávají se více, býti odhaleny. Mají především více co skrývati. Jest jim méně dovoleno než mužům vyjádřiti vše, co si myslí a co cítí. Jsou vychovány k větší opatrnosti; mnoho jest věcí, kterým nemají rozuměti a které nemají znáti: A nikdo nesmí pozorovati, že jim rozumějí, že je znají. Aby neplatily za lehkomyšlné, nesmí projevit mnohé dojmy a náklonnosti; aby nebyly viněné z pedantství, musí mnohé idey při sobě podržeti. Jsou nuceny bděti ustavičně nad sebou; nemohou skorem ničeho ze svého ducha neb srdce podati; stále musí seslabovati, zahalovati, tlumiti. Bojí se ustavičně, aby někdo přece nečetl, co se v nich děje.

Nejen, že mají více co skrývati, cítí též, že nejsou tak schopny skrývati, jako muži. Zřídka mají vůli a sebe ovládání jako muž. Jsou citlivé a dojmům přístupné. Dvojnásobně se chvějí o vše, co jest v nich tajeého, něžného, panenského. Dvojnásobně se bojí, aby se neprozradily, dvojnásobně bojí se před pronikavostí očí a ducha jiného. A proto se více červenají než muži. Jinoši zardívají se snadněji nežli muži; mají jako ženy více co skrývati. Jinoch chová v sobě mnoho nevysvětlitelných pocitů, zmatených tužeb, za které by se více neb méně styděl; skrývá ctižádostivost v sobě, kterou by za nic na světě neodhalil, poněvadž jest více neb méně směšná a nepřírozená; jeden jest spokojen se svým duchem, druhý svou postavou, ten si lichotí, že jest umělcem, onen spisovatelem: šťastní ještě ti, které nazavede samoláska jinam. Nic není tak střídavé a zvláštní jako tužby a marnivost jinocha. Jest v něm celý svět temných pocitů, často hlubokých a trvalých, které malo spisovatelů dosud vyzkoumalo. Ale jinoch nechce, aby někdo uhodl tyto tužby ctižádosti, přání; a často se obává, že jsou uhodnuty; slovo, náhodou pronešené, znepokojuje jej; myslí že snad již jest poznán? — Překvapí se, že mluví příliš vřele o obvyklém předmětu svého nejtajnějšího snění: neuhodl snad někdo jeho vášeň? — Velmi často bojí se o tajemství, které v sobě skrývá. Zkrátka, jinoch hledí se ukazovati vždy jiný, nežli je; odtud stálá obava, aby nikdo neprohlédl jeho nitro. Odtud časté červenání se.

Ze stejné příčiny červená se člověk u veřejnosti: a věru, čím více středků, tím více obavy, aby někdo v nás nečetl. Čím větší na nás obrácena

pozornost, tím méně naděje, že bychom mohli jí se vyhnouti. A pocit většího nebezpečství přivádí větší ruměnc.

Naopak osoby, které mají méně co skrývati, a nebojí se, že by je mohl někdo proniknouti, zardívají se nejméně. Ku př.: starci se málo červenají. To se již často pozorovalo; vysvětlím to ze dvou příčin. Mají již málo, co by skrývali: u nich nejsou více nedostižné tužby, ostýchavé nároky, které bují u jinoha; žili, jsou tak, jak si je život učinil, jim rozkazuje skutečnost, a chimerické sny jsou jim zakázány. Nemaí žádné temné a bojácné tužby: mají tak ustálené myšlenky, tak zakořeněné zvyky, tak upevněnou povahu, že ani nepomyslí na přetvařování se. Prání, ukázati se jinými, nežli jsou, jim ani nenapadne. Jsou nuceni podati se tak, jak jsou, ať mají chyby na svědomí nebo ne, ať jimi trpí neb se s nimi vychloubají. Nejen, že mají málo co skrývati, ale jsou schopnější skrývati; naučili se více se ovládati, býti jistějšími v tom že nepoví, co chtějí konati; jejich společenská škraboška se ustálila, stala se klidnější. Vědí, že nemůže nikdo v jejich obličejích čísti vzácné city, které v sobě tají. — Proto se tak málo červenají; mají méně příčiny než my, báti se před pronikavostí jiného. (Pokr.)

Jakou hrůzu a zděšení připravil oprávcе kalendáře, papež Řehoř XIII. protestantům.

Sděluje JOSEF JÍLOVSKÝ. *)

(Pokračování.)

Též Kopernik byl tázán o opravě. Jako jednotlivců tak sbíráno i mínění universit. Rok 1582. měl býti tedy dle bully Řehořovy rokem opravním (annus correctionis) tak, že po čtvrtém říjnu měl nastati patnáctý téhož měsíce. —

Papež oprávcem kalendáře!

Odtud odpor a zděšení mezi protestanty.

Turecký sultán by byl s opravou daleko lépe pochodil, papež nikoli. Protestanté se vyslovili zásadně opravu gregoriánskou nepřijati.

Proč?

Příčiny byly dvě.

1. Papež jest antichrist a proto s ním nechceme míti nic společného.

2. Blíží se konec světa, soudný den, a proto opravy není třeba.

V Bernu a Curychu si protestanté hned pospíšili a prohlásili opravu za dílo satauovo.

Ostatné si mohli protestanté zatím křiku a strachu uspořiti; bulla papežská se jich přímo netýkala.

Protestante nebyli ve svazku s Církví katolickou. Nic méně cítili morální povinnost kalendář přijati. Proč? Byl očividně správný astronomicky a mathematicky zcela odůvodněný.

Jejich odpor proti němu vězel tedy ne ve vnitřním přesvědčení, nýbrž pouze jediné ve zlé vůli.

Jen v Italii, Anglii, Francii a Polsku byl přijat gregoriánský kalendář hned a bez odporu.

Že se většině protestantů právem vytýká nedostatek dobré vůle, uvidíme již z toho, že i některé protestantské provincie v Nizozemí opravu přijaly. Při tom si ovšem z veliké opatrnosti vymínili, že jim taž oprava nesmí vnucovati papežskou nadvládu.

Zdali čeho takového bylo třeba, jest až příliš patrno.

Podobná umírněnost vládla s počátku mezi protestantskými stavy v severním Německu. Braniborský kurfirst docela prohlásil, že jest ochoten opravu

přijati, když císař přistoupí k jeho návrhu ohledně prohlášení opravy. To jedině proto, by se nezdálo, že oprava vychází z rozumu papežova.

Z učeného světa protestantského máme jen sporé doklady nepředpojatosti a náboženské snášlivosti.

Hořelický patricius Skultetus horlil proti svým souvěrcům, že zavrhuji dílo tak ušlechtilé a užitečné z nenávisti k jeho původci.

Tycho de Brahe, rovněž protestant, radil upřímně protestantům, aby opravu přijali.

V pozdějších dobách Keppler si rozhodně stěžoval na protestantskou tvrdohlavost a netajil se s náhledem, že bylo nutno, aby právě papež podnikl opravu kalendáře, měla-li tato býti přijata všemi národy.

Severní Německo jevílo tedy v zápase o kalendář aspoň v počátku chvalitebnou umírněnost.

Za to na jihu papežská bulla rozbouřila krev vyznavačů čistého evangelia. —

Na omluvu a spolu k vysvětlení čtenářům „Obrany“ předem podotýkám, že všechna z následujících vyjádření, jež „krásou“ a ušlechtilostí oplývají, jsou původu naskrze historického, vzata ze spisů protestantských. Prosím spolu i za shovívavost když je uvedu v původním znění.

V zásadě nebojují ani nynější protestanté jinak proti katolicismu.

Lukáš Ossiander, doktor sv. Pisma a dvorní kazatel vévody Würtenberského zahájil boj jižního Německa proti papeži.

Jeho polemika vyniká odpornou neurvalostí.

Vydal spis: „Bedlivé uvážení o tom . . .“ atd. 1583. v Tübingách „Duchaplnou“ předmluvou ozdobil tento spis Jan Magirus, probošt ze Stuttgartu. Zde již se čtenář poučí, že nový kalendář jest papežským nedochůdčtem, které musí uznati každý poctivý a práva znalý člověk hned na první pohled za směšnost. Papež byl by prý nejlépe pochodil, kdyby se byl se svým plodem ani neukázal ve veřejnosti.

Proč tedy Řehoř vydal ten kalendář? Zajisté jen proto, že chce sáhnouti svobodě křesťanské na krk a zničiti mír ve světě.

Proto prý se odhodlal učený doktor Ossiander sepsati přítomné dílo, aby odkryl „hanebné a nepoctivé praktiky“ papežské. Nemá se tedy čtenář „Bedlivého uvážení“ diviti ani nad tím pozastaviti, nalezne-li ve spisu slova ostrá. Papež jest beztoho ta babylonská n . . . a, o níž se činí zmínka ve „Zjevení“ sv. Jana.

Papež jest původem vši nepoctivosti a vši ohavnosti na zemi. Samým vtěleným ďáblem jest otráven a potřísněn nečistotou všeho druhu. (Nyní se vypočítávají druhy té nečistoty již přece nelze uvést doslovně pro děsnou sprostotu.) [Janssen Gesch. d. deutschen Volkes V. 348.]

Jest tedy třeba papeže tak vyličiti, aby ho i oni křesťané v pravém světle uviděli, kteří ho posud nemají za takovou nestvůru.

Pak má slovo ctihodný pan doktor sv. Pisma, L. Ossiander. Hanbou by zajisté muselo pro něho býti, kdyby zůstal v „říznosti“ a ráznosti za svým heroldem, Magirem.

Mluví do duše všem evangelickým křesťanům, mluví i varuje otecky: papeži se nelíbila svornost a mír mezi křesťany, proto vydal na svět ten svůj kalendář. Nyní na konec světa mohl si s tím dati svatý pokoj. Bez jeho oprav již ob stojí svět těch několik málo let nežli přijde soudný den.

Ostatně: zač stojí celý ten kalendář? Kdyby ho naše university vzaly na přetřes, dopadlo by to s ním asi tak, jako s ježatými pačesy starého sedláka: Ty nežli trochu upravíte, zlámáte nejméně devět břebenů.

Kalendář Řehořův nebude míti dlouhého věku; svého původce jistě nepřežije.

Posud prodával papež odpustky. Teď se chytil jiného obchodu: pustil se do kramaření s kalendáři.

Jest to patrná jesitnost u toho Řehoře. Chtěl se něčím zvěčniti, chtěl

po sobě zanechati nějakého potomka, když již dříve papež Jan VIII. obšťastnil svět roztomilým děťátkem. (Frvolní to narážka na bájku o papežce Johanně.)

Reforma kalendáře byla přece událost tak jednoduchá, průzračná a nevinná, že nelze pochopiti, proč právě ona pobouřila osvícené protestanty a jak mohla býti příčinou, že podnikli tolik nesmyslných útoků na církev, papeže — a jak se od té doby stalo modou — na Jesuity. Ti museli vždycky něco odstonati, když bylo protestantům zle u srdce a oni cítili, že jest třeba na Římu si nějakým nájezdem ulehčiti.

Papež opravuje kalendář!

Protestantům naskakovala husí kůže, když jim rozum povídal: musíte uznati, že jest oprava vědecky správná, musíte ji přijati, abyste se vyhnuli smíchu. Bylo zlé! Tak se aspoň domníval „zreformovaný“ svět a umínil si, že si nechá kalendář „nereformovaný“.

Proti reformovanému muselo se nyní vytáhnouti všemi prostředky.

Ani jeden z těchto prostředků nebyl rozumný a odůvodněný. Že mnohé s ušlechtilosti a zákony slušnosti byly ve zřejmém odporu, na to nedbáno. Protestantismus jest a musí býti výbojným za každou cenu.

Věd a měla dokázati, že oprava za nic nestojí.

Politika měla objeviti, že opravou chce papež způsobiti socialní převrat a bude si radostně mnouti ruce až pozná, že si jeho přičiněním narodové vjeli do vlasů, a tonou ve vlastní krvi.

Protestantské konsistoře měly se dostati věci s jiné strany na kloub, a dokázati všem pravověřícím křesťanům nad slunce jasněji, že oprava jest jen počátek papežské panovačnosti. Teď chytne protestanty za konec prstů a brzy je sevře všechny ve svou moc.

To byly prostředky přirozené. I nadpřirozené prostředky měly bojovati proti nepodařenému výplodu ducha papežského. Tyto poslední prostředky měly býti vlastně hrubou střelbou, která měla neúprosně zdrtiti dílo, ďábelské dílo Řehořovo.

Jen škoda, že právě tyto prostředky zaměnily svou vlastní, vážnou úlohu s úlohou komickou.

Pohnévání a fanatisování lidu, čili tak zvané veřejné mínění nemohlo býti vyháto ze seznamu působivých prostředků.

Vždyť „hlas lidu“ jest ten nejlacinější „důkaz“ pravdy, kterým si najmě v našem osvíceném století liberalismus život prodlužuje a na nohy pomáhá. To že by nebyli znali protestanté již dříve? Což není liberalismus traditionelně i duševně spřízněncem protestantismu?

Že se protestanté velmi vtipně i nejnepatrnějších okolností chápali, patrně na příklad již z toho, jak si vykládali zcela nahodilou jevící úpravu kalendáře.

Známý nám již doktor sv. Písma Ossiander rozumuje: Již první pohled na papežský znak nám poví, co má papež za lubem. Figura na posledním listě, ta mluví zřejmě.

Nikdo nemyslí, že prvé i druhé (znak a figura) jsou zjevy zcela nahodilé. Kaifáš prorokoval o Kristu (Jan 11. 50.) a neměl to ani v úmyslu. Tak mluví jinak i závěreční figura. Ve znaku má papež hrozného draka; ten má místo jazyku ještěrců ocas, má dvě křídla a u draka vidíme krev. Tato krvelačná a jedovatá bestie chce nejen Itálii, Španěly a Francii, nýbrž i Německo obemknouti, chce křesťany pomocí Jesuitů falešným učením otrávit a ve světě způsobiti krveprolití. Na konci kalendáře jest kočka a má ve tlamě myš. Také tento obraz se dobře hodí na papeže. Ten si hraje s ubohými křesťany na papeže právě tak jako kočka s myší a hubí je svými krvelačnými návrhy.

(Dokonč.)

Časové zprávy.

Nejvyšší čas. Z Francie dochází zpráva, že byla tam celá řada profesorů sesazena vládou pro rejdy socialistické. Na schůzi sněmovny francouzské byla pak o události této podána interpelace. Ministr vyučování ohradil se však ihned, že vláda nemůže a nesmí trpěti, aby professoři svými popletenými naukami hlásali vzpouru proti úřadům či proti státu. Na noční velmi hlučné schůzi byla pak vládě projevena důvěra 381 hlasy proti 91. Zpráva tato nezbudila obdiv v žádném soudném pozorovateli přítomné doby, lituje jen každý, že opatření podobné nepřišlo dříve, nežli náказа duševní s kathedru šířená vyžádala si tolik bolestných obětí.

I u nás stalo se cosi pozoruhodného. Rektorát university viděl se nucen vydati vůči studentstvu zákaz, jímž se studentstvu přísně zapovídá veškeré účastenství na hnutí socialistickém. Není pochybnosti, že trpká zkušenost vedla k tomuto zakazu. Mladá mysl jinochů, popředně ke studiu povoláných lehko dá se unéstí lákavými hesly nových ideí rozhozených různými vůdci a domnívá se povolána býti k řešení otázek, nad nimiž mužové u věku i vědách pokročili hluboce se zamýšlí a marně dosud rozluštění hledají. Mládež zapomíná přitom na hlavní povolání své a bez kvalifikace vědecké k určitému vytknutému povolání sklání se podle pochopitelné mladické náklonnosti k živlům, které nejraději násilně by rozluštili naléhavé otázky doby. Že pravdu říkáme, potřebsi se jen rozpomenouti na nedávné projevy studentstva za příležitosti mezinárodního socialistického kongresu studentů v Ženevě. Tam došly přípisy od universit v Berlíně, Fryburku, Mariboru Kielu a Münsteru. Studující tito stěžují si, že nejsou ještě dosti četní k samostatnému vystoupení, musí prý tudíž touto cestou své socialistické přesvědčení a solidaritu s revolučním proletariátem na jevo dáti. V socialismu vidí prý praktický rozvoj vědy, jenž přes všechny obtíže mu kladené na všech stranách dále postupuje. Proto musí se spolčiti ve veřejnosti bojující socialismus a vědě sloužící studentstvo. Na universitách mocně budí se zájem pro blížící se sociální převrat.

Studenti však ještě nejsou u cíle, musí prý založiti mezinárodní socialistické sdružení studentstva, kteréž ve spojení se hnutím proletariátu přivedí konečně všeobecné sbratření národů, ač to celého moderního hnutí kulturního . . . Jsou to slova studentská, která nemusí se sice uvažovati jako evangelium, ale utvrzují přece každého rozumného posuzovatele věcí v přesvědčení, že nutno jest něco činiti, aby pravé názory o otázce sociální mezi studentstvem na universitě se šířily, nežli s nákazou daleko to dojde a bude pozdě. Ano, pozdě! Jak zhoubné následky má neplodné zasáhání se strany studentstva do otázky této, pěkně pověděl dr. Richard Müller, mluvčí o socialistické mládeži vůbec: Mladíci pracují o rozšíření těchto ideí, účastní se veřejných schůzí a shromáždění, pracují ve společích vzdělávacích, řeční, a piší do novin. Hrdé pocity, vyplývající z příslušnosti k velké, denně rostoucí straně, pak nervy dráždící vědomí, že stojí v nepřátelském poměru k reální moci vládařů, neustálá „dobrodružství“ s úřady, jež zakazují schůze, články zabavují, řečníky odsuzují a zavírají, — to vše jest pro temperament mladých těchto lidí směrodatné. Na jejich povolání a život společenský mají tyto okolnosti vliv veliký. Podléhají jako studenti a doktoři svému studiu a povolání. Při mnohých, kteří rozvíjejí živou činnost v straně, povolání ustupuje, vykonávají je potud jen, pokud nucení jsou vyhledávati své existenční minimum. Druzí pozbyli svým ostrým vystupováním v agitaci vyhlídky na výživu občanskou, takže musejí hledati své skromné zaopatření ve službách strany. Zmíněné názory a zvyky životní působí dále z pravidla rušivě na styky s jejich příbuznými a společenským kruhem těchto, nvolňují se, ne-li roztrhávají mnohé přirozené pásky. Bylo-li pak v mladých letech příliš záhy započato zasahováním v činnost politickou, vede to pak nutně ku řečem a psaní řemeslnému, k oficiálnímu a cechovnímu charakteru strany.

Pozoruhodným také jest, že mladí považují socialistické idey, jak uzrály ve starších lidech a teprve po dlouhém

uvážování, za něco pevného a jednou pro vždycky daného. Názory jejich nalézají se takřka v nehybném, ne ale zdokonalujícím se stavu. Mnoho otázek mravních doléhajících na nás v každodenním životě zůstává nezodpověděno...“ Je to jen mírné líčení zhoubných následků pro studentstvo. Jak tu odpomoci? Když vyšel nedávno u nás zmíněný zákaz o účastňování se studentstva na schůzích dělnických a zapověděno rozšiřovati „Časopis pokrokového studentstva,“ bylo slyšeti hlasy, že směšným a marným by bylo chtít dnes izolovati mládež studentskou před proudem těchto časových otázek. Sluší však uvážiti, že veliký jest rozdíl mezi sledováním a studováním této důležité otázky a mezi neplodným demonstrováním po boku podvratných stran. Vizme, jak starají se v jiných státech, aby studentstvu dostalo se příležitosti k zdravému studiu této otázky. Na katolické universitě v Lille ve Francii zřízena na právnické fakultě zvláštní sekce pro všeobecnou politickou vědu a pro sociální politiku, aby zvláště ti kdož nemají v úmyslu státí se právníky v pravém slova smyslu, ale působiti budou jako žurnalisté a publicisté, zjednatí si mohli potřebných vědomostí z práva, zákonodárství, časových dějin, a pologetiky a věd sociálních. I v Paříži a Itálii volá se po podobném opatření. Zvláště o piemontských katolících dochází zprávy, kterak se činí v tomto oboru. Professoři právníci staví se v čelo a pořádají přednášky pro vzdělané kruhy, zvláště pro studentstvo, aby šířili pravé zásady, na jejichž základě pak každému možno správně stanovisko zaujati vůči sociální otázce. K tomu cíli založena i lidová knihovna k šíření poučných knih o otázce sociální. Ve Würzburgu přednáší se o otázce té na fakultě theologické, v Erlangen shromažďuje k po-

dobným přednáškám dr. Eheberg, studující všech fakult, ve Frýburku koná rovněž přednášky dr. Heiner a těší se hojnému účastenství. Stejně potěšitelné zprávy docházejí i z Belgie.

Jen u nás, — tak musíme povzdechnouti, — na poli tom ticho, pusto, kulháme v dobrých věcech daleko za cizinou. Než u nás katolická universita zřízena bude, to bude trvati ještě hodně dlouho, odtud se tak brzy odpomoci nedočkáme. Zda i u nás sestoupí se aspoň několik povolanych mužů, vyzbrojených potřebnými vědomostmi, aby veřejnými přednáškami působili ve směru shora udaném, jako asi nedávno počátek učiněn v „Arnoštu z Pardubic“? Kéž se tak brzy stane, volát čas nejvyšší.

Předlohy uherské byly tedy sněmovnou magnátů přijaty, haubebně nepatrnou většinou odhlasovány byvše. List náš vychází dnes po čtrnácti dnech po tomto hlasování a mezitím rozepsaly se listy všech barev po způsobu svém o tomto triumfu maďarského lžiliberalismu a soudní čtenáři naši učinili si již úsudek svůj. Jako doslovem k celé záležitosti prohlašujeme, co vícekrát jsme již tvrdili, uherské předlohy nejsou potřebou a vůlí národa, jest to vítězství zaprodaného, židovského tisku. Mimoděk se tu rozpomínáme na příklad, který P. Jindřich Abel S. J. uvedl v jednom ze svých letošních postních kázání ve Vídni. „Začne-li v nějaké škole houf uličníků mocným hlasem křičeti: dvakrát dvě jest pět, svedou a pomatou svým křikem mnoho jiných, a hlas těch, kteří správně počítají: dvakrát dvě jsou čtyři v té vřavě umlká. — Nepodmiňuje majorita pravdu, mnoho jest pravdivého, byť i od menšiny bylo zastáváno.“ — Jaké následky bude mítí přijetí předloh pro národ maďarský v ohledu náboženském a mravním, politickém i národním, trpce ukáže budoucnost.

D r o b n o s t i.

Úsudek protestantského kapitánu o katolické a protestantské misijnářské činnosti v Australii. Anglický kapitán J. Cumming Dewar, píše ve své v novější době vydané knize „Voyage of the Nyauza“ následovně: „Na nejvýchodnějších australských ostrovech

udržel se jen malý zbytek dřívějších obyvatelů, celkem ani ne přes sto. V té chvíli nebylo zde kněze, ale stopy, že zde působil. Domorodci scházeli se pravidelně v kapli a v neděli zdržovali se služebná práce. Skorem každý má kříž a růženec, kterého si velmi váží. Za ne-

přítomnosti kněze předčítá jeden z nich v kapli v neděli ráno modlitby. Jest beze vší pochybnosti, že jen zásluhou missionářů zlepšilo se zde vše, co kdy nepříznivého cestující, navštěvující tento ostrov, o něm vypravovali. Jen vynětí a vedení kněží podařilo se učiniti ze surových divochů, mužů i žen, mravně křesťany. — O katolické missii v Samoe vypravuje spisovatel takto: „Missie v Samoe jest podporována spolkem ku rozšiřování sv. víry, tato pojišťuje missionáři skvělý roční příjem — celých 200 dolarů. Z tohoto bídného příjmu musí žiti missionář, sám a opuštěn mezi divochy, nesatře snad nikdy obličej Evropana, bez vyhlídky, že by mohl kdy do Evropy na zotavenou. Neb, dokavád není zdraví missionáře úplně podkopáno, tak že by nemohl více pracovat, rozumí se u katolické společnosti samo sebou, že vytrvá missionář až do své smrti u lidu, který má ku křesťanství vésti. Když jsem P. Forestierovi vyslovil svou soustrasť nad jeho nedostatečným příjmem, odpověděl zcela prostě: „Dosti toho; milý Bůh pomůže“. Ani ten nejzarytější protestant nemohl by zmužilosti a obětavosti tohoto kněze svůj obdiv odepřít, a přece jest to jen jediný z přetčetných, po celém světě rozptýlených missionářů . . .“ Na jiném místě shrnul svůj úsudek v tato slova: „Francozští a belgičtí kněží missionáři jsou obětavní muži, pocházející ponejvíce z dobrých rodin, vzdělání — alespoň všichni, které jsem poznal, — kteří bez vyhlídky na odměnu v tomto světě, vše opustili, co činí život příjemným, jen aby pro spásu jiných pracovali. Naproti tomu protestantští missionáři, kteří nejčastěji nějaké obskurní sektě náležejí, jsou lidé, z nižší třídy lidu, bez zvlášť-

ního vychování a vzdělání, kteří obyčejně jedním okem jen na získání peněz pohlízejí. zkrátka jsou na prvním místě obchodníci, na druhém teprve missionáři.

Jana K . . .

* * *

Jednou potkal se katolický kněz s novodobým rozšiřovatelem „mravnosti bez náboženství“ a bylo to právě v úzké uličce. Individuum v širáku strčilo kněze stranou se slovy: každému oslu se nevyhýbám.

Ale já ano — odpověděl klidně kněz a uhnul stranou.

* * *

Papeženec.

Slavnému hájiteli práv irských D'Connelovi bylo jednou uprostřed bouřlivé debatty vmeteno slovo papeženec do tváře

Avšak statečný, katolický řečník zachytil míč v letu, ihned obrátil se k onomu poslanci, jenž slovo toto prohodil: Jak, ubožáku děl — domníváš se, že mne tupíš slovem papeženec? Naopak, ty mne jím povznášíš. Ano, jsem papeženec a chlubím se tím.

Neboť papeženec chce říci, že víra moje dosahuje nepřetržitou řadou papežů až ku Kristu, kdežto tvoje dále než po Luthera, Kalvína, Jindřicha VIII. a Alžbětu nejde.

Ano, jsem papežencem. Kdybyste měl jen trošku zdravého rozumu, nepochopil byste, ubohý blázínku, že je to nekonečně lépe záviseti ve věcech víry na papeži, než na králi; na tlači než na koruně; na berle než na meči, na sutaně než na šněrovačce; na koncilu než na parlamentě? Styďte se tedy, když nemáte rozumu a víry a mněte!

Odpověď tato byla řízná a vhodná. Taková by často i nyní neškodila.

Obsah „Obrany“ :

Jen v návratu spása. A. Hoffmann. — Socialismus lásky. Napsal J. U. C. Jan Pečinka. (Pokr.) — Rozprava filosoficko-historická o pantheismu. Měl Filip Konečný. (Pokr.) — Proč se červenáme? Z Revue des deux Monde Kamil Mélinand. (Pokr.) — Jakou hrůzu a zděšení připravil oprávně kalendáře, papež Řehoř XIII. protestantům. Sděluje Josef Jílovský. (Pokr.) — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václav Kotrba, odpovědný redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba) v Praze.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budíž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperátor na Král. Vinohradech.

S o c i a l i s m u s l á s k y.

Napsal J. U. C. Jan Pečinka.

(Dokončení.)

Toto, krátce resumováno, nestejnoměrné rozdělení vlastnictví, které je nejdůležitější ba skoro hlavní příčinou nynějšího svobodného stavu společnosti lidské, a svoboda smluv, zejména pak smluv pracovních, která příležitost k vykořisťování slabších ve prospěch silnějších poskytuje, vše to činí třídy nižší, to jest nemajetné, tím více osamoceny a samy na sebe odřazány. probouzejíce v nich vědomí jakési zvláštní společenské třídy, vrstvy, jakéhosi 4. stavu proti stavu 3., stavu kapitalistů, čili dle socialní terminologie proti „bourgeois“. —

Proti nadvládě kapitálu, proti anarchismu kapitálovému a jeho nejbližšímu výstřelku židovské internacionále bojuje rozpoutáním všech možných i nemožných prostředků práce a zase její nejbližší výstřelek anarchismus socialistů a tak zvaná „červená internacionála“. — „Jestli jediný a hlavní účel naší (politické) činnosti: osvobození od kapitálu!“, praví socialisté na svém 3. mezinárodním sjezdu v Curychu v létě r. 1893., a dále „proletář musí býti osamocen naproti ostatním třídám a tak potříti kapitalismus, vybojovati úplné přetvoření jak hospodářské tak i politické celého světa!“

Proletáři všech zemí se spojili a setrvávajíce při myšlence této K. Marxem prohlašované a jím nejvíce propagované, činí se seč jsou. Ovšem dosud řečením, a ačkoli nelze neviděti, že zvláště od sjezdu v Curychu, kde živly radikální (anarchisté a zvláště neodvislí socialisté) vyloučení byli z „rokování“ od strany mírnější, a tím internacionální moc soc. demokracie do jisté míry byla ochromena, přece za to tím intensivnější nabývají půdy v mezích toho kterého státu resp. národa. Boj všech proti všem prohlášen a srážky předních stráží, jak bych tak řekl, lehké kavalerie, již začaly.

Nynější řád společenský musí padnouti, ať po dobrém nebo po zlém, ovšem podle náhledu socialistů spíše po zlém, poněvadž na změnu po dobrém

není mnoho naděje. Je to vlastně nepochopitelné, ideu, která má k dobru vésti, nutno vybojovati násilím, revolucí, ale je zase docela pochopitelné a přirozeno: proč dnešní socialismus hledá a nachází nejvíce přívrženců mezi hmotně a společensky nižšími třídami, které nic nedoufají a nic ztratiti nemohou a pro které se poměry ještě více zhoršiti nemohou. Bohužel, budou-li jak již zmínka učiněna, rozhodující činitele spoléhající na svoji moc kapitálu a bodáků dále v nečinnosti trvati, může přijíti k nejhoršímu.

A přece cesta z tohoto bludiště leží tak na blízku. Uvedem jen jeden hlas německých národních hospodářů, kteří sociální otázkou hluboce a vážně se zabývají, hlas prof. v Berlíně a mimochodem řečeno, tajného justičního rady O. B. Gierkena: „Alle diese sociale Reformen werden nur im Rahmen christlicher Weltanschauung, nur auf nationalem Boden und nur auf Wiederbelebung des corporativen Gedankens durchzuführen sein“. — Tedy v rámci křesťanského na svět nazírání! Kdo čteš a chceš, rozuměj.

Což by to opravdu nešlo, za nynějších poměrů na místo socialismu nenávisti a násilí, pěstovati socialismus lásky, soucitu a mravnosti? Stát sám, anebo jak zvláště v poslední době sem tam hlasy se objevují, spojení států, může velmi mnoho k mírnému rozhodnutí sporů mezi kapitalismem a socialismem učiniti, ale nemůže učiniti všechno! Jen za souhlasného působení státu a církve, práva a náboženství nadíti se možno šťastného výsledku při povalení Kyklopa, jenž naší společností celou povážlivě otrásá. Německo, co do studia sociální otázky v nejširším smyslu a uznání toho, co právě o svorné působnosti státu a církve bylo řečeno, předchází dobrým příkladem, což bychom i v tomto případě, jako již ve mnohém jiném, je následovali. „Je úlohou veřejné správy práci tak upravit, aby zároveň zákonů mravnosti dbáno bylo!“ pravil sám německý císař a později při jiné příležitosti: „Činnosti lásky, církvi a škole zůstane vyhrazeno veliké pole blahodárné působnosti, kterým zákonná ustanovení podporovati a zúrodnovati se musí, aby plných účinků došla“. Socialismus spravedlnosti a lásky by pomohl; láska má tu kouzelnou moc, jež hojí všechny rány. Nebo právě nedostatek spravedlnosti a lásky jest hlavní příčinou sociální rozervanosti naší. Bohužel, že těm, kterým dnes toto slovo platiti má, neslyší na Ježíšovo slovo lásky. To jsou po většině ti, kteří Ho ukřížovali. A tak nezbude asi, než aby rozluštění stalo se bojem podobným onomu z konce předešlého století. Že konečně přece trefí vinníka, byť i nevinní mnoho trpěli, kdo by o tom pochyboval? Víra v pravdu a její konečné vítězství jest náš život.

Sjezd katolíků českého jazyka v Brně a informační komité v Praze.

Známo jest, že dne 30., 31. července a 1. srpna t. r. bude se konati v Brně sjezd českých katolíků. O důležitosti, potřebě a vhodnosti tohoto kroku není třeba mnohými slovy se šířiti; ale oč nyní jde, jest, aby účastenství na tomto sjezdu bylo nejen z Moravy a Slezska ale také i z Čech zvláště velmi hojné. Z té příčiny utvořilo se v sobotu dne 7. července t. r. v Praze zvláštní informační komité, jehož úlohou jest, by návštěvu všem, kdož do Brna z Čech a jmenovitě z Prahy zavítati míní, pokud možno usnadnilo; i podá v nejbližších dnech některé podrobné zprávy o ceně jízdních lístků, času příhod-

ném k společnému *) odjezdu, o ubytování i o účastenství, pokud mu bude oznámeno.

Nechť tudíž zatím všichni ti, kteří do Brna ieti míní, oznámí svůj úmysl buď redakci „Čecha“ v Ostrovní ulici č. 1508—II., neb „Večerních Novin“ v Řetězové ulici.

Pokud se týče přihlášení o legitimaci a ubytování v Brně ku sjezdu samému, může se díti buď

1. přímo u komitétu v Brně, jak oznámeno bylo v provolání (na adresu: Administrace „Hlasu“, Brno, Besední dům.)

2. nebo v Praze v naznačených redakcích; zde však pouze ti účastníci z Prahy a nejbližšího okolí, kteří by si osobně legitimace vyzdvihli.

V komitétu uvedeném zasedají p. t. pp.: Josef Kyselka, sídelní kanovník na Král. Vyšehradě, František Ekert, farář u Panny Marie Sněžné, Tomáš Škrdle, redaktor „Vlasti“, J. Kratochvíl, redaktor „Večerních Novin“ a Václav Kotrba, správce Cyrillo-Methodějské knihtiskárny. —

(Pro diecési králové-hradeckou přijímá přihlášení ku sjezdu výbor Družstva sv. Jana Nepomuckého v Hradci Králové.)

Rozprava filosoficko-historická o pantheismu.

Měl dne 18. února 1894. FILIP KONEČNÝ.

(Dokončení.)

Schleiermacherovi podobá se Krause, jenž sice chce připustiti osobního Boha, ale tvrdí, že prý Bůh a svět jedna a tatáž jest essentia (jestota) Zbývá konečně Artur Schopenhauer a Hartmann, pessimisté nejhrubšího zrna. Ve spise „Die Welt als Wille und Vorstellung“ I. 367—8. vyznává svůj pantheismus filosof Schopenhauer tvrdě, že prý všechny jsou pravdivé a podstatně jedna a tatáž vůle, jež se rozličně jimi zpředměťuje — objectivirt. Že by věc od věci se rozeznávala — tedy differentia a individuatio — jest preludem čili jak Indové říkají: maya!

Dostačíž tento historický přehled, jež ovšem mohli bychom rozšířiti dle libosti. Vidíme z něho, že pantheismus v té neb oné formě neustále lidstvo sužuje a v blud uvádí. Poukáže-li někdo na velikou řadu zastanců tohoto systému a podiví-li se jí, ať nezapomíná, že předně pantheisté ti se nesrovnávají, že jeden druhého zavrhuje, opravuje, doplňuje, tak že jsou vlastně svědky své nedostatečnosti a nepravdy. Za druhé dlužno upozorniti, že mnohem větší jest řada odpůrců ne snad jen mezi kněžími, nýbrž i mezi filosofy neknežskými, kteří rozhodně pantheismus potírají a za třetí možno snad připomenuti Senecova: Nullum magnum ingenium sine mixtura dementiae fuit. —

Nuže, co soudíme o pantheismu?

Zavrhujeme jej úplně a rozhodně, vidouce, že jest nehodným Boha i člověka, že jest na porok lidskému rozumu, že jest morovou ranou mravnosti, náboženství a pořádku společenského. Sám mírný sv. Tomáš Akvinský

*) Předpokládá se, že společným vlakem miní se osobní vlak vyježdějící z Prahy dne 30. července v 8. hod. ráno a přijíždějící do Brna ve 3 hod. 34 min. odpo. jenž má výhody pohodlného času i láce. Schůze slavnostní se koná až v 6 hodin večer, takže bude každému možno po cestě se zotaviti a ke schůzi se připravit. — Vydávání legitimáčních lístků a vstupenek právě započalo. Legitimáční lístek platí do všech schůzí společných a také do porad jednotlivých odborův. Vstupenky zláští buďto do dvorany (po 30 kr.) anebo na galerii (po 20 kr.) vydávají se jen do schůzí slavnostních a to do každé schůze zvlášť. Třeba tedy vždy udati, pro kterou schůzi a pro koho lístek se žádá. Tyto lístky mohou se vydati i dámám.

maje vyvracet pantheismus Davida de Dinando, píše I. quaest. 3. art. 8, že domněnka jeho velice nesmyslná — stultissima. Takových slov ve spisech andělského nepřichází mnoho; proto třeba za to mít, že pantheismus materialistický jest skutečně bludem nesnesitelným. Že tomu tak jest, ukazují pantheisté sami, když tvrdí, že Bůh a svět jedno jest, že Bůh nerozeznává se od tvorstva, ba ani ne od jednotlivého tvora, že všechno jedno jest — *ἐν καὶ πᾶν*. Zdravý rozum praví: Je-li Bůh tvorstvem, tedy není tvorem, poněvadž jeden tvor nevyrovná se celému tvorstvu! Avšak Bůh nemůže býti ani tvorstvem ani tvorem; proto jest pantheismus očividným bludem. Bůh nemůže býti tvorem. Proč? Tvorem rozumíme bytost utvořenou, tedy něco z něčeho a od někoho. Tak tento stůl jest tvorem, poněvadž z něčeho a od někoho byl utvořen. Bohem však rozumíme — a to nejen snad my křesťané, nýbrž vůbec všichni lidé, tedy i pohané a jak z dřívějších definic patrně, i pantheisté — Bohem rozumíme bytost nestvořenou, věčnou, nesloženou, nezměnitelnou, na nejvýše jednoduchou a dokonalou, rozumíme bytost, jež nemá začátku ni konce, bytost, nad níž nelze si mysliti nic dokonalejšího a vznešenějšího. Kde jest však na světě, v celém vesmíru, na nebi i na zemi, kde jest kdo nebo co, osoba nebo věc, která by všechny ty vlastnosti měla? Kde jest kdo a kde jest co, o němž by platilo, „já jsem bez začátku a nemám konce?“ Což neučí sami pantheisté, že vše nás a kolem nás neustále se mění? Což nemluví nám celý učený svět o neustálém pokroku a vývoji všesvětovém? Kam bychom s takovou stagnací přišli? Což nestárneme a to nejen my lidé nýbrž i zvířata a věci? Jak jsme tedy pořád stejní čili věční? A nejsme-li a není-li nikdo ve všemíru takovým, kterak lze říci, že jsme jedno a totéž s Bohem nezměnitelným a věčným? Není to skutečně nezměrná hloupost, očividný a zkušenosti odporující blud, když z nás a z toho, co kolem nás pantheisté chtějí udělati „boha!“ — Bůh jest duch, pouhý duch; svět jest však pln těles, ano sám ohromným tělesem, v němž den střídá se s nocí, smrt se životem, práce s klidem, nářek s radostí atd., kterak tedy možno říci, že Bůh jest světem a že svět jest Bohem? — Ve světě vidíme tělesa živá i neživá, poznáváme pravdu i blud, vidíme ctnost i neřest, kterak tedy může Bůh býti vším tím? Není to hotový nesmysl, tvrdí-li se, Bůh jest živým i neživým, pravdou i bludem ctností i neřestí? Ano, Bůh nemůže býti ani tím, co jest náš duch, jelikož i ten duch začátek má, i ten duch na toto mé tělo omezen, těmi neb oněmi záležitostmi zanesen jest. Kde jest duch lidský, jenž by všechno byl poznal, a pokroku ani vývoje nedoznal? Není ho nikde, proto nemůže býti bohem a Bůh nemůže býti lidským duchem.

Uvážíme-li všechny důsledky a absurdity, které z nauky pantheistické plynou, musíme za pravdu dáti francouzskému filosofu Baylemu jenž věru nebyl ultramontanem, když děl: Než bych byl pantheistickým Bohem, chtěl bych raději celou půdu světovou vlastnímá prohrabat rukama (Pohunek, Volné listy, str. 17.) Byla by to ovšem děsná a krvavá práce, avšak čestná, jelikož lépe jest čestně zemřít a se upracovati, než nectně žít anebo i velebenu býti. což děje se v pantheismu Bohu nejvyššímu. Je-li vše jedno a totéž, není-li rozdíl mezi Bohem a tvorstvem tu Bůh jednou sám sebe oživuje, po druhé usmrcuje; tu Bůh sám na sebe žaluje, sám sebe odsuzuje, sám sebe pojídá, sám sebe vraždí, sám sebe staví i boží, sám k sobě se modlí, chybuje i odpouští, jest usmířeným i neusmířeným atd., jak protivy ty ve světě spatřujeme. V pravdě, dobře děl filosof Akvinský, nazvav pantheismus — *sententia stultissima*!

Jest skálopevným přesvědčením všech národů, že náboženství jest veledůležitým činitelem v pokroku a blahu lidstva. A ejhle, pantheismus i toho veledůležitého činitele ničí, jest tedy lidstva škůdcem. Co jest náboženství? Náboženství jest vztah člověka k Bohu — *ordo hominis ad Deum*, dí sv. Tomáš? Kde který totiž člověk rozumný, jenž uznává že jest tvorem a ne Tvůrcem, nutně uzavírá, tedy mám jakési k Bohu povinnosti, snad i práva; člověk tedy cítí, že mezi ním a Bohem jest jakási páska, která je k sobě

víže, že mezi nimi jakýs řád, vztah, a to jest základem, že člověk má a chce míti náboženství. Pantheismus však ničí vztah ten úplně, jelikož člověka s Bohem ztotožňuje, Bohu rovným činí. Vztah může býti, jsou-li aspoň dva činitelé. Dle nauky pantheistické je však jen jeden jediný činitel, proto náboženství — nejen křesťanské, nýbrž vůbec každé — jest nemožné. Z té příčiny pravdu mají, když pantheismus atheismem vyhlásují. — Pantheismus jest dále naukou podvratnou a společností lidské na nejvýše nebezpečnou. Všichni víme, že společnost lidská neskládá se z lidí stejných, to jest tutéž moc a právo majících; všichni víme, že ve společnosti lidské jsou mezi jednotlivci veliké rozdíly, na př. rodiče a děti, pánové a sluhové, mistři a učenci, bohatí a chudí; pantheismus však ani toho nepřipouští, vyhlásuje naprostou totožnost a rovnost nejen lidí s lidmi, nýbrž i lidí s Bohem! Kdyby se taková nauka ujala, k čemu by vedla, kdo by z ní těžil? Není to třaskavá puma, kterou by s nadšením hodili na hlavy lidské podvrtní anarchisté a komunističtí socialisté? Ano, nejsou vlastně oba tyto systémy jinou formou pantheistickou? Nehlásají i ony rovnost, totožnost a vzájemnost? Kde také bude mravnost a křesťanská ctnost, opanuje-li pole pantheismus? Jsme-li „pánbičky“, co jest nám zakázáno, co jest nám nedovoleno? V koho máme doufat, v kom ideal dobra a vznešena hledati? Zdaž Bůh nedostačí sám sobě? Jsme-li „pánbičky“, kdo nám uloží povinnosti, kdo nám nakáže naše vlastnosti a naklonnosti potlačovati?

Vyznejme proto že s odporem odvrací se od pantheismu mysl naše. že cítí jeho celou nízkost, že touží po něčem vyšším a vznešenějším, než co se jí zde podává. Stalo li se tak a vzbudil-li jsem svými vývody tyto myšlenky, jsem tomu velmi povděčen a za svou práci vrchovatě odměněn!

Proč se červenáme?

Studie o psychologické příčině červenání se.

Z Revue des deux Monde KAMIL MÉLINAND.

(Dokončení.)

Slepci nám podávají ještě správnější důkaz. Je-li naše theorie pravdivá, co stává se as u nevidomých? Musejí se méně červenati nežli my; neboť není jim přirozena myšlenka, že je někdo vidí, pozoruje, že může v jejich obličejích čísti. — Obávají se méně než my, aby někdo nevníknul v jejich tajné myšlenky. — Časté červenání se bude u nich asi v pozdějším věku, když se vychováním dozvědí, že je může někdo pozorovati. — Zajisté před ostatními slepci se zardí ještě méně; vědí dobře, že nespočívá na nich žádné oko, jsou v úplné jistotě; slepí svědci jsou malo bezpečni; mohou se méně obávati, že by mohli jimi býti odhaleni. — Důležité jest však znamehati, že slepci, ačkoliv se méně červenají než my, musí se přece červenati i před jinými slepci; nevidomí svědci nevyrovňají se samotě; našim tajemstvím nehrozí pouze pohled, ale též a zvláště duch. Slepec, myslí-li si, že by je oko jiného nemohlo prozkoumati, ví, že může býti jinými prostředky poznán, jeho hlas, slova a pohyby mohou jeho city odhaliti. — Jest přirozeno, že se začervená, ale méně než my, co nám zkušenost dokazuje.

Jest nepopíratelné, že se slepci červenají. Darwin podotýká: „Ubohá od narození slepá a hluchá Laura Bridgmanová se červená. Ctihodný R. H. Blair, představený koleje ve Worcesteru upozorňuje mne, že mezi osmi od narození slepými dítkami nalézajícími se v jeho ústavu, tři jsou, které se velmi lehce červenají“.

Nynější ředitel národního ústavu pro mladé slepce utvrzuje mne v tomto náhledu; píše: Jest nepopíratelné, že jsou slepci schopni zardíti se u přítom-

nosti vidících, a že pocítí živý, příjemný nebo nepříjemný dojem. Dokládá: „Mám za to, že tento dojem účinkuje stejně, i když slepec jest jist, že se nalézá jen v přítomnosti nevidomých“. — Co jsme předvíдали, uskutečňuje se: slepci se červenají; červenají se i před jinými slepými, ačkoliv to jest již méně jisté.

Zároveň nečervenají se tak lehko, jako my. Ředitel ústavu pro mladé slepce připojuje: „Na vaši třetí otázku musím odpověděti kladně; slepci nečervenají se tak lehko jako vidící, a nalezneme mezi nimi mnohem více bezvýrazných tváří, než mezi osobami vidoucími“.

Zkušenost shoduje se s naší teorií

IV.

Nyní jest nám možno oceniti velmi smělou, ale neúplnou, theorii Darwinovu. Darwin smýšlí takto: „Příčina, pro kterou se zardíváme, jest naše vlastní na nás samotné obrácená pozornost; červenám se z bázně před úsudkem jiného, neb z jiné příčiny a proto obracím veškerou svou pozornost na svou osobu, na obličej“. Ve všech dobách přikládali muži i ženy, zvláště ve svém mládí, velikou důležitost k zevnějšku své osoby; stejně zvláštní pozornost věnovali zevnějšku svého bližního. Obličej býval vždy hlavním předmětem této zkoušky. Kdykoliv víme aneb se domníváme, že někdo kritikuje naši osobu, obracíme svou pozornost na sebe samy a zvláště na svůj obličej. Následek toho musí býti bezpochyby ten, že oživí se část sensoria, do kterého se sbíhají citlivé čivy obličeje.

Darvin vysvětluje velmi obratně tento vliv pozornosti na červenání se. Dle něho, obrátí-li se pozornost na jakoukoliv část těla, omezí se tím proudění v cévách. Omezíme bezděčné pohyby srdce, obrátíme-li na ně svou pozornost. Vzbudíme vylučování slin, vzpomeneme-li si na hodně kyselé ovoce. Tak se děje i s obličejem; pod vlivem pozornosti roztahují se cévy více neb méně a naplňují se krví; člověk se červená. Cévy v obličeji staly se zvykem velmi citlivé; proto červenáme se při každé první okolnosti.

Tato theorie jest zajímavá a zdánlivá; je-li pak správná? — Pomiňme vliv pozornosti na cévy; to jest otázka psycho-fysiologická, která jest zde vedlejší. Zákon Darwinem navržený jest: pozornost obrácena na naši fysickou osobu jest příčinou červenání se. Zdá se nám, že můžeme tento zákon popřít. — Skutečně, přihodí se nám, že obrátíme veškerou svou pozornost na svůj obličej, aniž bychom se proto červenali. Díváme-li se do zrcadla, pozorujeme jen svou vlastní osobu, a přece se nezardíme. Cítím-li v obličeji nějakou bolest, obrátím svou pozornost na bolavé místo, ale nečervenám se. Snad způsobí se tím lehké rozšíření cév, které se nepodobá v ničem červenání se. Ve všech případech červenání se obracíme zajisté svou pozornost na svůj obličej; ale to není skutečná toho příčina. — Dítě, přistiženo ve lži, zabývá se sice také trochu vlastním obličejem, ale více je zajímá tajná myšlénka, kterou chtělo za každou cenu skryti, a která jest nyní v nebezpečí býti odhalena. — Taktéž řekne-li nám někdo trpkou pravdu; myslíme jistě na svůj obličej, který by mohl naše pohnutí prozradit; ale to není to nejdůležitější důležit jest pocit, že pozoruje jiný v nás, co bychom chtěli skryti, že násilně odhaluje nejtajnější záhyby naší duše. — Přiznávám-li se k chybě, dávám si sice též pozor na své vzezření; to není ale to hlavní: hlavní jest pocit, že něco tajného má býti odhaleno. I v případě ostýchavosti jest pozornost, kterou na sebe obracíme jen vedlejší; zákl. náhle vyvolaný a otázaný jest sice v rozpacích a nepokojný nad tím, jak se bude tvářiti; ale více jej znepokojuje možné odhalení jeho samolásky v jistých případech jeho nevědomosti. Ostýchavec, který se zardí při vstupování do salonu, zabývá se jistě též svým zevnějším chováním, ale více jej ochromuje myšlénka, že jiný uhádne, co by rád tajil.

Dívka, která slyší neslušné slovo, má svůj obličej na mysli, který chce ukázati klidný a přirozený; ale bážeň, aby nikdo neviděl, co se v její duši děje, ovládá ji nejvíce. Člověk, obsypaný chválou, hledí zachovati si lhostejnost v obličejí; ale myšlénka, že by někdo jeho tajnou marnivost uhodl, zabývá jej nejvíce. — Na sebe sama obrácená pozornost jest snad častým, snad i stálým výkonem, není však výkonem hlavním, účinkujícím, příčinou.

Nečervenáme se proto, že obracíme svou pozornost sami na sebe. Ani proto ne, že jest pozornost jiných na nás obrácena. Darwin kloní se na dvou neb třech místech k této hypotese. Není však správná.

Ve všech případech červenání zabýváme se zajisté pozorností jiných. To však není hlavní. Vynutí-li nám pozornost jiných červenost, jest to tím, že máme co zkusiti, že se o své důvěrné a tajné myšlénky bojíme. Jinak by nás ta pozornost nehnula. — Zevnější výkon jest podřízenější; hlavní jest vnitřní výkon, starost o to, co skrýváme, bážeň, aby to nebylo odkryto. Červenám-li se, mám pocit, že jiný vnikne v hloubi mé duše.

U tohoto rozluštění zůstanem. Kdykoliv se červenáme, bojíme se o to, co jest v nás tajného. Obáváme se, aby někdo neprohlédl naše nitro; skromní, bojíme se, aby někdo nepoznal marnivou radost; cudní, aby nikdo v nás neviděl neslušnou myšlénku; ostýchaví, aby nebylo na nás nic směšného poznáno; vinní, aby nebyla v nás viděna nějaká nevyznaná vzpomínka.

Ve všech případech jde červenost proti našemu prospěchu. Chvějeme se, aby někdo neuhodl v nás nějakou utajenou radost, a zardění prozradí tuto radost. Tréseme se o tajnou myšlénku a růměnec ji prozradí. Bojíme se, aby nikdo nepozoroval v nás tajný zmatek, a zardění je prozradí. Člověk se bojí pohledu a zardění jej přivolá. Nebylo by zardění k něčemu snad dobré? Zajisté že jest. Jest okrasou mladé dívky, ozdobou panenství. Jest i znamením božské spravedlnosti, která dopouští, že se vinný sám pozrazuje.

* * *

Nyní musíme ještě vysvětliti stále spojení zardění fysickým výkonem s poci-tem, býti odhalen, morálním výkonem. Proč červenáme se při myšlénce, že někdo vidí naše tajné myšlénky? Jak to, že tyto dva výkony tvoří jedno? Prozatím nemůžeme jinak odpověditi, než, řekneme-li: kdykoliv nastane podobný fysický výjev, nastane zároveň i podobný morální výjev; jest mezi nimi nerozdílné spojení. Nepochopíme ale proč jedno přivádí sebou druhé. Mohlo by se zde sice několik více neb méně pravdě podobných hypotéz postavit; ale žádná by nemohla býti vědecky dokázána.

Uspokojme se tím, co jsme konstatovali a dokázali.

Jakou hrůzu a zděšení připravil oprávně kalendáře, papež Řehoř XIII. protestantům.

Sděluje JOSEF JÍLOVSKÝ.

(Dokončení.)

Hezky učeně to vypadalo, když: rektor, kancléř, doktoři a regenti vysoké školy Tubinenské podali svou „Úvahu“ proti kalendáři. „Úvaha“ tato obsahuje asi tyto učené nápady: Papež chce svou pastýřskou vládu rozšířiti na křesťany augsburského vyznání.

On a — pastýřem!

Zcela případné ho pojmenoval Luther dravým vlkem.

Papež jako antichrist se vyvyšuje nade vši bohoslužbu ba i nad samého Boha. Již to nebude dlouho trvati a on zasedne ve chrámu Páně jakoby on sám byl bohem.

Týž vztahuje svou drzou ruku i na kurfirsty a pokouší se o to, zdali by ho nějak přijali ze svého pána.

Opravy rozhodně nebylo třeba. Proto, že se deset dní zašantročilo, nebude léto ani dříve, ani později.

Kdyby konečně bylo třeba nějakou opravu připustiti, měla se podniknouti císařem a kurfirsty, by ji každý mohl přijati bez výčitek svědomí. Za školou Tübingenskou nezůstali astronomové a matematikové.

Škoda jen, že zapomněli na slunéčko, na hvězdičky a na přesný počet jaký velí královna matematika. Že na to zapomněli, dostali se na pole, kde vypadají směšně a malicherně.

Od hvězdářů vyšly aneb jim aspoň byly publikovány ony zjevy nadobyté, které se jistojistě udály ve prospěch starého a proti novému kalendáři.

Astronom Lambert Floridus Pleninger vydal v lednu 1583. ve Štrassburku „krátkou úvahu“: k výstražce a potěšení křesťanstva, kde duchaplně dovozoval, že přítomné doby jsou na vlas takové, jak se o nich zmiňují Daniel a Zachariáš ve proroctvích, sv. Jan ve „Zjevení“.

Pleninger, jako muž „od řemesla“ vypovídá zcela vážně, že proti Řehořovu kalendáři mluví živly, svědčí zázraky a jiné úkazy na nebi, na zemi i pod zemí.

V době, kdy měla nastati oprava, totiž v říjnu 1582., právě za oněch „ukradených“ dnů zuřily v Německu zloprověstné bouře. Ty srazily ve Vidni mohutného dvouhlavého orla a roztříštily, ač byl teprv před 2 lety dobře na svém místě upevněn. S jesuitského kostela to srazilo velký, železný kříž, u sasské vesnice Jehtersdorfu se proměnila voda v potoce „piscina“ zvaném, ve krev. To trvalo po šest dní.

O broznějším zázraku zvěděl Pleninger z Morthingů v Lotrinsku: třetího března 1582. mezi osmou a devátou hodinou večer bylo pozorovati, jak měsíc pozměnil svou dráhu a svůj zevnějšek a to tak, že přijal podobu ženy závojem zastřené, Pak se snesl blízko k zemi a vydal zvuk: Běda, běda! To se opakovalo šest nebo sedmkrát. Pak se měsíc vrátil do své obvyklé dráhy. Potom, že se již nevyplňuje slovo Kristovo, dle něhož se budou moci nebeské pohybovati! — ovšem proti Řehořovu kalendáři!

Také v jedné vsi ve Voigtlandu se snesl měsíc na zemi k lidem a to právě v těch dnech, kdy ten římský davič lidí a antichrist Řehoř svůj bohaprázdný kalendář, který má za účel vraždu a krveprolití ubohého evangelického křesťanství uveřejnil.

Tam ale nevypadal měsíc jako žena závojem zastřená, nýbrž měl tvářnost zlostnou a krvavou. To viděli mnozí rozumní sedláci když šli z posvícení.

Ti také slyšeli docela zřetelně, jak měsíc volal: Běda, běda, krev, krev, papež, jezoviti.

Pleninger dále praví, že všechny zázraky jsou tím broznější, že jim ti pitomí papeženci, ti darebáci a nádhončí římského antichrista nechtí věřiti.

Ba oni se tomu posmívají jezovitští rozumáři, o kterých se dobře ví, že ničemu nevěří. Nevěří Bohu, nevěří že jest věčnost, nevěří, že máme soudný den již za dveřmi.

Ala Kristus ty darebáky najde před svou soudnou stolicí a zavrhne je k radosti bohabojných věřících do pekelného ohně, poněvadž to dávno zaslubují a tím nesmyslným kalendářem na novo dokazují, že nechtí věřiti na příchod Kristův k soudu.

Professora matematiky Michaela Maestlina mrzelo, že papež dal svému kalendáři jméno „vždy trvající“, to jest jako věčný.

Nastává konec světa, to ví každý a papež jako by se tomu smál svým věčným kalendářem. Tak dává na jevo, že nevěří v poslední soud a ve příchod Kristův.

Císař Rudolf zajisté že věděl, jakého druhu jest polemika protestantská proti kalendáři. Kurfirst falcký Ludvík dokonce myslil Bůh ví jak že pohne Rudolfem, když mu úvahy Maestlinovy sdělí. Rudolf bez ohledu na křik z tábora

protestantského oblásil v dědičných zemích rodu Habsburského, že se mají poddaní jeho řídit kalendářem novým:

Za to bylo slyšeti s kazatelen, jak pastoři bouří a řadí, že každý, kdo nový kalendář schvaluje, slouží antichristu. Papež a ďábel jest jedno.

Kdo papeže v něčem poslechne, nemůže býti spasen; chce-li však kdo býti spasen, tak praví Luther, musí utíkat před papežem jako před samým ďáblem. (Janssen 4, 473.)

Ta nová astronomie je prý také na psu, tvrdil jeden kazatel. Co tvrdí Koperník jest proti Písmu svatému a proto náhledy ty sám Luther zavrhl. Luther opravdu nazval Koperníka bláznem, který chce celou astronomii zvrátit. Podobnou přízeň věnoval Koperníkovi i Melanchthonu (Hipler: Nic. Koperník u. M. Luther Braunsberg 1868. str. 8. pozn. 16.).

Kašpar Föger saský kazatel, uveřejnil r. 1584. rozmluvu dvou sedláků z nichž jeden praví: Papež a Turek jsou antichristi, jsou darebové, vrazi, poněvadž ruší to, co Kristus ustanovil. Kristus se narodil dle starého kalendáře. Papež se však bojí, že by se Kristus dostavil příliš náhle k soudu a proto si udělal nový kalendář, aby samého Krista spletl, že by nevěděl na čem jest, kdy má přijít na soud a papež aby se takto nemusil soudu obávat a tím déle mohl svá uličnictví a jiné bohaprázdnosti provozovati.

Druhý sedlák rozumuje: Papež si udělal „věčný“ kalendář, abychom věděli, že nevěří v soud a skouání světa. Starý kalendář jest lepší. Sama zvířata se ho drží. Čáp se od nás stěhuje ne dle nového kalendáře. Dobytek vstává dle starého kalendáře a ne dle nového, aby povstáním vzdal čest narození Páně.

V témž čase byla vydána potupná písnička zvaná: „stížnost sedlského lidu“, dle níž papež všechny lidi spletl, takže tito ubožáci nevědí, kdy oratí, a kdy setí. V Augsburku, Říze a na mnohých jiných místech vypukly vážné nepokoje. Ve Frankfurtu nad Mohanem vrazil lid do dominikánského kostela, kde se slavila půlnoční dle nového kalendáře a dopouštěl se tam násilí a špatností, jež k vůli slušnosti nelze opakovati.

V celém boji o opravu kalendáře ustupuje oprava osobě papežově. Papež jest první osobou, hlavním předmětem všech útoků, přes papeže neviděl osvětlený protestantismus do kalendáře, a tím si dal vysvědčení, jež na jeho patentální osvěcenost vrhá stín neosvěcenosti.

Katolíci, to si pamatujte a až vás budou páni evangelíci častovati tituly středověkých tmářů, vypravujte jim o Řehořově kalendáři.

Pralesem Africkým.

Črta ze života missionářů na Sambesi. Dle různých zpráv vypravuje ANT. VETEŠNÍK.

Opusťme na okamžik krásné nivy naší vlasti a zalétněme v mysl do dálných končin Afrických. Sledujmež ty nevidané krásy přírodní, nebetyčné hory, překrásná údolí, jimiž šumí bystré toky, smáčejíce občas svými vlnami bujné stromy a keře krásy a síly obdivuhodné, pozorujme i ptactvo všech krásných barev, které láskujíc za zpěvu v pravdě koncertního provádí své čtveračivé kousky v bujné zeleni, přičtemež si k tomu ještě krale zvířat, jehož řev nese se po poušti širých krajích a ozvěnou odráží se o skály mohutné, — máme před sebou slabý, matný obraz krajín kolem řeky Sambesi v Jižní Africe. Jsou to krajiny bohaté krásami přírodními, jsou to krajiny ale i nebezpečné jak dravými šelmami, tak zviřšími divokými kmeny Africkými, z nichž mnozí dosud blíže určení nebyli. Jižní Afrika, jakož všechny části tohoto dílu světa, měla slyšeti slovo Boží; i tu přistáli missionáři a podjali se těžké práci šířiti víru Kristovu mezi divokými modloslužebnými kmeny. Že práce jejich byla požehnána, svědčí o tom rozdělení Jižní Afriky ve více apoštol-

ských vikariatův, mnoho katolíků, katolických škol, chrámů, kaplí a pod. Náš příběh odehrává se v prefektuře Sambesi, obestírající krajiny na obou stranách mocného veletoku téhož jména. Sambesi protéká zemi úchvatnou, sbírá přítoky své z romantických pohoří, po nichž roztroušeny jsou osady kmenů Evropanům dosud málo známých a tím méně prostudovaných. Jižně od Sambesi prostírá se říše Umsilova, severně říše kmene Matabelů, severozápadně říše Maratse-Mambunda. Missie Sambesi jest svěřena Tovaryšstvu Ježíšovu, známému to řádu svou učenností, a pracemi v cizozemských missiích vůbec. Děj našeho vypravování spadá do roku 1880.

Tenkrátě v září a v říjnu zdržovali se ve městech, v Ishoshani a Gubulavayo dva členové a kněží T. J., totiž P. Lav a Depelchin, aby od švakra krále Umsily Lo Bengula dostali dovolení k usazení se v jeho státě. Právě měla se slaviti svatba knížete Matabelů s dcerou Umsilovou. P. Lav potkal se s četnou družinou nevěstinou a ježto řeči divochů dosti mocen byl, seznámil se blíže s několika pohlaváry. Lo Bengula záhy o tom zprávy obdržel a projevil také přání, aby missionáři do jejich státu se uchýlili. P. Lav navštívil několikráte ležení a přinesl také dary nastávající královně Matabelů, kteráž je se zřejmou uspokojeností přijala. Vše zdálo se pro nové missie velice výhodné. Proto P. Lav byl by velice rád nastoupil cestu s průvodem královniným, avšak scházely dosud nutné zprávy o zemi, o poměrech, což vše dobře uvážiti bylo třeba. Zatím dostavili se noví missionáři. Tu již bylo uzavřeno pevně malou karavanu o 4 mužích vypraviti do státu Umsilova. Lo Bengula slíbil královskou ochranu, dal missionářům doporučující listiny a přislíbil, že jim dá dobré, spolehlivé vůdce. Těch bylo na nejvš potřeby. Vše připraveno. Naši missionáři opatřeni nejn nutnějšími potřebami, nadšení pro nové práce, čekali s toužebností dne, kdy slíbení vůdcové tu budou. 18. května učinili missionáři Lo Bengulovi opětou visitu. Zastihli krále kmene a území Matabelů, sedícího na kmenu stromu. Kolem Lo Benguly byli někteří z jeho lidu. Rádost z příchodu nových poddaných měl převelikou. Na missionáře nezdál se jinak pohlížeti. Pak vznešeně vstal, missionáři však dle všeobecných pravidel si sedli. Vůdcové však dosud tu nebyli. Slíbil jim je ovšem zase, a těšil je, že v brzkú tu býti musí! Vsa den, dva, týden minul a průvodci dosud nejsou. I osmělili se navštívit Jeho Veličenství ještě jedenkrátě. Zastihli ho tenkrátě při jídle. Spočíval spokojeně na rohožce. Po pravé straně v chatě sedělo na bobku více žen, snad to královný, před chatřící v pravo 15—20 osob v polokruhu, toť královo komoňstvo. Missionáři zaujali místo v levo před vchodem. U vchodu do chatře byla hromada velkých kusů masa. Když král pojedl, poslal zbytek, jakožto znamení své blabosklonnosti, nejblíže sedícímu. Ten chopil se ho oběma rukama, kousl hluboce, jak mohl, do něho, a tak ještě dvakrátě, třikrátě, aniž by žvýkal a tak nasytiv se, podal kus masa dale svému sousedovi. To se opětovalo stejně i u něho, jakož i u následujícího a ohromný kus masa proběhnuv rukama 4—5 dvořenínů byl šťastně straven. Vsa pro missionáře nové sklamaní. Průvodci zde dosud nebyli. Tak ještě 6 dlouhých dnů uplynulo, než radostně zvolati mohli: průvodci zde, nastupme cestu ve jménu Páně! Den 3. června byl ten toužebně tak očekávaný, — den výpravy. Karavana nebyla četna. Byl to zmíněný již P. Lav, kněz T. J. a velký znatel řeči a způsobů Kafrů, P. Vehl, rovněž a dva bratři lajci, téhož řádu totiž bratr Sadeler a Hedley. Průvodci, státní Kafrové, doplňovali celou karavanu.

Po příznivém pochodu čtyřdenním dostali se do Ingati. Ingati jest posledním místem v tom směru, kde se evropské stanice nalézají. Za Ingati jest již krajina divoká v pravém smyslu slova. Že na vše býti třeba připravenu, dávali mnozí missionářům na jevo, divíce se, že zvolili si právě tento směr, neboť krajiny jsou známy svými obtížnými cestami, zvláště vsa nebezpečny, jelikož tu mnoho loupeživých kmenů Kaffer-kých obývá. Vsa tuto starost rozplásla nenadálá nová radostná událost. Tu zastihli 4 vozy, k nimž zapřaženi silní volí. Patřily 4 gentlemanům, kteří si chtějí vyjeti na lov na lvy

a bůvoly. Gentlemani však nekonali cestu příliš dalekou; u řeky Sepakkve rozloučili se s missionáři. Tu byli u cíle, kde lev a bůvol bytuje.

Nastala v pravdě, jak bylo prorokováno, cesta přetížná. Tu vrchy, tu rokliny, které věže chrámové pohltiti mohly, tu řeky s vysokými břehy, k tomu družily se hory skal, nesmírné stromy; — touto cestou ubíral se vůz čtyř missionářů. Bylo třeba vůdců, aby cestu našli a dělníků, aby ji přispůsobili mohli. Aby bylo možno učiniti si pojem o přechodu tohoto vojska Hanibala: potřebovali missionáři od řeky Sepakkve k řece Sávé 5 neděl a v tomto čase přebroditi musili 80 řek, počítajíc v to i potoky, které obyčejně těžko bývalo přebroditi pro bažinaté a blátivé břehy, kdež obyčejně vůz uvázl a nezbyvalo nežli vše složiti a vůz vsí silou z bahna vytáhnouti.

Dlouhé putování v tomto divokém území poskytlo missionářům příležitost, aby obyvateli blíže poznali. Jakmile došli k nějaké osadě (v řeči Zulu-kafrů: umusi) přišli jako na povel všichni její obyvatelé. Chlapci a mužové v první řadě obklopovali vůz. Dívky a ženy stavěly se obyčejně do pozadí. Tato žádostivost měla své příčiny. Vůz tažený voli jest pro mnohé události již se snad jedenkrát v celém životě dožije. Takovou událostí pak se již může chlubit před svými dětmi. Toť jako prožítá válka. — Jak je šat Kafrů jednoduchý (kus kůže nebo plátna kolem beder) tak jednoduchá jsou i jejich obydlí. Vysoko na skále zasloněny hujnou zelení shlížejí dolů do údolí chatrč vedle chatrče. Obyčejně jsou z nepřilíš silných kmenů vystavěny, na nichž nahazeno slamy, širokých listů stromových a chatrče stojí hotova. Oken nemá, Kafer žádných nepotřebuje. Buď spí anebo se prohání v přírodě. Dvěře — toť obyčejný otvor na jedné straně.

Však putujeme dále s naší karavanou. Vzдор všem obtížím vedou si statečně. Nevidíme žádného smutku na nich. 24. července přistáli konečně u řeky Sávy. Řeka Sáva jest dosti veliká a také známa pro mouchy tsetse. Což to něco divného? Moucha? Ty jsou snad všude? U nás také! Ale moucha tsetse není jako naše. Snad větší? Důležitější, neboť svým bodnutím i vola usmrtí a proto kde moucha ta v rojích koluje nesmí se žádný potah volský ukázati. Však štěstí provázelo naše missionáře. Nezastihli tu ani jediné. Však přes řeku! Ano to. Nejdříve hledali příhodné místo k přebrodění. Nežli takové našli, či doufali, že našli, uplynuly dva dni. S pomocí Boží započali namáhavé dílo. Z vozu vynesli všechny cenné věci a teď chutě do proudu. Sotva přední voli do prostřed řeky přišli, spadli do hluboké jámy, voda se nad nimi zavřela, takže nezbylo, nežli rychle je vypřáhnouti a vůz ze zadu z řeky vytáhnouti. Druhého dne táže práce, tentýž pokus. Nejprve pilné hledání a pak kolem poledne šťastně se přebrodili na druhou stranu. Zraků všech obrátili se k nebesům a rty šepotaly vděčný dík: „Tebe Bože chválíme!“

Na druhé straně byla divokost krajiny ještě větší. Najednou tu stáli čtyři Evropané ve smutném již rozjímání, uvažující, budou-li moci ještě ten den dále ku předu, aby pracovali o spáse těch ubohých duší. Jen s velikým namáháním mohli ku předu. Skály v cestě stojící musely býti osekávány, drceny, nešlo-li to, pak velkými oklikami objíždeny, mohutné a silné stromy poráženy, takže mnoho hodin proběhlo, nežli se povoz mohl ku předu hnouti, aby se zase za několik minut zastavil a stará práce se zase započla. V těch krajinách povoz snad nikdy nejel a dlouho snad nikdo takovou a tak obtížnou cestu vážití nebude. Tak těšili se stateční missionáři — mezi sebou. Nastal 6. srpen. Den neblahý.

Missionáři pracovali u vozu a P. Vehl vzdáliv se trochu od vozu, hledal zpáteční cestu, změnil však směr, zbloudil a k vozu se nevrátil. Leknutí v karavaně bylo nesmírné. Čekali v napjetí nesmírném hodinu, dvě, však otec Vehl pryč. Volali, křičeli, ano stříleli, vše však marno. P. Vehl nepřicházel. Vzrušení zbylých cestujících bylo k nepopsání. Otec Lav chápe se posledního prostředku, vysílá černochoy a slibuje jim velkou odměnu. Ti proslídili celou krajinu. Však s tvářmi smutnou vrací se k vozu. Mezi tím nastává noc. Soumrak rozšiřuje se po krajině. Zapáleny velké ohně, hromady suchých

travin a klestí vzplanuly k nebesům, ozářily široko daleko bujnou krajinu, avšak vše marné. Otec Vehl nepřišel. Po celé ještě tři dny slídili odměny žádostiví Matabelové po stopě P. Vehla. Však vždy smutně vrátili se zpět. Soudilo se nejinak, než že P. Vehl byl divochy oloupen a pak zavražděn. Co k té domněnce naše cestující nanejvýš zdrcené svádělo, byly četné zástupy divochů, které stále rostly a z živého jich rokování a posuňkův otec Lav dobře poznal úmysly vražedné. I uzavřeli pevně, nechtíce život svůj hájiti se zbraní v ruce a posléze podlehnouti, že příští noci vůz tajně opustí. Vůz jim jen překážel a zaji-té stejně by ho musili na dalším pochodu opustiti, proto vzali sebou sv. nádoby, zbraně a jiné nejpotřebnější věci a natoupili za noci cestu pěšky do kraalu Umsilova. Důvěra v Boha je sílila! Před východem slunce vzdálili se dosti daleko od nanejvýš nepřátelských divochů, oplakávající cestou horlivého druha, který na cestě stal se obětí svého apoštolského povolání...

* * *

P. Vehl byl živ. Nebyl zavražděn a nestal se také kořistí divokých šelem. Vysoká tráva, která mu přes hlavu sahala, zvyšovala těžkost, aby našel stopy vozem zanechané. Uchýlil se daleko, neslyšel ani volání přátel, ani střelbu z pušek, ani neviděl září ohňů. Nastala první noc. Naši přátelé tenkrát u ohňů čekali ho. P. Vehl marně hledav, musil se ohlédnouti po bezpečném nějakém přenocování. Na další putování pro nebezpečí od divochů a dravé zvěři P. Vehl nemohl ani pomyslit. I zvolil si nejbližší strom za své lůžko. Za časného jitra jsa více oslaben a zemdlen nežli posilněn, vylézal na vysoké stromy, stoupal na hory, rozhlížel se na všechny strany, naslouchal po větru však marně, svých neuviděl, svých neslyšel, kdo ví sejde-li se s nimi ještě tu na světě... Trapná nejistota zmocnila se ho. Sám a sám v nejbujnější a nejdivočejší krajině, beze všech nejnutejších prostředků... Již 18 hodin uplynulo marného jeho čekání a hledání. Déle v těch divokých končinách prodlévati nemůže. Za noci slyšel řev krále zvířat, který odrážel se o skály, a nesl se do dálky jako výstražné znamení pro lidi a zvěř. Uzavřel tedy s pomocí Boží dále putovati. V který směr? V kterou stranu? Jaká to bude těžká cesta! Co byly všechny ty obtíže, které dříve společně přemahali, proti těm, které teď očekávají ujde-li šťastně jisté smrti? Ta myšlenka ho děsila, duše jeho skličovala se nesmírně. Tu stojí teď bez vůdce, bez potravin, bez ochrany proti studeným nocím, ano i beze zbraně proti divochům a dravé zvěři. Tu je sám a sám...

Sotva ušel jednu hodinu, přišel k veliké řece s prudkým tokem. První pokus ji přebrodití byl zmařen prudkým proudem, v němž by jistou smrt našel. Po 20 minutách našel příhodnější místo a šťastně se dostal na druhý břeh. Celý den šťastně putoval ku předu. Když soumrak nadešel, vylezl opět na košatý strom, aby chráněn jsa před zvěří tam přenocoval. — 8. srpna byla neděle. Neděle! Jak trávi ji bratří jeho? Bohoslužebné nádoby mají sebou. P. Lav zajisté obětuje obět mše sv. Zdali na něho vzpomíná? Kéz dá Bůh, aby trápení jeho bylo ukončeno a on je zase spatřil... Za takových myšlének putoval dále. Cesta vedla ho přes vysoké hory; vše kolem skýtalo pohled předivoký. Oko nevidělo nežli massy skal a hor. Kolem poledne přišel k místu, které před 5 dny se svými druhy byl opustil. Tu také po 48 hodinách poprvé se nasytil. Vyprosil si od Kafrů trochu kaferské mouky a mohl si také v ne dobře zachovalém hrnci připravit trochu mouční kaše. Sůl a mastnotu hladový žaludek musil ovšem přehlédnouti. — Pojedl. Však domorodci čekají na zaplacení. Musí zaplatiti. Domorodci nedají bělochovi nic zadarmo. Oni by mu také neuvěřili, kdyby říkal, že nemá, čím by zaplatil. Vždyť ma na sobě šaty a toť luxus, bohatý tedy je ještě dost. Šťastnou náhodou měl při sobě nožík.

(Pokrač.)

Časové zprávy.

Klerikalismus straší pořád ještě, slovem i písmem útočí se na snahy pozitivních katolíků. Není tomu tak dávno, co v Selci byl p. Lang, který žádal aby všichni ze všech sil svých pracovali proti vzrůstajícímu se klerikalismu. Tato nedůstojná komedie stává se už skoro ošklivou. To jsou ty vznešené, veliké světoborné úlohy naší delegace, že bouří proti několika nečetným spolkům dělnickým, kteří ne ku pěstování politiky, ale ku pěstění křesťanské vzdělanosti se utvořily? To jsou ty vznešené její cíle, že pozornost od vlastních neúspěchů odvrátiti chce vyvoláváním náboženských štvanic a ničením nad míru časové a velepotřebné snahy, čelící k tomu aby z lidu nevymizela poslední špetka zásad křesťanských? Ti poslanci, kterým národ dává denně desítku, aby na říšské radě hájili jeho národní práva a pracovali ve prospěch jeho kulturní a národohospodářský, tito poslanci, kteří navštěvující sněmovnu tak skandálně málo pro národ tam, kde jest to jejich povinností, pravíme povinností, za niž skvěle jsou placeni a znamenitými výsadami obmyšleni, nejen nic nedělají, ale přímo na národu se prohřešují, tito poslanci kočují po Čechách, aby prováděli náboženské štvánice a bouřili proti šlechtné snaze která v době obecného ochabnutí mravního a náboženského usiluje sesílití charakter národní žulovými zásadami víry a náboženského přesvědčení. To je nedůstojné, to je nízké, to je bezcharakterní v době, kdy nejvíce zapotřebí jest, aby celý národ stál v jednomyslné shodě proti odvěkmu nepříteli. Poslanci, kteří k této komedii se propůjčují, nejsou muži, nejsou charaktery, nejsou hodni, aby národ do jejich rukou vkládal poslání za vybojování svých práv? Zanechte, pánové, toto nedůstojné kočovné štvání po vlasti české, od domnělého klerikalismu nehrozí vám žádné nebezpečí. nýbrž naopak. pracujete-li se kde pilněji na poli náboženském, vy budete mítí z toho prospěch, nebo budete vůdci lidu charakterního, lidu pevných zásad. Na říšské radě jest vaše místo, tak konejte povinnost, kterou tak zrádně zanedbáváte. — Vzpomeňme si na pověstnou schůzi Choceňskou, tam

stupňovala se tato nedůstojná komedie až ku štvání dogmatickému ku štvání protestantů proti katolíkům. Nešlechtnou tuto úlohu hrál poslanec Sokol, který snad rozumí paedagogice, a snad i mnohým jiným věcem, ale o náboženství má vědomosti sotva katechismové. To je dílo Herostratovo, které koná tento poslanec a pro lid jest to smutným svěděctvím, že takovým frázím dává sluchu. Pan poslanec Sokol má o náboženství pojem zcela beznáboženský, pojem nejmělejšího humanismu. Ta svá kázání o lásce k bližnímu, nechť někomu jinému přednáší. Jestliže někdo je koná, jsou to právě ti, jak každodenní zkušenost ukazuje, na jejich adresu on svá farizejská slova řídí. Vyznáváme, že o společnosti máme přece lepší mínění, než abychom věřili, že taková mělkost může ji imponovati. Prosíme naši delegaci, aby tam pracovala, kde je to její povinností, a kde ji za to platíme. Ujišťujeme ji, že v touze po našich právech národních jsme s ní za jedno. Nechce-li tedy, aby pozbyla poslední špetky své důstojnosti a své mravní váhy, nechť této komedie zanechá a pracuje na místě, kam ji národ poslal.

Tak upřímně odpovídáme nejen oněm pánům poslancům, kteří po různu před voliči o klerikály se otírají, aby své nedostatky jen ukryli, ale i hlasům všech lžisvobodomyslných listů. Pánové, vždyť už to není ani nové, už to tak netáhne jako kdys, náš lid prohlédne dá Bůh brzy už. Má býti odbýván sjezd katolický v Brně a ten valně má k tomu přispěti, aby lid prohlédnul, proto působí našim pánům liberálům tolik strachu. Nutí se brzy do pošklebného smíchu pak zas ale plní strachu líčí hrůzuou zkázu, jakou přinese lidu a varují, zaklínají před ním a tak rád by se postarali o nezdar jeho. Podezřívání a denunciacie dostoupila vrcholu, tak že se až i výbor pořadatelský ohraditi musil a uveřejnil toto prohlášení:

„Zařizujícímu výboru katolického sjezdu českého v Brně vidí se k nedávnému prohlášení „výkonného výboru mladočeské strany na Moravě“, ve kterém se praví, že sjezd jest namířen proti národnímu, politickému i kultur-

nímu programu českého národa, „že má za účel seslabiti postavení národa českého a jest sestrojen vládními a latinsko-německými (?) živly“ a že tedy „jen lidé málo politicky prozíraví a málo vlastenečtí mohou se sjezdu toho účastniti.“ — odpověděti následovně:

Celé toto prohlášení od počátku až do konce jest hrubou, vědomou lží se zlomyslným, poctivých lidí nehodným podezíráním zamýšleného sjezdu resp. zařizovacího výboru, jemuž se zcela bezdůvodně podkládají zámysly a snahy, kterých nikdy neměl a míti nebude, jen za tím účelem, aby se lid náš proti katolickému sjezdu poštval a konání jeho se zamezilo.

Výbor zařizovací poukazuje opět na zřejmá a jasná slova svolání sjezdu a na celý jeho program, jenž každého, kdo nechce zúmyslně pravý opak z něho vyčisti, o pravém účelu sjezdu dostatečně poučí.

Útoky novinářské, které způsobem posud neslýchaným sjezd napadají a hanobí — ponechává zařizovací výbor klidně soudu rozumných a poctivých lidí, naproti výhrůžkám jiného druhu pak dovolává se práva a zákona. —

Bylo tohoto prohlášení nanejvýš potřebí. Vždyť dostoupilo štvání proti sjezdu tak daleko, že pohrožováno účastníkům sjezdu násilnými „nepřijemnostmi na místě samém“, zahalila se sice tato výhrůžka ve větu prorocké obavy, leč kdo čteš rozuměj! Tu se snad někdo otáže: odkud ten vztek a strach u mužů, kteří přece se vydávají za nejlepší přátele a vůdce lidu? V tom to právě vězí, svědomí jim praví, že jimi nejsou, anebo když už ani svědomí ne, řekne jim to uvědomělý lid sám. Poznávají trhliny veliké na své straně, které nedají se ani sebe okázalejšími manifestacemi zakrýti. Národ nachází se v choullostivém, nepřiznivém postavení, na osudné dráze, jako snad nikdy dosud. Proto chtí pořádati mladočeský sjezd, na kterém k osvěžení sil má mimo jiné ostře se vytknouti poměr ku všem ostatním stranám politickým. Že však ani sjezd tento spásy jim přinést nemůže, pozná každý, uváží-li stánovisko, jaké zaujati chtí vůči tvořící se straně českých katolíků. Praví:

„Tvoření se zvláštní české strany klerikální jest nebezpečím pro ná-

rodní a osvětový postup národa českého. Strana svobodomyslná chová v úctě náboženství každého jako věc vnitřního přesvědčení; instituce uznaných církví, pokud činnost jejich omezuje se na náboženskou výchovu, nikterak nepodceňujeme a s vlasteneckým kněžstvem zůstati chceme ve stycích co nejprátelejší. Zuenžívání náboženského přesvědčení k agitacím politickým proti snahám osvětovým i pokrokovým však co nerozhodněji odsuzujeme a za povinnost každého příslušníka strany boj proti němu pokládáme.“

Kolik tu nepravd v těch několika řádcích! „Strana svobodomyslná chová v úctě náboženství každého jako věc vnitřního přesvědčení,“ ano, každé náboženství, jenom ne katolické, to se svobodomyslně trpí v každém sloupci, mají úctu ke každému náboženství, když ale vyznavači jednoho náboženství shromážditi se chtějí ke společnému sjezdu, by o potřebách svých se poradili, tu pracuje se hned podezříváním a terorizováním! Leč dočkejme času, sjezd sám, k němuž s utěšenou čilostí přípravy se konají, důstojně odpoví vašim slovům i skutkům! Napsal již Havlíček (I. p. 180): „Sjednocení u víře jest skutečně největší blaho pro národ a zkušenost učí: roztržky u víře hubí všechnu i politickou sílu národů“

Smutné příznaky doby. V časopise spolkovém francouzských kněží k uctívání nejsv. Svátosti lze se takto dočísti (Ss Eucharistia, 5. ročník, str. 90 sq.). „Ve chrámu Matky Boží v Paříži ukradeno bylo ve středu letošního svatého týdnu několik set svatých hostií, posvátné nádoby zůstaly pohozy; několik dnů před tím přihodilo se podobně za bílého dne v kostele sv. Ferdinanda v Ternes. — Kostel St. Egève u Grenoblu byl 25. března zapálen, s-até hostie při požáru ukradeny a některé z nich nalezeny rozházené na vzdálených cestách. — V Rehonu ukradli zloději ciborium a sv. hostie po zemi rozházeli. — Podobně stalo se i v kostele St. Ange, kdež i po lupu sakristie byla zapálena. — V Benonu vypáchli zloději svatostánek z úterka na středu ve svatém týdnu, uzmuli velkou a něco menších hostií, některé hrozně zohavili a položili na oltář. — Ve Villeneuve les Magurlone vnikla bidácká individua

do sakristie a zmocnivše se klíčku, otevřeli svatostánek, pošlapali hrozně Nejsvětější, ale ničeho neuzmuli, což viditelnou jest známkou, že tito bídáci toliko z fanatického popudu jednali. — V lyceu Douay přistoupil dne 13. března chovanec ke stolu Páně, uschoval si ale hostii a ukazoval ji po bohoslužbách spolužákům, rozřezal ji za bohopustého chechtotu aby prý viděl, poteče-li krev. Ničemník našel bohužel dosti kumpánů, kteří s ním notovali. — Měsíčníky italské referují podobné hrozné případy. — Pařížští duchovní, — a je jich mnoho, — zaručují tuto pravdu: V tomto babyloně vyskytuje se zvláštní, příšerné jidášské výdělkářství. Zvláštní ženy, zvané pourvoyeses d'hosties přistupují ke stolu Páně pod dohledem neúprosných svědků a prodávají pak Nejsvětější za smluvenou cenu. —

Stejně zprávy d'cházejí i z jiných stran: Před krátkem zabýval se spolkový soud, nejvyšší to soudní dvůr švýcarský, záležitostí, jež po měsíce rozčilovala lid katolický, zvláště pak kanton Frýburk. Jednalo se o události ve frýburské zednářské lóži. Zmíníme se o nich jen zběžně. V jedné malé obci okresu Bulle přistoupila mezi jinými také jistá slečna Lucie Clarazova z města Frýburku ke stolu Páně. Když přišel k ní farář s ciborem, odepřel jí sv. přijímání a sice z dobrých důvodů. Je totiž slečna Lucie Clarazova velmistryní sesterské lóže „La Régénérée“ v hlavním městě kantonském. Mužská lóže stejného jména po delší dobu klesala. Aby ji vzkřísili k novému životu, založili ** bratři lóži sester a to zvláště na podnět s Lucií Clarazovou spříbuzného advokáta. Brzy roznášely se o této tajné společnosti prazvláštní pověsti. Se zahradou za lóží se nalézající sousedi zle vykřičená krčma. U příležitosti bankrotu lóže „Régénérée“, jenž následoval brzy po její organizaci, učiněny byly ohledně spojení lóže s tímto dvojsmyslným sousedním domem podivné objevy. Lóže skládala se ze dvou „chrámů“. Jeden, jehož bylo používáno ke schůzím obyčejným, nalézal se v onom při sínici stojícím domě. Bylo v něm „pracováno“ podle starého skotského ritu. Druhý „chrám“ byl na konci dlouhé a úzké zahrady; byla to prostorná skalní jeskyně, kteráž na první pohled podobala se velice katolické kapli.

Bylo v ní lze spatřiti hlavní oltář, tribunu s varhanami, síně a jakýsi stůl pro přijímání. Při bližším pozorování bylo však možno, odkrýti v její velice luxuriósní dekoraci všeliké symboly, kteréž ukazovaly na pravý a skutečný kult satanův. Většinu rekvizit této ďábelské „liturgie“ dali ostatně bratři před konkursem odstraniti. Nedaleko od hlavního oltáře stál u prostřed kaple sotva 80 centimetrů vysoký, zvláštními solemi vyzdobený třírohý oltář z masivního dřeva, jehož vrchní plotna rozpichána byla noži nebo dýkami. Beze vší pochybnosti sloužil tento oltář ku znešvecování svatých hostií, kterých dovedli si ** bratři a ** sestry opatřiti. Podle různých nepodezřelých spisův o kultu satanově kladou zasvěcenci svaté hostie na takovýto oltář a pak je propichují dýkami. Dále objeveny byly mezi tou vykřičenou hospodou a skalním chrámem tajné spojovací dveře. Dveřmi těmito vstupovaly ** sestry. Objevy tyto rozčílily frýburské katoliky nesmírně. Církvní úřady vyčistily tu prostor a proměnily ji v katolickou kapli pro klášternice, jež získaly okolních domů. Lóže přestěhovala se do domu jiného. Z různých doznání vyšly pak na jevo bližší věci o svatokrádežném kultu, kterýž provozován byl v těchto k obyčejným lóžím přičleněných „chrámech“ od ** bratři a ** sester. Tyto lóže řídí se z Ameriky donešeným ďábelským ritem, jehož hlavní část sestává z ďábelské, od velmistra Holbrecka vymyšlené mše (Holbreck byl předchůdcem pověstného Albrechta Pike a, kterýž přikládal si titul „papeže všeobecného zednářstva“). V této ďábelské mši nejen že sv. hostie se profanují a že dýkami jsou propichovány, nýbrž přijímány tu i černé hostie, posvěcené od „velepatriarchy“ Luciferovi. Kterak objevují se ** sestry o této slavnosti, toho nelze ze slušnosti ani naznačiti. Poněvadž slečna Lucie Clarazova opět a opět přišla ku přijímání věřících v kostelích katolických a sv. hostie opatřiti si dovedla, rozhodl se farář svrchu vzpomenuté vesnice, ve které prodlévala slečna Lucie Clarazova na letním bytu, že nové svatokrádeži zabrání. Po jedné na orgiích, jak bylo všeobecně známo, ztrávené noci objevila se ta „dáma“ u stolu Páně. Farář jí sv. hostie odepřel. Lucie rozzuřila se

proto hněvem zažalovala faráře a žádala jako odškodnění za učiněné ji prý „pohanění“ 10.000 fr. Odmitnuta byvši od první i druhé instance, obrátila se se svou žalobou na spolkový soud. Po šestihodinovém rokování zamítl její odvolání také soud tento a prohlásil, že farář počínal si podle zákona správně a Lucie Clarazova musila zaplatiti také soudní útraty. Rozsudek ten dělá spolkovým, většinou protestantským soudům všecku čest. Jest dobře, dozvědi-li se

katolíci všech zemí o této aféře: neboť od několika let zavedly onen ďábelský ritus také mnohé německé, francouzské, belgické, anglické, uherské, italské a španělské tajné spolky. — —

S hrozným odporem toliko lze čísti tyto zprávy, hrozná znamení dnešní pokleslosti budi úžas a nabádají mocně kněze i laiky, by tím horlivěji se spolčovali ve družiny k uctívání Nejsv. Svátosti . . .

D r o b n o s t i .

La Harpe a následování Krista.

Pověstný svobodný myslitel a filosof La Harpe octl se za času hrůzovlády ve vězení, protože si dovolil proti Robespierovi několik nepřijemných slov prohoditi. Jeho smrt byla skoro jista.

Ve vězení pustil se do čtení knih, které mu přátelé jeho obstarali. Tu také probudila se v něm touha vrátiti se zpět k víře, již ho matka vychovala.

Nalézal jsem se — tak vyličuje svůj duševní stav ve vězení, docela sám ve své malé kobce. Cítil jsem velikou sklíčenost. Již po několik dní četl jsem žalmy a evangelium a jiné dobré knihy. Mocně na mne působily. Věřil jsem znova, viděl jsem nadpřirozené světlo; ale zděsil jsem se a klesnul jsem, protože mi toto propast a všecka poblouzení za čtyřicet let ukázalo. Já viděl jen zlo, ale žádné spásy. Na blízku nebylo nikoho, který by mi pomohl a útěchu náboženskou poskytl. Na jedné straně viděl jsem život svůj ve světle věčné pravdy a na druhé smrt, kterou jsem po všecky dny spatřoval. Kněz tehdy se neobjevoval na ležení, aby

těšil toho, který měl zemřít, ale aby sám na něm zahynul.

Z těchto trudných myšlének, z nichž východu jsem neviděl, obrátil jsem se k Bohu, kterého sice jsem našel, ale ještě nepoznal. Já tázal jsem se ho: co musím činiti? Co se stane se mnou?

Na stole ležela kniha o následování Krista, řeklo se mi, že je to výborná kniha a že v ní často naleznou odpověď na své myšlenky.

Otevřel jsem ji a oči mé padly na následující slova — je to Kristus, který to mluví. Hleď, synu můj, přicházím k tobě, neboť jsi mne volal.

Nečetl jsem dále, náhlý dojem, který jsem pocítil, nemohu vypsati ani zapomenouti. Padl jsem na zem, v slzách jsem se koupal a vzlyky div jsem se nedusil. Já jsem cítil, že se mé srdce šíří a útěchou naplňuje; ale zároveň měl jsem pocit, jakoby srdce mé zlomiti se musilo. Dlouho jsem plakal; nemohu se teď na nic jiného upamatovati, než že mé srdce nikdy tak mocného a sladkého nepocítilo, jako ona slova: Hleď, synu můj, tu jsem, neboť jsi mne volal.

Obsah „Obrany“ :

Socialismus lásky. Napsal J. U. C. Jan Pečinka. (Dok.) — Sjezd katolíků českého jazyka v Brně a informační komité v Praze. — Rozprava filosoficko-historická o pantheismu. Měl Filip Konečný. (Dok.) — Proč se červenáme? Z Revue des deux Monde Kamil Mélinand. (Dok.) — Jakou hrůzu a zděšení připravil oprávců kalendáře, papež Řehoř XIII. protestantům. Sděluje Josef Jilovský. (Dok.) — Pralesem Africkým. Dle různých zpráv píše Ant. Vetešník. — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václav Kotrba, odpovědný redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (V. Kotrba) v Praze.

OBBA NA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendář“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatne budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperátor na Král. Vinohradech.

Brněnský sjezd.

„Výkonný výbor lidové strany uváživ stávající poměry českých stran na Moravě, z nichž svolán jest do Brna sjezd katolíků českého jazyka, jakož i uváživ všeobecně známý přátelský poměr předáků sjezdového poradatelství ke koaliční vládě a konečně uváživ nepřízeň celé klerikální strany k životním snahám českého národa prohlašuje: Sjezd katolíků českého jazyka v Brně předstírající hájení zájmů náboženských v zemi naší nikým neohrožených, jakož i předstírající hájení dědictví cyrillo-methodějské, je vlastně namířen jak proti politickému, tak i proti národnímu a konečně i proti osvětovému programu českého národa. Sjezd ten je nastrojen vládními a latinsko-německými živly, aby postavení národa v boji za jeho nejdůležitější zájmy bylo zeslabeno. Účastníci, na sjezdu tom předpokládají tedy nedostatek politické prozíravosti a nedostatek vlastenectví. Výkonný výbor považuje za svou povinnost, učiniti opatření ve schůzích, jež se za tím účelem budou konati i v tisku strany, aby lid s pravou povahou a představou myšlenky cyrillo-methodějské obeznámen.“

Tak zvěstoval telegram ze dne 25. června Národním Listům z Brna ze schůze, kterou výkoný výbor lidové strany na Moravě konal za účelem rokování o stanovisku strany ku katolickému sjezdu. Že se jednalo o více, vysvítá z perfidie svrchu uvedeného projevu. Lidová strana, stojící na stanovisku, jakoby jen ona byla oprávněna, národní a rozumně politická, neuznávající v ničem žádné jiné přesvědčení nežli své přes všecken svůj hlásaný liberalismus ovšem veskrz falešný a lživý, lidová strana se sešla, aby se poradila, jak bylo by lze potírati zamýšlený katolický sjezd v Brně, jakou direktivu co nejúčinnější bylo by lze dáti tisku liberálnímu, jako bylo by lze jej buď zmařiti, nebo aspoň oslabiti a zostuditi. Jak patrno, zcela liberální to stanovisko strany, které ani proti schůzi anarchistů není, a hodně vysokomyslné a domýšlivé. Z této porady vyšla tedy uvedená resoluce, jež skutečně pak stala se evangeliem všem těm malým a velkým otrokům jak v redakcích tak i v činné politice pracujícím, kteří sami jsouce prosti úsudku slepě s věrou závidění hodnou servilností a dokonalostí opakují a šíří, co generalní štáb

ustanovil a co ovšem hned stává se jich smrtelným přesvědčením, třeba dnešní odporovalo zítřejšímu. Skutečně se také tak stalo. Ačkoliv jednotlivé útoky již dříve se dály, systematicky a promyšleně s vytrvalostí opravdu obdivuhodnou datují se od tohoto prohlášení. Byly dovedně tak formulovány, aby platily a hodily se pro dvojí případ, totiž pro ten, podaří-li se sjezd zničit, jakož i pro ten, jestliže se to nezdaří. Jak patrně, dospěla i na Moravě organisace liberální strany aspoň proti stranám za náboženskomravní sesilení v lidu pracujícím dokonalosti vzácné. Celou stranu prý řídí pp. Masaryk a Kramář.

V resoluci naznačeny jsou nejhlavnější důvody a cesty, jimiž boj proti zamyšlenému sjezdu měl býti veden. Žurnalistika a praktická politika ji jen dále rozváděla málo nového přinášejíc. Zajímavé jest, že často upadla do veselých protiv, činíc dnes z těchže premis důsledky, s nimiž zítřejší ukázaly se býti v přímém odporu. Diviti se tomu nelze; nebo kde resoluci tvořila ne pravda a skutečnost, ale lež, nenávisť, pomluva ničeho se nestydící, vášeň, krátce vše, co naučili jsme se tak často poznávati pode slovem „liberalismus“ tam nemohlo nic jiného vzniknouti, než odpor vnitřní a mnohý nesmysl. Ton řečí býval pravidelně surový, sprostý, dávající na obdiv jakési opovržení ku kněžstvu, ton, s jakým vzdělaný člověk ani s děvečkou nemluví, ton, v jakém mluvívá ve lži přistižený bídák nemající jiného východu k obhájení, nežli zúmýslným přemrštěným dáváním na obdiv opovržení ku straně jej obviňující. Ponechávajíce si na jindy podrobnější rozbor některých těchto útoků, které dosud, nemohše napřed věděti, jak katolický sjezd brněnský se utváří, jsme celkem pomijeli mlčením, poukážeme zatím na hlavní obvinění katolíků v resoluci obsažené, na něž odpověď dnes, kdy sjezd jest ukončen, jest na bíledni. Myslíme, že jest nutno, na perfidii liberalů i ex post poukazovati, vždyť útoky jejich tak nikdo nekontroluje, nýbrž bývá pravidelně ponecháváno zdravému rozumu a ušlechtlosti jednotlivců, aby rozsoudili, co na nich jest pravdy. To ale jest málo, úžasně málo. Že to jest pro kněze a katolíky velkolepý úspěch, když ani systematické a dovedně pořádané útoky a pomluvy denní nejsou s to, toto nepřátelství ku katolicismu znárodniti a sevšeobecniti, jest ovšem patrné a velekrásno. Jaká musí býti přece jen praktická váha našeho učení a našeho života, že se nedaří, co bývá dnes tak snadné: vzbuditi totiž účinné nepřátelství proti ustáleným pevným zásadám a neoblomnému přesvědčení. Jež opovrhá často okamžitou škodou, ano i hanou a hanbou, modními čili moderními proudy; učiniti nepopulárním, co svou podstatou jest učitelem mravnosti. Moderní svět nic tolik nenávidí, jak silné přesvědčení a morálku.

Mohli bychom tedy nyní, kdy právě odbylý sjezd sám všecky ty pomluvy vyvrátil na dobro, s tímto zjevem se opět spokojiti; ale máme za to, že podrobnější objasnění útoků a jich nepravdy nemůže škoditi.

Hlavní námitka, která proti sjezdu se opakovala stále a stále ve variacích nejrozmanitějším, bylo obvinění, že sjezd je koaliční. „Sjezd ten je nastrojen vládními a latinsko-německými živly“, praví resoluce. „Sjezd katolíků českého jazyka“ v Brně, na němž se mají sejíti všichni klerikální odbojníci a strávníci nynější vlády ze všech zemí koruny české, a jenž tudíž jest první pokus českých Windischgrätzových dragounů, vydobytí kus české půdy pro vládu koaliční . . .“ psaly „Národní Listy“ již 16. června a opakovaly to ještě nesčíslněkrátě.

Nevlastenectví jest druhé obvinění, s kterým účastníkům na sjezdu se hrozilo. „Nedostatek vlastenectví“ ukazují účastníci sjezdu, dí resoluce, a naše Národní dávno otřepaným a průhledným manevrem, psaly dne 21. července, že „na proraď, jež na národní věci lidu českého má sjezdem býti spáchana, všichni kněží čeští nemohou býti viněni.“

Dále bojováno proti sjezdu, a lid moravský proti němu a kněžstvu vůbec fanatisován ve jménu myšlenky Cyrillo-Methodějské, jež Moravanům jest drahá. V poslední době začínají se vůbec liberálové moravští utíkat pod tento prapor, jež ovšem historickými lžemi a překrucováním vůči vzdělanějším lidem přímo nestoudným potřisňují, vydávající za Cyr.-meth. myšlenku ruskou knutu a pravoslavi, jak pamflet Hejretův, ve statisících rozšiřovaný ve vší drzosti ukazuje. Ovšem, že i k tomuto nesmyslu přejdeme.

Na jednotlivé osoby, na které liberálové měli nějaký přímý vliv, útočeno bylo přímo s revolverem. Co Lid. Nov. tropily proti poslanci Rozkošnému, sáhlo až k pěstnímu právu nejhrubšího zrna, jest také liberální ve smyslu našich liberalistů. Sjezd vyhlašován brzy za úklad černých živlů „zlořečeného Říma,“ při čemž historie à la Denis tvořila pozadí; brzy jako výsledek agitací několik mladých „klerikálních kohoutů z černého tábora“, kteří černým sjezdem chtějí se vyšinouti, krátce štrebrů.“

Mimo to líčen sjezd jako nepotřebný, poněvadž náboženské zájmy českého lidu prý nikde ohroženy nejsou. Viz resoluci. Všecky strany prý si váží a uznávají význam víry, důmyslné hlavy jejich „noří se v učení Nazaretského mistra“ na uzdravení sociálních poměrů. Proto jest pořádání sjezdu — snad utužení se v tomto učení a ponořením se v něj, jak bychom logicky očekávali? Ne, nýbrž „zradou na národě, kterému učení Kristovo a jeho velikost příliš jsou svatými, aby pro osobní choutky, národu zpronevěřilých několika jednotlivců, mohly býti profanovány“ (N. L. ze dne 21. července.)

Ty nejhlavnější útoky jsme uvedli. Promluvíme o nich jindy, bude-li možno, podrobně. Dnes jen se tážeme, co jsou. Co jsou všechny tyto resoluce, články, agitace? Sjezd jest odbyty. Obrovské účastenství na něm lidu ze všech vrstev národa svědčí, že to byl sjezd lidu sympatický; překrásné resoluce jeho — poukazujeme zvláště na resoluci sociální, — ukazují, že ti shromáždění tam muži rozumí sociální otázce lépe a více lid milují, nežli většina patentovaných lidumilců; veškeré jednání svědčí, že tam byli mužové učení, dobří, vlastenci výborní, že ale politiky stran ani slůvkem nikdo se nedotekl, že to byl krátce sjezd čistě nábožensko-sociální, katolický. Co jsou tedy ona obvinění? Nic, než za co již předem je musil míti každý slušný člověk, vášní protináboženskou nezaslepený, nic než lži a pomluvy liberalismu, který proti náboženství pozitivnímu vždy bojoval a bojuje, a jehož fráze o úctě k víře jsou lži (viz z poslední doby civilní manželství a beznáboženskou školu). Právě tyto agitace dokazují, že sjezdu bylo svrchované třeba, a že nevyšel popud k němu ani z Říma, — takové věci nedají se poroučeti, — ani od štrebrů jednotlivců, nýbrž z dlouho cítěné potřeby, přirozené. Byl to sjezd českých dobrých pracovníků — a nic než pracovníků — na poli nábožensko-kulturním a vědeckém, což každý uzná. A bylo pracováno.

Proto že tam zabloudil i Němec hrabě Vojtěch Schönborn, vytýkali sjezdu, že jest koaliční, jest směšno. My katolíci jsme své stanovisko objasnili a řekli jsme otevřeně, že koaliční nejsme a nikdy nebudeme, ale vytahovati

kaštany z ohně za mladočechy, jísti, co oni národu nadrobili, ne, k tomu katolické sjezdy nejsou. Ty jsou k práci, k náboženskému a mravnímu povznesení a utužení. Že brněnský sjezd takovým sněmem práce a lásky v Kristu byl, musí každý uznati. Kdyby byl býval jen politický, nerci-li ani koaliční, my bychom nebyli mlčeli, nýbrž se ozvali. On ale nebyl ani politický, nýbrž národní katolický a vlastenecký, t. j. takový, který s láskou k zemi, lidu a řeči v srdci nezměrnou jednal o nábožensko-kulturních záležitostech tohoto lidu. Proto i my z něho nesmírně se radujeme.

A jeho význam? Nejvýše ceníme to, že učiněn krok, po němž tak mnozí toužili, jenž ale u nás zdál se nemožným, krok k velkolepému povzbuzení, krok k osvědčení na venek, krok k jakémusi sněmu pro vzdělávání a osvěcování kněží i laiků ve smyslu křesťanském. Byť i byl nic nevykonan, vítali bychom jej jako první krok, šťastný krok. Ale on vykonal, mnoho vykonal, jak uznávají i liberalové, a my se z něj tedy dvojnásobně těšíme.

Nemůžeme zatajiti již dnes podivení, že největší vědeckou práci na sjezdu konali, jak se nám zdá, kaplani a faráři. Jak se to rymuje? Či jest to přece pravda, o čem už dávno se povídá, že mnohý universitní professor a kanovník dvacet let kaplanuje někde na vesnici, aniž by znám byl jeho význam? I na vyhojení podobných zel v církvi samé budou sjezdy veledobré, jelikož ukáží, kde v církvi intelligence, práce, kde vada, nedostatek, kde mělkost a fráze. Však si o tom všem pohovoříme.

Fr. Žák.

Protestant a Encyklika o Bibli.

Táž příčina za stejných okolností mívá tytéž výsledky. Jest známo jak velmi se protestanté svou biblí vychloubají, jakoby oni jediní byli její ctitelé. Po vyjití poslední encykliky papežské o studiu biblickém pozoroval jsem dvojitý výsledek různý. ač se zdály okolnosti na oko tytéž. Nebude od místa poukázati, jak byla přijata u věřících protestantů v Anglicku a jak ji přijali u nás protestanti naši.

V Anglicku již dlouhý čas se ukazuje silný proud lidový, který míří ku katolické církvi. Rozseté předsudky proti katolíkům ukazují se jako předsudky a pravda si klesá cestu. Neschází ani na podnikcích, které mají býti věrnou imitací klášterů — těch nenáviděných a pomlouvaných klášterů. Tuším lonského (r. 1890) přetřásala se tato otázka delší dobu v listech veřejných. Mezi anglikánskými řeholníky vyniká bratr Ignacius O. S. B. Llaughtony Abey, který ve svém nadšení pro život řeholní zbudoval pro sebe a své žáky v jižním Walesu opatství, které jest vzorem poustevny. Zde žije tento podivuhodný mnich, rozjímá běh věcí v Anglicku a pozoruje — jak ubývá pozitivního křesťanství mezi anglikány a snaží se zabrániti rozumářskému vandalismu v Písmu Sv. Známa jest aféra P. Ignatia, kde žádal ve veřejném shromáždění hlavy sborů anglikánských, aby vymýtili ze svého středu muže, který si dovolil popírati inspiraci písem sv. Však co žádný by u anglikánů — písmo sv. v miliardách výtiscích šířících — neočekával, stalo se. Zastance inspirace písem nepřipustěn ku slovu a popírač písma zůstal ve středu anglikánského sboru. Tak dovoleno jest v „biblické Anglii“, aby na výkladě písem sv. byl každý vědecký Hun aneb biblický Vandal spíše, než zastánce inspirace písem, jak trefně podotýká C. Times, z nichž jsem vážil zprávy pro článek.

Toť jest vůbec předsudek velice rozšířený, jako by církev katolická nedostí váhy kladla na písma sv. v přítomnosti i minulosti — a jako by teprve

reformace bibli ze zákoutí vytáhla. Toť tvrzení, které může činiti jen člověk věci neznalý, a které může věřiti, jen v dějinách nováčků. Poslední encyklika o bibli jest toho důkazem posledním, ale ne jediným.

České časopisy protestantské nevzdaly chválu encyklice papežské — bylat z Říma. Jinak však psal ohnivý a nadšený zastance inspirace písem anglikán Ignatius O. S. B. Kladu zde překlad listu, který zaslal C. Times — po vyjití encykliky biblické. Čtenář nechť si srovná chování českých protestantů s anglikánem, který má velmi mocnou stranu za sebou a o čemž se může ledacos prý říci, ale nic co čest, ryzost jeho úmyslů by mohlo poskvrniti. Dne 22. prosince 1893 přinesly C. Times list Ignatiův následovného znění:

Pane! Račte mně jako nekatolíku římskému dovoliti dáti výraz hluboké radosti, potěše a vděčnosti, jakou naplnilo mne čtení papežské encykliky ve Vašem listě uveřejněné.

Obrovská, nekolísavá, nehynoucí — božská víra ve Svatá Písma, zde osvědčena před celým světem vědeckým — od čehož se nevěra zřejmě odráží. Opětne tvrzení na sklonku XIX. věku, že Písma sv. jsou „bez omylu“ protože „psaná jsou z vnuknutí Ducha Svatého a mají Boha za svého původce“ jest samo sebou výtečným skutkem víry a musí vzbuditi obdiv a vděčnost v celém křesťanském světě.

Každý protestant a anglikán, každý římský katolík a pravověrný orientál musí děkovati Bohu, že v n u k l (f o r i n s p i r i n g) Papeži Lvovi XIII. tak slavnou odvahu. Byl jsem nevýslovně pohnut při čtení encykliky.

Byl to jedině Duch Svatý, jenž posiloval mysl a ruku tohoto druhého Lva Velkého, aby vypustil ručej božské víry a mužnosti, takou útěchu a ujištění pro všechny upřímné dítky Ježíše Krista ať katolické ať protestantské.

Zajisté obraz se změnil — protestanté ve všech směrech a rovněž anglikané utrhnou Písmu a ze všech sil přičiňují se zničení je a všechnu víru v ně, a „Papež Římský“ vystupuje ne nejistým hlasem, aby dal ujištění srdcím, která již již žalem pukala nad různým učením professorů a anglikánských hodnostářů.

Dejž Bůh, aby náš arcibiskup Cantenburský následoval. Mnoho tisíc dítek anglické církve nedávno kladlo mu na srdce, aby odstranil nemilá muka a hnutí, které v lůně jejím vyvolala tak zvaná vyšší kritika. Žádost doručena od biskupa Glocesterského a Bristolského — však bez výsledku. Proč to? Ztratili naši duchovní vůdcové víru v bibli následkem díla nové kritiky? Bojí se dáti záruku staré víry v Bibli! Nevyjdou-li brzy důstojnosti anglické církve na obranu svatých Písem a budou-li mlčeti k útokům nepřátelským, které se dějí v obvodu samého oprávněného kleru — bude zajisté exodus do církve Lva XIII. daleko větší než byl kdy před tím. Papež Lev nemohl vykonati větší dílo pro všechny, kdož ještě věří a milují Ježíše Krista na sklonku podivného XIX. věku, než že dal církvi a světu svou velkolepou encykliku o „Studiu Bible“. Ku konci dodávám, že zároveň s vyjitím anglického listu Papežova na „obranu Bible“ — vyšel nový útok na svatou knihu z pera našeho církevního přednášeče Dra Sanday-e. Jeho útok lze rozdělit v 7 hlav:

1. Pentateuch nazývaný od našeho Pána „Mojžíšovo písmo“ není takým, ale z několikátého století po Mojžíšovi. Tak náš Pán přímo se uvádí jako lhář.

2. Kniha Deuteronomion, zvlášť autorisovaná od Pána Našeho jako kniha Mojžíšova jest prý padělek z časů krále Josiáše.

3. Historické knihy nejsou zajisté tím, co o nich vždy církve věřila.

4. Kniha Danielova zvlášť ověřena od našeho Božského Pána, jest opovážlivý padělek z času Antiocha Epifana; skutečně jak dí Dr. Pusey: „není-li psána od Daniele, tedy pisatel musil by býti velkým lhářem“ (Lectures ou Daniel p. 1).

5. Kniha přísloví pozdější jest než Esdráš.

6. Falešná jména jsou dána knihám starého Zákona.

7. Druhá epištoia Sv. Petra není psána od apoštola, ač křesťanstvo ji přijalo do kánonu jako authentickou. Věru — měl-li by Dr. Sandey pravdu — pak by jí neměl Spasitel a jest po křesťanství.

Nyní též náš kanovník (protestantský) Fremantle se domnívá, že náš anglický klerus jest toliko povolán při službách Božích recitovati vyznání víry křesťanské, čímž se ovšem má rozuměti, že je buď nejpírá — buď za volné pole považuje. Když tak se věc má — jak vděčno musí býti všechno křesťanstvo za encykliku Lva XIII.

Váš oddaný služebník

Ignatius, *Anglikán* O. S. B.

Dne 16. pros. 1893.

Llauthony Abbey.

P. S. Kdyby snad vašim čtenářům se zdálo, že má řeč jest přehnaná, cituji slova našeho ctěného biskupa z Bathu a Wellsu, týkající se nového kriticismu v církvi anglické: „Chtějí nás oloupiti docela o Písmo sv. a překroutiti učení Našeho Pána a Jeho apoštolů.“

Toť obsah listu anglikánského mnicha. Dodávati mnoho jest zbytečno. S takovou láskou přijal věřící protestant anglický encykliku o bibli — nemrzí-li čtenáře hledati úsudek českých protestantů, ať se podívá do jich listů a shledá tam ledovost ku encyklice, protože moderní kritika protestantů vyhnala Ducha sv. z písem. Tak smutný jest stav církví protestantských, že v samém jich středu již roztloukají poslední kámen z podání křesťanského jim zbylý totiž — písmo Svaté. (Dokončení.)

Pralesem Africkým.

Črta ze života missionářů na Sambesi. Dle různých zpráv vypravuje ANT. VETEŠNÍK.

(Pokračování.)

Vzali ho a za druhý předmět, jaký ještě v kapse našel, za plechovou píšťalu prodali mu ještě něco mouky na cestu. Třetího dne po té přišel opět k velké řece. Přebrodití musil i tu. Řečiště však bylo velice kluzké, jako vydlážděné z velkých rovných desek, které mechem pokryté jsouce, činily půdu pod nohami kluzkou. Opatrně vstoupil do vody. Šaty v jedné ruce, dlouhou hůl v druhé opatrně kráčel k druhému břehu. Však uprostřed sklouzl a do hlubiny spadl a sotva vynořil se nahoru, spozoroval, že se mu jeden střevíc vysmekl a pod vodou zmizel. Jak drabá tu pomoc! V pralessích afrických, kde plno nebezpečných hmyzů a plazů — putovati snad bos! Toť by byla myšlenka jen pro blázna možná. Po krátké úvaze zhotovil si ze zbylého střevíce dva arcíř neohrabané a na krátký jen čas trvající sandály, a aby na nohou pevně držely, kusem podšívky z kabátu je přivázal. Po několika již dnech byly podešve prochoděny, stehy se uvolnily, kůže prodřela a nebylo divu, že po takém putování P. Vehl měl nohy silně naběhlé a na více místech prýštila se z nich krev. Pochody byly již nyní kratší a kratší. Na smrt znavený missionář již nemohl. Očekával také se vši jistotou dne, kdy více nevstane a snad v těch končinách zahyne... Myšlenka ta ho příliš nelekala. Byl již připraven. Ale lekal ho pomyšlení nestane-li se ještě za živu kořistí divoké zvěře. Již končil 26. den neblahého jeho putování. Strava v tom čase? Jednou za den požil hrst nevařené kaferské mouky, a dvakráte po dvou dnech nepožil docela ničeho. Prvních deset nocí strávil na košatých stromích, avšak poněvadž tu vydán byl větru a zimě, pokoušel přespáti pod stromy, učiniv si jakési ohrazení proti dravé zvěři. Ale i když tu zimou se třásl a ráno vždy větší a větší oslabení pociťoval, lehal si, odloživ veškeru bázeň, do vysoké trávy.

Když tak vše uvažoval, když cítil trochu ještě síly v sobě a když viděl, že život svůj dosud uchránil, obracel zraky své k nebesům — s díkyčiněním a s prosbami o další nebes smilování. On chce ještě pracovati na vinici jeho . . .

Nastal 1. září. Den důležitý. Setkal se mimo nadání se čtyřmi kafry, kteří ho ihned pozvali, aby s nimi do jejich vesnice vešel. P. Vehl poděkoval se za přátelské toto na oko jejich vybidnutí. Kafrové málo jevíli spokojenosti a když P. Vehl snažil se dále jíti, chopili se ho a násilím přivedli ho do vesnice. P. Vehl stal se od toho okamžiku jejich zajatcem. Hned mu také vykárali chatu, vlastně boudu, a to tak špinavou, že když do ní vešel (rozuměj po čtyřech vlezl,) s ošklivostí musil ji opustiti. Jeden u něho na stráži stojící černoch uhodl ihned příčinu toho, a proto trochu ji vyčistil a jakž takž k obývání Evropanu uspůsobil. Společnost našemu zajatci nescházela. V prvních dnech byla chatrč stále diváky oblehána, každý chtěl viděti — bělocha. I z dálky přicházeli zvědavci, ti prohlíželi P. Vehla od hlavy do paty, pozorovali každé jeho hnutí. Později boufy diváků řídly, avšak místo jejich vynahrazovaly zase četné krysy, které ve své velké důvěrnosti u nohou zajatého si spokojeně hrály a nejedna druhou honíc cestu zvolila si přímo přes obličej misionářův.

Jako vězeň byl P. Vehl přísně strážěn.

V noci 3—4 vojíni stále spali vedle něho. Tak byli úzkostliví, aby bohatý lup, za něj P. Vehla měli, jim snad neunikl. —

Že i tu P. Vehl měl příležitost poznati způsob života jejich, jest patrné, ale on měl také příležitost, život jejich nápodobiti, čili s nimi stejně žíti. Lůžka Kafr nemá, holá země, neb v nejlepším případě slaměná rohožka zastává u něho postel. Je-li po ruce kámen, jest vhodný jako polštář pod hlavu. Mimoděk vzpomněl si zajatec na tvrdé lůžko patriarchy Jakoba. A jídlo! Je-li kaše připravena, tu nepotřebuje Kafr žádného talíře, proč by neměl z téže nádoby jísti, ve které se pokrm vařil. Lžíce, nože, vidličky — toť neznáma věc. Myje-li se snad někdy za dlouhý čas, tu neotírá se, nýbrž nechává obličej schnouti, lehaje si na místo, kde slunce nejvíce pálí. — Toť způsob života domorodců Afrických, jemuž se P. Vehl přispůsobovati musil.

(Pokrač.)

Feuilleton z cesty po Rusku.

Ó překrásné cestování

Nechce se mi do toho, nechce, ale není pomoci, musím. Moji přátelé chtějí zvědět, jak jsem se měl na té své cestě po Rusku, která noze kněžské jen s velikými obtížemi se otevírá, a tak míním konečně začíti, ačkoliv vyznám, že to jde těžce. Tak šest neděl proháněti se po nepřehledných pustých planích bratrského národa, dýchati čistý vzduch čoudem továrním skoro nezkažený, dobře se míti, nic nedělati, mnoho viděti a slyšeti — ó, to cestování jest překrásná věc, máš-li peníze a nelituješ-li jich. Není divu, že se pak dlouho nechce člověku zasednouti ke stolu, vyseděti u něho po celé hodiny a sbírat v zlenivělém mozku své vzpomínky z cesty.

Z toho, co jsem zažil, jedno tak hned mi z paměti nevymizí. Proto s tím také hned začínám. Nevím sice, jestli se tím laskavému čtenáři zavdělím, týkáť se to výhradně jen mé nepatrné osobičky, avšak tak zcela bez vážnosti to není pro čtenáře, který rád seklepává o prázdninách domácí prach se své obuvi a s rozkoší vyhledává dálné kraje. Malá pozornost těmto řádkům může se mu odsloužiti užitečnou výstrahou. Tedy začínám, prose za odpuštění za tento dlouhý rozvláčný úvod.

Lid ruský jest zajisté ten nejlepší na celém světě. Jest mírný, přívětivý, dobrý, laskavý, pohostinný, má krátce všechny dobré vlastnosti. Vzdělaný ve

smyslu našem sice není, ale skoro bych se osmělil říci, že jest to jeho štěstí. Zachoval si tím svou dobrou, liberalismem nezkaženou povahu. On se tě neptá, odkud jsi, kam jdeš, ale poslouží ti vždy s upřímností. Vykládám si tu jeho dobráckost tím, že vedle hluboké své zbožnosti nic neví o boji o život, o divoké konkurenci, která na západě z lidí mimovolně činí konkurenty a nepřátele. Jest skromný v požadavcích života a po daším nebaží. Z toho vyvinula se u něj jakási zdlouhavost, jakási vnitřní spokojenost, bezstarostnost a lenost, která sice je dobrou známkou pro jeho duševní stav, ale mně bohužel špatně se vyplatila. Ty se ho na něco zeptáš, on ti ochotně slovem odpoví, ale dále nic; opět se nestará déle o tebe, jako se nestará sám o sebe.

Zabýváje se především studiemi o církevních věcech ruských, všímá jsem si především těchto. Prohlédnuv si vše dokonale, co v té příčině mne zajímalo, v Petrohradě a Moskvě, chtěl jsem také poznati ruský venkov, a to venkov takový, o němž lze užíti přísloví, že v něm lišky dávají dobrou noc. Tak jsem si zaopatřil doporučení, bez nichž s výsledkem nelze žádnou cestu konati, také na takovou vesnici, chtěje poznati církevní život na zalehlé vesnici velkoruské. Nastrojil jsem to tedy tak, abych tam přišel v neděli do poledne.

Zamýšlel jsem učiniti následující výlet. V sobotu po 10. hodině vyjel jsem v noci z Moskvy po dráze, vzav si lístek třetí třídy do Oky, malé to stanice asi 100 verst od Moskvy vzdálené. Přijel jsem tam ke druhé hodině v noci. Jsa nevyspalý, viděl jsem tak již jen na jedno oko; hustá mlha byla příčinou, že i na to druhé viděl jsem jen na polovic. V Okje zanechal jsem svá zavazadla, tuto nemilou přítěž každého cestovatele, a připravil se ku svému exkursu. Bylo mi jeti na parniku po řece Okje dolů asi 50 verst, a odtud pak ještě asi 20 verst po voze. Jsa ruské řeči dokonale mocen a nabyv nad to delším v Rusku pobytem všestranné zručnosti mluvit i s prostým lidem, ani dost málo jsem se nebál.

Vyřídív tedy své záležitosti na malonké stanici, ptal jsem se po přístavišti.

Kdě tut doroga k parochodu? tážu se ospalého zřízence.

Tut, odpovídá mi tento, ukazuje prstem na cestu.

Tak jsem šel. Věděl jsem, že mi bude jíti přes obrovský most, pnoucí se v závratné výši nad Okou, která několikráte větší jest naší Vltavy. Most jsem našel, věděl jsem tedy, že jsem na dobré cestě. Poněvadž ale tázati se nic nestojí ani v Rusku, tážu se znova:

Požalujsta, Gospodin, tutli doroga k parochodu po Okje?

Da, tut, lakonicky odpoví opět tázaný.

Tak jdu s chutí dále. Obrovský most naplnil mne hrůzou při myšlénce, že právě přes něj jsem jel. Jest věru obrovský, vysoký a dlouhý.

Přišel na jeho konec asi po čtvrt hodině, tážu se opět:

Kdě tut parochod po Okje?

Tut, zní opět odpověď.

Neměl jsem tedy ani nejmenší pochybnosti, že jdu dobře. Kdyby to bylo u nás, vyptal by se mne tázaný jistě, kam chci, dolů-li po řece, nebo proti ní, a mýlka nebyla by možná. V Rusku mi řekli vždy jen slovo a dost. Než přece byl jsem jist, že jdu dobře. Po Okje znamená přec po řece dolů.

Asi za čtvrt hodiny slezl jsem se schodů, a po dalších 10 minutách viděl jsem před sebou parník v mlze houpati se na vlnách. Ale maje v paměti pravidlo, dvakrát měř, jednou řež, ptám se naposledy:

Hospodin, vot eto parochod po Okje?

Da, vot on, zní odpověď věčně jednotvárná.

Není pochyby, jdu dobře, jiného parníku tu nevidím, i směle tedy na něj vstoupím. Procházím jej celý od předu do zadu, abych seznámil se dobře se všemi jeho částmi; neškodí taková znalost nikdy. Kasa byla zavřena, na palubě pak národ, proti kterémuž soudě po zevnějšku, naši potulní Slováci jsou pravými kavalíry. Asi padesáte takovýchto zedraných, špinavých, polo-

nahých postav se tu válelo po zemi a po lavicích. Jedni pili vodku, druzí vařili čaj. Kdo by poprvé mezi ně přišel, hrůzou byl by jat domnívaje se nejinak, než že upadl do doupěte lotrovského, nebo alespoň do tábora cikánského. Však kdo tomuto slovanskému kroji přivykl a lid poznal, ví, že se mu není nejen ničeho báti, ale že tomuto lidu lze i plně důvěřovati. Ta modrá nebo červená stužka se škapulířem kolem krku, bez něhož v celém Rusku nenašel bys snad ani deset osob z prostého národa, tě upokojí, nebo vidíš, že jsi mezi křesťany sice naprosto nevzdělanými, ale Boha živé se bojícími. Že našinci v takové společnosti ovšem není zrovna milo, každý pochopí. Proto i já prohlédnuv si dokonale parník, zasedl jsem do prázdné kabiny první třídy, maje v úmyslu si podřímnouti. Vzbudiv svým šatem tak již pozornost a prozradiv se jazykem, že jsem v této krajině úplným cizincem, nechtěl jsem se nikoho na nic více ptáti, abych se nestal ještě více nápadným. Ostatně byl jsem jist, že vše je v pořádku. Ustranil jsem se proto do své kabiny. Byly asi dvě hodiny po půlnoci, když parník se hnul v před po mohutné Okje s rychlostí, která mne podivila. Avšak o spánku nebylo ani řeči. Nedala mi spáti starost, abych snad nezaspal stanici, na které mi bylo vystoupiti. Avšak mohl jsem býti bez starosti. Dvě hodiny trvala již naše plavba, ranní světlo proráželo již mlhu a tmou, tak že bylo již viděti pusté, neupravené břehy na obou stranách, ale ani po první stanici není památky. Však byl jsem dobré mysle těše se, jak příjemně zažiju na velkoruské vesnici celý den.

Zatím jsem spozoroval, že cestující brali si s mnohým křikem lístky. Když všickni tak učinili, přistoupil jsem i já ku kase.

Zdravstvujtě, pozdravím zdvořile, maje za to, že ani zde není zbytečno býti zdvořilým.

Dajte mě, požalujsta, билет porvago klasa do stancij N., oznamuji co možná nejpřívětivějším hlasem.

Kuda želajete билет? táže se kasír, nastaviv jedno ucho až k samému okénku.

Do stancij N., požalujsta, odpovídám znova.

Vy ošiblis, na to s jemným, trochu litostivým hlasem kasír, vám nado bylo vzjať drugoj parochod, etot napravljen v protivnuju storonu.

Jako bleskem udeřen stojím tu před zničující mne pravdou, že sedl jsem na parník nepravý a že místo po Okje více jak dvě hodiny jedu již proti ní.

Není možná, zvolám, vždyť mi bylo řečeno několikráte, že jest to tento parník, který jezdí po Okje.

Kasír pokrčil ramenama. Co měl jsem dělat? Mnoho času nebylo na rozmyšlenou, nebo každým okamžikem vzdaloval jsem se od místa svého přání víc a více.

Dobrý kapitán učinil mi návrhy dva, buď abych jel až do nejbližší stanice, která byla ještě asi půldruhé hodiny vzdálena — v Rusku vůbec není nic, co by nebylo aspoň 10 verst od sebe vzdáleno —, tam abych počkal do rána a pak jel na svou stanici. Nebo, pravil, vysadím vás tu na břeh, a vraťte se po břehu na stanici pěšky.

Já rozhodl se pro toto. Kapitán dal ihned příslušný rozkaz a parník ze středu řeky mžikem blížil se ku břehu.

Ale ku břehu nemohu přistáti, pravil dobrosrdečný vůdce lodi, loďky pak nemám, která by vás ku břehu dovezla, vysadím vás tedy na tyto vory; nebojíte se?

Vorů tam bylo velikánské množství, které, jelikož byla neděle, opuštěny houpaly se na klidné hladině řeky.

Byl jsem s tím srozuměn, ačkoliv vyznávám, že mi to dvakráte příjemno nebylo.

Za tím zvěděli cestovatelé, co se stalo. Parník zastavil se, patrně se něco událo. Zvědavost je vyhnala všechny na palubu. A tak za smíchu a po-

litování asi 60 osob slézal jsem po kolmém lodním můstku, jež tvořilo obyčejné prkno, z vysokého parníku na mírně se houpající vory.

Dopadlo to dobře. Byl jsem na vorech. Parník zapískal a za chvíli byl 20 metrů od vorů, jež způsobenými od něj vlnami začaly se tak zmítati, že jsem měl práci, abych udržel se v rovnováze.

Opatrně běžu se ku břehu. Volím jen silné trámy, které by statně odporovaly tíži mého těla, přece však několikrát jsem se po koleno skoupal. Nebledím v před, soustřeďuje všecku svou pozornost na neobvyklou pro mne procházku.

Teď už musím býti u břehu, pomyslí si a pozvednu oči. Kdo popíše mé leknutí: vory byly asi pět metrů od břehu vzdáleny. Rychle se ohlédnu po parníku, ale ten vesele si pokuřuje, byl už aspoň verstu ode mne vzdálen.

Co si teď počnu? Nikde člověka. Snad přece jsou někde břehu bližší, pomyslí si, a začnu pobíhati po vorech v před i na zad jako nejzkušenější podskalák. Vory táhly se do nepřehledné dálky, nikde ale neviděl jsem, že by k řece přiléhaly. Jen provazy byly k němu přivázány, choditi ale po provaze, k tomu jsem to nepřivedl, ač za mládí všeličemu užitečnému jsem se učil a po plotech chodil se značnou virtuositou.

Co tedy učiním, počkám do večera, kdy lidé jistě k vorům se vrátí? nebo půjdu po nich na zpět, jak daleko bude lze, nebo se svléknu a těch pár metrů přeplovu? Plavec jsem býval ještě v semináři výborný, i nebyl bych se bál přeplaviti celou řeku, kdyby to muselo býti. Muž ale šlo o to, abych ještě dorazil na svůj cíl a nikoliv abych cestoval jako missionář na Zambezi, ale cestoval jako kultivovaný člověk ze západní Evropy, který míní cestovati slušně a zábavně po dráhách a parnicích.

Mám ruský lid rád, jeť hodnější než kterýkoliv jiný, z té jeho zdoluhavosti a nevšimavosti často jsem si žerty tropil a jimi se bavil; nyní ale v této své pramizerné situaci byl bych s rozkoší natloukl všem těm, kteří na mou otázku často opěťovanou: kde tut parochod po Okje, nedali jiné odpovědi než: tut. Kdykoliv si nyní na toto lakonické „tut“ vzpomenu, stávám se nervosní. Mělo na mne tentýž dojem, jako na jistého vládce pověstné lakonické: ničeho. Nebývám na řeč líný, ale pobyv již delší čas na Rusi, snad jsem načichl tou jejich nonchalancí, že jsem se spokojil tím nešťastným: „tut“. Líná huba, holé neštěstí, dí přísloví; laskavý čtenář račiž si vzítí poučení.

Tak ve středu obrovské Rusi, mnoho verst od Moskvy, v úplně cizé a neznámé krajině, na mohutné Okje, na voru jsem stál a vzpomněl si, jak jako chlapec neměl jsem většího ideálu než plaviti se tak jednou po voru z Prahy někam až do Hamburku. Kde které prkno jsem ulovil, tak jsem po rybníce na něm jezdil, v létě v plovárně na dřevěch, v zimě na kusech ledu zkoušel jsem svou touhu po výpravách. Nyní byl bych mohl jeti po voru třeba snad až do Kaspického moře, a zase jsem neměl po tom ani nejmenší touhy. Tak se ty cesty lidské křížují.

Z tohoto rozjímání vyrušil mne vzdálený zvuk zvonu. Pohlédnu na hodinky, bylo pět hodin. Klekání v Rusku nezvoní, jestiž prý to hříšná novota církve katolické, bylo to tedy zvonění na služby Boží ranní. Byla neděle. Poprvé co kněz byl jsem v neděli vzdálen od katolického chrámu několik set verst. Byl to snad trest za zameškání neděle, ten můj vor, na kterémž podobným oddával jsem se rozjímáním? Ne, nejsem pověřivý.

Celkem musím vlastně vyznati, že ta má situace mi imponovala. Mohu aspoň říci, že jsem něco zajímavého, tak trochu afrického, zažil. Již tenkrát jsem se na to těšil, jak to svým přátelům popíšu a vyšperkuji. Původně jsem k tomu chtěl hodně mnoho přidati, třeba jak se ten vor se mnou utrhł atd. atd., ale konečně jsem se rozhodl, že řeknu jen pravdu; vždyť i na ní je dost.

A to by bylo divné, aby na těch vorech ani živé duše nebylo, já řku k sobě a začnu houkati. A skutečně za malou chvíli přištrachá se „podskalák“, který kdesi — myslíte že spal? — i toto, chyť klidně ryby, ne-

staraje ani dost málo, a nejša ani dost málo zvědav, proč se tam zastavil parník; ježž přec viděti musil. A viděl ho, jakož i spozoroval cizince, který z něho na vor vstoupil, přiznal se k tomu; ale co mu po tom? Chyťal ryby dále. To byl také jeden z těch, který, kdybych se ho byl ptal, kde tut parochod po Okje, byl by mi odpověděl nesnesitelným: „tut“, a klidně byl by chyťal ryby dále. Ale dobrák byl jako každý Rus.

Když jsem mu svou historii krátce pověděl, byl ochoten ihned mi pomoci. Chvilku se zamyslel, pak zul své dřeváky a jeden po druhém hodil je na břeh, někam odběhl a vrátil se s dlouhou latí. Bylo to asi dřevo, jímž voráci své vory postrkávají. Nebyla širší ruky. Tu položil jedním koncem na vor, druhým na vysoký břeh, a vzav mne za ruku, vedl mne po ní ku břehu. Skoro jsem se toho bál, ale odvaha roste s nebezpečím, i tak šťastně jako americký Blondin dobalanzíroval jsem ke břehu.

Ah, to jsem si oddychl. Svému ochránci dal jsem rubl. Později sešel jsem se s ním v Serpuchově, újezděném to městě. Usmíval se na mne přelíbezně. Patrně ho pálil neobvyklý tento u prostého člověka obrázek i šel ho proměnit ve vodu, jaká Okje netěče. Tenkrát nebyl bych se již od něho dal věsti po šťastné oné lati.

Jsa šťastně na břehu, dal jsem se do klusu zpět ku stanici. Co jsem se ohlížel po mokré trávě, rosou přímo nabodnalé, jež někde až po kolena mi šla! Co jsem si dělal z písku, který hned na to ve značné tloušce rozkládal se daleko, daleko, a v němž bořily se nohy mé nad kotníky! Nehledě na obtíže cesty, spěchal jsem s velikou energií ku přístavu. Jak jsem vypadal, jest ovšem jiná otázka. Soukenné mé botky byly jako mokrá punčocha, kalhoty zabláceny a mokry až po pas. Než ničeho jsem nedbal ubíraje se v před co možná nejrychleji.

Když tak přes hodinu jsem krácel, a se těšil, že již již cíle svého šťastně dosáhnu, nová nepředvídaná překážka postavila se mi v cestu: do Oky vlévá se tu přede mnou jiná řeka, malá sice, tak že by ji na některých místech zručný sokol třeba i přeskočil, ale břehů tak vysokých a nepřístupných, že těžko si o tom učiniti pojem. Jak se dostanu na druhou stranu? To byla otázka, na niž odpověď dlouho nemohl jsem najíti. Přeplovati ji, bylo by bývalo ovšem hračkou, ačkoliv proud byl dosti značný, ale oděn tak učiniti jsem nechtěl, a svléci se? Ne, to nebylo možné. Podvlékačky, kalhoty, boty a punčochy byl bych musel se sebe strhati, svléknouti se nedaly. Ohlížím se tedy po nějakém mostu. Vystupuji na nejvyšší místa, ale nikde po žádném ani památky. Temný zvuk zvonu nasvědčoval sice, že tam někde daleko leží vesnice, ale několika hodinné cesty nebyl jsem více schopen. Vracím se tedy opět k ústí říčky. Stála tam opuštěná bouda hlídačská. Že tady někde bude ukrytá loďka? napadlo mi. Ihned opatrně slézám po břehu k řece, cestička poněkud vyšlapaná — smí-li se ovšem tak zváti — ukazovala mi směr. A skutečně, domnění mne neklamalo, v trávě pod břehem skryta byla dosti slušná loďka. Nerozpakoval jsem se ani minutu a vsedl do ní. Vesla sice neměla, ale to mi nevadilo, vesloval jsem rukama, vždyť vzdálenost od druhého břehu nebyla tam větší desíti neb 15 metrů. Pro všechny případy svlékl jsem svrchník a kabát, aby ch, kdyby ruce mé nemohly překonat proud, který na štěstí byl v oněch místech velice mírný, mohl seskočiti a přeplovati i s loďkou na druhý břeh. Ale tato opatrnost ukázala se býti zbytečnou, za malou chvíli byl jsem po hladině, kterou ani jediná vlnka nehýbala, na druhé straně. Připevnil jsem loďku, jak jsem mohl, aby neodplavala a s urychleným krokem bral se v před. Jitro zatím rozvinulo se v nejlepší krásu, mha padla úplně, cesta stala se schůdnější, a za půl hodiny viděl jsem již v dáli obrovský most přes Oku se klenoucí a pod ním v přístavišti — osudný parník, na nějž měl jsem vstoupiti, který ale tehdaž v noční tmě a mlze jsem neviděl. Neměl ani tušení o mé nehodě, nebo klidně si pokuřuje houpal se na čistých vlnách Oky. Za další asi půl hodiny bral jsem se po cestě kolem něho ve vzdálí asi 300 kroků po louce, na niž páslo se obrovské stádo krav a koní.

Bylo mezi osmou a devátou hodinou. Podivno! dosud byl jsem pln energie a neochabující smělosti, nyní, kdy byl jsem opět u cíle, opustila mne všechna síla a jala mne sklíčenost a touha po návratu na nádražní stanici.

Mám se vydati na předsevzatou cestu či nemám? Nerozhodnut povstal jsem a uvažoval, avšak sklíčenost svou, povstalou nejspíše fysickým oslabnutím po probdělé noci a nezvyklé námaze, jsem nepřemohl. Minul jsem parník a bral se k mostu. Tam stála stráž.

Čto eto za parochod? tážu se stráže.

Nu, parochod, odpovídá stráž na otázku, která se mu zdála patrně trochu hloupou.

On odjedět? ptám se dále.

No da, čto by tu dělal, zní drubá odpověď.

Skažitě, požalujsta, díím opět já, v kakuju storonu?

Tuda, odpověděl ochotně strážník, máchnuv v stranu, kam jsem právě chtěl.

Do mně vjela znovu chuť, vykonati přece pouť, pro niž již tolik jsem zkusil.

Kdě doroga k němu, tážu se rychle?

„Tut“, odpovídá stráž.

Opět tedy to osudné „tut“. Zarazilo mne sice trochu, ale mýlka nebyla více možná; ostatně chtěl jsem se na něm jistě důkladně po své cestě popatiti. I ženu se k parniku asi tisíc kroků vzdálenému, nebo pozoruju, že již již chystá se k odchodu.

Však i tenkrátě nešťastné „tut“, mělo se mi státi osudným. Nejsem ještě ani v polovici cestě, parník zapískne a vzdaluje se od stanice. Volám, křičím, utíkám, mávám deštníkem, ale marně.

Chvilku zdálo se, že se na parníku rozmyšlí, ale pak nový pískot, a parník jest ten tam.

Ty po . . . ro, maně vylítlo mi z úst, ten ale byl už pod mostem. Vracím se tedy opravdově zpět, jemný úsměv na rtech stráže mne doprovází.

Upocený, mokrý, zamazaný k nepoznání, k padnutí unavený vracím se na železnou stanici. Příští vlak jel ve 4 hodiny odpoledne, avšak v Okje nestavil, nýbrž teprv v nedalekém městečku Serpuchově. Najal jsem si tedy člověka, aby mi nesl má zavazadla. a spěchal do města. Byly to poslední mé fysické síly, které jsem vynaložil. Za dobrou hodinu byli jsme ve městě, které jest nemálo rozlehlé. Prvního izvoščika, kterého jsem potkal, jsem najal ani s ním nesmlouvaje, a neotázav se ani, kde je nádraží, kážu mu co nejrychleji do hotelu nádražního. Aby míra mého utrpení byla úplná, ukázalo se, že nádraží jest skoro hodinu jízdy od města vzdáleno. Jak neslýchaně dlouhá byla tato hodina. Moje únava byla tak veliká, že ve voze jsem usnul a málem z něj spadl. Divné by to nebylo, nebo z vozičků ruských izvoščiku může člověk sletěti i při velké opatrnosti. Jsem přesvědčen, že by v takovém případě můj izvoščik ve svém strašném klidu ani si toho nevšíml, a uechav mne ležeti klidně jel by dále. Ale má nešťastná hvězda patrně již zašla. Dojel jsem šťastně na nádraží, kde jsem si odpočinul, učiniv svou toaletu a důkladně posnídal.

Bohoslužby na zapadlé vesnici velkoruské jsem tak ovšem neviděl.

Jel jsem pak sice ještě jednou do města a lecos zajímavého tam viděl a slyšel, ale to nepatří již do rámce dnešního mého vypravování. Zde chtěl jsem jen cestychtivým přátelům ukázati, jak rozkošné může býti cestování i po evropském civilisovaném kontinentu, když člověk má malheur. Nemusí věru ani do Afriky s Holubem, s Vrázem nebo Stanleyem. Nyní ovšem dělá mi můj avantýr jen legraci a kde jen mohu zažitou příhodou se chlubím a vynáším. Však stojí za to.

Proto sláva překrásnému cestování!

Discipulus.

Časové zprávy.

Příčiny anarchismu. O ubití Carnotové se už mlčí. Kámen hozený do vody způsobil vlny, veliké vlny, ale netrvalo to dlouho, a hrozný ten případ jest zapomenut. Takový jest ten náš svět. Kdo ho ohlívá, na toho pohlíží se s úkošem. Je to klerikal nebo kapitalista, má z něj radost, durdí se liberal, který hrozného skutku se také zděsil, ale nerad o něm mluví a slyší, poněvadž cítí, že na něm není bez viny. Nejvýznamnější jest, že nejdříve na něj zapomněli ti, kterých nejvíce se týkal, Pařížané! V den pohřbu Carnotova, večer, tancovali po ulicích tak rozpustile, jako by se nebylo nic stalo. Ovšem, Paříž má socialistickou městskou radu, a ráz vnější dávají městu, ovšem k nevelké jeho cti, živly nejlehčí kvalifikace, domorodé a cizé. Tancování po boulevardech pařížských jest divadlo pro našince hnusné. Ubití Carnotovo ohlíváme jen proto, abychom citovali ruské hlasy o nešťastné této události. Byli jsme právě v Moskvě a mluvili o ní s mnohými. Hlasy tyto byly ovšem různé. Tak zvaní slavjanofilé otevřeně nám pravili, že ubití Carnota a anarchismus vůbec není nic jiného, nežli plod katolicismu, kultury, který katolicismus splodil. Pravili tak s velkým zadostučiněním. Musili jsme jim důkladně uvést na paměť loňské zavraždění starosty Moskevského, muže převýtečného a dobrého, musili jsme jim vypravovati o nihilistech ruských, abychom je umlčeli. Takovi jsou slavjanofilé. Jich vášniví příznivci u nás mohou si to zapamatovati. My ostatně je omlouváme, neboť nemají ani zdání o tom, co jest to víra a nevěra na západě. Hovíce si v milém stínu státní moci, nedovedou ani pochopiti ty dva veliké proudy západní kultury, ten boj mezi vírou a nevěrou, aniž jsou s to oceniti tu úlohu velkolepou, kterou vykonává církev katolická, jež opuštěna, sama na sebe odkázána, vítězně odpírá všemu, co má moc, peníze umění, vědu. To musí pravoslavi dříve prodělati, než může se činiti soudcem. Jak v tom ob-
stojí, přijdou-li jednou na ni dnové podobní — čehož ji ale nikterak nepřejeme vzhledem k spáse věčné mno-

hých jednotlivců — o tom lze souditi dle poměrů, jaké vládou na jihu a v Řecku. Jsou ty nejsmutnější. Než jsou v Rusku i tací, kteří zjev ten posuzují zcela správně. My citujeme úsudek aspoň jednoho listu, který velice se nám zamlouvá. Piše takto: „Děsný čin Lyonský má své hluboké příčiny, a nelze nevyznat, že jednou z nich byla i falešná politika, vlády proti církvi, politika, nesoucí se za cílem oslabení vlivu církve na společnost a národ. Tím ale stal se divý nápad na celé ústrojí nábožensko-mravních zásad v životě národa. Tato politika začata byla již Napoleonem I., který svým pověstným konkordatem svázal církve na rukou i nohou, učiniv z ní poslušnou služku (?), vládní. Všeliký i nejmenší pokus církve za svobodu považován byl od vlády za demonstraci a proto celé století prošlo v srážkách mezi církvi a vládou, a tyto srážky nabyly charakter vášnivého boje při nynější republice, která začala se chovati již úplně nepřátelsky i k samým nejpodstatnějším pravdám křesťanství. Vítězství zůstalo na straně vlády, která za to, že církev klonila se k císařství, mstila se na církvi tím, že ji vyhnala ze všech státních úřadů, které ostatně při úplné nesvobodě církve byly jejími jedinými útočišti. Ve společnosti byla církev vyhnána ze školy a z nemocnice, v departementě ze školní rady. Všecko bylo sekularisováno, laicizováno, náboženský charakter ze všeho byl odstraněn. Církev, odevšad vyhnána, zůstala odkázána jen na kostel, kněz na svůj kostel farní, biskup na svůj chrám biskupský. Jiného pro církev nezůstalo. — Takový poměr byl ovšem velice nepřirozený. Zlé následky jeho zasáhly ale i vládu, a to v první řadě. Vláda zbavila se tak sama znamenité pomoci v příčině mravní vlády nad národem. V tomto vzal vznik strašný rozpor, jevivší se dokonalým úpadkem mravnosti, hlavně v mladším pokolení. Tento rozpor byl tím citelnější, že církev, fakticky odstrčena od vlády, nemohla usmířiti se s nepřirozeným tímto svým položením a začala zařizovati se mimo vládu, hledíc nabýti vlivu na společnost

a národ o své ujmě. Tak nezávisle od vlády jala se zřizovati ve farnostech a dioecesiích své vlastní národní školy, vyšší a nižší ústavy střední, kollegia, university, své ústavy dobročinné. Vyhánána ze všeho školství, zařídila si školy skutečně, aby v nich mohla učití po svém rozumu a po svém duchu. Materialistické (nevěrecké) ideje vládní školy povzbudily církve zříditi pro duchovenstvo vyšší školy vlastní. A tak dělo se v každém ohledu. Církve vyhánána vládou, ustrojila se o své ujmě, svobodně. Jakmile náboženství ze škol státních bylo vypuzeno, pokryla církve celou zem školami svými vlastními. Vyhánána z ústavů dobročinných, ona rozvila neslýchanou dosud činnost v organizaci dobročinnosti ve svých kongregacích. Ve všech těchto nesčíslných nových zařízeních zjevila se církve již mimo každou poddanost, mimo všeliké ohraničení, jako úplná vládkyně svých děl. Ve velkých městech přímo zmizel vliv vlády uprostřed velkolepých zařízení, jež církve na svůj účet zařídila. V Paříži, Lyoně, Bordeaux, Marseilli duchovenstvo klášterní, živící se na své vlastní útraty, zbavilo se úplně odvislosti od vlády, a všechny kláštery a řády jsou u větším rozkvětu, než kdykoliv před tím. — Patrně, že církve z tohoto nepřátelství vládního nejen nijak neutrpěla, nýbrž naopak mnoho získala a stala se svobodnější a mocnější, než jakou byla dříve. Ale veliké a hrozné zlo v tom vězelo, že vláda skutečně přervala s církví všechny svazky, a že vychovávala značnou část občanů úplně mimo zásady křesťanské víry a mravnosti, a hle, to bylo i příčinou, že narodilo se a vychovávalo bylo celé pokolení lidí, jimž není nic svato. Anarchismus ve svém základě jest dítkem právě této systematické a vzdorovitě prováděné politiky beznáboženské, která uvedena na horn a dolu, přinesla osudnou ránu i vládě zosobněné v Carnotovi. Republikánská vláda již začala poznávati svou chybu a v poslední době projevovala náklonnost k sblížení s církví a duchovenstvem, avšak bylo již pozdě. Zlo zapustilo již hlubokých kořenů, než aby bylo lze rázem ho zničití. Hle, strašná škola politiků, domnívajících se, že lze vládnouti národům bez náboženství.“ Tak

ruský list. Nemáme, co bychom k těmto slovům přidali, ač vyznáváme, že mají také trochu platiti za omluvu před západem za to, že v Rusku toto sjednocení církve a státu jest až přespřilíšné. I ono má své stinné stránky; avšak není zde místa abychom o tom mluvili. — O sblížení se republiky s církví nelze dosud nic určitého říci. Jak věci dnes stojí, chce se vláda ochrániti před anarchismem tvrdými zákony proti nim, obmezením svobody tisku a pod. Patrně nerozumí poučení, kterého se ji v Lyoně dostalo. Moudré obmezení špatného tisku jest zajisté dobré. Svoboda zla se umenší, a tím samým i svoboda dobra získá, avšak pochybujeme, že tím lze poraziti anarchismus. Tento jest zlo společenské, zlo v zásadách celých tisíců spočívající, a proto tímto způsobem odstraniti se nedá. Ani socialní opravy tu nepomohou, po nichž tak mnozí volají; ani v nich nevězí kořen zla, zvláště ve Francii ne, kde majetkové poměry jsou ty nejlepší v Evropě a svoboda dle domněni liberálů ta nejširší. Kořen jest jinde. Také Nár. Listy ve svém úvodníku ze dne 26. července to praví, ovšem více z těch pohnutek, z jakých i krajní levice francouzská, socialisté, radikálové a anarchisté proti novým zákonům mluvili, ale v podstatě mají pravdu. Zlo nevyhubí. Kapitalista Perier jen ho zadrží, aby později vypuklo s novou silou. Náprava jest jinde, tam, kde ji vidí list ruský. Že je zajímavý tento hlas, kdo by to popíral. Proto ještě nyní tolik věnovali jsme mu místa.

Zmatenost zásad mravních.

Jakýsi Dr. T. Stejný vydal socialní studii, která sice za nic nestojí, ale stala se poněkud známou pro neomalenost, s jakouž též socialista opsál prý přemnoho věci z katolického autora. Ukázky z této práce byly v Národních Listech a v Socialním Demokrati. V tomto jedná feuilleton z č. 13. o prostituci, a to s takovou otevřeností a takovým tonem, že čtenář rád tu špinu odloží. Jedno však zanechá v něm bolestný dojem, zkalený pojem o mravnosti totiž. Na ukázkou podáváme tyto řádky spisovatelovy: „Každý týden jsou veřejné n . . . podrobeny lékařskému prohlédnutí, jejich ženskou důstojnost co nejpotupněji urážejícímu.“

Dr. Stejný tedy jest toho mínění, že tyto lámy ženské důstojnosti mají. Snad je i pro volební právo těchto žen. K těmto děsivým názorům mravním hodí se jeho zásady o manželství a prostituci, které rozvinul ve feuilletonu N. L. O této napsal zajisté výmluvná slova: „Ovšem je tato neřest skoro stálým průvodcem monogamického manželství, ale v dobách našich...“ A dále: „Smutné tyto zjevy u naší společnosti zaráží člověka vážně přemýšlejícího. Pochopuje, proč a z jakých důvodů mohly vzniknouti hlasy, žádající za zrušení instituce manželské. Ale když jsme hlouběji nahlédli ve vývoj lidstva a poznali jsme veliké ethické a vychovávací poslání života rodinného, „nezdá“ se nám vhodným s návrhem právě zmíněným souhlasiti“. Jestliže takové názory a zásady zobecní, není divu, že na denní pořádek přichází návrhy prozatím na civilní manželství jako v Uhrách. Velice špičaté názory o manželství rozvínoval nedávno v těchže Nár. L. ve více feuilletonech v lákající formě Dr. Durdík. Nemají-li to býti přední strážé vyslané na výzvědy do pole mravnosti při veřejném mínění od oné strany, která civilní manželství ráda brzy viděla by i u nás? Před více lety ani v Uhrách nikomu ani ve snu nenapadlo něco podobného jako teď o manželství. Odkud se najednou našel pro ně přece tak značný počet hlasů? Poklesnutím úrovně mravnosti. Mravný neporušený národ, byť i choval ve svém lůně sebe více individui bezcharakterních a prázdných křesťanských idealů o mravnosti, nikdy by k tomu přijíti nedal. Zajisté, že mnoho bylo příčin, které ho vyvolaly, jako vláda židovsko-zednářská, moment národnostní a j., avšak bez souhlasu národa přece by nebyl možný. Jen holá agitace tu nemůže býti příčinou. Ona mnoho zmůže, ale v otázkách tak vážných přece ne vše. Proto nejhlubší příčinu tohoto strašného sociálního zla vidíme v mravní a náboženské porušenosti národa v zásadách i v praxi. Jest tomu skutečně tak. Sešel jsem se před nedávnem s maďarem, znalcem poměrů peštských jakož i poměrů jiných měst maďarských. Z jeho řeči nabyt jsem přesvědčení, že civilní manželství není násilný akt na národu páchaný — na veliké části jeho ovšem

ano — nýbrž jest přirozený rozklad, jaký v zápětí má zvrácení křesťanských zásad nábožensko-mravních. A proto mám i tu trudnou jistotu, že kdyby u nás někdo jal se bojovati za tyto ideje, nemalý hlouček našel by na české půdě přívrženců. Nápravu v této věci, jakož vůbec veškerou sociální nápravu, může přivoditi jen a jen prohloubení v rozumu a srdci křesťanských zásad víry a mravu. Sociální boj by odpadl pak sám sebou. Toto přesvědčení stává se ve mně vždy jasnějším a jasnějším. Kéž bychom aspoň my kněží všichni poznávali a oceňovali pravdu tuto a dle toho žili a pracovali.

Evangelici a křest. Protestantská synoda kantonu Graubünden-ského přijala, následující příklad Curychu, ne nepatrnou většinou hlasů usnešení, že nadále křest nezbytnou podmínkou příslušnosti ku křesťanské společnosti býti nemá.

Mohou tedy nyní v Graubünden údy evang. církve býti a k „čistému evangeliu“ se přiznávati lidé nekřtění: ovoce svobodného bádání!

Pastoři, kteří pro tuto evangelickou svobodu „nekřtu“ hlasovali, vzdor tomu ujišťovali, že sobě křtu sv. váží. Bylo by zajímavé věděti, zač vlastně křest sv. považují. (Vaterland č. 198. r. 1894.)

Zpověď katolíků ve světle Pravdy. Napsal V. M. Váchal. Nákladem knihkupectví Cyrillo-Methodějského v Praze. Cena 60 kr. — Úhledná takto knížečka malého formátu, ale skoro 200 stránek může vykonati mnoho dobrého, najde-li rozšíření, jehož všim právem zasluhuje. Pan spisovatel, který v ní ukazuje znamenitou sečtělost přiváděje a dotvrzuje svá udání početnými citáty z knih nejrozličnějších, často znamenitých, nešetřil patrně ani času ani pile, aby podal práci, již s užitkem může čísti kněz i laik, vzdělanec i muž prostý. Proto vítáme ji s radostí! Látku rozdělil si spisovatel na tři části, kterým předdeslal úvod o hříchu. Tak ovšem učiniti musil, nebo nutnost zpovědi vyplývá jen z vědomí, co jest hřích, a jaké jsou jeho následky. V oněch třech částech pojednává o tematech různých, z nichž každá podává dostatek látky jak ku kázání, tak i k rozjímáním a úvahám soukromým. Všecky vynikají pěknou

přesvědčivosti, bohatosti příkladů, jasnotou a časovostí. Rozebíratí je nedovoluje nám ovšem ani místo, ani směr našeho listu, avšak doporučovati musíme knižičku vřele. Pan spisovatel neustane zajisté, nýbrž podobným způsobem zpracuje nám ještě mnohý jiný předmět víry. Jest to asi ten nejvhodnější způsob, jakým kazatelům a katechetům lze podati mnoho sebrané látky, laikům pak pěkného a přesvědčivého poučení ve věcech víry. Kázání nelze vždy laikům doporučovati, ale podobné úvahy vždycky. Na jedné straně povídka, na druhé podobné úvahy v úhledné knižce sestavené jsou s to, aby veleplatně napomáhali k náboženskému probuzení lidu. Nebudiž nikdo líný u rozšiřování podobných knih, zplodila je potřeba doby.

Ochraňujte dítky Boží. Zásady pro vychování křesťanské mládeže. Zčeštil P. J. Hejtmánek. V Brně. Cena 20 kr. Není to kniha veliká, ale jest obsahu bohatého. V 18 úvahách podávají se tu rodičům zlatá zrnka vychovavací, která by neměla zůstatí ne-

povšimnuta. Bohužel, že podobné knihy nejsou dle chuti moderního světa řídícího se jinými zásadami. Ale mnoho, velmi mnoho dobrého podávají úvahy tyto. To nebyl jen obyčejný spisovatel, který je psal, to byl muž znající nejen bohovědu, sv. Otce, ale i život, život ve všech jeho stránkách. Kdykoliv něco podobného čtu, pociťuji vždy velikou úctu před spisovatelem, který s velikou pílí a učeností podjal se díla jistě záslužného a časového, ale nikdy neoceňného. Byla doba, kdy zásady v knize obsažené uváděly se v život, a knihy podobné byly slavné jako spisy Komen-ského, jemuž se vyrovnají. A bylo dobře. Tenkrát nebylo anarchismu ani pessimismu života jako zjevu socialního. Kéž by opět byly čteny a v život uváděny. Zkus to, čtenáři, přečti pozorně jednu úvalu a uvažuj o ní. Přisvědčíš jí. To, cos nejasně cítil sám, jsa vychovatelem nebo otcem, zde psychologicky jasně a logicky správně uvidíš před sebou vysloveno. Ten, kdo to dovede, zasluhuje, aby pilně byl čten.

D r o b n o s t i.

Jakými jsou upírači Boha.

Tento druh lidí rád se nazývá silným pokolením, silným duchem, ale lehkověrnějších a pověřivějších lidí nad ně není. To potvrzují dějiny nynější nevěrecké doby, to dokazují i různí národové země.

Doby ztratily starou víru a Boha vyznamenávají se temnou pověrou a směšnou lehkověrností.

Hobbes, který v 17. století pomáhal víru v Boha podkopávati, ze strachu před strašidly nezůstal nikdy v noci bez světla. Diderot, světoznámý nevěrec

opustil stůl ihned, jakmile počet osob při něm obnášel třináct. On a jeho soudruh d'Alembert skálopevně věřili čarám. Markýz d'Argeus, dvorní atheista Bedřicha II. ulekl se na smrt, když při stole slánka se převrhla. Bibliotékař národní knihovny pařížské vypravoval hraběti Partalovi, ministru kultu Napoleona I., že krátký čas před revolucí jenom knihy o snech, lhádních, kouzelnictví se žádaly. A právě ta nejhorší města v ohledu náboženském: Nový York, Paříž, Brussel, Berlín, Frankfurt a p. holdují nejvíce pověře.

Obsah „Obrany“ :

Brněnský sjezd. Fr. Žák. — Protestant a Encyklika o bibli. Fr. Vaněček. — Pralesem Africkým. Dle různých zpráv píše Ant. Vetešník. (Pokr.) — Feuilleton z cesty po Rusku. Discipulus — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václav Kotrba, odpovědný redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperátor na Král. Vinohradech.

Brněnský sjezd.

Účastníci brněnského sjezdu dávno již se vrátili, ale dojmy, jakých na něm zažili, nevymizí tak hned z paměti jejich. Tak mnohý s nedůvěrou na něj jel, nevidá nikde a zvláště ne u nás v Čechách žádné pro něj agitace, žádné systematické práce. Bude katolický sjezd; přijedte, bude-li vám lze. To byla celá agitace. Vyhlédnutí slavnostní řečníci a dáno jim thema, a ani slova více. V Brně ovšem pracovalo komité obezřetné a výtečné, ale jen po stránce theoretické připravující a rozdělující práce. I tázal se tu mnohý: jak to dopadne? Neudělá-li první katolický sjezd český fiasko v zastoupení svém i vědeckém i číselném? Obavy ty rostly, když na komando liberalní strany všecken svět jal se proti němu bojovati, nebera na zbraně ohledu nižádného ale přijímaje každou perfidii za vítaný prostředek, každou brutalnost a každý klacek za dovolené. Mnozí hubovali: neměli jste ani začínati; jiní raději ujeli a účastenství odřekli; jiní šli, ale s obavami a se sklíčeností. A nyní? Onino se buď za svou neznalost nových proudů v kleru a lidu stydí, nebo své nedůvěřivosti, která je od sjezdu vzdálila, litují, tito vrátili se s takovým nadšením, tak unešení velkolepostí sjezdu, že nemají slov, aby jej vylíčili. Jeden z nich pravil: referáty v komisích byly tak skvostné a vesměs výborné, že tak, jak byly čteny na sjezdu, mohly by přednášeny býti v akademii francouzské. Slavnostní řečníci mluvili tak výtečně co do obsahu a s takovou vzácnou výmluvností, že nelze si vůbec nic dokonalejšího mysliti, pravil zase jiný. Zevní lesk sjezdu byl oslňující, vyprávěl třetí, a líčil se slzami entusiasmu to shromáždění, ty průvody a p. Krátce: všichni účastníci sjezdu jsou jako u vytržení, že ani nepocítují potřebu vystoupiti proti těm liberalům, kteří ani teď neustávají namlouvati svým věrným, že sjezd byla konference kněží bez laiků a intelligence, že byl politickým protestem proti straně lidové, že byl přece jen koaliční a p. a p. A kdo z těchto účastníků brněnského sjezdu zajel si ještě na posvátný Velehrad, kde zapuštěná před nedávnem myšlenka cyrilomethodějská a slovanská do země vyrostla v obrovský strom;

kdo z nich viděl na eucharistickém tom sjezdu ty tisíce bohoslovců, akademiků, kněží a lidu ze všech končin katolických Slovanů: z Ruska (haličského), z Polska, Bukoviny, Slovenska, Bulharska a j. a j. jak kochali se a s vzrušujícím nadšením se napájeli slovanským a katolickým duchem: ten poznal a na své oči viděl, co naši liberalní kosmopolité se svým cyrillomethodějským praporem, svázaným ruskou řečí, byzantinismem a pravoslavím, viděti nechťi a o čem bohužel i mnozí naši vůdcové neví: že v kněžstvu a lidu to věře, že v něm probouzí se cit, který nejasně sice ještě ale mocně protestuje proti onomu lžiliberalismu, který národy okrádá o víru a charakter, o národní typ a křesťanskou mravnost, který vede je do boje o život a s úšklebkem židovské frivolnosti poutá jej hnusnými okovy kapitalismu. Ano lepší duše lidu se probouzí, on cítí nebezpečí sobě hrozící a vidí svou spásu: kříž a jeho zásady, a proto tak jásal na brněnském sjezdu. proto tak horoucně se chvěla duše jeho na posvátném každému Čechu Velehradě. Nebýti tohoto proudu v kněžství a v lidu, sjezd brněnský byl by býval chladnou konferencí několika nadšenců nebo štrebrů, chcete-li, byl by býval projevem jistých politických zásad, ale nebyl by sjezd lidu a sjednoceného s ním kněžstva. Jaké štěstí, že toto vniterné hnutí lidu nezůstalo nepovšimnuto! Kdyby bylo nenašlo porozumění a obětavosti v církvi, bylo by se obrátilo jinam, snad se i převrátilo a zvrhlo ve hnutí zlé, jako v Čechách se to stalo. Pevně doufáme, že ti, kteří ho poznali a se ho chopili, začez vděčný národ bude jim jednou děkovati, nepustí ho více z rukou. Zvláště myšlenka Velehradská zasluhuje nejvýtečnějšího pěstění, jelikož jest to nejskvostnější myšlenka, která má moc nesmírnou, pro národ náš husitský a pro slovanů vůbec neocenitelnou; pro katolický sjezd český nemůže byti ladhnějšího zakončení, jako pouť na Velehrad. Kam ale my půjdeme, až r. 1895. slaviti budeme sjezd v Čechách, v Praze nebo v Hradci nebo v Budějovicích? Naši liberalové a odchovanci stranické historie, založené a vypracované na základě zásad protestantských, budou putovati k pomníku Husovu; a Hus soudě po posledních projevech a vyobrazeních je už úplným evangelíkem. Kam půjdeme my? Vzbudte českou myšlenku Velehradskou a Hostýnskou, máme ji svrchovaně zapotřebí.

Vzdálili jsme se poněkud od předmětu, ale nic to nevádí. Snad naše slova povzbudí některého z našich čtenářů, aby nám o pronesených tu myšlenkách napsal úvodník. —

To je radost že jsme tu ještě! A jakou ještě má víra v lidu moc! Ani jsme to nevěděli, až nám brněnský sjezd otevřel oči. Příjemné to přesvědčení. Kéž následuje mu ne odpočinutí, ale zdvojené úsilí v práci a životě. Není pochyby, že stali jsme se sebevědomými. Lidové Noviny pranýřují účastníky sjezdové, a odhalují udivenému světu, že všecka intelligence moravská byla na sjezdu. Lidovým Novinám zůstala ona intelligence, která o těchto účastnících psala: netopýři jedou. Gratulujeme lidové straně; má to intelligenci! Netopýři jedou!

Někoho tato strašná mravní porážka strašně mrzí, a vyhlašují nyní sjezd za politickou frakci proti „lidové straně moravské“ namířenou. Ani nám ne napadá, pánové. Zcela nezasloužená čest, již s díky odmítáme. Náš sjezd byl něco více.

Mluvíti o mravněnáboženském vlivu sjezdu, jest vlastně zbytečností; každý účastník cítil ho, když po tři dny bouřila v něm krev nadšením ná-

boženským a vlasteneckým. Kéž by tak nezapomenutelný Sušil byl přítomen, tu by viděl, jak to jeho slavné heslo, které srdce dává vlasti a církvi, se uskutečňuje. Však i ten sjezd brněnský jest zajisté ovocem i jeho ducha, jež žákům svým vštípil. Z něho jakož i z jeho velebného zakončení na Velehradě zněla nesmrtelná sloka nesmrtelného učence církevního a vlastence:

Dvě krásy spanilých duší mé ovládnulo stánek;
Zemská jedna, druhá s výšiny posla nebes.
Církev a vlast — ty v mojich milují sestersky se nádrech;
každá půl, každá má moje srdce celé.

Naši liberalové praví, že sjezd nebude mít významu a vlivu, nýbrž že následky jeho se ztratí jako vlny vzniklé kamenem. Něco na tom pravdy. Mladočeši jeho resoluce nepřijmou a koalice je také nemůže přijmouti, protože jsou protikoaliční. Ale to také není jejich první účel. Již na tom dosti, že jsou formulovány. Jsou základem, na němž se bude dále pracovati; dávají liberalům mimo to na uvážení: Učte se z nich duchu, který lidem vane. Prozatím nám stačí, když můžeme říci: jsme tu, páni liberalové, kteří potíráte zásady křesťanské, my i naše křesťanské zásady, jsme tu. To báječné nadšení, které věru bylo s to, aby účastníky obrodilo, Pán Bůh nám přidal. Měl zajisté sám ze sjezdu radost a žehnal mu. Však ale i v mnohém jiném ohledu nezůstanou resoluce sjezdové mrtvými. Uvedeme příklad. V sekci pro umění a vědu učiněn a přijat návrh páně Lehnerův, aby zhotoven byl katalog uměleckých památek církevních a hleděla se zařizovati musea pro církevní umění. Jak velkolepá myšlénka! Viděli jsme v Rusku církevní archeologická musea a dovedeme šťastný ten nápad posouditi. Církevní museum, toť znázorněné kulturní dějiny lidu. A katalog památek? Toť skoro jejich dějiny. A myšlénka ta, jak se nám praví, již se uskutečňuje. Jeden farář prý hned po odjezdu zaslal do budoucího musea církevního dva obrazy ze čtrnáctého století.

Největší starosti činí našim pánům liberalům vzrůstající nebezpečí, že utvoří se zvláštní strana s programem křesťanskosocialním. I „Politik“ viděla by v tom stranu proti sobě. Zdá se skutečně, že k tomu musí dojiti. Dosud takové strany ve skutečnosti není, jsou tu na Moravě katolickopolitické jednoty, které však dosud za zvláštní politickou stranu považovati nelze, poněvadž až dosud tvořily více theoretického napomínatele našich zástupců co se týče záležitostí náboženských, kulturních a socialních. Ale nelze neviděti, že podklad k utvoření se křesťanské strany s programem i politicky jasně vysloveným tu jest, takže utvoření její nemohlo by býti více tak obtížné. Stane se tak? Nedá se upřiti, že liberalní hnutí stále víc a více odchyluje se od zásad křesťanských. „Omladina“, pokrokářská strana, kterou mladočeši považují za oprávněnou, pokud se nevymkne jich vedení, jsou toho důkazem přeusmílným. Náboženská vlastně protináboženská tato strana vrhá stíny vážné. Mladočeši pak sami, vyslovivše se pro civilní manželství postavili se na půdu také čistě protikřesťanskou. Strana konservativní, která na náboženství přímo neútočí, nehájí ho také; a činí-li tak, nebere k tomu důvody náboženského přesvědčení, tedy ty hlavní, nýbrž užívá nahodilých, vedlejších jako vlasteneckých nebo kulturních a p. Ani jednou nevyslovila se proti civilnímu manželství z důvodů náboženského. Když tedy věci tak se mají, když tvoří se politické partye přímo s náboženským či vlastně protináboženským pro-

gramem, když nikdo zásad náboženských na poli politickém nehájí, což divu, že vždy víc a více sbírají se už i lhostejní katolíci k utvoření strany vlastní. Půjde-li tento proud protináboženský dále, strana křesťanská se utvoří. Nemůže o tom býti pochybnosti, nebo stane se prostě nutnou. Sjezd brněnský ukázal, že půda k tomu jest. Nechtějí-li ani Mladočeši, kteří se dušují, že jest jim náboženství velmi svato, utvoření se této strany křesťanské jako strany s politickosocialním programem, nechtějí-li tomu ani staročeši z „Politik“, tak ať obrátí v ohledu náboženském, a ona stane se ihned zbytečnou. My politiku do náboženství nevnášíme, jak opět se nám vytýká; to činí někdo zcela jiný. My nuceni jsme, jsouce ustavičně vyzýváni a vidouce blížící se nebezpečí, vystoupiti do pole, na kterém se proti nám bojuje. To jest poučení, které brněnský sjezd dává našim liberalům.

Než musíme končiti; není více místa. Máme před sebou celou haldu výstřižků o tom, jak „slícně, krásně, vzdělaně, pravdivě, atd.“, psaly liberalní listy před a po sjezdu. Chtěli jsme o tom mluvit, jak předešle jsme slíbili, ale neprozřetelné naše péro zavedlo nás maně jinam. Budiž. Svůj článek koučíme svrchu naznačenou myšlénkou: „Hledá se česká velehradská myšlénka“.

Fr. Žák.

Protestant a Encyklika o Bibli.

(Dokončení.)

Sám věřící P. Ignatius i v tomto nadšeném listě sdílí jeden předsudek od protestantů šířený. Poukází k němu poněkud obšírněji, neb jest to věc dosahu velikého a nestačí pravdu jednou toliko konstatovati, ale stále opakovati, protože i lež stálým opakováním se udržuje na povrchu.

Ignatius píše: „obraz se změnil“ — ovšem dle rozumu a tradic protestantských, jest všeobecný náhled, že reformatoři bibli ku cti přivedli a jakoby církev si nevážila dosti knih Sv. Jediný koncil tridentský — vatikánský a poslední encyklika stačí ku vyvrácení této nepravdy. Jsme již však tací Tomášové, že chceme míti vždy makavé důvody. Proč bychom jich nedali několik, když jich máme na tisíce?

Při sněmu tridentském 1545, kdy tisk ještě nebyl tak zdomácnělý, bylo jen latinských vydání bible již přes 100! Tyto bible ovšem byly tištěny s povolením papežským a ne královským jak se tisknou bible anglikánské. Tehdy skoro každý kdo uměl čísti, uměl čísti v latině. Však mohl by se kdo ptát, co bylo učiněno pro neznalé čtení latinského? Každé Museum většího města dává odpověď, nebo čtá několik vydání Písma sv. v jazyku lidovém, v angličtině, němčině, češtině, frančtině atd. a to vše již v době před tak zvanými reformatorij — a za tím účelem byly bible vydány v jazyku lidovém, aby byly od lidu čteny. Ale před 400 lety před reformací nebylo ještě tisku a bylo třeba učiti lid obsahu Písem. Čtení bylo vzácností a rukopis drahou, cenným pokladem a přece evangelium bylo potřebou. Kterak zde vyplnila církev své poslání ku všemu lidu? Kameny a dřevo dávají církvi skvělé svědectví.

Ve městě Amienu, kdež kathedrála stála staletí před reformací bylo 10.000 ze dřeva řezaných figur, které lid nazýval „biblí amienskou“. Tyto figury představují děje Starého a Nového zákona všem i lidem čtení neznalým. Málo by však prospěly figury, kdyby nebyl ze slyšení znám obsah Písem Sv. Tak samo dřevo svědčí ve prospěch církve. Dřevěná bible amienská byla dokonána r. 1509, tedy dlouho před „reformací“ Luthrovou.

Tak prve než byl zdomácněl tisk církev hlásala „bibli“ sochami a obrazy, jimž kázání byla výkladem. Můžeme stopovati bibli až do 2. století v katakombách. Z čehož vysvítá, že úloha církve katolické ohledně bible nedoznala žádné změny, jakou se zármutkem lze pozorovati u protestantů.

Poněvadž jest již řeč o bibli a církvi nebude od místa znova připamatovali staré pravdy — s jakou horlivostí církev se chápala tisku, aby pomocí jeho lid pokřestanila.

Tisk s pohyblivými typy pochází z r. 1441 tedy 42 léta před Martinem Luthrem. Vizme z dějin, jak přijat byl tisk od církve.

Kartusianský mnich Werner Rolewinck r. 1474 pozdravil vynález tisku následovně: „Umění tiskařské v Mohuči nalezené jest umění uměn, je věda věd, jehož pomocí svět byl obohacen a osvětlen drahocennými poklady vědy a moudrosti dosud skrytými. Nekonečný počet knih, které dosud byly známy několika studentům v Athénách a v Paříži, jsou nyní rozesety tímto uměním mezi vším lidem, národem a jazykem. Tak mluví přísný mnich.

Bernard Witte, dějepisec z řádu benediktinského mluvil o umění tiskařském: „že nebylo nikdy ve světě umění vzácnější, chvalitebnější, užitečnější, světější.“

Jiný souvěkovec Jakub Wimpheling psal: „My Němci nemůžeme se chlubit žádným vynálezem tolik jako tiskem, který nás povznesl ku novým pokrokům v křesťanském učení, v božské i lidské vodě a tak se stal dobrodincem všeho lidu.“

Stará kronika Koelhoffská praví: „Jak veliký prospěch a štěstí působí, kdož pomáhají aneb tisknou knihy.“

Nové umění tiskařské se rozšířilo s úžasnou rychlostí a s nábožnou horlivostí — ne jak obchodnická špekulace, ale jako prostředek ku šíření katolické pravdy. Seznam 1000 tiskařů, kteří mezi rokem 1462—1500 tištěli — se zachoval. „Jako dříve křesťanští misijníci“ — píše Wimpheling — „tak nyní vyučenci nového umění jdou z Německa do všech zemí a jich tištěné knihy stávají se — hlasatelé Evangelia, kazatelé pravdy a vědy“. (Dnes by ovšem Wimpheling tak nepsal — nebo tisk se zvrhl.)

„Jako mnoho všechny třídy lidské společnosti děkují tisku“ — tak psal r. 1487 lékař Adolf Occo biskupu Augsburskému.

Zejména církev vážila si tisku jako výtečného prostředku ku vzdělání a povznesení lidu. Biskup Rudolf ze Scherenburgu a Vavřinec z Würzburgu udčlovali odpustky prodávacům a rozšiřovatelům knih tištěných jako na skutek velmi záslužný a Bohu milý. Berthold, arcibiskup mohučský mluvil o: „božském umění tiskařském.“

První tiskařský lis postaven byl v Itálii v opatství benediktinském ve Subjaco od Konráda Sweyheyma a Arn. Pannartze, odkud se rozšířil do Říma pod zvláštní ochranou papežskou. Linde — dějepisec tiskařství — čítá, že v 7 letech vydali na 124 millionů tištěných stran.

„Bratři společenského života,“ k nimž patřil i blahoslavený Tomáš Kempenský měli lis tiskařský ve svém domě v Rostocku a vydali první knihu r. 1476, kdež mluví o tiskařství jako „paní umění a dobrodiní Církve“ a nazývají se kazateli ne slovem ale tiskem.

„Bratři společného života“ v Bruselu ve svém konventním domě zřídili lis a pracovali zde již v letech 1476—1484.

V Augsburgu v benediktinském opatství, zřídil opat Melchior r. 1472 tiskárnu. V Erfurtu opat Gunther za pomoci jiných klášterů zřídil r. 1479 tiskařský lis. Maurus Feyerabend z opatství Ottobeuren psal r. 1479: „v témž čase nesmrtelný opat Leonhard za přispění učeného Ellenboga postavil lis tiskařský v klášteře svém, kdež mimo Marka Elenda, mnicha z Füssenu, toliko mniši domácí zaměstnáni byli.“

Lehce se píše o tisku, že byl zničujícím kladivem papežství, ale důkazy! Zde jsem jen několik důvodů podal — jak váženo bylo umění tiskařské v církvi a zejména v klášteřích. Protestanté pak mluví, že oni dovedli

tisku ocenit, ač již v roce narození Lutrova 1483 italští dominikáné v klášteře florenském vydali přes 70 knih! Mnichové rozšířili tisk i v krajinách východních, tak mnich Makarius r. 1494 v Cetyni tiskl benátskými krásnými literami, k čemuž pomáhal Jiří, vévoda černoohorský, jako vévoda Božidar Srbský v Srbsku.

Dle Falka mimo tyto a jiné četné klášterní tiskárny — v Clugny 1493 — Sv. Michala Op. v Bambergu, v Barceloně (1489), františkánskou v Southeimu u Frankfurtu (1511), v Lyoně (1517), praemonstratskou v Magdeburce (1504), v opatství Lautenai v Britanii (1480) ve Valladolidu — Montseratu, Benátkách atd. atd. — uvádí jmenovaný Falk celé řady tiskáren, kteréž založilo duchovenstvo světské ku př. v Miláně, Florenci, Neapoli, Tridentu, Basileji, Catalonii, Metách, Mohuči atd. Kardinál Turrecremata r. 1466 a Caraffa r. 1469 pozvali věhlasné tiskaře německé do Říma kdež do r. 1475 věčné město čítalo 20 tiskáren, v nichž do konce století 15. vydáno bylo 925 děl! Kde byli tehdy deformátoři?

Když se Lutr narodil vyšlo již přes 100 vydání biblí latinských mimo bible v řeči národní jako bible se 100 ilustracemi od Wolgemutha a než nastala deformace Lutrova ne méně než 19 vydání biblí v němčině bylo a jak cituje Jansen vyznívalo napomínání spisovatelů: „Čtěte zbožně a pokorně ve sv. Písmech jak jsou nyní rozšířena četně v řeči německé a můžeš je koupiti za málo peněz.“

Vydavatelé bible kolínské dodávají, že proto dali do bible ilustrace, aby pozornost čtenářstva pro biblí se tím více vzmáhala.

Tato kolínká bible vyšla v l. 1470—80! V době kdy tolik bylo vydání biblí — praví předsudek protestantský — že přivedl Lutr a deformátoři biblí ku cti!

Posudky protestantů českých o Encyklice biblické uváděti nebudu, protože je přinesl katol. denní list ve výtahu. List Ignacia však mám za zjev, který zaslouží býti rozšířen co nejvíce. Frant. Vaněček.

Pralesem Africkým.

Črta ze života missionářů na Sambesi. Dle různých zpráv vypravuje ANT. VETEŠNÍK.

(Pokračování.)

V prvních dnech nakládali s ním dosti šetrně. Však brzo dali na jevo své pravé smýšlení. P. Vehla měli, jak záhy poznal, za nějakého loupežníka. K tomu přiváděl je jeho zanedbaný zevnějšek a roztrhané šaty, které na něm visely již jako cáry. Proto shodli se všickni na tom — P. Vehl bude veřejně popraven. Jednou vyslovené domněnky způsobilo rozhořčení a nejkrajnější nenávist. A kdyby snad byla přece nějaká pochybnost o jeho osobě, tuť vržené kostky ji odstranily a dosvědčily: běloch ten musí umříti. Tamnější Kafrové užívají 16 prkének, ve čtyry řady po čtyrech rozdělených; všecka jsou pak rozličnými zářezy a podobami znamenána. Při důležitých předsevzetích, jako bylo jednáno o P. Vehla, má-li totiž žíti, nebo ne, vezmou všech 16 prkének do obou rukou a rozhodí je před sebe. Z počtu znamenáných stran a obrácených vyplývá rozsudek. Touto hrou strávili celé půldne, zabývajíce se stále a jen osobou zajatého missionáře. Jedenkrát dovolil si P. Vehl králi učiniti poznámku, jak kousek dřeva může říci, zdali on je dobrý či zlý člověk? Bůh přece dal člověku rozum, aby právě od nepravého, dobré od zlého rozeznával. Všickni okolostojící divili se upřevše na chvíli zraky na něho, pak usmáli se, jakoby usoudili, že rozum bělocha na takové věci nestačí a jeden z vykládačů docela předhodil: sa ka naka, t. j. pyšný člověk. —

Jitření proti jeho osobě bylo patrné. Náš missionář pozoroval, jak scházejí se často do hromady a uhodl také, že se v těch radách jedná jen o něm.

Však patřičný důvod nemohli nalézt. Jediný, který měli, byl: On umlungu (běloch) a proto musí zemřít. Tak usoudili nejen domorodci, ale i cizinci, kteří sem v ten čas přibyli. Osud tedy byl zpečetěn. Smrt! Poprava! P. Vehl i tu nejevil žádné bázně. Pro věrného učeníka Kristova smrt pozbývá své těžkosti a vši své hrůzy.

Jednalo se nyní o den popravy. 13. září bylo hlasitě obci provoláváno: „Vaš (tak jej totiž nazývali) bude zabit.“ —

Od té chvíle byla chata zajatého missionáře opět a opět četně obklopována, však ne již zevlujícími zvědavci, ale zuřivými trýzniteli.

P. Vehl vynesemím rozsudku byl vydán libosti a potupě mladým i starým, mužům i ženám, starcům i dětem. Nejhorší chvíle nastávaly za večera, kdy všickni kolem chatrče táhly, křičíce a povyk činíce, v to zpívající válečný zpěv.

P. Vehl připravoval se ke smrti. Připravoval se vážně, srdnatě. Nejevil pražádné bázně. V duchu viděl sice všechny ceremonie při popravě, avšak věděl, že to jest přece jen smrt, kterou přišel do Afriky, jako věrozvěstec, podstoupit.

16. září odpoledne, když na modlitbách a rozjímáních trval, přišel k němu v průvodu 20—30 oděných vojáků pohlavár. Napřed kráčel muž s tyčí, na jejíž konci list papíru připevněn byl. P. Vehl očekával, že to psané vyhlášení o jeho smrti. Pohlavár poručil, aby missionář list z týče sejmul. Stalo se! Pohledl, četl, — anglický to list. Jakýsi gentleman dověděl se, cestuje touto krajinou, o osudu P. Vehla a nabízí mu v tomto psaní veškerou svoji pomoc! Ó Bože! Jak nevyzpytatelný jsou cesty Tvoje! Ty neopouštíš svých věrných.

I oznámil ihned pohlaváru, že ho tu nesmí více zdržovati, neboť o jeho zajetí se všude kolem ví. — Nastaly zase porady, házely se opět kostky s obyčejným zase výsledkem: musí zemřít. Je běloch! A aby snad kořist jim nebyla přece odňata, byla poprava určena již na večer toho dne. Paprslek naděje na vysvobození roznítil velice domorodce, proto usilovali o brzké popravení. Však přece po úradě bylo dovoleno P. Vehlovi napsati list těm, kteří se o něho zajímali, aby věděli, kdy, kde a jak zemřel. Papír měl, totiž prázdnou stranu právě obdrženého listu, inkoust nahraditi musila krev z levého palce, který bylo třeba naříznouti a péro zhotovit si z rákosí. List napsal a hned také odeslal. Byl připraven úplně, ani se mu nezdálo, že za několik hodin bude veden na popraviště. — Však Kafrové nečinili dosud žádných příprav. Snad poprava bude odložena. Byla. Večer sám pohlavár mu přinesl porci lepšího jídla, což svědčilo, že poprava bude na úsvitě. —

Kolem poledne druhého dne — 18. září — měl P. Vehl nastoupiti cestu poslední na veřejné velké prostranství. Vše již připraveno, před chatrčí pestrébarevní Kafrové v celé své výbroji čekají na něho. I padl posledně na svá kolena a děkoval Bohu za tu velkou milost, milost mučednictví. Skončil poslední svoji přípravu a nastoupil cestu. Když přišli na místo, přišel mu vstříc pohlavár a několika slovy mu oznámil, že musí zemřít. Tu byly shromážděny celé massy černochů, všeho stáří a pohlaví, ve válečné parádě i bez ní. Všecky vedla sem zvědavost, spolu i zuřivost, aby viděli a pokochali se v tom že běloch umřít musí.

Běloch, jehož rod ubohé Kafry stále hlouběji a hlouběji do lesů zatlačuje, země jejich dobývá a ohněm lidí a zvěř usmrcuje, — měl býti za všechny ty bělochy usmrcen. P. Vehl došel k místu. Obrátil se k lidu a ke králi a pokud znal řeč domorodcův, promluvil k nim několik slov. Zvolal hlasem po celém prostranství slyšitelným: „Králi, lide! Vy mne chcete usmrtiti. Ale já vám pravím, že jsem přece dobrý člověk, nikoliv zlý. Nic špatného jsem neučinil a vy sami mi nemůžete nic vytýkati. Není to pravda? Já přicházím přímo z Evropy do Afriky, abych se tu stal apoštolem Kafrů. Chci vás učit o velkém Bohu v nebesích, chci vám Jeho nejsvětější zákon zvěstovati a tak cestu k vaší blaženosti ukázati. Zabijete-li mne, zabili jste pak poslance vel-

kého Boha v nebesích; nebojím se smrti, neboť zabíte-li mne, obdržím od velkého Boha hojnou odměnu, vás však bude velký Bůh trestati. Králi a lide. Mluví vám pravdu, na vás nyní je: spravedlivě a velkomyslně jednati.“ Skončil.

V tomže okamžiku slyší anglické oslovení. Gentleman! Týž, který zaslal P. Vehlovi anglický list a od něhož obdržel list krví psaný. Nemeškal, ihned se vypravil s lidmi svými, aby v čas přibyl na místo. Pohlavár vida v této neočekávané chvíli Angličana a lidi jeho, nechtěl ani připustiti, aby s P. Vehlem rozmlouval. Však rázný gentleman neustoupil a jal se hned vyjednávat s pohlavárem samým. Pohlavár však byl od svých stále popouzen k odporu. Konečně, jsa dle všeho donucen výhrůžkami gentlemanovými, ač nerad a s roztrpčenou tváří zajatého missionáře propustil na svobodu. Ihned opustili neblahé místo. Před vesnicí stáli připraveni koně i vsedli na ně a o závod s větrem hnali se ku předu. Rty vysvobozeného missionáře šepotaly nová díkůčinění velebnosti Boží.

Kolem deváté hodiny, po šestihodinné prudké jízdě, přibyli šťastně k vozu statečného ochrance. Silný pokrm byl hned připraven. Tu P. Vehl po 44 dnech poprvé okusil maso. Gentleman, který jako zázrakem vysvobodil P. Vehla, jmenoval se Robert Rozby a měl v Southenbergu v Transvaalu své bydliště. On také i nyní věnoval missionáři veškeru pozornost. Zaopatřil ho potřebným oděvem, pečoval o to, aby se P. Vehlovi po tak neslýchaných blouděních a vysilujících dnech v zajetí dostalo náležitého zotavení. Kafrové litovali velice, že jim oběť jejich tak neočekávaně ušla. A také následujícího dne pět nebo šest černochů i s pohlavárem ukázali se nenadále na blízku vozu. Hledali příležitost, aby se P. Vehla zmocnili. (Dok.)

Feuilleton z cesty po Rusku.

Proč se stali Čechové na Rusi žijící pravoslavnými.

O Čechách na Rusi psal jsem v předloňském ročníku „Vlasti“. V časopisu katolického Duchovenstva za rok 1891. napsal o nich několik statí lehkého obsahu Dr. Mrštík, vzav k tomu látku z pravoslavného českého kalendáře prof. Jareše za rok 1888. Maje zkušenost vlastní a mnoho látky o tomto předmětu, vrátím se k němu, abych zevrubněji o něm pojednal. Přítomné řádky mají býti jen feuilletonem a dotýkati se jen otázky, proč právě Čechové v takovém množství, takřka hromadně, stali se pravoslavnými, když jimi nestávají se ani Poláci, ani Němci, ani Lutyši, ani kteříkoliv jiní národové různého vyznání.

Ó, co jsem za to na své cestě zakusil předhůzek, potup, hany, opovržení! Bá! jsem se již skoro vydávati se za Čecha na farách katolických, zvláště ovšem polských. Uvedu příklad.

Největší počet českých odpadlíků čítají gubernie kolem Kijeva, zvláště gubernie Volynská. Podle statistiky generála Ritticha, jak ji prof. Jareš v svrchu uvedeném kalendáři uvádí, prý asi 30 tisíc jich žije v této části Ruska. A ti z velké části stali se pravoslavnými.

Po zkušenostech, jakých jsem nabyl, nechtěl jsem tedy ani na polskou t. j. katolickou faru jíti, věda, co mne tam čeká. Ale žádost sloužiti mši sv. a touha poučiti se o Čechách ruských u samého pramene, zvítězily ve mně konečně přece. Rozhodl jsem se, že příslušnou návštěvu učiním. Jak dopadla, laskavý čtenář ihned se dočte.

Bylo to v době, ve které katolíci ruští slaví oktavu Božího Těla, když přibyl jsem do Kijeva. Šel jsem tedy, jakož všady jsem činíval, nejdříve do chrámu katolického. Katolický chrám Kijevský stojí na krásném návrší a svou mohutností činí dojem velice slušný, ba znamenitý. Jest prostorný, tak že

může pojmuti jistě několik tisíc lidí, čistý a se vzorným pořádkem. Je ihned patrné, že starají se o něj ruce věřící a pečlivé, ač zvláštním bohatstvím se nevyznaávají.

Když jsem tam asi k 6. hodině vstoupil, seřaďoval se po kostele právě průvod. Mužové nesli prapory, dívky a slečny obrazy a sochy. Ihned jsem poznal, že zvyk nositi obrazy na tyčích, který odpovídá více způsobům ruským, našel si cestu i do kostelů katolických. U Rusů jest kult obrazů, jak známo, nesmírně rozvit, i není tedy divu, že katolíci ruští přispůbili se poněkud tomuto zvyku, ačkoliv jen mírně a v mezích odpovídajících našim o tom názorům. Jest to ostatně správné a dobré. Průvod, který se konal jen kostelem, se mi zamlouval; také pobožnost byla vroucí. Než o tom jindy. To jen tak jako úvod prozatím povídám. Ta vroucí zbožnost, kterou jsem tu viděl, mne přivedla k rozhodnutí, že přece zdejší kněžstvo vyhledám a za povolení ku sloužení mše sv., a za informace, po nichž jsem toužil, požádám. Činil jsem tak vsady. Ku každé mši jsem dostával rublovou intencí od lidu. od kněží pak často několik najednou, tak že jsem si jich i domů přinesl nemálo. To ale opět jen tak mimochodem.

Když jsem pozoroval, že pobožnost blíží se ku konci, zašel jsem si do sakristie, abych tam pozeptal se po faráři kostela. Byl jsem ve velikých neshodách, nevěda, v jaké řeči bych kostelníka oslovil. Že je Polák, věděl jsem napřed, nebo tak bývalo téměř vsady. Kdybych byl k němu přišel s ruštinou, byl bych se ovšem se špatnou potázel. Umím sice polsky, ale ani ne tak jako latinsky; mimo to stálým mluvením po rusku tak jsem ruštině přivykl, že jsem do polštiny míchal ruská slova; byl bych se tedy brzy prozradil, že rusky znám lépe než polsky a byl bych si byl zase škodil, jak se mi to už několikráte stalo. Jinde mezi Poláky pomáhal jsem si frančinou, již téměř všickni Poláci výborně jsou mocni, ale s kostelníkem? Nezbylo tedy, než abych utekl se k naší odvěké všeslovančtině — k němčině. Trochu německy a trochu polsky, nu, a dorozuměli jsme se dobře.

„Jsem zahraničný kněz,“ oslovím p. kostelníka, „a chtěl bych rád mluvit s dp. farářem.“

„Není ho doma,“ přívětivě odpovídá tento; odjel do Oděssy. Zastupuje ho onen mladý kněz, který odbývá právě pobožnost.“ Ukončiv průvod, zpíval mariánské litanie, při čemž lid zpěvem mu odpovídal.

Divil jsem se sice trochu, že kněz tak mladičká zastává faráře, ačkoliv v duchovní správě jsou tu i kněží starší, jak při průvodu jsem viděl, ale bylo mi řečeno, že jest to kněz vzácných vlastností. Slícný byl, to jest pravda, že podobných jen málo jsem viděl.

V tom přicházel. Přednesl jsem mu svou prosbu a předložil své odporučení od našeho nejdůstojnějšího p. kardinala, na němž měl jsem již také zaznamenáno povolení k sloužení mše sv. od biskupa petrohradského. Sotva ale jsem na otázku mladého kněze vyřkl, že jsem z Prahy, Čech, vrátil mi ihned můj list s lakonickým:

„Nebudete zde čísti mši sv.“

Poněkud zaražen upozorňuji jej na to, že mi, jak může z listu viděti, bylo povoleno sloužiti i v Petrohradě i v Moskvě, ale můj nový známý se zřejmým hněvem vrátil mi mé odporučení, a prohlásiv nedbale: „přineste si povolení od biskupa“, odešel.

Já stál jsem tu jako opařený. Obrátil jsem se ku kostelníku s otázkou, jestliže tu panují vůbec takové zvyky. Rozhněván nejsem vybíravý ve výrazech.

Ten pokrčil ramenama a tázal se: „Ksędz Čech?“

„Ano,“ díím. „Což záleží na tom snad, kdo jsem? Jsem katolický kněz, a mám své papíry v pořádku.“

„Zdejší Čechové stali a stávají se pravoslavnými,“ řekl s zřejmým opovržením kostelník.

„Já ale nejsem pravoslavný,“ díím rozhorlen.

Jak by neslyšel mou odpověď, řekl kostelník k druhému přítomnému muži, snad také kostelníku:

„Pan N. stal se před týdnem pravoslavným.“ Pfui, vyplivl při tom přede mnou.

„Pan N. odpadl předevčírem,“ odpověděl druhý, a vyplivnul také.

A nyní začalo pfuj a plivání, jedno po druhém, při čemž vždy padlo jméno nějakého Čecha, který stal se pravoslavným. Já nečekal jsem, až skončí svou litanii, ale rozčilen a zahanben na nejvyšší stupeň pádil jsem ze sakristie. K biskupovi, jehož sídlo jest více verst od Kijeva vzdáleno, jsem ovšem již více nešel, nýbrž spokojil se tím, že jsem na mši sv. chodil časně z rána, skrývaje se v koutě, aby nikdo mne nespatriil.

Na tuto kijevskou sakristii nezapomenu do své smrti.

Tato událost přiměla mne k tomu, že jsem si umínil, procestovati české osady volynské a přesvědčiti se osobně, jak se věci mají. Také jsem tak učinil. Najal jsem si vůz, a cestoval jsem od vesnice k vesnici. Podám o tom jednou zprávu. Dnes načrtnu ty příčiny, jež, jak za to mám, přiměly Čechy na Rusi usedlé, aby přijali pravoslavi.

Bylo to v Petrohradě. Navštívil jsem sv. synod ruský, abych jednak viděl místnosti, v nichž shromažďují se hlavy církve ruské, a vše to, co s tím souvisí, jednak abych zjednal si doporučení do všech míst, které jsem chtěl navštívit. Popíšu to jinde. Asi hodinu bylo mi čekati v předsíni, nežli byly práce v synodu ukončeny. Koho jsem tu viděl a co zažil, také nepatří dnes sem. Že jsem vše pilně kolem sebe pozoroval, rozumí se samo sebou. Český kněz ve svatém synodě je jistě zvláštnost. Vedle mne na židli sedí mladík jakýs v uniformě ruského akademika — v Rusku je vše uniformované — jehož chudý šat a dosti ubohé vzezření už dříve vzbudily mou pozornost. Tu přistoupí ke mně můj průvodčí. Student duchovní akademie petrohradské, bývalý Uniat (sjednocený, ale odpadlík) a dí, představuje mi zmíněného akademika :

„Vot gospodin kratochvil, váš zemljak.“

Ach, díím já, vy jste Čech? To mne těší, že se tu shledávám s rodákem! Já jsem katolický kněz, Čech, z Prahy. Takového shledání zde v těchto místnostech nikdy bych se byl nenadál.

Oslovený něco koktá, kroutí si kníry, ale neodpovídá.

„Vy jste zde usedlý,“ tážu se dále?

„Da, — ně ponimaju — nerozumím — ano — usedlý — —“

„Vy jste zapomněl již česky,“ díím k němu po rusku? „Nic nevadí, jste zajisté dávno v Petrohradě;“ já umím dobře rusky. A mluvili jsme rusky.

Abych se nezdržoval dlouho, díím prostě, že p. Kratochvil byl v Rusku teprve čtvrtý rok, a že studoval nejen gymnasium, ale i tři roky na universitě v Čechách. Nemohl tedy česky zapomenouti. Také později, když jsme byli sami, mluvil se mnou česky zcela dobře. Jen před ostatními dělal, jako by už ani česky neuměl. Stal se Rusem pravoslavným, očekával místo kdesi při ruském vyslanectví, a tak zapomněl česky. Brzy na to jsem viděl, jak mu úředník sv. synodu přinesl několik bankovek ruských. Pak i já jsem pochopil, proč se stal pravoslavným a proč zapomněl česky. Pociťoval jsem velikou bolest v prsou nad tím, co jsem viděl, ale nehněval jsem se naň, nýbrž litoval jsem ho. Ruskému synodu jsem ho přál; bude mu sloužiti jako pes a katolíky pronásledovati. Přejde-li jednou do Čech, bude dělati, může býti, vlastence a slovana podle způsobu slovanských referentů z Národních Listů a Velehradu.

To je ten jeden druh Čechů. Jsou to odpadlíci nejmizernějšího druhu, kteří prodávají svůj jazyk a svou víru svatému synodu a slavjanofilské vládě za — ruské ruble. Jest jich mnoho, nikoliv ale, což ku cti českého jména tvrditi mohu směle, větší část. Nejvíce jest jich v Kijevě. Řiditel gymnasia pečerského Petr, prof. Jareš, Červený, syn hradeckého továrníka nástrojů, bývalý nedoštudovaný gymnasiální supplemt Němeček, který stal se ruským baťjuškou, a jiní a jiní patří asi do této kategorie. Jich pravoslavný fanatismus jsou pravoslavné ruble a protekce. A že fanatiky ruskými a nástroji vlády jsou, jest jisto; ostatně se o nich ještě zmíním.

Bylo to v Zdobunově, rozkvétajícím místečku mezi Kijevem a hranicemi

haličskými, odkud začal jsem svou cestu po českých vesnicích na Rusi. Přijel jsem tam asi ve 3 hodiny v noci. Při obrovských prostranstvích na Rusi doporučuje se cestování v noci, jelikož lze dobře se ve vagonu vyspat a ušetřiti tak i čas i peníze. Proti nádraží jest hostinec, kam jsem se ihned dal dovésti, chtěje aspoň den v Zdobunově prožiti. Jest to osada z velké části česká.

Ráno asi v osm hodin vstoupil jsem do hostinské místnosti, abych posnídal. Stařena a mladší žena posluhovaly u kredence hostům, jichž přicházelo dosti mnoho. Hovor mezi nimi vedl se z polovice česky. Věděl jsem ovšem, že tu najdu Čechy, přece však byl jsem radostně dojat, když neočekávaně jsem slyšel jazyk český; zdálo se mi nejinak, než jako bych byl někde v českém hostinci.

„Vy jste Češi?“ obracím se radostně k ženám, které mne byly již spozorovaly a jaksi udiveně na mne patřily.

„Ano, jsme Češky, ale jsme tu už dávno. A gospodin je také Čech?“

„Jsem kaplan z Prahy“, dím já.

„Z Prahy? Ach ta Praha, ach ta Praha“, volají ženy obě, zvláště pak ta starší. Proud slz vyhrkl jim z očí, že nebyly s to ani slova více promluvit.

Nastalo poněkud ticho.

Tu přišel místní batuška (kněz), aby vypil svůj obvyklý kalíšek ranní vodky. Spozoroval ihned nápadnou tu scénu a obracel se po tom, kdo ji asi způsobil: já ale zakryl jsem rukou kolárek a hlavu sklonil. Na štěstí ušel ihned, ani mne nespozorovav, jinak snad by byl býval s mou zamyšlenou cestou konec.

„Ó, pane kaplane, kdybyste věděl, jak nám často je“, oslovily mne opět ženy. (Nikde mne neoslovovali „velebný pane“, patrně jim tento obvyklý u nás název již vypadl z paměti.) „Ó ta víra nešťastná“, řekly dále, „ach, ach“ — a opět nový pláč ukončil jejich řeč.

„Ale prosím vás“, pravím pohnut, „proč jste se tedy staly pravoslavnými, když vás to nyní hněte?“

„Musely jsme. Nejdříve nám toho naslibovali a vylákali nás sem. Co jsme zkusili a se nadřeli — ach marně povídat. Pak, když jsme si nějaké to živobytí, které ostatně jest dost perné, našli, přišli na nás: buď stanete se pravoslavnými, anebo musíte během 9 měsíců majetek svůj prodati a se vystěhovati, jinak bude vám prodán ve veřejné dražbě. To bylo pláče a nářku, ale co jsme měli dělat? Peníze nemáme, abychom se mohli vrátit, zdraví jsme tu nechali, jsme staří. Domlouvali nám naši kněží, abychom to jen učinili, domlouvali i mnozí jiní z Kijeva a odjinud, a tak jsme to učinili, sami nevědouce jak. Nyní jsme v tom a na zpět nemůžeme. Vzali nám všecky knížky české, hlídají nás se všech stran. Jsme prodáni.“

To jest druhá příčina, proč mnozí Čechové stali se pravoslavným. Takových odpadlíků jest velice mnoho. Byli doma dobrými katolíky, ale málo uvědomělými. Cenili si svou víru a nalézali v ní uspokojení pro duši, ale scházel jim tvrdší základ přesvědčení. Proto jakmile podařilo se přivést k rozkolu jedněch, byli ztraceni. Nemajíce ani v sobě ani mimo sebe posily a podpory, klesli. Lituji toho, rádi by umřeli ve své víře a složili své kosti v rodné půdě, ale nedoufají toho, vědouce, že přání takové v chudičských jejich poměrech uskutečniti nelze. Nejsou šťastni, ale přece dost slabí, bezstarostni a utrpení zvyklí, že to dovedou snést. Jiní, kteří toho snést nemohou, stěhují se z Ruska pryč, ne sice do vlasti, odvykli jí a stydí se trochu, nýbrž do Bosny a Ameriky. Vyslali tam již muže, kteří by se tam poohlédli. S převelikými ale obtížemi spojen jest prodej statků; než o tom jindy. Může býti, že ruská vláda, jakmile toto hnutí spozoruje, povolí, nepodaří-li se jí totiž udusiti ho prostředky policejními a násilím, a že dá Čechům na Rusi nějaké ty svobody v příčině řeči. Může tak snadno učiniti, neboť ví, že býti pravoslavným a ne Rusem není možné. Ujítí jí už nemohou.

Tito tedy odpadlíci, jichž jest asi částka největší, jsou politováni hodni, ale bez viny nejsou. Veškerá vina však na nich nespočívá: velikou část mají na ní Čechové — odřezanci, odpadlí kněží čeští, vláda, Poláci, a biskupové

polští a snad i my Čechové. Vyložím to ihned, jakmile jen ještě o ostatních kategoriích odpadlých Čechů se zmíním.

Jsou i naprostí liberalové mezi Čechy ruskými. Z těchto někteří jsou v takovém postavení, že zákon přinucovací k pravoslaví na ně nemá moci, zůstávají sice katolíky, avšak náboženství své nevykonávají, o ně se nestarají, je nehájí. V Petrohradě, v Moskvě a Kijevě jest jich hojně zvláště mezi hudebníky a v jiných neodvislých postaveních. I s takovými jsem se seznámil. Mají proti pravoslaví odpor jako praví liberalové, ty zevnější zvyklosti obřadní a náboženské u Rusů považují buď za pověru, nebo formalismus. kněžím ruským se smějí pro jich poněkud divoký a někdy málo čistý zevnějšek a věří všem pomluvám o ruském duchovenstvu, jichž v liberalním obecněstvu jak neslýchaně mnoho, snad více nežli u nás. Týkají se vzdělání, pití, domácích poměrů kleru. Oni tedy mají větší úctu ku katolickému duchovenstvu, k jeho vzdělání a vůbec všemu životu, ale tato jejich úcta nemá docela nic náboženského, jest čistě společenská. Že oni se nestali pravoslavnými, na tom nemají prázdňné zásluby. Nastanou-li jim poměry takové, že odpadnutí k pravoslaví ukázalo by se pro ně výhodné v ohledu materiálním nebo společenském učiní tak ihned. Rozhodnou se k tomu sice s odporem, nemajíce jednak k pravoslaví sympatií prázdňných jednak vědouce, že bude se jim pak podobit odporným pro ně náboženským úkonům. Odpadlí Češi totiž musí choditi ku zpovědi. Vede se o nich zvláštní listina. Kdo by tak neučinil v kraji Kijevském, byl by ihned „něblagonaděžnyj“, vláda by na něj pohlížela jako na nespolehlivce, na stranníka polského nebo rakouského. Co tedy léta opomíjel ve své vlasti a nechtěl konati vzdělanému duchovnímu, v přísném našem klášteře, to nyní volky nevolky musí konati svému baťuškov. Nemilá to věc!

S těmito právě vyličenými druhy ruských Čechů jsem se dost často scházel. Musel bych lháti, kdybych řekl, že jsme se špatně bavili. Liberalové jsou vůbec společenští, a jak by ne, když zábava jest jejich jediný Bůh. Nevím, co je k tomu vedlo, že se zvláštní ochotou mne vyhledávali a rozumy ze mne vytahovali. Dlouho do noci jsme sedávali buď u nich nebo v hotelu. Prvnější, totiž ti, kteří ještě zůstali katolíky — papírovými — bavili mne historkami o popech, ovšem přidušeným hlasem z bázně před policistou. Kdybych to měl všecko napsati, dali by mne v Rusku do klatby. Však jsem příliš spravedlivý, než abych opakoval tyto lži a lehkomyšlné řeči liberala, byť i dobromyslného. Jest to zvláštní úkaz, že liberalové v Rusku jsou dobromyslnější nemající nic společného s našimi liberalními fanatiky. Příčina toho jest asi ovzduší ruské knuty. Liberalové bývají pravidelně skety, není divu tedy že se na Rusi drží v boudě. Je to zcela dobře tak, i mělo by tomu býti tak i u nás

Druhá kategorie liberalů ruských, těch, kteří stali se pravoslavnými, jest také dost. S baťuškou jsou za dobře, zvou ho na křtiny, platí slušně za zpověď, ale vidí raději jeho paty. Chovají se zrovna tak vůči svým novým duchovním, jak to dělali doma ku katolickým. Poněvadž ale baťuška jest i trochu policajtem, od jehož referatu více závisí nežli ode 20 policistů, hledí s ním vycházeti za každou cenu. Po straně stěžují si do něj dost a dost, do jeho hrubosti nebo jiným buď skutečným nebo vymyšleným špatným vlastnostem, jichž konečně nikdo úplně prost není, tu a tam, jako na vesnici, kde před policajtem strachu nemají, dělají mu i stávkou, nejdou do kostela. a p. Ze všeho je patrné, že jest jim to celkem lhostejno, v „jaké formě Pána Boha chválí“. Vůči bývalé své církvi chovají se rozdílně. Někteří o ní vůbec mlčí, nebo mluví o ní s největší úctou, a porovnávajíce ji s církví pravoslavnou uznávají nejen převahu oné, ale praví to i veřejně. Změněné poměry otevřely jim dosti jasně oči, a jsem jist, že doma dříve mluvili třeba jinak. Druzí maskují svůj přestup vůči upřímným katolíkům haněním církve katolické. Nejsou to fanatikové kalibru petrohradského Strýčka, Kijevských Petra, Němečka a j., kteří za mizerný groš, z vládního lokajství a ze střebrovství, haní svou máti, nýbrž nutí je k tomu vědomí, že přestupem čest svou poskvřili. Byť i víra jim byla jako víra, cítí přec, že dopustili se bezcharakternosti, skutku, ježž ani upřímný, vzdělaný a čestný Rus schvalovati nemůže. Maskují

tedy svůj čin připomínáním všech skandálních historek o kněžích, jak je lze denně slyšet i dnes v našich kavárnách a hospodách, a — vlastenectvím, slovanstvím. U jednoho takového Čecha byl jsem hostem a přenocoval jsem u něho. Přijal mne vlídně, pohostil výborně. pravda, a já to milerád vyznávám. Ale viděl jsem ihned, že u něj hovor náboženský, týkající se českých osad ruských, není možný; kde na jakou kuchařku z Čech se pamatoval, kde jakou skandální historku o katolickém knězi věděl, tak ji vypravoval. Proto jsme museli vydati se na pole zcela jiné.

„Máte názory o církvi katolické jako židovka“, řekl jsem paničce jeho. „Mluvme o něčem jiném“.

Jiní z nich, skrývají se za slovanství, vlastenectví. Dokud vláda ruská povolovala Čechům, katolíkům i pravoslavným, české veřejné školy, bylo lze věřit, že tamější Čechové zůstanou Čechy i nadále a stanou se jako Češi dobrými ruskými poddanými. Tenkrátě těmto liberalům bylo lehké mluvit; ale nyní, kdy ani jediná soukromá škola česká se jim nepovoluje, jsou řeči jejich marné. Cítí to ostatně sami.

Proč se tedy tato kategorie Čechů, již tolik věnoval jsem místa, stala pravoslavnou? Z uvedeného vypravování jest to patrné. Byli dříve papírovými katolíky, nyní jsou papírovými pravoslavnými. Ovšem, jejich děti už budou jinačí, jelikož napojeny budou jich duchem výhradně ruským, otcové dělají za tím z úkonů náboženských, co nevyhnutelně musí. V Čechách to přece činili aspoň dobrovolně, totiž to nejnevyhnutelnější, zde jsou k tomu nuceni, a to často. Jich nevěra, nebo lépe řečeno, jich náboženský a mravní liberalismus a trochu nátlaku s hůry nebo trochu prospěchu učinilo je pravoslavnými. Tímto odpadnutím ale bankrot jich víry docela se ukázal. Přestup ten tak byl zhoubným pro ně, že i tvrdověřící okolí ruské nemá na ně vlivu více; jsou úplnějšími nevěrci, jakými dříve nebyli.

Jsou to ovšem příčiny jich přestupu jen nahodilé. Chtěli-li bychom poznati ty hlubší, bylo by nám nahlédnouti do rodiny, z jaké ten který liberal vyšel, do školy, ve které učitel a katecheta ho vychovali, do farnosti, jeho bývalé v Čechách, jaký tam byl pořádek či nepořádek v chrámě a na faře, do společnosti, v níž se pohyboval atd. Tu by se nám kněžím, může býti, ukázalo i divadlo, před nímž bychom se ulekli; vždyť ještě dnes jsou mezi námi mnozí, kteří ve zdvořilých formách společenských, v jisté přívětivé známosti z besedy vidí viru a v bezohlednější kritice nepřátelství. O této kapitole měl by nám opět někdo něco napsati. Tam tedy dlužno asi hledati poslední kořen přestupu k pravoslaví. Snad není nahodilé, že výhradní četbou těchto kruhů jsou naše Národní Listy, ačkoliv nesmím zapomenouti, že referaty jich z Ruska budí i v nich ne-li hněv, tedy aspoň vždycky smích.

Dříve než opustím tento předmět, dovolím si ještě citovati zmíněného již prof. Jareše, jak psal týž r. 1888. o Česích liberalech. Žádný klerikal a ultramontan nenapsal něco podobného, jako tento odřezanec. Píše ve svém kalendáři strana 56. takto o katolících vlažných, obojetných: Tato třída českého živlu má málo do sebe milého. Neboť člověk bez víry, bez mravních zásad nedbá o duševní potřeby své osobní i svého potomstva, plodí znemravnělou cháttru, padouchy a poběhlíky, nestará se o vzdělání svých dětí a hlavně dbá jen o ukájení svých smyslných potřeb. Pro takového člověka jest hospoda chrámem, sklenice kořalky neb piva — bohem a taneční zábava — službou Boží! Nad touto třídou lidí musí zaplakati srdce každého lidumila, neboť tu se vidí, jak mravní zkáza ničí plody tisícileté kultury a vzdělanosti. Pokolení, která má ještě jakýs takýs nátěr civilisace klesá na stupeň zchátralé luzy, horší nevzdělaných divochů. A takových si též nemůžeme přát, abychom měli mezi sebou, aby se před našima očima množili a kazili nám tu část lidu, která dosud zůstala nezkaženou“. Tak tento čistý mravokárce. Je sice pravda, že liberalní Čechové nadělali národu v Rusku dost ostudy, ale takovými přece nebyli a nejsou, jak je tu líčí prof. Jareš. Daleko více ostudy nadělali nám mužové zcela jiní, totiž zrovna ti Jarešové, Petrové, Němečkové. (Pokr.)

Časové zprávy.

Náboženství a politika. Ještě dne 14. července na schůzi poslanců národní strany „svobodomyslné,“ vydali tito pánové resoluci, v níž III., 3. se dí, že tvoření se zvláštní české strany klerikální jest nebezpečím pro národní a osvětový postup národa českého; dnes po sjezdu toho asi již litují, že se snížili k tak nedůstojnému a klukovskému důvodu, aby jistě zamezili nebo aspoň poškodili sjezd brněnský. Dnes cítí asi již, že tato slova jsou jich mravní porážkou, poněvadž slušný člověk rozumuje, že nemohou býti mravní charaktery mužové, kteří sáhají ke zbrani tak hnusné. Brněnský sjezd dal jim odpověď, na kterou nezapomenou tak lned. Kdy se zmohli mladočeši na tolik intelligence, jako tam bylo? Tak aspoň mluvil Dr. Kramář v Libštati než mnohem krotčeji, nežli psávaly N. L. před sjezdem. Mluvě o náboženství, řekl:

Každý by nám křivdil, kdo by řekl, že jsme proti náboženství. Proti takovému nařknutí co nejrozhodněji musíme protestovati. Ten, kdo má trochu smyslu pro útrapy lidu, ten vždy se bude stříci, aby v otázce náboženství vyslovil se nějak proti ní. (A což civilní manželství? což husitisace českého národa. Nechť si p. doktor přečte, co napsal o svrchu uvedených slovech protestantský Čes. Bratr č. 8. a pochopí, zač mladočechy považujeme. Byl, tušíme, také v onom sboru dne 14. července.)

Ale právě proto musíme být co nejrozhodněji proti tomu, aby se náboženství vnášelo na tribunu politickou. Nejlepší věci, které přicházejí do boje stran, velmi utrpí. A proto myslím, že náboženství nejméně je potřeba do politického boje zanášeti. Chce-li církev svět reformovat, musí se to státi někde zcela jinde.

Myslím, že máme dosti náboženské mravnosti, abychom se nedotýkali toho, co nám je nejsvětější; ale proti tomu musíme se ohraditi, aby z náboženství stala se otázka politická. A jestli se tak stane, pak je to podniknutí velmi povážlivé. Církev nesmí zapomenouti, že jí dnes dragonády nebudou již pomáhati.

Jestliže katolická církev uzná za potřebné také u nás zorganizovati kleri-

kální stranu, která by z náboženského učení politický boj prováděla, pak nechť je ujištěna, že my budeme bdít na stráž. My jsme si ten náboženský mír velmi draze zaplatili, než abychom náboženské boje znovu chtěli podnikati. (My to nejsme, kteří tak čiuíme. Pánové sami vnucují nám boj. Není pochyby, že nevěra a frivolnost se zmahá působením novin řízených od poslanců a zákonodárstvím od liberálů osnovaných. Boj tedy není jinde možný, nežli na poli politickém. Tu se ale nevtaňuje náboženství do politiky, nýbrž kat. mužové protestují jen proti ničení v lidu zásad náboženských. O mravnosti mnohých poslanců nepochybujeme, ovšem ale o jich náboženském přesvědčení. Že by jim bylo náboženství nejsvětější, ani dítě nevěří, každý den viní řečníka z nepravdy. Dragonad si církev nepřála, ty jí byly vnuceny. Ne církev jest to, jež mír porušuje, totiž mír náboženský, jak dr. Kramář klamně chce svým posluchačům namluviti, ale pánové Grégr, Masaryk etc. svými řečmi a spisy, pokrokáři a omladina svým jednáním, ti vyvolávají spory náboženské. Tak zavínili u nás náboženské války ne katolíci, ale Hus, Luther a jich najatci, kteří v Čechách verbovali pro cizí krále a cizí církve.)

O tom nechť se páni klerikálové, kteří agituji pro hnutí klerikální, neklamou. Tlak budí protitlak. Oni nesmí zapomenout, že hlavním živlem českého lidu je samostatnost a to v každém směru.

Zmínil jsem se o tom z té příčiny, poněvadž v naší krajině je bojovný muž, který usiluje zříditi zde klerikálně-politickou stranu. Proto stůjme na stráž a dokažme, že neznáme nic jiného než národní snášelivost a ne náboženské boje. (Právě protináboženským tlakem budí se a vzbudil již náboženský protitlak. Míni-li p. řečník svým slovem samostatnost: „samostatnost od Boha“, jest ten bojovný muž právě od Boha nám dán.)

A jedna část žurnalistiky staročeské otevřeně hlásí se ku klerikalismu. Proto jsou to vážné překážky, které dělí naši stranu od strany staročeské. Jsou však

věci některé, při kterých bylo by možné dohodnutí.

Nečinili bychom to proto, abychom pro naši stranu něco získali. V boji za rovnoprávnost strany se nepočítají, jen společná věc rozhoduje. A my tuto společnou opposici neodmítáme, jen když přestane ten boj, který poškozujeme národní. Ale od své lidové, demokratické politiky při tom neustoupíme. (Jak vidno, chtějí liberálové staročechy diskreditovat poukazováním na jejich spojenost s námi; z nás chtějí udělati nevlastence poukazováním na naše jakés takés přátelství se staročechy. Je to chytrost, ale tak zvaná „jezovitská.“)

Důslednost. Dne 2. srpna plakaly „Nár. Listy“, až jim mohly oči vystoupiti, nad pokračující maďarisací všech úřadů. Psaly: „Maďarská státní myšlenka slaví orgie své podvrtné bezuzdnosti, zatím co národ rumunský se vzpřímenou hlavou, ale se zlomeným srdcem nastupuje cestu do — žaláře“. Těmito slovy znázorňuje rumunský list, v Temešváru vycházející „Dreptatea“, nynější stav národa rumunského pod panstvím maďarským. Ano, tak daleko již to dotáhli maďarští hegemoni, že s otrlým čelem vrhají do žalářů svých květ národa šlechtického, ježž nemohou ani porušiti, ani udolati sebe rafinovanějšími prostředky a praktikami odnárodnovacími, jako jsou klivé volební řády moci kterých dovede se toho, že silnější národní kmen v zemi nemůže o volbách zvítěziti ani v pěti ze 76 volebních okresův Sedmihradska, — jako jsou naprosté šlapání nohama zákona o právu národnosti z r. 1868, ježž přece Maďaři sami si udělali, jakými jsou dále: zmaďarčování veškerého školství, veškerých veřejných úřadův, podnikův a ústavův státních a jakým jest nejnovější pokus: porušování vyššího kněžstva za tím účelem, aby, znenživajíc své autority a moci církevní, zastrašovalo a podlamovalo vlasteneckou horlivost nižšího, národu věrného duchovenstva rumunského.

To je přece jen skandální farizejství listu, který krátký čas před tím byl u vytržení nad návrhem na civilní manželství, ježž maďarům slouží, jak známo za maďarisační prostředek.

Tak tedy. Protestantský „Český Bratr“ píše str. 125. takto: „V chrámech našich káže se slovo Boží u mno-

hých s velikou horlivostí, ale nesmíme tajiti, že i tu není vše v pořádku. Více než kdy jindy pozorujeme dnes tu různost našich duchovních v hlásání slova Božího podle toho, jak ku které škole, dotyčný kazatel se hlásí! A těch škol je velmi mnoho! Tím stalo se, že jsou mezi námi již i takoví, kteří nápadně se vyhýbají evangeliím, kážíce soustavně ze Zákona židovského. Jiní nedovedou se vybaviti z pout dogmatických v těch vidice křesťanství. Těm všem slušelo by vrátiti se k evangeliím. Není to však věc tak snadná. Pravda hlášaná Kristem jeho životem i učením jest ovšem jen jediná, svatá, ale k čistému její výkladu je třeba ducha čistého, nepředpojatého, pro všechny záhady duše vnímavého, duše takové, jaké byl Kristus sám. Než kde ji medle nalézt? (Tak tu to máme. Pořád, že každý si ho smí vykládati sám, že my katolíci jsme tyrani ducha držíce se jedině výkladu, ježž Pismu dává církev Duchem svatým v té věci vedená, tedy ten čistý Kristus — a tu najednou takové přiznání. Že se p. Skokan neprozřetelně profekl Pozn. red.) A víte, co se učí protestantští kandidati na prot. fakultě ve Vídni? Týž článek pokračuje: „Ve Vídni? Tam, kde se učí kandidát lhát, se přetvařovat a interpretovat něco, co sami necítí, čemu celá bytost jejich se přiči? Od tamtud nesnadno očekávati, že by vycházeli charakterové pevní, duchové nadšení pro vše krásné a svaté, kteří by vynášeli z evangelií poklad čistý, nezkalený“. Tak tedy se učí lhát. Věříme milerádi, když tak čteme, co ti pánové vydávají za dějiny. Víte, co je evangelická víra? Týž list definuje ji takto str. 127.: „Evangelická víra není přec nic jiného, než náš osobní dojem z osoby Jezukristovy, výtěžek bojů vnitřních, oddání se do vůle Boží: tedy nadšení a důvěra“. Dle toho víra je arianismus, nestorismus, valdenicismus, husitismus, tolstojismus, krátce pravá víra byla u všech, kteří měli osobní dojem z osoby Jezukristovy. Také mohamedanismus jest evang. víra, nebo jest to „nadšení a důvěra“. U katolíků prý ji mají „chudí duchem“. Škoda, že nesmíme svým čtenářům (č. B. doporučiti; tak v leccěms by jej utvrdil v katolickém přesvědčení.

Komedie před soudem. — Ne-

dávno stál před okresním soudem kterési vídeňské čtvrti student, duellant, který, ač sám raněn při podobné „zábavě“ a tedy vlastně jako poškozený sám měl chráněn býti, fungoval zde zcela mimofárně v úloze obžalovaného poněvadž jména druhého duellanta nebylo možno žádným způsobem vypátrati, ač mimo obžalovaného 10 jiných přítomných studentů bylo spolu zatčeno. Obžalován byl z přestupku lehkého poškození na těle (§ 411 tr. z.) a ohrožování osobní svobody (§ 431 cit. z.) — Vyzván byv, aby jmenoval toho, kdo mu rány zasadil, pravil, že se to s jeho ctí! (!) nesrovnává, aby v podobném případě protivníka svého udával a v tomto případě na otázky soudcovy odpovídati nechce. Budsi, je to žalovaný, může podle našeho trest. řádu z r. 1873, mluvit pravdu ale nemusí, ba dokonce, když nechce, vůbec nic mluvit nemusí, ač se to ani s obecnými zákony slušnosti a obvyklé zdvořilosti nesrovnává.

Ale nyní přišli svědkové a i ti prohlásili, že ani jeden z nich jména protivníka nezná, okolnost za té příležitosti naprosto nemožná. Ovšem že, po takto dle „zásad pravdy materiální“ provedeném řízení průvodním rozsudek také podle toho dopadl a pět zl. trestu bylo efektním ukončením celé té komedie před soudem odehrané.

Moda v umění. Bývaly časy, že se moda omezovala jen na šaty, klobouky, účesy, mašličky a jiné tretky. Ale mocná ta dáma podmaňuje si v míře daleko větší než se to kdy před tím dělalo i obor života duševního ve všech směrech. Je tomu tak v belletrii (symbolism), ve výtvarných uměních, ovšem že také jen s efemérním významem, jak si referenti současné výstavy mnichovské nařikají, ano i v hudbě více než jindy panuje moda.

Nedávno začaly obvyklé slavnostní dny v Bayreuthu, v rozsáhlém a nádherně upraveném divadle, jež jest od

roku 1876. otevřeno, a jako obyčejně sešla se zde výborná společnost.

Je to samá moderní a modní společnost, co tam v hledišti sedí a Wagnera poslouchá. Francouzové, Angličané a Američané na svých projíždkách světem dali si zde rendez vous. A myslíte snad proto, aby skutečně Wagnera poslouchali? Ba ne! To již dávno není v módě. Milé posluchačstvo stalo se rok od roku rozumnějším a modernějším než bylo dříve. Motivy a recitativy mistrových partitur, které dříve plnily ovzduší městečka nad červeným Mohanem, umělecké rozpravy a kritiky, jež vážně byly dříve projednávány, ustoupily dnes realističtější otázkám. Dnes v tamnějších restauracích a na promenádách hovoří se podle obvyklé právě módy jen o jídle a o pití, o šatech a ekypážích, o koních a sportu. Inu všechno má svoji dobu a módu, a po éře Mascagniho a Leoncivallo nemohlo přijíti nic — modnějšího.

(Zasláno.)

Bible a nejnovější objevy v Palestině, Egyptě a Assyrii. Napsal P. Vigouroux

Všeobecný rozruch působí kniha ta tam, kde dosud překlad její byl vydán. Ve Francii vyšla již v několika vydáních. — České veřejnosti podávány jsou většinou náhledy, jež jsou tendenční ne věčné, a jež nesou se k učení Písma sv., málo příznivě. Nuže, nechť slyší i naše kruhy hlas učence francouzského, jenž poutavě, a nevyvratitelně zároveň klade pádné důkazy svrchované pravosti sv. Písma nejnovějšími objevy a nálezy právě v zemích, v nichž děje knihy knih se sběhly. Novému zákonu učení Ježíše Krista vyvstal na obranu slavný dnes po celém světě Didon. Starý zákon má zde neméně šťastného obránce též ve Francouzi P. Vigourouxovo počne co nejdříve vydávati Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze. Dnes prozatím na dílo to všechny své čtenáře upozorňujeme.

Obsah „Obrany“ :

Brněnský sjezd. Fr. Žák. — Protestant a Encyklika o bibli. Fr. Vaněček. (Dok.) — Pralesem Africkým. Dle různých zpráv píše Ant. Vetešník (Pokr.) — Feuilletou z cesty po Rusku. Discipulus — Časové zprávy.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovská ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václav Kotrba, odpovědný redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 76 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici. Kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperátor na Král. Vinohradech.

Naše cyrillo-methodějská otázka.

Nepřestává se nám vytýkati, že mícháme my klerikálové náboženství do politiky. Že je to nepravda, která přímo do očí bije, ukazuje se téměř každý den. Ne my, ale liberálové to jsou, kteří zapominají „na posvátnou vznešenost náboženství“ a vztahují otázky náboženské do politické diskuse. Kdyby se jednalo o věci, které pro svou kulturní stránku skutečně zasluhují širší pozornosti intelligence, bylo by to správné, nebo v takových věcech i laikové k tomu povolání mají právo mínění, ale liberálové vyhledávají se zálibou i takové otázky, které jsou věci čistě vniterné, nemající s politikou ani nejmenšího spojení. Oni pak nejméně mají k tomu práva, poněvadž náboženské přesvědčení chtějí mítí věci soukromou. Než konečně i s tím mohli bychom se usmířiti, kdyby jim šlo o blaho víry a plynoucí z ní mravnosti, kdyby, dělalíce se oprávcí církve, chtěli její dobro zvýšiti, kdyby mužové zcela zralí, vzdělani a vážní delikátních těchto otázek za souhlasu nejlepších z kleru se dotýkali. Ačkoliv svoboda a nezávislost naší církve jest nám, dějinami tolikráte poučeným a zkoušeným, statek nad miru drahý, smířili bychom se, jak pravíme, i s touto věcí, ale o tom není při našich liberálech ani památka. Náboženských otázek užívá se za prostředek nejnižší k politické agitaci, vlastně k potření a pohanění strany konservativní a klerikální, cíl jejich jest nikoliv dobro duchovní, ale podkopání posledního zbytku nábožensko-mravního vlivu, který Církev na lid ještě má. Lidé, kteří nejsměleji o podobných náboženských otázkách mluví, ve svých časopisech ceny pochybné píší, a je ve svých nedozralých schůzích přetřásají, jsou výrostkové z radikálně sociálních novin. K takovým tedy nezbednostem nesmí pak ovšem mlčeti více ti, kteří náboženství považují za něco jiného, nežli za lidský ústav k umravňování lidu jehož obsah lze dle libosti měniti a jehož forma není než libovolný hokuspokus.

My tedy to nejsme, kteří vnáší náboženství do politiky. Ani už nemluvíme o tom, že všichni ti, kteří církevní a náboženské otázky uvádějí na

pole obecné diskuse, kde ze sta sotva jeden jim rozumí, staví se mimo stanovisko theologické. Pak ovšem není vlastně diskuse ani možná, jako nelze luštiti záhady vyššího počtářství národohospodářstvím. Všecky, kdo tak činí, dlužno považovati za škůdce víry a ne diskutovati s nimi, nýbrž je potírati.

V nejposlednější době rozvinuta v tom smyslu otázka cyrillo-methodějská. Co se tím rozuměti má, není dosud ani jasno ani ustáleno, ale není pochyby, že brzy stane se prostředkem agitačním. Hlásají ji katolíci, pravoslavní, liberálové, ano i protestanté.

Katolíci vidí pod myšlénkou cyrillo-methodějskou toto: neporušenou věrnost k víře sv. apoštolů Slovanů, duchovní svazek všech katolických Slovanů rakouských a cizích, pěstování lásky, vzájemné utužování se ve víře a slovanství dle zvláštního typu, v jakém ten který slovanský národ historicky se vyvinul, vzájemné poznávání a p. Zde není řeči ani o tom, aby řeč jedněch vnucována byla druhým jako jediné slovanská, aby náboženské přesvědčení jakékoliv bylo považováno za jediné slovanské, nebo aby vůbec nějaký činil se nátlak jedněch na druhé ve smyslu jakémkoli. Každá jednotlivá větev slovanská má jíti cestou svou, avšak sílu přibíratí ze společného kmene. Slovanské vlastenectví v širším a užším smyslu, naprostá snášenlivost vzájemná úcta a láska, svrchovaná mravnost — jsou podkladem katolické myšlénky cyrillo-methodějské. Tak se pěstuje na posvátném Velehradě. Horlivci mezi přívrženci jejími utvořili ještě zvláštní apoštolat cyrillo-methodějský, který pracuje za sjednocení se rozkolnických slovanských bratří s církví obecnou. Nečiní tak způsobem, jakým pracoval a dosud pracuje petrohradský slovanský dobročinný spolek, který prostředky i duchovními i světskými chce katolické Slovany obrátiti na řecké obřady, k rozkolu a ruské řeči, slovanský apoštolat má účel jen theologický, odstranění rozkolů. Prostředků užívá jen duchovních, modlitby. Při tom nechce oslabení ruských náboženských zvláštností národních, nechce sblížení na úkor slovanství ruského a východního obřadu — naopak utužení a posvěcení jich milostí z pravé víry plynoucí a z osvěty, již tuto všady doprovází. Jestliže tedy u mnohých našich liberálů ideální a krásná věru myšlénka cyrillo-methodějská, jak na Velehradě hlavně od katolických bohoslovců a akademiků se pěstuje, není po chuti, ano jsou-li mezi nimi i taková individua, která sympatisují s petrohradským dobročinným spolkem slovanským, ale myšlénku naši, pro nás Slovany rakouské tak důležitou a k uhájení naší existence přímo nám diktovanou, haní a potírají, jest to jen zřejmý důkaz, že lidé ti nemají ani stínu citu a porozumění pro vzájemnost slovanskou, jak v Rakousku jest jen možná a přirozená, že náboženského rázu této otázky — a cyrillo-methodějská myšlénka nemůže býti nenáboženská — buď vůbec nedbají, buď v nesmyslné zaslepenosti ji pojmají ve smyslu pravoslavného a vlastizrádného Velehradu, anebo snižují na děvku planého vlastenčení.

Co si naši liberalové pod otázkou cyrillo-methodějskou vlastně myslí, jest těžko jasně říci. Zcela otevřeným způsobem vykládá ji jediné zmíněný právě Velehrad. Časopis ten jest pokračováním zaniklého „Východu“, o němž zřejmě napsal pravoslavný kalendář, že bojuje za jednotu slovanských národů, pravoslavnou víru a všeslovanský jazyk — ruský (tiskl se u Grunda a Svatoně). Tato jednota mezi Slovany má se uskutečniti přes tisíciletou kulturu Čechů, Poláků, a j. a přes národně-slovanskou jich samostatnost pravoslavím, a skrze toto všichni národové slovanští mají se porušiti a splynouti v jednu říši ruskou.

To zřejmě hlásá na př. poslední řada článků zmíněného listu. To tedy není ani slovanství, ani vlastenectví, ani Cyrillo-methodějismus, co se tu hlásá, ale odpadlictví a vlastizrada. A proto k této vlastizrádě myšlence, která ne mis-siemi, ale politickými agitacemi se provádí — a toť opět důkaz, že my nevtahujeme náboženství do politiky, ale liberalové a odřezanci náboženství užívají za politický plášť a dojnou krávu — pravíme, k této vlastizrádě myšlence Čechové nikdy se nepřidají. Byli odpadlíci a odrodilci vždycky, a zvláště, budiž to Bohu žalováno, český národ jimi tak smutně proslul, ale to byli a jsou vždy jen jednotlivci; národ celý zůstane česko-slovanským. Ani peníze petrohradského slovanského dobročinného spolku tu nic nezmohou, ani moc a síla Ruska. Čechové budou své mocné a šťastné bratry slovanské milovati, u nich ve slovanství se posilovati, v těžkých dobách k nim se utíkat, ale takovými lokaji už nejsou, aby proto, že jeho soused jest mocným a bohatým, jemu pro nic za nic prodávali svou tisíciletou kulturu, k níž Evropa kdysi chodila do školy, a které z veliké části i Rusové děkují svůj intelligentní a řemeslný rozvoj. Čechové mají svůj dějinami jim vytknutý účel: státí na stráži, na nejnebezpečnějším bodu válečném proti přívalu světa germanského. Čechové hned za doby sv. Václava tento úkol svůj pochopili, a po tisíciletí stojí a bojují na této stráži, krvácejí za ostatní Slovaný, vítězí jsouce divadlem nehynoucím celé Evropě. Čechové jsou nejintelligentnější ze všech Slovanů, a proto prozřetelnost Boží vykáza-la jim toto místo. Žádný jiný kmen slovanský této obrovské úloze by nebyl dostál. Zraditi tento úkol v němž tolik vavřínu nehynoucí slávy si získali byl by čin zrádný, nehodný českého jména, lokajský. Ne Čechové se ho nevzdají. Oni budou dále vítězně bojovati — a nebo zahynou. Zahynou-li, bude to požadavek dějin, ale smrt ta bude slavná, nesmrtelná. Pravoslaví ji nezadrží. Že Rusko se pachtí po popravoslav-nění a poruštění Čechů, jest jen svědectvím o sobeckosti, domýšlivosti a úzkém obzoru duchovním slavjanofilské vlády, obzoru, který nedosahuje než ruských hranic. Pravise, že pravoslavím bychom sesílili a nových sil nabrali v tomto boji. To jsou plané řeči. Od pravoslavné kultury? Co dobrého má to má ze západu a ne z východu, a má toho méně než my. Nám bojovati dlužno stejnými zbraněmi jako západ, jinak podlehneme. Ostatně o tom jindy. Mimo to jsou to důvody falešné, poněvadž nejsou theologické. V naší otázce jen náboženská pravda smí rozhodovati. Za ni i životy celých národů dlužno by bylo v případě nutnosti obětovati. Časopisem Velehrad dlužno prostě opovrhovati, poně-vadž jen mravnost, která se za peníze nabízí, jest schopna podobné činnosti.

Jak pojímají otázku cyrillo-methodějskou ostatní liberalové, jest jak jsme již pravili, dosti neurčité. Jedni přibližují se více k názoru katolickému, druzí k tomu, jak ji hlásají stoupenci Velehradu. Jedni chtějí pravoslavnou víru se zachováním češství jako zvláštního typu národního, jiní chtějí zůstatí katolíky, ale bojují jen za slovanské obřady, jiní odtrhnutí se od západu a jeho vzdelanosti a přilnutí k východu, při čemž pronášejí známé kletby páně Tůmovy proti Římu ve smyslu jeho „duchu českých dějin“ a Cařihrad vyhlašují, ovšem stydlivě, za zdroj světla. Jiní dokonce rozumí pod otázkou cyrillo-methodějskou jakýsi druh husitismu a českobratrství. Ti všichni houby se táží po náboženské pravdě berouce celou věc po stránce národní. Mělčejí už nemůže býti vůbec brána. Tito pánové, kteří ovšem jsou zvyklí házetí stoletími a za rok z gruntu celé národy přeorganisovati, chtějí rázem národu svému, který žil po tisíciletí v tra-

dicích západu, vlíti ducha východního. Za jak mělký a bezcharakterní považují tento národ svůj! Zároveň jsou nezvratně jako rusští slavjanofilé o tom přesvědčení, že slovanství vězí — v pravoslaví a v slovanském ritu. Oni tedy neví, že pravoslavné obřady jest ritus řecký, do slovanštiny tak špatně přeložený, že mnohým věcem ani odborníci nerozumějí. Z nás by tomu nerozuměl nikdo ani slova. Či chtějí snad také zavést mezi lidem ruské národní zvyky? Ty český lid nikdy nepřijme, ty se vůbec nedají nikomu vstípati, ty vyrostou samy. Co může tedy národnost pravoslavím získati?

V pravoslaví a v řeckých obřadech slovanství není. Mnohého hlupáčka při tom svádí již i slovo „pravoslaví“, poněvadž se mu zdá, že je v tom něco slovanského. Jest to slavjanofilský překlad slova „ortodoxní“, pravověrný. Dříve i v Rusku znali jen řeckou a latinskou víru, nyní mají „pravoslaví“ — slovanskou. Na národnost nemůže míti žádného vlivu. Česká národnost se vytvořila při tisícerych podmínkách na základě katolictví a spojené s ním západní kultury. Chtít pravoslavím slovansky sesílit češství a české slovanství, znamenalo by asi tolik, jako chtít vycedit z člověka živého krev a vlít mu do žil jinou. Jen jedno zdálo by se pravdou, že pravoslavím nebo obřady řeckými jakési sjednocení by se utvořilo mezi Slovany. Ale toto sjednocení by bylo nepřirozené násilné a jen zevní, tedy bezcenné. Nepravíme to my, nýbrž slavjanofilé sami. Když jim na to ukazujeme, že latinska řeč bohoslužebná v církvi katolické jest velkolepým zevním obrazem její obecnosti a jednoty, odpovídají, že jest to bezcenný zevnějšek, že duch spojuje a láska, nikoliv obřady a řeč. (Chomjakov). Snadno ovšem mohlo by býti spojeno s novou Bílou Horou. Čechové by tím nic nezískali, poněvadž řecké obřady jsou sice velkolepé a mnohostanné, ale málo vzdělávají. I dnes při našich obřadech více se koná v řeči české, nežli v Rusku při obřadech slovanských v řeči lidu. Než o tom jindy.

Musíme pro dnešek končiti, avšak vrátíme se k věci ještě a promluvíme o ní důkladně i z jiné stránky. I z toho, co jsme řekli, jest patrné, že zdravý podklad má myšlenka cyrillo-methodějská jen ve smyslu katolickém. Každé jiné pojmání její je nesmysl, frivolní zneužívání víry k agitacím národních chauvinistů, o jichž zdravém a rozumném vlastenectví dlužno pochybovati. Ve smyslu katolickém jsme pak pro nejživější její pěstování. Škoda, že nemáme klášter cyrillo-methodějský, který by ve svých zdech choval příslušníky všech slovanských národů a mimo náboženské své poslání zabýval se výhradně slovanskými studiemi. Byla by to česká cyrillo-methodějská myšlenka vtělená v živý útvar. Však co není, může se ještě státi.

Konečně jen tak mimochodem se ještě zmiňujeme, že jsou i tací, kteří pod praporem myšlenky cyrillo-methodějské vyzývají k boji za český jazyk liturgický při obřadech církve západní. I oni nemohou míti vřelé víry, nebo jinak by nežádali toho, aby rozerván byl svazek s obecnou církví. Jen trochu víry a lásky k víře své kdyby měli, nemohli by tak činiti pouze z důvodů na sesílení národního vědomí. Pro národnost nic se tím víc nezíská nežli větší protivy, krutší boj a úplnější pobromu v českých menšinách. Nyní aspoň nelze jazyka církve užiti ku germanisaci, pak se to ale dít bude. Ten důvod tedy svědčí nejen o pramalé lásce k vlastní církvi, ale je i falešný a ovšem netheologický.

Něco váhy má důvod jiný, který říká, že nábožensko-mravní vliv byl by větší při úplné srozumitelnosti obřadů. Znám, co o tom psal již Havlíček. Je na tom pravdy jen málo. Než i o tom nemůžeme se dnes již šířiti. Avšak

odpůrci českého jazyka bohoslužebného nejsme. Naopak, přišli jsme po dlouhém uvažování a opravdových studií a zkušenostech k tomu, že jest z různých příčin na čase, aby českému jazyku vykazalo se místa co možná nejvíce, avšak jazyková jednota aby se zachovala. Toto mínění sdílí s námi asi většina duchovních v duchovní správě postavených.

Fr. Žák

Pralesem Africkým.

Črta ze života missionářů na Sambesi. Dle různých zpráv vypravuje ANT. VETEŠNÍK.

(Dokončení.)

Pan Robert přislíbil také missionáři, že ho dá spolehlivými vůdci doprovoditi k vozu jeho spolucestujících, jimž se byl ztratil. I o těch zvěděl statečný Angličan. — Jaká to radost pro našeho missionáře. Sejde se s nimi živ a zdrav a bohat na takové zkušenosti. Těšil se velice.

Však nové překážky stěžovaly, ano dokonce překazily úmysl gentlemanův. Služebníci a popoháněči volů nechtěli s ním dále jeti přes Sávu z bázně před divokými tmnějšími kmeny a také jedné noci ze sedmi služebníků šest jich uprchlo. Cesta byla zase u konce. Toť byla rána dosti citelná pro P. Vehla. Po pobytu tu asi pětinedělním vydal se P. Vehl znova sám a sám na cestu a došel asi po pěti dnech šťastně k vozu, který soudruhové jeho byli tu zanechali. Jeho soudruhové, P. Lav a dva bratři dostali se kolem konce srpna až k bydlišti krále Umsila, kdež byli přívětivě přijati. A také hned, jak mu zprávu dali, že musili povoz opustiti, poslal čtyři podané náčelníky s jedním bratrem, aby vůz dopravili do jeho sídla. Tu se setkal P. Vehl s nimi. Bratr však byl nemocen, nebyloť divu, že vysilení a strádání všeho druhu působily zhoubně na jeho tělo. I nastoupili cestu do území králova. Vůz, což si nemohli vysvětliti, byl zcela nedotknutý.

Cesta byla přebídná. Od 28. října až do 2. prosince s velikým namáháním dostali se až k první vesnici, která náleží pod bezprostřední panství Umsilovo. Tu průvodčí zastavili. Další cesta byla nemožná. Proto také opustili vůz a ponechali P. Vehla a nemocného bratra beze vší ochrany a pomoci. K tomu nastala doba dešťů, tak že našim missionářům nezbylo než útulek hledati ve vesnici.

* * *

P. Lav s druhým bratrem strádal v kraale Umsilově. Po tři měsíce zápasila s ním prudká zimnice. Vznášel se mezi životem a smrtí. Co jeho nemoc zhoršovalo, byloť zajisté neupřímné nakládání s ním a jeho rovněž nemocným bratrem.

Pokud síly ho neopouštěly a pokud povstati mohl, chopil se péra, aby bratřím svým do Gabulavayo vypsál několik slov z utrpení na smrt nemocného missionáře! Jak smutná, ano srdce rozrývající to slova. Čekal pomoci, čekal léků a čekal na vysvobození, jehož se mu mělo dostati příchodem bratří a vozu, aby do toho naložen opustil bídné místo své! Čti, milý čtenáři, sám v jeho denníku a vycít tu bídu a sklíčenost jeho. —

29. září. Včera trpěli jsme mnoho. (P. Lav a bratr.) Nedostává se nám žádné posilující potraviny. Pokrmem naším jest jen moučná kaše . . . Tu žaludek ztráviti nemůže. Od dubna jsme směstnání v úzké chatrči ještě se dvěma sluhy. Stále přicházejí lidé a stále stojí u dveří olupují nás i o trochu zdravého vzduchu. K tomu naše nemoc a nemožnost obětovati oběť mše sv.

6. října. Dosud žádná zpráva o vozu. Bratr Hedley a já jsme velice bídni. Nepřijde-li vůz v čas, tak jistě bídně zahyneme. Zemru-li, pak sdělte zprávu o mé smrti otci . . . Prosím všecky, zvláště mé představené o prominutí za všecka namáhání, jaká jsem jim způsobil a vůbec každého, jestliže jsem ho rozhněval. Důvěřuji se nekonečnému milosrdenství Božimu.

8. října. Včera odvážil jsem se obětovati mši svatou. Zimnice, díky Bohu nejdobrotivějšímu, pominula, avšak jsme přece dosud nesmírně slabi. Dejž Bůh, aby vůz brzy přibyl. Ale vůle našeho milého Pána se staň!

10. října. Ještě jedenkrát sloužil jsem mši svatou. Ó jak jsme byli oba vděční.

31. října: Ještě vůz tu není! Vůle Boží staň se! Já ještě vznáším se mezi životem a smrtí. Ó jak toužím po vozu. Bude-li se Bohu líbiti, odcestoval bych hned, až by vůz sem došel, do Sofola, abych se tam zotavil a zásoby opatřil, avšak budu asi musiti přečkati čas dešťů a dožiji-li se toho vůbec, nevím ... Modlete se za mne!“

Konec jeho zápisků. Nedožil se toho všeho, po čem tak toužil. Nedočkal se ani příchodu P. Vehla, aby z rukou jeho přijal útěchy sv. svátostí. Zemřel klidně v Pánu, vypiv kalich utrpení apoštolského až do dna. 25. listopadu — jak vypravoval uzdravený bratr Hedley — nastalo loučení se P. Lava s tímto slzavým údolím. K večeru téhož dne vypustil svou duši. Bůh mu popřál milosti, že až do konce snášel trpělivě bolesti své. Jak smutné to bylo podívání pro mne. Viděl jsem umíratí dobrotivého otce, a sám jsem nemohl ani povstati, abych jej opatrovati mohl. Zemřel klidně. Ani pohřbítí a poslední lůžko jemu vykopati jsem nemohl. I prosil jsem hned po jeho smrti, aby Kafrové to učinili za mne. Neboť sotva že skončil, hejno krys vrhlo se na jeho tělo, nedbajíce ani pronásledování ani honění. Kafrové hodili kolem mrtvoly provaz a tak ji vytáhli z chatrče. Oni nedotýkají se žádné mrtvoly. Ó jak truchlivý, do duše rozrývací to pohled, když patřil jsem na toto počínání ...“

P. Lav byl synem Mr. Vil. Tovry Lav-a, anglikánského duchovního a vnukem slavného kdysi guvernera Indie, Lorda Elenborough-a. Narodil se 21. října 1833. Po absolvování studií vstoupil do námořního vojska a po obrácení se jeho otce vstoupil také do lůna církve katolické. Záhy proniknut duchem sv. víry, opustil své dosavadní stanoviště a vstoupil v Hodder do noviciátu Tovaryšstva Ježíšova. Po odbytých studiích a po svém vysvěcení na kněze nastoupil ihned na své missionářské působisti. To bylo Demarara (Britická to Gujana v Jižní Americe). Odtud byl poslán svými představenými do Grahamstovnu, kde s nadšeným zapalem jal se učití řeči Zulukafrů a poznávati spůsoby jejich života. Smrt jeho byla velkou ztrátou pro missie na Zambezi. Mezi všemi missionáři znal P. Lav nejlépe řeč Kafrů a jejich vlastností. Zajisté získal odměny za své heroické utrpení a bude v nebi o milost a sílu prositi. by to dílo, které on s takovou zmužilostí a oddaností započal, dále se vedlo.

* * *

P. Vehla došla tato smutná zpráva 26. prosince. Neshledal se tedy se svým milým druhem více na tomto světě. Bratr Hedley, který trochu se pozdraviv, byl po jeho smrti vyslán, aby byl napomocen při dopravě vozu, na který tak toužebně byl P. Lav čekal. Vydal se na cestu, ač sláb ještě byl. Na cestě znova onemocněl a ulehl ve vesnici asi 60 mil vzdálené od P. Vehla a po poslích úsilovně prosil, by ho P. Vehl „pro Boha“ navštívil. P. Vehl vydal se na cestu a 3. ledna došel šťastně místa a našel bratra v přesmutném stavu. Upadl do prudké horečky, takže ani krok učiniti nemohl. Tamní polhavlár již jej také déle ve svém kraalu trpěti nechtěl. Však energický P. Vehl i tu pomohl. „Pakli ho tu nechcete mít, pak ho musíte nésti“. A vskutku, vložili ubohého na nosítka a nesli ho tu přes hory a vrchy, tu přes údolí, řeky a potoky, krajinou divokou a neschůdnou. Nosičů bylo denně 20, při každé vesnici se střídali, takže v 9 dnech cesta byla šťastně vykonána. Dne 12. ledna došli k vozu, kdež na ně s toužebností čekal druhý bratr. Tu také po 5 měsících P. Vehl obětoval oběť mše sv. V pravdě největší to oběť v tom čase; oběť díků za tolik a tolik dobrodiní a opět prosby za stálou ochranu nebes.

D o s l o v.

Chceš doslov, milý čtenáři, který jsi s námi sledoval utrpení čtyř missionářů? I ten tu mám. Jest opět smutný právě tak jako kratinký.

„Bohužel dochází nás právě nová smutná zpráva. P. Karel Vehl S. J., jehož neslýchané cesty naši čtenáři v živé paměti mají, podlehl vražednému podněbí a strádáním všebo druhu. List bratra de Sadeleer datovaný ze Sololy 14. května přináší tu smutnou zvěst P. Vehl zemřel tam 12. května. Portugalský kněz stal u lože jeho. Bližší zprávy doufáme přinést co nejdříve. Zatím doporučíme v Pánu zesnulého nábožné modlitbě našich čtenářů. R. I. P.“

Tak zněla zpráva o smrti druhého statečného missionáře!

K r v a v ý r o k.

Obrázek z husitských válek. — Napsal ADALBERT DOSTÁLSKÝ.

„Rok 1424 naznačen jest v dějinách českých,“ píše František Palacký ve svých „Dějínách,“ „co Žižkův rok poslední, ale spolu nejkrvavější; všickni starí letopiscové neumějí při něm vypravovati leda o ranách, které hrozný vůdce nepřestával zasazovati národu svému, v zuřivosti a ukrutnosti sám sebe převyšovav.“*)

* * *

Nad českým národem posud se vznášel válečný plamenný meč. Cizí učení z Anglie, Německa a jiných zemí do Čech přesazené, v Betlémské kapli a jinde hlásané, posud účinkovalo. Katolíci a Husité stáli proti sobě v táborech válečných.

Žižka jako vykonavatel závěti Husovy a rozšiřovatel učení jeho pomocí meče a halapartny, procházel královstvím českým, na všechny strany rozseváje záhubu.

V naznačený rok hned záhy vytáhl na Turnovsko a to v lednu, když ještě ležel sníh a mrazy pronikaly údy. Ale tábor Žižkův se toho neleká, bojovníci vzdorovali srdnatě všem větrům a svízelm. Byli to válečníci ze řemesla, kteří ve válce nalezali chléb a k jiné práci se ani nehodili ani chuti neměli. Vůdce svého milovali jako otce. Kalich byl jejich heslem, válečný vůz domovem. Šli tam, kam je vůdcové vedli.

Teď právě navrátili se z Uher a Moravy, by krvavé řemeslo prováděli v Čechách na nenáviděných katolících. Bylo to veliké pronásledování domácí katolické víry od rodných synů, kteří přilnuli ke bludům cizáckým, tehdy zvaným po Husovi husitským čili kališnickým.

Věc zvláštní přivedla slepeho reka do Čech; v jeho táboře prý jest zrádce. Vojevůdce, který rozséval smrt a byl na sklonku života, pojednou se ulekl smrti která by ho mohla stihnouti a to rukou prodávného zákeřníka. Již v listopadu dostal Žižka zprávu nemilou od Jana Hvězdy z Vícemilic a kněze Ambrože Hradeckého, stoupenců to svých drabých, že se o život jeho ukládá, že za tím cílem jest najat muž a cena na hlavu Žižkovu 30 kop grošů vysazena. To brozně účinkovalo na Žižku a okolí jeho.

Vůdce husitů se velice rozhněval a žíly na čele mu naběhly. Tělo se přímo chvělo a na čele byla vráska na vrásce.

„A kdo jest zrádce úkladný?“

Hejtman znovu předčítal list Ambrožův:

„Jali jsou jednoho opočenských strany vězně znamenitého, který nás za jisté zpravil, že již jeden jest s tebou u vojště, kterýž tě má zamordovati; a za to má ještě 30 kop grošů vzíti, a již 10 kop hotových vzal.“ (Pokr.)

*) Viz „Dějiny národa českého“ od Františka Palackého (III. díl, I. částka, 521 str.), dle nichž stať tato co do historické stránky sdělána.

Feuilleton z cesty po Rusku.

(Dokončení.)

Opět jiná kategorie Čechů stala se pravoslavnou téměř nevědomky, byvší svedena. U těch největší vina spadá na ruskou vládu na duchovní vrchnosti katolické a na kněze odpadlíky: na tyto nejvíce.

Nedaleko od Zdobunova leží vesnice Kvasilov. Seznámiv se s mnohými Čechy v Zdobunově, učinili jsme si vycházku do Kvasilova. Jest to nevelká ale pěkná vesnice, úhledná a výstavná jako málo která. Z ruských vesnic nerovná se jí ovšem ani jedna, ale i mezi českými stojí na prvním místě. Můj průvodce, uvědomělý a vzdělaný Čech katolík, seznámil mne brzy s některými tu žijícími Čechy. Byl jsem velice vlídně přijat, avšak nikoliv s oním porozuměním a intereseem, jaký by příchod katolického kněze z Čech, příchod to nikdy neslýchaný a jediný v dějinách českých osad vzbuditi měl. Patrně vládne tu již nový duch. Tím více toužil jsem mluvit s obyvateli o věcech náboženských. Z katolíků tu snad už není ani jednoho. Ani na velké svátky katolické nechodí kvasilovští Češi do kostela katolického, jak činí tak mnozí i k pravoslavi odpadlí, ano i Rusové, u nichž nevymřelo dosud úplně vědomí, že patřili kdysi k unii, byli sjednoceni s Římem. Zvláště vzbudila ve mně podivení jedna stará žena, která ačkoliv přišla do Ruska už ve stáří pokročilejším stala se dobrovolně pravoslavnou a cítíc přirozené, aby se vůči mně knězi nějak o té věci vyslovila, ospravedlňovala se, že je úplně spokojenou. Doma jsem se dřela na cizí a měla jsem maso jednou za týden, tady sice také musím pracovat, ale dřu se na sebe a mám maso každý den, při čemž se tupě směla a oči se jí leskly.

A jste ve svědomí spokojena klidna? tážu se.

Proč bych nebyla, odpovíděla, a přes tvář jí přeletl onen falešný úsměv který vidíváme u lidí prohnanych, ale hloupých. Věříme všickni v jednoho Boha, a zase se tak falešně pousmála.

Z dalšího rozhovoru jsem seznal, že je to jedna z oněch materiálních sprostých povah, které v předměstích nebo v nejchudších krajinách venkovských se vyskytují, víru v surovém hmotném smyslu berou, představujíce si Boha jako Pána, který dává se nejen uprošovati, ale i šiditi, a to hloupě, asi tak, jak hloupý ošiditi dovede. že náboženství při pravidelném životě vykonávají nebo nevykonávají dle toho, jak to u jiných vidí. ale ničemu nerozumíce jsou konečně spokojeni, když se najedí a mohou se natáhnouti a se vychrupati.

Byl to jediný exemplář toho druhu, s nímž jsem se setkal, a proto jsem se o něm tuto zmínil. ačkoliv do kategorie odpadlíků, o niž jde řeč, zrovna nepatří. Dost divno, že jsem se s ním sbledal zrovna v Kvasilově. Jestli Kvasilov obec vzorná, řízena lidmi vážnými a moudrými, jak jinde šířeji povíme. Vida to vše, nemohl jsem se více zdržeti, abych nepoložil otázku:

„Odpusťte mi, tážu-li se vás po věci vám snad nemilé, ale řekněte mi, prosím, proč a jak stali jste se vy. mužové dobří a osvětlení pravoslavnými a přirostli s celou duší ku zdejší půdě“? U nich našel jsem touhu po domovu, touhu, vyprodati se a se navrátiti, daleko menší a řidší, nežli kdekoliv jinde. —

„Odpovíme vám zcela otevřeně“, pravil mi na to vousatý jeden rolník s dobromyslným klidným úsměvem: „Nedívám se vaší otáče, avšak musím vám říci, že my na tom nemáme viny pražádné. To zavinili jste sami, vaši kněží“.

A nyní jal se mi vypravovati o odpadlích kněžích: Saskovi, Hrdličkovi a Kašpárkovi, kteří sem se přistěhovali a jako duchovní správce tu činni byli. Líčil jich život, jich vzájemnou nesnášenlivost, která někdy dostoupila až k boji s noži, vypravoval, jak měnili víru každý rok, nevědouce na konec sami, čemu věří, jak jeden zaváděl víru protestantskou, druhý husitskou, třetí českobratrskou,

jak konečně Sasko při nové vládě slavjanofilské, již zatím nabyla vrchu a úsilovně všemi prostředky jala se nutiti všechny Čechy k pravoslaví, dal se od ní podplatiti, slibiv za velikou sumu, že všechny převede na pravoslaví, což se mu i podařilo. Sasku veřejně jmenovali jako zrádce. Odpor byl dlouhý a houževnatý, jelikož i jeden z kněží odpadlíků, smýšlení jsa protestantského, kladl odpor. Byl však od svého kolegy denunciován a odstraněn. Zmíral dlouho se ženou a dětmi bídou, až i on vládě se poddal. Trpěl neslýchané a nenávidí vládu a pravoslaví náramně. Mluvil jsem s ním o tom dlouho. Své děti ale vychovává on, odpadlý kněz, v duchu protestantském. Policejní nátlak se zdvojnásobil. Slibováno jim, že budou směti zpívat v chrámu české písně, že se jim české školy ponechají a p. Konečně dáno jim na vůli, buď se ihned vyprodati, anebo státi se pravoslavnými. Sliby, násilí, klam zvítězily nad vírou, kterou vlastní odpadlí kněží dávno byli v nich zviklali, s velikým nákladem vystavěla jim vláda kostely pravoslavné, dala jim kněze Čechy, které na rychlo posvětila, kteří ale ovšem nesmí ani česky kázati, ani učit. ani se modliti, dotírala je tak skvěle, aby nemuseli žádati štoly než nepatrné, pobrala jim české knížky, veškeré spojení jejich s kněžími katolickými učinila nemožné, a tak Čechové rusští i zde stali se během času pravoslavnými. Že by byli k pravoslaví přilnuli, nelze říci; novými kněžími z mnohých příčin opovrhují. Na víře vůbec ovšem těmito událostmi utrpěli velice. Ale jsou před zákonem pravoslavnými a děti jejich budou jimi skutečně; budou úplnými Rusy, jež s vlasti nic nebude více spojovati než vzpomínka a chatrná znalost češtiny, které z mládež se naučili, již ale po smrti rodičů zapomenou. Na jednou asi 18letém mladíku, tam narozeném a vychovaném jsem to zřetelně poznal.

A tak i já musím vyznati, že vinu toho všeho nesou mimo násilí vládní odpadlí katoličtí kněží. S jedním z nich mluvil jsem v Kijevě. Pohled na něj mne dojal. V jeho očích a tváři vryto jest nesmazatelným písmem utrpení a bol. Hájl se, že jednal s fanatismu českého a slovanského, uznal ale, že chybil, vida, že místo aby tuto češství povznesl, přivedl je k pádu. Nemohlo jinak býti. Tentýž proces známe z Husitů, kteří z největších vlastenců přijali konečně protestantismus z Němec. Nechtěl bych umřít s vinou jeho na svědomí.

Ty tři hodiny, které s ním jsem konferoval, více daly mi síly proti různým pokušením a slabostem, nežli nevím co jiného. Ony tři kněze k nešťastnému dílu jidášskému přivedlo smilství, ženy. Bůh jim odpust. Jeden z nich jest strašně potrestán; jak je druhým, nevím. Jeden prý už zemřel.

„Ah, povězte mi přece“, řekl jsem k onomu muži, když byl skončil své vypravování, „jak mohli jste se dáti vésti od mužů a věřiti jim o nichž jste přece věděli, že to jsou odpadlíci, Jidášové, nejmizernější smeti ze všeho katolického kleru na celém světě. Proč neobrátili jste se k biskupu Žitomírskému nebo k biskupům do Čech, aby vám poslali kněze hodné? Byli by tak s radostí učinili. Ti nejlepší kněží z Čech s radostí by byli přišli k vám, aby sloužili vám a vašim dětem jak v ohledu náboženském tak i vlasteneckém. —

„My jsme prostí lidé“, odpověděl tázaný, pokrčiv ramenama, „kteří do podrobností náboženských nemohou se míchat. Biskupové, kteří o nás věděli měli sami tak učiniti“.

Co jsem měl na to odpovědět? Musil jsem mlčeti, nebo jest to svatá pravda. A proto vyznávám i já a nebojím se to říci, že na neporádcích náboženských mezi Čechy na Volyni a na konečném jich odpadnutí velikou vinu mají i biskupové. Ukázali se pastýři nedbalými, pastýři, kteří spali, když přišel vlk a rdousil svěřené jim stádo.

Ještě dnes platí toto přísné slovo o katolické vrchnosti na Rusi a já ani dost málo se nerozpakuju toto své obvinění, ač jsem nejposlednějším v církvi, vysloviti a napsati. Ještě dnes Petrohrad, Moskva, Kijev čítají na sta Čechů, ale není ani jednoho kněze, který by lámal jim chleba v mateř-

ském jazyku. Bylo by to nad míru snadné, aby ten který polský kněz naučil se česky, aby aspoň tu a tam zavzněla chrámem česká píseň, ale z toho neděje se nic. Čechové katolíci jsou v Rusku od své cirkve opuštěni, a proto buď vůbec do kostela nechodí, anebo jdou na svátky do chrámu ruských, do nichž mimo to líbezný zpěv a s velikým pompem vypravená bohoslužba je láká. Tam rozumějí aspoň to, co se při ruské bohoslužbě mluví běžným ruským jazykem, kdežto v polském nerozumějí ničemu, ač nechtějí-li jíti v Petrohradě na kázání německé. Avšak k utvrzení se ve víře jest zapotřebí živého slova, stejného smýšlení, duševních svazků mezi osadníky a církví; těch ale v Rusku pro katolíky — Čechy není.

Snad jest dnes již pozdě. Vláda slavjanofilská, která právě je u vesla dnes nedovolila by snad už kázání českého ani české písně. vzalť si za úkol, stůj co stůj obrátiti Čechy k pravoslaví slibujíc si z toho i žádaný pro ni vliv od Čechů ruských na Čechy ve vlasti; vláda, pravím, nepřipustila by veřejně českého kněze ale cesty by se našly, jen kdyby církevní vrchnosti chtěly. V Petrohradě je v semináři nyní Čech, který za několik let přijde do duchovní správy, jest synem Čecha v Petrohradě usedlého, ale co je to na tolik hladových a opuštěných? A přece je to mnoho; on jediný zachrání mnohé. O významu českého kněze na Rusi jindy promluví. Z toho patrné, ale zároveň jak snadno bylo by lze zaopatřiti si kněze Čechy. Čechové, kteří plní všechny semináře slovanské, s radostí byli by se i hlásili do semináře a do akademie v Petrohradě. Že toho biskupové ruští neučinili, jest nedbalost, za niž zodpovídati budou. Ostatně i biskupové čeští měli v té věci konati kroky. Nyní tedy bylo by to spojeno s obtížemi velikými, jelikož slavjanofilé, pořád ještě doufají, že z Čechů nadělají prostřednictvím pravoslaví Rusy, a nepustí nijak z rukou, co mají. Odstoupení od pravoslaví není také jak známo, v Rusku možné, trestát se konfiskací jmění a vypovězením na sibiř. I obrácence i kněze katolického, který by takové propagandy římsko-jesuitsko polské byl vinen, stihl by tento trest. Ale dříve, kdy vládla na Rusi dostatečná svoboda vyznání, bylo možné, ba prasnadné. Tenkrát ale nebylo nic učiněno, nýbrž na třicet tisíc volynských Čechů ponecháno na pospas třem kněžím odpadlíkům. A tak odpadlictví dobré poloviny z nich zavinila okolnost, že Čechové ruští byli opuštěni, ponecháni vlkům.

Někdo mi snad namítne, že Čechové mohli držeti se katolických far polských. Mnozí tak učinili a zachovali se. Ale aby působení tří kněží odpadlíků, kteří hleděli vejíti s osadníky svými v úzké a srdečné svazky — jednalť se o jich živobytí — mohla kladena býti důrazně hráz, k tomu kněz Polák nestačil, k tomu bylo zapotřebí kněze Čecha: ten dvě třetiny katolíků byl by zachoval. Ovšem nynější vláda přinutila je násilím, zcela prostě davš jim na vůli, buď ztratiti jmění a se vystěhovati, anebo státi se pravoslavnými. Ale kněz byl by si našel již cestu až k caru. Zdá se totiž, že car o násilnickém tomto jednání ani neví. Bylo mi vypravováno, že když jednou do oněch míst zavítal, neví, jestliže na manevry, nebo na otevření tamní dráhy, někteří Čechové podali mu prosbu, aby nebyli nuceni k změně víry, v níž se zrodili. Car odpověděl prý jim, že žádá jen, aby byli věrnými poddanými, že víru ale jim bráti nechce. Jiná verze opět praví, že tu onino pravoslavní fanaticové, ti odřezanci z chleba, agitovali, aby Čechové, kteří mínili odpadnouti, podali caru žádost, aby jim byl za kmotra. Car prý to odepřel praviv ona slova, že nechce odpadlíků, ale věrných poddaných. Co na tom pravdy, nevím; avšak zdá se, že na pronásledování a nucení Čechů k rozkolu největší vinu má panující právě vláda popská. Ať je tomu tak či onak, jisto jest, že takový počet katolíků s horlivým knězem Čechem v čele byl by již něco zmohl a dovedl osidlům policejtským náležitý položit odpor. Že se v té věci nic nestalo, jest smutné, ale změniti se nedá.

Při takovém stavu věci tane každému zajisté na mysli otázka, proč se Poláci, kteří v oněch krajích katolicismus reprezentují, o Čechy lépe nestarali. Nechci ovšem podezřívati ani pomlouvati, ale mám za to, že rozhodovaly

ohledy národní a politické. Poláci doufali, že z příšlých Čechů sesílí tím, když je přivází ku svým farám, svou národnost svou politickou mohutnost. Věděliť, že Čechové, byť i byli katolíky horlivými, jen jako katolíci nikterakž nepocítují onoho nepřátelství k Rusům, jakéž mezi Poláky a Rusy nešťastná historie byla vytvořila. V tomto mém mínění utvrzuje mne tím více okolnost, že skoro jen ti Čechové zůstali katolíky, kteří přimkli se ku společnosti polské, naučili se polskému jazyku. Oni participovati se jali, snad mimovolně a nevědomky, na nábožensko-politickém citění Poláků. Mám tedy za to, že to byla ta příčina, již polským biskupům ruským dala zapomenouti pečovati o naše rodáky ve smyslu českém. Že se Čechové sami o české kněze u polských biskupů nehlásili, nemění na věci nic. Proto jsou biskupové, aby o své stadce všemožně se starali. Ostatně takových katolíků Čechů, kteří přimkli se k farám polským, naučili se polské řeči, a kteří tak zachováni byli víře někdy i s oběťmi, jest všady hojně a jsou tvrdí. Tuto zásluhu polskému duchovenstvu neupírám. Mám před nimi i před obecenstvem polským v ohledu náboženském dokonalý respekt. I o tom budu míti snad příležitost promluvit. S mnohými takovými Čechy jsem se scházel a potěšil se s nimi, až duše plesala. Přece ale musím vyznati, škoda, přeskoda, že ruští Čechové nedostali kněze Čechy, škoda, přeskoda, že jich ani dnes nemají. Skrývá se v tom veliké pro nás nebezpečí. nebo tito Čechové pravoslavní mohou jednou vrátiti se do Čech zpět a tvořiti nebezpečný počátek a zárodek k šíření se rozkolu, u nás doma tolik populárního, a k náboženským bouřím, jichž konce byly by nedohledny, strašny. Není ovšem naděje, že by slova má mohla vniknouti až tam, kde by měla slyšána a uvažována býti, také snad sám sobě jimi mohu škoditi, ale nelituji, že jsem je napsal; kde se mi to jen udá, budu o této věci mluvit a za nápravu se modliti. Ruské Čechy jsem k tomu nabádal, aby příslušné petice za české kněze podali jak svým biskupům, tak i do Čech. Slibili mi svatosvatě, že tak učiní; stane-li se tak, nevím ovšem, avšak doufám, že ano. Může býti, ano jsem o tom přesvědčen, že nynější vláda nejen nepřipustí oficielně katolického kněze Čecha do Ruska, že nedovolí zpívati české písně, ani v české řeči kázati, ale kněz Čech byť vše musil konati v jazyku německém nebo polském, aspoň mimo chrám měl by na ruské Čechy veliký vliv. Dostati ho tam bylo by lze tak, že by aspoň na rok vstoupil do semináře katolického v Rusku a odtud vyšel jako kněz domácí.

Tu jsem se, jak mimochodem podotýkám, přesvědčil opět jednou, že latinská řeč nemá toho vlivu mocného, který jí rádi přisuzujeme, není-li doprovázena jazykem lidu. —

Tím jsem vyličil v hrubých tazích příčiny, jak katolíci Čechové stali se pravoslavnými, zařadiv je do uvedených kategorií. Zbývá mi jen ještě zmíniti se o odpadlictví těch, kteří i nyní, ačkoliv nalezájí se v postavení neodvislém a zcela snadno mohou zůstati věrni církvi katolické, čas po čase odpadávají. Jedná se tu o Češích výhradně jen ve městech žijících, obchodnících, hudebnících a pod., kteří by jistě, kdyby tu bylo kněze Čecha, před schismem zachráněni byli. I tyto lze ovšem zařaditi tu a tam do uvedených již Čechů odpadlíků, avšak poněvadž patří již do novější doby, promluví o nich krátce zde zvlášť. Mimo uvedené již příčiny lze ještě poznamenati asi toto. Mnohý vidí jak jeho příbuzný nebo známý odpadl, vidí, že je při tom kliden a spokojen, zdá se mu, že z toho bude míti prospěch, jelikož se s pravoslavným obecenstvem více seznámí a vejde s ním v užší styk, jméno jeho jest uveřejněno v novinách, čímž jeho obchodu vzniká jakási reklama i učiní podobně, vždyť tu není nikoho, kdo by ho utvrdil.

Žije-li v menším městě nemá pokoje od policie.

V městečku N. vypravoval mi horlivý katolík, který posílá své děti na vychování do Čech, toto.

U nás je okresní správce „vládní“, který považuje za část své politické správy, přivést Čechy k pravoslaví. Už, tuším, jsem poznamenal, že Čechům věnuje se na Volynsku zvláštní pozornost. Jinde neznepokojuje mnohý správce

katolíky ani dost málo, ale u nás vždy čas po čase přicházel ke mně policista, učinil mi v domě a krámě důkladnou prohlídku, zabavil některé knihy, ale nenalezl nic kompromitujícího.

„Vy se spojujete s polskou propagandou,“ oslovil mne na konec.

„Nikoliv,“ odpověděl jsem, „jsem dobrý poddaný ruského cara.“

„Tak proč se přidržujete polské víry a nechcete přijati víru cara, když pravíte, že jste jeho dobrý poddaný?“

„Já jsem se v katolické víře narodil, v ní sestarál a chci v ní také zemřít.“

„Proč ale nedáváte děti své vychovávat v pravé církvi — rozuměj ruské?“

„Nemohu přec.“ odpovídám, „vychovávat jako katolik děti v jiné víře. Ostatně chodí, dokud jsou malé později posílá je, jak praveno, do Čech — do pravoslavné školy, zpívají v pravoslavném chrámu, a až vyrostou, ať učiní, jak budou chtít. Nyní je na pravoslaví nedám.“

Zde dlužno podotknouti, že tu a tam katolické děti, když mají pěkný hlas, musí zpívat v sboru pravoslavného kostela, jež společně s ostatními musí navštěvovati.

„Na tuto řeč,“ pravil mi onen občan dále. „policista odešel. Za nějaký čas přišel znovu a věc se opakovala. Já ale vždy zůstal pevný. Nyní mám už úplně pokoj. Jiní ale dostávají strach a odpadnou.“

Ve velkých městech se nyní podobná procedura neprovádí; není také ani dobře možná, tu rozhoduje osobní statečnost a rozhodnost u víře. Kdo se bude diviti, že podlehně ten, který nemá přítele kněze Čecha, k němuž by se utekl?

Ve větších městech veliký vliv mají pravoslavné missie. Konají je uvedený již pop Němeček a ostatní odřezanci fanatické, berouce za to asi zvláštní odměnu. Němeček jest přímo missionářem, který má obrácení Čechů na starosti. Přivedl to prý již na sekretáře kijevského metropolity. Objíždí kraj, navštěvuje i rodiny. V Kijevě vypravovala mi jedna paní, obchodnice moukou, že tak na ni lez a tak dlouho jí nedal pokoje, až mu ukázala dvěře a jeho návštěvy si zapověděla. S ním ve spolku jednají i někteří jiní kijevní odřezanci. Jakmile některý Čech tam zavítá, seznámí se s ním, a vzavše jej mezi sebe, začínají jej přemlouvati. Že se jim dilo daří, o tom dává svědectví kijevský list, kde jména, kteří „dobrovolně navrátili se v lůno pravé Církve a odřekli papisticko-polského fanatismu“, je uvádějí u veřejnosti. Jakým způsobem si počínají, uvedu jindy. V lásce tito apoštolové rozkolu a renegatství ani u odpadlých Čechů nejsou; katolíci Češi jimi opovrhují na dno své duše. —

Tím budiž ukončena stať tato. Jen slovo dovolím si přidati. V městečku D. stojí vedle sebe dvě chaloupky, každá se zahrádkou. Jedna patří Čechu. Stal se pravoslavným, aby o ni nepřišel. Druhá jest majetkem Poláka. Byl vyšším úředníkem na dráze. Když byla se tátněna, mohl dle zákona Polák zůstat na svém místě, které mu vynášelo na 2000 rublů, jen tehda, stane-li se pravoslavným. On toho neučinil, byl místa zbaven, koupil si onen domek a jest soukromým učitelem, který si s těží vydělá 50 rublů měsíčně. Pozoroval jsem ty dvě chaloupky, když mi o tom vypravoval jeden Čech, zeť onoho Poláka, a v mysli mé podivné vířily myšlenky. Uvažoval jsem o charakteru českého lidu. Neodsuzoval jsem české kolonisty na Rusi, spíše bylo mi jich líto a cítil jsem s nimi upřímnou soustrast. Ale bol mne šířal, když pomyslel jsem na celý český národ. Kdo ho tak zdemoralisoval? Kdo podkopal jeho mravní sílu, tak že slabším se ukazuje Poláků, jimiž jsme uvykli pohrdati? O vy liberální vlastencové, popátrte, jaké konáte dílo! Na jedné straně obětujete vše pro jednu jedinou ideu, neuznávajíce téměř idealu nad vlastenectví, a na druhé straně uvalujete na sebe vinu, že tisíce, kteří by měli z ciziny dodávati nám novou sílu a hmotně a mravně nás podporovati, sami vydáváte v záhubu. Bude-li národ vždy dosti silen, aby tyto ztráty snesl? Jest to krev, jež odchází z živého těla.

discipulus.

Časové zprávy.

Z politiky. Bližící se volby začínají již působiti. Jednotlivé strany svolávají své přátele k rozhodné činnosti vůči přátelům vzdálenějším, již často bývali nejen zanedbáváni, ale kteří dovedou se rozpomenouti na kolikero negalantnost a přikrost, zjemněn ton a chladnost zaméněna jakousi na oko zcela nehledanou, přirozenou a srdečnou pozorností. I oproti nepřátelům, kteří mají buď moc, anebo o nichž se soudí, že by se získati dali aspoň k negativní činnosti, zahájen ton uctivosti a smířlivosti. I tak daleko to došlo, že „Čech“ mohl citovati „Národní Listy“ a s nimi souhlasiti, ale že i on byl citován několikrát na různých stranách. Za tím, co takto nejprřednější strážé ohledávají pole bitevní, rozklad stran v národě, který od pánů staročeků se datuje, postupuje dál a dále. Dvoje živly měla tato strana. Pád její bylo první třibení se duchů. Ale ani strana mladočeská nebyla jednotejná, jak den ode dne vždy víc a více se ukazuje. Pokroková, radikální frakce vždy zřetelněji se odděluje a v samostatné křídlo již se tvoří. Co nevidět bude z něho samostatná strana. Radikalové ovšem praví o sobě, že jsou liberály a k liberalní straně chtějí vždy náležeti. To se rozumí samo sebou. Oni jen tu liberalnost mladočeskou která ostatně jest tak dost vysoká, stupňují k socialismu a republikanismu v politice, k židovské frivolnosti a k zednářskému zášti viry a náboženství pozitivního ve věcech náboženských. Marně už volá Dr. Herold, nechceme žádné levé křídlo a nepotřebujeme ho. Jako koule nemůže se zastaviti na ploše šikmé, tak i proces, jenž pádem staročeství vznikl, musí pokračovati. A nebude tomuto vnitřnímu kvašení více konce, a nebude pokoje a klidu v domácích záležitostech, dokud neutvoří se jako protiváha proti denně se měnícím náhledům radikálního proudu a jeho mravní nestálosti na poli politickém velká zdravá strana mírného konservatismu. Nestane-li se tak, musí v tom tempu, v jakém bude pokračovati utváření se strany socialisticko-radikální, utvořiti se i strana klerikální. Myslíme, že i pro ni uhodí hodina a ona stane se nutnou a se utvoří. Ať je tomu jak-

koli, jest nezbytně třeba pokračovati pilně a neunavně v té drobné práci po celém venkově českém, jakáž od posledních pěti let tak zdárně pokračuje. Snad již příští volby změní dosavadní tvářnost politickou, a budou přiblížením se k utvoření oněch nových stran, jež pak v tuhém boji o zásady nejvyšší dál a dále budou se třibiti a v národě upevňovati.

Pravda a láska. Hlasy ze Siona, známý to divoký kohout protestantský, přináší v čísle 15. z České Skalice tuto lokálku: „V Č. Skalici v něm. klášteře vykládala děvčatům jeptiška, že jest reformátor Luther v pekle a že ho odtamtud jeden katolický farář v Německu vyvolal a zase hezky tam zažehnal. Kamž jinam by mu chudáci na duši přáli! Vždyť se tuhle nedávno ve Freiburgu v Bádensku bál katolický tisk i na prknech divadelních. Ubohý klášter, ubohý tisk a ubohý lid, kterýž takovým fantasiím sebe, svou krev a svou duši svěťuje! Teď snad dají i evangelici své děti do klášterů k vůli němučině a pověře, anebo se budou leckdes i ovečky katolickým kněžím vyhýbati, aby s prožluklými kacíři se nesetkali, jež by tito mohli vyvolat. Ale žert stranou. Lide náš, nebuď vůči svému jinonáboženskému okolí tak lehkověrný. Babice z Endor i Saula dostala, jenž čarodějů nechtěl trpěti. Važ si sprostně a bedlivě známosti Boží, pak nejen o těch mužích Božích, kteří reformatory byli, v jinším světle budeš, ale i víra tvá oné babizenské počeli. Nebo jen větší v Krista, „podle písem“ (I. Kor. 1.) mají základ stálý, kdežto druzí hlouposti tohoto světa přec jen milují... Blahoslavená smrt Lutherova se sebevraždou nemá nic společného. Ale tito pletou sami na svá hrdla oprátku. Divná to jejich svobodomyslnost, již se rádi chvástají, ale naše je jiná: II. Kor. 6, 14—18. Čtenář čtiž.“ Tak protestantský list. Co perfidie, přetvářky, zloby, v těchto pár řádcích! Účel jejich ovšem je zřejmý. List chce, aby protestanté neposílali dítek svých do klášterů. Proti nedá se nic namítati, protestanté dle svého bludného svědomí mají právo žádati, aby dítky jejich v protestantské víře byly

vychováni. Ovšem i v klášteře nedotýká se nikdo jich citu. Ale hanebné jest, že na odůvodnění tohoto požadavku slouží ne důvody, ale pomluvy, hana klášterů jako míst čarodějnictví a p. Jest naprostá a vymyšlená lež, že jeptiška vykládala o Lutherovi, jakoby byl v pekle, jakoby byl vyvolán a opět tam zžehán. Tento nesmysl vymyslel si dle známého Lutherova „Účel posvěcuje prostředky“, pan spisovatel evangelický, aby potupa na klášter vržena byla hodně tlustá a směšná! To protestanté věřili na vyvolávání duchů z pekla dle příkladu samého Luthera, který hodil po čertu, jak známo, svůj kalamář. U nás ani stará bába nic podobného nevěří, nerciliž vzdělaná jeptiška. Co se Lutheru týče, jest známo, že vedle „služebníka Božího“ byl i služebníkem břicha. Každý ví, jak psal Melanchtonovi, že „žere (fresse) a chlastá jako svině“. Dále každý ví, že oddán byl vedle obžerství i opilství. Neméně známo jest, že bydlel delší dobu s několika uprchlými ženami z kláštera a že se svou Kateřinou dlouho se nedal oddati. I ten jeho sňatek jest dost podivný. Jeho „Tischreden“ jsou tak hanebné, že vzhledem k mravopoctnosti byly, tušíme, v Rakousku zakázány. Svůj život že korunoval tím, že se oběsil, není sice tak tvrdě dokázáno, jak žádá historická událost veliké důležitosti, poněvadž protestanté o tom skoro všechny prameny zničili, ale jest to pravděpodobné i historicky i psychologicky. Bylo by tedy zcela pochopitelné, kdyby se někdo domníval, že duše Lutherova je v pekle; avšak přes to nesmí tak nikdo tvrditi. O té věci my nikdy nerozsuzujeme, aniž rozsuzovati smíme. To patří jedině Bohu. Tedy ani jeptiška nemohla, nesměla něco podobného říci. Máte tedy druhou lež spisovatelovu, kterou si vymyslel na zhanoření kláštera. Volá-li hned na to, ubohý lid, ubohý tisk atd. vracíme to pisateli fíkonce, ubohý lid, který takovou pravdomilovností veden jest. Byl-li Luther reformátorem? Co zreformoval? Církev? Ta je tatáž stále, v ničem se nezměnila. Či proto, zasluhuje jména reformatora, že schudlí šlechtici vzali si jeho bouření za záminku, aby mohli vrhnouti se na jmění církevní, ovšem nepřírozeně veliké? Proto, že z lidu na 100 let učinil svým učením a rozpoutáním vášni

divokou zběh, jež ničila školy, od školy obecné až k universitě, milliony lidí utratila nejdrahocennější památky zničila atd. atd. Proto snad, že z těchto zmatků vytvořil se protestantismus pro ty, jimž zpověď, pokání, nutnost dobrých skutků a p. byla proti mysli? Ale co budeme o tom mluvit! Protestant nesmí o tom věděti a přemýšleti, a katolík rád i na tyto věci zapomíná. — Jen ještě slovo k zakončení zprávičky. Dává svým věrným poučení, jak mají smýšleti o jinověrcích, totiž katolicích. Jest to velmi poučné. Nám vytýkají, že jsme netolerantní. I mezi katolíky jsou takoví hlupáci, kteří tak tvrdí. Protestanté jsou mistři v tom, přivést pamflety na církev do rukou katolických, i není tedy divu. Sebe ustavičně kladou za vzor snášlivosti. Zprávička žádá čtenáře, aby se o tom, jak se má chovati ke katolíkům, přečetl druhou epistolu ke Korintským, c. 6, 14—18. Místo zní: „Netáhněte jha s nevěřícími. Nebo jaké jest oučastenství spravedlnosti s nepravostí? Aneb jaké jest společenství světla s temností? A jaké sblížení Krista s Belialem (t. j. s bezbožníkem)? Aneb jaký díl věřícího s nevěřícím? A jaké srovnání chrámu Božího s modlami? Nebo vy jste chrám Boha živého, jakož praví Bůh! Přebývati budu v nich a procházeti se mezi nimi a budu jejich Bohem, a oni budou mým lidem. Protož vyjděte z prostřed jich a oddělte se, praví Pán, a nečistého se nedotýkejte: a já přijmu vás, a budu vám za Otce a vy mi budete za syny a dcery, praví Pán všemohoucí.“ Evangelíci mají tedy smýšleti o katolicích, že tito jsou nevěřící, že jsou nejen špatní, ale že jsou nepravost sama, že jsou temnota a syny temnoty. t. j. ďábla, že jsou bezbožníky pekelnými, že jsou modláři. Proto nemají s nimi míti nic společného, mají se od nich oddělit, nemají se jich ani dotýkati, poněvadž katolíci jsou nečistí a protestanté dotknutím jich by se znečistili. Pak budou čistým chrámem Božím a syny a Pána všemohoucího. A to smí se nejen tisknouti, aniž by vzbuzen byl odpor čtenářů, ale to prosím nazývá se i snášlivostí. Ó, ubohý lid evangelický, zdali ví, jaké má pastýře? Vi-li, jaké hlásá se mu učení. Miluj bližního svého a modli se za nepřátele, jest druhý veliký zákon Kristův, a tvoji

učitelové? Řídí se ne Kristem, ale Lutherem rozvzteklým z oné doby, kdy na vzbouřené sedláky volal: Zabte je jako psy.

Arnošt. Ve Velvarech učiněn byl, jakž poznamenáno již v denních listech, opět útok na spolek Arnošta z Pardubic a na zamýšlenou kolej jeho. Jakýsi kandidát medicíny, p. Jan Fišera podrobil ostré kritice profesorstvo a jiné činitele, zúčastněné při zakládání kolejí, kde „dáváná skýva chleba,“ pravil, „jest podmínkou zřeknutí se přesvědčení“. A naše zlatá mládež nadšeně tleskala. Že se nesluší, aby studentstvo veřejně podrobovalo ostré kritice muže, jako Randu, Brafa a p., rozumí se samo sebou. Taková zlatá mládež činí se prostě směšnou. Tak jsme jako gymnasisté kritisovali své gymnasiální profesory; kdo tak nejvíce a nejostřeji činili, byli pravidelně největší hlupci a flamendrové, kteří v tanci v navštěvování hospod a v jiných podobných věcech byli mistry, kteří ale, kdyby byli komposici neopsali, ani by s ní nehnuli. Tak to bude asi s ostrou kritikou pánů akademiků. Mají-li v tom ruce někteří profesori, kteří známi jsou jednak svou nemocí na slovnost a svou bojovností proti katolíkům, jest to dost smutný obraz poměrů

universitních. Kdo ale tvrdí, že v koleji Arnoštově každý za skývu chleba musí zřici se svého přesvědčení, lže. Už tisíckrát bylo řečeno, že kolej má býti určena pro katolické jinochy katolických rodičů, kteří si přejí, aby uchránění byli nábožensko-mravního vlivu oněch kruhů studentských, které už mají „své přesvědčení“. Jestliže tam zabloudí vzhledem k té skývě chleba některý z těchto mladých pánů se „svým přesvědčením“ a za skývu chleba se ho zřekne, pak není a nebude tím viuna kolej, ani na její straně nebude to nemravností, ale takový liberal ukáže jen, že jest mizerným chlapem, který pro skývu chleba nebude se stydět vlézt tam, kam nepatří. Bojí-li se liberalní studenti, že mezi nimi takových individuí jest mnoho, to není naší vinou a nedává jim práva bouřiti proti koleji. Připomínáme to i panu kandidátu medicíny Fišerovi, a prosíme ho, aby více nelhal. Kolej jest jen pro nás, pro katolíky. Je to logicky zcela jasno, že fráze o „svém přesvědčení“ a „skývě chleba“ jsou lživé a nemravné prostředky k špatnému cíli. Co se ostatně týče toho „svého přesvědčení“ u 20letých akademiků, pochybuje se rozhodně, že by měli k němu právo.

D r o b n o s t i.

Lež a Pravda! Před dávnými, dávnými lety usnely se Lež a Pravda, že budou pohromadě jako přátelé žiti. Pravda byla dobrá osoba, jednoduchá, ostýchavá a důvěrná. Lež byla elegantní, smělá a výmluvná. Jedna rozkazovala druhá vždy poslouchala. I dávalo se vše velmi dobře v této milé společnosti. Jednoho dne pravila Lež ku Pravdě, že by bylo dobré, kdyby zasadily strom, jenž by jim poskytoval na jaře květů, v létě stínu a ovoce na podzim. Pravdě se návrh zalíbil, a proto ihned strom zasadily.

Sotva počal růsti, pravila Lež ku Pravdě: „Milá sestro, vyberme si každá část stromu; příliš důvěrné stýkání bývá příčinou svárů. Dobrý pořádek činí dobré přátele. Podívej se ku př. na kořeny stromu; tyto jej udržují a živí, jsou chráněny před bouří, zimou a každou nepohodou: mohla bys si je

vybrati? Co mne se týče, jen abych ti byla příjemnou, spokojila bych se s větvemi které jsou vydány na pospas ptákům, zvířatům, lidem, větru, horku a mrazu. Co by neudělal člověk všechno k vůli těm, které miluje.“

Pravda, zabanbena takovou laskavostí, děkovala své družce a skryla se v zemi, k veliké radosti Lži, která byla nyní sama mezi lidmi a mohla dle své libovůle vládnouti. Strom rostl rychle; velké jeho větve poskytovaly daleko široko stín a chládek. Brzy kvetl a jeho květy byly nad růže zářnější. Ze všech stran přicházeli mužové a ženy, aby takovou krásu obdivovali. Na nejvyšší větvi seděla Lež; svolávala je a brzy je okouzila svými medovými slovy. Říkala jim, že společnost jest pouhou lží; kdyby si lidé řekli na vzájem pravdu, zničili by jeden druhého. Aby se lidem zde dobře vedlo,

možno použití trojiho prostředku i je
dnoduché lži, řekne-li poddaný svému
pánu: „Ctím a miluji vás, dvojnásobná
lež, zvolá-li: Necht' mne zem pohltí,
nejsem-li vašim nejvěrnějším sluhou;
lež trojnásobná, opakuje-li: Statek svůj,
rámě své i svůj život obětuji svému
pánu“, a v čas nebezpečí jej opustí.
Jako dobrá učitelka podávala vesele
svá ponaučení, podporovala je krásnými
příklady, tak že každý byl jejími slovy
opojen. Prstem ukazovali na každého,
kdo nepřisvědčoval, a počali sami
o sobě pochybovati. Na sto mil v okolí
nemluví se o ničem než o Lži a její
mondrosti, a již se mluvilo o tom, že
ji prohlásí za královnu; na dobrou
Pravdu, skrytou v její krtčí díře, ne
vzpomněl nikdo; mohla zapomenuta ze-
mřít. Ve své opuštěnosti byla odkázána
žít z toho, co pod zemí našla; a co
zatím trůnila Lež mezi květinami a
listím, ohryzovala ubohá hořké kořeny
stromu, který sama zasadila. Ohryzla
jich tolik, že jednoho dne, kdy mluvila
Lež výmluvněji než kdy jindy k ne-
sčetnému množství, pozvedl se slabý
větrík a porazil strom, nemající žádných
kořenů více. Větve udusily svým pádem
vše, co pokryly; Lež vyvázla dosti la-
cino s poraněným okem a zlámanou
nohou; zůstala šilhavá a kulhavá.
Pravda vyšedši náhle na světlo polo
oděná, prostovlasá, s přísnou tváří,
předhazovala kolemstojícím jejich lehko-
věrnost a slabost. Sotva ji Lež usly-
šela, volala: „Vizte původkyni všeho
zla, jež nás potkalo; vizte tu, co nás
zničila! Na smrt s ní, na smrt!“ A lid
ozbrojen kameny a holemi pronásledoval
nešťastnou a vrhl ji, živou nebo mrtvou
zpět do jámy. Aby Pravda více ze svého
hrobu nevyšla, zapečetili jej velikým
kamenem

Ale měla přece několik přátel, neboť
v noci napsala neznámá ruka následu-

jící nápis na kámen: Zde leží Pravda,
kterou zabil ukrutný svět, aby mohl
nechat nad sebou panovati Lež a Ne-
poctivost Lež nesnese žádného odporu;
proto pátralo se po příteli Pravdy, a
sotva jej našli, pověsili jej bez okolků;
vždyť jen mrtví si nemohou ztěžovati.
Aby si Lež své vítězství pojistila, vy-
stavěla si palác na hrobě Pravdy. Ale
povídá se, že se obrací Pravda někdy
ve svém hrobě; v takový den sesouvá
se palác jako domeček z karet a po
líbivá viuné i nevinné ve svých ssuti-
nách. Ale kdo by oplakával mrtvé;
vždyť se po nich dědivá. Lid, jako
věčný blázen, staví pokaždé nový palác,
krásnější prvního, a šilhavá a kulhavá
Lež stále panuje. *Ed. Labouby.*

Vyňato z časopisu Paris-Murcie.

* * *

Úsudek protestanta o papeži Lvu XIII.

V jedné anglických novinách
(Contemporary Review) napsal prote-
stant tento úsudek o papeži Lvu XIII.:
On cítí, že je na papežský trůn povola-
n, aby město Boží v srdci a v životě
lidí zbudoval, ne v budoucnosti, ani na
onom světě, ale zde a teď. Lev nesmí
z pouhé záliby po moci nebo z osobní
ctižádosti po znovuzřízení duševní auto-
rity Innocence III. a Řehoře VII. na
větším a širším základě; nýbrž šlechetná
myšlenka každému býti nápomocen vede
ho při tom. Lev XIII. je papež, který
je proniknut myšlenkou, že Církev sama
musí rozluštění všech životních otázek
provést. Vše to, co některým jest nej-
pošetilejší převráceností, jiným nesne-
sitelným převýšením, má ve skutečnosti
přešťastné odůvodnění. Ať se o Církvi
dí všelicos, ona je nesmírnou morální
silou. I dobrý protestant musí se po-
těšit, vida, že tato morální síla k úče-
lům praktickým se přivádí.

Obsah „Obrany“ :

Naše cyrillo-methodějská otázka. Fr. Žák. — Pralesem Africkým. Dle různých
zpráv píše Ant. Vetešík (Dok.) — Krvavý rok. (Obrázek z husitských válek.)
Napsal Adalbert Dostálský. — Feuilleton z cesty po Rusku. Discipulus — Časové
zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václav Kotrba, odpovědný redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici. Kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperátor na Král. Vinohradech.

Hymnus k sv. Ludmilo.*)

S v a t á L u d m i l o.

1. Ty jsi matka české země,
pamatuj vždy na své plémě,
veď nás, dítky svoje
tam, kde sídlo tvoje
u věčného zdroje —
svatá Ludmilo,
Kriste elejson.
2. Ty, jenž krví mučednickou
zúrodnila's zemi českou,
přímluvou i dále
vírů předkův stále
chraň a opatruj
a v nás utvrzuj —
svatá Ludmilo,
Kriste elejson.
3. Nebeského dvoru pani,
Čechův rod se k tobě sklání
jako k vzoru svému.
Lidu milnému
dej květ nevinnosti,
sílu pobožnosti,
slzy kajicnosti —
svatá Ludmilo,
Kriste elejson.
4. Strážkyně ty vlasti mocná,
matko Čechův přemilostná,
patř na bídu mnohou.

*) Lze zpívat i dle hymnu sv.-Václavského.

Před nepřátel zlobou
chraň vlast milovanou,
buď naší ochranou,
svatá Ludmilo,
Kriste elejson.

5. Patronko ty převysoká,
dej ať srdcí ze hluboka
hlaholí vždy směle
píseň česká vřele
k chvále neustále
Bohu Hospodinu
i Božímu Synu
i svatému Duchu,
svatá Ludmilo,
Kriste elejson.

5. Za nás prosby, svatí, pějte
zahynouti nám nedejte:
svatý Víte,
svatý Benedikte.
svatý Norberte,
svatý Zikmunde
svatý Prokope,
svatý Vojtěše,
svatý Kosmo a Damiane,
svatý Jene Nepomucký,
svatý Cyrille a Methoději,
svatý Václave,
svatá Ludmilo,
Kriste elejson.

7. Bohu Otci chválu vzdejme,
svatým křížem se žehnejme.
Ve jménu Otce,
i Syna Jeho,
i Ducha svatého,
Kriste elejson.

•
Naši básníci mi snad zazlí, že jsem se pustil na pole, na kterém nejsem než špatným diletantem; ale jest to jejich vinou. Na jméno svaté Ludmily, matky českého národa, a na její oslavu měli nám už dávno napsati celou bibliotéku básní, eposů, hymnů, do níž bylo by lze příležitostně jen sáhnouti.

Na Král. Vinohradech máme chrám zasvěcený sv. Ludmile. Letos slavili jsme první pouť. V celém svatojanském kancionálu není písně, která by byla důstojna veliké naší světice. U jedné jest pěkná melodie, ale chatrný text; u druhé jest tomu opět naopak. Osmělil jsem se pokusiti se tedy o báseň na její oslavu. Po celou oktávu zvučela mohutně velebnou klenbou krásného našeho kostela a nevymizí z něho, dokud nesloží nám někdo povolanejší něco lepšího a důstojnějšího.

Každý pozná hned na první pohled, že odpovídá chorálu svatováclavskému a že dle něho se zpívá; ovšem jeho mohutnosti nedosahuje.

Svátek sv. Ludmily a sv. Václava nejsou daleko od sebe vzdáleny. Sv. Ludmila a sv. Václav stojí, jsouce sami v nejužším svazku příbuzenství, na obzoru české historie jako libezné červánky zavítavšího k nám křesťanství.

Oba dle slov Tertulianových, že krev mučedníků jest setbou křesťanství, zúrodnili zemi českou, že z ní vyšla bohatá žeň křesťanské osvěty, skrze kterou národ český nejen byl zachován, ale mezi národy evropskými zaujal za několik století prvé místo. Proč bychom je tedy neoslavovali oba jednou melodií, a to tou, jež v nedostižné kráse a velebnosti vytryskla z duše národu, dávajíc nesmrtelné svědectví o zbožnosti, síle a nezdolném mohutném charakteru našich katolických předků. V pravdě, ten národ, který tuto melodii složil a pěl, musel býti národ silný, národ hlubokého citu, pevného charakteru, vlasteneckého a náboženského nadšení.

Konrád ve své historii zpěvu českého mnoho o ní vypravuje (díl I. pag. 51. a násl.). Mluví o její kráse a jejím významu, jak nejen o svátcích patronů českých, ale každý den téměř, zvláště pak v dobách utrpení, nebezpečenství a nouze valila se ze všech srdcí za pomoc k sv. patronu země české. Proč bychom tedy toutéž posvátnou melodií neoslavovali první českou světici sv. Ludmilu? Tam v tom nebeském dvorstvu stojí po boku svého vnuka, bdíc spolu s ním, jako kdysi bděla nad životem jeho, i nad jeho dědictvím, nad národem českoslovanským, jehož jest milovanou a milující matkou.

Nad vnukem zapomněl národ český poněkud na jeho babičku. Máme sice od pradávna i svátek přenesení ostatků sv. Ludmily, máme i posvátná místa téže památce zasvěcená, ale mohutného chrámu, ku cti naší sv. patronky, v němž chvála její a prosby k ní by se ustavičně rozléhaly, kde na oltáři jí zasvěceném přinášela by se oběť nejsvětější, podivuhodným způsobem dosud jsme neměli. Chrám Vinohradský jest v Čechách první toho druhu.

Nyní zajisté budou následovati i jiné.

A jest na čase, aby se tak stalo. Větší a větší jsou nebezpečenství, jež brozí dědictví sv. Václava, tudíž i zdvojnásobněno musí býti volání k těm dvěma světlům národa českého nejvzácnějším, k sv. Ludmile a sv. Václavu

Jest ještě jedna píseň, která co do mohutnosti a síly nemá hned sobě rovné, tak jako chorál sv.-Václavský. Jest to husitská: Kdo jste boží bojovníci. A přece jsou tak rozdílné. Dí o ní Dr. Ambros (Konrad II. p. 65 násl.): Tento zpěv božích bojovníků má do sebe něco tvrdě nemilosrdného, fanaticky rozhodného, s kterýmžto úsudkem shoduje se i Jireček. Mezi oběma lze postaviti jakousi paralellu. Každý z nich znamená jinou dobu. Ona dobu síly, plodné, blahodárné, neukrotitelné síly křesťanství, dobu onoho požehnaného nadšení, jež rozvilo všechny dobré schopnosti národa českého k neskonale dokonalosti a přivedlo jej až na výši doby Karlovy. Tato jest rovněž výrazem mohutnosti obrovské, ale její tvrdost a fanatismus lapidárním písmem kreslí onoho revolučního ducha, onu slepou vášnivost, jež také sice plodí, ale nikoliv požehnání, jejíž konec je rozklad a záhuba. Jest zobrazením doby husitské.

Naše doba od let čtyřicátých zpívá sice píseň sv.-Václavskou, ale ideje a sílu svou bere z písně druhé, to jest z doby husitské. Palacký položil k tomu, — a snad ještě na dlouho, dlouho — osudný a neblahý základ. On sice v jednotlivostech není slepým k bludům a vadám doby té, ale poukázav na ni jako na zdroj obrození národního, otevřel národu ne onen pramen zdravé síly, kterou dalo našim katolickým předkům dědictví sv.-Václavské, ale zanotoval po českých vlastech, byť i beze slov, píseň husitskou. A pak

ne křesťanství, ne svatá krev mučedníků, ne dědictví sv.-Václavské se svým zahřívajícím a plodným teplem, ale ideje husitské vášnivosti a revolučního fanatismu, taboritské palcaty a nenávisť bratrovražedná jest to símě, z něhož pod horkem plamenů kostnického mučedníka roste nové pokolení.

Chcete-li náboženské obrození pravil kdosi, jděte pro novou sílu až ku zdroji plného ještě života, do katakomb, hleďte se nadchnouti na prvních dobách křesťanství. Chceme-li i my obrození ducha zbloudilého národa, vra-
cejme se i my ne tam, kde zaléhají uši naše křikem: kdo jste boží bojovníci, ne do doby husitské, ale tam, kde ještě v plné síle nadšení budí píeň sv.-Václavská.

Kritika jest vždy jen díla půl. Ona nestavi. K ní musí přistoupiti i plodná práce. Kritika husitismu nestačí. Pracujme k tomu, ať znovu v neukrotitelné síle vzplane a zmohutní a se rozšíří úcta k našim sv. Patronům. Nadšení z ní plynoucí a přímluva jejich budou nás vésti cestou dobrou a jistou k nábožensko-národnímu obrození. Mezi nimi na prvním místě stojí sv. Ludmila a sv. Václav. Úctu tohoto pěstuje zajisté kde kdo. Nechtě tedy i úcta k svaté jeho babě, jež nám jej vychovala, přidruží se k ní a rozlehne se v mohutném, vše uchvacujícím chorálu z úst lidu našeho po všech vlastech.

Svatá Ludmilo, svatý Václave, oroduj za nás! Tento nadšený, neutuchající zpěv, toť naše spása, toť naše česká — slovanská otázka Cyrillo-methodějská, katolická.

Fr. Žák.

K r v a v ý r o k. *)

Obrázek z husitských válek. — Napsal ADALBERT DOSTÁLSKÝ.

(Pokračování.)

„Tedy Jan Opočenský, strana panská, katolíci! Tohle se vám nevyplatí!“

Slavný vůdce husitský sáhl v tu stranu, kde visel jeho palcát. Okolo-
stojící tomu hnutí porozuměli. Bude zase válka, innohem prudší a hroznější, než jak vedena od desíti let.

Za nedlouho byl dán rozkaz k odchodu do Čech. Ti, kteří věděli, co znamená Žižkův huňv a Čechy posud milovali chvěli se o rodnou zemi tu. Žižka byl od té doby malomluvný a více zamyšlený. Prosedl dlouho, pravici máje o hlavu podepřenou. Uvažoval. Snad mysl jeho zalétala v minulost a před zraky vojevůdcovy, před prázdné důlky Žižkovy minulý život se postavil ve vši hrůze, stěsnotu zbraní, s chrapotem umírajících, sténáním raně-

*) Rozpakovali jsme se poněkud, máme-li uveřejniti tuto povídku čili nic. Látka její jest poněkud choulostivá, dotýkajíc se osoby slavného náčelníka Žižky. U nás pak vládne pořád ještě až blbý fanatismus husitský. Kdo by se tedy nerozpakoval, zvláště pováží-li, že jistý druh literatů, jak ukazuje na př. aféra Náprstkova, všeho jest schopen. Avšak rozhodli jsme se přece pro uveřejnění její, poněvadž jest to historicko-psychologický obrázek, který nedotýká se v ničem nepravdivě nebo neuctivě osoby Žižkovy, jeho skvělého, ba nesmrtelného umění válečnického, dovedně líčí nám jinou stránku ze života jeho, až příliš zanedbávanou. Podobných povídek je nám třeba. Z nich vycítuje čtenář v celém obsahu, že je to veliká, osudná lež, praví-li se, že doba husitská byla sláva českého národa, při tom však neubližuje se jednotlivým hrdinům a činům. Blud to byl, veliký, osudný blud národa. Komu ale čest patří, budiž mu plnou měrou dána.

ných, s písní válečnou a tím dusným vzduchem, prosyceným krví, vzdechy a klením. Snad se Žižka rozpomenul, kdo mu dal právo páliť vesnice a města. ničit klidné přibytky lidské, pobíjeti ozbrojené i bezbranné katolíky, pustošiti zemi českou tolik trapných, dlouhých let. Snad mu na mysl přišlo, že přece nelze šířiti učení Husovo mečem, učení, pro které se dal mistr upáliti na hranici, učení lásky k Bohu a bližním, učení poslušnosti oproti vrchnosti duchovní a světské.

Žižka nepovéděl nikomu, co se dalo v duši jeho, jak mu mluvilo svědomí, které tolik let otupoval ve válkách; nepovéděl, že se toto svědomí „božího bojovníka“ hlásilo ku svému právu, když běželo o jeho kůži a zrádce byl v táboře s deseti kopami grošů v měsíci. Jinde by se snadno ohradil a uchránil, v bojích každou chvíli provésti může najatý zbrojnoš černý úkol svůj.

Na volání pobouřeného svědomí Žižka odpovéděl pomstou svým úkladníkům Čechům, bratrům svým. Nelitoval posud životů zmařených, útrap, vlasti způsobených. „Na pány!“ bylo nové heslo, a s těmi nepřátelskými pány svrchované trpěl lid v městech a vesnicích, lid, jemuž Žižka chtěl vybojovati práva a svobody.

Hrůzně skřípala kola vozové hradby, leskly se meče na sporých paprscích lednového slunce, a celý voj odrážel se od bělavého sněhu, jímž byla pokryta pole jako rubášem posmrtným.

Jakmile se Žižka vrátil do Čech, rodné země své, krvavý rok počal. Směle se bral do Hradecka, by ztrestal ty, kteří dle domnění a udání najali vraha proti němu a deset kop již vyplatili. Svědomí ve starém válečníku se huulo, ale zapudil je novou válkou, novými vpády a řavou bitevní.

Když se v zimě nejméně nadáli, Žižka překvapil Jana Opočenského, Půtu Černohorského a Arnošta z Černčic. Měšťané Hradečtí pomáhali Žižkovi a vojsko panské bylo poraženo u Skalice za Jaroměří.

„Ať zhynou ti, kteří ukládali o život můj!“ řekl vůdce po bitvě, když zmrzlá půda byla pokryta těly padlých s obou stran a krev mrzla na sněhu. Jindy aspoň v zimě byl pokoj, však teď vyrušeno jest obyvatelstvo od teplých krbů a zahrnáo do lesnatých, promrzlých hvozdů.

Od Smiřic, kde byla vykonána pomsta za úklady, vydal se Žižka na Turnovsko, kde bylo mnoho věrných katolíků, kteří se dosud nepřidali ke kalichu. Neušetřeno jich ani v městech, ani ve vesnicích, ani na hradech, ani v samotách. Letopiscové vypravují, že Žižka „toho leta mnoho městeček a vsí v Čechách vypálil.“

Nejinak se dalo Turnovu, městu. Zde nějak mocně zabušilo svědomí vůdcovo, čím že jsou ti lidé v klidných domech vinni? Snad proto, že se drží pevně víry zděděné a rádi by v pokoji vzdělávali půdu svoji a provozovali řemesla. Ale Žižka neušetřil města toho, šturmem ho dobýval, mnoho měšťanů pobil a ranil, jakož i v Hostinném a jinde.

V Turnově také hořela hranice a mnichové z kláštera byli spáleni. Snad praskání ohně a hučení plamenů otupovalo svědomí vůdcovo.

„Ukládali o můj život, ať zhynou!“

A v Turnově jakož i v jiných krajích ani o podplaceném zrádci nevěděli. Msta Táboritů plála dále od Hostinného k Mlázovicům, kde byl páu bradu zabit, ke Smidarům, které byly spáleny a dále a dále po krajích českých. Kalich vnucován katolíkům násilím, o Sigmundovi nebylo pranic slyšeti, a mnozí ani nevěděli oč běží, koho mají poslechnouti, kým se řídit.

Svědomí ještě nad vojevůdcem nezvítězilo. Žižka nemohl posud zapomenouti na to, že byl proti němu najat zrádce, ač třeba všechno bylo domněnkou nebo pouhou smýšlenkou.

Táborské vojsko procházelo Čechy a kalichy jejich kněží mohly býti při každé srážce naplněny krví lidskou. „Boží bojovníci“ postupovali za vůdcem ke Kostelci nad Labem. Žižka vítězil, ale spravedlivý protestantský dějepisec Palacký nazývá tyto boje „žalostnými porážkami,“ dokládaje: „Nebo kdož by pobiti domácích nazývati směl vítězstvím?“

U Kostelce však byl Žižka nešťasten. Byl v něm obklíčen Pražany a jednotou panskou, že se nemohl dostat ven, a nebýti spojenců, snad by byl poražen. Viktorin a Hynek bratří z Poděbrad a Jan Hvězda z Vícemilic přispěli ku pomoci.

Rychle odtáhl na východ a odtud se dal na jih a u Malešova nedaleko Hor Kuten čekal, až ho dohoní jeho nepřátelé. Pražané se totiž opozdili, musivše si některé přívozy hledati.

Tenkrát zase cosi tukalo slepému reku na srdce. Poznal, že není zcela nepřemožitelným a že by byl u Kostelce málem špatně pochodil. Také se duši jeho mihl stín jako perutí skrání se dotýkající a Žižkovi na mysl přišlo, kterou to zemi hubí a pro jakou to víru bojuje s rodnými bratry svými? Ale nedbal všeho toho. Probouzející svědomí mělo býti ohlušeno novou srážkou a to dle zpráv souvěkých „nejkrvavější“.

Pražané, vidouce ve vojsku kališnickém živel nebezpečný, podvratný, zemi škodlivý, který nikdy nebude přiveden k pokoji a klidnému životu, vystupovali proti Táboritům jakož i strana panská a katolická. Než zde ti opravdoví vlastenci a vlasti své milci byli strašně poraženi. Potoky tekla krev národa českého.

Žižka se utábořil na vrchu a Pražané byli dole, obklíčující Tábority. Vojevůdce pak na ně pustil své picovní, kamením naplněné vozy, jimiž šíky nepřátel rozrazil. V tom z děl stříleno a jezdci i opěšalí vrhli se na překvapené Pražany. Tito byli na hlavu poraženi a mnoho jich bylo umačkáno vozy a pobito mečem. Čtrnáct tisíc obecného lidu a rytířstva bylo zmordováno.

Ale slepý vůdce se mnoho z vítězství toho netěšil. Zase jako by ona perutí strážného anděla české země mihla se kolem a na silnou lebku zaťukala. Padlí byli rodní bratří, byli Čechové, jenom že jiného přesvědčení, jiné víry. A husitský hejtman šetrně oznámil Žižkovi po výsledku boje.

„Mezi Pražany byl také pan Ondřej z Dubé.“

„Můj zeť,“ zakýval hlavou Žižka. „Jest snad raněn?“

„Jest — mrtev!“

„Zabit mým vojskem, mým vozem!“

Žižku opět zamrazilo, třeba páliho červnové slunce. Pojednou cítil zápach čerstvé krve, již zde pod vrchem byla prosáklá země. Pan Roháč opustil vůdce, vzav si jakousi záminku. Bylo mu vedle Žižky nějak nevolno. I jeho dotýkala se podrážděnost Žižkova.

„Tedy i on!“ uvažoval dále Žižka. Co se ho nanutil, aby se jako zeť přidal k němu, ku svému tchánovi, a s ním bojoval za jedním cílem. Ale Ondřej se nedal přemluvit, a teď krev jeho prolita s krví ostatních.

Zase Žižka ucítil mráz v kostech a tepot na duši jeho byl mocnější a hroznější.

„Ale ne, nepoddám se! Ukládali o život můj a v dile jednou započatém musím pokračovati. Víra v kalich musí zakotviti, byť kolem potoky krve tekly!“

Slavný vůdce Táboritův si dal zavolati hejtmany, by jim udělil další rozkazy. Vítězství malešovského se musí užiti k dalším postupům proti nenáviděným katolíkům. Na blízku byla Hora Kutuá, v městě onom věrní přívrženci víry cyrillo-methodějské a krále pomazaného. I obořil se Žižka hned na město a dobyv ho, způsobil ujmu, odňav jim zde pramen důchodův; jinými slovy poškodil hornictví tamnější nemálo.

Jedni vypravují, že při boji tom celé město, jiní tvrdí, že pouze část jeho popelem lehla a to právě ta, která byla posud nejlépe zachována. Kutnohorští se bránili a na bradbách tekla krev, bez níž ani boje není. Obyvatelé vidouce, že neodolají přesile vyškolených válečníků ze řemesla, utíkali se aspoň do chrámu, kde hledali útočiště, majíce za to, že aspoň na stupních oltáře budou ušetřeni. Modlili se k Bohu, prosili za ochranu. Ale srdce Žižkovo nebylo ani prosbou ani pláčem obměkčeno. Zapálen chrám a utečenci se v něm jednak udusili, jednak uhořeli.

Vír válečný letěl dále. Málo bylo na obětích posavadních, na krvi prolité, na požárech. Kalich na rudém praporu vlál dále a válečná píseň o Božích bojovnících budila postrach po krajích českých.

Za Kutnou Horou padlo město Kouřim, Český Brod, Nymburk a jiná města. Válka letěla od východu na západ, Žižka táhl na Plzeňsko, máje 500 jezdců, sedm tisíc pěších a tři sta vozů. Klatovští se poddali ze strachu a přidali Žižkovi proti Plzni tři sta branných. Však se jim ta ochota nevyplatila. Husité cestou k Plzni spálili městečka a vesnice jako nepřátelé zahraniční, rozsévající oheň a smrt.

„Teď musí padnouti Plzeň,“ troštoval se vojevůdce.

V městě tom byli věrní katolíci a Plzeň ne nadarmo měla hrdý název „vždy věrná“ — „semper fidelis“. Toto město jako západočeskou baštu vyplnění a své moci podrobiti dávno si přál Žižka. Ale Plzeň se nedala. Nadarmo Žižka město ono obléhal a ho dobýval.

I r. 1424 Plzeňští drželi se stranou královou. Měšťané a sousední páni dobře věděli, co by znamenalo husitské vítězství pro celý kraj. U Klatov ještě požáry nevyhasly. Spojili se s Hanušem z Kolovrat, Hanovcem ze Švamberka, Hynkem Krušinou, Vilémem Švihovským a jinými z kraje Podbrdského v jeden šik proti husitům.

Žižka, uslyšev o této síle, nedal se ani do boje, ale nápodobuje útěk rychle táhl k Žatci. Domníval se, že Plzeňští jako kdysi Pražané pronásledovati ho budou a tak někde v léčkách uvážnou; ale nestalo se tak. Plzeňští se od Kralovic navrátili, jdouce přímo ke Klatovům, aby město za pomoc Žižkovi poskytnutou, potrestali.

Tak husitské símě naselo nesváry mezi sousední města a dědiny.

Zatím co hořely vesnice, mlýny a předměstí Klatovská, k Žižkovi u Žatce jakoby znovu přistoupil onen tajemný duch, onen strážný anděl země české a zase tůkal na skráně a napomínal, varoval, prosil a zaklínal. I svědomí počalo bušiti, ku právu svému se hlásiti a prolitá krev jako by volala o pomstu.

Ale vojevůdce všechny ty hlasy, všechny upomínky zapudil.

„Jsem nepřemožitelný, bojuji za práva lidu.“

— A kdy že bude právo to vybojováno, kdy ho počne lid užívat, když boje neustávají, když válka vojínům se stala živností a vlast' pustošena na všech stranách po všech krajích?

A když Sigmund v Čechách a Albrecht na Moravě nemohli učiniti pořádek, chystala se sousední knížata německá ano i Vladislav Polský na Čechy a došlo to tak daleko, že panovníci zakazovali s Čechy jakékoliv obcování. Každý na př. Polák se měl z Čech vrátiti domů a zde dáti se zkoumati ohledně své pravověrnosti. Kdo by neposlechl a přece s Čechy obcovoval, propadne svým jménem a bude zbaven práva dědického i se svými potomky. A trest ten stihne i kupce a obchodníky, kteří by do Čech zboží dováželi.

V Praze Korybut se usazoval jako starosta zemský a Pražané hleděli k němu jako k „volenému pánu svému“, postoupivše mu všechna města svá jakož i zboží klášterní a kněžské.

(Pokr.)

R u s k á i d e a.

Napsal Vladimír Solovjev. — Přeložil František Sáleský. *)

Není účelem těchto stránek podati podrobné vyličení přítomného stavu Ruska, jako by ono bylo zemí na Západě neznámou a neuznávanou.

Nemluvíc o četných překladech, které seznámily Evropu s nejlepšími

*) Vladimír Solovjev jest synem vynikajícího historiografa ruského. Jako spisovatel požívá světového jména. Jest sám pravoslavným, ve svých filosoficko-

výtvary naší literatury, vidíme nyní především ve Francii, kterak vynikající spisovatelé poučují veřejnost evropskou o Rusku snad ještě mnohem lépe než by nějaký Rus toho dovedl. Abych uvedl aspoň dvě jména francouzská, Anatole Leroy-Beaulieu podal ve svém znamenitém díle „*Le tsarisme*“ velmi správný, úplný a zdařilý výklad o našem stavu politickém, sociálním a náboženském, a vicomte Eugène-Melchior de Vogüé pojednal v řadě duchaplných spisů a článků o literatuře ruské způsobem nejen znaleckým, nýbrž přímo nadšeným.

Díky spisovatelům těmto a ještě mnohým jiným, osvícená část veřejnosti evropské může a má mít dostatečnou znalost Ruska s mnohonásobných hledisk jeho skutečného stavu. Avšak tato znalost věcí ruských vždy ještě ponechává otevřenu otázku řádu jiného, otázku mocnými předsudky silně zatemněnou, které na Rusi samé z pravidla dostalo se jen posměšného řešení. Pokládána od většiny za neužitečnou a od ostatních za příliš odvážnou, otázka tato jest v pravdě ze všech pro Rusa nejdůležitější a i mimo Rusko neměla by býti bez zajímavosti pro každého ducha vážně myslícího. Miním otázku z d ů v o d n ě n ě h o p o s t a v ě n í R u s k a v d ě j i n á c h v š e o b e c n ý c h .

Vidíme-li, kterak tato obrovská říše ode dvou století s větším neb menším leskem vystupuje na jeviště světové, vidíme-li, kterak přijímá z mnohých podružných příčin civilisaci evropskou a z jiných, vážnějších, ji tvrdošíjně odmítá, hájíc takto své původnosti, kteráž jsouc čistě negativní, nejví se proto méně imponantní, — vidíme-li toto veliké f a k t u m historické, tážeme se: Která jest tedy m y š l ě n k a, kterou nám tají aneb odhaluje; který jest i d e o v ý princip, jenž oživuje toto obrovské těleso; které nové s l o v o poví lidstvu tento nově příšlý lid; co hodlá v y k o n a t i v d ě j i n á c h s v ě t o v ý c h ? Abychom rozluštili tuto otázku, neobrátime se k dnešnímu mínění veřejnému, což by nás mohlo vydati na pospas zítřejšímu zneužití, nýbrž odpověď hledati budeme ve věčných otázkách náboženských. Neboť i d e o u n ě k t e r é h o národa není to, co národ myslí sám o sobě v čase, nýbrž to, co Bůh o něm myslí ve věčnosti.

I.

Přiznávajíce podstatnou a skutečnou jednotu pokolení lidského — a právem dlužno ji přiznati, ježto jest to pravda náboženská, ospravedlněná racionální filosofií a potvrzená vědou exaktní, — přiznávajíce tuto podstatnou jednotu, musíme pokládati celé člověčenstvo za velikou bytost kolektivnou neboli za společenský organism, jehož různí národové představují živoucí členy. S tohoto stanoviska je zřejmo, že žádný národ nemůže žíti o sobě, sebou a pro sebe, nýbrž že život každého jest toliko určenou účastí na všeobecném životě člověčenstva. Organická funkce, kterou národ některý má vyplniti v tomto všeobecném životě — toť jeho pravá idea národní, od věků ustanovená v úradku Božím.

Je-li však pravda, že člověčenstvo jest velikým organismem, dlužno si připomenouti, že to není organism čistě hmotný, nýbrž že členové a prvky,

kulturních spisech ale, s nimiž seznámí čtenáře považujeme za svou povinnost, hájí zásady ne slavjanoфильské, žádající úplné ohraničení se Ruska od celé Evropy, historické, geografické, náboženské a kulturní uzavření se dilu, které společnost jako organický celek na světě koná, nýbrž jest vyznavačem zásad všelidských, ideálně humanitních. Tak se stalo, že sám nevěda jak ne náboženským vyznáním ale svými mohutnými spisy stal se šířitelem na Rusy myšlenky katolické. A spisy tohoto muže které s dychtivostí se čtou v celé Evropě, jsou u nás méně známy nežli nějaký Zolův zločinný román. Jsme tedy přesvědčeni, že se čtenářům „Obrany“ zavděčíme přítomným překladem jedné z nejzajímavějších prací Solovjevových, jež přítel našeho listu rád nám na naši žádost opatřil.

z nichž se skládá — národové a jednotlivci — jsou bytosti mravní. Jeť podstatnou podmínkou bytosti mravní, že partikulární funkce, kterou jest povolána vyplniti v životě všeobecném, že idea, která určuje její trvání v myšlénce Boží, neukládá se nikdy za nutnost hmotnou, nýbrž jedině za závazek mravní. Myšlénka Boží, která jest pro hmotné věci naprostou fatálností, jest toliko povinností pro bytost mravní. Je-li však patrné, že povinnost může býti vyplněna neb nemusí, že může býti vyplněna buď dobře neb špatně, že může býti přijata aneb zamítnuta, nemůže se s druhé strany připustiti, že by tato svoboda mohla změnití úraderk Prozřetelnosti aneb odejmouti účinnost mravnímu zákonu. Mravní působení Boží nemůže býti méně mocné než jeho působení fysické. Dlužno tedy uznati, že také ve světě mravním jest fatálnost, avšak fatálnost nepřímá a podmíněná. Poslání neboli vlastní idea kterou myšlénka Boží přiděluje každé bytosti mravní — jednotlivci neb národu — a která se zjevuje svědomí této bytosti jako její nejvyšší povinnost — tato idea působí ve všech případech jako skutečná síla, ona určuje ve všech případech jsoucnost bytosti mravní, — avšak ona to činí dvěma sobě protivnými způsoby: jeví se jako zákon života, je-li povinnost vyplněna, a jako zákon smrti, není-li tomu tak. Mravní bytost nemůže se nikdy vymknouti ideji božské, která jest jejím bytným důvodem, avšak záleží na ní samé, nosí-li ji ve svém srdci a ve svých určeních jako požehnání aneb jako prokletí.

To, co jsem právě pověděl, jest aneb by mělo býti obecnou pravdou pro každého — nepravím křesťana — nýbrž každého, jenž věří v jednoho Boha. A věru nelze nic říci k těmto myšlénkám, jsou-li předvedeny povšechně, jen proti jejich užití na otázku národní dlužno protestovati. Tu pak pravda obecná rázem proměňuje se v mystické snění a pravda samozřejmá stává se osobní smýšlenkou. „Kdo vyzvěděl kdy myšlénku Boží o některém národě, kdo může mluviti o povinnosti k lidu? Upevniti svou moc, jíti za svým národním prospěchem — toť vše, co národ kterýkoli má činiti a povinnost vlastencova se omezuje na to, aby podporoval svůj národ a sloužil své vlasti v této národní politice, nevnučuje jí svých osobních náhledů. A pro poznání pravých zájmů některého národa a jeho pravého poslání historického jest jen jediný bezpečný prostředek, totiž tázati se národa samého, co on o tom myslí, obrátiti se o radu k mínění veřejnému.“ Jest však přece cosi podivného v tomto úsudku zdánlivě tak důmyslném.

Toboto empirického prostředku k zvěděni pravdy nelze naprosto užití tam, kde národní mínění je strannické, k čemuž téměř vždy tak bývá. Které jest právě veřejné mínění Francie: mínění katolíků či snad mínění svobodných zednářů? A ježto jsem Rus, kterému z národních mínění mám obětovati své osobní ideje: zdaž mínění Ruska oficiálního a officiosního, Ruska dnešního, či onomu mínění, jež vyznává mnoho milionů našich starověrců, těch pravých představitelů Ruska tradičního, Ruska minulosti, jemuž naše církev a náš nynější stát jsou říší antikristovou, či snad dokonce měli bychom se obrátiti k nihilistům těm, kteří, možná, představují budoucnost Ruska?

II.

Nemusím prodlévati u těchto nesnází, ježto dějiny poskytují přímý a celému světu známý důkaz na podporu mého tvrzení. Je-li vůbec nějaká nabytá pravda, platná pro filosofii dějin, jest to tato: že konečné povolání lidu židovského, jeho pravý *raison d'être* jest podstatně sloučen s ideou messiánskou, to jest s ideou křesťanskou. Nezdá se však, že by veřejné mínění, národní smýšlení a cítění židů bývalo křesťanství zvláště příznivo. Nechci činiti všedních výčitek tomu národu tajemnému a jedinému svého druhu, jenž jest především národem proroků a apoštolů, národem Ježíše Krista a Panny Marie. Národ tento žije posud a slovo Nového Zákona slibuje mu úplné obrození: „Všechn Israel bude spasen“. (Řím. XI 26.) A — trou-

fám si říci, jakkoliv nemohu zde svého tvrzení dokazovati *) — „zatvrzelost“ židů není jedinou příčinou jejich nepřátelského postavení naproti křesťanství. Zvláště na Rusi, kde nikdy nebyl učiněn pokus užiti zásad křesťanských vůči židům, osmělujeme se žádati na nich, aby byli křesťanštější než my sami? Chtěl jsem pouze připomenouti to pozoruhodné historické faktum, že lid, povoláný k tomu, aby dal světu křesťanství, dovršil toto své poslání toliko mimo svou vůli, že velkou většinou a po celých osmnáct století stále odmítá ideu božskou, již nosil ve svém lůně a jež byla pravou příčinou jeho bytí. Nesmí se tedy již říci, že veřejné mínění některého národa je vždy správné a že některý lid nemůže nikdy zneuznati aneb zavrhnouti své pravé povolání.

Není-liž však — jakož může býti — toto historické faktum samo, jehož se dovolávám, toliko náboženským předsudkem, a onen domnělý fatální svazek mezi osudy lidu israelského a křesťanstvím toliko subjektivní smýšlenkou? Mohu však přece uvéstí důkaz naprosto jednoduchý, jenž samozřejmě ukáže skutečný a objektivně zaručený ráz sporného fakta.

Vezmeme-li svou Bibli křesťanskou, sborník knih, počínající stvořením světa a končící Zjevením sv. Jana a zkoumáme-li ji bez ohledu na všeliké přesvědčení náboženské jakožto pouhou historickou a literární památku, jsme nuceni uznati, že jest to dílo úplné a souladné: stvoření nebe a země a pád člověčenstva v prvním Adamovi — na počátku, obrození člověčenstva v druhém Adamovi neboli Kristu — u prostřed, a na konci apokalyptická apotheosa, stvoření nového nebe a nové země, kde přebývá spravedlnost, zjevení světa proměněného a oslaveného, nový Jerusálém sestupující s nebes, svatostánek, v němž Bůh přebývá s lidmi (Zjev. XXI.). Konec díla se zde pojí k počátku, stvoření světa hmotného a dějiny člověčenstva jsou vyloženy a ospravedlněny zjevením světa duchového, jenž jest dokonalým spojením člověčenstva s Bohem. Dílo jest dovršeno, kruh jest uzavřen, a i se stanoviska čistě aesthetického jsme uspokojeni. Vizme nyní, kterak končí Bible hebrejská. Poslední kniha této bible jest Dibréha-iamim, Letopisové, a konec poslední kapitoly zní: „Koreš, král perský, praví toto: „Všecka království země byla mně dána od Jahvé-a, Boha nebes; a on mně rozkázal vystavěti mu dům v Jerusálémě Judejském. Kdo z vás je zde ze všeho jeho lidu? Budiž Jahvé, jeho Bůh, s ním a odejdiž!“ Protiva mezi tímto zakončením a zakončením bible křesťanské, mezi slovy Krista oslaveného: „Já jsem alfa i omega, počátek i konec; dávám živému prameni vody živé zdarma; kdo jest vítězem, zdědí vše a já budu jeho Bohem a on mně bude synem,“ mezi těmito slovy a slovy krále perského, mezi tímto domem, který se má vystavěti v Jerusálémě Judejském a přebýváním Božím s lidmi v novém Jerusálémě sestupujícím s nebes, tato protiva mezi tím vším jest zajisté očitá. Se stanoviska židů, kteří zamítají velký všeobecný vývoj svých národních dějin, zjevených v Novém Zákoně, mělo by se připustiti, že stvoření nebe a země, povolání arciců, poslání Mojžíšovo, zázraky vyjití z Egypta, zjevení na hoře Sinai, hrdinské činy a hymny Davidovy, moudrost Šalomounova, vnuknutí proroků, — že všechny tyto zázraky a všechny tyto svaté glorie zakončily posléze pouhým manifestem pohanského krále, jenž nařizuje hrstce židů vystavěti druhý chrám v Jerusálémě, chrám, jehož chudost přirovnána k lesku chrámu prvního, k slzám pohnula starší z Judy a který potom byl Idumenovcem Herodem zvětšen a okrášen jen proto, aby byl konečně ztroskotán vojínou císaře Tita. Není to tedy subjektivní předsudek některého křesťana, úbrž památník národní myšlenky Hebreů samých, jenž zřejmě dokazuje, že se mimo křesťanství historické dílo Israele minulo s cílem a že tedy může některý národ někdy i vyplniti svého poslání.

(Pokr.)

*) Pokusil jsem se o to ve dvou studiích o otázce židovské, z nichž jedna byla posouzena v *Revue française*, v zářiovém a říjnovém sešitě r. 1886.

Časové zprávy.

Z politiky. Politické prázdniny jsou u konce. Delegatione zasedají — letos v Pešti — a jimi začne pravidelná politická práce. My Čechové jsme hůře na tom než kdykoliv jindy. Postavení naše nejen se v ničem nezlepšilo, nýbrž naopak se zhoršilo. Dříve bývali jsme přece jen jazyčkem na váze, to jest aspoň veškerá akce parlamentu točila se a navázána byla na otázku českou. Letos, zdá se, jdeme vstříc klidu, proti kterému budou řeči našich poslanců jako slabý odpor ukovaného. Zdá se totiž, že se vyplní presidentovo: neznám české otázky. Do Lvova přesunuto těžiště, a tak budeme snad míti potěšení divati se, jak naši přátelé, Němci a Poláci, navzájem budou se obdarovávat. K tomu domácí spory rostou. Levé křídlo agituje zimničně. Ku charakteristice vnitřních sporů může posloužiti to, co událo se u příležitosti uveřejnění známých článků „Neue Freie Presse“ o českých záležitostech. „Národní Listy“ použily jich proti realistům. „Čas“, jako vůdce radikálů obvinil „N. L.“ přímo, že škandální ta věc vyšla nepřímo z redakce našeho svobodomyšlníku. Snad se tak dopálíme na sebe, že se budeme hněvem a nenávistí šířiti a pak k „Neue Freie Presse“ si půjdeme na sebe žalovati a prositi, aby nás rozhodla. Mladočeští poslancové, jak viděli jsme z prázdninových jich vystoupení, sami jsou v náladě sklíčené. Útoky na klerikaly z počátku s takovou promyšleností chystané, se nezdařily, byly příliš za vlasy přitahány, nový nebezpečnější nepřítel zatím nabýval posici za posicí. Na letošním zasedání, které na politickém našem postavení ovšem nic nezmění, záleží tedy mnoho pro naše vnitřní poměry. Od nich závisí, nabudou-li stoupenci radikálního rozkladu další posilu v národě čili nic. Nám jest to jedno. Proces musí se ukončiti. Ukončí li se rychleji, tím lépe. Není pochybnosti, že konečně zase naše ideje přijdou na vrch. Tak už to bylo, jest a bude vždy.

Nejnovější pohoršení. U příležitosti smrti Náprstkové psaly naše katolické listy velice zdrženlivě. Právě se ovšem, že dle pravidla „de mortuis nil nisi bene“ o mrtvých má se jen dobré

mluviti, ale toto pravidlo ihned pozbývá platnosti, jakmile se jména zesnulého užívá k nekalým cílům. Jméno jeho při tom trpí ovšem nejvíce, to jest bohužel smutná pravda, ale vina padá na ty, kteří na pohled krásné, v gruntu ale svrchovaně hanebné a surové dílo podněcují. Při smrti Náprstkové se tak dělo. Jeho dobrých vlastností, jeho pohostinství, jeho dobročinností chopili se jistí liberalové, vychvalující je nejen za tím účelem, aby o zesnulém, v jehož saloně bývali často hostem, řekli všecko dobré, kterým se vyznamenával, ale aby tak do krásného světla postavili nevěru, pohanství, nepřátelství k církvi. Někteří psali ovšem dovedně, že těžko bylo vysoupiti z rezervy, jini ale přímo polem se oháněli, nemohouce ani zatajiti rozkoš, jakou pocítují, že mohou u sotva vychladlé mrtvoly zesnulého vyplazovati své nectné jazyky na Boha, náboženství a církev. Při takové surovosti některých přátelů a ctitelů nebožtíkových mohlo se tím méně žádati ohledů u těch, kteří jiného jsou přesvědčení. Zesnulého dlužno ovšem šetřiti, nikoliv však ty zjevy, které k jeho jménu se pojí. V našem případě lze ovšem katolické listy tím omluviti, že nemotorností nebo záštítem některých liberalních listů dostalo se zesnulému místo chvály potupy, takže dokonce katolické listy chápaly se i obrany jeho. Zvláštní to zajisté případ, dávající jim po stránce křesťanské lásky vysvědčení skvělého. Že si tím neposloužily, jest přirozeno. Byl by tím zmařen úmysl liberalních pánů, kteří dle vlastního doznání se divili, t. j. nemohli se dočkati toužené příležitosti k útokům. Jak mistrovsky si z toho pomohli, je známo. Co pak jim záleží na trochu infamii! Pro ty katoliky, kteří se zesnulého ujímali a okazale pohřbu se účastnili, je to poučení pro budoucnost. — My se celou tou smutnou záležitostí nebudeme zabývat, nechť si kaliti náladu, kterou v nás vyvolala památka na sv. Ludmilu, k jejímuž svátku právě jsme se připravovali. Jen na několik útoků nevěreckých kratince odpovíme, konajíce více úlohu referentskou, jak čtrnáctidenníku jedině je možnou — Tvrdíme proti nevěreckým

listům, že úplná, nahá, surová nevěra není nic čestného. Jest největším hříchem, jest nejhorší nemravností, jest známkou buď polovzdělanosti svedené špatnou četbou k náboženskému sesurování která právě proto již, že k nevěře vésti mohla, jest zřejmým svědectvím nedospělé intelligence. Nebo jest známkou pýchy a zatvrzelosti, kterou v člověku vychovává cizí lichocení, domnění o vlastní výtečnosti a vzdělanosti. Proto ji tak často nalézáme u učenců nižší kvality, u básníků a povídkářů, kterým svět kadidlo pálivá, kteří ale při tom při všem mohou být lidé podléhající nejmalichernějším všednostem, jak tomu skutečně také bývá. Nebo konečně nevěra jest svědectvím panujících v nevěrci vášní, které ovšem mohou být různého druhu. Nikdy není nevěra čestná, to jest jisto. Jestliže tedy některé listy se zvláštním gustem referovaly o nevěře † Náprstka, špatně mu posloužily. Byly by se o tom přesvědčily, kdyby byly slyšely ty posudky lidu, který dával své rozhořčení zřejmě na jevo vida že z pohřebního vozu domněli přátelé odstranili i obraz Ukřižovaného. Větší pohany zesnulému se ovšem před lidem nemohlo státi, jako ta, že ukázali veřejně, jako by byl nenáviděl samého Krista Pána, který za pravdu věčnou, za zákon nejvyšší lásky, za vykoupení naše život dal. Ještě se nenarodil poněkud šlechtitný člověk a ctitel pravdy a lásky, který by nectil a nekořil se Ježíši Kristu. Krista nenávidí a odstraňují jen vyvrhelové společnosti lidské. Nevěrec také může být jen na oko vlastencem, nebo dobrým člověkem vůbec. Před Bohem nemůže totiž žádný jeho čin být zaslужným, a nemůže tudíž přinášeti požehnání. Nevěra jest a zůstane největším zločinem před Bohem a národy, který vychovává si, nebo přeje si nevěrce, byť i obětavé — kteréžto přání vyslovil také jeden list — musí stihnouti kletba Boží, jestliže spravedliví ji nezažehnají. Ovšem pro několik spravedlivých chtěl Hospodin odpustiti celému městu. Propaguje-li nevěrec svou nevěru i prakticky, jest největším škůdcem svého lidu, nejhroznější šelmou, poněvadž duše přivádí do věčné záhuby. — Civilní manželství jest něco tak hrozného, že i v Paříži jest přece jen zvláštností, byť i bylo hojnější nežli

u nás. Podle katolické dogmatiky jest a zůstává konkubinatem. Necht ho naši liberálové vychvalují, omlouvají, doporučují, lid v té věci má zdravý smysl a nedá se svést. Jen tam, kde lze znamenati úpadek veřejné mravnosti, ztrácí tohoto svého ohyzdného charakteru v očích lidu. Před Bohem ovšem, který ustanovil svátost manželství, jest a zůstane vždy ohavností. — Spalování mrtvol jest mrav nekřesťanský, odporující duchu křesťanství zcela jistě. Kdo ducha křesťanství do sebe přijal, nemůže být přítelem spalování. To dosvědčuje i zkušenost. Buď truc anebo naprostý nedostatek ducha z křesťanství plynoucího může se ho zastávat. Onen imponuje jen dětem, tento zvláště v naší době, kdy tolik o duchu křesťanství se mluví a káže i se strany pánů liberalů, prohlašuje se vesměs za nečestný. Výslovně podotýkáme, že tyto své kratičké vývody neaplikujeme na osobu † Náprstka. My sebrali jsme jen několik útoků na nás v novinách učiněných a mluvíme jen vzhledem k tomu, co psaly tyto listy. Kdosi psal, že zemřelý Náprstek vystoupil z katolické církve, poněvadž mu ji zošklivila česká historie. To jistě není pravda. Tu opět na účet zesnulého mluvila zášť, jakon shledáváme u protestantských pastora. Zesnulý byl, jak známo, největšími díky zavázán kardinálu Schwarzenberku, a vůbec největších dobrodiní přijal z ruky naší církve katolické. Leda to by bylo lze připustiti, že z protestantských a nevěreckých paškvilů na církev katolickou, které prý všechny v knihovně měl, nabyt o české historii špatný pojem. To ale nemohlo být u něj příčinou k vystoupení z církve, nebo jen hlupák nebo stranník nedovede rozsuzovati pravdu od osob. Kdyby pravda bylo, že historie česká svědčí proti církvi katolické, tu naši historikové všichni museli by vystoupiti z církve. Ale tomu není tak. Jen vášeň může nevyznati, že katolictví dalo národu českému všecko, zachránilo ho před zahynutím, dalo mu vzdělanost, slávu, moc. Protestantismus připravil mu Bilou Horu a úpadek do začátku nynějšího století. A opět to byl katolicismus, který ho pozvedl. Jen člověk duchem nečistý nevěry a protestantského strannictví vedený může být tak zaslepen, že toho nevidí nebo

viděti nechce. Naopak vidíme, že závažní historikové jsou téměř všichni smýšlení konservativního a věřící; celé zástupy z nich přivedla právě historie církve k víře a ku katolictví. Jak patrně, špatná byla by to chvála zesnulého, kdyby to mělo být pravda. Jinde opět jsme četli, že nebožtík nejméně přál katolictví a židovství. Máme opět za to, že výrok daleko více charakterisuje pisatele nežli toho, komu je připisován. Byl to tuším „Čas“. Jen neradi toho vzpomínáme, ale musíme vyznati, že měl v úmyslu urážku co nejsurovější. Jen že padá na hlavu jeho. Pohanil tím nejvíce ze všech listů českých památku Náprstkovu. Letos na říšské radě pravil Dr. Masaryk, že antisemitismus jest nemravností. Nenáviděl-li tedy † Náprstek židovství vůbec, tudíž ve všech jeho zjevech jako víru, jako sociální zjev, jako instituci, vyřkl „Čas“ dle slov vlastního svého duchovního otce nad zesnulým nejpřísnější ortel. To my klerikalové nejsme ani takovými antisemity, ačkoliv i za ten malý náš antisemitismus, týkající se jen jedné stránky judaismu, totiž jeho vykořisťující nemravností, slyšeti nám jest nejhrubší urážky, nejtvrďší odsouzení. Více ho poháněti nemohl nežli slovy, že nejméně přál katolictví. — Že nenáviděl katolicismus? Může být; aspoň nepřírozené to není. My při tom zůstáváme klidni, zcela klidni. Divili bychom se opaku. A při tom jsme tak drzí, že v tom ani nevidíme urážku a ponížení. Naopak. Tedy ani to se nepovedlo. Mluvívali jsme s jedním zedníkem, který propivaje své groše měl příležitost mluvit se zvěčnělým. Vypravoval nám, jakou „pyčku“ měl prý na kněze. Při tom jsme u tohoto svedeného a zničeného zedníka přes jeho pokleslost zcela zřejmě pozorovali, že škodu z toho v jeho úsudku nebrali ti fandáci, ale někdo jiný. To je pravda. že přítomnost kněze byla zvěčnělému nepříjemnou, že ho tísnila. My to sledujeme za zcela přirozené. Na čí straně ale byla vina? Klerus není bez chyby, to je jisté. Však bez chyb a zcela vážných všem známých společenských vad nebyl ani † Náprstek. My o nich mluvíme. Nenáviděl-li katolické kněze pro chyby lidské, byla to surovost. Měl je hleděti polepšiti. My ale máme za to, že tato nenávisť jeho měla zcela

jiné příčiny. Na každý způsob jest pohanou, říci o někom, že nejméně přál katolictví. Nebo nectí katolicismus znamená: býti ignorantem, míti srdce znečištěné vášněmi nebo stranickostí, podléhati moderní frivolnosti a mělkému liberalismu atd. — Než dosti, beztoho už přes vlastní úmysl jsme se rozhovořili. Naše mínění jest, že naši liberalové si se svým rasmusem v očích soudných a čestných lidí škodili, památce Náprstkově svým fanatickým vztekem málo posloužili, církvi nejen neškodili, ale její věrné ještě utvrdili, odhalivše na okamžik v nestřežené horlivosti licoměrnou škrabošku svého „pravého křesťanství.“ † Náprstka jsme politovali a za mnohé dobré, jež vykonal, přes všecko pohoršení, které zavalil jeho pohřeb, světlo věčného života mu přáli. Hněvu nemáme proti němu ani stínu. Ovšem řekneme, byvše donuceni, vždy pravdu, byť ze šetrnosti co nejmírněji. Nebýti štekotu liberalního, i tyto řádky by byly zůstaly nenapsány. Tam ale u nás, Bohu díky, ještě nejsme, aby ateismus směl se jako dovolený veřejně v lidu propagovati.

Antoš Socha, mladý voják. Povídka. Z polštiny přeložil J. Košnař. Povídka vyšla v bibliotéce mládeže, již rediguje Xaver Dvořák jako číslo sedmé. Stojí 24 kr. Byla nám zaslána do redakce „Obrany“; stůž zde tedy o ni několik slov. Bibliotéce samé jako strávě pro dospělou mládež leccos by se dalo vytýkati, ale vědouce, s jakými obtížemi ji asi je pracovati, přimhouříme milerádi oko. Již toho dost, dostane-li se dorůstající mládeži četby nezávadné. Takovou ovšem bibliotéka podává. Přítomné číslo pak zvláště hoši budou čísti s nadšením a v bujně své fantasmii budou se rozpalovati rekovnými činy. Tento druh literatury, kterou jsme jako kluci tolik milovali, snad už se nepěstuje, jsa vytlačován filosofováním a moralisováním. Je prý trochu naivní. Ostatně nevím. Zmíněná povídačka se mi zamlouvá zrovna tou naivností a prostotou, jakou je psána. Je tu mnoho udatností, mnoho udatných kousků vojenských, přepadnutí, vysvobození dívky z rukou nevěřících, a končí ovšem: varhany hrály, až to hřmělo, a před oltářem klečela sličná Baruška se svým ženichem Antošem Sochou. I byli potom šťastni. Poněvadž povídka obsahuje

i mnoho z dějinných vypravování. Jest i cenná a jako taková jest schopna budit lásku k vlasti, obětovnosti, ctnosti — především ovšem v dětech polských. Tím nechci říci, že se českým dětem nehodí; naopak, i jim bude četbou užitečnou, poněvadž přicházejí v ní osoby a věci, jež ani našim dětem nejsou cizí. Ovšem s větším entusiasmem bychom referovali, kdyby pan redaktor chtěl nám obstarati celou řadu podobných povídek z doby české. Povídkáři muselo by býti přece hračkou něco podobného slepiti, kdyby jen trochu do některé dějinné události byl se ponořil. I tak milerádi doporučujeme ale Antoše Sochu, mladého vojína, našim malým hochům. Za několik krejcarů lze jim způsobiti touto knížekou radost, spojenou s poučením a povzbuzením dobrým a živým. Čím vytrvaleji probouzející se jich duch bude naplněn dobrými obrazy, tím méně lehce zabloudí tam představy a vzpomínky špatné. Ostatně i pro nás staré má taková povídačka své kouzlo.

Války husitské. Zábavné bibliotéky č. 15—16. V Brně 1894. Cena 15 kr. Rozumí se samo sebou, že lze ji dostati všady. Knížečku doporučujeme velice vřele všem, kteří o husitských válkách z jiných spisů poučiti se ne-

mohou, nebo kteří přejí si míti sebraný materiál pohotově za příčinou obrany. Knížečka je podobná známé brožurce „Kdo byli Husité“, ač její říznosti ne dosahuje. Za to zamlouvá se svým křídlem. Katolik často uvažuje o husitské a českobratrské době, hledaje ten pravý názor, který by skutečnosti nejvíce odpovídal. Dlužno, aby o věci uvažoval všestranně. Proti spoustě jednostranných oslav podává uvedená knížečka i rub doby husitské. To vyvolal husitismus sám. Co měl dobrého, bylo katolické, a z katolicizmu vzato. Nestranným uvažováním přijde konečně člověk k tomu, že vyzná: ne, nám netřeba smířovati přítomnost s budoucností, nám třeba jen proniknouti celou tu dobu, její začátky a konce, abychom se přesvědčili, že neudržitelný jest ten způsob, který nám dějiny naše vylíčily. Husitismus není sláva českého národa, nýbrž jest blud a poblouzení. Že v něm jest mnoho skvělého, dokazuje jen, k jaké výši a síle přivedla jej církev katolická a jak on sám byl i v poblouzení veliký. Že proto, aby byla odhalena pravda, dlužno zrovna nám na leccos posvítiti, o čemž každý vlastenec by si raději přál, aby zůstalo tajno, za to dlužno viniti ty, kteří onou stranickostí k tomu nás nutí.

D r o b n o s t i.

Přední Indie. (Diecese Lahore). *Kapucínský biskup v pohoří Severní Indie.*

Pater Dominik O. Cap. píše z Lahore: Znal jsem život a činnost svého vznešeného spolubratra, zemřelého kardinála Massaia, co ale jeho apostolát ve skutečnosti znamená, poznal jsem teprve, když jsem v minulém podzimku doprovázel jako sekretář našeho vysocedůstojného biskupa Msgr. Pelckmana O. Cap. Země, které naše výprava plátila, bylo samostatné knížectví Mandi (malá hornatá zem mezi 31° 23' 45" a 32° 4' severní šířky a 76° 40' a 77° 22' 30" východní délky) a okresy Kangra a Kuly ve výběžcích středního Himalaya. Tyto náleží k biskupství Lahore. Četní katolíci bydlí zde rozptýleni, a biskupové cítí s bolestí, že nemohou za těmito opuštěnými ovečkami jíti. Biskup Pelckman umínil si konečně, že musí jednou,

stůj co stůj, těmto svým nejvzdálenějším dítkám útěchu sv. náboženství donést. Myslil, že lépe jest, pozná-li biskup dříve sám zemi, lid a jeho potřeby, a potom odešle tam kněze. Dne 9. září dali jsme se na cestu. Z Lahore do Pathankotu odjeli jsme drahou. Tam jsme si najmuli tongu, tamější povoz, pomocí kterého chtěli jsme až do nejposlednějších výběžků údolí Kangra vniknouti. Sotva jsme odjeli, počalo se liti jako z konve. Co takový liják znamená, ví ten, kdo se v době dešťů zdržoval v tropických krajinách. Tonga uvízla v bahně, a my museli dále pěšky.

Nejbližší obydlí bylo 12 mil vzdáleno, a noc se blížila. Dříve došli jsme k řece Plumtorrent, která při dešti jest pro lidi i zvířata nebezpečná. Její divoký hukot bylo již z daleka slyšeti. Jeden z domorodých vojinů pokusil se o přeplavení, ale byl stržen proudem

a prudce o skálu uhozen. Podařilo se jej vytáhnouti, a když mu byl biskup pomoci poskytl, přišel ubožák znenáhla k sobě. Mezitím došla za námi naše tonga, a my jsme se skryli pod plátěnou střechou. Pojednou se zablesklo. Před naše koně spadl vysoký strom, od s hora dolů rozštěpen bleskem. Tyto již dosti polekáni hrozným hřměním a blýskáním, sepjali se a letěli v divokém chvatu přímo k řece. Biskup a já vyskočili jsme ještě v pravý čas s vozu. Na štěstí ustoupili koně před divokým hukotem rozvodněné řeky a zastavili se; děkovali jsme Bohu za toto dobrodíní. Museli jsme nazpět, abychom se dostali někde pod střechu; teprve k půlnoci došli jsme promoklí na kůži k opuštěné chatrči na malém kopci. Nasbírali jsme dříví, zapálili oheň a sušili šaty. Ráno občerstvili jsme se mlékem a chlebem, a nastoupili znova cestu. Po druhé jsme došli k řece, a tentokrát též, ana voda trochu opadla, šťastně ve voze skrz, ačkoliv šla voda ještě přes kola. Horními slujemi šlo se až do Palampore.

Palampore jest hlavní místo údolí Kongra, kde jest veliký vývoz čaje. Údolí leží 1000 m. nad hladinou mořskou, a ze všech stran sklánějí se k němu posněžená temena Himalaye. Krajina jest velkolepá. Mimo tropické rostliny roste zde dub, růžové keře a jiné rostliny mírného pásma. Obyvatelstvo jest rozptýleno; jen Kalisové zaměstnání v čajových zahradách žijí každý ve svém vlastním dvoře. Domy jsou ponejvíce dvoupatrové, z cihel vystavené a slaměnými střechami pokryté. Obvyčejná potrava lidu sestává z kukulice a rýže; oděv jest velmi chudobný. Vdané ženy nosí v nose kruh, dívkám a vdovám schází. Zvláštní jsou svatební zvyky. Jeden, který připomíná patriarchy, po zůstává v tom, že musí nastávající ženich dříve 9—10 let v rodině své nevěsty pracovati, aby si svou Rachel zasloužil. U všech kmenů jest mnohoženství, a nejednou prodá muž svou ženu, dostane li ji dobře zaplacenou. Náboženství jest plno pověr. Počet bohů a bohyň jest nesmírný.

Z evropských obyvatelů jest zde asi 20 pěstovatelů čaje, z nichž mnozí, ačkoliv protestanti, mají dobré, irské katolické jméno. Biskup doufá, že po-

skytne brzy všem Evropanům a tuzemcům příležitost, aby poznali pravé náboženství.

Vraťme se však k naší cestě. V Palampore setkali jsme se s irskou dámou, která konala zvláštní novenu k Panně Marii na úmysl, aby opět jednou spatřila katolického kněze. Nechtěla ani svému zraku věřiti, když setkala se i zároveň s biskupem. Byla mši svaté přítomna, při které sv. svátosti přijala.

Pak šlo se dále do Kulu. Cesty byly po silných lijavcích hrozny, plny bahna, a místy i nebezpečny. Jednoho dne jel vysocedůstojný pan biskup na mezku a modlil se při jízdě brevíř. Najednou zapadl mezek až k sedlu do bahna, a pan biskup sletěl mu přes hlavu do bláta. Když se s velkým namáháním mohl postaviti, byl od hlavy k patě blátem zamazán; na štěstí ne raněn. Na úpatí pahorku sestoupil z mezka, aby si tento odpočinul. Ale nevděčné zvíře uteklo, a pan biskup musel celou míli za ním zpět běžeti, než jej dohonil. Noc strávili jsme v jakési krčmě, kde jsme po-večeřeli mléko, vejce a chléb.

Další cesta přivedla nás k solným dolům, na které dohlíží Evropan. Tento, ačkoliv protestant, přijal nás velmi přátelivě a prosil, bychom na zpáteční cestě opět u něho pobyli, což jsme také učinili. Následujícího dne došli jsme k místu Jhatingi, památnému pro nás tím, že náš vůdce zde ztratil cestu a my její mezky a vše ostatní, a proto jsme museli zde nocovati. Když se stmívalo, přišel nám do cesty velký leopard. Náš křik ale zahnal bestii. Mezitím dohonil nás náš vůdce i s mezkou, a my mohli druhý den dále. Jhatingi jest na temeni hory, 2100 m. nad hladinou mořskou. Následujícího dne sestupujeme k údolí. Celé hodiny táhne se stezka po příkrých propastech, které jsou někde až 1000 m. hluboké. Naše mezci dělali si z toho kratochvíli, že jeli těsně při okraji. Jednou vběhl nám had v úzkou cestu; mezek se vzepjal, ale — Bohu dik — nesplašil.

Na noc přišli jsme do vesnice jménem Badvani, kam nás předešla orientálsky přehnaná zvěst o naší dobročinnosti k chudým. Hned nám přinesli všechny nemocné. Na štěstí zásobili jsme se v Lahore léky. A poněvadž jest zimnice panující nemocí, konal náš

chinin právě divy. Mnozí trpěli očima; příčina toho jest nečistota. Naplnili jsme několik láhví pramenitou vodou a rozdali jsme je s předpisem, aby nemocní vlili několik kapek do nádoby s čistou vodou a tím si oči třikrát za den vymývali.

Dvě dítky pokřtil biskup již umírající. Když jsme místo opouštěli, doprovázeli nás obyvatelé na kolik mil, prosíce, bychom se k nim opět vrátili, a nazývajíce nás s orientálskou něžností otcem a matkou. Po hrozné celodenní chůzi spatřili jsme hluboko dole, asi 11 mil pod námi roviny Kutuského údolí. Večer dorazili jsme do Sultanpore, hlavního místa v Kulu, kde jsme si trochu oddechli. Kulu má plochu asi 1934 □ mil, s kteréž jen nejmenší část jest obydlena. Obyvatelé strojí se více po evropsku, než po orientálsku. O jednotě a svatosti stavu manželského mají jen slabý pojem. Skutečný svatební obřad jest výminkou. Poněvadž žena se cení dle schopnosti v práci, vdává se zde v pozdějším věku. Náboženství těchto kmenů jest jakýsi ďábelský kult. Moravští bratři jsou zde již asi 30 let činní, ale obrátili teprve 40 obyvatelů. Náš biskup přeje si, aby sem mohl kněze a sestry odeslati. Tyto jsou zvlášť potřebny, an jim jedině jest vstup k ženám dovolen.

Po prohlídce Kangry a Kulu zbývalo nám jen ještě knižectví Mandi, které jsme na zpáteční cestě prošli. Za čtyři dny došli jsme ze Sultanpore do hlavního města Mondi. Vladař byl zpraven o našem příchodu, a proto dostalo se nám zde v pravdě královského uvítání. Zpáteční cesta uběhla bez zvláštních dobrodružství. V Baignatu sešli jsme se s irskou paní, provdanou za protestantského pěstovatele čaje, která již 30 let nespátřila kněze. Její radost neznala mezí; ujistili jsme ji, že spatří opět brzy kněze.

Za tři dny dostali jsme se do Dharm-saly, kde kázal biskup tamnějším vojinům.

Po delší dvoudenní cestě byli jsme opět v Lahore. *Jana K.*

* * *

K Lavaterovi přišel jednou jakýs studiosus s prosbou, aby mu něco napsal do památníků. Lavater přehlíží listy památníku a zří tu jenom oplzlé řeči, vtipy, hospodské žerty od přátel studentových. I nebyl dlouho na rozpacích, napsal pouze na list: Mat. 8, 31. a podepsal to.

Potěšený studios chvátá domů hledá dotýčné místo a co čte: pošli nás do stáda vepřů.

* * *

Co je to pohřeb občanský?

Na tuto otázku dal jakýsi francouzský list tuto definici: Občanský pohřeb je odtáhnutí mrtvého zvířete živými zvířaty.

Je to ostré sice, ale co mohou proti tomu materialisté namítnouti?

* * *

Cena almužny.

Římský císař Julian vyslovil se jednou takto o almužně: Ukažte mi člověka, který schudl tím, že dával almužnu; já jsem ji byl vždy bohatším, čím více v tom ohledu jsem nešetřil. Zkusil jsem to častěji, když jsem byl dosud privatní osobou. Dávejme všem, rozšafným více, ale nikomu neodpírejme toho, co nutně potřebuje, ba ani ne svým nepřátelům, neboť, nedáváme to mravům, povaze, ale člověku. —

Křesťan, dodáváme, poskytuje almužnu z tohoto motivu. I ten nejchudší a nejuznější, je členem té rodiny, jejíž hlavou je Ježíš Kristus, mocný Bůh, který na každý dar tak patří, jakoby jemu byl darován a za nějž chystá buď časnou ještě, nebo věčnou odměnu.

Tato myšlénka tvořila pravidlo, dle něhož svatí při udělování almužny jednali.

Obsah „Obrany“ :

Hymnus k svaté Ludmile. Fr. Žák. — Krvavý rok. (Obrázek z husitských válek.) Napsal Adalbert Dostálský. (Pokračování) — Ruská idea. Napsal Vlad. Solovjev. Přeložil Fr. Sáleský. — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václav Kotrba, odpovědný redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budíž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Ruská odpověď na poslední papežskou encykliku.

Naše úvodníky mají promlouvat o důležitějších politických, kulturních a náboženských otázkách, které týkají se především nás Čechů. Dosud, tušíme, program ten jsme věrně zachovávali. Jestliže dnes trochu vybočíme, omlouváme se tím, že otázka, o níž referovati hodláme, také se po našem soudu nevymyká, jak by se snad na první pohled zdáti mohlo, úplně zachovávanému námi programu. A není-li zrovna i českou, jest přece také pro nás velezajímavou. Ostatně kde jest upřímný přítel náboženství, vystihující obrovský výzvam víry na život národů, který by se nezachvěl, slyše opakovati nejideálnější snad slovo, jaké vyšlo ze rtů Spasitelových: „a bude jeden ovčinec a jeden pastýř?“

Před nedávnem, jak ještě jest v živé paměti všech, vydal nejvyšší pastýř encykliku ku knížatům a národům celého světa, ve které slovy nevystižitelnými provanutými hloubkou víry a něhou lásky, jakých jen duše nejčistší horoucnosti schopna jest, zve a zapřísáhá všecky, aby sjednotivše se u víře, uskutečnili na zemi myšlenku nejvelebnější: jeden veliký, obrovský ovčinec, jednu rodinu nebeského Otce. Jak posvátná, jak vznešená, jak uchvacující to myšlenka, spojití všecken rod lidský jednou páskou nebeské lásky! Hloubá-li o ní pravý přítel lidskosti a stoupenec snah nejideálnějších, jeho duše se rozeřeje a jeho krev živěji se rozproudí. Všecko lidstvo spojeno v jedno — ne, naše chudé péro nesmí si do těch krajín troufati; ono není schopno vyjádřiti, co při tom mysl cítí. — Místo toto svaté jest —

Velikou část encykliky věnoval svatý Otec rozkolnickému východu, zvláštní místo i odděleným od obecné církve Slovanům. Vosque nominatim compellere. Budiž dovoleno obrátiti se zvláště k vám, Slovanům, o jichž čisté slávy dějiny vypravují... začíná ono místo. Však domníváme se, že našim čtenářům jest známo.

Není snad nezajímavo poohlédnouti se, jak na tento výzev, vytryskší z nejideálnějšího vzletu ducha v naší současné době snad nejvzácnějšího,

odpověděli ti, jichž mezi Slovany jako národa vůdčího a nejmohutnějšího nejvíce se týká, totiž Rusové. Rozumí se ovšem, že denní tisk nenechal událost takového dosahu nepovšimnutou; ale o to nám nejde. My poohlédneme se po církevních žurnálech, požívajících větší vážnosti. Otázka sjednocení jest otázkou církevní, bohosloveckou. Tak se aspoň na Rusi o ní vyjádřil sám Pobědonoscev, oberprokuror nejsv. synodu, jehož slovo na Rusi jest nejvážnější.

Bude asi našim čtenářům známo, že před několika léty cestoval po Rusi slavný missionář římský, Vanutelli, bratr známého kardinála, o kterého cestě vydal velmi zajímavý cestopis. Po nějakém čase vyskytla se v anglickém jednom listě zpráva, jako by se byl Vanutelli k jisté dámě vyjádřil: Pobědonoscev mi řekl, že sjednocení církve spočívá v rukou císaře a od něho závisí. Není zjištěno, řekl-li to Vanutelli o Pobědonoscevu skutečně. Snad vyjádřil jen tak svůj dojem, jež na něho ruská církev učinila, ona dáma pak slova ta položila přímo do úst Pobědonoscevoých. Pobědonoscev ale popřel co nejrozhodněji, že by byl něco podobného pronesl, a dodal, že císař sám se považuje za věrného církve syna, nikoliv pána, že v církevních věcech jen církev rozhoduje.

To pravíme na vysvětlenou, proč odpověď na vznešené vyzvání sv. Otce k sjednocení hledáme jen v duchovních žurnálech. Jestliže tedy snad se ukáže, že odpověď tato není vždy důstojna onoho výzvu papežova, že není zvláště důstojna velikosti a vznešenosti pronesené jím myšlenky, nelze nás vinit, jako bychom, přihlížejíce jen k duchovním žurnálům pravoslavným, vedli si nespravedlivě. Co v duchovních žurnálech jsme našli, věrně povíme.

Že i mezi ruským klerem, ačkoli světové a ideální otázky méně se ho dotýkají nežli kleru západního, jsou vznešené charaktery, které ze všedního egoismu životního, z vštěpovaného z hůry směru ducha, z úzkoprsého chauvinismu národního a církevního, který ovšem u Rusů jest neobyčejně silně vyvinut, dovedou se pozvednouti až k otázkám nejideálnějším, jakou na př. jest otázka sjednocení církve, a dovedou o ní přemýšleti s onou hloubkou porozumění pro nejvyšší dobra a blaha lidstva, jakou vládnou duchové zcela svobodní, — že, pravíme, takové charaktery jsou, víme a sami jsme se o tom přesvědčili. Ač sami slavjanofilé z plného srdce, přece dopracovali, se proti známému u nás jen slavjanofilismu druhu Danilovského k tomu, že jest jim jasno, jak není a nesmí býti ideálem a výronem ušlechtilé vznešenosti Ruska: ohraničení se a býti jen svým. Lidstvo má vyšší úlohy, nežli politický, náboženský a nacionalní chauvinismus, byť byl sebe lákavější. Historie a teologie mají vyšší úkol, než aby sloužily dobru jednoho národa, na ospravedlnění jedné partikulární církve.

Projev takto smýšlejících nenašli jsme v duchovních žurnálech pravoslavných nikde. Diviti se tomu ovšem nelze: není prostě možný. Pisatel jeho učinil by se při nejmenším nemožným, duchovní censura by projevu ani nedala se objeviti.

Z ostatních úvah o papežově encyklice máme před sebou následující: „Christianskoje čtenie“. nejvážnější to měsíčník vědecký ruské církve, vydávaný při duchovní akademii petrohradské, přinesl dva referáty, jeden z pera známého ultraklerikála generála Kirjejeva, největšího to bojovníka na Rusi proti papežství a za sjednocení starokatolíků s východní církví, druhý z pera

prof. Diomida Kiriaka, Řeka „Církevní Věstník“ má o ní mimo krátký referát tři větší úvodní statě. Tento týdeník se těší největšímu rozšíření a vzácné váze. Pak rozepsal se o encyklice také „Strannik“, časopis činící rovněž nároky velice seriosní. Znamenitý „Bogoslovský Věstník“, vědecký orgán duch. akademie moskevské, neměl o ní dosud nic. Zdali „Věra a Rozum“, kohout zlý, ale pro nás zajímavý, si omočil. nevíme dosud. Naše úvaha tedy bude se zabývatí zatím jen oněmi šesti statěmi. Dříve však ještě dotkneme se poznámky jednoho časopisu, která také encykliky se týká a na všechny posudky snad měla trochu vlivu.

V Berně ve Švýcařích vychází druhý rok objemný časopis starokatolický: „Revue international de Théologie.“ Jest jak u listu starokatolického se roz-
uší samo sebou, děsně nepřátelský proti nám; s přímo chorobnou záští vede si proti papežství. Přináší proti němu statě v různých jazycích. I bojovní Rusové jako Kirjejev a Janyšev ukládají tam své plody. V čísle sedmém běžícího roku uveřejnil berlínský ruský probošt Malcev kritiku známé knihy dra Knie o církvi ruské. (Die Russisch-schismatische Kirche, ihre Lehre und ihr Kult. Graz 1894) Kniha nestojí za mnoho a jest skutečně vůči Rusům nespravedlivá a nesprávná. Malcev ji ovšem zřezal a použil vhodné této příležitosti k velmi tvrdým ranám na celou církev katolickou, tak že skutečně u Rusů pan dr. Knie pramizerně nám svou nevědomostí a německou surovostí posloužil. Ruské žurnály s radostí se toho uchopily, vždyť tak rády tvrdí, že my jim křivdíme, a jeden z nich učinil nyní u příležitosti papežské encykliky tuto poznámku: „Pokud v římsko-katolické společnosti budou šířiti se takové pamflety a nebudou dávány na index zakázaných knih, dotud všechny encykliky nebudou více než měď zvučící. a ve vyznání k bratrské lásce v Kristu bude zníti zjevně při nejmenším nota falše.“

Tedy hned na index musí přijíti Rusům kniha, která nepříznivě a stranicky píše. Toť přec radikální!

Knihy Knie-ovy odsoudil na př. i věhlasný jesuita dr. Nilles, ale to Rusům nestačí. Musí na index. Naše tisková svoboda, kterou tolik vebíme, přináší nám tedy jen nevýhodu, nebo kdo může zabrániti knihám nedokonalým a nepřátelským? tak proti nám mají vždy vhodnou zbraň. Neshledali jsme dosud člověka citlivějšího nad duchovní žurnály ruské. Kdo by četl jen je, myslel by věru, že my o církvi ruské píšeme jako o kanibalech. A přec je tomu zrovna jinak; co jen můžeme, chválíme. Na trochu nepoctivosti se nehledí. Jak o knize soudí instruovaná naše veřejnost, to se zamlčí, knihy ale se užije plně proti nám.

Mohlo by se tedy souditi, že následkem působení ruské censury nevyjde nic proti nám, co by porušovalo bratrskou lásku. Ale tak tomu bohužel není, už to přátelství se starokatolickými fanatiky poučuje dostatečně každého. Ostatně čtenářové se o tom ihned přesvědčí z úvah, které právě probíráti bodláme. Posudky o papežské encyklice odpovídají celkem — čestné výjimky všechny připomeneme — směru, o němž svědčí uvedená právě poznámka. Kirjejev odbyl velkolepý projev papežův, který všady jinde takového uznání a tak vroucí sympatie si dobyl žiravou satirou, Kiriakov doprovází jej fanatismem nehodným, Knie-ovským. Jedině církevní věstník ve dvou prvních statích píše mírně, důstojně a pěkně. Třetí ale už není téhož ducha.

Všem společná jest mezi jiným myšlenka, kterou nejvíce rozvádí „Stranik“. Stůjž zde tedy hned na prvním místě. Píše asi takto:

„Citelný úpadek auktority papežství v oblasti mezinárodní politiky a nemalé ochladnutí k němu i v samé církvi — hle, toť dědictví, jež přijal Lev XIII. od Pia IX. a jeho rádce Antonelliho. Asi před 10 léty koloval v Římě z ruky do ruky následující duchaplný obrázek. Vyobrazen byl Pius IX., jak s velikým rýčem za pomoci Antonelliho h'edí se dostati pod základy basiliky Petrovy. Na stěnách už jeví se trhliny, kopule kloní se na stranu. Na ní stojí Lev XIII. snažící se, aby úplnému pádu zabránil. Papež Lev, pokračuje list, pochopil své postavení. Zvláště poznal, že bylo-li dříve sjednocení s východní církví Římu žádoucí, **dnes jest jeho životní podmínkou.**“ Co dále mluví list na více stránkách o papežské neomylnosti, o tom, že Lev XIII. méně příjemným (tak!) dogmatům hledí vzíti ostrotu a národy s nimi smířiti, co píše o eucharistickém sjezdu, o Jerusalemě jako budoucím sídle papežství, a o mnohých jiných věcech, pomíjíme, vždyť víme, že je to praktika protestantská, kolikrát osvědčená, mluvíti o všem možném, když je nutno odlouditi pozornost od předmětu samého. Ale konec stůj zde přece: „Sesílení moci papežství na východě, praví se tu, jest konečný cíl i poslední encykliky. Jest jaksi labutím zpěvem staříckého římského biskupa, kterým zve nesjednocené nebo odpadlé ku sjednocení se s Římem, slibuje jim za to všechna možná dobra zemská a nebeská. Dobrý, ale ubohý (sic!) ten snílák není schopný zřítí skutečnost, kterak nepřekonatelné překrady k sjednocení klade jak vyznávání vlastních zásad, tak i věroučné zásady těch, které ku sjednocení zve.“

Tak náš časopis. Nemluvě o nedůstojném, pohrdlivém tonu, ve kterém mluví o Lvu XIII., ježž přec všecken svět uznává za muže ctnostného, ducha vysokého, který vzděláním svým přítomnost i minulost hluboce proniká, vysloven tu hrdý náhled, že papež vydal proto svou encykliku, poněvadž cítí, jak ztrácí půdu, jak katolicismus klesá! Pravoslavná církev má mu pomoci. Tuto myšlenku najdeme i v ostatních statích. „Ne, my nemáme pomoci papeže zapotřebí,“ volá Kirjejev (p. 251.), „ale on potřebuje naší“. „Papežství ztratilo na západě svou sílu,“ dí Kiriak, „a nalezá se v boji se všemi vládami, protože nechce uznati nové zásady.“ (Tak mluví boloslov. Či má za to, že se na př. civilní manželství uznati smí?) Proto hledá novou oporu v církvích východních.“

Jak přišli tito spisovatelové k takovému uáhledu? Sami na několika místech si odporují, zmiňujíce se jinde, jak vysoko povznesl papež Lev XIII. stolec papežský. Církevní věstník (p. 450.) podává o tom dokonce obraz velmi pěkný. Jak se stalo tedy, že s takovou ironií přednášejí nám onen náhled o úpadku papežství a církve katolické na západě? Jest to, jak známo, způsob protestantských a nevěřících spisovatelů, kteří tak se těšívávají ve své lásce k nám. V poslední době nejzuřivěji propaguje ji zmíněný již starokatolický žurnál Bernský „Revue international de théologie, který u všech Rusů našel nesmírně vlídného přijetí. Starokatolíci, jak známo, vyšli z odporu proti papežství, není tedy divu, že ho nenávidí smrtelně a bojují proti němu způsobem, který jest často hnusný. Proto jsme se tolik podivili, že i čestné jinak žurnaly ruské si bernský list tolik zamilovaly. Odtud ale pochází asi onen vítaný náhled v příčině papežské encykliky. Ostatně jest oblíbeným předmětem nesčetných úvah na Rusi, že západ fysicky, intelligentně a mravně

klesá, a že se tak blíží doba, ve které se vyplní staré: ex oriente lux a kultura východní splatí západu, co sama od něj přijala. Tato theorie stala se u posouzení papežské encykliky tím vítanější, poněvadž rázem postavila pravoslavné spisovatele nad celý západ, tudíž i Řím. Jak snadno jest jim pak redigovati jejich odpověď, zvláště družili-li se k obratnému peru také trochu pýchy a k inkoustu trochu žluče.

Sem možno ještě položití následující. Papež líčí ve své encyklice v úchvatných barvách dobro, které by jednotu víry pro veškeré lidstvo měla. Chvále jako muž nevýslovně dobrý a zdvořilý i dobré, kterým vyznamenává se východ, zvláště Slované, vypočítává i těmto dobra, jaká z jednoty víry by vzali. I tato slova by zavdala podnět, jak dále uvidíme, k tomu, že jali se o sobě psáti jakoby u nich všecko výborné bylo, na západě všecko shnilé. A tak opět přišli k tomu, že Lev XIII. jako pravý lišák a diplomat zakrývá své rány a v mistrně lákavé formě a chytristice chce si zjednatí v nouzi pomoc u východu.

Mají-li tito pánové do opravdy toto mínění, nechť jsou v něm šťastni a očekávají té toužené chvíle, až zřítí se ta kopule chrámu Petrského. Že ale stáří více než Methusalémského jim bude zapotřebí, o tom není pochyby. Totéž nám předpovídali už mnohokrát naši nepřátelé, bludaři etc. Arius, Julian, Valdenští, Luther — jeho slova, že smrt jeho jest i smrt papežství, jsou zvláště známa — Voltaire, který pravil, že to není nic tak divného, když 12 rybářů obrátilo svět ku Kristu: on sám, že dokáže opak — Hartmann a j. a j. Ti všichni se toho nedočkali, ačkoli někteří už přes 1000 let na to čekají. Naopak, Církev opět cítí se silnější než kdykoliv jindy. Měla doby horší. Dnes víme opět, že víra i nadále bude také na západě vésti národy k osvětě křesťanské, mravnosti a spáse, ano že se sesílí a zmohutní v srdcích lidu. Kdybychom chtěli stejné stejným spláceti svému referentu, rozpomenuli bychom ho na př. na mínění zesnulého Moltkeho, který slova svá vždy vážil velice pozorně, pravivšího, že nic jiného konečně nezbude, než že všickni národové musí se státi katolíky, poněvadž jen v katolické Církvi jest autorita a ústřední síla. My toho nečiníme, poněvadž vše to jsou nám jen lapalie. U nás rozhoduje jen: Buď je od Boha anebo není — podle toho bude buď věčně státi nebo zahyne jistě.

Pravoslavnou odpověď na encykliku, z které část jsme tuto svým čtenářům předložili, musíme tedy nazvati nedůstojnou. Takové bagatellisování projevu, jenž všady jinde vzbudil nejhrocnější nadšení, jenž i v nepřátelských kruzích vzbudil úctu k vznešenému jejímu píateli, dává oněm časopisům vysvědčení krátkozrakosti a mravní nedostatečnosti. Ne — na takový dokument kdo neodpoví důstojně, škodí si sám. Proto jsme se také mohli obmeziti více na pouhý referat. Jen to snad dlužno ještě podotknouti, že všichni papežové obraceli se k církvím východním, volajíce je ku sjednocení. Kdyby měly býti pravdivy naděje našich pánů referentů, že ta kopule petrská se nachyluje a chce spadnouti, a že papež z nouze volá po církvi západní, pak už je skoro 1000 let nachylena. Podivno, že nepadla; kde kdo přece do ní kopá a strká

Uvedená námi odpověď pravoslavná na papežskou encykliku předpokládá jaksí, že tam, kde vládne pravoslaví, je vše v pořádku, že tam všichni jsou věřící, mravní bez socialistů, vlády že jsou církvi všecky přátelské atd. Také

to je oblíbený a často opakovaný názor ruský. Nemůžeme se o tom už šířiti, přece ale aspoň tolik díme: Pravda, že Rusové jsou velice zbožní a okázalým způsobem svou zbožnost dávají na venek; pravda, že tato zbožnost jest patrnější než u nás. Ale pravda jest také, že katolíci v Rusku žijící jsou ještě zbožnější, že jejich zbožnost jest více duchovní, prohloubenější zakládající se na větším náboženském vzdělání.

Za to, že v tom mají se věci na Rusi lépe než u nás, i pravoslavní i katolíci mají co děkovati vládě, která náboženství chrání, všecko pohoršení trestá, všechny špatné spisy ničí; vzdělanému proletariatu vzniknouti nedá. Ostatně leckdes i v Rusku není to tak skvělé, a i u nás jsou celé země, s nimiž žádná část Ruska měřiti se nemůže co do horlivosti a kulturní výše náboženské. Kde vlády buď proti náboženství se staví, nebo nic na jeho ochranu nečiní, tam to s církví pravoslavnou hůře dopadá než u nás.

Při všem fanatismu nevěry má ve Francii církev svou obrovskou sílu. Čtenářové naši se pamatují, jak jsme v č. 15. „Obrany“ citovali o toni list ruský. Jak to ale vypadá na ortodoxním jihu, v Řecku a v Asii, v Bulharsku a Srbsku, jest hrozné. Nemůžeme poměry ty více líčiti. Citujeme jen slova znalce missionáře, který, když byl číselně dokázal, jaké spousty přivádí na jihu protestantismus, opakuje na mnoha místech: „Není více illuse možná: protestantismus vzrůstá se na ortodoxním jihu úžasně. Církev východní ztratí vše, neučiní-li unie s Římem tomuto stavu konec.“ (La question religieuse en orient. Paris 1893. pag. 40 n.) Tam znamenají tedy všichni souhlasně, ani Rusy nevyjímaje, veliký, nebezpečný úpadek víry, mravnosti, ba všeho pořádku, pokleslost nikde neviděnou a nikdy neslýchanou. Zajímavé jsou tu i zprávy, které v loňské „Vlasti“ uveřejňoval žijící tam dopisovatel. Ostatně k čemu důkazy pro věc, které nikdo nepopírá.

Ruská odpověď na papežovu něžnou a krásnou encykliku, pokud dnes jsme se jí zabývali, není tedy šťastna. Kdo ji napsal, nemůže vůbec ani býti dobrý křesťan, ani ideální člověk. Takovému jest náboženské sjednocení vždy vzácným idealem. Odpovědí ruskou, pokud dnes jsme ji citovali, cesta k sblížení se nepřipravuje.

Fr. Žák.

K r v a v ý r o k.

Obrázek z husitských válek. — Napsal ADALBERT DOSTÁLSKÝ.

(Dokončení.)

Tak byl zmatek nad zmatek, a Žižka zatím pátil a dobýval měst a vesnic. V Libochovicích dal beze všeho soudu upáliti čtyři kněze světské a pak se Žateckými, Lounskými a Klatovskými se bral k Libni a ke Praze. Měsíc před svojí smrtí ustanovil si Žižka zničiti i Prahu, srdce země české, mateř všech měst českých.

Pražané rádi kdysi naslouchali slovům Husovým a Jeronymovým. Také se klonili k učení novému, ale vidouce, k jakým koncům spěje neustálé válčení „Božích bojovníků“ a násilnické obrácení na víru husitskou, víru kalicha, ustali v čas a připojivše se k jednotě panské, bojovali proti Žižkovi. Nyní Korybuta přijali a podporují a na závalu jsou rozšíření zákona Božího.“

Nikdo ani uvěřiti nechtěl, že by Žižka takového skutku byl schopen a že by Prahu minil z kořenu vyvrátiti.

„A kámen na kameni nezůstane“, dosvědčovali Husité, obkličující město se všech stran.

„To by už musilo býti kamenné srdce, to by už Žižka neměl žádného citu a svědomí a ne prospěch, ale záhubu své vlasti by obmýšlel.“

Pražané poznávali, že pravdivé jsou vyhrůžky, a že hlavnímu městu se stane, co stihlo Kouřim, Kutnou Horu, Nymburk a mnohá jiná města v Čechách nepočítaje ani na tisíce hradů, vesnic a dědin, které za své zcela nebo z části vzaly ve válkách husitských. — —

Žižka jsa na obě oči slepý, neviděl před sebou krásného města s mohutnými hradbami a sterými věžemi, však přece dobře znamenal Prahu před sebou dle ruchu obyvatelstva, zvuku zvonů a šumění řeky Vltavy. Čelo starého válečníka se kabonilo. Hejtmané přicházeli pro rozkazy, tázající se, kdy bude útok na město.

„Bude, bude, ale musíme se náležitě připravit. Muoho poteče krve a na obou stranách bude tuhý boj.“

Hejtmané se zamračili. Byli to hrdinní bojovníci, stateční válečníci, ale do boje se jim nechtělo pod hradbami matky české země.

„Jak jest v táboře?“ zeptal se vůdce.

„Táborité reptají. Nepotáhnou prý na Prahu.“

Na čele Žižkově naskočily krvavé žilky. Vyskočil podrážděně.

„Tedy vzpoura proti mně? Snad přece mně ukládají o život.“

„Upokoj se, vůdce. Až povelíš, půjdou za tebou všudy do ohně. Než přece jest jim líto krásného města, srdce království českého. Proto se ozývá tábořem hlasité reptání.“

Žižka se zamyslel. Také on měl soužení s pobouřeným svědomím, které nikdy jako dnes se neozývalo. Mnohé výčitky se ozývaly v duši jeho. Povalí-li Prahu, střed země, jako by celou vlast zničil. A co krve poteče proudem, krve české na obou stranách! A proč se všechno to stane? Že jsou Pražané jiného smýšlení, že touží po míru a rádi by se zbavili vojska, které stále touží po bojích.

Také se dostavil onen záchvěv anděla strážce země české. Mocněji se dotýkal perutí svojí. Zrak jeho, zdálo se, jest uplakán, a ruce sepnuté se pozvedají prosebné k slepému vůdci. Truchlí nad trpce zkoušenou zemí a nových napadů se bojí.

V Praze rozlaholily se zvony a každý jakoby prosil, jakoby Źukal na srdce vojevůdcovo. Ale všechno bylo posud nadarmo. Žižka nedal rozkazu k odchodu, neustoupil ani o krok. Přípravy k útoku dále postupovaly.

Vojevůdce v noci si dal předčítati dopis Jana z Hvězdy a kněze Ambrože, v němž oznamována zrada a vyhrožováno Žižkovi zamordováním. Tím způsobem snažil se upevniti se v úmyslu útočiti na Prahu a strestati své protivníky. Ale hejtman přečet list, řekl: „Pisatelé se nejspíše přenáhli. Není o ničem slyšeti. —“

Žižka mlčel. Téže noci mnoho bděl a na loži sebou házel. Myslel na Prahu a útok v nejbližším dnu. Posud se nerozhodl a svědomí zapudil rozličnými omluvami. Nejvíce ho dojalo, že i jeho vojínům, těm starým válečníkům jest země líto, že reptají, třeba by jim v městě kynula naděje velké kořisti, a mnozí ani z Čech nejsou a jako synové se zemí tou necítí. A přece se bouří a bojovati se zdráhají.

Pražané měli spravedlivou obavu o své město a proto vypravili posly jménem Korybuta a konšelův do tábora Žižkova. Minulost vojevůdcova oprávněovala je k těmto obavám a starostem. V čele výpravy byl výmluvný Mistr Jan z Rokycan, který Žižkovi mluvil příliš do srdce. Poukázal, jaké místo Praha v Čechách zaujímá, jak jest středem celé země a zahubení této bašty by znamenalo záhubu veškeré vlasti. Jan z Rokycan dorážel mocně na srdce Žižkovo, jakým že by to byl vlastencem a národovcem, kdyby takto srdce země zničiti chtěl. Učený mistr užil všech obrátů a veškeré výmluvnosti, aby Žižku přemluvil a přesvědčil.

Jan byl jako zosobnělým probuzeným svědomím Žižkovým a tím andělem, který poslední dobu tolik za Čechy prosil a vojevůdci nesnáze působil.

„Praha se ti podává k míru a pokoji,“ oblašovali konšelé, uklánějíce se. Ale Žižka posud váhal a se rozpákoval.

V tom přišli poslové z Moravy. Žižka si je dal předvolati.

„Jak jest?“ rychle se tázal vůdce Táboritů.

„Kníže Albrecht bojuje zde s nemalým důrazem a prospěchem. Uhři mu přišli na pomoc. Mnozí páni se mu dobrovolně poddávají, jako pan Hašek z Valdštejna. Lid se vzpírá kalichu, přidržuje se víry cyrillo-methodějské. —“

Tvář Žižkova zahořela.

„Však se brzo na Moravu podíváme a ji podrobíme. A z věrolomců nebude nikdo živ!“

Sotva domluvil, hlásil se jiný posel z jižních Čech.

„Co nového?“

„Na jihu jest urokován mír a pokoj. Strana Táboorská se spojila se Sigmundem a jeho stoupenci, jako s Oldřichem z Rosenberka, Vilémem z Potenšteina a —“

„Dosti, dosti!“ velel Žižka. „Kdo jednal mým jménem? Kdo se za mne smlouval?“

„Táborité Chval z Machovic, Zbyněk z Buchova a Bohuslav Švamperk nemohli se více na to dívat. jak lid trpí, vlast se ochuzuje a —“

„Dosti těch řečí! Přisám Bůh, Žižka vás naučí jednati jménem jeho!“

Okolo stojící se až poděsili, vědouce, co ta výhrůžka znamená.

Zavolání poslové z Prahy a ujištění mírem a pokojem „pod základem 14 tisíc kop Pražských.“ Zadarmo Žižka pardou Pražanům nedal a nebyti zpráv z Moravy a jižních Čech, Praha by byla zcela jistě bombardována, Svědomí zaplašil, strážného ducha zapudil a na mysli mu tanula pouze zrada, která se nad ním vznášela.

O míru se vyslovil, že dlouho nepotrvá a Pražany že los jednou chystaný přece zastihne.

„A nyní na Moravu! Nikoho nešetřte! Ať jest kalich naplněn a Hus pomstěn!“

Tábor se hnul od Prahy, a na místě, kde byl mír urokován, snesena hromada kamení.

Krvavý rok v Čechách se blížil svému konci. Na podzim veliké vojsko táboorské se valilo na Moravu. Čeho se už dostalo Čechám, mělo také zastihnouti sesterskou zemi.

Stanuli u hradu Přibyslavi nedaleko hranic moravských. Hrad ten měl nejdříve padnouti. Vojsko obehlo jej a pouze Diviš Bořka táhl napřed. Na hrad učiněn útok marně. Než pozornost všech zatím jinam obrácena. Žižka nevelel jak obyčejně vojsku, ba ani ze stanu svého nevycházel. Od úst k ústům kolovala hrozná pověst, že jest vojevůdce nemocen. Posud však nikdo nemohl říci, jaká, jak nebezpečná by to nemoc byla. Vojáci chodili táborem zaraženi, zamračení, málomluvní. Na všech jako by spočívala veliká tíha.

Zvláště kolem Žižkova tábora bylo smrtelné ticho. Ob čas odtud vyšel Prokůpek nebo kněz Ambrož s tváří vážnou, zasmušilou.

Žižka byl zachvácen nemocí smrtelnou od hlíz.

Pod stanem odpočíval na loži, na rychle zhotoveném, jako mrtvola. Mnoho nemluvil, více myslil. Nadál se, že se zbavil hrozivých příznaků, že utlačil hlas svědomí a zapudil onoho tajemného ducha, který ho tolikráte pronásledoval; ale nebylo tomu tak. Všechno se dostavilo a kolem vůdce stahovaly se oběti válek husitských v těsnější a těsnější kruh. Už jako by Žižkovi brdlo stahovaly. A podál hořela města, hrady, vesnice. úpěl lid, na hranicích hynuli upálení kněží a mniši, ze šachet a vod svržení zvedali ruce k úpěnlivým prosbám. Děla houkala, ozýval se zbrani chřest, umírajících úpění, válečníků ryk.

A sotva jedna bitva se odehrála před duševním zrakem Žižkovým, ukázal se jiný boj, pusté drancování, vraždění hromadné i jednotlivé . . .

A všudy krev, všudy nářek a pláč. V rej pak válečný zněla píseň o „Božích bojovnicích“ jako pro posměch.

Nad českou vlastí anděl strážce lkál, až horké slzy padaly na vůdcovo lože.

Žižka sebou zmítal a marně brozné příšery zaplašoval. Svědomí přece jednou usedlo na soudnou stolicí, by soudilo původce tolika ran, tolika obětí a prolité krve. Dávno se dostavovalo, ozývalo, tukalo; Žižka je zaplašil, jako peruť onoho strážného ducha, který skráně jeho obletoval.

Marně těšil Ambrož, kněz husitský, slovy čistého evangelia, a Prokůpek oznamoval, jak všechno mužstvo truchlí pro svého vůdce. Žižka často sahal na čelo, tlačil skráně, by zaplašil těžké myšlenky, sny, hrozné obrazy, výčitky, burácející nitro a všechno, co se na umírajícího vůdce hrulo. Býval kdysi postrachem a teď sám se pod stanem na kožích tetelí.

Žižka povolav k sobě přátely věrné, posledně s nimi rozmlouval. Vzpomenul na list, který před rokem dostal, a v kterém hrozeno spiknutím na hlavu vojevůdcovou. Dopis onen byl také příčinou mnohého krveprolití v Čechách.

„A snad na všem nebylo slova pravdy,“ poznamenal hejtman, který už před Prahou o pravosti spiknutí pochyboval.

Na čele Žižkově se ukázala nová vráska. Snad na mysl přišlo vojevůdci, že jako marné bylo krve prolévání poslední rok, tak že i neoprávněné bylo vraždění, pálení a hubení drahé vlasti od počátku válek husitských.

„Bojte se Boha!“ vyrazil ze sebe Žižka, a smrtelná bledost pokryla jeho líce. „Bojte se Pána!“

Nemocí zachvácené tělo sebou zatřásl, jako by mráz kosti prorážel.

Kolem stojící sepjali ruce a pan Kuneš z Bělovic smekl přílbu.

„Stále a věrně braňte pravdu Boží,“ pokračoval po hodné chvíli Žižka, opakuje: „Stále a věrně.“

A mysl válečnickova zase snad zalétla k těm bojům o kalich, o víru husitskou, a nedůvěra lomcovala duší, opouštějící schránku tělesnou.

„Pamatujte na odplatu věčnou,“ pronesl ještě slavný rek a skončil ve středu před sv. Havlem. Svědomí jeho uhaslo, anděl vlasti odletěl a starý válečník přemožen byl od smrti, která jednoho každého překonává.

Táborité jako ten rok začali — tak jej skončili a to hned nad teplou ještě téměř mrtvolou Žižkovou. Vrhli se na hrad Příbyslavu, dobyli ho a zapálili. Tak měl Žižka pohřební svíci. Ale i krev tekla při tryzně té. Táborité čili Sirotci, jak se nyní jmenovali, chytili na Příbyslavi přes 60 obranců hradu a upálili je na hranicích jakož i v hořícím hradě.

Kalich byl naplněn a krvavý rok 1424 se blížil svému konci. Však nebylo ještě po všech strastech. Válka se pošinula na Moravu, pak přelétla ještě zpět do Čech a zuřila dlouho a dlouho, než bylo simé husitismu poněkud zatlačeno.

Opuštění víry cyrillo-methodějské, víry svatováclavské přinášelo jenom léta bojů a hrůzy, roky krvavé, jakým byl 1424.

R u s k á i d e a.

Napsal Vladimír Solovjev. — Přeložil Frautišek Sáleský.

(Pokračování.)

III.

Neodbočil jsem od svého předmětu, mluvím o bibli židovské. Neboť v této zkomolené bibli, v tomto kontrastu velikolepého počátku s malicherným koncem, jest něco, co mně připomíná osudy Ruska, pohlíží-li se na ně se stanoviska výlučně národnostního, jež nyní u nás ovládá a jež mlčky spojuje Kaišaše a Herodesy naší byrokracie v soulad s horlivci bojovného panslavismu.

Kdykoliv přemýšlím o prorockých paprscích veliké budoucnosti, které ozařovaly počátek našich dějin, kdykoliv si připomínám onen vznešený a moudrý skutek národní abdikace, jenž více než před tisícem let stvořil ruský stát, tenkrát, kdy naši předkové, vidouce nedostatečnost domácích živlů na organizování řádů společenského, z vlastní vůle a po zralé úvaze povolali cizí moc knížat skandinávských, řkouce jim tato památná slova: „Naše země jest veliká a úrodná, ale pořádku v ní není, přijďte panovat a vládnout u nás“, a po tomto tak originálním zřízení hmotného pořádku, neméně pozoruhodné zavedení křesťanství a zářnou postavu svatého Vladimíra, zarputilého a fanatického modloslužebníka, jenž pocítil nedostatečnost pohanství a vnitřní potřebu pravého náboženství, dlouho přemýšlel a uvažoval nežli je přijal, avšak stav se jednou křesťanem chtěl jím býti ve vsí pravdivosti a věnoval se nejen skutkům lásky křesťanské pečuje o chudé a nemocné, nýbrž také osvědčil se více proniknutým duchem evangelickým než sami řečtí biskupové, kteří jej pokřtili; neboť těmto biskupům podařilo se teprve působením důvodů zdánlivě pravých přesvědčiti tohoto knížete, do nedávna ještě tak krvežíznivého, aby trestal loupežníky a vrahy smrtí: „Bojím se hříchu“, říkal ke svým otcům duchovním. A potom, když po tomto „krásném slunku“ — tak totiž přezdělá národní poesie našeho prvního knížete křesťanského — když po tomto krásném slunku, které ozářilo počátky našich dějin, následovala století temnoty a zmatků; když po dlouhé řadě pohrom, zahrán do chladných lesů severovýchodních, zdivočelý otroctvím a nezbytností těžké práce na nevděčné půdě, odloučen od světa vzdělaného, sotva jsa přístupen i vyslancům hlavy křesťanstva,¹⁾ lid ruský upadl do stavu pustého barbarství, nadutého ještě nejapnou a hloupou pýchou národní; když zapomínajíc pravého křesťanského ducha svatého Vladimíra, zbožnost moskevská pustila se do nepěkných hádek o jednotlivosti obřadnické a když tisíce lidí byly posílány na hranici za to, že přílišně lpěli na typografických omylech ve starých církevních knihách obsažených, najednou vyvstává z tohoto chaosu barbarství a bídy obrovská a jediná svého druhu postava Petra Velikého. Odmítaje slepé národnictví moskevské, proniknut osvíceným vlastenectvím, jež vidí pravé potřeby své vlasti, neleká se nižádných překážek, aby zavedl do Ruska civilizaci, kterou ono sice pohrdalo, která však byla mu nutná; on nepovolává pouze tuto cizí civilizaci jako mocný ochránce, nýbrž jde sám ji vynajít tam, kde sídlí, jako pokorný služebník a pilný učenník; a přes veliké vady své soukromé povahy podává až do konce svého života podivuhodný příklad vytrvalosti v povinnosti a ctnosti občanské. Nu budiž! všecko toto si připomínajíc, řekne se: musí býti přece jen velikolepé a krásné to konečné dílo národní, jež mělo takové předchůdce, musí se spatřovati na slušné výši, nechce-li sestoupiti, ta země, kterou v jejím barbarském stavu zastupoval svatý Vladimír a Petr Veliký. Avšak pravá velikost Ruska jest mrtvým písmem našim tak zvaným vlastencům, kteří chtějí uložiti ruskému lidu historické poslání podle své mody a svého důmyslu. Podle jejich rozumu bylo by našim dílem národním vše to, co je na světě nejjednoduššího, záleželo by toliko v jediné síle, v síle zbraní. Zasaditi smrtelnou ránu říši Ottomanské, která dodělává a pak rozbíti monarchii Habsburskou a na místo těchto dvou mocností dosaditi hromadku malých samostatných království národních, která jen jen vyčkávají této slavnostní hodiny, aby se vrhlo jedno na druhé. To by ovšem stála ta námaha Rusku za to, že trpělo a zápasilo po celé tisíciletí, že se stalo křesťanským se svatým Vladimírem a evropským s Petrem Velikým, udržujíc stále své zvláštní postavení mezi Východem a Západem, a to všecko jen proto, aby se konec konců stalo nástrojem „velkoideje“ srbské a „velkoideje“ bulharské!

Avšak řekne se nám, o to tu nebeží, pravým cílem naší národní politiky je Cařihrad. Jak se zdá, nepočítá se již s Řeky, kteří přece také sami mají „velkoideu“ všehellénskou. Ale věci nejdůležitější jest věděti: s čím,

¹⁾ Viz zajímavou studii P. Pierlinga, Rome et Moscou, 1547—1579.

ve jménu čeho můžeme vstoupiti do Cařihradu? Co můžeme tam přinést, ne-li pohanskou ideu o absolutnosti státu, zásady cesaro-papismu, které jsme si vypůjčili od Řeků a které již zahubily Dolní Říši? Přibízívají se ve všeobecných dějinách události sice tajemné, nikdy však absurdní. Nikoliv! to není Rusko, které vidíme. Rusko nevěrné svým nejlepším vzpomínkám, naučením Vladimírovým a Petra Velikého, Rusko zachvácené slepým národnictvím a bezuzdným tmářstvím, to není ono Rusko, jež by se mohlo kdy zmocniti druhého Říma a ukončiti osudnou otázku východní. Nemůže-li naší vinou tato otázka býti rozluštěna k naší větší slávě, bude rozluštěna k naší větší potupě. Setrvá-li Rusko na dráze utlačujícího tmářství, do něhož právě vstoupilo, bude na Východě nahrazeno jinou národní silou, která je sice mnohem méně nadána, ale také mnohem větší měrou setrvává ve své inferioritě. Bulhaři, včera ještě naši zamilovaní chráněnci, dnes naši tak naprosto zneuznaní vzbouřenci, budou zítra našimi vítěznými soupeři a pány starého Byzance.

IV.

Není ostatně potřebí tyto pessimistické názory upřiljšovati. Rusko se posud nezřeklo své pravé podstaty, nezapřelo víru a lásku svého prvního mládí. Ono má posud svobodu vzdáti se této politiky sobectví a národního zdivočení, jež by nutně přivedla naše dějinné poslání na bezcesti. Padělaný výrobek, jenž se zove veřejné mínění, fabrikovaný a lacino prodáváný tiskem opportunistickým, neudusil posud u nás národního svědomí, které dovede nabýti přesnější výraz pravé ruské ideje. Není za tou příčinou potřebí jíti daleko: ona jest tu zcela na blízku, ta pravá ruská idea, dosvědčená náboženskou povahou lidu, předobrazená a označená nejdůležitějšími událostmi a největšími osobami našich dějin. A jestli to nepostačuje, máme ještě větší a bezpečnější svědectví — zjevené slovo Boží. Ne žeby slovo toto bylo kdy co pravilo o Rusku: naopak, zrovna jeho mlčení nám ukazuje pravou cestu. Jestliže jediným lidem, o něž Prozřetelnost božská se zvláště starala, jest lid israelský jestliže bytný důvod tohoto lidu jediného svého druhu nebyl v něm samém, nýbrž v křesťanském zjevení, které připravoval, a jestliže konečně nejde v Novém Zákoně o některou národnost zvláště, nýbrž dokonce je výslovně prohlášeno, že žádný národní antagonismus nemá více trvati, nemusí-liž se z toho usouditi, že v prvotní myšlence Boží neexistovali národové mimo svou organickou a živoucí jednotu — mimo člověčenstvo? A je-li tomu tak u Boha, musí tomu také tak býti i u národů, pokud chtějí uskutečniti svou pravou ideu, jež není ničím jiným než způsob, jakým oni trvají ve věčné myšlence Boží. —

Bytný důvod národů nenalézá se v nich samých, nýbrž v člověčenstvu. Kde však jest toto člověčenstvo? Zdaž není bytostí toliko pomyslnou beze vší skutečné existence? Rovněž tak by se mohlo právem říci, že paže a noha existují skutečně a že celý člověk je toliko bytostí pomyslnou. Ostatně všichni zoologové znají živočichy patřící větším dílem k nižší třídě láčkovců, (jako jsou medusy, polypové, atd.), kteří jsou vlastně jen zcela urůzněnými orgány, žijícími život pro sebe, takže úplný živočich existuje pouze v ideji. Takový byl také způsob bytí pokolení lidského před křesťanstvím, kdy byla ve skutečnosti toliko *disjecta membra* člověka všeobecného, kmenové a národové oddělení aneb částečně spojení mocí zevnější, kdy pravá podstatná jednotu člověčenstva bylo toliko zaslíbením, toliko ideou prorockou. Ale tato idea byla učiněna tělem v okamžiku, kdy naproste středisko všech bytostí bylo zjeveno v Kristu. Od té doby veliká jednotu, povšechné tělo Člověka-Boha existuje na zemi skutečně. Ono není dokonalé, avšak existuje; ono není dokonalé, avšak přibližuje se k dokonalosti, ono vzrůstá a se šíří zevně a se rozvíjí vnitřně. Člověčenstvo není již více bytostí jen pomyslnou, jeho podstatná forma se uskutečňuje v křesťanství, ve všeobecné Církvi.

Míti účastenství na životě všeobecné Církve, na rozvoji veliké křesťanské civilisace, účastniti se ho podle svých sil a svých zvláštních schopností, toť

tedy jediný pravdivý účel, jediné pravé poslání každého národa. Jest samozřejmou a základní pravdou, že idea nějakého zvláštního orgánu nemůže ho izolovati a uvésti v antagonism s ostatními orgány, nýbrž že ona jest důvodem jeho jednoty a jeho solidarity se všemi částmi živoucího těla. A se stanoviska křesťanského nemůže se popíratí užití této naprosto základní pravdy na celé člověčenstvo, jež jest živým tělem Kristovým. Proto Kristus sám, uznávaje ve svých prvních slovech k apoštolům existenci a povolání všech národů (evang Mat., XXVIII., 19) neobrátil se sám a neposlal svých učenníků k žádnému národu zvláště: pro Něho existovali národové jen ve své organické a mravní jednotě jako živí údové jediného těla duchového a skutečného. Takto potvrzuje pravda křesťanská trvalou existenci národů a práva národnosti zavrhuje národnictví, jež jest pro národ tím, čím je egoism pro jednotlivce: špatným principem, jenž tihne k osamoceně jednotlivé bytosti tím, že přeměňuje různost v dělení a dělení v antagonism.

V.

Lid ruský jest lid křesťanský a pro poznání pravé ruské ideje není tedy potřebí se tázati po tom, co Rusko bude činiti o sobě a pro sebe, nýbrž po tom, co má činiti ve jménu principu křesťanského, jež uznává, a ve prospěch všeobecného křesťanství, k němuž, jak se uznává, přináleží. Ono má, aby v pravdě naplnilo své poslání, srdcem a duší vstoupiti do společného života křesťanského a vynaložiti všechny své národní síly na uskutečnění — v souhlase s ostatními národy — oné dokonalé a všeobecné jednoty pokolení lidského, její nezdolný základ jest nám dán v Církvi Kristové. Ale duch národního egoismu neda te obětovati tak snadno. On nalezl u nás prostředek, jak by zavládl, aniž by otevřeně zapřel náboženskou povahu, tkvící v národnosti ruské. Nepřipouští se toliko, že lid ruský je lid křesťanský, nýbrž prohlašuje se s důrazem, že on jest lidem křesťanským po výtce a že Církev je pravým základem našeho života národního; to však jen proto, aby se řeklo, že Církev jest jediné u nás, že my máme monopol víry a života křesťanského. Takovýmto způsobem Církve, která jest v pravdě nevývratnou skálou všeobecné jednoty a solidarity, stává se pro Rusko palladiem úzkoprsého národního partikularismu a někdy i passivním nástrojem sobecké a nevraživé politiky.

Naše náboženství, pokud se projevuje ve víře lidu a v bohopoctě, jest úplně pravověrné. Ruská církev, zachovávajíc pravdu víry, nepřetržitost apoštolského následnictví a platnost svátostí, účastní se podstatně jednoty církve všeobecné, založené Kristem. A existuje-li na neštěstí tato jednota u nás toliko ve stavu utajeném a nedostupuje-li k živé zjevnosti, jest to odtud, že světské řetězy poutají tělo naší Církve k nečisté mrtvole, kteráž hnijíc, je dusí?

Zřízení oficiální, jež je zastoupeno naší církevní správou a vlastní bohoslovnou školou a jež mermocí uchovává svůj partikularistický a výlučný ráz není zajisté živou částí pravé všeobecné Církve, založené Kristem. Říci, čím v pravdě jest, ponecháváme slovům spisovatele, jehož svědectví má při této příležitosti zvláštní cenu. Jako jeden z nejvíce vynikajících náčelníků „ruské strany“, vřelý vlastenec a horlivý pravověrec, jsa jako slavjanofil rozhodným odpůrcem Západu vůbec a církve římské zvláště, maje papežství v nelásce a tovaryšstvo Ježíšovo v ošklivosti, Ivan Sergějevič Aksakov nemohl by býti v podezření, že by měl ideje předpojaté nepřívznivé naší církvi národní jako takové. S druhé strany, jakkoliv sdílí předsudky a bludy své strany Aksakov byl povznesen nad obyčejné panslavisty nejen svým nadáním, nýbrž i svou dobrou vírou, čistotou svého smýšlení a upřímností svého slova. Dlouho pronásledovan od vlády, odsouzen konečně k mlčení po dvanáct let trvajícím, teprve v posledních letech svého života obdržel jako osobní a vždy odvoldatelnou výsadu poměrnou volnost uveřejnění to, co myslil.

V kritických chvílích je lépe býti s každým v jakéms takéms přátelství. Jak patrné, pokvěte naše konservativní pšenice brzy; jen vytrvejme v drobné práci po celém venkově.

Vždy podle práva V životě hraje velikou úlohu sympathie a antipathie, přízeň a nepřízeň. Pravý muž, pravá společnost, pravý národ jednají vždy především podle práva, dávajíce se věsti přízni nebo nepřizni jen ve věcech vedlejších, nikoliv hlavních. Taci ukazují, že jsou zralí, silní, sebevědomí. A takovému jednání jediné jest také požehnané. Základ má v onom charakteru jako z žuly vytesaném, jaký vychovávají někdy snad méně lahodné, ale vždy neskonale vážné zásady křesťanské mravouky. Opáčně jedná a vychovává liberalismus. Plod jeho jest tak zvané veřejné mínění, kterým zločince dovede u lidu, jak nyní častěji se stává, učiniti příjemným a politování hodným, vážného zastance přisných zásad za to třeba předmětem veřejné nenávisti. To jsou následky liberalismem sfrivolizovaných zásad. Jak neskonale nezralý a chlapecký musí dle toho býti onen dav, který dává se strhovati frasi, ohnivou řečí, okamžitým nadšením, ojedinělým skutkem! Taková sympathie jest věcí zcela bezcennou, chvilkovou. Zůstane konečně přece jen to, co základ svůj má na právu. Totéž platí o jednání ne z práva, ale ze zášti vyplynuvšího. Proto i protežování celých společností, sympatisování národů, které neděje se na osnově právní a svrchované spravedlivé, nýbrž jen tak z mody, nebo ze stranictví a podobně jest nicotné a zhoubné. Církvi katolické dávají dějiny to svědectví přeskvělé, že v každém jednání svém dávala se věsti jen a jen právem. Ať jí z toho na pohled kynula ztráta, ať hana, ať nepřátelství, cestu přisného práva a uznané pravdy nikdy neopustila. A taktéž sebe lákavější výhody nikdy nemohly ji přiměti, aby jednala ve svůj prospěch přes posvátný meč spravedlnosti. Nej-
skvělejším důkazem toho je snad tridentský sněm, ačkoliv i sta jiných dalo by se uvésti. Tyto myšlenky nám tak maně napadly, když právě jsme četli, že probírá se otázka, možno-li anglikánská svěcení uznati za platná. Anglikánská církev protestantská má totiž

i svěcení, jediná ze všech ostatních, a úřad duchovní uděluje svěcením. Konečného rozhodnutí Řím dosud neučinil, v jednotlivých případech však vždy vyžadoval znovuposvěcení z anglikanismu do církve se navrátivších. Nejnověji byla tato otázka znovu obnovena knihou francouzského duchovního Dalbusa a anglikánským biskupem Salisburyským. Snad najde nyní svého konečného řešení.

Jak snadno mohl by se tu dáti Řím věsti buď nepřizni proti anglikánům, jako k církvi nepřátelské. A není pochyby, že by to byla citelná rána, kterou by jí odmítavým rozhodnutím zasadil. Nebo opět mohl by se dáti věsti myšlenkou, že tolerancí a milou snášlivostí získá přízeň a přátelství této církve, která beztoho ze všech sekt protestantských stojí mu nejbliže. On ale nedá se zajisté věsti ani tím ani oním, nýbrž bude otázku studovati a rozhodne dle Písma a zákonů kano-nických, jak činil vždy. Liberální listy rády a velice přesvědčivé referují při podobných případech o tisícových tajných příčinách a ohledech, z kterých Vatikán prý jedná. Aby se tomu věřilo, mluví také ihned o jako liška chytrých diplomatech papežských. To ovšem jest všecko nepravda zúmýslně pronášená, aby smyt byl z otázky její božský charakter a vira v lidu sesvětačena. Podobný případ už jednou se odehrál. Jednalo se tenkrát o to, jsou-li křest, svěcení atd. jež uděluje církev řecká (pravoslavná) platny. Tato naopak zase usuzovala, jsou-li tato svěcení platná v církvi katolické, totiž mají-li se u Řeků uznávati. Řím, dada se věsti jen právem a pravdou, rozhodl, řecká svěcení odpovídají kanonům, dějí se od platně svěcených kněží a biskupů. jsou tedy platná. Řekové dali se věsti zášti, a rozhodli: my katolická svěcení neuznáváme, a odpadlíky křtili znovu, ačkoliv zcela nedůsledně u kněžen učinili několik výjimek. Řím tedy byl v nevýhodě, ale zůstal přece na právu. Nyní, tušíme, i Řekové katolický křest více uznávají. A přece, ačkoliv Řím byl v nevýhodě, ze svého pravdivého a nestranného jednání často později měl znamenitou odměnu, kdežto Řekové si jen škodili. V letech čtyřicátých povstalo v Anglii hnutí, které tisíce an-

glikanů přivedlo do církve katolické. Vzbudil ho Wiesemann a jiní. Zprvu ale klonilo se k církvi ortodoxní, k Řekům a Rusům. Z té doby máme zajímavé dopisy ruského slavjanofila, laika a náboženského fanatika, Chomjakova k anglikanu Williamsovi Chomjakov hani v nich církev Římskou, vytýká jí bludy, netolerantnost a kašuluje silně protestantům. Williams jednou se ho tázal, jak se to s tou nesnášlivostí má, když Řím křest řecký uznal, Řekové ale křest římský neuznali Chomjakov se vykrucoval, ale nepovedlo se mu. Přese všechno úsilí, Williams stal se katolíkem a s ním tisíce jiných vrátili se zpět do církve katolické. Proto jsme dychtívi, jak nyní dopadne rozhodnutí římské stolice v příčině platnosti svěcení anglikánského I dnes v Anglii lze opět znamenati mezi anglikany hnutí k církvi východní, ruské a řecké. A dnes Rusové jsou na proselyty (obrázence) přímo posedlí, kdežto dříve ani ty, kteří se jim nabízel, nechtěli přijmouti. Proto jsou i nad míru tolerantní ve svých požadavcích. Ještě před padesáti lety by nebyli za živý svět učinili starokatolíků nabídku, jakou jim nedávno učinil kijevecký sufragán Silvestr svou osnovou, na půdě, které jim ukazoval sjednocení jako možné.

Literatura.

Meč. Obranný kalendář kat. na r. 1895. Nakladatelé V. Kotrba a F. Pohunek, redaktor Frant. Pohunek. Cena 50 kr. Kalendáře mají ještě pořad svůj význam. Meč má, jak známo, význam zvláštní, máje uvědomovati náš katolický lid, chrániti jej před útoky protestantskými a dávat mu proti nim zbraň k obraně. Letošní „Meč“ vyhovuje svému účelu dokonale, dokonaleji snad, nežli jeho dřívější ročníky. Všecky jeho povídky a stati nesou se tímto směrem; některé z nich mají trvalou cenu. Opomeneme-li pěkný článek páně Kocianův o P. Marii sv. Štěpánské, odnášející se k titulnímu obrázku, obsahuje nejdříve povídku Vlastimila Pravdy: Otec a syn. Jest to povídka historická, na základě pramenů sestavená jaké lid náš rád čítává. Jedná v době protestantského panství v Čechách a líčí nám některé smutné stránky, které protestantský blud přinesl na Čechy. Působí dobře, je do-

vedně zpracována, ráz její odpovídá předmětu. Jedině bychom jí vytkli, že spisovatel opomenul hned na začátku nakresliti povahu Jiříkovu ve světle dobrém, nebo ten obrat jeho je pak trochu náhlý. Týž spisovatel podává nám ještě povídečku „Právo a násilí“. Jest taktéž historická s podobnou tendencí jako prvá. — Z doby Žižky má pěknou povídku z pera A. Dostála. Jen houšť s podobnými, je jich třeba. Dovedné pero Dostálovo je známo — Pěknou povídku, líčící poměry v osadách smíšených, podává Kl. Markrab. Jako s povídkářem setkáváme se tu s ním, tušíme, po prvé. Ale všechna čest spisovateli, pěkně svou věc provedl. Je malounko Brynychovská, a to už je vzácná přednost. Mnoho žertů činí ji čtenáři dvakrát milou. Tendence je mírná, ale pěkná a dobrá. — V črtě: „Našla štěstí“ líčí Fr. Kobout také jednu ze smutných stránek našeho života v osadách smíšených. Bude sloužiti k výstraze. Nejzajímavější jsou články pana redaktora, slovného Fr. Pohunka. Co ten napíše, je pádné, případné, věcné, nevyvratitelné. Líčí nám v několika pracích utrpení a pronásledování katolíků v zemích protestantských. Líčí to na základě pramenů protestantských. Duše při čtení chvěje se úžasem. Žádný indian nedopustil se nikdy na bělochu toho, co na př. konali hollandští protestanté na katolících. Krev stýdla, vlasy se hrůzou ježí. A to ne vypravuje spisovatel, jak už jsme pravili, na základě spisů katolických, nýbrž protestantských. Na př. kladli katolíků na nahá prsa skřínku s živou krysou. Ze skřínky vedl otvor na nahá prsa. Nyní rozešli druhou stranu aby krysa horkem hnána, prohrýzala se skrze prsa živého člověka ven. Děsné, ohavné. Nebo namazali mužům jistý úd, jež nelze jmenovati smetanou, a dali teleti jej lizati a cucati. Krátce neslýchané věci tu může čtenář čísti. Spisovatel to uvádí, dohnán útoky listů protestantských. Vezmi čtenáři a čti, abys věděl co odpovéděti, až ti budou haněti viru tvou. Buď ujištěn, že nikdy žádný katolík ze zášti náboženské něčeho tak ohavného se nedopustil. I mnohé jiné zajímavé, veselé a smutné věci najde čtenář v letošním Meči. Sbírka nejdešnějších zákonů, které protestanté

v Anglii vydali na katolíky, otevře ti podivný pohled do minulosti, krátké vylišení poměru ruskopolských od očitého svědka tě povzbudí k přemýšlení, a j. a j. věci. Končíce svůj kratičký referát, musíme vysloviti nakladateli a redaktovi své uznání. Facta loquuntur, skutky mluví. Doporučujeme letošní Meč co nejvšeleji, jako nikdy jindy. R.

Vlastenecký poutník. Kalendář

knihtiskárny Cyrillo-Methodějské na rok 1895. Cena 50 kr.

Svatováclavský kalendář. Cyrillo-Methodějské knihkupectví. Cena 30 kr. — Tyto kalendáře odbýváme jen oznámením. Děje se to jen, že směr jejich jest více jen zábavný a vlastenecký, kdežto onen odpovídá úplně směru našeho listu. Že i ony jsou krásné, rozumí se samo sebou.

D r o b n o s t i.

Spolek ošetřovatelek nemocných Červeného kříže. Příklad o Samaritánu z Evangelia za vzor lásky k bližšímu uvedený, poskytl po válce v r. 1859. Henrymu Dunantu opětný vzor, kterým v život uvedena zásada, že raněný nepřítel přestává býti nepřítelem, že raněný a nemocný voják jest přítelem i nepříteli pouze předmětem pro konání milosrdenství. Uvésti v život zásadu tu, bylo účelem spolku, jehož členové by ochotni byli vzíti sobě na starost bezprostřední následky krutých válek mírniti, kde pomoc možná, pomoci. Jeho členové jdou na krvavé kolbiště pod znakem červeného kříže, konajíce tak službu milosrdenství Spolek, který zásadu tu hlásal a prováděl v málo letech vydobyl jí uznání nejen u jednotlivců, ale i u všech civilisovaných států; ano dobyl si i ochrany státu.

Aby však ubohým raněným vojákům dostalo se pomoci a ošetření co možná nejpečlivějšího, uznala vlastenecká pomocná jednota ženská Červeného kříže, že hlavní povinností její jest vycvičiti zručné a spolehlivé ošetřovatelky nemocných pro účely spolku. Z té příčiny ustanovila se r. 1882. na tom utvořiti zvláštní spolek, který by tu povinnost na sebe vzal, a úkol dvojitě si uložil: vycvičením zkušených i spo-

lehlivých ošetřovatelek osud ve válce raněných neb onemocnělých mírniti, jakož i v čase míru jich ku pomoci a ošetřování nemocných a trpících užiti. Tak zřízen spolek ošetřovatelek Červeného kříže, který trvá 12 let, den ode dne více a více zkvétá. R. 1885. vyslal spolek za příčinou poskytnutí pomoci ošetřovatelky své do zemi Balkánských. Činnost ošetřovatelek Čer. kř. nejlépe posoudíme, přihlédneme-li k počtu nemocných, jež v bytech soukromých ošetřovaly. Obnáší od roku 1882.—1893. 2558, jimž věnováno k ošetřování 45.430 dnů a 51.651 noci.

Vycvičení v ošetřování dostává se ošetřovatelkám ve zvláštních kursech v c. k. všeobecné nemocnici.

Počet vycvičených ošetřovatelek jest nyní 78, z těchto bydlí v ústavu (který nachází se nyní ve vlastním domě v Žitné ulici č. 569 II.) 34, kdežto ostatní smlouvou vázány jsou v případě války službu konati, nově pak přijaté zavazují se též ke konání služeb při vypuknutí epidemie. Předsedkyní spolku jest nyní Její Excelence pi. hraběnka Marie Waldšteínová. Vrchní dozor v ústavu svěřen dvěma ctihodným sestrám chudých školských sester. Členky lze tedy nazvati laické milosrdné sestry.

Obsah „Obrany“ :

Ruská odpověď na poslední papežskou encykliku. Fr. Žák. — Krvavý rok. (Obrázek z husitských válek.) Napsal Adalbert Dostálský. (Dokončení.) — Ruská idea. Napsal Vlad. Solovjev. Přeložil Fr. Sáleský. (Pokračování.) — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovni ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václav Kotrba, odpovědný redaktor Frautišek Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budíž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperátor na Král. Vinohradech.

U příležitosti výstavy živnostenských pomůcek v Praze.

Nazývá-li se století naše vzhledem k úžasnému pokroku techniky stoletím páry a elektřiny, lze je, přiblížíme-li k hospodářským a společenským poměrům našim, týmž právem nazvati také stoletím živnostenským. Neboť žádná doba nezpůsobila ve stavu živnostenském tolik převratů, žádná ne- uvalila na něho tolik pohromy, jako několik desítek posledních. Celá odvětví živností zanikla úplně pod tlakem soutěže velkokapitalistické, jiná jen bídne živoří. Na místě četných samostatných menších živnostníků vstupuje malý počet majitelů velkozávodů buď továrních, buď manufakturních, z bývalých mistrů stávají se dělníci.

Vedlo by příliš daleko a ponecháváme si k jiné příležitosti vylíčiti zevrubněji příčiny tohoto úpadku výroby řemeslné v jistých oborech a naznačiti hranice, až po které může jíti další rozvoj velevýroby, posouditi oprávněnost nářků, které již celé živnostnictvo za propadlé záhubě vyhlásují a vystihnouti správně objem nebezpečí, které z klesání hmotného blahobytu třídy tak četné, jako jest živnostnictvo, hrozí státu i společnosti. Povíme jen, že nutnost povznést střední stavy, jak je reprezentuje naše rolnictvo a živnostnictvo, státem i zeměmi a jinými svazky politickými a hospodářskými obecně již se uznává a o prostředcích k tomuto povznešení se uvažuje.

V širokých kruzích maloživnostnických panuje dosud mínění, že stát má umělým obmezováním velkovýroby a umělým naopak podporováním malovýroby maloživnostnictvo jakožto velikou část oné střední třídy, která jest základem státu, za každou cenu hleděti udržeti a sesílit. Továrníci mají býti přinuceni k průkazu způsobilosti, průkaz sám má býti co nejvíce znesnadněn dlouhou dobou učednickou, zkouškou tovaryšskou a mistrovskou, prodej řemeslnických výrobků má býti dovolen jen řemeslníkům samým. podomní obchod budíž co nejvíce obmezen aneb vůbec zakázán, konfekcionářství odstraněno, zaměstná- vání dělníků mimo dům (Sitzgesellenwesen) zrušeno a t. d. Veškera spása

očekává se tedy od zakročení vnějšího, státního, vše má zmoci obmezující předpis zákonný.

Nehleďme však k tomu, že nesmí býti veškeré ostatní třídy obyvatelstva k vůli jedinému stavu připravovány o výhody, které plynou ve prospěch celku z pokroků technických a hospodářských, nehleďme ani k tomu, že není ani příliš důstojno člověka, spoléhati jen a jen na pomoc cizí a sám ničeho nepříčiniti, nejsme — máme zřetel především k našemu státu — ani tak mocní ani tak bohatí, abychom vůči soutěži národů a států jiných mohli nedbati vymožeností vědy, vyráběti pomalu a draho na místo rychle a levně, uměle zahřívati to, co samo přirozeného tepla v sobě nemá.

Na štěstí naskytují se tu cesty jiné, po našem náhledu bezpečnější, rozumnější a živnostníků samých důstojnější, řekli bychom: mravnější. Je to nikoli návrat k zastaralým řádům, o nichž jen proto rozšířeno je tak příznivé mínění, že neznámy jsou jejich dějiny, je to nikoliv obmezení soutěže a vydání spotřebitelstva v šanc vyrábětelům, ani lpění na zedokonalém způsobu výroby; je to cesta v před, cesta svépomoci. Živnostnictvo musí samo, spojenými silami pustiti se na poli hospodářském v boj se svým soupeřem dosavadním, musí osvojiti si tytéž zbraně jakými on vládne, musí odborným i obecným vzděláním svým státi na výši doby, musí odběratelstvo si získati a udržovati ne zákazem a obmezováním jiných, nýbrž jakostí a přiměřenou cenou svých výrobků; kde pak nestačí jednotlivec, musí nastati sdružení, na místo nevraživosti a závisti společná práce za stejným cílem.

Velkých prospěchů lze ovšem jen znenáhla a jen velikou prací dosáhnouti; zákonná obmezení, živnostnictvem žádaná, mohou sice přinést malý prospěch okamžitý, od dosažení vlastního cíle však spíše oddalují, protože svádějí k domněnce, jako by dosavadní nedostatek jejich byl jedinou příčinou nynějšího trudného stavu. Zákonem nelze přece ani jediný vynález učiniti nemožným a neodvratný rozvoj hospodářských poměrů vynutí svým časem zrušení všech pout zákonných, která mu jsou na překážku. Stát musí pomáhati malovýrobě nikoli zákonnými zákazy, nýbrž pozitivně: péčí o zabezpečení jisté organisace maloživnostenské, o povznesení obecného, technického a obchodnického vzdělání maloživnostnictva, o usnadnění úvěru atd. za vydatné ovšem součinnosti živnostnictva samého. —

Jak známo, spočívá převaha velkovýroby nad malovýrobou z nemalé části ve výhodách, jež poskytují stroje. Strojová výroba zničila maloprůmysl v tkalcovství, plátenictví, soukennictví, papírnictví, strojová výroba tlačí se do obuvnictví, krejčovství, knihařství, pivovarství, lihovarství a j., a maloprůmysl, odkázán jsa pro nedostatek kapitálu a druhdy i intelligence svých příslušníků na zastaralé, méně dokonalé způsoby a pomůcky výrobní, naplněn byl hořkostí a nenávisť vůči strojům, jež podbívaly jeho blahobyť a ničily jeho samostatnost.

Avšak technika, která vynálezy svými malovýrobě tolik ran způsobila, přičinila se také o jejich zhojení. Vynalezeny četné nové stroje, které hodí se do dílny malořemeslníkovy, zjednávajíce mu co do množství a jakosti své práce téměř všechny výhody, jež dosud jen strojové velkovýrobě byly přístupny. Dnes i maloprůmyslník může výrobu svoji strojově zařídit a nové vynálezy přispívají neustále ke zlepšování strojů a vydatnosti jejich práce. Stát, země, obchodní komory a obce hledí živnostnictvu poskytnouti příležitost,

aby o moderních vynálezech jak v příčině strojů hybných, tak v příčině strojů pracovních se náležitě poučiti a si je po případě opatřiti mohlo. Konají se přednášky, pořádají se výstavy nových motorů a strojů pro maloživnostníky a zřizují se stálá musea technologická. Stát věnoval r. 1892 poprvé 10.000 zl., r. 1893 a 1894 po 20.000 zl. na opatrování maloživnostnictva stroji hybnými a dělnými, také některé zemské sněmy a odborné korporace věnovaly subvence k účelu tomu a i u nás v Čechách má býti k podobné akci zemské co nejdříve přikročeno.

K témuž účelu má sloužiti také výstava technických pomůcek pracovních, obchodní komorou pražskou nyní v Praze pořádaná. Již loni pořádány podobné výstavy v Hlinsku, Železném Brodě a Ústí nad Labem a letos v Hradci Králové, výstava pražská jest však nejrozsáhlejší a obsahem nejbohatší. Obsahuje v 11 skupinách stroje hybné (motory) a sice parní (ležaté i vertikální), plynové, petrolejové a žárové (ohřátým vzduchem hnané), stroje dynamové, elektromotory a elektrické přístroje (mikrotelefonické stanice, soustruhy, ventilátory, masečnice, šrotovníky, čerpadla, vrtací stroje, vesměs elektřinou hnané, elektrické žebličky, kadeřidla, vařáky), stroje k obrábění dřeva (hoblovačky, pily, stroje dlabací, vrtací, žlábkovací a upravovací, kroužecí), stroje pro kovaře, klempíře zámečníky a mechaniky (výhně, lisy, stroje stáčecí, protlačovací a obrubovací, přehýbací, vrtací atd.), stroje pro obuvníky (šící, rýhovací, průbojové, na prošívání podešvů, smolení dratví, obšívání knoflíkových dírek,) pro krejčí, stroje prací, ždímací, žehlicí a pletací, stroje pro knihaře a kartonážníky (řezací, sešívací, rýhovací, balící atd.), pro uzenáře, pekaře, sbírky nástrojů atd. Na výstavě zařízeny jsou také vzorné dílny klempířská, krejčovská, obuvnická (a to svrškařská a spodkářská), pekařská a truhlářská. O výstavě vydán obšírný katalog, obsahující mimo popisy strojů, jich výhod a užívání také dvě pojednání o užívání strojů v malopřemyslu a o technické službě k povznesení malých živností. Každou neděli pořádají se bezplatné přednášky o moderních pokrocích výroby, denně téměř dostavují se četné hromadné návštěvy společenstev živnostenských z Čech i Moravy, a průmyslových škol pokračovacích i odborných, přčetné tabulky s nápisem „Prodáno“ nasvědčují, že přišlo se živnostnictvu vstříc s ledačím praktickým a dosud postrádaným.

Jest otázka, jaký význam mají takovéto výstavy. Nemalý. Živnostnictvo poznává pomůcky výrobní, jakými vládne cizina, nebo i šťastnější jeho konkurenti domácí. Dřív tovaryš každý dlouhým a namáhavým cestováním musil osvojovati si pokroky jinde učiněné, dnes výstavy, musea, odborné knihovny a časopisy přivádějí jej v duševní styk s celým světem rychle a pohodlně. Čím více bude sám uměti, tím více bude si vážiti sebe sama i své živnosti, a tím více vzdělání bude přát i svým pomocníkům a učenníkům. I obecnstvo samo, jehož tak četné zástupy lze spatřovati v místnostech výstavních, nabude o řemeslu jiného, lepšího smýšlení, vidouc, že řemeslník není a nebude vůbec moci býti tím, čím byl až do nedávna, bez intelligence, bez kapitálu s touhou po nenavratitelné již minulosti a bez naděje v budoucnost. Lepší smýšlení tříd zámožnějších přivede opět k živnostenské výrobě dorost, nadaný jak schopnostmi duševními, tak prostředky hmotnými, a to tím více, čím smutnějšími stávají se vyhlídky tak zvaných učených zaměstnání.

Spása maloživnostnictva nesmí se však ovšem shledávati jediné v opatření jeho stroji a motory. Vždyž převaha velkovýroby nezakládá se pouze

v práci strojové. padá tu zajisté na váhu i výhodnější postavení velkokapitalisty při nakupování surovin, při odbytu vyrobeného zboží, snadnější a levnější úvěr, větší vzdělání obchodnické, lepší dělba práce vydatnější využitkování strojů atd. Proto také snahy po povznesení maloživnosti nesmějí se obmezovati jediné na stránku technickou, nýbrž musejí výhody velkovýroby, pokud možno, na celé čáře stopovati a jejich působení rušiti, zaopatřování strojů nesmí býti koncem, nýbrž toliko počátkem soustavné práce ke hmotnému i duševnímu zvelebení našeho živnostnictva, na níž musí se účastniti nejenom stát, obce a jiné korporace, nýbrž především živnostnictvo samo. Počátek tento setkal se u našeho živnostnictva s porozuměním co nejúpnějším; kéž dobré poznávání vlastního zájmu povede je i příště na dráze, kteráž jest: náprava sebe samého, pokrok, vzdělání a sdružování. —

Chtěli jsme psáti o pražské výstavě maloživnostenské a zabrousili jsme do úvah o postavení a vyhlídkách maloživnosti vůbec. Nevyčerpali jsme ovšem daleko všechny odstíny této otázky, snažili jsme se jen dokázati, že i pro maloživnostníka musí platiti to, co náš lid prostě a krásně vyjadřuje příslovím: „Člověče, přičiň se, a Bůh ti pomůže.“) —r.

Ruská odpověď na papežskou encykliku.

V předešlém článku podali jsme základní myšlenku ruských odpovědí na encykliku papeže Lva XIII. vyzývající k sjednocení všech křesťanských vyznání. Vrcholila, jak jsme citáty z čelnějších duchovních žurnálů doložili, v tvrzení, že k sepsání jejímu donutily náměstka Kristova úpadek křesťanství a oslabení moci papežské v zemích katolických. Katolictví a papežská moc se rozkotává, zněl ruský hlas. Sv. Otec ohlíží se po pomoci, která by tento pád nejen zastavila, ale sjednocením dodala dožívající církvi západní nové síly a auktority. Posoudili jsme po zásluze tyto náhledy, nazvavše je nedůstojnými jak církve ruské, tak zvláště nehodnými veliké myšlenky sjednocení. Jsme sice přesvědčeni, že mají jen zakrytí a jaksi odůvodnění zápornou odpověď k sjednocení, avšak jest možné, že mnozí v klesání západu novou éru východní skutečně věří. Na každý způsob jsou důkazem onoho ohraničování a nationalisování náboženského, které všeobecnému, všesvětovému charakteru víry Kristovy jsou na přímý odpor. Solovjevova stať, kterou právě v překladě uveřejňujeme, přišla, jak patrně, zrovna jako na zavolání.

Sv. Otec mluví ve své encyklice s vědomím vrchního od Boha ustanoveného ředitele církve, kteréžto své svrchované postavení také, ovšem krátce, ale jasně dokazuje. Církev východní neuznává viditelného náměstka Kristova, učíc, že církev na zemi nemá žádné viditelné hlavy, majíc v Kristu jediné hlavu neviditelnou. Papeže nazývá nejprvuším mezi patriarchy, za soudce

*) Stanovisko, které tu rozvíjí slovatný pan spisovatel a u věci národohospodářské odborník klidný a nepředpojatý, neshoduje se ovšem vždycky s názory v našich kruzích běžnými, které vidí spásu maloživnostnictva v zákonitém ochraňování jeho před mocí velkokapitalistickou a neuznávají výhody technické i jiné z boje a konkurence o život vzešlé vždy za pokrok pravý, řídíce se v soudu svým teprve vlivem jich na nábožensko mravní život lidský a na štěstí jako nejvyšší cíl života. Naši čtenářové přijmou zajisté s povděkem, že se tu seznamují s novými názory pokrokovými na poli národohospodářském, nemající ale s liberalistickým hospodářstvím nic společného, a že svá tu a tam snad zastaralá mínění mohou poopravit.

u věcech věroučných a mravných pokládá obecný sněm sestávající nejen z biskupů katolických — takový sněm jest jⁱ jen sněmem partikulárním — nýbrž z biskupů všech, západních i východních. Proto za obecné sněmy považuje jen sedm prvních sněmů. a věroučné učení považuje za ukončené, dalšího rozvíti neschopné. Dle toho, co v pravoslavných dogmatikách jsme se dočetli, musíme souditi, že, kdyby i nyní takový sněm ode všech, i východních biskupů navštívený se sešel, žádných dalších věroučných rozsouzení — řekneme nových dogmat — učiti by nemohl.

Pravoslavní bohoslovci toho sice popírají řkouce, že k obecnému sněmu stačí biskupové církve východní jako církve pravé (Dogm. Erörterungen, Berlin 1893 p. 6 a 7), ale ve skutečnosti takového sněmu v církvi západní nebylo nikdy, a jak Tondini vykládá, býti nemohlo obmezením církve od moci světské (Le pape de Rome et les papes de l'église orthodoxe p. 216 n.)

Nemíníme zde vykládati, že jest nerozumné a nepřírozené, aby viditelný ovčinec neměl viditelného pastýře, ani rozebíratí onen druhý náhled odporující přímo zaslíbení o pomoci Ducha sv. v církvi; nám jest jen poukázati na to, že ani jeden hlas ruský o encyklice promlouvající, neporozuměl nebo nechtěl porozuměti tomuto přesvědčení sv. Otce o jeho svrchovaném postavení. Neočekávali jsme, aby je uznali, nýbrž jen, aby mu porozuměli. Nechtějí proti vrchenství papežskému své slabé a nicotné důvody z Písma, z dějin, z filosofie a p., ale nedůstojné jest a svrchovanou nechuť budí to věčné, mělké a východní církve naprosto nehodné podezřívání a pomlouvání, jakoby jediným důvodem vyvinutí se papežství byla panovačnost patriarchy římského, jakoby vše, co koná, jen a jen z ní vycházelo, jakoby tu nebylo na straně Říma hlubokého náboženského a mravního přesvědčení o božském zařízení centra křesťanského. Vzpomenem-li, že toto thema v nekonečných variacích zpívají nejen všecy menší spisy, žurnály, noviny, brožury pravoslavné a p., ale že nejsou jich prosty ani vážná díla vědecká jako Silvestrova dogmatika (díl IV. p. 306 n.), jest slušná odpověď na encykliku papežskou, pohybující se v rámci důstojných úvah, pravou vzácností. Takovou lze, tušíme, částečně nazvati úvahy, uveřejněné církevním věstníkem, ačkoliv i ony, jak se ukáže, nejsou prosty vad velmi citeiných a nedůstojných.

Obsah jejich jest sice chladně záporný, odpovídající zcela úzkoprstosti nacionalní církve vedené duchem slavjanofilským, avšak dobra, která by ze sjednocení pro víru Kristovu, její moc, auktoritu, vyplynula, uznávají se v plném dosahu. Zcela pěkná jsou na př. slova první statí (Věstník č. 29.) „Je-li v sjednocení síla, rozdělení samo v sobě znamená oslabení, a nevěra děkuje za své úspěchy nad církví a křesťanstvím zajisté u veliké míře právě tomuto rozdělení křesťanského světa. Místo, aby spojenými silami vystupovali křesťané proti společnému nepříteli, obraceli a obracují, dělíce se na nepřátelské skupiny, svou energii na boj mezi sebou, jenž síly jich vyčerpává a od nebezpečí jen obrací. A toto rozrušující dílo, které věky provedly, přineslo za našich časů takové plody, před nimiž začíná se třásti veškerá vzdělaná společnost.“ A tato myšlénka rozvádí se dále zcela pěkně a pravdivě a ukončuje se správným tvrzením, že jestliže anarchie děsně vládne v křesťanském světě, příčinou toho jest rozdělení církve a její z té příčiny oslabený vliv na duchy lidské.

Věru, jak by neměl býti sveden a ve víře porušen duch nekritický, který vidí několik církví, z nichž každá osobujíc si pravdu, viní z bludu druhou? Nejdříve padá před ním přehrada dělící církev pravou od jiných a brzy nastane onen nihilismus víry, jež zovou tolerancí. K vlažnosti a nevěře jest pak už jen krůček. Máme klasický o tom příklad z nejposlednější doby na návrhu o civilním manželství v Uhrách, jež odůvodňoval Albin Czaky slovy: „Nemyslete na domnělé neznabohy (lidi bez konfesse), ale raději na ty, kdož při svém skutečném přesvědčení náboženském nemají stávající konfesse, k níž by se mohli přiznati. Vždyť každý zakladatel kteréhokoliv velkého vyznání byl také bezkonfessionálním dle názorů své doby a sám si novou

cestu raziti musel.“ (Nár. Listy 5. října 1894). To je zajisté klasický příklad, jak úžasné může blouditi rozum křesťana. Zárodek k bizzarnímu tomuto náhledu o oprávněnosti každé sekty nelze jinde hledati než v neblahém rozdělení církví. porušivším zevně pro přemnohé povrchně smýšlející pádnost důvodů o jedné jediné, věčné, nezměnitelné, s bludem nesnášenlivé pravdě.

Snad zdá se mnohému, že, není na tom nic divného, mluví-li ruský list takovou řeč: vždyť není přirozenější myšlenky nad tuto. Ale tomu není tak. Pro evropejská zla mělo Rusko vždy jen výsměch. Církev ruská jsouc chráněna státem jako nikde jinde, a požívajíc privilegií, jakých se uděluje právě jen církvím od státu v nejtuzší odvislosti jsoucím, byla touto chvalitebnou pečlivostí státu a jeho mocí uchráněna mnohého, s čím my na západě museli jsme bojovati, co museli jsme přemoci. Spisovatelé církevní se tedy nám jen smáli, volajíce na nás: to vše je dílo vaše, dílo katolicismu. Protestantismus, revoluce, socialismus, anarchismus nejsou nic jiného než poslední konsekvence západní katolické kultury. „Papežové porušili ustanovení církevní (rozuměj církev. 7 obecních sněmů), a odtud vyšel muž jako Voltaire a celá nynější Francie“ napsal i takový muž jako Philaret (Dějiny církve ruské II. p. 281.) Proto není to nic divného, jestliže se divíme a jako zvláštnost koustatujeme, že se našla odpověď na encykliku, která se z takového fanatismu a takové stranickosti aspoň částečně vymanila.

Vědomí o nutnosti sjednocení nikdy nevyhaslo v mysli lepších zástupců křesťanství, jest smysl další části v rozebírané námi odpovědi ruské. Modlí se za ně i církev pravoslavná. Nutnost tato jevila se zvláště tehdáž zřejměji, když veliké nějaké události zle ohrožovaly křesťanství. (Turek.)

Pokusy o sjednocení děly se pak živěji, ale byly více výronem citu nežli klidným rozvažováním sporných otázek. Bývaly to i pokusy vážné, ale neměly nikdy úspěchu, poněvadž nebyly založeny na bratrské lásce, ale na požadavku uznání naprosté svrchovanosti a podmanění, což odporuje historické pravdě. Proto ani tehdáž, když juridicky bylo sjednocení jaksi zjednáno (sněm florentinský), nevedlo k míru a lásce, ale ku krveprolití. Čtenář vidí, že reprodukuje kratince myšlenky ruského spisovatele. Mluvě o krveprolití, poukazuje patrně na politické boje západního Ruska.

Nyní vypravuje se o tom, jaké pokusy Lev XIII o sjednocení již učinil; tak o eucharistickém sjezdu v Jerusalémě, o přípravách k encyklice a konečně o jejím vyjití. Ovšem, dí se tu, „slova šedinami zdobeného starce nemohla býti leč slova míru a blahovlnosti; a skutečně, jeho encykliky obsahují mnoho takového, co nemůže nenajíti ohlasu v srdcích těch, jimž drahy jsou zájmy křesťanského světa a blaho národů.“ Pěkné to zajisté slovo. Ihned následuje neméně pěkná zmínka o osobnosti papeže Lva XIII., o jeho přátelství k biskupu Dupanloupu, o jeho politice směru Piovi IX. protivného, o jeho asketismě, o tom, jak pozvedl vysoko opět vážnost římského prestolu, což líčí se v pravdě velmi krásnými slovy: „Lev XIII.“ čteme tu, „tvrdý asket. plný klidné hierarchické důstojnosti a vědom si své veliké činnosti, silně pozvedl lesk papežské moci. Ne nadarmo zvali jej evropští králové na rozřešení spleťtých sporných otázek. Na každý způsob dokázal, že odnětí světské moci nebylo pro papežství nejen smrtelným úderem, nýbrž stalo mu se dobrem zvláštního způsobu. Jež osvobodivši římského biskupa od těžké povinnosti hráti smutnou roli malého politického vladaře mezi silnými mocnáři tohoto světa, dalo mu možnost, aby úplně soustředil své síly na zájmy své moci duchovní. A skutečně Lev XIII. po stránce duchovní, v dile pozvednutí nábožensko-mravního sebepoznání ve světě římsko-katolickém učinil tak mnoho, že jeho jméno zůstane zapsáno mezi nejlepšími nositeli tiary. On nejednou ukázal se býti mluvčím lepších tušení a zdvižení své doby, a nebylo důležitého zjevu v sociálním a náboženském životě, na nějž on by se nebyl ozval svým hlasem, a jeho encykliky, jak jednostranný i jsou z hlediska pravoslavné církve, nezůstaly ovšem bez hlubokého významu pro svět římsko-katolický, který v nich přijímal hlas skutečně důstojného svého pastýře, starajícího se o pastvu svou.“

Jak pěkná to slova. Ale bohužel že jsou jen zdvořilostí předeslanou za tím účelem, aby méně hrubým učinila zakončení vyznívající v ten smysl: Byť sebe krásnější byly encykliky Lva XIII., byť sebe více obsahovaly lásky a pravdy o sjednocení — my je odmítáme, nám jsou a zůstanou nesympatické, nebo žádají uznání vrchenské papežské moci.

I přes pěkná slova zamítá církev pravoslavná, jak patrně, i každý pokus ku sblížení. Jest veliký rozdíl mezi odpovědí: nemůžeme se nikdy sjednotiti a mezi naší odpovědí: ani ruky k tomuto dílu nechceme podati, ani k pokusům o smíření se propůjčiti. To je nedostatek lásky, nedostatek touhy po nejideálnějším statku, obecné jednotě, to hrdost odporující křesťanství. Mohu býti přesvědčen, že dílo se nezdaří, ale nesmím odmítati pokusy a příležitosti k němu. Vždyť jimi mohou se právě překážky odstraniti, cesta upřímiti hlubším vzájemným poznáním touha po sjednocení zvýšiti. Jak mnoho bylo již pracováno z naší strany po celá století; z druhé nestalo se ničeho dosud. V tom škodí si jistě církev pravoslavná, poněvadž si dává svědectví, že nemá vědomí obecnosti, nezbytné to vlastnosti církve Kristovy. Jak pěkně to napsal Solovjev ve statí, kterou v překladu právě svým čtenářům podáváme. Než přes to jsou to aspoň slova zdvořilá a slušná, možno je přijmouti. Uslyšíme také zcela jinaká. My můžeme si jich ještě také proto více všimnouti, poněvadž jsou vyvrácením toho mínění, které, jak předešlá stať nám ukázala, s radostí vidí kolébati a nachylovati se tu kopuli svatopetrskou a v encyklice hledá volání o pomoc tonoucího západu. Témto, jak patrně, ani intelligentnější Rusové nedávají velkou radost že by se oni nebo aspoň jich děti dočkali toho římského zemětřesení.

V druhé statí (č. 30.) mluví se již trochu jinou řečí; patrně byla prvá jen jako vstupem a sloužila k omluvě za připravené odmítnutí i všech pokusů na sjednocení. Takovou věc dlužno vždycky omlouvati, poněvadž by holé odmítnutí bylo nejen známkou nedostatku lásky, ale, jak jsme už pravili, důkazem o pojmání církve jako partikulární, tedy neodpovídající obrazu obecné církve Kristovy. Především mluví naše stať s jakousi malou nevolí o tom, že papež v encyklice mluví s vědomím své svrchované moci, načež následuje polemika proti papežství. Mluví se o čtyřech patriarchatech ve víře sjednocených na východě, kde Kristus žil a působil, a činí se z toho důsledek, že by bylo podivné, aby ne ony, nýbrž jediný patriarchát římský měl čistou pravdu. Historické vývody papežovy jsou prý na západě sice zdomácnělým, ale neodůvodněným systémem uměle vypracovaným. Nyní následuje vyvracování důkazů, které přivádí papež na důkaz prveuství svého. Jest jen povšechné, málo dotýká se věcí nejdůležitějších, jako Písma a sv. Otců papežem na důkaz přivedených, ale jest celkem mírné. Jen tam, kde jde řeč o Lyonském a Florentinském sněmu cítiti je rozčilení. Na těchto sněmích uznali, jak známo, Řekové hlavenství papeže římského, i není divu, že při tak nemilé vzpomínce nedostatek důvodů musí nahrazovati rozčilení; naše stať nazývá tu vývody papežem z tohoto historického sjednocení, později Řeky opět zrušeného, činěné takovými, že mohou leda stačiti pro seminaristy, kteří musí věřiti auktoritě učitele, nikoliv pro historiky. Jak patrně, velmi chatrný, přes příliš zlobivý to argument. Aspoň co se týče Rusů, jest historicky jisto, že část jich unii přijala. Rusko rozdělilo se na dvě metropole, Moskevskou a Vilenskou. Ona zůstala Římu a Florentinskému sněmu vždy nepřátelskou, tato se s ním pod metropolitou Řehořem, věrným zákem slavného Isidora, spojila. O všem tom máme výtečnou práci snad jedinou toho druhu od Pierlinga, spracovanou na základě veškeré o tom literatury uveřejněné a archivační (Viz *Revue de questions historiques*, 1892, stránku hlavně 104.) Tu všecky výmluvy, že na sněmu Florentinském nešlo vše v mírné harmonii, jsou marné, že lid odnášel se k unii nepřátelsky, ne zcela pravdivy; byly i tu strany. Většina Rusů unii přiznala a se jí dlouho držela.

Historické důkazy papežovy, že východní patriarchové, ano i Fotius, obraceli se do Říma za své uznání a potvrzení, odbývá spisovatel tím, že to byly jen projevy úcty k nejvážnějšímu patriarchatu, a že prý sám Fotius, jak-

mile uznal, že patriarchové římsí více v tom vidí, od toho upustil. Vedlo by nás daleko, o tom se šířiti, pravíme jen tolik, že na důkaz pouhé pocty východní patriarchové by jen své jmenování oznamovali, nikoliv ale nežádají uznání a potvrzení. Proč naopak nečinili tak patriarchové římsí? O Fotiovi pak máme v Hergenrötherově díle dokument až příliš vážný, než aby se dal jen oddiskutovati.

Na slib papežův, že římská stolice zabezpečuje východním církvím všechna jich práva discipliny, obřadů, řečí a p. odpovídá naše stať obvyklým už na Rusi poukazováním na Halič a západní Rusko. U ruských spisovatelů jest už dávno přijatým a nevyvratitelným míněním, že církev římská kde může odstraňuje řecký obřad a nabíráje ho latinským, že haličtí Rusové a Řekové na západu přijali unii jen z přinucení. Výkřiky bolesti o utrpení haličských Rusů pod vládou jezuitů lze čísti v ruských žurnálech každou chvíli. Ruská veřejnost tomu skutečně věří, nemajíc o náboženské rakouské svobodě ani pojmu.

Stůž zde prozatím aspoň několik slov o tom. Že Rusové haličtí jsou ve svých obřadech svobodní, může každý na své oči se přesvědčiti, může tam jíti. Sami jsme tam byli a s ruskými kněžími o tom mluvili. Knězi, kteří svedeni byvše agitací nebo myšlenkou slovanskou a pravoslavnou přehli kdysi na Rus a od unie odpadli, brzy se vrátili dobrovolně, aby k ní tím užěji přilnuli, pouěvadž poznali, že v Haliči co do národnosti i co do náboženství stokrát jsou svobodnějšími nežli pod vládou velkoruskou, nemající k Malorusům nižádného ohledu a ničící jich národní typ i samostatný jazyk.

V západním Rusku bojuje ruský lid za svou unii životem a statky. Při přivtělení této části země k Rusku byli všichni ruští uniaté škrtnutím péra přivtěleny rozkolu, ale oni se bránili na život a na smrt. Ještě dnes celé kraje, ačkoliv nad nimi bdí surová, neúprosná moc policejní, raději nechávají své dítky křtíti od židů, nežli by odpadly od unie. Písemných protestů máme několik. Ať jen si někdo zajede na Podlesí, do Lublína a přesvědčí se, jak po stu letech ještě lid houževnatě drží k unii. Tam u Rusů ještě dnes, když v rozkol dávno se vžili, lze naléztí svaté obrazy církve katolické, ačkoliv unii je není zrovna tak bezpečno, lze viděti je podíl bráti na katolických slavnostech, dávati za zemřelé sloužití mši ve chrámech nepravoslavných, ale katolických, uctívati katolické svaté. Sám Církevní Věstník nedávno se na to horšil.

Jestliže tedy ruští spisovatelé se zaklínají, že nevěří papežům slibujícím neporušenost řeckého obřadu, nevíme věru co o tom říci. To znamená přec popírati skutečnost, o níž každý na své oči v Haliči, v Ubersku, v jižních zemích se přesvědčiti může. Tak bylo vždy. Jest celá řada výnosů papežských, starých kolik století i nových, které ji zaručují. Jindy některé z nich uvedeme. Tuto poukazujeme jen na věru až úzkostlivé nařízení papežské, že rozkolník ritu slovanského při navracení do církve katolické nesmí býti připsán k ritu latinskému (Benedikt XIV. Const.: Allatae sunt § 19.) Rozdílnost ritu, dí se v listu Congregace de prop. fide k apoštolskému prefektu Mesopotamie ze dne 25. září 1842, neruší jednoty víry, již vyznává katolická církev. Ano obrátcenci, kteří nebyli dříve odpadlíky, mohou si voliti ritus, jaký se jim líbí (Viz Theol. Quart. Schrift 1894 p. 994.). Kéž by si byli tak vedli Rusové s našimi na Rusi žijícími Čechy. Čtenářové pamatují se na naše o nich stati v dřívějších číslech Obrany napsané. Kdo tedy tu opovažuje se podezřívati nebo dokonce tvrditi, že církev uniatům bere jich obřady, ten věru jedná zlomyslně. Tu ale přestává pak už všechno. Veselý úsměv budí, že i v naší stati straší jezuité. Jak směšné, ale při tom charakteristické! Ale co jen pravda, jezuité a námi odmítnuté obvinění, uniatů se týkající, hodí se pěkně do bromady.

Jak patrno, našla prvá stať, která tak pěkně a solidně si vedla, v druhé méně důstojného pokračování. Konec pak její prvotný milý dojem zcela pokazil. Než pokračujme.

Třetí stať (č. 31.) věnována jest místu, kde papež mluví o slovanských národech. Spisovatel mluví o tom, s jakou závistí prý hledí západ na mladý nezkažený

lid ruský, ve své víře jako skála pevný, jak při fysickém i duchovním kle-
sání západu jest to pochopitelné, že papež v beznaději na možný náboženský
pokrok západu přál by si míti k poslušnosti zavázány pravoslavné národy slo-
vanské. To soudí spisovatel dle knihy Va nutelliho o Rusku, který, jak známo,
velebil Rusy pro jich upřímnou zbožnost. Dle našeho spisovatele bylo by
snad tedy lépe, kdybychom pěkně o Rusku ani nepsali; nebo potěší-li nás
v něm něco a my to rádi vyznáme, bude to závist a touha podmaniti si to.
Na to připomíná slova papežova o sv. Cyrillu a Metoději. Shledává je sice
pěkná, ale nařiká, že se svatými věrozvěstci slovanskými chtěl Řím lapiti
i slovanské národy. Dodává: „Všichni pamatují se ještě na tento pokus,
(t. j. lapání Slovanů) když celé brigády jezuitů pobíhaly po slovanských ná-
rodech a prováděly v jich srdcích zmatení tvrzením, že sv. bratři prvoučitelé
ve skutečnosti drželi se latinské víry, přiznávali hlavenství papežovo a tak
z bludů usvědčují těch slovanů, kteří hlavenství papeže nepřiznávají. Na štěstí
tato jezuitská agitace se nepovedla, a sv. apoštolové Cyrill a Metoděj zůstali
pravoslavnými.“ Netřeba podotýkati, že sv. Cyrill zemřel jako římský mnich,
sv. Method třikráte putoval do Říma, a tudíž ne v Cařihradě, ale před papežem
osvědčoval svou pravověrnost. Ani mysliti se nedá, že by byl papež od sv. Apo-
štolů, Řeků, nežádal výslovného uznání vrchenství apoštolské stolice. Vždyť
otázka začínala býti již tehleď palčivou. Ostatně stačí jich cesta do Říma.

Zle uráží se náš spisovatel připamatováním papežským, že mezi Slovary
a Vatikánem dlouho byly poměry co nepřátelštější. Z toho, že z mnohých
slovanských kmenů, které mezi sebou válčily, byly některé katolické, soudi,
že tyto katolické kmeny byly nástrojem Říma proti kmenům nekatolickým.
Tak na př. výbojnost Poláků svádí se na Řím, ačkoliv historie zřejmě doka-
zuje, že právě Poláky zdržoval Řím, aby nepouštěli se na výboj knížectví
moskevského, ačkoliv toto spojovalo se s Turky (Pierling: Papes et Tsars
p. 382.) Ale historie se u Rusů už jinak nepíše, nežli v tomto smyslu.

Na papežovo vypočítávání dober, která by ze sjednocení i Slovanům
vznikla, odpovídá tato třetí stať takto: „Pod papežským jhem, jak známo,
zůstalo dosud nemálo Slovanů, neméně 20 milionů, a dějiny jich přebývání
v římské církvi nevyznačovalo se daleko dovery, jaká slibují se v encyklice.
Naopak slovanské národy nalézající se pod vládou Říma, byly nejvíce pod-
maněnými, nejvíce zbaveny všeliké samostatnosti a dosud přebývají v politi-
ckém podruží u jiných národů, a naopak nejsilnější ze slovanských národů,
uchrániv si církevní svobodu, pracoval se zároveň v mohutné cárství, které
tvoří garancii svobody i ostatním menším kmenům slovanským. Takovým způ-
sobem znamená vrátiti se k církvi katolické pro slovanské národy: zřici se
svobody a podrobiti se církevnímu jhu Vatikánu, s kterým následuje nutně
jho politické. Nechtě Bůh uchrání jich takového blaha.“ Tak doslova naše od-
pověď. Mají-li slova ta vůbec nějaký smysl? My jim nerozumíme. Či snad je
katolicismus na tom vinen, že byla rozbita Polska? Přece známo, že ji roz-
trhl cár s Bedřichem pruským. Co se má rozuměti církevní svobodou, tomu
už teprve nerozumíme. Jestliže jedna církev má nedostatek svobody, jest to
přece pravoslavi v Rusku. A politická svoboda? Rusové jsou velký národ,
tudíž samostatní. Jest mnoho menších pravoslavných národů, které samostat-
nosti nemají. Jak patrně, samostatnost Ruska od pravoslavi nezávisí. Jako nás
utlačují Němci, vlada ruská desetkrát více utlačuje ne Němce, ale Slovary,
Poláky, Malorusy, Litviny, Lutyše a j. Takové věci krátce nemají s vírou nic
společného. Citovaná slova mají sice urážeti, ale nemohou, jsou nesmysl.

Papežská slova, týkající se protestantů a volající je zpět do lůna církve,
jsou předmětem další části naší ruské statě. „Protestantismus povstal prý
jako protest proti novotám v katolické církvi zavedeným a proti jejím bludům.
Ale uchvácen silou svého protestu, zašel až přes příliš daleko a veden váš-
němi dospěl až tam, kde jest dnes, u tisícových sekt a u nevěry. Ale vrátiti
se do kat. církve protestanté nemohou, nebo tím by si odporovali. tím by
zapřeli svou minulost, svůj vznik.“ Náhled, jakoby protestantismus byl povstal

z protestu proti novotám, na Rusi už dávno se ustálil. Bohoslovci tak se v něj vmyslili, že se jim stal druhou přirozeností a neznamenaí už ani jeho absurditu. Jsou s ním ovšem osamoceni; ani protestanté jej nepřijali. Historie učí také zcela něco jiného.

Kdyby tato theorie měla býti pravdivou, muselo by i pravoslaví býti skrz naskrz zkaženo, nebo nikde nebylo tolik sekt jako na východě. Hergenröther vypočítal (Photius I. p. 295.) jen mezi 58 biskupy Cařihradskými od Methrophana do Methodia jeden a dvacet takových, kteří byli buď zjevnými kacíři nebo aspoň příznivci kacířství. O lidu tu ani nemluvíme. Ti všichni podle svrchu uvedené theorie byli by protestem proti orthodoxii. Také na Rusi počítá se na 20 milionů sektářů, ačkoliv i vláda i církev vším možným úsilím proti nim pracuje. A mají společně obrovskou moc. Tito sektáři, kdyby mohli, ustrojili by se ve zvláštní církev. Ti by byli také protestem proti pravoslaví. Ale nám ani nenapadá, abychom z toho vinili církev pravoslavnou. To jsme spravedlivějšími. Zlořády v církvi mohou ovšem býti podmětem k sektářství a odpadnutí, nikoliv ale dostatečnou příčinou. Tu dlužno hledati jinde. Onano theorie je tedy falešná, ovšem ale náš spisovatel užívá jí proti nám ve smyslu zlém a nespravedlivém.

Než nutno již ukončiti. Naše stať cituje na konec krásný obraz, jenž v encyklice namalovalo péro sv. Otce nevystižitelným svým způsobem, líčíc dobra ze sjednocení plynoucí. Sv. Otec pevně doufá, že se jednou uskuteční. Náš spisovatel odpovídá: na základě ducha encykliky není to možné. Uskutečnění tento plán znamenalo by, rozšíření bludy a zla, jimiž stůně svět západní, na všecko křesťanství a světlo křesťanské pravdy zatemnit lidskými výmysly. To se nestane!

Východ tedy ani ruky k smíru nepodá. Chce zůstat, čím jest, svým, partikularním, nacionalním, uzavřeným. Kristus řekl, aby všichni jedno byli, ale odpověď východu zní: my nechceme, my chceme zůstat pro sebe. Nám výhody našeho partikularismu dražší jsou než požadavek Kristův, aby církev jedna obecná byla. Tím se ale sám soudí a odsuzuje.

Naše mínění je, že, jak věci známe, bez zvláštního působení Božího sjednocení se nestane, nebo tu není jen náboženských rozdílů, tu je historická zášť mezi východem a zapadem stoletími vypěstována, zášť mezi byzantismem a latinismem, nationalismem a obecností, zášť, jež jest v krvi národu, zášť, jež nikdy v dějinách nepotuchla. Nezbyvá tedy než za sjednocení se modliti a láskou hleděti překlenouti odvěké antipathie. *Fr. Žák.*

Janua coeli.

Napsala Mme BOURDON, přeložil VOJTĚCH KAMEŠ.

Dne 15. každého měsíce chodívala slečna Ruth Paulusová, dcera bankéře v Bruggách, navštívit své staré učitelky kreslení, která bydlela na jednom z těch nábřeží, jež posázena krásnými lipami a lemována starodávnými, malebnými domy jsou ozdobou i poesii tohoto města. Bývala provázena vždy svou komornou, ale u vchodu ji obyčejně propustila, a sama vešla i sama prodlévala u své staré přítelkyně. Netáhlo ji tam žádné tajemství; nechodila tam svěřovat se se svými tajnostmi, ani poslouchat tajností jiných; měsíc jak měsíc přicházela tam za účelem jemnocitným a nechtěla, aby při tom bylo zvědavé oko neb cizí prostřednice.

Učitelka kresby slečna Oktavie Haussensová měla nadání; vymalovala několik zdařilých podobizen a vycvičila dobré žáčky; ale za času její mladosti za podobizny označené jménem neznámým málo se platilo a za hodinu dostávala obyčejně dva franky; měla na starosti nemocnou matku o vychování osiřelé neterě; tak ubíhal jí den za dnem, rok za rokem. A když dostavilo se

slečně Hanssenové stáří, neměla, leč jen skrovné úspory a vzpomínku na vykonanou práci i podstoupenou obět, která ozařovala večer jejího života, tak jako když poslední paprsek ozařuje pěknou krajinku. Matky již neměla; ano přežila i svou mladou neteř; byla teď zcela osamělá, churavá a téměř chudobná. Některé z jejích žaček, duše věrné, navštěvovaly ji jedna po druhé; mezi ně patřila: Ruth Paulusová, která zvolila si ku svým pravidelným návštěvám střed měsíce a tyto své jakési směnky lásky splácela s přesností největší.

Ruth Paulusová čítala dvaadvacet let; byla hezká, jako ty bledé, světlovlasé hlavičky, jež zamiloval si jemný štětec Mierisův; zamítala všechny nabídky ku sňatku, které se jí jen hruly, ačkoli a protože, — ačkoliv byla protestantkou, což nic nevadilo v zemi katolické, — a protože měla velké věno. Otec její, původem Holanďan, zachoval to, co nazýval vírou svých předků; matku záhy ztratila, vychovala ji babička, matčina matka, tak jako její dva bratry a sestru.

Takové bylo společenské postavení této mladé dívky, již mnozí záviděli pro její bohatství, kterou ale mnozí milovali pro její dobrotu. A právě ta útrpná dobrota jejího srdce přiváděla ji tak pravidelně do toho starého stavení a radost vnitřní prýštila i pro ni z té radosti, kterou přinášela duši smutné a opuštěné.

Tak konala obvyklou svou cestu i za jednoho jasného srpnového jitra; kráčela lehkým krokem země se téměř nedotýkajíc, ani na ni nepohlížejíc; oči její hledaly v tmavomodrém blankytu nebeském ty zvonice, kamenné spičky, tu věž hlásnou, jež opěvuje Longfellow nazývá je korunou antickou, vstavenou na čelo Venecie Severu. Nikdy nezdály se jí ty půvabné, velebné stavby tak krásnými. Pohledem objímala formy štíhlých věžiček zdobené na vrcholu železnými, kovanými kyticemi; výše vznášela se ušlechtilá věž městské radnice a kolem do kola vypínaly se věže chrámové od Sv. Salvatora, Panny Marie, arkýře starých domů patricijských, věžičky kaple Nejsv. Krve, ostatních kaplí a klášterů. Zvony kostelní hlaholily, zvonilo se všemi.

— Co to znamená? otázala se slečna Paulusová své komorné, proč zvoní zvony?

— Jest, slečno, svátek Nanebevzetí Panny Marie; zvoní se na velkou. Ach! ... již vím, kancelář mého otce byla, myslím, zavřena?

— Ano, slečno, nikdo nepřijde dnes ku kasse.

Učinily ještě několik kroků a zastavily se u vchodu starého domu, k němuž vedlo několik kamenných schodů.

— Tu jsme, Koletto, dej mi kytici a vrať se za hodinu.

— Smím, slečno, jíti na velkou?

— Zajisté.

Vešla krokem lehkým, vystoupila do druhého poschodí a otevřela tiše hnědě natřené dveře, které vedly do maličké předsínky; druhé protější dveře byly otevřeny a hlas z pokoje radostně volal:

— Jste vy to, Ruth?

— Ano, slečno, jsem to já.

— Jak jsem šťastna, že vás vidím, jako když spatřím paprsek sluneční? A ty krásné růže, růže bílé, které mám tak ráda!

— Víím to, odvětila Ruth, objímajíc starou přítelkyni. — Řekněte mi, jak se máte? Byla jste nemocnou v tom čase co jsem vás neviděla?

— Ano, trochu, ale nemluvme o tom. Když jest vůle Boží, musíme i nemoc rádi přijímati.

Obličej slečny Oktavie najednou jevil výraz utrpení ale i úplné resignace; štěstí zde sídlilo, ano v tom těle chřadnoucím, nedostatkem a osamělostí sklíčeném duše vítězila, plesala a okoušela toho nevýslovného pokoje, jež již v tomto životě milým svým uděluje Bůh. Oči její ještě krásné s láskou hleděly na Ruth, která otáčela se bystře kolem ní. Mladá dívka odložila svůj elegantní plášť i slaměný fialkami zdobený klobouk, a jak již měla ve zvyku, přehlédnouti nábytek své staré přítelkyně, urovnávala bedlivě, kde co bylo

v neladu. Nasypala ptáku zrní, otřela hodiny a svícny; nový lesk zjednala zrcadlu, v němž se nikdo nezhlížel, vkusně upravila záslony u oken i u lože a do nádoby křišťálové dala bílé růže, jež přítelkyně její tak měla ráda. U lůžka bylo klekátko, na němž slečna Hanssensová mnoho se modlila, mnoho rozjímala a jež milovala vzpomínajíc na hodiny rozkoše, které na něm ztrávila. Ruth se s ním zaměstnávala: oprášila je velmi pečlivě, otřela i „Následování“ a „Officium Nejsv. Panny“, nábožné to knížky, jež na opěradle byly položeny, a přejela konečně i malý obrázek, jež slečna Oktávie sama malovala. Sňala jej aby jej mohla lépe očistiti: obraz představoval Marii Pannu školy před-
rafaelovské, postavy v pravdě nebeské, krásnou, skromou a vznešenou nej-
milostnějšího půvabu. Ruth pohlížela naň pozorně, z počátku obdivovala se
mu po stránce umělecké, pak upřela pozorně oči své na obraz teuto, jež ještě
nikdy tak dobře nestudovala.

— Jak krásný obraz! pravila konečně, nelze si pomyslití nic milost-
nějšího.

— Ano, jest velmi krásný, ale kdož dovede kdy zobraziti krásu a dobro-
tívoť Svaté Panny!

— Vy katolíci, milujete velice Marii.

— Může-li nemilovati jí, kdo jest křesťanem? Považte přec, Ruth, Matka
Messiaše!

— Jest to obyčejná žena, říkají naši pastoři.

— Zapomínají tedy, jak ona sama prohlásila, že ji blahoslavenou na-
zývati budou všickni národové! Nemohou Marii na roveň stavěti obyčejným
ženám, aby neodporovali Evangeliu.

Mluvic takto slečna Oktávie rozohnila se: prchavý růměnec zbarvil její
tváře hlas se chvěl a oči zářily při vzpomínce na Tu, která odvahy doda-
vala její slabosti, pečovala o ni, když byla osiřelým dítětem, vedla kroky její
drsnou drahou života, a která i nyní u večer jejího života útěchou ji plnila.

— Maria jest tak dobrá! pravila, drahá Ruth, kdybyste to věděla!

— My se k ní nemodlíme, nemůžeme se k ní modliti: Nám postačí Bůh.

Oktávie neodpověděla: nechtěla se hádati vědouc, že zřídka z útoku na
něčí přesvědčení zrodí se světlo; obrátila rozmluvu na jiný předmět, ale Ruth
vrátila se k němu sama:

— Není dnes svátek Panny Marie? pravila.

— Ano, milé dítě, největší její svátek.

— Nanebevzetí! jaké to tajemství? Nerozumím tomu dobře.

— Toho dne, Nejsvětější Panna do nebe ku svému božskému Synu byla
vzata.

— Věříte tomu?

— Ano, Ruth, věřím tomu, neb jest to spravedlivé, rozumné: Ta která
Krista porodila neměla obyčejným účinkům smrti býti podrobena: to tělo tak
čisté, jež spojeno bylo a oživeno duší tak vznešenou, vzal Bůh i s duší do
nebe, kdež nyní Maria kraluje.

— Jest to vaším přesvědčením?

— Jest to učení Církve: neboť my nemáme domněnek osobních a osamot-
nělých; naše víra jest vírou celé Církve. (Pokr.)

Časové zprávy.

Z posledních událostí. Dne 23. září konal se nymburský sjezd dů-
věrníků. Vyvolal, jak známo, polemiku
na všech stranách, která hrozila mlado-
čechům dosti velkým nebezpečím. Pro-
puknutí nespokojenosti zadržovaly po

uzavření říšské rady velice četné řeči,
které mladočeši pořádali po celých Če-
chách. Poněvadž ale všecky stonaly na
nedostatek látky, jednající téměř vý-
hradně o koalici a o poměru k různým
domácím stranám, vyčerpali se poslan-

cové mladočeští dosti záhy. Bez toho se už jen opakovali. Této stagnace uchopily se hned nepřátelské jim listy k velmi citlivé pro ně kritice, až nymburský sjezd stal se skoro nutným. Pouěvadž poměry spíše ještě zhoršil, delegace také nebyly tak šťastny, aby pozvedly klesající mysl naší veřejnosti, nebylo vyhnutí, nejprvnější řečníci museli do pole. Dr. Herold mluvil 7 října v Čáslavi, Dr. Edv. Grégr v Chroustovicích. Dr. Herold omílonval, či lépe vysvětloval nejdříve některé formální stránky sjezdu nymburského, zavdavší podnět k mnohým výtkám, jako proč se neodbyval v Praze, že nebyli pozváni všichni důvěrníci, že nebyli připuštěni pokrokáři, načež mluvil o sjezdu samém. Předmětem sjezdu bylo rokování o resoluci, na niž se byli poslanci 14. července usnesli. Týkala se, jak známo, programu strany, taktického postupu a poměru k ostatním stranám, a nové organisace sboru důvěrníků. Schůze nymburská vyřídila je, pravil, ve smyslu této resoluce, čímž politická organisace naše prý se prohloubila a zvětšením sboru důvěrníků zdemokratisovala.

Na to pobádal všechny ku společné práci, odsuzuje pěstování snah odstředivých, osobních, drobení se v různé frakce. Horoval pro pěstování nejživější citlivosti v otázkách našich národních práv a pro nejširší uvědomování lidu, mluvil proti autoritářství osob a jednotlivých mínění ale zase pro silné vedení založené na vzájemné lásce a na úctě k mínění jiným, na uvědomělém boji všech za jedním velkým cílem. Státní právo české prohlašoval za dosažitelné, poněvadž idea říše rakouské nesnese znásilňování národa českého. čímž oposice ukazuje se oprávněnou, dosažení státního práva jest otázkou doby a naší oposiční houževnatosti a vytrvalosti. Česká oposice jest tudíž ne cílem, ale prostředkem poměry daným a jedině možným. Koaliční vláda jest jen prozatímní prostředek z nouze. Toto stanovisko nymburský sjezd zachoval, i jednal tedy správně v rámci programu mladočeské strany národem přijaté. Toto stanovisko jest také prospěšné, jak budoucnost prý ukáže. Z toho ale nenásleduje, že by delegace česká měla se spokojiti jen negativním odporem; naopak ona musí všech otázek pilně se účastňo-

vati. Na to mluvil pak obšírněji o některých takových otázkách, jako o opravě berní, o upravení zemských financí, volebního práva, při čemž hájil všeobecné právo hlasovací, o opravě správy veřejné ve smyslu decentralisačním. Dále tvořil část jeho řeči výklad o poměru k různým stranám, který vyzníval ve smysl, že žádná strana hlasící se k mladočechům nemůže míti jiného účelu, jiné taktiky nežli ty, které strana schválila. Tyto pak musí odpovídati požadavkům oněch vrstev národa, které zastupuje a srovnávat se s povšechným prospěchem celého národa, nikoliv jedné frakce, na př. socialní. Tato část řeči týkala se pokrokářů. Že jim věnoval tolik času, jest skutečně podivné. O šlechtě, o níž hned na to mluvil hájil známé své stanovisko klidně odmítající a vyčkávající. — S řeči dr. Grégra se zabýváti nebudeme. Nadával všem, nejvíce mlátil známým surovým svým způsobem do klerikálů. Všecky listy vytkly veliký rozdil, ano odpor mezi řeči jeho a řeči dr. Herolda, který „Nár. Listy“ marně snažily se zakrýti. Kdežto řeč dr. Herolda byla, ovšem ve smyslu mladočeském, moudře politickou a při vši své rozhodnosti smířlivou, vymykající se z hranic pouhé frakce, byla řeč Grégrova mimo svou hrubost čistě stranická. — Tolik je patrné z obou řečí, že mladočeši nalézají se už na půdě obranné vůči výtkám vlastního národa. Že to je úpadek, rozumí se samo sebou. Ty časy hrdého sebevědomí patrně minuly, národ vystřízlivěl ze své horečky a začíná kritisovati. Obrana Heroldova je ještě zdařila; jiné měly daleko menšího úspěchu. V Nové Pace mluvili sem a tam v obvyklých frazích dr. Kramář a Heřman Janda. — Jako důležitou událost dlužno zaznamenati úmrtí jednoho z hlavních vůdců konservativní strany, hr. Egberta Belcrediho. Byl to muž vynikající nejen jako politik ale též jako charakter. Lidé tak skálopevných zásad jsou věru dnes jen zvláštností. Myšlenka katolicko-konservativní ztrácí v něm mnoho velmi mnoho. Také naše česká věc ztrácí v něm na Moravě spravedlivého příznivce. Vlastencem v moderním smyslu českém ovšem nebyl, ano mnozí se domnívají, že nyní se moravským národovcům katolickým uvolní poněkud ruce k důraznější činnosti. Na každý

způsob zachovají jej v nehynoucí památce.

Živnostenští inspektoři. Na nedostatečnost ochrany dělníků nařiká se sice pořád ještě a není pochyby, že mnohé stížnosti a nářky jsou oprávněné, ale přece nelze neuznati že zavedením instituce živnostenských inspektorů vykonán byl pro ochranu dělníka a jeho práce veliký blahodárný pokrok. Takové vyssávání lidské síly, takové nelidské nakládání s dělníky, takové porušování všech zákonů spravedlnosti a lidskosti, jakých surový kapitál dříve v tak děsné míře se dopouštěl, nejsou více možné. Živnostenští inspektoři mají dělnictvo chrániti, a oni zajisté tak činí. Ano tu a tam uchylují se k nim dělníci i v záležitostech rodinných, nalézají u nich pomoci při ztrátě práce a p. Ovšem že jako každá věc má i tato instituce své stinné stránky. Nežádka dělníci všecko chtěli od svých inspektorů, jindy mstila se na dělnících, kteří ochrany hledali, správa továrny. Avšak že instituce ta jest velmi dobrá, o tom svědčí její popularnost. Je jenom zapotřebí, aby dle nových a nových požadavků doby se vyvíjela, rozšiřujíc se co do moci a počtu. Svou činnost nastoupila dne 1. února 1884. Veškeré země, na říšské radě zastoupené, byly rozděleny na 9 okresů. V roce 1889. stoupl počet inspektorů a dozorců na 12, v r. 1886. na 15, od kteréžto doby počet jich ještě více se zvýšil. Závodů prohlédli ročně kolik tisíc. Z počátku věnována byla pozornost jen velkozávodům, kde ji ovšem v prvé řadě bylo zapotřebí; nyní věnují ji také malému živnostnictvu. Jich působením zamezuje se i tu mnoho zlořádů, nebo u mnohých maloživnostníků panovaly také co do čistoty v dílnách, co do nedělního klidu, co do péče o zdraví zaměstnaných dělníků, poměry hrozné. Působením inspektorů, kteří konají sjezdy a porady, probuzeno jest také tolik nových myšlének, nabyto tolik zkušeností ze života živnostenského, že odhalením a spracováním jich i rozvoj živnosti může jimi býti velice platně podmíněn a zveleben. Tedy nejen tělesné a duchovní dobro dělníků, nejen stránka mravní, ale i technický pokrok živnosti zřízením instituce živnostenských inspektorů pokročily za těch deset let, co tato blahodárná instituce

jest v činnosti, velice. Jest si tedy jen přát, aby se vždy víc a více upevňovala a rozvíjela. Ona vrátí našemu životu živnostenskému časem opět jeho mravní základ, přispívajíc valně i k jeho hmotnému povznesení.

Haličtí Rusové. Halič jen až za Krakov obydlena jest Poláky. Z druhé části jen větší města mají nátěr polský a jsou skutečně polskými. Haličtí Rusové téměř všichni patří k unii, t. j. jsou sjednoceni s Římem jako svou hlavou. Ze všech bývalých provincií maloruských tato jediná zůstala Římu věrna. Ovšem odtržení Rusů pod velkoruskou vládou žijících dělo se násilně, při čemž mnoho protéklo krve. V lidu ale posud ukazuje se bývalá unie v tom, že uctívá některé katolické světce, jako zvláště sv. Antonína. Že účastňuje se některých katolických slavností atd. Haličská Rus, také červená Rus, přišla k Rakousku prvním dělením nešťastné Polsky r. 1772. a čítá dnes 3 diecese, totiž Lvovskou (metropole), Přemyšlskou a Stanislavskou (od r. 1885.). Dohromady čítají asi tři milliony duší. Tato unie s Římem, která původně do jedenáctého nebo 12. století trvala, ale pak za své vzala, byla obnovena roku 1596 v Berešti v Litavsku biskupem Cyrilem Teleckim. Pokusy o ni děly se ovšem již dříve. Ruská šlechta a ruský lid na mnohých místech se protivil, tak že unie přijata byla jen v některých diecesích a to ne úplně. Přemyšlská diecese přistoupila k unii teprve r. 1692. Lvovská r. 1700. Malá šlechta a lid navštěvovali velice zhusta slavné kostely a kláštery, které k unii dosud nepřistoupily. Tam slyšeli leccos proti unii, a tak — čeho u nich dříve nebylo — utvrzovali se ve víře svých otců, ve víře schismatické. Jen po veliké práci byli přivedeni k unii. Ve východní Haliči, na úpatí hor Karpatských, nalézal se slavný klášter „Skyt Maniawskij“, který proslavený byl nejen úžasným bohatstvím, ale též odpustky téměř na každý den celého roku. Sem putovali poutníci v diecesích v statisících denně. Modlitby mnichů slyš dnem i nocí. Spoleháje na své bohatství a na lid, který je zbožňoval, unii přijmouti nechtěl. Trval tak až do roku 1784., kdy Josef II. klášter jako tisíce jiných zrušil. Tím zmizela v Haliči poslední stopa schisma-

tismu. Nyní unie upevňovala se vždy víc a více. Že unie nemůže se v celém lesku rozvíjeti, toho příčinou jsou její slabé síly. Maloruská šlechta přijala nejen ritus latinský, ale opolačila se, unii a ruské národnosti zůstal věren jen prostý lid. Odtud posměšný výraz o řeckém ritu jako o chlopské víře. Lvovským metropolitou jest Dr. Silvestr Sembratowicz a jeho diecese čítá 1,020.000 duší. Rozdělena jest na 751 far, 30 dekanátů. Má 1245 kostelů, 914 kněží, 10 prelatů, 12 čestných kanovníků, 5 klášterů sv. Basilia. Diecese Přemyšlská, jejímž správcem jest slovutný Dr. Julian Pelesch, čítá 1,010.000 duší, 30 dekanátů, 685 farností, 1373 kostelů, 800 kněží, 6 kanovníků, 6 klášterů. — Diecese Stanislavská, již spravuje biskup Julian Knilowskij, čítá 804.000 duší, 20 dekanátů, 433 farností, 730 kostelů, 582 kněží, 6 kanovníků, 3 kláštery. Celkem jest tedy v Haliči 2,834.000 uniatských Rusů s 2296 kněžími. Mimo to máme v Rakonsku ještě tyto uniatské diecese: Alba Julia a Fogarasch v Sedmihradsku, 5 uherských a jednu slavonskou. Těchto pár řádků poslal nám ruský uniatský katecheta, s kterým jsme se ve Lvově seznámili. Za týž plat jako u nás musí živiti sebe i ženu a tři dítky, nemá ani o krejcar více. Jak smutné to postavení! Slibil, že redakci bude posýlati zprávy o vážnějších věcech uniatských Rusů.

Podivuhodné jest politické a náboženské postavení haličských Rusů. Na jedné straně stojí Poláci, jich nepřátelé a representanti unie v zemi, na druhé straně Rusko a Rusové schismatictí. S těmito váže je stejný kmen, stejné osudy, stejná literatura a řeč, vůbec všecko, co sjednocuje jeden národ. S Poláky a se Západem vůbec spojuje je unie a vláda země, k níž patří. Na straně Ruska ukazují se jim největší sympathie a oni vábí se k němu, zde čekají je útisky, jaké, byť i byly mimo-volné, vždy vykonává národ silnější nade slabším a chudším. Co by bylo tedy pochopitelnější, nežli kdyby haličtí Rusové tihli k Rusku a k schismatu. Ale přece tomu není tak. Ve skutečnosti mají se poměry zcela jinak. To nadšení pro Rusko není tak veliké, mladorusi (mladorusini) ho dokonce ne-

návidí. Pod žezlem carovým není totiž pro Malorusy mnoho svobody. V Rusku jest uznaná jen jedna slovanská národnost, totiž velkoruská. Jiná se nejen neuznává, ale v tužbách po samostatnosti a po vlastním typickém vývoji se zrovna tak nemilosrdně potlačuje, jako národnost Lutijšů, Litvinů, Finů atd. Za to v Haliči kyne při stávající u nás svobodě naděje na vypěstování všeho toho, co je individuálně maloruské. Škoda jen, že fonetikou a jinými nerozumnými a zcela zbytečnými zařízeními ruský národ v Haliči se jen bouří a znepokojuje. Bohoslužba koná se v Rusku v jazyku velkoruském, kdežto v Haliči v jazyku maloruském. Tam nesmí se vůbec žádné knihy v řeči maloruské tisknouti, v Haliči tvoří se maloruská literatura. A tak jest to ve všem. Panovala kdysi i v Haliči horečka, tihnoucí do Ruska, ale pominula. Ti, kteří tam přehli, a bylo mezi nimi i mnoho kněží, vrátili se zklamáni zpět. Poznali, že nemá-li kmen maloruský, čítající přes 20 millionů duší, vyhynouti, musí zachovati se Halič. Tam vytváří se jich slovanský typ, jich samostatná literatura a p. Smutné jest to postavení ovšem, velmi smutné. Bez šlechty, bez boháčů, v rukou Židů jsou, Rusové v Haliči jen zvolna, velmi zvolna jdou v před. Měli bychom jim přinášeti své sympatie vstříc, zasluhují jich plnou měrou ovšem ne v tom smyslu, jak to činí Nár. Listy. Ty je nepovzbuzují, ale štvou do neštěstí. Budou-li u nás těšiti se vždy větší a větší svobody, vypracují-li se s pomocí naší ze svého smutného postavení, nikdy se nám neodejí. Ruské listy píší se zálibou, že v svobodné Americe uniatstí Rusové přecházejí ke schismatu. Není tomu dávno, co kolovala zpráva, že na 200 rodin odpadlo v Americe k schismatu; zdálo by se tedy, že unie postrádá vnitřní pevnost. Avšak tomu není tak. Samy ruské listy mnohé zprávy o odpadnutí unitů amerických odvolaly. Že taková odpadání se dějí, věříme ovšem. Příčinou ale bude nedostatek uniatských kněží v Americe. — Milující svou bohoslužbu a řeč nade všecko, jsou z nedostatku uniatských bohoslužeb lákáni k tomu, aby navštěvovali služby Boží schismatické. S jistotou to ovšem tvrditi nemůžeme, ale jest to zcela pravděpodobné.

Kdyby církev naše mohla se o ně jak náleží v Americe starati, dávati jim kněze z jich středu, příklady ty byly by řidší. Ruská vláda stará se ale

o své příslušníky velice, i není divu, že snadno přiláká ty, s kterými bohoslužebný jazyk je spojuje.

D r o b n o s t i.

Jak vypadal Kristus Pán, když po zemi židovské putoval. V rodině římské Caesarini nalézá se original psaní latinského od Publia Laetula, předchůdce Pontského Piláta, v němž je nejsvětější osoba Spasitele našeho takto vyličená:

Zvěděl jsem, o císaři, že si žádáš zprávy o tom, co ti nyní oznamuji, totiž, že zde žije muž, veliké ctnosti, Ježíš Kristus jménem. Lid zve ho prorokem; učennici jeho míní ho božským býti a praví, že je Syn Boží, stvořitel nebe a země a všech věcí, které na nich jsou. Vskutku, ó císaři, podivuhodné věci od tohoto Krista denně se dějí; on křísí mrtvé k životu, hojí všechny nemoce pouhým slovem. Je to muž ušlechtilé postavy, velmi sličné tváře, na jeho obličejí spočívá majestát, který všechny, již na něj patří, údivem uchvacuje. Vlas jeho má barvu uzralého kaštanu; od uší na ramena je barvy země, ale jako leskem oblitý. U prostřed čela je na způsob Nazarenův rozdělen. Čelo jeho je hladké a jasné; obličej jeho je bez vrásek a skvrn s nádechem červeně; nos a rty bezvadné. Má plnovous ne příliš dlouhý a jako vlasy uprostřed rozpoltěný. Ve vážném oku jeho jest pohled žasu; oči samy jsou jako paprsky slunce a není možno se mu pevně do obličeje zahledět pro skvělost, jaká z něho vyzařuje. Když kárá, děsí; když napomíná, pláče, je náviděn a je bodrý, ale podivuhodným, slavnostním způsobem. Říká se, že ho nikdo smáti neviděl, za to však plakati. Ruka jeho a rámě jsou

velmi krásné. V zábavě je v pravdě unášející, zřídka však běže na ni podilu; pakli ale s jinými obcuje, je celá bytost jeho plna skromnosti. Toho času je nejkrásnějším mužem, který se může viděti a mysleti, právě tak jako jeho matka je nejkrásnější osobou, kterou zde spatřili. Co se týče učenosti, je předmětem obdivu všeobecného v celém Jerusalemě. On nikdy i ty nejmenší studie nečinil a je přece ve všech oborech sběhlý. Nosí sandaly ale hlavu má nepokrytou. Mnozí smějí se jak ho spatří, ale v jeho přítomnosti, a pakli k někomu mluví, bojí se a chvějí se. V této krajině, to je všeobecnou mluvou, neviděli podobného člověka, ani o něm neslyšeli. V pravdě, jak mi Hebreové vyprávějí, neslyšeli nikdy takové rady, takové vznešené učení, jako tento Kristus hlásá; mnozí židé mají ho za Boha a věří v něho, kdežto mnozí ho u mne osočují, jakoby proti tvému majestátu — ó císaři, nepřátelsky smýšlel. Jsem nemálo od těchto zlesmýšlejících Hebreův obtěžován. Jest uznáno, že nikdy nikomu zlého neučinil, naopak jen dobré; všickni, kteří ho znají a s ním se sešli, dotvrzují, že jen dobrodiní od něho obdrželi. Ostatně jsem, tvému majestátu — ó císaři — a tvé vůli zcela oddán. Co mi vždy rozkážeš, bude vyplněno. Žij blaze.

Z Jerusalema, v sedmé indikci, v jedenáctém měsíci; majestátnosti tvé nejvěrnější a nejposlušnější

Publius Laetulus,
mistrdržitel judský.

+ 73

Obsah „Obrany“ :

U příležitosti výstavy živnostenských pomůcek v Praze. — r. — Ruská odpověď na papežskou encykliku. Fr. Žák. — Janua coeli. Napsala Mme Bourdon, přeložil Vojtěch Kameš. — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II

Majitel, vydavatel a nakladatel Václav Kotrba, odpovědný redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádatkem, 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendář“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperator na Král. Vinohradech.

Realisté.

Charakteristickou známkou našeho veřejného života domácího za posledních několika neděl byl bezohledný boj proti tak zvaným realistům. Trval ovšem již dávno, ale v právě uplynulých dnech propukl otevřeně veden jsa na život a na smrt s divokou vášnivostí. Podnět k němu daly obvinění redakce „Nár. Listů“, že články „N. Fr. Presse“ o českých poměrech, uveřejněné na začátku září, v nichž realisté z mnohých nepříjemných věcí byli obviňováni, sama inspirovala, pak zmáhání se pokrokové strany. Jež Mladočechům stávalo se již nepříjemným. Že v tom měly svou úlohu také příčiny osobní a materiální, rozumí se samo sebou. Článek „Nár. Listů“ ze dne 23. září bylo asi to nejvyšší, co hněv do nemožnosti stupňovaný napsati může. Byl to v pravdě virtuosní kousek nadávkový, jaký dovedla by napsati ještě jen „N. Fr. Presse“. Realisté ovšem replikovali velmi účinně, nejvíce ale zcuchali Dr. Edv. Grégra po jeho řeči chroustovické (7. října). Vedle „Nár. Listů“ účastnil se živě boje „Čech“. Činil tak jednak z vlastní iniciativy z příčin osvětových, náboženských a sociálních, jednak uveřejňováním dopisů cizích, z nichž prvé dva, z péra prý vynikajícího konservativce, vyznamenávaly se klidem a věcností. Staročeské listy měly ono krásné postavení, z kterého se těší každý, když dva nepřátelé se sekají a bodají.

Prozatímní výsledek boje znamená silné poškození realistů. Již dříve odloučili se od nich, jak se zdá aspoň na venek, pánové Kaizl a Kramář, kteří s p. Masarykem tvořili hlavní realistickou frakci; nyní, jak z různých méně zřejmých, ale významných projevů lze souditi, ztratili také mnoho ze svých více literárních nežli politických přátel.

Kdo jsou vlastně realisté? Grégr ve své řeči ze dne 7. října, když na jeho řečnickou otázku, kdo jsou realisté, se z posluchačstva odpovědělo: několik mladých universitních profesorů, hněvivě vykřikl: ne několik, jeden. prof. Masaryk. Měl tenkrát pravdu. Politický realismus, toť dnes: Masaryk a jen on. Realisté nejsou tak staří, asi tak osm let jest tomu, co zasáhli u nás do

veřejného života založením „Času“. „Čas“ získal si brzy mnoho přátel. V jeho ovšem ostré, ale věčné kritice viděli mnozí zárodek zdravého kriticismu, v jeho vystupování proti „Nár. Listům“ konečné svržení otrockého jha tohoto tyrana veřejnosti, jeho kvalifikace stojící daleko nad normalem obyčejných politických týdeníků, získala mu hlavně část dorůstající intelligence. Směr jeho byl konservativní. Šel celkem s konservativní Riegrovou většinou háje při tom radikálnější frakci jako prospěšný a zdravý sbor vždy v před ženoucí a chránící před vnitřním stuhnutím. Dlouho šířil tento svůj politický názor, zakládaje si nemálo na známých svých o tom článcích. Vypravovalo se, že tenkrát ucházeli se realisté o několik mandátů pro svou stranu, avšak nebylo jim prý vyhověno.

Nepřátelů měli brzy hojnost, jak u Mladočechů tak i u Staročechů. Mluvílo se o nich jako mladých lidech, kteří s ciziny přišli se zbankrotělým vlastenectvím a zhoubným kosmopolitismem, ano pamatujeme se, že se psalo i o nihilistech a apoštolech sebevraždy, tušíme na základě některých nesprávně uváděných citátů o moderní vzdělanosti a sebevraždě ze známého Masarykova spisku. Zdá se, že to byly vesměs věci více osobní, mající pramen svůj jednak na universitě, kde Masaryk stával se nepohodlným, jednak v bezohledné a s velikým sebevědomím vedené kritice „Času“, nešetřící nikoho. Vývin rukopisného boje, který nabyl takové šíře a ostrosti, ovšem nebyl příčinou nepatrnou k vždy většímu a většímu rozšíření na dva tábory, částečně jen literární, částečně osobní, méně politické.

Nedostatek intelligentních pracovníků po neočekávaném a náhlém, pro naši inteligenci a neustálenost našeho národního charakteru tak významném vítězství Mladočechů při posledních volbách do říšské rady, sluchy a řeči o velmi prý schopných silách v táboře realistickém, přiměly mladočeskou stranu, že v době, kdy boj „Času“ s „Nár. Listy“ dostoupil neobyčejné síly a v tehdejší jeho fázi jistě vrchole, přece pánům Dr. Masarykovi a Dr. Kramáři, přijavším mladočeský program za svůj a slibivším podrobiti se vedení strany, dány mandáty. „Čas“ stal se mladočeským, mezi uím a „Nár. Listy“ nastal mír a smíření. Líbáňky nového manželství tráveny v nejlepším souladu, ale netrvaly příliš dlouho. Brzy objevily se neshody. Masaryk, hlava a reprezentant frakce realistické, není mužem, který by spokojil se úlohou více podřízenou, pánové Vašatý a Grégr, tehdejší světla mladočeské delegace, také nemínili jen tak zlehka udělati místo sotva obřavšímu se poslanci. Neshody ale zatím teprve se jen připravovaly. „Čas“ jako orgán realistů byl skutečně mladočeským, avšak buď z ohledu na příkrost obratu z prava na levo právě prodělanému, jenž staročeským listům dával ovšem výdatnou zbraň proti nim, buď že tužil rodící se neshody, chtěl, — nevíme hned-li, čili později — aby toto spojení jeho se s Mladočechy a „Nár. Listy“ považováno bylo jen za následek aliance, vzájemné přátelství jen za nutnost nevystupovati „proti“ spojenci.

Neshody zatím rostly. Vliv, který Masaryk si osoboval, stával se některým pánům nepohodlným. Stálé a okázalé chvály realistického listu, kterému vytýkáno, že píše, jakoby v delegaci pracovali úspěšně jen jeho přátelé, mnohé mrzely. Okázalé na odiv stavění intelligence Masarykovy všady zjednávalo mu u samostatných členů pochopitelnou nepřízeň.

Poněvadž Mladočeši stáli ku vládě v nejtěžší opozici, prof. Masarykovi

ale, jeho mimořádná professura kázala získati si ministra Gautsche, — tak aspoň se psalo — povstal nesouhlas a dvojí směr v mladočeské delegaci zcela přirozeně. Avšak radikalismus p. Vašatého byl právě populárním a mírný směr mohl by lehce vésti v podezření ze staročeského nenáviděného konservatismu, svrchovaně nepopulárního. Proto ohlížel se stoupenec mírnějšího směru. Dr. Masaryk, po pevném podkladu pro sebe. Mínil jej nabýti svou činností sociální či socialistickou a pokrokovou. Zde dávno byl už činným hledě si z dorůstající intelligence vychovati zcela oddané stoupence. Vidíme, že „Čas“, který byl přece obhájcem mírnějšího směru Masarykova a nejrozhodnějším nepřítelem boucharonství pp. Vašatého a Grégra, víc a více opouštěl toto stanovisko, a stával se. byť i ne slovy a receptem „Neodvislosti“ a „Radikálních Listů“, tož přece svou vnitřní tendencí, prvním radikálním, pokrokářským listem a vůdcem druhých. Dvojí druh radikalismu a oposice bojoval tu o veřejnou přízeň. Kdyby býval tenkrát konservativismus populárním, byl by se jistě uskutečnil směr zcela jiný. Vašatý zvítězil. Masaryk vzdal se mandátu, pp. Kramář a Kaizl splynuli v jedno s mladočeskou stranou. Onen učinil sice pokus zpytuje jaké jsou jeho šance v lidu, ale nepodařilo se. Pokrokáři, kteří měli mu býti žebříkem a hradbou, zostudili se zatím a před veřejností nemožnými se učinili jednak „Omladinou“, jednak vždy víc a více utvořovali vlastní samostatnou stranu, s níž Masaryk stotožniti se nemůže. Přátelství mu ovšem zachovává „Čas“ radoval se sice při propuknutí roztržky, že bude míti zase „volné ruce“, jež nucené přátelství mu svázalo, ale pochybujeme, že radost jeho byla skutečně upřímná, nebo postavení jeho stávalo se ne-
snadným. Staročeskou politiku více dělati nemohl a zajisté ani nechtěl, poněvadž už přes příliš se byl engažoval, otevřeně pokrokářským nemůže býti již vzhledem k posledním událostem, aby Masaryk svými málo vděčnými syny ještě více nebyl kompromitován. Jest mladočeským Snadné postavení to není. Vede si tak, že stojí s Mladočechy na červencovém jejich programu a háje ho jako pravý, správný a logický důsledek zásad v mladočeském volebním svolání z r. 1891 prohlášených, vede dále boj proti redakci „Nár. Listů“ a oněm osobám, které pád realistů způsobili. Přiváděje stanovisko své, v souvislost až s Palackým, zakrývá poněkud nestálost své kariery a své několikeré proměny, jež mají se takovým způsobem zdáti spojeny jistým základním programem a směrem.

Bylo mínění mnohých, a snad i Čas se jím kojil, že zřejmá roztržka mezi realisty a mladočechy, které řádění frakce Vašatého a Grégra u klidnějších živlů přece jen kompromitovala, přinese jim přízeň všech mírnějších stran a že snad touto cestou učiněn bude začátek k nové velké straně české a nového velkého denníku, avšak nestalo se tak. Moc našeho velikého liberalního žurnálu, který byl až příliš drážděn, než aby se nemstil s celou perfidií svého liberalismu, kritičnost „Času“ vyšinuvší se dávno již z kolejí snesitelnosti, jeho pokrokový radikalismus, jehož oportunismus ale pokrokáři prohlédají, jeho skutečné urážející protestantismus, osvěčující své smýšlení slovanské citátem z Česk. Bratra, a protikatolicismus, až ku knížce o sv. Janu se rozplamenuvší — tedy zcela opravdový a náboženský — jeho bezohledná terorizace mnohých vlivuplných osobností a jiné a jiné věci odňaly mu dávno bývalou jeho přízeň, daly nepřítelům jeho příliš silnou zbraň do rukou, proti níž všecka jeho vycvičená zkušenost v boji proti „N. L.“ jest slabá. Pod tímto

tlakem opustili Masaryka a „Čas“ i mnozí věrní jeho přátelé universitní a literární. Může ovšem býti, že „Čas“ je ještě tak čten jako dříve, snad i více, ale jisto jest, že ve veřejném mínění je poškozen velice. Poslední boj zasadil mu krvavou ránu. Masaryk stal se politickou mrtvolou. Čas ale přes příliš se pro jeho osobu engažoval, než aby zároveň s pádem vůdce realistů a rozpadnutím se frakce realistické nevzal těžké pohromy.

Nyní mohli bychom si dáti ještě otázku, zůstane-li p. Masaryk politicky mrtvým? Veřejné mínění a přízeň lidu jest jako koroubvička, ráno jde na sever, odpoledne na jih. Kdo chtěl by tedy býti prorokem! Tím spíše může se restaurovati „Čas“, odloučí-li se od jistých osob a odloží-li svůj nečestný pro něho evangelisující směr.

To jest kratičký nástin českého realismu a jeho poměru k stranám. O realismu literárním, jaký pěstují Preisová, Šimáček, Mrštík a j., promluvíme jindy. S politickou frakcí tak zvanou realistickou nemá nic společného. Ostatně se podobá, že z celého realistického hnutí vůbec zbude právě jen prof. Masaryk, jeho list a pokrokáři, tito ovšem s velice změněnými tendencemi, s nimiž už ani Masaryk nesouhlasí. Nebýti překladů několika znamenitých děl ruských, nezanechalo by po sobě ani sledu.

Kdybychom měli dáti charakteristiku osoby prof. Masaryka, který hnutí realistického byl vůdcem a hlavou, řekli bychom asi toto: Nedokonalé vzdělání základní na jedné straně, na druhé rozsáhlý a mnohostranný rozhled o přemnohých věcech, avšak založený více na poznání rychlém, více domýšlejícím se nežli reálním. Ono, jak ukázal Konečný, překáží Masarykovi, aby stal se učencem v pravém smyslu toho slova, tento dává mu převahu nad mnohými slabšími duchy. Různé pověsti, jimiž provázená jeho osoba, jakási na venek stavená sociální idealnost, podobná někdy až mysticismu, horečná snaživost zvláště k zabezpečení si vlivu mezi studenty, řečnická a zvláště stilistická dovednost, okolnost, že vždy zabýval se otázkami nejčasovějšími, třeba i nejchoulostivějšími a do nich zasahoval, jiné a jiné ještě věci dovedly toto, že Masaryk stal se jedním z nejvíce jmenovaných profesorů, o jehož osobu, důmyslně obestřenou zvláštní idealností, vedly se přímo spory. Neobvyklost zjevu měla prý z prvu značný vliv i na některé professory universitní. Masaryk měl gloriolu apoštola, hlasatele nové pravdy, nového prohloubeného, praktického křesťanství, šířitele nových směrů, nového pokroku sociálního. Jeho účastenství na schůzích socialistických vyplynulo z toho. Nejnověji jsme slyšeli, že vlastně přišel kácet modly. I jeho filosofie je více theologií. Jak patrně, měl sám o sobě veliké mínění a co konal a jak co konal, měl promyšlené, tak že z té idealnosti, která hledá jen pravdu a dobro a ne sebe, asi málo zůstalo. Že mu bylo také mnoho křivděno, snadno jest pochopitelné.

Náš náhled je, že Masaryk je herec a nic než herec. Že je chytrý, důmyslný, vzdělaný, a že dle toho dovede řídit své kroky, věříme. Ale že není nic než herec a cíl jeho činnosti že jest osobní, nikoliv ideální a čestný, dokazuje jeho odpadlictví od víry katolické, jeho propagování protestantismu, který prý jednou dostoupil i toho vrchole, že za stipendia museli se kat. studenti zříkati víry, jeho nepřátelství ku katolické církvi, proti níž velice moudře ale méně šlechetně, nastrkuje, jak se zdá, jiné! Vědomí veliké zrady vtiskuje duši pravidelně jakousi idealnost. Sladkovský prý před veřejností se postíval ruskými posty a křížoval jako pravý Rus a stavěl se velice nábožným.

Povolení tak nebezpečného, uvědomělého a rozhodného nepřítele katolicismu musí nás ovšem naplniti uspokojením, a tím více, že skutečně činnost Masarykova měla do sebe něco cizího. nečeského, proti čemuž i husitství, liberalismus boucharonství Gregrovo zdá se nám daleko bližší a snesitelnější. Myslíme, že i se zednářem by se katolická veřejnost dříve smířila, nežli se zjevem, jakého představitelem ukázal se býti prof. Masaryk. Snad ani mnozí z jeho přátel mu nežehnají. Co se našeho účastenství na posledním boji proti realistům týká, máme to mínění, že bylo trochu zbytečné; propůjčovati se pak jiným, nemáme docela zapotřebí. Mimo to přáli bychom si, aby proti takovému nepříteli byl pohotově vždy bojovník stejné kompetence a rafinovanosti u volbě zbraní.

Fr. Žák.

Oprava zákona o právu domovském.

Význam domovského práva v jisté obci v našem století následkem zavedené zásady volného stěhování, rovnosti všech občanů před zákonem atd. valně byl setřen a záleží právo toto dnes již jen v nároku na „nerušený pobyt“ v obci a na ošetřování v případě schudnutí, nehledě ovšem k jistým opatřením správním, která jednotlivce příliš se nedotýkají (evidence vojenská, odvod, privilegované volební právo atd.) Přes to má domovské právo posud značnou důležitost, a to právě pro nejchudší třídy obyvatelstva. Domovská obec jest posledním útočištěm, poslední kotvou pro ty, kdož buď nepřízní svých poměrů hospodářských a výdělkových jsou nuceni uchýliti se o podporu k veřejné dobročinnosti, buď kdož pro jakékoli — třeba jen z nerozumu nebo nerozmyslu spáchané — provinění proti zákonu jinde ve státě nemožnými se učinili. Nelze sice upříti, že zavedením dělnického pojišťování úrazového a nemocenského značně se ulevilo chudinské povinnosti obcí — úrazové pojišťovny rakouské vyplatily ku př. jako náhradu za nastalé úrazy v r. 1893 na 1¼ milionu zl., skoro šestkrát tolik, co v roce 1889 — 1890, nemocenské pojišťovny poskytly na podporách svým členům r. 1892 skoro 11,400.000 zl., — přece zařízeními těmito dosud ani zdaleka není vyčerpán kruh oněch osob, které vrtkavými poměry výdělkovými a jinými nehodami odkázáni bývají na přispění chudinství veřejnému. A tu jest pochopitelné, že největší oporou může býti každému jednotlivci ta obec, s jejímiž všemi poměry jest obeznámen, s níž životem a zaměstnáním svým atd. srostl. Čím vzdálenější, cizější bude mu vzhledem k celému dosavadnímu způsobu jeho života obec, na niž se z jakéhokoliv důvodu o „nerušený pobyt“ a zaopatření musí obrátiti, tím méně záchrany může se od ní nadíti a tím větším jí sám bude břemenem. Je tudíž přirozeno, že domovské právo v tom případě největší účinek a význam má, je-li obec pobytu zároveň obcí domovskou.

Dosavadní zákon domovský (z 3. prosince 1863), nepřiznává však sebe delšímu pobytu v obci žádného vlivu na nabytí práva dvorského. Dle něho nabývá se práva domovského nově toliko dosažením úřadu dvorského, státního, zemského, kněžského nebo učitelského, anebo výslovným přijetím do svazku obecního, o kterém rozhoduje bez všelikého dalšího odvolání jediné dotýčná obec sama a za které může obec vybírati poplatek. Jinak nabývá se práva domovského pouze odvozeným způsobem (děti po rodičích, manželka po manželovi).

Tato zdánlivě tak jednoduchá, jasná a samozřejmá ustanovení vedla však k důsledkům svrchovaně povážlivým.

Hospodářská stísněnost v posledních desetiletích vedla a vede k ustavičnému pohybu mass obyvatelstva za dosažením výděлку. Jednak lid venkovský stěhuje se do měst; ohrovní rozvoj obchodu a dopravy, lepší namnoze způsob

živobytí, vyšší mzda, snadnější zaměstnání atd. přivádějí obyvatelstvo venkovské do města, aby tu jako řemeslnictvo, tovární dělnictvo služebnictvo a pod. hledalo obživu. Dále hrnou se lidé z krajín přírodou méně pozeňnaných do krajín hornictvím, průmyslem a obchodem vynikajících. Náš český jih a východ se odlidňuje, a obyvatelstvo jeho přechází buď do Vídně nebo na český sever, rozmnožujíc valem řady českých menšin, které — jak sami Němci vyhlašují — mohou časem státi se většinami, nepodlehnu-li nátlaku germanisačnímu. Nejde tu již o přechodné vlnění obyvatelstva, nýbrž o trvalé překládání bydlístě, o hotové nové osazování se v cizině za účelem vyhledání lepšího výdělků a nemůže se tudíž o obyvatelstvu do měst a krajín oněch přibylém mluvíti jako o živlu jaksi nestálém, stěhovavém, nýbrž jako o osadnících. k trvalému osídlení se přistěhovavších, jak sama vláda v odůvodnění k osnově nového zákona doznává.

Tomuto skutečnému stavu věcí musejí také předpisy právní se přizpůsobiti.

Obce nemohouce býti nuceny, aby kohokoliv za příslušníka přijaly, obmezily přijímání nových příslušníků na míru co nejmenší. Jednotlivec třebaš po desíletí v obci žil, působil a prospíval, daně i přirážky platil, i jmění nabyt — práva domovského mu obec přece neudělila. Celá pokolení třebaš se v obci zrodila a činná byla, byla v ní přec vždy považována jen za cizince, kteří při náhlé ztrátě zaměstnání, postavení a výdělků bez okolků z ní vypovědění býti mohli.

V celém království Českém přijato bylo od obcí v 10 letech (1871 — 1880) toliko 11.088 osob dobrovolně ve svazek obecní, na Moravě 10.145, ve Slezsku (1876—1880) jen 776.

Ve Vídni byla z obyvatelstva v r. 1890 tam napočítaného toliko $\frac{1}{3}$ příslušníky tamějšími, v Praze jen jedna čtvrtina, v Olomouci toliko jedna pětina (20.1%), v Mariboru ve Štýrsku dokonce jen 14.3% (šestkrát tolik nepřislušných co příslušníků).

V témž roce připadalo z obyvatelstva v obcích přítomného na každých 100 příslušníků v Čechách 92, na Moravě 61, ve Slezsku 69, ve Štýrsku 110, a v Dolních Rakousích dokonce 123 osob nepřislušných.

Dalším pohybem obyvatelstva nepoměr tento by ovšem stále a stále vzrůstal a evidenci obyvatelstva, zjišťování příslušnosti jeho vždy více znesnadňoval. Již nyní, je-li spor o právo domovské, musí se sahati k prastarým listinám, matričním výtahům atd., což přes všechnu práci a útraty často s nezdarem se setkává.

Venkovské obce právem nařikají, že jsou přetíženy břemeny chudinskými, že města, vyčerpavše pracovní sílu dělníkovu, posílají jim na krk invalidy, jejich vdovy a sirotky, aby je zaopatřila obec, která třebaš ani jich, ani jejich rodičů vůbec nezná, o nich neví, z jich práce žádného užitku neměla. S jakými pocity vrací se pak tito lidé, kteří by třebaš jinde se uživiti mohli, nuceně do své obce domovské, snadno si pomysliti.

Nepoměrům těmto má aspoň z části odpomoci nový zákon, jehož osnovu vláda právě předložila a dle něhož nesmí obec odepřiti přijetí do svazku svého tomu svéprávnému občanu rakouskému, který buď po 5 let dobrovolně a nepřetržitě v obci měl řádné bydlístě a sám z pozemku, živnosti nebo příjmu přímou daň platil, anebo který se v obci po 10 předcházejících let dobrovolně a nepřetržitě zdržoval. Nesměl však v žádném případě po tu dobu býti pro nějaký trestný čin odsouzen anebo připadnouti chudinskému zaopatření obce na obtíž; osvobození od školního platu se však za takové chudinské zaopatření nepokládá. Žádati za takové výslovné přijetí do nové domovské obce smí také i dosavadní obec domovská dotčených osob. Nerozhodne-li obec pobytu do 6 měsíců o podané žádosti za přiznání práva domovského, připadne rozhodnutí politickému úřadu. Za takového přijetí nesmí obec vybírat žádného poplatku. —

Osnova tato, přicházející po více než dvacetiletém snažení po opravě

domovského práva dosavadního, má sice některé vady (nevysvětluje na př., co znamená vlastně „nepřetržitý“ pobyt, zdali každé odsouzení, i pro sebe menší přestupek, jako puštění psa bez náhubku a pod., má mít v zápětí ztrátu nároku na nabytí práva domovského), jest však přes to vysoce důležitým zákonem socialně-politickým. Odstraní aspoň částečně nespravedlivé nynější rozdělení chudinského zaopatřování — pro které bohdá snad také najde zákonodárství zemské formu příhodnější, — odstraní právní nejistotu v oboru práva domovského, uvede právní poměry aspoň v částečnou shodu s poměry skutečnými a poskytne právě nejchudšímu a obratům osudu nejvíce v šanc vydanému obyvatelstvu jistotu, že nebude při sebe menším zvrtnutí svých poměrů výdělkových proti vůli své vrženo do obce, již se svým zaměstnáním a životem od několika snad již pokolení odcizilo, již dosavadní práce jeho jest naprosto cizí a která v něm nespátřuje než břemeno nevítané a nenáviděné.

—r.

Janua coeli.

Napsala Mme BOURDON, přeložil VOJTĚCH KAMEŠ.

(Pokračování.)

— Jste šťastna, odpověděla Ruth s přesvědčeností, vy máte jistotu

Všecka zamýšlena usedla vedle slečny Oktavie.

— Jak se má vaše paní babička? otázala se jí přítelkyně.

— Dobře se má, již není churavá, ale je stále smutna.

— Nemá nějakých starostí?

— Zdá se mi, že ne; otec můj chová se k ní s úctou; ona řídí náš dům; bratři moji Gedéon a Eliáš jí vyhovují; snad lituje toho, že nevidí častěji svou sestru z Midelbourgu: od té doby, co má dvě děti, přichází do Brugg velmi zřídka.

— Ale což nevíte, Ruth, že vy jste Vaší babičce nejmilejším dítětem: od kolébky Vás vychovala.

— Ó, miluje mne něžně, a já jí lásku její splácím, společně trávíme život svůj, a právě tato důvěrnost mi ukazuje, že jest smutna.

Slečna Oktavie dále se netázala. Ruth nyní kladla na malý stolek své přítelkyně broskve, čerstvé máslo, koláče a láhev vína, což jí bylo ráno vše poslala, urovnala vše vkusně, ale přítelkyně její nechtěla nyní jísti. Ruth si opět sedla a mluvila o malbách posledního Brusseleského Salonu, jež s otcem navštívila: předmět takový vždy bavit umělkyni; nelitovala požitků života, ale svých začek a štětců.

Hodina rychle uplynula; Koletta přišla pro svou mladou velitelku. Slečna Oktavie ji objala v duchu šeptajíc požehnání, jež Bůh asi vyslyšel.

II.

Kdož nezakusil zvláštního úkazu paměti naší? Bez příčiny zjevné pronásledování jsme několika verší, které neustále přicházejí nám na paměť aneb nějakou melodií, která takoruka bez přestání zní nám v uších. Chceme se jich zbaviti, obíráti jinou myšlenkou, ale nemůžeme, sloka anebo věta hudební opět se vrací, tichý hlas nám ji šeptá, a od rána až do večera ano; v noci ve snách ještě ji slyšíme, ještě nám zní. Podobným dojmem pronásledována byla Ruth; její oči, její obraznost stále viděly před sebou obraz Svaté Panny, tak skromné a krásné. Nemohla se tomu ubrániti: neustále viděla ten obraz před sebou, zdálo se jí, že se na ni usmívá, že ji k sobě táhne mocí tajemnou: pokoušela se jej zapuditi; chodila venku dělala návštěvy, vyšla si s bratry do Ostende, poprosila otce, aby ji dovezl do Midelbourgu; ale všude nezničitelná vzpomínka ji stále pronásledovala. Marně bouřily se proti tomu kal-

vínské předsudky: viděla Marii jako hvězdu v noci temné, jako maják v bouři zuřivé, a síla neodolatelná táhla k ní její oči i její srdce.

Stala se tak smutnou jako její babička, a tato babička, která tak mnoho pracovala, tak mnoho četla, tak mnoho nocí probděla, tak mnoho tajně se naplakala, hned spozorovala zármutek a zamlklost milého dítěte. Jednoho večera, když byly samy a Ruth dlouho v tiché mlčení byla pohřížena, otázala se jí:

— Co jest ti, moje milá Ruth?

— Nic, babičko.

— Nic, to je obyčejná odpověď. Ale mne neoklameš, dceruško, já dobře pozoruji, že se něčím obíráš. Čím pak asi?

Ruth neodpověděla; babička se k ní přiblížila, vzala ji za ruku a pravila s dojemnou laskavostí:

— Tebe něco rmoutí; snad nějaká láska?

— Ó, nikoliv, babičko, živě odvětila Ruth, myšlenky mé daleko jsou od toho a rmoutí-li mne něco, nejsou to žádné vdavky.

— Což tedy tě rmoutí? řekni to své babičce, drahá dceruško když jsi byla malá, řekla jsi mi vše.

— Ruth nemohla milému tomuto hlasu odolati, ani odpírati té potřebě vylíti srdce své do srdce druhého, jakou pociťuje člověk, když blíží se v životě obrát štastný aneb osudný. Padla na kolena před babičkou, vytáhla z kapsi pouzdro, z něhož vyňala obrázek, který byl kopii obrazu Panny Marie, jež měla slečna Oktavie, a pravila tichým hlasem:

— Hle, babičko, ta, na niž myslím, již bych ráda poznala jaké štěstí býti katoličkou.

Paní Pietersová mlčela: Ruth myslila, že jest velmi popuzena, a čáslivě pozdvihla k ní oči, ale užasla. Babička byla patrně velice dojata; bledá její tvář se zarděla, oči zalévaly se slzami a v třesoucí se ruce držela obrázek Panny Marie.

— Babičko, co jest ti? rozhněvala jsem tě svými slovy? Ach, odpusť mi, odhalila jsem ti tajemství srdce svého, ráda bych se stala katoličkou.

Paní Pietersová nechala klesnouti hlavu svou na rámě Ruthino a hlasem přerývaným pláčem pravila tiše:

— Ó Ruth! já byla katoličkou, já opustila to, co ty hledáš, po čem ty toužíš!

Ruth objala ji vřele.

— Jak to možná? ty, babičko?

— Slyš: milovala jsem tvého dědečka, který byl protestantem a stala jsem se jeho chotí nedbajíc napomenutí svých rodičů ani výčitek svědomí. Však svědomí nepřestalo se ozývat ani za dnů největšího štěstí mého života! Neodpadla jsem sice, ale účastnila jsem se bohoslužeb protestantských, a děti mé vychovány byly ve víře reformovaných ovdověla jsem, mohla jsem se vrátiti k víře, kterou jsem zradila, ale bála jsem se, že ztratím vás, vás, milé vnuky své

— Proč?

— Poněvadž otec tvůj nenávidí náboženství katolické a vyhnal by mne z domu svého, kdybych se k němu hlásila a já se bojím, Ruth, opuštěnosti a chudoby, neboť dobře víš, že nemám ničeho

Ruth tiskla ji ještě na svá prsa a pravila odhodlaně:

— Já se nebojím! řeknu otci svému, co jsem tobě právě řekla, a bude-li mi brániti, bych uposlechla svého svědomí, budu mu odporovati. — bojím se jej sice, ale Bůh mi doda síly

— Sama Nejsvětější Panna, pravila paní Pietersová, dala ti toto vnuknutí. Ó, Maria, přispěj nám ku pomoci

Slova její přerušilo otevření dveří, jimiž vstoupil Paulus, otec a zeť. Bylo pozorovat, že jest mu nemilé, že vidí obě dámy a jeho chladný, přísný obličej ještě více se zachmuřil.

— Pro Bůh! Co děláte, že jste ještě tuto hodinu vzhůru! Slyšte, půlnoc bije co jest vám? vy pláčete, jste rozčileny, co se tu děje? nemyluji výstředností

Co toto mluvil, padl jeho zrak na obrázek Panny Marie, na stole položený.

— A tak, pravil, odtud to všechno! nechci, aby vetřelo se k nám katolické modlářství.

Vzal obrázek, zmačkal jej v rukou a hodil prudce na zem. Ruth se sehnula, zdvihla jej a vložila do své tobolky.

— Přikládáš té malované figurce nějakou cenu? pravil jí pan Paulus.

Jako když struna příliš napjatá praskne, tak propuklo tajemství duše Ruthiny.

— Ano, otče můj, přikládám jí cenu nejvyšší, neboť chci se státi katolíčkou.

— Toť vaše dílo, zvolal hněvivě, obraceje se k paní Pietersové; měl jsem dobrou příčinu nedůvěřovati vám!

Paní Pietersová třásla se pod dojmem urážky jí způsobené:

— Pauluse, pravila, příliš dlouho obětovala jsem svou víru zájmům svého srdce a blahobytu; toto dítě ukázalo mi cestu pravou a já budu kráčet po ní.

Pan Paulus dlouho mlčky chodil po pokoji až obrátiv se k oběma dámám pravil:

— Pošetilými slovy svými zničily jste pokoj tohoto domu; doufám, že několik dní rozvahy vás upokojí a že zůstane vše při starém; setrváte-li ale na svém, vy paní, a ty Ruth bude mezi námi všemu konec; opustíte obě můj dům a neočekávejte ode mne neb od mých synů žádné podpory. To vám dávám na uvážení.

Vzal svícen a odešel: Ruth vrhla se babičce v náruč a pravila:

— My vytrváme. není-liž pravda?

— Ó, Ruth, odvětila tato, veď mne, budiž mojí silou i mým světlem! tobě povinna jsem za poslední radosti mého života, tobě povinna budu díkem i za své spasení!

Za šest neděl po tom opouštěly paní Pietersová i její vnučka prvním vlakem Brugg na vždy. Odešly obě chudé z domu bohatého, v němž jedna se zrodila, a v němž druhá žila svým povinností: lásce rodinné. Byly vyhnány a šly ač smutny přece s odvahou do širého světa. Naposled pozdravovaly zrakem svým ty věže, jejichž kříže zlaté zářily v paprscích vycházejícího slunce.

(Pokr.)

R u s k á i d e a.

Napsal Vladimír Solovjev. — Přeložil František Sáleský.

(Pokračování.)

VI.

Poslyšme tedy tohoto věrohodného a dobře zpraveného svědka. On opíral svůj úsudek o dlouhou řadu nepopíratelných fakt, jež musíme zde opomenouti; pouhé jeho slovo nám postačí.

„Církev jeví se nyní u nás se stránky své správy jakousi obrovskou kanceláří, jež k svému úkolu, pásti stádo Kristovo, užívá — s nevyhnutelnou bohužel kancelářskou oficiální lživostí — všech opatření německého kancelarismu.“²⁾ S organizací církevní správy, na základě vládního světského formalismu, podle obrazu a podobenství vládního, počítajíc služebníky církve k souhrnu služebníků vládních. Církev sama proměňuje se v jednu z funkcí vládní moci, stává se jedním z výkonů vládního organismu — řečeno ab-

²⁾ Ivana S. Aksakova sebraných spisů díl IV., str. 124.

straktně, aneb řečeno prostěji — vstupuje sama do služeb vládních. Na pohled byl Církvi dán toliko pravidelný řád — zaveden konečně nezbytný pořádek; avšak přihodila se jen jediná vada: odešla jí duše; zaměněn ideál, t. j. na místě ideálu církevního ocitl se ideál vládní a pravda vnitřní zaměněna pravdou formální, vnější, podstrčeno jiné měřidlo za dřívější duchovní a mravní. Nejde tu pouze o světskou moc, nýbrž především o světské ideje, které téměř neznatelně vkradly se do rozumu a duše málem ne všeho našeho duchovenstva a ovládly rozumy do té míry, že poslání církve v jejím pravém a živém smyslu stává se jim nyní sotva pochopitelným. Máme církevníky „osvícené“, kteří hlásají, že náš náboženský život není státem dosti reglementován a žádají na tomto nový kodex zákonů a pravidel pro Církev. A přece v platném nyní říšském zákoníku nalézají se více než tisíc článků, jež stanoví dohled státu k Církvi a určují funkce policie v oboru víry a zbožnosti“. ³⁾

„Vládu světskou prohlašuje náš zákoník za „ochránkyni dogmat panující víry a strážkyni dobrého pořádku ve svaté církvi“. Vidíme tuto strážkyni s obnaženým pozdviženým mečem, hotovou pokárati nejmenší uchýlení od tohoto pravoslavlí, ustanoveného méně s přispěním Ducha Svatého než s pomocí trestních zákonů říše ruské. ⁴⁾ Tam, kde není živé vnitřní jednoty a celistvosti, tam vněšenost jednoty a celistvosti církve může se udržovati toliko násilím a klamem“. ⁵⁾

Pokud se týče krutého pronásledování, podniknutého vládou církevní i světskou proti sektě domácích protestantů (štundistů) v jižním Rusku, Aksakov dává živý výraz svému spravedlivému rozhořčení:

„Odnaučovali vězením lačnosti po duchovní stravě, když není nic, čím ji ukojiti; odpovídali vězením na upřímnou potřebu víry, na otázky bdělé náboženské myšlenky; vězením dokazovali pravost pravoslavlí, — to znamená podemílali nejvlastnější základ svaté víry, — základ upřímnosti a svobody, podkopávali se pod samé věroučení pravoslavné církve a dávali svému protivníku, protestantismu, vítězoslavnou zbraň do rukou“. ⁶⁾

A přece shledáváme, že trestné zákony se svým „vězením“, kterékoliv rozhořčily našeho vlastence, jsou naprosto nezbytné k zachování „panující církve“. Nejupřímnější a nejbystřejší obhajcové této církve (na př. dějepisec Pogodin, jež s mnoha jinými cituje náš spisovatel) otevřeně přiznávají, že kdyby se jednou připustila v Rusku svoboda náboženská, polovice pravoslavných sedláků přejde k raskolu (sektě starověrců přes všechna pronásledování již velmi četné) a polovice lidí světských stane se katolickou.

„O čem svědčí jeho (Pogodinova) slova? táže se Aksakov. O tom, že celá polovice členů pravoslavné církve, polovice ruských sedláků, polovice žen ruské vzdělané společnosti jen zdánlivě přináleží k pravoslavné církvi a udržují se v ní jen strachem před trestem se strany vlády. Tak, to je stav naší církve? Takové tedy její současné položení? Nedůstojné postavení nejen žalostné, ale i strašné! Jaká spousta rouhavých slov v okolí svatyně, licoměrnictví místo pravdy, strachu místo lásky, korupce při zdánlivém zevnějším pořádku, nesvědomitost při násilném hájení svědomí — jaké zamítání v samé církvi všech životních základů církve všech příčin jejího bytí, — lež a nevěra tam, kde vše žije, jest a hýbe se pravdou a vírou . . . Hlavní nebezpečnost není však v tom, že zlo vplížilo se do středu věřících, nýbrž v tom, že nabylo v něm občanského práva, že takového postavení církve vyplývá z postavení vytvořeného vládním zákonem, a že taková anomalie jest přímým důsledkem normy, kterou pro Církev přijala i vláda a sama naše společnost“. ⁷⁾

„Vůbec u nás v Rusku ve věcech církve se týkajících jako i ve všech jiných všeho řevnivěji se zachovává zevnější krásný vzhled, decorum, —

³⁾ Tamtéž, str. 125, 126. — ⁴⁾ Tamtéž, str. 84. — ⁵⁾ Tamtéž, str. 100.

⁶⁾ Tamtéž, str. 72. — ⁷⁾ Tamtéž str. 91.

a na tom po většině také přestává naše láska k církvi, naše lenivá víra: My rádi přimhuřujeme oči a ve své dětské bázni „skandalní“ snažíme se ukryti svým vlastním pohledům i pohledům světa — mnohé, mnohé zlo, které pod zástěrou vnější slušnosti a blahomrřvu jako rakovina, jako červotočina rozežirá a podlamuje nejzákladnější nerv našeho duchovně společenského organismu“. ⁸⁾

„Nikde jinde není pravda v takové ošklivosti jako v oboru naší církevní správy, nikde jinde není větší servilnosti než v naší duchovní hierarchii, nikde není užíváno „spasitelné lži“ obsáhlejší měrou než tam, kde všeliká lež měla by býti nenáviděna. Nikde jinde nepřipouští se pod záminkou obezřelosti tolik kompromisů, jež ponížují důstojnost církve a jí ubírají autority. A hlavní příčinou toho všeho jest, že není dostatečné víry v moc pravdy“. ⁹⁾

„Všechny tyto bědy — a to je bod nejvážnější — jsme my znali a známe. my jsme se s nimi spřátelili a v míru žili. Avšak na takovém hanebném míru a zneuctivajících kompromisech neuchrání se mír církve a ony rovnají se ve věci pravdy ne-li zradě, tož porážce“. ¹⁰⁾

„Smí-li se věřiti jejím obhájcům, naše církev jest velikým, ale nevěrným stádem, jejímž „dobrým pastýřem“ jest — policie, která násilím, holí zahání zbloudilé ovce ke stádu. Odpovídá liž takový obraz církve pravé ideji Církve Kristovy? Neodpovídá-li, tu církev naše není již Církví Kristovou — a není li Kristovou, nuž, co je tedy? Jest již toliko zřízením státním, jež může býti užitečno zájmům státním, kázni mravů. Avšak Církev to nesmí zapomenouti — jest oblastí, v níž žádné porušení mravního základu připuštěno býti nemůže a tím méně v principu, jest oblastí, kde žádná odchylka od životního principu nezůstává a nemůže zůstatí beztrestnou, kde, jestli selháno, tož selháno již ne lidem, nýbrž Bohu. Je-li církev nevěrna odkazu Kristovu, jest ona nejneplodnější, nejnabnormálnějším zjevem na zemi, zjeveno již předem odsouzeným slovem Kristovým“. ¹¹⁾

„Církev, jež se stává zřízením státním, t. j. státem, „královstvím tohoto světa“, vzdala se svého poslání a musí sdíleti osud všech království tohoto světa“. ¹²⁾ Ona zřiká se sama sebe vlastního důvodu svého bytí, odsuzuje sama sebe k živoření a k smrti“. ¹³⁾

„Na Rusi není svobodno ruské svědomí a od toho i vážne náboženská myšlénka od toho i uvažuje se ohavnost zpuštění na místě svatém a zsinlost ducha nahrazuje život ducha a meč duchovní — slovo — rezaví, nahrazen hmotným mečem vládním a u ohrady církevní nestojí brozní andělé Boží, chránící její vchody, a východy, nýbrž četníci a policejní inspektoři jakožto nástroje státní moci — tito strážcové spásy našich ruských duší, ochráncové dogmat ruské pravoslavné církve, opatrovníci a vůdcové ruského svědomí!“ ¹⁴⁾

A konečně poslední závěr tohoto přísného vyšetřování:

„Duch pravdy, duch lásky, duch života, duch svobody — jeho spasitelného vání jest potřebí ruské církvi“. ¹⁵⁾

VII.

Instituce, kterou opustil Duch pravdy, nemůže býti pravou církví Boží. Abychom to uznali, není potřebí, abychom se zřekli víry svých otců, není potřebí, abychom se vzdali zbožnosti lidu pravoslavného, jeho posvátných tradic, všech svatých věcí, které ctí. Naopak jest samozřejmo, že jedinou věcí, kterou musíme obětovati pravdě, jest zřízení lžicírkevní, jež tak pěkně charakterisoval spisovatel pravoslavný — ono zřízení, jemuž základem jest servilnost a hmotný zájem, a prostředky jednání klam a násilí.

⁸⁾ Tamtéž, str. 42. — ⁹⁾ Tamtéž, str. 32. — ¹⁰⁾ Tamtéž, str. 43. — ¹¹⁾ Tamtéž, str. 91, 92. — ¹²⁾ Tamtéž, strana 111 — ¹³⁾ Tamtéž, str. 93. — ¹⁴⁾ Tamtéž, str. 83, 84. — ¹⁵⁾ Tamtéž, str. 127.

Soustava vládního materialismu, jenž spočíval výhradně na hrubé moci branné a za nic nepovažoval mravní sílu myšlenky a volného slova — tato materialistická soustava dovedla nás jednou k pohromám Sevastopolským. Svědomí lidu ruského, věrně zastoupené v jeho vladaři, mluvilo hlasitě. Rusko činilo pokání a povznese se skutkem spravedlnosti, osvobozením nevolníků. Tento skutek, který byl slávou veliké vlády, jest teprve počátkem. Dilo společenského osvobození nemůže se omeziti na obor hmotný. Tělo Ruska jest svobodno, ale národní duch očekává ještě svůj 19. únor.⁹⁾ Nemůže přece pouhým tělem, prací čistě hmotnou Rusko dovršiti svého historického poslání a projevití svou pravou národní ideu. A jak by se mohla projevití, ta ubohá idea ruská, jsouc uzavřena do úzkého vězení, zbavena vzduchu a světla a střezena zlomyslnými a žárlivými eunuchy?

Zabíháním k vládě Mikuláše I. a napodobováním velikých omylů tohoto velikého panovníka nedaly by se napravit podstatné nedostatky v nedokonalém díle Alexandra II. Nesmíme pokouseti Prozřetelnost příliš rychlým zapomínáním dějinných poučení, jež nám poskytla. Lze doufati, že náboženský cit, dobrá vůle a zdravý rozum, kterými vyniká panovník nynější, dovedou jej uchrániti od nedobře zpravených rádců, kteří by mu chtěli vnuknouti nešťastnou politiku, souzenou a odsouzenou v Sevastopolu:

Náboženské a rozumové osvobození Ruska jest úkonem, jenž dnes doléhá na naši vládu s takovou nutností, s jakou osvobození nevolníků doléhalo před třiceti lety na vládu Alexandra II. Nevolnictvo bylo jí také kdysi užitečné a nezbytné. Rovněž poručnictví nad národním duchem ruským mohlo býti blahodárné, pokud tento duch byl v plénkách; dnes však může jej toliko dusiti. Jest neužitečno ustavičně opakovati, že náš organism národní jest pln zdraví a síly, jak by zrovna musil býti slab a nemocen, aby mohl býti zardousen. Buďtež si vnitřní vlastnosti ruského lidu jakékoliv, ony nemohou účinkovati způsobem pravidelným, pokud jeho svědomí a myšlení jest ochromováno vládou násilnickou a zatemnělou. Jde především o to, dáti čistému vzduchu a světlu volný přístup, odstraniti umělé závory, které zadržují náboženského ducha našeho lidu v osamocení a v nečinnosti, jde o to, otevřiti mu přímou cestu k úplné a živoucí pravdě.

Avšak z pravdy mají strach, protože pravda jest katolická, t. j. všeobecná. Chtějí míti stůj co stůj náboženství zvláštní, víru ruskou, církev carskou. Nelpí na ní pro ni samu, ale chtějí ji uchrániti jako přívlastek a posvěcení výlučného národnictví. Avšak ti, kteří nechtějí obětovati svého národního egoismu pravdě všeobecné, nemohou býti a nezasluhují se nazývati křesťany.

Chystají se u nás oslaviti 900leté výročí křesťanství na Rusi. Zdá se však, že to bude slavnost předčasná. Podle mínění některých vlastenců křesťavského Vladimíra, jenž byl tak účinný pro knížete samého, byl pro národ toliko křtem vodou, a nám jest potřebí býti pokřtěnu po druhé duchem pravdy, a ohněm lásky. A v pravdě jest tento druhý křesťav naprosto nezbytný ne-li celému Rusku, tedy aspoň oné části naší společnosti, která dnes působí a mluví. Aby se stala křesťavskou, část tato, musí se zřici nového modlářství, modlářství sice méně hrubého, avšak neméně nesmyslného a mnohem nebezpečnějšího, než bylo modlářství našich pohanských předků, které zavrhl svatý Vladimír. Tímto novým modlářstvím rozumím ono epidemické přepjetí národnictví, jež vede lid k uctívání svého vlastního obrazu na místě svrchovaného a vesměrného Božství. (Pokr.)

⁹⁾ Osvobození sedláků — nevolníků stalo se úkazem Alexandra II. ze dne 19. února 1861.

Časové zprávy.

Oznámení redakční. Stává se někdy, že čísla našeho listu, mající vyjít vždy 20. každého měsíce, o několik dní se opozdují. Proti výtkám, které by z té příčiny mohly redakci stihnouti, oznamujeme, že se tak dosud ani jednou nestalo její vinou. „Obrana“ byla vždy v čas vytištěna a k expedici připravena. Opozdnění stalo se jedině pro obtíže, které přináší expedice kalendářů, jež jinak nežli zároveň s příslušným číslem „Obrany“ rozesílati se nemohou. Zároveň prosíme, aby listy, které dostáváme na výměnu, byly posílány na redakci ve Vínohradech.

Červánky obratu? Velice významné staly se v poslední době některé volby. Ve Francii, jak známo, má pevnou většinu mírně republikánská strana, která náboženství jakž takž si váží. Ve veřejnosti probleskují stále četnější a četnější zprávy, že náboženství nepřátelský směr veřejného života francouzského jest zboubcem národa. V Belgii při nových volbách, při kterých poprvé užito všeobecného práva hlasovacího, ale tak, že větší majetek a vyšší intelligence měly dva až tři hlasy a hlasování bylo povinným, zvítězili ohromnou většinou katolíci. Liberálové téměř zmizeli ze sněmoven a jich místo zaujali socialisté. Je to nejlepší důkaz, že socialismus jest ditko liberalismu, že jest důsledkem z liberalismu vyplynuvším. Jinak ani nemohlo se státi. Liberalismu dostalo se tu zasloužené odměny za své protikřesťanské a vlastizrádné působení. Týž proces nastane i jinde, kde katolíci budou činní a horliví. Naše „Národní“ přímo zuřily. Zvláště po užších volbách belgických žloutly vztekem, že liberálové a socialisté se nespojili proti konservativcům. Patrně mají belgičtí liberálové více vlastenectví než náš vlastenecký demagog. Pro Rakousko velévýznamnou stala se volba dr. Scheichera do říšského sněmu. Dr. Scheicher jest knězem, antisemitou a věhlasným publicistou a řečníkem. Židovští liberálové nasadili všecky páky, aby nebyl zvolen, ale neuspěli. Vůdce strany, k níž patří dr. Scheicher, dr. Lueger, slavil padesátileté jubileum, které stalo se obrovskou manifestací nově se probouzejícího

křesťanství v Rakousích. „Nár. Listy“ napsaly o této všem vlastencům sympatické straně dne 17. října: „Nová strana je konservativní a pokud se lidového stanoviska týče, nijak hluboko nezasaahuje snahami svými, jako strana mladočeská, jejíž osvětový program od Luegrova ovšem liší se již v samé podstatě a povaze.“ Tomu lze jen tak rozuměti, že „Nár. Listy“ jsou protilidové, protikřesťanské, zůstávající i na dále přes všecku koalici duchovním příbuzencem židovských liberálů — Na Moravě stal se vůdcem katolíků po zemřelém hr. Belcredim hrabě Otto Serényi. Na nedávném sjezdu důvěrníků z kat. polit. jednot stalo se důležité usnesení, kterým katolíci v kat. polit. jednotách sjednocení staví se dosi rozhodně proti politice české delegace. Nejdůležitější je ta okolnost, že českou opposici nepovažují za zcela správnou a odůvodněnou. Od strany národní žádají jisté záruky, bez kterých chtějí se organisovati v samostatnou stranu. Jak známo, jsou tu mínění velmi rozdílná. Mají-li katolíci moravští naději na samostatný úspěch, není pochybnosti, že samostatná katolická strana, která vždy vyznamenává se pevností a stálostí zásad v politickém životě národa tolik důležitými, byla by veliké štěstí. Jinak ovšem konservativní strana s klerikalnějším křídlem jest prospěšnější.

Z říšské rady. Říšská rada zasedá od 16. října. Plenerův rozpočet vykazuje na rok 1895 půl třetího milionu přebytku, z roku 1894 zbývá přebytek 23 milionů. Zasluba Plenerova to ovšem není, nýbrž konservativismu bývalé vlády. Čeští poslanci podali pilný návrh na zrušení výminečného stavu. Výsledek byl proto nešťastný, že vláda o něm věděla a se připravila. Zavdal příčinu k živější debatě, vedle návrhu Pernersdorferova na urychlení volební opravy a dělnických nepokojů jediné čilejší to oživení sněmovny. Vláda podala několik předloh, z nichž ovšem vedle obrovského projektu nového trestního zákona nás zajímá nejvíce předloha o nedělním klidu. Katolika nemůže uspokojiti, poněvadž zásada, již se řídí, není svěcení dne nedělního a svátečního, ale pouhá so-

cialní potřeba jednotného klidu. Pán Bůh patrně v Rakousku závisí pořád ještě na ministrovi a boží zákony na vládní vůli. O náboženských povinnostech mluví se v něm jen tak mimochodem. Ostatně výminky činí i nedělní klid ilusorním. Jest věru nepochopitelné, že vláda pořád ještě nechce rozuměti nábožensko-socialní nutnosti a prospěšnosti svěcení neděl a svátků. Ma) linký pokrok bude to ale přece. Co se týče trestní předlohy, vyslovila se česká delegace proti. Také při rokování o rozpočtu vytýkal dr. Kaizl Plenerovi mnoho, zvláště obmyšlené zmonopolizování lihu. Odstoupení kn. Schwarzenberka z prezidentství správního výboru, revoluční nářství jižních Italů proti Slovincům a slovinské gymnasium zdají se ohrožovati koalici, z čehož v české delegaci veliká radost. O chystaném upravení domovského práva přinášíme zvláštní úvahu. Ostatně sněmovna jest prý skoro ustavičně prázdná. Není při velikém množství předloh a jich obsáhlosti času na hádky a lehké rozčilující debaty, a tak se pánům poslancům nechce do sněmovny. Interpelac podali čeští poslanci několik.

Kanalizování Vltavy a Labe od Prahy do Ústí nad Labem.

Ve všech sousedních státech věnuje se plavbě po vodách vnitrozemských péče vždy větší a větší, upravují se řeky a staví se umělé průplavy, toliko u nás necháváme ladem ležeti i to, čeho nám sama příroda štědře poskytuje. Teprve v poslední době povstalo hnutí k tomu směřující, aby uskutečněna byla dávná myšlenka, již Karlem IV. pěstovaná, zříditi průplav mezi Dunajem, Vltavou a Labem, a jako první, ovšem malý stupeň k tomuto velikému cíli, upravití dolní Vltavu a Labe až k Ústí nad Labem, tak aby lodí pravidelně a ne toliko v jistých obdobích za zvláště příznivého stavu vody, z Hamburku přímo do Prahy plaviti se mohly. Ukázalo se však, že účelu toho nelze dosíci pouhou regulací, t. j. zúžováním řečiště a prohrabováním dna, nýbrž že jest nezbytno trať vodní z Prahy k Ústí kanalizovati, t. j. řeku vystavěním jezů vodu vzdýmajících a pohyblivých rozdělití jaksí v řadu schodů, oddělení, z nichž každé o sobě jest splavným, a rozdíl výšek mezi sousedními odděleními pře-

konati komorovými plavidly, splavy, zdvihadly a pod. Je to sice prostředek drahý (náklad rozpočten jest na 12—14 mil. zl.), ale radikální. Jakého rozvoje by nabyla Praha přímým a pravidelným spojením s Hamburkem a jinými přístavy mořskými a vnitrozemskými v Německu snadno si představití. Ve Frankfurtě n. M. stoupl kanalisováním Mohanu a zřízením skladišť a přístavu výkon dopravní na Mohanu v 10 letech od kanalisace na 118násobné množství vodní dopravy dřívější. Levná a pravidelná vodní doprava až do Prahy, kde pohodlný přístav nákladem 2 milionů jest již zřízen, zjedná veškeré výrobě průmyslové i rolnické v Praze i ve valné části Čech snadnější odbyt výrobků, průmyslu našemu levnější suroviny, palivo (hnědé uhlí severočeské) a látky pomocné, obyvatelstvu Prahy i jiných měst snadnější zásobování a vzbudí zajisté takový ruch průmyslový i obchodní, že náklad na ni vedený prospěchy z ní plynoucími a zvýšenou poplatní silou širých krajů mnohonásobně bude vyvážen.

Svatý Pavel. V Cyrillo-methodějské knihtiskárně v Praze vychází dílo, které dlužno vitati co nejvřeleji. Jest to překlad spisu slavného spisovatele C. Fouarda: „Svatý Pavel.“ Tento učenec jest dokonalým znalcem prvního století křesťanství po všech jeho stránkách. Zná jeho dějiny, jeho poměry socialní, kulturní, krátce vše, co je třeba, aby člověk si mohl učiniti dokonalý a všestranný pojem o některé době. Se vším tímto materialem s výtečnou znalostí Písma vydal se abbé Fouard na cestu, všady kudy krácel sv. Pavel. Popisuje každý krok jeho, cestu, okolí, krajinu, život v ní, dokládaje se prameny nejlepšími, krátce vše, a to tak krásně a snadně, slohem tak umělecky vyříděným, že nevíte čemu se máte obdivovati: jeho učenosti a sečtělosti, anebo jeho slovečné virtuositě. Osoba sv. Pavla, jeho charakter, jeho činnost vidíte tu popsány plamenným písmem, jak skutky mluví, cítíte tlukot jeho duše z toho, jak dovede spisovatel vyličením jednotlivých skutků jeho, je osvititi světlem psychologie, historie etc. etc., jich logickou souvislostí. Ale dílo Fouardovo není jen náboženské, jest historické, kulturní, socialní. Hodi se nejen pro kněze, ale ještě více pro laika. Laikovo

vzdělání náboženské bývá za našich dnů slabé, představy jeho nábožensko-historické a sociální neurčité; v díle „svatý Pavel“ může doplniti zábavnou cestou vědomosti své o nejzajímavější době křesťanství, o jeho začátcích ustálení, prvních vnitřních a zevnitřních bojích, o místě vývinu atd. Mohli bychom mnoho ještě říci, ale nedovoluje nám toho místo. Odporujeme zvláště laikům co nejvřeleji. Nescházejž dílo toto v žádné rodině, jež slouiti chce vzdělanou. Cena sešitu je 50 kr. Že v tomto oboru u nás nikdo nepracuje, ačkoliv máme 6 ústavů bohoslovných s více jak 30 professory, jest věru smutné. Od Sušila nikde ani brožury. Vitáme tedy tím více.

Desatero důvodů zove se malá knížečka, stojící jen 30 kr., kterou 1581 napsal bl. Edmund Kampian, letos po druhé vydal Antonín Rejzek T. J. Bl. Ed. Kampian žil delší dobu v Praze, tam učil a kázal. Zřízení mariánské družiny, která do dnes trvá, velikých získal si zásluh o naše probuzení. Později povolán byl do Anglie, kde zůřilo nejhorší pronásledování katolíků, a sám zemřel ukrutnou smrtí mučednickou. Slavný Boh. Balbin ctil jej velice. Knížka „desatero důvodů“ to zrovna byla, která urychlila jeho umučení. Obsahuje desatero důvodů proti sektám protestant-

ským, s velikou učeností na základě Pisma, sv. Otců, znalostí protivníků, sepsaných, pak krásnou jeho řeč ku počtě našeho patrona sv. Václava. Vděčnost naše vyžaduje, abychom nezapomínali na památku po slavném muži pozůstalou. Proto odporujeme ji každému vlastenci a tomu, kdo poučiti se chce o ceně protestantismu.

Protináboženské časové fráze ve světle pravém. V Cyrillo-Methodějském knihkupectví, cena 40 kr. stran 78. — Vdp. kancléř dr. Sedlák přeložil tu řeči, které o letošním postu měl v Praze P. Freund, redemptorista. Týž je muž učený a řečník věhlasný. Ve Vídni zná jej na př. skoro každý. Předměty, o nichž jedná, jsou liberalní fráze, které všady můžeme dnes slyšeti; jako na př. že náboženství jest věci vedlejší, o indifferentismu a.j. Poněvadž tyto fráze právě jsou tak zběžné, jest nutno, aby uvědomělý katolík a vůbec každý vzdělanec věděl, co o nich dlužno souditi. Každému, kdo je pozorně přečte, otevře se tu daleký obzor o věcech velmi vážných a časových, duch jeho nabude mnoho vzácné látky k úvahám a přemýšlování, které nezůstanou bez blahodárného vlivu na utváření se jeho nábožensko-mravního charakteru. Odporujeme co nejvřeleji.

D r o b n o s t i.

Malá Asie. *Armensko-katolická diecese v Adaně.* Z listu armensko-katolického biskupa, Msgr. Pavla Terziana, vyjímáme: „Diecese Adana a Tarsus v Cilicii honosí se právem, že jsou rodištěm velkého apoštola národů, sv. Pavla. Však, bohužel, odpadla tato země již drahnou dobu k schismatismu, a více jak 100.000 duší nalézají se mimo římsko-katolickou církev. Asi před 40 lety byla založena zde missie, a tím stoupá počet katolíků; v posledním roce obrátilo se více než 200 schismatických rodin. Nemáme však ani kostely ani kaple. Mše sv. slouží se ponejvíce v misijnářských stanicích pod širým nebem, v dešti a sněhu, často na hřbitově nebo temných chatrčích, tak nízkých, že nemohu ani mitru obléci. Kdybychom měli prostředky ku

stavbě kostelů, obrátili bychom více rodin. V celé své diecesi mám nyní jediný kostel, bídou kathedralu, která jest na spadnutí a potřebuje nutných oprav. Prší li, teče mně děš při bohoslužbě přes hlavu. Jednoho dne nalezli jsme všechny oltáře tak promoklé, že jsme musili Nejsvětější z kostela odnésti. I můj biskupský „palác“, sestávající ze dvou pokojů byl zaplaven. Za to našim zapřísáhlým nepřátelům, protestantům, dostává se hojných peněžitých prostředků z Ameriky. Jakmile přestoupí několik rodin k protestantismu, hned se jim vystaví kostel, škola, sirotčinec, a naši ubozí obránci, vzdávše se svých bohatých a krásných schismatických kostelů a škol, jsou nyní vydáni posměchu jinověrců. Tím jest jejich horlivost seslabena, a myslí,

že se o ně dosti nestaráme. Poznav při své první pastýřské cestě největší bídu v diecesi, obrátil jsem se na spolek pro rozšiřování sv. víry a díky darům propagandy mohl jsem otevřít šest nových katolických škol, které již počtu dítek nestačí. Neboť schismatici Arménové, kteří lpi houževnatě na svém národním ritu, nenávidí protestantismus a dávají přednost našim školám. V této zemi může se s málo penězi mnoho dobrého vykonat. Vaším přispěním mohl jsem založit školu v Hadschině, kde jest 400 rodin obrácených schismaticů. Jsou zde Sestry Neposkvr. Početí a mají 150 žáků. Získal jsem stavební místo pro kostel, a opravil malé domky, sloužící za byt misionáři a biskupu za jeho pobytu zde. Pastorační cesta jest s velikými obtížemi spojena, neboť cesty jsou špatné a nebezpečné. Často musil jsem na horách Taurských nocovati. Tato cesta trvala pět měsíců. Kázal jsem v městech i ve vesnicích, a milý Bůh poskytl mně mnohé útěchy. Bylo četných obrácení! Ditky, navštěvující naši školu, jsou a zůstanou katolíky. Jak mnohem lépe dařilo by se obracení, kdybychom mohli stavěti kaple a na všech stanicích dosaditi misionáře. Mám tolik podniků před sebou a tak málo prostředků. Adana, Sis, Tarsus, Hadschine, Rumly, Char, Teke, Tapan a jiná místa jsou na mne odkázána. Nevím, kde vzít peníze, bych uhradil jen nejnnutnější výlohy pro misionáře učitele, a potom teprve na kaple a obydlí pro kněze.“ Vysoce důstojný biskup končí s prosbou o podporu.

(Vyňato z „Kathol. Missionen.)

Jana K. . . .

* * *

K čemu jsou kněží. V železničném voze jednou seděli pospolu „osvícenec“ a dělník. Na jedné stanici uzřeli

kněze. Jak ho „osvícenec“ spatřil, vjelo to do něho jako elektrický proud.

„K čemu na světě jsou jen tihle lidé?“ zvolal posměšně k dělníku „Proč je naše osvícené století trpí, tyto zastance tmářství a zátečnictví.“ Dělník nehles.

Vlak jel dále. A jel krajinou divokou. Najednou zvolal dělník:

„Jsem v divokém kraji a pustém a nejbližší stanice je ještě daleko. Kdybych tak dostal chuť vás zavraždit a oknem vyhodit, jak by to bylo lehké.“

Osvícenec zbledl a počal se třásti. „Nemám nic u sebe, málo byste dostal“, skroušeně zvolal.

„To já lépe vím“, odvětil dělník.

„Vím, že máte v toboлке 2000 zlatých, které jste dnes právě obdržel. Ale nebojte se, netřeste se, já jsem vychován od kněží, rozumíte, od kněží, kteří mne bázní Boží a spravedlnosti naučili a k tomu jsou kněží dobří.“

„Osvícenec“ utichl a mlčel jako ryba.

* * *

Vhodná odpověď P. Jan Grand, misionář v Siamu, obrátil v Bankoku mladého plavce na katolickou víru, který dosud byl ku sektě novokřtěnců náležel. Jednoho dne jej anglikánský misionář za to hrozně plánil a přemlouval ho, aby se k dřívějšímu vyznání navrátil. Jinoch na místo dlouhých řečí předložil mu otázku: Věříte, že mohu býti spasen v katolické víře?

Kazatel chtěl se této otázce všelikým způsobem vyhnouti, ale mladík žádal za určitou odpověď.

„Nu, tedy ano, pravda, v katolické víře může býti člověk spasen, ale . . .“

„To postačí,“ zvolal plavčík — „to mně postačí, a vám také, abyste na mne dále nenaléhal. Dle vašeho tvrzení mohu v katolické víře spasen býti, ale dle katolického ve vaší žádným způsobem. No, a já jsem se přidržel toho jistějšího a rozumnějšího.“

Obsah „Obrany“:

Realisté. Fr. Žák. — Oprava zákona o právu domovském. — r. — Janua coeli. Napsala Mme Bourdon, přeložil Vojtěch Kameš. (Pokrač.) — Ruská idea. Napsal Vlad. Solovjev. Přeložil Fr. Šáleský. (Pokrač.) — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václav Kotrba, odpovědný redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze.

OBRANA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperátor na Král. Vinohradech.

Osnova zákona o nedělním klidu v Rakousku.

O předloze nového zákona v příčině klidu nedělního a svátečního byla se stanoviska církevního již v předešlém čísle „Obrany“ zmínka učiněna. Budiž tedy dnes dovoleno, uvést něco o klidu nedělním se stanoviska hospodářského a sociálního.

Především trochu historie. Pohanství neznalo neděle. Ani národové klassického starověku, ani pohanští předkové národností, dnes v Evropě obývajících, neznali pravidelného, v určitých krátkých obdobích se opakujícího dne svátečního, v němž by všechen lid sprostěn pout denního zaměstnání, cítil právo a povinnost, zabývat se něčím vyšším, vznešenějším, ideálnějším. Den odpočinku znám byl nejprve u židů; porušení jeho přísně se trestalo, a přikazovalo se, i zvířat v den tento šetřiti.

Kristus obrátil se proti pouhému ceremonielnímu, formálnímu svěcení soboty, a slovem i příkladem učil pravému pochopení dne tohoto.

Když křesťanství i mezi pohany šířiti se začalo, počala se znenáhla slaviti neděle jakožto den z mrtvých vstání Kristova, „den Páně“, hlavně jako týdenní opakování dne velikonočního. Svěcení neděle stalo se během času zákonem církevním, jehož šetřeno také od panovníků, ovšem v různých dobách s různou přísností bylo vymaháno.

Jest zajímavou historickou upomínkou, že se dekada, která ve Francii za doby velké revoluce na místo odstraněné neděle zavedena byla, vůbec udržeti nemohla přes všeliké příkazy a tresty, na svěcení neděle a naopak na rušení tohoto desátého dne „svátečního“ ustanovené.

Byla-li v dobách starších snaha po všeobecném svěcení neděle výsledkem zřetelů více náboženských, začal se v století našem oceňovati také sociální význam klidu nedělního jakožto den odpočinku pro třídy dělnické od namahavé práce každodenní.

Přísluší tudíž bibli sláva, že rozdělení času na všechny časy příští stanovila.

Otázka svěcení neděle, řešená druhy předpisy církevními anebo církevně-politickými předpisy moci státní, stala se v poslední době pro stát hlavně otázkou klidu nedělního pro třídy pracující, kterou upravuje jakožto část veškerého ochranného zákonodárství dělnického zákony povahy živnostensko-právní. Jako upravil stát maximální dobu pracovní v továrnách, omezil zaměstnávání žen a dětí, pečoval o ochranu a pojištění dělnictva proti úrazům a nemocem, tak hledí zabezpečiti mu i klid nedělní jakožto nezbytný požadavek k zachování tělesné i duševní zdatnosti jeho, nestaraje se o to, k čemu dělník volného času nedělního užije a necháváje téměř bez povšimnutí veškeré svátky církevní.

K upravování takovému donucen byl stát jako v jiných směrech také v příčině klidu nedělního poměry, jak se byly za vlády velkokapitalismu průmyslového a obchodního vytvořily.

Zvláštnosti moderní velkovýroby vedly k tomu, že právě tak, jako prodlužována byla neustále denní doba pracovní, zaváděna práce noční a t. d., vzrůstala se víc a více také tovární práce nedělní.

Čím větší kapitál uložen jest ve zboží, nářadí a pod., tím větší ztrátou na zisku jest každé nedokonale využitkování jeho, každé přerušení práce, a naopak čím více se strojů využívá, tím levněji lze vyráběti a tím snaze své konkurenty zatlačiti. Značně kleslé mzdy nutily dělníka, chopiti se, třeba s nechutí, práce nedělní, právě tak jako přiměly jej posýlati do továrny svou ženu a své děti, aby prací svou doplňovaly výdělek jeho, k výživě rodiny nedostačující. A stát dle liberalistického principu hospodářského pokládal za povinnost, nevměšovati se v žádném směru do pracovního poměru mezi dělníkem a zaměstnavatelem.

Stejně poměry zavládly v obchodu, který mohl se nad to potíratí zdánlivou často záminkou potřeby a pohodlí odběratelstva.

S ryze hospodářského stanoviska musí se ovšem v jistých případech uznati nezbytnost nepřetržité výroby a tudíž i zaměstnání nedělní v průmyslu, tak jako se obecně skoro uznává práce nedělní v nutných případech při výrobě rolnické (v čas žní, vinobraní a pod.).

V odvětvích průmyslu při velkém žáru pracujících nelze se obejít bez výroby nepřetržité, tedy ani ne bez práce nedělní nekonečné. Proces žárový jednou započatý musí býti bez přerušení skončen, nemá-li trpěti jakost výrobku. Při zařízeních žárových způsobuje každé ochlazení a opětné uvedení v žár nejenom náklady na palivo, do set a tisíců zlatých sabající, nýbrž často i značné změny (trhliny, přehýbání a pod.) na zařízení samém. Rovněž při průmyslu chemickém musí jisté processy chemické, jakmile jednou započaly, bez přerušení skončovány býti. Vodní mlýny musejí i v zimě nepřetržitě v chodu býti udržovány, aby nezamrzly, a rovněž musejí se vytápěti parní kotle, aby nezamrzly roury vodovodné a parovodné.

Plyn, voda, elektrické světlo musejí se v neděli právě v témž, ne-li ve větším množství dodávati, jako ve všední den.

Pročež v obchodu a dopravě nelze se v našich poměrech obejít často bez zaměstnání v neděli, třeba jen částečného. (Lékárníci, pekaři, řezníci — železnice, parníky a drožky pro osobní dopravu.)

Pro tyto částečné překážky nesmí se však zapomínati na zásadní oprávněnost co nejvšeobecnějšího klidu nedělního. I ti, kdož nepřiznávají se k nú-

zoru, že svěcení dne svátečního jest příkazem božským, o jehož šetření by měl stát pečovati, nesmějí přehlížeti, že týdenní den odpočinku jest nezbytným netoliko k zachování fysického zdraví, nýbrž i k duševnímu a mravnímu povznesení dělnictva a pomocnictva živnostenského i obchodnického. Právě při otupující práci tovární jest nedělní klid dvojnásob potřebným, praví jistý slavný hospodářský spisovatel německý a tvrdí, že právě rostoucí rozmáhání se práce nedělní pomohlo vypěstovati sociální nespokojenost nynější. Nic nepřivádí dělníkovi tak na vědomí jeho společenskou podřízenost, jako musí-li v neděli ve své haleně jíti do továrny, zatím co jeho spoluobčané v nedělním hávu do kostela se ubírají, pravil říšský poslanec německý Hitze. I rodinný život dělníka se prací nedělní ohrožuje, dělník odcizuje se jí své rodině, svému domovu.

Hodnota nedělní práce se ostatně velmi různě posuzuje. Přemnozí podnikatelé tvrdí, že dělníci při nedělním klidu za šest dní právě tolik udělali, co dříve při nepřetržité práci sedmidenní v týdnu, a že práce nedělní vyvolává z nemalé části „svěcení“ modrého pondělka, nebo jiného dne v týdnu, nešváru to, proti kterému od mnoha desetiletí u nás se pracovalo a pracuje.

Je-li tedy práce nedělní úkazem nejenom protináboženským a nepřirozeným, nýbrž i — mimo některé zcela výminečné případy — hospodářsky zbytečným a neplodným, a dělnictvo tělesně i mravně porušujícím, dlužno plně vítati veškeré kroky, které zákonodárství moderních států, vymanivši se konečně z jednostranných názorů hospodářsko-liberalistických, činí za tím účelem, aby dělnictvu i živnostnictvu potřebný klid nedělní byl zabezpečen a tím svěcení neděle umožněn.

S nejpřísnějšími v tomto směru předpisy setkáváme se v Anglii a Severní Americe, kde nedělní práce dílem zákonem, dílem mravem na zvláštní výminečné případy jest obmezena, ve kterých z technických důvodů odstraněna býti nemůže.

Na pevnině evropské zakázalo nedělní práci nejprve (1877) Švýcarsko, r. 1885 následovalo Rakousko, r. 1891 Německo. Dne 22. října t. r. předložila pak vláda rakouská poslanecké sněmovně nový návrh na změnu předpisů o klidu nedělním.

Pokusíme se srovnati stručně návrh tento s předpisy dosud platnými.

Platný řád živnostenský (§ 75. zák. živn. z r. 1885) stanoví zásady, že v neděli ustati má veškerá práce živnostenská. Ustanovení toto, z něhož četnými výnosy ministerskými dalekosáhlé výjimky byly dopuštěny, mělo úkol pouze sociální, určovalo pouze klid nedělní pro dělníka bez zřetele k náboženskému obsahu, jaký neděle do sebe má. Ve svátek mělo se pak dělníkům ponechati pouze potřebný čas k návštěvě dopolední bohoslužby, jejich konfessí předepsané. Ještě dne 12. května 1894 byl ministerským nařízením upraven nedělní klid v obchodě tím způsobem, že prodej v městech nad 20.000 obyvatelů dovolen byl do 12. hodiny polední, v jiných místech do 3 hodin odpo., tedy bez ohledu na bohoslužbu v dopoledních hodinách odbývanou.

Předložený návrh zasahuje již mnohem větší měrou z oboru pouhého sociálního klidu nedělního do oboru náboženského svěcení neděle.

Dle čl. 8. jest totiž v živnostech obchodních nedělní práce dovolena po dobu nejvýše 6 hodin, které stanoví místodržitelství, vyslyševši příslušné obce

a společenstva. Hodiny, ve kterých jest nedělní práce v obchodech dovolena, mohou pro jednotlivá odvětví obchodu a pro jednotlivé obce nebo jich části býti různé, musí se však vzítí zřetel k době dopoledních služeb Božích a v hodinách, kdy nedělní práce v obchodech není dovolena, nesmí býti krámy vůbec otevřeny.

Toliko výjimkou smí politický úřad zemský (místodržitelství) v době vánoční, o slavnostech zemských patronů a pod., pak v místech poutnických (pro prodej věcí posvátných), pro prodej potravin v místech výletních, v nádražích atd. prodloužení nedělního prodeje nejdéle na 10 hodin povolit.

V hodiny, kdy nedělní obchod není dovolen, nesmí ani ten majitel obchodní živnosti, který nezaměstnává žádných pomocníků, obchodovati a svůj krám otevřený míti (čl. 10).

Předpisy o nedělním klidu v obchodech platí také pro obchod kočovný a trhový (čl. 11.)

„Neue freie Presse“ již dnes se bojí, že ustanovení tato zemskými vládami v ten způsob bude vykonáváno, že po čas dopolední bohoslužby žádný obchod nebude se smět provozovati a že veškeré krámy budou muset býti zavřeny. Nepovídá však ovšem, jaké z toho vznikne neštěstí a jsou-li lepšími poměry do nedávna plativší, kdy venkovský kupecký mládenec nebo i samostatný obchodník toliko na tři božíhodová odpoledne v roce směl z krámu se vzdáliti. Hlavní činitel, kterému by v této záležitosti slovo proti klidu nedělnímu příslušeti mohlo, totiž zákaznictvo, přizpůsobí se zajisté novému pořádku, který v četných krajinách ostatně již ve starších dobách byl zaveden a se osvědčoval, a jest jen litovati, že musí zakročiti zde nutící moc zákona, aby zjedнала průchodu zásadě svěcení neděle, které by se v mnohých místech bylo dalo vyhověti již dobrou vůlí obchodnictva samého.

Nedělní klid v živnostech má dále počínati nejdéle v neděli v 6 hodin ráno a trvati nejméně 24 hodin. Z něho jsou vyňaty: práce k čistění a udržování místností a zařízení živnostenských, které se nemohou ve všední den vykonati, bez nebezpečí pro dělnictvo anebo bez podstatného rušení závodu; potřebné hlídání závodu; inventura; neodkladné pomíjející práce z ohledů bezpečnostních a pod. nutné věci, o kterých musí živnostník úřadu oznámení učiniti.

Živnostníci musejí vésti seznam dělníků k pracím těmto užívaných a místo, druh a dobu jich zaměstnání. Nemohou-li dělníci pro práce tyto obcovati dopoledním službám Božím, musí jim živnostník poskytnouti úplný klid buď každou třetí neděli celých 36 hodin anebo každou druhou neděli nejméně od 6 hodin ráno do 6 hodin večer. Kde nejsou jimi dělníci zdrženi od návštěvy bohoslužeb, může jim místo toho poskytnouti 24hodinný klid některého dne všedního.

Ministr zmocňuje dovoliti nedělní práci v jednotlivých odvětvích živnostenských, kde nelze práci přerušiti z důvodů technických, veřejných, nebo vzhledem k potřebám konsumentů; kde rozhodují poměry místní anebo obvyklé, může povolování toto přenechati místodržiteli.

Práce nedělní pekařů, cukrářů, hostinských atd. platí v dosavadním rozsahu dále, bude však v brzku novým nařízením upravena.

V obchodech, kde se personálu nemůže poskytnouti nedělní klid od 12. hodiny polední nepřetržitě do otevření obchodu z rána dne příštího, budiž

mu střídavě dáno úplně prázdno každou druhou neděli, anebo nelze-li to, aspoň půl dne všedního. Tím aspoň částečně vyhověno dávnému přání obchodnického pomocnictva. —

Jak ze všeho patrno, předloha nového zákona, ačkoli nevyhovuje všem přáním, které by v prospěchu co nejvšeobecnějšího klidu nedělního projevovali mohly, značí přece nemalý pokrok proti poměrům dosavadním.

Jako při každém opatření zákonodárném, které dotýká se poněkud zájmů velkovýroby a obchodu, slyšíme již i o této předloze z kruhů liberalistických, že poškodí výrobu a obchod, znesnadní zásobování konsumentům a pod. Zbytečné nářky; průmysl náš nezanikl, když přes všechny podobné hlasy skutečně byl maximální den pracovní, obmezena tovární práce žen a dětí, zavedeno pojišťování úrazové a nemocenské, a nebude trvale poškozen ani zostřením předpisů o klidu nedělním. Toho nejlepším dokladem jest Anglie i Severní Amerika, kde nejbohatší rozvoj průmyslu a obchodu snoubí se s rigorosním zachováváním klidu nedělního. A přispěje-li svědomitější svěcení neděle k tělesnému i duševnímu zdokonalení dělnictva a pomocnictva, bude to i na přímý prospěch podnikatelstva samého. —r.

Třetí mezinárodní starokatolický sjezd.

Jestliže si všímáme starokatolíků, jich činnosti a zvláště jich mezinárodních sjezdů, nečiníme tak proto, jakobychom sektu tu považovali za tak důležitou, nebo chce-li kdo, tak nebezpečnou, aby zasluhovala naší pozornosti. V severních Čechách, pravda, ráčila strašně. Kde který odpadlý a oženělý kněz k ní se utíkal, kapitalisté z říše, většinou ovšem protestanté a tudíž strániční nepřátelé církve katolické, podporovali ji hojně svými penězi, liberalismus židovsko-německý s ní sympatisoval a učinil z ní politicko-socialní frakci, jejíž agitatorská činnost byla veliká, lepší věci hodna. Bylo tu tedy nebezpečí hojné. Dnes však prý už minulo. Starokatolické listy tvrdí sice opak, ale jejich slova jsou tak skromná, že lze právem za to mít, že starokatolictví klesá. My, jak jsme už pravili, ne z toho důvodu píšeme tyto řádky. Starokatolicismus rádí především mezi našimi německými bratry, jest tudíž jejich věcí, aby s nimi byli hotovi. Nás nejvíce zajímá ta okolnost, že chtějí se spojit s církví pravoslavnou, východní. Proto sledujeme jejich činnost a věnujeme zvláštní pozornost jich mezinárodním sjezdům, na nichž toto věru podivuhodné sjednocení se uskutečňuje. Krátký referat o druhém mezinárodním sjezdu, který odbýval se v září roku 1892 v Lucernu, podali jsme čtenářům „Obrany“ dříve již, zmínivše se zvláště o účastenství na něm vyslanců ruské církve; dnes chceme se zmíniti o mezinárodním jich třetím sjezdu, odbývaném v Rotterdamě v srpnu r. 1894., opět vzhledem na sjednocení s církví pravoslavnou.

Stůjž zde napřed kratičká historie tohoto připravovaného sjednocení. Delší pojednání o něm, zvláště pokud se týče činnosti ruské na jeho uskutečnění, připravujeme pro pozdější dobu.

Hnutí starokatolické povstalo po vatikánském sněmu jako protest proti papežství, zvláště proti dogmatu o neomylnosti papežské. Veškerá činnost starokatolíků vedla a vede se dosud tímto směrem. Nikdy nebyl veden tak hnusný boj proti Římu, jako od doby vzniku sekty starokatolické. Jako agitacího prostředku užito zvláště jezuitů, proti nimž upotřebeno všeho, co lidský duch ve své zlobě vymyslíti může. Řádění to zasluhuje věru jména „lidské bestie.“ Zavedení ženitby u starokatolických kněží, národní řeči při

bohoslužbě a jiné méně důležité věci jsou vedlejší. Hlavní podstata hnutí jest onen boj proti papežství, tupením ctihodného učeného řádu jezuitského vedený.

Rusové, kteří v posledních desetiletích dali se na cestu horečného proselytství a misionářství, postřehli ihned, že jim tu povstali přátelé velice blízcí. Nebo i u nich podstatnou známkou ortodoxie jest neuznávání papežství a boj proti němu. Ihned založen byl v Petrohradě zvláštní spolek, který pode jménem „obščestva religioznago prosvješčenija,“ o toto sjednocení měl se starati. Starokatolíci z prvu chovali se k pravoslaví a ku spojení s ním chladně; teprve později, když hnutí jimi vyvolané nenabylo takového rozšíření, jak doufali, přilnuli k němu více. Dnes, zdá se, jest otázkou jejich existence. Povolili všemu, co Rusové žádali.

První pokus sblížení stal se na starokatolickém sjezdu Mnichovském odbývaném r. 1871. (Viz stenogr. protokol Mnichov p. 17—40.) Z Petrohradu byl přítomen na něm prof. Osinin a resoluce sjezdem přijatá zněla: „Doufáme ve spojení s církví řecko-východní a ruskou, jejíž odloučení se stalo bez nutnosti a nezakládá se na žádné dogmatické různosti, kterou by nebylo lze srovnati.“ O dogmatickém ústupku starokatolíků v příčině Filioque, a neposkvrněného početí Panny Marie a j. není dosud ani řeči.

Na druhém starokatolickém sjezdu, odbývaném v Kolíně v září r. 1872 nepokročeno dále. (Viz zprávu Kolín str. 40 a násl. pak 75. a násl.) Především zřízena komise theologů, která by pro sjednocení literárně a vědecky měla pracovati, avšak nejen pro sjednocení s Rusy, ale i s jinými křesťanskými církvemi, totiž protestantskými. Tomu opřel se protopresbyter Janyšev, veliký bojovník pro sjednocení, i u nás známý jako dvorní kněz zemřelého císaře ruského. Cesta vědecká, pravil, nevede vždy k cíli; pracujme „jen mezi sebou“ a hledejme, kde je čistá zjevená pravda. Ačkoliv byl applaudován, trval Schulte přece na tom, aby se pracovalo i o sjednocení s církvemi protestantskými, a vyslovil se dost ostře proti tomu, aby Rusové jediné přivlastňovali si všecku pravdu. Také na své němectví zaklepal. Ano, Reinkens, tehdá ještě professorem, pravil, že starokatolíci nechť jen „strnulost,“ ale při nezměnitelnosti víry živý pokrok, a protestoval proti myšlence „der Bekehrungssucht“ a Absorbierung“ jedné církve druhou. To patrně čelilo proti pravoslaví. Přece však navrhl, aby se zavrhl všechny sněmy, které i církví východní nebyly schváleny a uznalo se jen 7 prvních, a schvaloval interkommunii mezi Řeky a starokatolíky. (To jest: aby směli jedni u druhých přijímati svátosti a p.) Avšak oba návrhy poslány komisi zpět; ano první byl zamítnut. Proti interkommunii uvedeno, že bude možná teprve až po sjednocení, nyní ale nelze říci, s kým starokatolíci se sjednotí, ne-li snad dříve „s církví anglikanskou nebo jinou“, protestantskou. Tedy opět odmítnutí pretensí pravoslavné církve. Protestanté byli jim tenkrát patrně sympatičtější nežli Rusové. Reinkens učinil návrh svůj, žádaje ne tak sjednocení s Rusy a Řeky, jako spíše všeobecnou interkomunii, t. j. úplné zničení všech přehrad mezi jednotlivými konfesemi, tedy nejhorší indifferentismus. Jak patrně, byli starokatolíci ještě velmi daleko od sjednocení s církví východní, již jemně vytýkali strnulost, „Bekehrungswuth“ a touhu po pohlčení jiných církví. Prohlásili konečně několik všeobecných zásad, společných všem v pravdě křesťanským církvím, jako víru v Božství Ježíše Krista, v jednu církev, v Písmo, sv. Otce a obecné sněmy. Rusové zatím vypracovali zvláštní notu se své strany, stanovící základ, na němž sjednocení bylo by možné. Generál Kirjejev, dosud nejčelnější bojovník pro sjednocení v ruské společnosti obírající se se spojením, měl tu hlavní účastenství.

V roce 1874. sešla se „konference Bonnská“, na níž Döllinger měl veliké slovo. Opět jednalo se o sjednocení všech církví, ale byly i takové schůze, kde hlavně o sjednocení s Rusy se jednalo. Byl to Döllinger, který poukázav k velice neblahým následkům z rozkolu východního, k nevelké asi radosti Rusů, poukázal na to, že chyby byly na obou stranách, západní i východní. Aby je uchlácholil, kladl větší vinu Římu. Janyšev opět udával za jediné

možnou bási sjednocení „církev prvních století“, církev nerozdělenou. Starokatolíci tu poprvé zřejměji přiblížili se ku Východanům, učinivše ve Filioque dosti značný ústupek. Úplně však ho ještě nezavrhli, jen poznamenali, že vsunutí jeho v symbol nebylo zákonité. Přijímání pod obojí označeno jako lepší, ale určitého rozhodnutí o eucharistii — hlavně o epiklesii (Ruská liturgie přidává k slovům proměnění při mši svaté ještě jistou modlitbu, na niž klade velkou váhu, zvanou epiklesis) — se nestalo.

Zpráva o důležité konferenci Bonnské, kde přece na energické zakročení Rusů nastoupena cesta Rusům příznivá, vyšla od Kirjejeva a byla přeložena do frančtiny (Brusel 1875.)

Druhá konference Bonnská odbývána v srpnu r. 1875. Döllinger měl opět slovo. Ačkoliv přiznával, že dlužno vycházeti z toho, co obě církve mají společné, hájil přece partikulární tradice každé církve. Za to tím kategoričtěji vystoupil Osinin z Petrohradu pro učení ruské o prvních sedmi sněmích jako za jedině možný základ sjednocení. Spisy sv. Otců smí se, trval, jen ve smyslu těchto sněmů vykládati. Mladší otcové církevní byli již částečně zavrženi. (Zpráva od Reusche, Bonn 1875.)

Od této doby pokročilo za několik let upadání sekty starokatolické v některých církvích starokatolických vítězství Rusů velice. Ve Švýcarských přijali úplně za základ prvních sedm sněmů i vypustili z vyznání víry Filioque, podávají pod obojí způsobou, schvalují ženitbu kněží a konají vše v národním jazyku. V Německu se to posud nestalo. Zatím založili starokatolický časopis „Revue internationale de Théologie“, který sjednocení valně hájí, úplně ve smyslu Ruském. Rusové uveřejňují tu své články proti papežství a církvi katolické, starokatolíci vedou proti oběma boj z celou ničemnou svou zarytostí. O sjezdu Lucernském jsme referovali. O posledním Rotterdamském podáme širší zprávu. Máme-li věřiti uvedenému časopisu, jest sjednocení hotovou událostí. Starokatolíci přijímají vše, co Rusové žádají. Nutno jen čekati na poslední výsledek. My však přece úplně nevěříme. Starokatolíci stali se většinou dávno už méně nežli protestanty. I z mnohých jiných příčin je to sjednocení nepřirozené. Ostatně nejbližší budoucnost musí přinést konečné rozhodnutí. Nepřinese-li ho, bude to znamenati, že se více neuskuteční. Protestanté vytýkají starokatolíkům jich sjednocení s Rusy velmi zle.

Po Lucernském sjezdu povstala mezi Rusy strana proti sjednocení se Smirnovem v čele. Avšak ruští slavjanofilé, kteří se kojí sny na úspěchy pravoslavy po celém světě a nemohou se dočkati aspoň jednoho většího úspěchu na západě, který by nebyl jako doma vynucen, pracují s horečnou pilí pro sjednocení. Jak stali se liberálními, lze z toho souditi, že tatáž pravoslavná církev, která kdysi neuznávala ani katolický křest, a podnes v Řecku katolíky odpadlíky překřtívá, uznává svěcení starokatolických biskupů za pravé. Tím získala ovšem u starokatolíků mnoho, zjednavši si tím vděčnost Reinkensovu a druhých vůdců. Příslušný článek prof. Voskresenského, o platnosti biskupské konsekrace u starokatolíků, vyšel v „Bogoslovském věštíku.“

Mravní cenu tohoto sjednocení poznáme nejlépe, pročteme-li i jen jedinou zprávu o některém z pořádaných sjezdů, nebo jen jediný z listů starokatolických. Jsou zřejmým důkazem, že tu nespojuje duch pravdy a lásky, milost Ducha sv., ani cokoliv jiného nadpřirozeného, ale „společný nepřítel,“ „společná nenávist k papežství.“ Stůjtež zde na důkaz některé ukázky ze zprávy o třetím mezinárodním sjezdu starokatolickém v Rotterdamě.

Z prvé these, hájené farářem van Sauten (Dortrecht) vyjímáme: „Náš nepřítel jest Jezuitismus. Co je jezuitismus v katolické církvi? To je ďábelské umění (teufliche Kunst), pod zevnějškem horlivosti pro křesťanství a pod pečeti katolické církve, zavádějí nekřesťanské zásady k získání světských výhod, jichž poctivou, křesťanskou cestou získati nelze.“ A nyní to jde na ubohé syny z tovaryšstva Ježíšova jako když prší, bez studu a hanby. „Jezuitismus má mnoho ctitelů, pokračoval ctihodný řečník, poněvadž lichotí lidským vášním. On je zbavuje povinnosti, aby sami mysleli. Zabíjí vědomí osobní

zodpovědnosti před Bohem. Zavrhuje svobodné bádání po pravdě, poutá duchy v hanebné otroctví (ehrlöse Sklaverei), je zaslepen panstvíchťivostí, vede všechny k záhubě. Jezuitismus jest pokračování fariseismu a je nejvíce doma v řádu jezuitském. Pohled do jejich morálek musí každého přesvědčiti, nám však, pravil dobrý farář dortrechtský, nedovoluje čas sebrati důkazy.“ — To je přec pohodlné! Nejdříve se pronesou nejhanebnější obvinění, a pak na důkazy není kdy. Tisíce zlatých odměny jsou vypsány tomu, kdo by dokázal, že jezuité učili morálce nekřesťanské, jiné než od celé církve schválené. Nikdo důkazu nepodal, ač už odměna vypsána je mnoho let. Ale starokatolíci haní a lhou dále (Více o tom lze čísti na př. v „Sloveh Pravdy,“ ročník IV., č. 13. a 14.). Však následují ještě lepší věci. Veřejně, před obecnstvem tvrdil, že znamenitá učebnice Guryho je naplněna takýmto jezuitismem. Jezuité učí, pravil dále, „že dovolena jest v mnohých případech vražda; že lze lháti a falešně přísahati, jen když si člověk v duchu myslí pravdu; že stačí tělesná přítomnost při mši svaté, byť duše byla plna hříšných myšlének; že některá učení jejich jsou tak hanebná (schändlich), že by bylo neslušné (unanständig), aby je opakoval; že učí probabilismu, jenž v církvi katolické zkazil všecku morálku.“ Všecko to je ovšem špinavá lež. Člověk musí žasnouti nad nestoudností, s jakou tak ohavně lži se vymýšlejí a veřejně bez studu pronášejí, jež přec každé dítě musí prohlédnouti! Ale to, prosíme, je starokatolicismus. Týž řečník dodal se strojeným fariseismem: „Nechci tyrditi, že všichni římsí (roz. katolíci) řídí se těmito nekřesťanskými zásadami, ano mám za to, že celkem lepší jsou než ony; ale jisto jest, že Řím tento jezuitismus bere v ochranu.“ A tak to šlo nepřetržitě z celé řeči. Pochopíme to ovšem snadně, když se rozpomeneme, že vůdcové starokatolíci se skládají z veliké části z kněží pro smilstvo a jiné krásné věci odpadlých nebo vyloučených.

V ruských, a vůbec východních žurnálech stejný vede se boj proti jezuitismu. Rusy omlouváme. Uzavření ve své zemi, nečítající nic než to, co nám jest nepřátelské, především co bojuje proti papežství a jezuitům, těmto světům naší katolické společnosti, nemohou o jezuitovi míti jiné ponětí, než jako o antikristovi, jehož jméno budí hrůzu. Ovšem bez viny nejsou. Než to pomíjíme; to ať si spraví se svým svědomím a svou vědeckou ctí. Ale na to „ušlechtilé“ pojítko poukazujeme, jež starokatolíky s Rusy sblížuje. Je křesťanské? je mravní a vědecké a krásné?! Pan Janyšev a Kirjejev, kteří opět byli na sjezdu přítomni, ani snad necítí, že své církvi velice škodí.

Biskup Reinkens mluvil o Jansenistech. Co tu příležitosti opět, plvati na Vatikán! Jansenismus byl církvi katolickou odsouzen jako blud. Ovšem, Reinkens jest vzdělanější, a proto řeč jeho mírnější na pohled a odůvodněnější, ale vnitřní hodnotou nezadá předešlé. Že i jezuité dostali, rozumí se samo sebou; vždyť oni byli výbornými bojovníky proti jansenismu.

Než nemůžeme se už šířiti. Ostatně co jsme přivedli, stačí snad i nej-mírnějšímu. Čeká na nás jistě general Kirjejev. Nejdříve dal tento znamenitý general výrazu své radosti, že mezi starokatolíky a jím (zástupcem Rusů) je více bodů souhlasu neb nesouhlasu (des éléments de ralliement et d'entente, plutôt que des raisons de discorde), které je jednou svedou.

Máme-li na mysli předcházející řeči, naplněné záští proti papežství a jezuitům, maně připadá myšlénka, že „ty body souhlasu“ nelze tak hledati v dogmatice, jako někde jinde. Mluvil o nových dogmatech, církvi papeži násilně uložených (imposés par les papes à l'Eglise), které ovšem opět obviňoval, že nehledají, co Božího jest, ale že myslí na dobra zemská. Odpadnutí Východu zavinili jen oni, při čemž dodal „krásné“ slovo, že Řekové učinili dobře, davše přednost sultánu před papežem (les Grecs préfèrent le sultan au pape — et ils eurent raison! Poslední slova jsou tištěna proloženým pismem). Může-li kdo vysloviti hroznější soud nad sebou, nežli je tento? Pak mluvil o encyklice papeže Lva XIII., vyzývající ku sjednocení. Pravil, že není nic než přetvářka, že v ní papež mluví slovy lásky, ale že on vidí dále, vidí v ní otroctví. Vlastně celá dlouhá jeho řeč nebyla než obviňování papeže

Lva XIII. ze samých špatností a hanebností. Proto raději přestáváme. Jeho osoba jest nám příliš drahou, než abychom se odvážili opakovat slova Kirjejevova. Jak svítily asi oči pánů starokatolíků radostí! Nemáme-li tedy pravdu, pravivše, že ony body souhlasu mezi Východňany a starokatolíky dlužno hledati ne v dogmatech, nýbrž někde jinde?

Následující řečník prof. dr. Weber mluvil o „ultramontanismu.“ Už předmět řeči ukazuje o co se jednalo: papežové a jezuiti byli opět předmětem špinavé jeho politiky. Vedl si hlavně historicky. Dokazoval, jak papežové a jezuité chtí z celého světa nadělati si otroků v ohledu náboženském a politickém. Jak si vedl, nemůžeme více šířeji vykládati ale z toho, co jsme už pravili u prvých řečích, dá se to uhodnouti.

Dr. Weibel mluvil vlastně o socialní otázce, avšak opět tak, že haněl papeže a církev katolickou, jimž ovšem upíral všecku schopnost, něco kloudného v této otázce pořídit. Papež nezažene hlad citaty z Písma a bídu poukazováním na nebe; „veliký“ Lamennais byl prý proto exkomunikován, že na socialní otázku poukázal, atd.

Proslovy promluvili: president van Thiel, zvláště vřele vítaje Rusy, Janyšev kratince pozdravoval všecky jménem metropolitity Petrohradského Palladia.

Slavnostní řeči proslovili Dr. Weber, arcikněz Deelder a vládní rada Filippi.

Weber vypravuje ledacos z dějin starokatolického hnutí, jeho rozšíření, jeho kapitálů. Ani tu neobešel se bez útoku na papeže a jezuity. Těmto vytýkal, že prý jsou vinni nynějšího neblahého rozrušení církve katolické (gegenwärtige unheilvolle Zerrüttung), že šíří v lidu zásady státu, církvi a národům škodlivé atd. Ten poctivec! Kdyby to bylo pravda, tak by se z toho radoval. Kdo je tedy vlastně fariseus? Pan Deelder vůbec útočil jen a jen na Řím, bera za podklad skroucenou historie starokatolicismu v Nizozemí. Z mnohých sprostáctví jen jedno vyjímáme. Nejdříve líčil vládychtivost papežů, jich touhu po světské moci a p. a pak dodal: „Nikdo není odvislejší nad něho. Ve skutečnosti se to má tak, jak to dí jedna posměšná píseň: Dole u žebříku sedí papež a vedle něho stojí slova: tu solus sanctus; nad nim jeho sekretář se slovy: tu solus dominus; na hoře trůní v nerušeném klidu, stále přehlížeje pole, stále na vrcholu, jediný solus altissimus v podobě generála jezuitů.“ A nyní následuje infamie na ctihodný a svatý řád jezuitský, proti níž vše, co jsme dosud uvedli, je pravá nevinná hračka. Ušetříme jí své čtenáře.

Pan vládní rada Filippi mluvil opět o ultramontanismu, vykládaje, pln jsa starostí o církev katolickou, jakou škodu z něho, z papežství a z působení jezuitů bere. Ten dobrák a upřímný náš přítel! Proto volal všecky do boje proti němu, ubezpečuje je, že tím projeví svou věrnost k Bohu a vlasti. Patrně zrada na staré církvi, které se dopustil on a jeho přátelé, zrada na starých historických a národních tradicích, které přilnutím k tradicím východu zapřel, jest věrnost k Bohu a vlasti!

To je jen kratičký obsah třetího mezinárodního sjezdu starokatolického. Aby čtenář měl celý odporný dojem, jež činí, bylo by třeba, aby aspoň jednu řeč jeho četl celou. Najde všecky v německé nebo francouzské řeči v časopise *Revue internationale de Théologie* II. č. 8. My mohli jsme jen několik črt z nich uvést. Ale jsou charakteristické.

Vzhledem k účelu těchto řádků nemůžeme nežli říci: Gratulujeme pravoslavné církvi k jejímu úspěchu na poli misionářském. U nás české zájmy a Velehrad, v Německu starokatolíci — nezávidíme ani dost málo.

Fr. Žák

Janua coeli.

Napsala Mme BOURDON, přeložil VOJTĚCH KAMEŠ.

(Dokončení.)

III.

Paní Pietersová narodila se v městě Liège; tam se vrátila se svou vnučkou; bylo to jediné místo na světě, kde doufala nalézt přátely. Ale doba vzdálenosti po padesát let změnila mnoho; rodiče byli mrtvi, přátelé mrtvi aneb rozptýleni; ty dvěře, druhdy známé, se neotvíraly, a marně pokoušela se ubohá dama, cizinka v rodném městě svém, obnoviti přátelský poměr s některými příbuznými, kteří ji druhdy znávali. Její jméno, její slova vzbudila jen prchavé vzpomínky:

— Ach! ano, slečna von Cleef, která si vzala obchodníka z Brugg . . . matka moje mluvívala někdy o ní . . . to jste vy, Madame? Vracíte se do Liège.

— Ano.

— Chcete se zde usadit?

— Možná.

Rozmluva omezovala se často na tyto otázky a na několik slov obvyklé zdvořilosti. Zdál-li se někdo laskavější, činila paní Pietersová pokus svěřiti se; pravila:

— Ráda bych našla hodiny své vnučce: mohla by učiti němčině, kresbě

Čelo se svažovalo, ledový vítr ochladil vzduch, odpovídalo se tónem roztržitým.

— Učitelka němčiny! ale té zde v Liège nepotřebujem . . . professoři kreslení máme výtečné; obávám se, že zde slečna Paulusová nalezne cestu úplně zatarasenou.

A nikdo se nenabízel dráhu jí uvolnit: Sklamaná svými bývalými přáteli a vzpomínkami na minulost odvážíla se paní Pietersová bázně dovolávat se citu náboženského bratrství, kterýž pojití má srdce všech katolíků. Došla k panu faráři a pověděla mu, že věrná oddanost sv. víře, jest jedinou příčinou chudoby, jaká hrozí její vnučce. Farář ji vyslechl porozuměl, politoval, svěřil mladé umělkyni do práce obraz na prapor sv. Dětství, poukázal na některé zbožné dámy své osady. Dámy ty byly výtečné: byly to Tabithy, které odívaly vdovy, byly to Alžběty, které krmily chudasy a navštěvovaly nemocné; ale dámy ty téměř klesaly pod návalem podobných skutků, jejich peněženky nestačily a novým dvěma katoličkám bylo se spokojiti laskavými slovy a jednou hodinou, jednou jedinou hodinou, která byla Ruth opatřena od jedné z těchto útrpných paní. Snad byla jen ta jedna uprázdňena, snad bývá přichystána výpomoc pro duše vznešené, které opustily všechno, aby získaly tu perlu věčného života, o níž mluví Evangelium, a které často nemají ani přístřeší, ani chleba, a ve své prostotě neophytů diví se, že nenalézají v srdcích všech tu nadšenou lásku, jakou samy planou. Všecko věnovaly Bohu, a jejich bratři, jejich sestry u víře jdou kolem nich, lhostejně pohlížejíce na jejich bídu

Ruth zakusila těch pohledů netečných a pohrdavých, jimiž oko boháčů shlíží na chudáka. Trpěla úplnou opuštěností od svého otce i od svých bratrů, oddaností své babičky, i svými vlastními nedostatky, a jediné vzpomínce na sv. křest, jež přijala s takovou radostí, touha po Nejsv. Svátosti sílila ji v těchto úzkostech a Maria Panna, v níž měla tak hlubokou a dětinnou důvěru vlévala jí do srdce útěchu nevýslovnou.

Od svých nedostávala žádných zpráv; od onoho dne říjnového, kdy na rozkaz otcův opustila Brugg, žádný ze příbuzných nedal o sobě věděti. Slečna

Oktavie psala jí časem několik řádek, do nichž vlévala celé své srdce i všecku svou víru.

Tak uplynula dvě léta a v trudném stavu ubohých těchto žen nic se nezměnilo; byly opuštěny v tom hlučném a veselém městě, opuštěny ode všech, ač patnáct mil odtud byla jejich rodina. Obývaly světničku na nábřeží bovrijském, žily z prodeje posledního skvostu, ač možno li skvostem nazvati toho užitečného společníka totiž hodinky. Ruth měla dvě hodiny a malovala velmi lacino obrazy na prapory pro obchodníka s kostelními předměty. Práce tato nestačila jim na živobytí, podléhaly nedostatku všeho druhu. Bylo by stačilo jediné slovo, aby vrátilo se bohatství, aby opět otevřel se jim ten krásný dům v Bruggách, ale slovo to nevyřkla nikdy jejich ústa, nenapsalo jejich péro, ba ani nepřišlo jim na mysl. Trpěly mnoho, ale trpěly jedna pro druhou, a babička, ač velkou obět přinesla víře opět nalezené, vzpomínala s hořkostí na minulost a oplakávala vždy více svou pronevěru mladých let. Vnučka její vrátila se do ovčince nebeského . . . ale její dcera . . . ?

Zármutek, chudoba, neobyčejně krutá zima zničily to slabé tělo: jednoho dne vrátila se paní Pietersová z kostela zimou se třesouc. Ulehla, Ruth ošetřovala ji s pečlivostí a láskou, střežila ji dnem i nocí; učinila ještě více: přijala podporu od pana faráře a se slzami v očích platila z této, způsobem šetrným poskytnuté almužny, léky, jež zůstávaly bez účinku. Paní Pietersová, očištěna utrpením, posvěcena modlitbou a sv. svátostmi vypustila duši se slovy:

— Budu orodovati za tebe . . . Maria Panna přispěje ti ku pomoci, řekla mi to

IV.

Ruth byla nyní sama. Musila žítí, pokoušela se zápasiti, opět chopila se štětce, pokračovala ve vyučování; ale ta energie, která ji dříve podporovala při práci myšlenkou, že živí starou babičku, neoživovala ji více: bylo třeba podnikati tolik prací a starostí jen pro sebe samu? Omezila se na potřeby nejnutnější, a tak žila několik měsíců v úplné osamělosti a v hlubokém zármutku. Poustevník na poušti nebyl více osamělým, více opuštěným než ubohá Ruth v tomto městě, plném lidu, a kdyby tu nebylo bývalo kostela s pokladem útěchy plného Tajemství, byla by podlehla. Duše její byla nezlomena ale tělo její klesalo pod tíhou utrpení. Jednoho rána nemohla vstáti, nemohla k vypráblým rtům přiblížiti sklenici vody, kterou na stole viděla, nechala sklesnouti zpět na lůžko těžkou hlavu svou a usnula aneb ztratila vědomí.

Zdálo se jí jako ve snu, že několik osob šeptá u jejího lože, zdálo se jí že vidí pana faráře, svého příznivce, potom ji odnesli, a než se jí vědomí vrátilo, uplynulo čtrnácte dní

Nyní měla již hlavu lehkou, vědomí se vrátilo, viděla, že leží na lůžku úzkém a bílém v pozadí sálu, v němž nalézalo se více lůžek podobných, dlouhými bílými záslonami zastřených jako lůžko její; u lože jejího seděla jeptiška a dívala se na ni:

— Jest vám lépe? optala se tato.

— Jest mi dobře, paní, . . . milá sestro, již mne hlava nebolí . . . byla jsem tedy velmi nemocna?

— Ano, ale lékař řekl, že se pozdravíte.

— Kde to jsem? tázala se Ruth, již naděje na uzdravení nic nepotěšila.

— V nemocnici bavorské. Vaš pan farář to dovolil, když viděl, že jste tak velmi nemocna a tak zcela osamotnělá.

— V nemocnici! vzdychla Ruth. Ó můj Bože!

— V nemocnici, když tak Bůh chce! Buďte ubezpečena, milé dítě, že nás těší pečovati o vás.

Toto sladké slovo padlo do duše Ruthiny jako vůně a smířilo ji s nemocnicí: byla tu jako dítě Boží v laskavých rukou Bohu zasvěcených sester; byla tu s chudými, tedy s přátely Ježíše Krista, hosty nebeského Krále:

necítila žádného pokoření, pokojná a klidná mysl přispívala k jejímu uzdravení; zotavovala se velmi pomalu, neboť přestála prudkou horečku, ale v té době odpočinku a tichu mohla aspoň viděti, co se děje kolem ní a přemýšleti o tom. Život těchto řeholních sester zdál se jí, tak jak skutečně jest, vznešeným v té prostosti, vytrvalosti, trpělivosti, i v těch pracích odporných a krutých, tak že si řekla sama k sobě: — Kéž bych byla mezi nimi!

Sestra, která ji ošetřovala, slula Lamberta; hovořivala s ní často, poznala její minulost, ale jednoho dne otázala se na její budoucnost:

— Co budete dělat, až odejdete od nás? pravila.

— Chopím se zase svých hodin, ač není-li již mé místo obzazeno a budu opět malovati obrazy na korouhve

— Ale co byste raději dělala?

— Milá sestro, odpověděla Ruth bázně, ptala jsem se na to sama sebe: myslím, že bych byla šťastnou, kdybych byla jako vy řeholní sestrou. Ráda bych vstoupila do řádu zvláště zasvěceného Marii Panně.

— V tom případě nezpůsobí vám volba žádných rozpaků, odpověděla sestra s úsměvem, neboť všechny řeholnice jsou dcerami Nejsvětější Panny.

— Tím lépe.

— Líbil by se vám náš řád?

— Ach, ano! jistě že bych ráda sloužila chudým nemocným a vynasnažila bych se býti tak dobrou jako vy. Ale nemám věna! nemám výbavy! nemám ničeho!

— Jen když nevadí nic jiného! odvětila sestra Lamberta.

Tak stala se Ruth postulankou v bavorské nemocnici.

Představená i její družky vážily si brzo její zbožnosti, čistoty a vřelé lásky k chudým; poznávaly dobře, ačkoliv nemá ani haléře, že se stane domu jejich přece pokladem velikým. V předvečer toho dne, kdy měla býti oblečena v šat novický, přinesla ji představená dopis a pravila:

— Čtete, dcero má.

Ruth přečetla rychle list a podávajíc jej představené, pravila hlasem, přerývaným slzami:

— Čtete, matko má!

List zněl takto:

„Velectěná slečno!

Pánové Gedeon a Eliáš Paulusové uložili mi, abych Vám podal zprávu o náhlém úmrtí Vašeho pana otce; zanechal poslední vůli uloženou v mé kanceláři, kterouž zbavuje Vás rovného podílu na otcovském jmění. Co Vám zbývá, obnáší na 200.000 franků, kteréž budu míti čest vložit do Vašich rukou, jakmile potřebné formality budou vyplněny.

Zůstávám, slečno, Váš v úctě oddaný, nejpokornější sluha

B r u g y, srpen 187.

Ch. Herder, notář.“

— Pojdme do kaple, pravila představená, pomodlit se za tuto ubohou duši.

— Druhého pak dne pravila k Ruth:

— Ještě jste svobodna, drahá dcero, a máte své jmění. Co praví vaše srdce?

— Srdce mé mi praví, abych zůstala věrnou Bohu. Svatá Panna mne sem přivedla, matko má; Ona byla pro mne branou nebeskou.

— Stanete se tedy, sestro má, sestrou Marií Pomocnicí. A co učiníte se svým jměním.

— Věnuji je chudým.

Sestra Marie Pomocnice zemřela po několika letech, když v Liége zuřil epidemický typhus. Zemřela s radostí, ano s plesáním, šeptajíc: *Janua coeli, ora pro me!*

Časové zprávy.

Z říšské rady. Poněvadž skoro o všech důležitějších návrzích říšské rady přinášíme zvláštní články, podrobnější pak sledování její vymyká se z rámce našeho listu, netřeba se nám šířiti. Jednání říšské rady je mrtvé. Málokdy jest přítomno tolik poslanců, aby aspoň bylo schopna usnášení. Plat ovšem bežou páni poslanci i za svou nepřítomnost. Kdyby naše česká delegace minila svou opozici do opravdy a za něco stála, dávno by byla této neúčinnosti použila. Kolikráte už naskytovala se příležitost, že by byla mohla, jsouc přítomna v plném počtu, způsobiti vládě porážku. Ale někdy není ani 10 českých poslanců ve sněmovně. Pak ovšem není divu, že ztrácí v národě půdu, nebo tím ukazuje se nad světlo zřejměji, že celá její činnost není než holá bezcenná fráze. Dosud ovšem těžila z toho jen zhoubná frakce pokroková, avšak v poslední době zdá se, že i Staročeši procitují. Bývalá staročeská strana není ovšem možná, avšak jest naděje, že tak utvoří se a zmohutní nová strana konservativní. Poslední události Kolínské jsou dobrou předzvěstí. Bohužel že není muže, který by se postavil v čelo. Avšak doufejme, že takového zplodí nové protimladočeské hnutí samo. Hnutí toto nemá základ politický, jak až dosud stále bývalo, ale sociální, namířeno jsouc proti sociálnímu stanovisku Mladočechů. Jest to strana rolnická, která ve mladočeském návrhu na rovné a přímé hlasovací právo vidí nebezpečí pro sebe a svou existenci. Promluvíme příště někdy o věci důkladněji. Ostatně nelze nevyznati, že oprava volební stále hlasitěji tluče na dvéře parlamentu a veřejnosti vůbec. Že se něco státi musí, jest už i koalici jasno. Není pochybnosti, že co nejdříve se něco v té věci stane. — Mnoho řeči nadělalo vystoupení polského poslance Lewakowského proti projevu soustrasti u příležitosti úmrtí ruského cara Alexandra III. Ani my nemůžeme souhlasiti s jednáním jeho; nebyloť křesťanské. Zesnulý car jako člověk a křesťan musí buditi sympatie. Jak veliká byla jeho víra, vysvítá z toho, že několikráte ve své nemoci přijímal svátosti a dal sobě zavolat kněze Iva-

na Kronštadtského, pověstného jako divotvorce, patrně v naději, že jeho modlitbou dojde uzdravení. Kdo by nectil takovou víru. A vůbec byl car Alexandr muž smýšlení křesťanského, dobrého, mírumilovného, muž, který lid svůj miloval. Ovšem ale pochopujeme bolest Poláků, bychom i nemístné vystoupení Lewakowského museli odsuzovati. Polák nemůže ruskou vládu, jejímž reprezentantem přece car jest, milovati. Až příliš mnoho a příliš nespravedlivě trpí. Úmrtí představitele této vlády musí znovu otevřít rány nešťastné Polsky. Ano, my bychom museli opovrhovati Polákem, který by s nynějším stavem Polsky v Rusku byl spokojen, jako bychom museli opovrhovati Čechem, který by dával si bráti víru, řeč a stará politická práva. Snad mluvíme proti kanonům učení církevního, ale my nemůžeme jinak než vyznati, že Poláci mají právo domáhati se svého ztraceného království třeba.

Pochopujeme tedy i jednání Lewakowského, ač s ním nesouhlasíme. Zajímavé jest chování se našich „Nár. Listů“. Týž list, který před nedávnem oslavoval republiku háji nyní „samoděržavie“, který před nedávnem lámal kopí pro proticírkevní a protináboženské předlohy uherské o občanském sňatku, vytrvale bojuje pro státní „pravoslaviie“ jako jedině v zemi oprávněné náboženství, který bojuje za rovnost všech národností, schvaluje nyní sobectví ruské, při ohromném prostranství a kolosální převaze Rusů dvojnásobně pohanské a protivné, který nejbídnějším zrádcem nazývá Čecha, který by třeba i cestou násilnou nechtěl bojovati za české státní právo, za svobodu řeči atd., nyní zlehání Poláky, že se proti ruské vládě několikráte zvedli, že se svým stavem nesouhlasí, nyní hlásají slavjanofilskou zásadu „Rusko Rusům“ bez ohledu na Poláky, tedy zničení všech historických práv neruských národů a porušení jich. Nechceme, aby naše slova byla pojímána snad falešně. I my cítíme vše s ruským národem a želíme s ním veliké jeho ztráty. Ale kritika vnucuje se sama sebou. Může se někdo diviti, že při takových zjevech jsme dokonalými pesi-

mistry, co se týče našich domácích záležitostí, našeho charakteru a naší mravnosti? — Oznamuje se, že příští měsíc budou svolány zemské sněmy. Na naší politické mizerii nezmění ovšem nic.

Ze soudní síně. Právem žehrá se na novinářské referáty ze soudní síně. Kdyby něčeho jiného nebylo lze proti nim uvést, než že jimi před čtenáři den co den odhaluje se špina lidská, byl by to důvod dost silný, aby byly odstraněny. Nebo není pochybnosti, že věci před soudem se odehrávající jsou živé stělesnění oněch krvavých románů, proti nimž jako hubitelům krasocitu a všeho ušlechtilého, jemného citění už tolik bylo napsáno. Všecko zlo, jež tyto zločinné spisy působily a působí, ještě u větší míře rozšiřují tyto soudní referáty, nejsou-li co nejpečlivěji redigovány. A to nejsou, nebo chtějí býti především pikantními. Než o tom byly už celé knihy napsány. My na jednu věc jen poukázati chceme. Stále hustěji a hustěji přihazují se případy, že následkem výroku porot zcela osvobozeni byli zločinci, jichž provinění bylo nejen veliké a strašné, ale zcela jasné, ano i tací, kteří zřejmě k němu se přiznali. Nejčastěji se stává, že matky vražednice nemanželských svých dětí bývají od porot osvobozeny ode všelikého trestu a za nevinny uznány. Nedávno se stalo, že za nevinna uznán byl mladík, který chtěl zavraždit svou milenkou a sebe z pouhé příčiny, že měli na sňatek svůj nějaký čas čekat, pouhou náhodou ji a sebe jen zranil. Před soudem se přiznal, že měl úmysl svou milenkou a sebe ze světa zprovodit. Tážeme se, zdali nemusí hluboce uražen býti cit spravedlnosti a veřejné mravnosti v každém, kdo čte takový odporný referát? Zdali je to možné, aby tak v lidu nebyl smazán všecken rozdíl mezi tím, co dobré a zlé, a úroveň mravnosti a spravedlnosti hrubě snížena? Nejsme ukrutníky a přejeme si, aby spravedlnost nikdy nebyla bez milosrdenství, avšak posvátnost pojmu spravedlnosti a mravnosti musí býti též zachována. Podobný výsledek vysvětluje se ovšem tím, že soudci musí dle našeho trestního zákona klásti otázky tak, že kdyby porotci odpovíděli: ano, musel by mu pak vyměřen býti trest v mnohých poměrech velmi krutý. Na př. v uvedeném případě musil by býti vinník odsouzen k několika-

letému žaláři, čímž by snad na vždy zmařen byl jeho život, zničen jeho sňatek pro čin, jež dlužno z velké části přičísti na vrub neblahým moderním zásadám. Nemůže mít nikdo nic proti tomu, když v takových pádech milosrdenství zavládne na místo tvrdé spravedlnosti. Ale pak má se o tom mlčet a nemá se soudními referáty působiti ještě k tomu, aby poblouzení ducha se jevilo jako čin dovolený a mravný a neblahé zásady, společnosti tolik nebezpečné, se ještě v lidu utvrzovaly. Žádná anarchie není tak nebezpečná, jako ta, která vzniká z porušení věčných zásad o dobrou a zlou, mravnosti a hříchu. Dějiny vypravují nám o tom přece příklady tak děsné. Doufejme, že novým trestním zákonem stane se náprava.

Sociální působení katolického studentstva ve Francii. V časopise Bulletin de la société générale d'éducation et d'enseignement v č. 10. jest článek, ve kterém referuje o sociální činnosti katolického studentstva v Paříži. Spisovatel jeho ubezpečuje, že spíše snižuje, nežli zveličuje činnost tuto. Znám, že katolíci francouzští vydrží si své vlastní školy obecné, střední a vysoké, jelikož školy státní jsou beznáboženské. Katolických, obecných škol, které jsou úplně pod vedením církve, je asi třetina všech škol vůbec, středních je více než polovina, vysokých jest jen málo, poněvadž vyžadují jednak obrovský náklad, který ze soukromých prostředků sotva lze uhraditi, jednak není nebezpečí odkřesťanění u dospělých mladíků už tak veliké. Z uvedeného článku se dovidáme, že katolíčtí studující tvoří tři konference sv. Vincence. Spolek sv. Vincence jest všeobecně známý, tak že netřeba o něm se zmiňovati. Navštěvují týdně 150 chudých rodin v jich bytě, přinášejíce jim hmotnou podporu a útěchu křesťanskou. Rodiny nalézají se v nejchudších čtvrtích města, tak že studentům jest často jeti po tramvaji celou hodinu. Rodin, již katolíčtí studující jako členové jiných konferencí navštěvují, jest 250, takže celkem věnuje katolické studentstvo péči hmotnou na náboženskou 400 rodinám týdně. Podpora obnáší asi 20.000 franků. Tento styk s chudým lidem, ožité poznání jeho ubohého duševního, mravního a hmotného stavu má na ducha mladých těch mužů

ovšem velice blahodárný vliv, vychovávají z nich přátele lidu. Vedle spolků sv. Vincence tvoří katoličtí studující tak zvané patronaty. Patronatů je veliké množství, jsou pravým a hlavním působištěm katolických studujících. Shromažďují v nich mladíky dělníků, a chudého lidu, baví je, poučují, konají jim přednášky, sledují celý život jejich, aby neupadli do tenat hříchů, nespustili, nezahynuli, což ve městě jako Paříž jest snadné. Nejobtížnější bývá ovšem, dostati je do patronatů. Přivádí je obyčejně mladíci sami. Jakmile tam jednou vstoupili, stává se zřídka, aby si jich nezamilovali. Vděčnost prokazují zvláště pak, když přišedše k dokonalému rozvíti rozumu, dovedou oceniti dobro, kterého se jim dostalo. Při nedostatku náboženského vychování na nekatolických školách pařížských, které jsou v rukou socialistické a radikální městské rady, jsou patronaty dvojnásobně důležité, a dílo, které katoličtí studující konají, jest v pravdě dílo apoštolské. Přečtete-li příklady, které o této působnosti uvedený list vypravuje. Zvláště chvála se vzdává medicím a právníkům za odborné vzdělání, které mladíkům poskytují k velikému jejich užitku tělesnému a společenskému. Činnost jest ovšem namáhavá, vyžaduje nejen mnoho času, ale i přípravy. Dalším bodem činnosti kat. studentstva jsou večerní školy. Nejsou jen pro mládež, ale i pro dospělé. Konají se v nich jednak přednášky odborné, jednak pořádají se rozhovory o běžných otázkách, někdy také sporné rozmluvy, ve kterých různé námítky, pochybnosti, předsudky se probírají a vysvětlují. Školy ty jsou sice ještě v začátcích, avšak nabyly přece valného již rozšíření. Jsou takové, které čítají na 200 pravidelných účastníků. Neméně pěkná jest činnost katolického studentstva, kterou rozvíjejí v tak zvaných „sekretariátech lidu.“ Dělník na př. chtěl by svého starého otce dostati někam do nemocnice nebo do chudobince, nebo své dítky do sirotčince, nebo chtěl by vstoupiti do nějakého podpůrného spolku atd. Neví, jak by to učinil. Obrátí se jen na takový studentský sekretariat, který mu vše zaopatří, ho poučí, jemu přispěje. Každý týden jednou přijímají studující žadatele. Také v otázkách lékař-

ských, právních dávají jim radu. Vše děje se ovšem bezplatně. Na sta ročně uděluje se tu rad a pomoci. Studující sami, jsouce často nuceni řešiti otázku dost těžkou, nabývají tu neobyčejného rozhledu a poučení o občanských záležitostech všeho druhu. Za práci lid je ovšem miluje a ctí. Konečně vedou několik obecných chudinských jidel. V některých rozdává se darmo denně přes 300 polévek, chlebů a částí oděvu. Vše konají studující sami, rozdělují jídlo pomáhají v kuchyni a pod. Jen několik úryvků podali jsme z dotyčného článku, avšak ony stačí, aby vzbudily naši úctu ku katolickým studentům pařížským. Jak drahocenné to idealy, pro něž pracují. Neškodilo by, kdyby místo abstraktní lásky ku všemu lidstvu a frázi o svobodě a humanitě, místo vysoké politiky i jinde bylo více činnosti praktické a křesťanské.

Školští bratři. Na obálce nveřejňujeme prohlášení spolku přátel katolických škol bratrských ve prospěch bratří. O významu bratrských škol pro naši dobu není sporu. Všude, kde se ujaly, jsou nejen pramenem čistého ducha náboženského, nýbrž stávají se nejoblíbenějším ústavem lidu. Ti, kteří by se o školách bratrských poučiti chtěli, upozorňujeme na brožurku, kterou ve „Slovech pravdy“, r. III. č. 15. a 16. (k dostání v Cyrillo-Methodějském knihkupectví v Praze) napsal redaktor „Obrany“, Zařízení bratrských škol je demokratické a národní. Bratrské školy jsou v úzkém spojení s obecnstvem, od něhož jsou závislými, tak že bez přízně lidu a obce ani existovati nemohou. To díme proto, aby nemohla i proti bratřím uvedena býti námitka, která, ovšem falešně, jiným ústavům náboženským se koná, jakoby chtěli tvořiti obec v obci. Vyučování vede se v nich ovšem dle stávajících zákonů, za to neobyčejně přihlíží se k výchově dítek. Jestliže bratrské školy co vzdělávání mládeže vyrovnají se všem školám světským, co do výchovy je daleko předčí. Zřizují také hojné internaty, ústavy, kde dítky, — ovšem jen chlapci — mají i byt i zaopatření. Jaká to znamenitá výhoda pro rodiče, kteří nemohou mnoho péče svým dětem věnovati nebo mravní zvedenost dítek si chtí zabezpečiti. V pokročilé Francii jest jich

na sta. Že vychování vede se též v duchu národním, v duchu v pravdě národních tradic, za to ručí ta okolnost, že bratrské školy nejsou nikde utrkvistické, že učители na nich jsou synové národa. Ujmou-li se u nás, k čemuž voláme: dejž to Bůh, budou časem tvořiti zvláštní slovanskou provincii, která bude úplně samosprávná, podleající jen co do disciplíny nejvyššímu fidekému dozoru vrchní rady bratrské ve Francii. Z toho patrně, jaká výhoda by byly školy bratrské i pro národnost naši. My tedy doporučujeme spolek přátel katolických škol bratrských nejživější přízni svých čtenářů. Můžeme to tím spíše učiniti, poněvadž jsme těmto školám ve Vídni, v Belgii a Francii věnovali zvláštní pozornost a o dobrém jich prospěchu pro nábožnost a vlast se přesvědčili. Jestliže se dílo na základě obětavosti naší podaří, bude to trvalý úspěch pro národ v ohledu náboženském a mravním. Bratři, kteří ovšem vedou život přísný a plný práce, za to ale o království tohoto světa nemusí se starati a se nestarají, přijímají prozatím mladíky Čechy, kteří by k nim vstoupiti chtěli, ve Vídni (chlapce buď s odbytou školou měšťanskou, nebo kandidáty z kteréhokoli ročníku učitelského nebo skutečné již učitele). Jakékoli poučení dá v té věci tajemník spolku pražského red. Frant. Pohunek, kaplan u sv. Štěpána v Praze.

Úmrtí. Tyto dny zemřel v nejkrásnějším svém věku v Praze P. Kar. Konrad, gymnasiální professor náboženství. Zesnulý byl učencem, jací jen zřídka se rodí, a jakých i český národ má málo. Z mnohých jiných spisů uvádíme pouze jeho „dějiny posvátného zpěvu“, grandiosní a nesmrtelné to dílo tak významné a cenné jako ve svém směru dějiny Palackého nebo Tomka. Tvoří dva objemné svazky.

Třetí už nedokončil, avšak zanechal pro něho mnoho látky, tak že snad přece bude lze jej vydati. Jak obrovská byla pile a všestrannost zesnulého spisovatele, lze z toho poznati, že bylo mu mimo všechny vlastnosti historického badatele, dříve než se práce podjal, získati si namáhavým a dlouhým studiem odborné vědomosti z různých nauk jako hudby, choralu atd. A Konrad neměl předchůdců, tak že byla úloha jeho dvojnásob těžká. Neobyčejně cenné byly také mnohé články z tohoto odboru ve Vlasti uveřejněné. V Táboře, kde dříve působil, zřídil cyrillskou jednotu, která svými historickými koncerty z oboru církevní hudby slovanské byla podivuhodná. U jiných národů byly by nabyly evropského jména. A mnoho krásného ještě vykonal, v krátkém svém životě. Pro církevní odbor národopisné výstavy, jehož byl předsedou, bude nenahraditelný. Členem české akademie ovšem nebyl.

Drobnosti.

Zrcadlo. Jeden otec káral syna svého: Pamatuj si, milé dítě, lež je ohyzdná a odporná; ona uráží Boha, který je věčná pravda. Bůh to slyší vždy, když se lže, protože je všudy přítomen a vševědonci.

Vskutku, hezky mluvil otec k dítěti. Ale pomohlo mu to, odvyklo si tomu jeho dítě?

Za málo dní na to tázal se tentýž synáček otce: „Otče, vidí Pán Bůh všecko“? — „Nu ovšem,“ odvětil tento, „proč se ptáš“? — „Ó, to je tatínku zle pro tebe. On tě tedy viděl, jak jsi v neděli po kostele domů opilý přišel. Ve škole pan katecheta nám opilství vyličil jako hrozný hřích.“

Co mu měl na to otec odpověditi? Ano, špatné příklady ničí dobrá naučení, a rodičům ve vychování svazují ruce.

Obsah „Obrany“ :

Osnova zákona o nedělním klidu v Rakousku. — r. — Třetí mezinárodní starokatolický sjezd. Fr. Žák. — Janua coeli. Napsala Mme Bourdon, přeložil Vojtěch Kameš. (Dokončení.) — Časové zprávy. — Drobnosti.

„Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vyjde 5. prosince.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovni ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze.

OBBA NA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovni ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperátor na Král. Vinohradech.

K volbě Kolínské.

Poněvadž volba kolínská jest událostí, která v politickém našem životě domácím rozčeřila nemálo vlny veřejnosti, od delší doby, vyjma boje literární, dosti se utišivší, dlužno i nám poněkud si jí všimnouti. Učiníme tak krátce poukázáním na trojí, jak za to mám, důležitější stránky podivné této události.

Po panu Doležalovi, který ze soukromných příčin mandátu se vzdal, naznačen byl mladočeskými důvěrníky jako oficiální kandidát strany nechanický starosta pan František Rašín, otec pověstaého pokrokáře dr. Rašína. V posledním okamžiku byl však touž stranou přinucen kandidatury se vzdáti, a voličstvu doporučen jako kandidát strany p. Horák. Staročeská strana postavila též svého kandidata, pana Vačka, avšak více jen na zkoušku, aby poznala, jaké mezi lidem má přívržence. Na vítězství jeho ani nedoufala a tudíž i obvyklých volěbních příprav a agitací nečinila. Zvolen byl obrovskou většinou hlasů p. Rašín proti officialnímu kandidatu p. Horákovi, který neobdržel více hlasů, nežli kandidát staročeský.

Že byl p. Rašín přinucen ku vzdání se kandidatury, má příčinu v poměrech místních. Volbou Rašínovou zvítězila by mladočeská strana, skládající se z pokrokářů, židů, kriklounů a nejmělejších liberalů, proti jiné straně mladočeské, daleko vážnější, stojící s mladočeskou delegací v užším spojení. V zájmu této strany a zastoupených v ní osob, v zájmu, jak proti druhé straně dlužno vyznati, i obcí a lidu, informovali její representanti mladočeskou delegaci v ten smysl, že postavení p. Rašína za kandidáta budí skutečné obavy vzhledem k výsledku volby. Z bázně o mandat, jehož ztráta znamenala by porážku dalekosáhlého významu, mající v zápětí snad nové vzkříšení strany staročeské, přinutili pak mladočeši, věříce úplně podané jim informaci, p. Rašína, aby kandidatury se vzdal. Soudě dle výsledku, dlužno za to míti, že informace nebyly správné, nýbrž manévrem, kterým uvedená námi svrchu mladočeská strana chtěla upevniti svou moc. Soudila, že auktorita mladočeské delegace ji k tomu dopomůže, což je zajisté zcela správně.

Pan Rašín vzdal se volby nerad. Agitoval potaji dále. Že ho druhá domácí strana mladočeská podporovala, rozumí se samo sebou, vždyť bojovala za své panství doma. Také pochopitelně že pokrokáři šli s ním.

Kandidoval pod heslem radikalismu. „Volba poslance Horáka,“ čteme v letáku, který v tisícerých exemplářích byl rozšířen, „znamenala by ústup a spronevěření se zásadám opozičním. Volba p. Rašína znamená nejrozhodnější protest českého lidu proti místodržiteli Thunovi, který chce rozvoj našeho národa po stránce státoprávní a politické zničit, který uvrhl na Prahu výmínečný stav, a odpověděl na jeho kandidaturu novou persekucí českého tisku. Ustoupiti nyní od kandidatury Rašinovy, znamenalo by podrobiti se místodržiteli Thunovi — — —.“ atd.

Zvolení Rašínovo uvítaly „Nár. Listy“ článkem: „Lid Český dal odpověď,“ který radostí jen jen překypoval. Dejme tomu, že p. Rašín vyhovuje veskrz zásadám mladočeskou delegací hlásaným a podrobí se úplně jejímu vedení, těžko jest přece uvěřiti, že by radost ta byla opravdivá a upřímná. Má jen jeden důvod, že totiž nezvítězil staročeský kandidát, avšak důvod ten nemůže býti hlavní, nýbrž jen vedlejší. Hlavní důvod radosti by bylo vítězství officialního kandidata, vítězství autority delegace, vítězství pořádku, vítězství vědomí o důvěře a oddanosti lidu. Ten scházel. Ta radost, zdá se nám, jest podobna radosti člověka, který plesá, že mu zloděj ukradl jen málo, ač mohl vzíti více.

Grandiosní vítězství p. Rašínovo, jest pro nás charakteristické v těchto třezech ohledech :

Mladočeši ustavičně se chlubí, že mají důvěru většiny národa. Český národ jest spokojen, jest nadšen naší činností, on nám věří skálopevně, tak hlásají chlubitivě jich řeči. Nuže, kolínská volba ukazuje nad světlo jasněji, že mladočeši, mluvíce tak, nemluví pravdu, ukazuje, že této sebedůvěry nemají. Kdyby této důvěry v sebe měli, kdyby skutečně byli si tak jisti, že národ jde s nimi, jak o sobě praví, nebylo by možno, aby po náležité informaci a po ustanovení officialního kandidata, uvedla je ve zmatek a strach domnělá neoblíbenost jeho osoby, naplnilo je obavami několik nahodilých a nepatrných okolností. Vzhledem k autoritě, kterou odívá officialního kandidata doporučení celé strany, jsou podobné ohledy tak malicherné a nicotné, že jsou až směšné. Jestliže tedy v poslední chvíli, přes veřejný škandál, jež náhlé odvolání ohlášené již kandidatury muselo vzbuditi a jež ovšem i oni předvídali, k tomuto kroku se odhodlali a před světem zbědovanost své vnitřní organisace odhalili, jest to důkazem, že sebevědomí a sebedůvěry nemají, že si důvěry lidu nejsou ani dost málo jisti. Dejme tomu, že důvody, které p. Doležal proti Rašínovi uváděl, byly vážné, mladočeši, kdyby skutečně sebedůvěry měli, odpověděli by mu, že lid zajisté uposlechne hlasů svých vůdců, odvoláním ale že by strana se kompromitovala. Ale oni zatím potili se strachy a úzkostmi, hledající, která osobnost odpovídala by ne zásadám delegace tolikráte ohlášeným a národem přijatým, ale oblíbenosti a přízni. Mladočeští důvěrníci jednali tak, jak jedná člověk, který cítí, že postavení jeho je nepevné, nejisté, vrátké, umělé, takové, jež i vlna osobní neoblíbenosti může spláchnouti. Ale není smutnějšího přiznání, jako toto. Tím se nejlépe vysvětluje, proč nemají řádné vnitřní síly a zevní váhy: vždyť nemají ani

důvěry v sebe a svůj lid. Příjemný pocit to asi není. Sebevědomá a pravdy si jistá strana nikdy tak nejedná.

Okolnost tato vrhá jistě jeden podivný stín. Ukazuje, že mladočeská delegace, která přec jako intelligentní výkvět národa a jeho vůdce, má určovat národu směr a jej vésti, nemá na mysli jediné dobro a prospěch lidu, že nepracuje pro ně se sebezapřením a třeba i s nebezpečím ztráty popularity, ale že se ustavičně a obezřetně ohlíží po očku, co se lidu líbí a co mu lichotí. To je ovšem smutná okolnost pro národ, nebo tak nečinívali velicí vlastenci, ale demagogové. Kam až může vésti, víme z historie.

Druhá charakteristická známka kolínské volby jest okolnost, že národ ne zvolil kandidáta oficiálního. Pan Rašín byl ovšem též mladočeským kandidátem, ale oficiálním kandidátem nebyl. Národ tedy neuposlechl. Pan Eim to důmyslně vykládal, že mladočeši vlastně umírňují oposičnost lidu, avšak jak vidno, marně. Že nebyla mladočeská delegace dobře informována, nebo že p. Rašín tajně agitoval, nemůže paděti na váhu; auktorita její měla na každý způsob zvítěziti a to tím více, že se jednalo o osoby skoro stejného politického vyznání. Pan Doležal soudil patrně zcela správně, dovolávaje se auktority její pro pana Horaka. Kdyby každá mladočeská volba měla záviseti jen od toho, aby nejpodrobnější informací našla muže nejpopulárnějšího, tedy záviselo by vítězství její ne od auktority její, nýbrž od popularity osoby. Pak ale všechny zásady politické jsou humbuk a pojítka osob ve straně je čistě formální. Že mladočeská strana má tak málo auktority, že nerozhoduje ani mezi kandidáty celkem stejných zásad politických, jest ovšem náramně veselé, ale nám lhostejné. Nás větším smutkem naplňuje ta okolnost, že lid politicky a mravně jest již tak rozrušený, že pro místní své spory a zájmy neposlouchá již vedení strany, kterou včera ještě velebil. Ve výsledku volby kolínské vidíme důkaz o porušenosti lidu, jeho vášni, jeho nevlastenectví, které nic nedbá pevnosti své reprezentace na venek, jeho klesání ve veřejné mravnosti, jeho politické nevyspělosti, jeho malichernosti, jež pro vnitřní domácí boje dává mu zapomínati na blaho celku.

Od roku 1891 jest jako třtina větrem se klátící, jako poutník v poušti, nevěda kudy kam, jde tu sem, tu tam, bloudě víc a více. Jakou cenu mají tu všechny programy poslanci a lidem sankcionované, když každý den může nám přinést nejpodivnější překvapení? Kde tu jaká stálost a houževnatost, první a základní to podmínka všeho úspěchu politického a mravní váhy? Že tu zvítězil akcentuovaný poslanec protimistodržitelský a politika oposiční že tu znovu zvítězila? Pochybujeme, že by se tak ve Vídni soudilo. Spíše se tam radují z naší desorganisace, z naší nestálosti, rozháranosti, malichernosti a dětinné vášnivosti. Věru, kdyby byl zvítězil staročech, i mladočeši méně mohli by se rmoutiti, nežli se radují z jeho porážky, a více museli by se nás báti naši nepřátelé. Byl by zvítězil celý vážný směr. I vítězství pokrokaře jako protivného kandidáta směru mladočeského i staročeského nebylo by tak smutné. Zvítězil by přece určitý směr, kázeň a přesvědčení. Takto ale dal národ jen důkaz své politické a mravní bezhlavosti a to je ta okolnost, jež naplňuje zármutkem i staročecha, svědčíc, že ještě dlouho zůstane národ hříčkou nahodilých proudů, jich chvilkové popularity, hříčkou nekázně a zbědovanosti. Mladočeši patrně nejsou s to, aby tomu zabránili a uvedli národ v jisté a pevné koleje.

Jednu radost skytá volba kolínská: staročeši se hýbají. Jest to už několiký pokus. Pokus sám jest již úspěchem. Že by staročeši ve svých bývalých neurčitých zásadách a neoblíbených osobnostech mohli dodělati se trvalého úspěchu, o tom pochybují i jich přátelé. Avšak šťastný pokus učiněn heslem proti všeobecnému rovnému hlasovacímu právu. Ne mlhavým programy, ale určitými hesly lze vítěziti, jasným zevnějším znamením. Vyplynouti musí ovšem z chyb a bludů panující strany. Lehké to ovšem není, poněvadž tato ve svém demagogismu vše lesklé a časové pro sebe rekviruje, třeba se to nesrovnávalo s nehlavnějším bodem programu, na př. státním právem českým. Heslo proti všeobecnému rovnému hlasovacímu právu samo arciž nestačí. Podivno, že nenalézá se jiných, když na př. Vídeň jich našla. My měli bychom k podobným důvodům několikánásobný. Avšak jen když tu je aspoň něco; ostatní přinese živý boj. On také vzbudí nové osoby, které budou s to, aby opanovali veřejné mínění. Málo kdy bylo k tomu doby příhodnější, jako nyní, kdy slabost odpůrců jest tak zřejmá. Koketování mladočechů se socialisty ukazuje staročechům maně směr opáčný: směr k českému agrárnímu a živnostenskému venkovu. Zde musí kynouti úspěch konservativní budoucnosti. To jest třetí zajímavá známka kolínské volby.

Pro nás jest volba kolínská poučením, co zmůže agitace. Jestliže venkov tak brzy podlehl z Prahy vystěhovavší se mladé a nezdravé straně, čím větší moci a síly nabyli bychom my, kdyby se u nás náležitě pracovalo. Nedáme-li se brzy všemi silami do práce, ztratíme mnoho z toho, co dosud dá se získati. Všecka naše činnost spočívá téměř výhradně v rukou kaplanských. Tu třeba nápravy. Křesťanská lidová strana není nemožností, jen ať padnou všecky nicotné ohledy nahoru a dolů, a začne se všemi silami ode všech pracovati na zdravém křesťansko-národním podkladu *Fr. Žák.*

O v ý p r o d e j í c h.

V poslanecké sněmovně říšské rady svedena byla dne 19. a 20. listopadu t. r. mezi německými liberály a ostatními stranami sněmovny zajímavá a dosti hlučná šarvátka o zákon malého rozsahu a neveliké celkem důležitosti, ale charakteristický pro hospodářské poměry, v nichž žijeme. Byla to osnova zákona o upravení výprodejů, již v r. 1892 sněmovně předložená.

Co jest výprodej, zbytečno bylo by definovati. Zruší-li se obchodní závod smrtí podnikatele, vzdává-li se majitel obchodu pro trvalý nezdar, nemoc a pod. příčiny, jde-li o to, aby se podnikatel zbyl zboží zastaralého, z mody vyšlého, nebo jinak zbylého, které ve svém okrsku a pravidelnému odběratelstvu svému odbyti nemůže — musí se hleděti, aby rychlým vyprodáním zboží, třeba za ceny levnější, předešlo se ztrátám, které by musily nastati, kdyby zboží obyčejným volným způsobem odbyt si hledati mělo.

Proti těmto z valné části nuceným a hospodářsky neškodným výprodejům nebylo by ovšem žádného zákona potřebí.

Tato forma tržby stala se však časem vítanou záminkou nesolidního kupčení, poškozujícího stejně solidní příslušníky stavu obchodnického, jako kupující obecnost.

Pod zvučnými, nepravými záminkami pořádají se hromadné prodeje, při kterých se přeleželé a jinak vybrakované zboží za zdánlivě nízké, ve skutečnosti však nepoměrně vysoké ceny prodává obecnostu, přilákanému jarma-

reční reklamou, lživými inserty v novinách, křiklavými nápisy na dveřích a oknech krámu a na tabulích návěštních. Dnes je záminkou zrušení obchodu, zítra úmrtí nebo konkurs předešlého prý majitele, jindy zase přesídlení, dnes je to výprodej „sezonní“, jindy vánoční, jindy zase jarní, letní, zimní, soudní, konkursní, likvidační, úplný, částečný a jak se jmenuje celá tato abeceda podnikavých také-obchodníků, kteří jedině pravý název výprodeje takového by nepřiznali, totiž název „výprodeje švindléřského“.

Pravou trýzní solidního obchodnictva i metlou obecenstva jsou však tak zv. létavé výprodeje, vyprodavači z povolání. Kdekoli v živější části města nprázdní se na nějaký čas krám, hned usadí se tam „jen na nejvýš krátký čas“ „jen na 14 dní“ výprodej, krám polepí se různobarevnými plakáty, do výkladních skříní nastrká se všemožného zboží, zejména pro ženské potřeby určeného, tučné číslice ukazují lehkověrnému obecenstvu, co by prý za totéž zboží musilo dáti dříve nebo jinde a oč levněji může nakoupiti „při této neobyčejně výhodné příležitosti“, krám je pln lidí, — společníci to podnikatelovi — kteří zdánlivě kupují a na oko hotové platí, potají však vše opět vracejí, a podnikatel tak výmluvně ubezpečuje o láci a jakosti svého zboží, že by se zdáti mohlo, že nezištně a z pouhé lásky k člověčenstvu zboží své obecenstvu vlastně daruje. A po nějakém čase jde s naplněnou kapsou vesele „vyprodávat“ do jiné zase čtvrti nebo ulice.

A kdo se dal svéstí lákavou příležitostí k levnému zdánlivě nákupu, s úžasem teprv později — při užívání zboží — se přesvědčí, že vychválené zboží bylo vlastně šmejdem, který za mnohem méně stojí, než zač bylo zapláceno. Přečasto již sama výroba a zabalení zboží tak je zařízeno, že obecenstvo co do jakosti nebo množství (šířka plátna, délka nití, počet kusů v balíku) u srovnání s obyčejnými cenami bývá ošizen.

Poslanec Hájek uvedl na říšské radě zajímavý doklad o výprodeji, v němž dle reklam „až do vánoc všechno o 60% levněji“ dostati se mělo. Ve skutečnosti byly však základní ceny, se kterých sleveno býti mělo, vesměs náramně vysoko udány, a ani s těch nebylo slevováno slibovaných 60% nýbrž jen 40—45%. Tak ku př. stála jednoduchá bavlněná košile „dříve 1 zl. 75 kr. nyní 1 zl.“ — u řádného obchodníka však týž druh dostati lze za 80 kr., kravata „dříve 1 zl. 25 kr., nyní 68 kr.“ — všude jinde však týž druh za 50 kr.

Jsou obchody, kde po celý rok za všemožných záminek se „vyprodává“; mnohý neostýchavý „obchodník“ koupiv kdysi konkurtní podstatu, po celá léta „vyprodává“, nahraňuje ovšem prodané zboží stále novými zásobami, ano jsou případy, že podnikatelé takoví pro podobné doplňování švindléřských výprodejů zvláštní továrny si zařídili.

Kupující obecenstvo se tak ošizuje a solidní obchodnictvo poškozuje. Mnoho lehkověrných lidí dá se svéstí, že koupí i věci, jichž buď prozatím, buď vůbec nepotřebují, vyčerpají na dlouhou dobu své peněžní prostředky, a zatím co kočovný vyprodavač za několik dní obohatil měšec svůj vyssátými z obecenstva penězi, jest obchod solidního podnikatele ne-li docela zničen, přece na celé měsíce seslaben a ohrožen.

Naproti podobnému řádění nesolidní konkurence byly úřady dosud bez moci a slušné obchodnictvo bez ochrany. Výprodejů, ať skutečných, ať předstíraných neustále přibývá, ani sebe menší městečko není jich prosto a známy jsou s dostatek živly, které tímto způsobem solidní obchod u nás podkopávají a lid o perně vydělaný peníz připravují.

Jakousi odpomoc slibuje teprve nová předloha zákonná o výprodejích, obsahující v podstatě následující ustanovení:

Vyhlašované veřejné výprodeje k zrychlenému prodeji zboží, nebo jiných movitostí k živnostenskému provozování náležejících, smějí se pořádati jen na základě povolení úřadu živnostenského, které může úřad tento uděliti jen na písemnou žádost podnikatele s udáním množství a jakosti zboží, místa a

trvání výprodeje, vlastníků a prodavačů zboží a důvodů, ze kterých výprodej se pořádá (úmrtí, zrušení závodu, přestěhování, změna majitele atd.)

Nevyprodává-li se za příčinou úmrtí majitele závodu anebo živelních nehod, musí závod v době podání žádosti nejméně po dvě léta trvati. O žádosti musí úřad do určité doby rozhodnouti, vylechnuv o ní dobrozdání obchodní komory a společenstva.

Výprodeje do trvání 2 měsíců povoluje magistrát nebo (na venkově) hejtmanství, na delší dobu (nejdéle však na rok) místodržitelství.

Výprodej nesmí se počítati před udělením povolení, ani nesmí trvati přes dobu, na kterou povolení bylo dáno, a musí býti omezen na zboží původně ohlášené. Zboží podloudně do výprodeje dodatečně dopravené se zabaví a další vyprodávání vůbec zakáže.

Přestupky trestají se dle zákona živnostenského.

Na výprodeje soudem nebo jiným úřadem nařízené a na výprodeje správou konkursních podstat pořádané zákon se nevztahuje.

Před udělením povolení měl se dle návrhu vládního platiti jistý poplatek; odstavec tento byl však v plenu sněmovny zamítnut.

Předloha tato solidním obchodnictvem uvítána byla s radostí; obchodní komory, počínajíc petici komory chebské v r. 1876, neustále domáhaly se zákonného obmezení výprodejů v zájmu obchodníků i konsumentů

Jako při každém pokusu o zákonité zamezení výstřelků, ze zásadné svobody živnostenské bujících, slyšeli jsme i v těchto dnech od stoupenců naprostého liberalismu hospodářského, že zákon tento jednak obchodnictvu poctivému znesnadní pořádání výprodejů pro něho nezbytných, jednak že nebude s to odstraniti úplně výprodeje švindléřské.

Stran prvé obavy dlužno však na zřeteli míti, že snad ještě více, než na liteře zákona, závisí na jeho provádění a že bude povinností orgánů, k ochraně zájmů živnostenských, povolanych k tomu působiti, aby úřady při rozhodování svém na pravou cestu uhodily.

A příčina poslední nečiní vydání zákona tohoto zbytečným, jako není zajisté zbytečným ku př. trestní zákon pro to, že přes přísné tresty v něm na krádež, podvod, padělání atd. stanovené zločiny tyto přece od jednotlivců se páchají a budou páchati.

Bude zajisté i za platnosti tohoto zákona dosti výprodejů pochybné kvalifikace a dost lehkověrných lidí bude i na dále ošizováno. Tu nezbyvá než počítati na součinnost intelligentnějších, prozíravějších osob v národě; bude-li se vlivem jejich vždy více zmenšovati počet osob, které teprve škodou zmoudří, pozbudou výprodeje své výnosnosti a nynější hromadné pořádání jejich klesne na míru nejmenší mnohem spíše než ingerencí úřadů.

A uvážíme-li, jací lidé podobnými „kšefty“ u nás se zaměstnávají, lze poučování lidu i v tomto směru prohlásiti u nás přímo za národní povinnost každého uvědomělého našince.

— r.

Všední příběh z venkova.

Nápsal KAREL J. ZÁKOUCKÝ.

Byla jarní neděle, brzy po ránu. Den ukazoval se pěkný. Nad bujuou přírodou rozeklenula se jako chrpa modrá obloha. Nikde nebylo ani mráčku. Slunce zvolna vystupovalo výš a výše a plnilo všecken prostor milým teplíčkem. Vzduch byl prosycen ještě ranními výpary a vůní, i dýchal se příjemně. Vy-soko pod nebeskou klenbou třepetal se skřivánek a jásavě zpíval; jiný ozýval se kdes v osení a opět jiný snášel se níž a níže, až kamsi zapadl...

Cestou od Načešic k Heřmanovu Městci ubírali se dva muži. Byly to načešičtí usedlíci Dobrkovský a Špudil.

Sice byli oba dosti zámožni, ale Špudil již dávno mohl býti mnohem zámožnější než Dobrkovský. Zůstavil mu otec chalupu nezadluženou, nově vystavěnou a při ní hezkých pár strychů polí. Kdyby byl Špudil tak hospodařil, jako hospodařival tatík jeho, jistě mohl by si každoročně něco uložit a tak své dědictví otecké nejen zachovat, ale i rozmnožit.

Špudil však nedbal. Šetrnost a spořivost byly mu ctnostmi neznámými, neboť nedovedl si odříci ničeho. Kdykoliv mu bylo jíti kolem domku, jenž význačnými písmeny a plechovým věncem nade dveřmi kolemjdoucí lákal, nikdy neoddolal, ale zastavil se, aby se čtvrtkou posilnil. Ovšem posiloval se tak často, ale silný přece nebyl. Někdy zašel si tam i schválně a tam si poseděl.

Jinak Dobrkovský Zdědil po otci chalupu nevelikou, zadluženou a při tom ještě bylo mu vypláceti podíly bratrovi a sestře, ale zmohl vše a ještě ušetřil. Nelenil však, a aniž by snad lakotil, zbytečné krejcaru nevydal. Staral se toliko o hospodářství a varoval se všeho, co by majetku jeho mohlo býti na škodu. Zvláště nevyhledával veselých společností.

„Čím více společnosti, tím více nectnosti. Rodina společností nejlepších,“ říkával vždy a tím se řídil.

Oba mužové šli zvolna.

Šli do Heřmanova Městce na Slovo Boží, a že bylo ještě dosti času, nepospíchali. Rozmlouvali o hospodářství.

Za hovoru, aniž by pozorovali, došli do města.

Heřmanův Městec jest městečko neveliké, ale útulné. Toliko hyzdí jej několik kořalečních krámků, jež se nacházejí hned na počátku města při silnici.

Dobrkovskému i Špudilovi bylo ubírat se kolem nich.

Sotva že přišli před dveře prvního krámu, Špudil se zastavil.

„Tak co, nestavíme se?“ řekl.

„Nestavíme! Jdeme do chrámu Páně!“ odporoval Dobrkovský.

„To vím!“

„Tak pojďte!“

„Ještě je čas, ještě ani nezvonili. stavím se! Pojďte také!“

„Nikoliv!“

„I jen pojďte! Zaplatím!“

„Děkuji! Kdybych chtěl píti, zaplatil bych si! Nechci snad staviti se z mamonu, ale vyšel jsem, abych alespoň v neděli, když jindy nemohu, Pánu Bohu poděkoval za vše, co mi z nesmírné dobroty své udělil. I nepůjdu dřív do vinopalny než do kostela!“

„Vyť jste nějaký mravokárcel!“

„Nejsem, ale řídím se toliko tím, jak otcové naši žili! Nikdy nebyli dříve v hospodě než v kostele!“

„Co mi po starých? — Co z toho mají? — Již jsou dávno bradou vzhůru a nic neužili!“ ušklíbl se Špudil.

Dobrkovský úšklebku jeho snad ani neviděl.

„Lépe nic neužiti, než nekřesťansky žít!“ odpověděl toliko mírně. —

„Ostatně myslím, že po vykonané pobožnosti dosti zbývá času na užívání!“

„No, já již užívat mohu! Kázání udělal jste mi vy, a důtklivé! Jsem pohnut, že se musím stavit, abych se poněkud upokojil. Děkuji vám!“ řekl Špudil a slova svá provázel posupným smíchem.

„Nemáte zač!“ klidně odpověděl Dobrkovský a na obličej jeho bylo patrné, kterak ho mrzí, že ho Špudil neposlechl.

Rozešli se Dobrkovský bral se svou cestou dále a Špudil zmizel ve dveřích vinopalny.

Uvnitř bylo již několik venkovanů. Také se stavili.

Spatřivše Špudila, přivítali ho a podávali mu své sklenky na zavdanou. Znali se.

Špudil vzal od každého a na zdraví jeho si připil. Po té dal si také nalíti.

„Co pak, že jste se nemohli s Dobrkovským rozloučit?“ tázal se Raškovický Šimša.

„I zval jsem ho, aby šel také na trošku,“ byla pro Dobrkovského přízvukem pohrdlivá odpověď Špudilova.

„No a nešel?“

„Nešel!“

„Tak jste ho měl nehat a jít a neřečnit s ním!“

„Ono se řekne jít, ale jdi, když tě nepustil Klábosí a napomíná . . .“

„ . . . a vy jste si to dal líbit?“

„Vždyť mě vidíte, jak jsem ho následoval!“

„I mlčte, poslouchal jste ho jako úkropeček!“ škádli Špudila Stojický Kalenský

Slova jeho vyvolala pustý smích očadlou místností.

„Já, vy žízalo!“ výsměchem tím se rozmrzev, rozlobil se Špudil.

„Jaká jsem já žízala!“ utrl se Kalenský. — „Přezdívek si nechte, nebo . . .“ pevným hlasem zapovídal si Kalenský a při tom zdvihnuv pravici, zamávl jí, jakoby chtěl ukázati, že si poslušnost vymůže.

„Nebol“ odmitavě opakoval Špudil a při tom postavil se neohroženě proti Kalenskému, ruku podobně rozpráhnuv.

„Nebo vás štuchnu, že vás žena nepozná!“ doložil Kalenský bez bázně vida Špudila rozohněného.

„I vy výžle!“ rozlobil se Špudil a chytnuv smělce za límec, vyzdvihl ho a zatřepav jím, kasal se: „Mne, že nepozná? — Zaklepu-li tebou takhle pořádně, že nebude v tobě ani dušičky znát!“

Soupeři v hněvu počali si tykat.

„Co? Ty mě škrtit?“ osupil se nyní Kalenský a uchopiv sklenku mrštil jí po Špudilovi.

„Na štěstí nebo neštěstí se chybil

Špudil jeho odvážlivostí popuzen, vskočil znovu po něm. Chytil ho, a že byl silnější, přemohl ho a vyhodil z krámu.

Ztrhl se křik.

Lidé houfně již chvátající do chrámu Páně se zastavovali a pátrali, co se to zde děje. Nejedni vyslovili svou nelibost.

Poražený Kalenský se zdvihl a jako rozdrážděný lev vrhl se zpět do krámu. Hnal se na Špudila.

Leč Špudil zase ho vystrčil.

Kořalečník, aby zamezil další pranici, skočil a zavřel dveře na klíč. Se zlou se však potázel. To urazilo Kalenského. Byl jako sršeň. Opřel se silou do dveří, vypáčil je a bylo zle.

Výjev tento dokončil se u soudu.

Špudil, který tehdy již ani do kostela nepřišel, uznán byl vinným započaté rvačky a odsouzen k pokutě a náhradě a odškodnění rozbitých věcí.

Kterak však mohl vše to zaplatit, když sám peněz neměl a doma před ženou všecku tuto mrzutost chtěl zatajit? — I prosil výčepníka pana Kornfelda, by mu počkal a pokud lze jej i založil.

Kornfeld dlouho o tom nechtěl ničeho slyšeti, když však mu slíbil Špudil slušnou náhradu, byl Kornfeld ochotným mu vypomoci a býti němým jako hrob.

Tak zbavil se Špudil doma mrzutosti, za to však uvázal si na krk dluh. — Kdy a kterak se ho zbaví? — Toho Špudil v prvním okamžiku neuvážil. Teprve na podzim, když bylo po žních, pocítil tíhu a tuhost svého závazku.

„Tak kdy mi, Špudile, zaplatíte, kdy?“ vital Kornfeld Načešického usedlíka, když se tento jedné neděle opět u něho na čtvrtku stavit. — „Již máte po žních, mohl byste mi alespoň polovičku dát!“

Špudil tímto oslovením se zarazil, že ani odpověděti nemohl.

„Nedostanu-li něco do posvícení,“ hrozil Kornfeld nedostav odpovědi, „směnku vám zažaluji, budete míti útraty a pak mi zaplatit musíte!“

Tato výhrůžka Špudila vzpamatovala.

„Upokojte se, pane Kornfelde! Do posvícení, dá Pán Bůh, něco splatím, a do vánoc dám to ostatní,“ pokorně prosil Špudil. „Jen mne nežalujte! Měl

bych doma mrzutosti! Ani bych se ženou neobstál. Znáte ženské! Jsou jako vosy, když se dopálí. Ukonejšit se nedají. I nechte toho tedy a nebojte se. Tak dlouho, jak to trvalo, již to trvat nebude! Teď jsem pořád nemohl vám nic dát!“

„Věřím, i počkám tedy, ale to víte, zadarmo to být nemůže! Já bych s těmi penězi vydělal jinak mnohem víc!“ mínil Kornfeld.

Špudil ztrnul. Rozuměl té řeči. Ale co měl počít?

„Však se vyrovnáme, pane Kornfelde,“ řekl úlisně, jen aby věřitele upokojil. „K rychtáři jistě nepůjdeme! Nerad bych!“

Od této doby neleželo Špudilovi nic tak na mysli jako tento dluh. Jak jej splatí, nevěděl si rady ani pomoci. Nejednou odlehčil si řádným zahromováním, jímž zatracoval, že neposlechl tehdy Dobrkovského a se stavoval. Dobrkovský má teď pěkný pokoj a on jen starosti a strach, aby se to žena nedozvěděla. Věčné věkův nestály by mu ty mrzutosti za to!

Přemýšlel, uvažoval a hledal východiště, kterak by tomuto poblouzení unikl. —

Konečně se mu cos hlavou zakmitlo. Vzpomněl si, jak si někde chasa i selští synkové pomáhají a rozhodl se také si tak pomoci. I přemýšlel znovu, jak to navléci a po ten čas byl všecek neklidný a roztržitý.

„Co jen ti je, prosím tě,“ nejednou otázala se ho žena, a on vždy ji jen odbyl, ale neupokojil. Domnívala se starostlivá žena, že snad churaví a často zahleděla se na něho s obavou. Strachovala se nemoce.

Konečně naskytla se mu příležitost promyšlený záměr svůj provést.

Byla tmavá noc.

Špudilka již dávno spala a syn byl ještě někde na besedě. O tom však Špudil nevěděl. Poznav, že žena již spí, zdvihl se ze svého lůžka a opatrně vytratil se z jizby.

Venku se zastavil a naslouchal. Všady bylo ticho.

I vzchopil se a rychlými kroky zaměřil přes dvůr k sýpce. Bez nejmenšího hlomozu rychle otevřel dveře a zmizel za nimi.

Ale v okamžiku objevil se opět na prahu s pytlem na rameni. Zastavil se a opět zíral do tmy. Nikde nepohnulo se ani nepatrné stéblo. I vykročil a chtěl sýpku přivřít. Nebyl však dosti opatrný. Zarachotily mu klíče.

„Kdo to?“ ozvalo se ze sadu.

Špudil poznal hlas. Lekl se. Byl to syn, jenž na něho volal.

Zastyděl se a chlěl čin svůj před ním ukrýti.

Rychle, hlomozu již nedbaje, otočil klíčem a dal se na útěk. Chtěl ze dvora a do blízkého lesíku, jenž sousedil s jeho sadem. Tam zamýšlel svého „tchoře“ ukrýti.

Leč nepodařilo se mu.

Syn byl rychlejší. Skokem byl u něho a mysle, že to někdo cizí, že to nějaký zloděj, chopil se ho a pytel s něho strhl.

Špudil se vzpamatoval. Chtěl syna upokojiti, aby nepůsobil hluk. Lépe, když to zůstane mezi ním a synem, než aby se o tom dozvěděla žena a čeládka, myslil.

„Neblázní! Jsem to já!“ pravil a hlas jeho vyzníval, jakoby vše to bylo jen žert.

„A co to děláte?“ otcovo počínání nechápal syn.

„Vždyť vidíš! Nesu pytel!“

„To vidím, ale kam jej nesete — teď — v noci! Všade všecko spí!“

„Nebuď hloupý a mlč!“

„Tak kam to nesete? Vždyť s tím jdete jako zloděj!“

„Budeš-li mlčet, dám ti zlatku!“ zapomínal se Špudil a zabředával z neřesti do neřesti.

Václavovi zakmitla se zlatka před očima. Vzpomněl si na posvícení, i těšil se skoro z té náhody, jež jej teď v noci s otcem svedla. — Ale nemohl-li by dostat více? —

„Dáte-li mi dvě zlatky, nedozví se o tom nikdo ani slova!“ žádal. Uměl použití příležitosti. Kuj železo, dokud je žhavo.

„To by mi nic nezbylo a já potřebuji!“ zdráhal se otec.

„A nač?“

Špudil vida, že mu nic jiného nezbývá, vše vypověděl.

„A dáte mi dva zlaté? naléhal nyní syn.

„Dám!“ rozhodl se otec.

„Tak si odnese ještě jeden pytel a máte zpomoženo!“ radil syn.

„A neřekneš nic?“ váhal Špudil.

„Již jsem řekl! Chcete-li, pomohu vám!“

„Pojď tedy!“ přijal Špudil nabídnutí synovo a vrátili se na sýpku.

Ža chvíli mihly se tmou dvě postavy a každá nese pytel.

Asi třetího dne byl na Špudilové statku poplach Panínáma šla totiž na sýpku a zpozorovala, že tu kdos špatně hospodařil. I bědovala, pátrala, čeleď z krádeže podezřívala, ale kdo sýpku okradl, nevyzvěděla.

Podobně jako ona po původci krádeže pátral i Špudil se synem. A uměli to. Nikdo neodvážil by se říci, že oni o krádeži vědí.

Jaké však bylo Špudilovo podivení když po několika dnech přišla Špudilka s nářkem, že ze sýpky opět obilí jest ukradeno.

A to se opakovalo. Každé chvíle nyní se něco ztratilo.

Nad tím povážlivě vrtěl hlavou Špudil. „Co se to děje? Kam se to obilí ztrácí?“ myslil si a napadlo ho, neopakuje-li syn, co on mu ukázal.

„Poslouchej, Václave, ty jsi včera byl na sýpce, vidě?“ zastavil otec syna po jedné krádeži.

„Já tatínku? — Proč to myslíte? — Nejsem nikde dlužen,“ byla odpověď špatně vychovaného syna.

Slova jeho Špudila zamrzela. V té chvíli poznal, jak velice tehdy pochybil a uznal nyní, že lépe by byl učinil, kdyby se byl ku chybě přiznal. Jedna chyba zavinila druhou. Jak to skončí?

Rozhodl se vše napravit.

Není-li však již pozdě?

Je. — Ačkoliv se ke všemu ženě přiznal a proti synovi přísně zakročil, přece jej již před zhoubou nezachránil.

Otec i syn se změnili. Otec změnil se k dobrému, syn však klesal vždy hloub a hloub. Dále dělal „tchoře“ a nemohl-li, dělal na rodiče dluhy.

Špudil z lítosti nad nezdárným synem počal opět pít a Špudilka hořem zemřela.

Zůstane-li statek, na němž Špudilové od nepaměti hospodařovali, dále v rukou Špudilů?

Sotva. Lidé říkají, že jej koupí Dobrkovský.

R u s k á i d e a.

Napsal Vladimír Solovjev. — Přeložil František Šáleský.

(Dokončení.)

VIII.

Abychom udrželi a projevíli křesťanský ráz Ruska, musíme se venkoncem zříci falešného božstva tohoto věku a obětovati pravému Bohu svůj národní egoism. Prozřetelnost uvedla nás do zvláštního postavení, jež musí učiniti tuto obět úplnější a účinnější. Jest základný zákon mravní, který se rovněž vnučuje jednotlivcům jako národům, vyjádřený v oněch slovech evangelia, jež nám velí usmířiti se s bratrem, jenž má něco proti nám, dříve než můžeme obětovati na oltáři. Ruský lid má bratra, jenž má těžké obžaloby proti

němu a my musíme se usmířiti s tímto národem bratrským a nepřátelským, abychom mohli začítí oběť svého národního egoismu na oltáři církve všeobecné.

Nejde zde o věc citu, jakkoliv také cit by měl míti své místo ve všech lidských poměrech. Avšak mezi politikou citovou a politikou sobeckou a násilnickou jest něco třetího, prostředního: politika mravní závaznosti nebo-li spravedlnosti. Nechci zde rozbíratí nároky Poláků na obnovení jejich starého království, ani námitky, které Rusové mohou právem jim činiti. Zde nejde o záměry, jejichž provedení jest velice problematické nýbrž o zřejmou a nepopíratelnou krivdu, již se musíme zřici na všechem způsob. Myslím tím nenáviděný systém porušovací, jenž se nedotýká již více politické samosprávy, nýbrž útočí přímo na národní bytí, na samu duši lidu polského. Porušení Polska znamená zabiti národ, jenž má velice vyvinuté sebevědomí, jenž měl slavnou historii a nás předstihl ve své rozumové kultuře a jenž ještě i dnes není za námi v činnosti vědecké a literární. A jakkoliv za těchto podmínek jest na štěstí nemožno dosíci konečného cíle našich porušovatelů vše to, co se za tím účelem podniká, není o nic méně zločinné a ohavné. Toto násilnické porušování, co nejúže spojené s vyhlazením, ještě násilnější od církve řecko-uniatské, jest pravým národním hříchem jenž tíží svědomí Ruska a ochromuje jeho mravní síly

Viděli jsme, že velicí národové ode dávna slavívali vítězství ve věci nespravedlivé. Zdá se však, že Prozřetelnost Boží ze zvláštní péče o spásu naši národní duše kvapem nám s naprostou zřejmostí ukazuje, že síla třebas vítězná, není nic platná, není-li vedena čistým svědomím. Naš historický hřích odňal naší poslední válce její praktické výsledky z ní plynoucí, jakož i zároveň její mravní význam; on pronásledoval naše vítězné prapory na Balkaně a zadržel je před zdmi Cařihradskými; odnímaje nám ujistění a nadšení národa svému poslání verného, hřích tento způsobil nám na místě vítězoslávy tolika hrdinnými činy zakoupené ponížení kongresu Berlinského; a konečně nás vypudil ze Srbska a Bulharska, jichž jsme chtěli hájiti, zároveň utiskující Polsko.

Tento utiskovací systém, prováděný ostatně nejen v Polsku, při vši své špatnosti, která na něm tkví, vypadl ještě hůře vzhledem k pačivé protivě se šlechtnými ideami emancipace a nezištné ochrany, jež politika ruská vždy sobě připisovala. Tato politika jest nevyhnutelně prosáklá falší a pokrytectvím, jež ji ubírají všechem lesk a všeliký trvalý úspěch činí nemožným. Nelze bez-trestně napsati na svůj prapor svobodu národů slovanských a jiných, odnímá-li se národní svoboda Polákům, náboženská svoboda Uniatům a ruským rozkolníkům, občanská práva Židům.

V tomto stavu, majíc ústa němá, oči zavázané a duši spory a výčitkami svědomí rozdrásanou, Rusko nesmí přikročiti ke svému historickému dílu. Dostalo se nám již dvou vážných lekcí, dvou přísných výstrah: nejprve v Sevastopolu a potom po druhé za okolností ještě význačnějších: v Berlíně. Nesmíme vyčkávati výstrahy třetí, která by snad byla poslední. Káti se za své hříchy historické a dosti učiniti spravedlnosti; zřici se národního egoismu vzdáním se porušovací politiky a bezvýhradným uznáním svobody náboženské — toť jediná cesta pro Rusko k přípravě pro zjevení a uskutečnění své pravé ideje národní, jež — na to nesmí se zapomenouti — není ideou abstraktní, ani slepým osudem, nýbrž především závazkem mravním. Idea ruská, jak víme, nemůže býti ničím jiným, než určitým pojetím idee křesťanské a poslání našeho národa nemůže nám býti jasné jinak než vnikneme-li v pravý smysl křesťanství.

IX.

Je tomu téměř třicet nebo čtyřicet let, co spisovatelé více méně vážení nám káží ve Francii jakož i na Rusi*) o křesťanství a ideálu církvi, du-

*) Miním, pokud se věc Francie týká, to, co Anatole Leroy Beaulieu tak vhodně pojmenoval „temnou a malomocnou školou Bordas-Dumoulinovou Hue-

chovém království volného bratrství a dokonalé lásky. V tom nepochybně tkví ideál, t. j. budoucnost církve. Učení těchto spisovatelů jest proroctvím. Aby však nebylo proroctvím klamným, musilo by nám udati správnou cestu a dobré prostředky na uskutečnění tohoto svrchovaného ideálu. Ideál, není-li bláhovým snem, nemůže býti ničím jiným nežli uskutečnitelnou dokonalostí toho, co jest dáno. Bylo by možno zapřením minulosti všeobecné církve a zrušením její nynější formy dospěti k ideální říši bratrství a dokonalé lásky? To by bylo toliko dosti nemístné užití otcovraždného zákona, jenž spravuje náš smrtelný život. V tomto životě určeném stavem přírody porušené nové pokolení dospívá k požívání skutečnosti teprve tím, že nešlechtně odstrkuje své předky, avšak také právě proto toto zločinné bytí trvá jenom okamžik; a jestliže Chronos, zmrzačiv a vypudiv starého Urana, sám byl zatlačen Zevem, kterého se mu nepodařilo pohltnouti, také tento nový bůh sám nastoupil na poskvrněný trůn jen proto, aby potom podlehl podobnému osudu. Takový jest zákon života zfalšovaného a porušeného, života, jenž by neměl býti, ježto jest spíše smrtí než životem a to proto, že člověčenstvo, znavené touto nekonečnou bidou, úzkostlivě očekávalo za svého pravého spasitele, Syna Božího, jenž by nebyl soupeřem svého Otce. A nyní kdy tento pravý Syn, jenž nenahrazuje, nýbrž zjevuje a oslavuje svého Otce, přišel a dal zákon života nesmrtelného lidstvu obrozenému, církvi všeobecné, chtěli by pod novou škraboškou zavést do této církve samé, do tohoto organismu pravého života, zrušený zákon smrti!

Ve všeobecné církvi minulost a budoucnost, tradice a ideál, jsouce toho daleky, aby se vzájemně vylučovaly — jsou vskutku stejné podstatné a nezbytné, aby tvořily pravou přítomnost člověčenstva, jeho nynější blaho. Zbožnost, spravedlnost a láska vzdáleny jsouce všeho záští a soupeřství, musí tvořiti trvalý a nerozlučný svazek mezi třemi hlavními činiteli sociálního a historického člověčenstva, mezi představiteli jeho minulé jednoty, jeho přítomné mnohonásobnosti a budoucí celistvosti.

Princip minulosti neboli otcovství jest uskutečněn v církvi kněžstvím, otcí duchovními staršími po výtce [starší = řecky πρεσβύτερος, od toho franc. prétre (= kněz)], pozemští představitelé Otce nebeského, Pána dnů. A pro církev všeobecnou nebo-li katolickou musí existovati všeobecné nebo-li mezinárodní kněžství soustředěné a zjednotněné v osobě jednoho společného Otce všech národů, Velekněz universální. Jest tedy patrné, že kněžství národní nemůže jako takové představovati otcovství povšechné, které má stejné obsáhnouti všechny národy. Co se týká opětného spojení různých národních duchovenstev v jedno oekumenické tělo, spojení toto může býti provedeno toliko pomocí mezinárodního střediska, skutečného a trvalého, jež může de jure i de facto vzdorovati všelikým směrům partikularistickým.

Skutečná jednotu některé rodiny nemůže obstáti pravidelné a trvale bez společného otce aneb někoho, kdo jej zastupuje. Aby mohl učiniti z jednotlivců a národů jedinou rodinu, skutečné bratrství, náboženský princip otcovský musí býti zde na zemi uskutečněn v církevní monarchii, jež by mohla účinné spojení kolem sebe všechny prvky národní a individuální a sloužiti jim za živý obraz a volný nástroj otcovství nebeského.

Všeobecné neboli mezinárodní kněžství s nejvyšším Veleknězem jako jediným střediskem v čele obnovuje prvotní věk člověčenstva, zároveň jej zduchovňuje, kdy všichni národové byli skutečně spojeni společným původem a totožností náboženských ideí a pravidel životních. Toť pravá minulost pokolení lidského, minulost, která netíží přítomnost, nýbrž která slouží jí za nevýratný základ, a nevylučuje budoucnost, nýbrž jest s ní podstatně za jedno: co se týká přítomnosti člověčenstva, vidíme, že jest určena různou.

ovou.“ (Viz Les catholiques libéraux, str. 182). Na Rusi přijal idee Bordas-Dumoulinovy Chomjakov, jenž vynaložil svůj znamenitý talent na rozšíření těchto ideí tím, že dostal nepravého nádechu pravoslavní řecko-ruského.

ností národů, kteří směřují k tomu, aby se ustavili jako t ě l a ú p l n á neboli státy, z nichž každý má zvláštní nezávislé středisko. moc světskou čili vladní formu, která představuje a řídí společné působení národních sil. Zájmy celého člověčenstva neexistují pro stát a pro světskou vládu jejíž povinnosti jsou omezeny na onen zlomek pokolení lidského, jemuž stojí v čele. Církev všeobecná, chránící prostřednictvím svého řádu kněžského, zjednotněného v nejvyšším Veleknězi, náboženství společného otcovství, velikou věčnou minulost našeho pokolení, nevylučuje přece nynější stávající různosti národů a států. Církev jediné nikdy nebude moci posvětit — a v tom jest věrným organem pravdy a vůle Boží — národní roztržení a zápasy za konečný stav společnosti lidské, pravá církev vždy bude odsuzovati učení, jež hlásá, že není nic nad zájmy národní, toto nové pohanství jež tvoří z národa jeho nejvyšší božstvo, toto falešné vlastenectví, jež chce nahraditi náboženství. Církev uznává práva národů. ale potírá národní egoism, ona šetří moci státní, avšak čelí jeho svrchovanosti.

Rozdily národní potvrzají až do skonání věků; národové zůstanou skutečně různými údy povšechného organismu. Avšak také tento organism sám potvrzuje skutečně, veliká jednota člověčenská nesmí existovati toliko jako utajená mohutnost aneb bytost pomyslná, nýbrž musí se vtělit ve viditelné tělo společenské, působící zřejmou a stálou činností přitažlivou za tím účelem, aby mohla v šachu držeti mnohost sil odstředivých, které roztrhují člověčenstvo.

Aby dosažen byl ideál dokonalé jednoty, dlužno se opírat o jednotu sice n e d o k o n a l o u, a v š a k r e á l n í. Dříve než lze se spojit ve svobodě, dlužno se spojit v poslušnosti. Aby se povznegli k všeobecnému b r a t r s t v í, národové, státy a panovníci musí se dříve podrobiti všeobecnému s y n o v s t v í, uznávající mravní autoritu společného otce. Zapomenutí citů, jimiž národové povinni jsou náboženské minulosti člověčenstva, bylo by příliš neblahým znamením pro jeho budoucnost. Seje-li se nezbožnost nelze sklízeti bratrství.

Pravou budoucností člověčenstva k níž máme pracovati, jest všeobecné bratrství, vyplývající ze všeobecného otcovství stálým mravním a společenským synovstvím. Tato budoucnost, jež za příčinou uskutečnění plného ideálu musí v soulad nésti zájmy života nynějšího správy minulosti, byla za všech dob zastoupena v církvi Boží pravými proroky. Obcování Boží s lidmi aneb všeobecná církev (v širším slova smyslu), majíc v kněžství orgán své základní jednoty náboženské, a v moci světské orgán své nynější národní mnohosti, musí projevovati také svou absolutní celistvost, svou svobodnou a dokonalou jednotu, prostřednictvím proroků samovolně vyvolaných duchem Božím, aby osvěcovali národy a jejich vůdce tím, že staví jim před oči úplný ideál společnosti lidské.

X.

A tak všechna tři období existence společenské jsou s o u č a s n ě znázorněna v pravém životě církve všeobecné, řízeném zároveň těmito třemi hlavními činiteli: duchovní autoritou všeobecného Velekněze (neomylné hlavy kněžství), jenž představuje pravou trvalou minulost člověčenstva; světskou mocí národního panovníka (zákonitě hlavy státu), jenž v sobě soustřeďuje a zásobňuje zájmy, práva a povinnosti doby přítomné; konečně svobodným úřadem proroka (inspirované hlavy lidské společnosti v její celistvosti), jenž odhaluje uskutečnění ideální budoucnosti člověčenstva. Soulad a harmonické působení těchto tří hlavních činitelů jsou první podmínkou opravdového pokroku. Nejvyšší Velekněz jest představitelem pravého věčného otcovství a nikoliv falešného otcovství onoho Chrona (Času) pohanského, jenž požíral své děti. On naopak nalézá svůj život jen v jejich životě. Hájí věrně a utvrzuje nevývratnou jednotu tradice, všeobecný Velekněz nepocituje potřeby vyloučiti

ani oprávněné zájmy přítomnosti ani ušlechtilé snahy o dokonalý ideál; aby řádně obhájil minulost, nemá potřebu spoutati přítomnosti a budoucnosti uzavřítí dvěře. Hlava pak národního státu se své strany, je-li hodna své moci, má mysliti a jednati jako pravý syn všeobecné církve (kterou zastupuje nejvyšší Velekněz) a tehdy jest pravým obrazem a opravdovým orgánem Syna a Krále věčného, Onoho, jenž koná vůli Otcovu a ne svou, jenž nechce býti oslavován než tím, že oslavuje Otce. Konečně svobodný hlasatel pokrokového hnutí společenského, prorok, nezrazuje-li svého velikého povolání, uvádí-li svou osobní inspiraci v souhlas s všeobecnou tradicí a svou svobodu — pravou svobodu synů Božích — se synovskou úctou k posvátné autoritě a se spravedlivou vážností k moci a právům zákonitým, stává se pravdivým orgánem Ducha Svatého, jenž mluvil skrze proroky, a zdůševňuje všeobecné tělo Kristovo, nabádaje je k usilování o naprostou dokonalost! Čím úplnější jest jednota těchto tří současných představitelů lidské minulosti, přítomnosti a budoucnosti, tím rozhodnější jest vítězství všeobecné církve nad osudným zákonem času a smrti, tím užší jest pouto, jež váže naše pozemské bytí k věčnému životu božské Trojice.

Jako v Trojici každá ze tří podstat jest dokonalým Bohem a přece silou jejich soupodstatnosti toliko jediným Bohem, ježto žádná ze tří osob nemá oddělené bytnosti a není nikdy mimo podstatnou a nerozdílnou jednotu s oběma druhými, rovněž tak každá ze tří hlavních hodnotí theokratické společnosti obsahuje pravou svrchovanost, aniž by proto byly tři rozdílné absolutní moci ve všeobecné církvi aneb v některé z jejích částí, neboť oni tři představitelé božsko-lidské svrchovanosti musí býti mezi sebou naprosto solidární, tvoříce toliko tři hlavní orgány jednoho a téhož společenského těla, vykonávající tři základní funkce jednoho a téhož kolektivního života.

V božské Trojici třetí osoba předpokládá obě první v jejich jednotě. Tak má také býti ve společenské trojici člověčenstva. Svobodná a dokonalá organizace společnosti, kteráž jest posláním pravých proroků, předpokládá jednotu a solidaritu moci duchovní a moci světské, církve a státu, křesťanství a národnosti. Jinak není více této jednoty a této solidarity. Byly vyhlazeny vzpourou Syna proti Otci, falešnou svrchovaností národního státu, jenž chtěl býti vším, zůstává sám ojetinělý, vstřebává do sebe autoritu církevní a udušuje svobodu společenskou. Nepravé království zplodilo nepravé proroky a protispolečenský absolutismus státní způsobil nutně protispolečenský individualismus pokračující civilisace. Veliká společenská jednota, zlomená národy a státy, nemůže se pro jednotlivce na dlouho udržeti. Ježto společnost lidská neexistuje již pro každého člověka jakožto organická celistvost, jejíž solidární částkou se on cítí, pouta společenská stávají se pro jednotlivce vnějšími a libovolnými hranicemi, proti nimž on povstává a konečně je překročuje. Pak má svobodu, ovšem svobodu, kterou dává smrt organickým prvkům těla hniјícího. Tento smutný obraz, jehož slavjanofilové se tolik nazneužívali proti Západu, a jenž živil jejich národní pýchu, měl by nám vnuknouti názory, naprosto opáčné. Nikoliv na Západě, nýbrž v Byzanci prvotní hřích národnosti nebo partikularismu a cesaropapistského absolutismu uvedl poprvé smrt do společenského těla Kristova. A odpovědným nástupcem Byzance je říše ruská. A dnes jest Rusko jedinou zemí křesťanskou, kde národní stát bez výhrady hlásá svůj výlučný absolutismus, čině z církve národnostní přívlastek a trpný nástroj světské moci, a kde toto potlačení božské autority není ani vyrovnáno (do té míry, do které by to býti mohlo) svobodou ducha lidského.

Druhý činitel trojice společenské — stát nebo-li světská moc — svým prostředničným postavením mezi oběma druhými, jest hlavním prostředkem na uchování aneb i na zničení neporušenosti těla všeobecného. Uznává princip jednoty a solidarity, již představuje církev, a uváděje ve jménu této solidarity všeliké nerovnosti, způsobené svobodným působením jednotlivých sil na pravou míru, stát jest mocným nástrojem pravé společenské organizace. Uzaví-

raje se naopak v osamocený a sobecký absolutism, stát pozbývá pravého nezdolného základu a neomylné sankce svého sociálního působení, a zůstává všeobecnou společností bez ochrany proti „tajemství nepravosti“.

Díky těmto historickým podmínkám, Rusko nám představuje nejúplnější rozvoj, nejčistší a nejmohutnější výraz absolutního státu národního, jenž zamítá jednotu církve a potlačuje náboženskou svobodu. Kdybychom byli národem pohanským, bylo by nám asi možno vykristalisovati se konec konců v takový stát. Ale lid ruský jest z hloubi své duše křesťanský, a upřílišený rozvoj, jehož u něho nabyt protikřesťanský princip absolutního státu, jest jen rubem pravého principu — principu státu křesťanského, království Kristova. Toť druhý princip Trojice sociální k jeho pravdivému a spravedlivému ozřejmání, musí Rusko především jej uvést na místo, jež mu přináleží, jej uznati a potvrditi, nikoliv jako jediný princip našeho osamocené národního bytí, nýbrž jako druhý ze tří hlavních činitelů všeobecného života společenského, s nímž my musíme býti solidární. Rusko křesťanské, následující samého Krista, musí podčiniti moc státní (království Synovo) autoritě církve všeobecné (kněžství Otcovu) a dáti díl společenské svobodě (působení Ducha). Říše ruská, jsouc osamocena ve svém absolutismu, jest toliko hrozbou pro křesťanstvo, hrozbou nekonečných sporů a válek. Říše ruská, chtěj sloužiti církvi všeobecné a společenské organisaci a je chrániti, uvede do rodiny národů mír a požehnání.

„Není dobře člověku býti samotnému.“ Není jinak ani některému národu. Před 900 lety byli jsme svatým Vladimírem pokřtěni ve jménu Trojice plodné a nikoli ve jménu jalové jednoty. Idea ruská nemůže zaležeti v zapření našeho křtu. Idea ruská, historická povinnost Ruska na nás žádá, abychom se uznali za solidární se všeobecnou rodinou Kristovou a vynaložili všecky své národní schopnosti, všechnu sílu naší říše na úplné uskutečnění Trojice společenské, v níž každá ze tří hlavních jednot organických, církev, stát a společnost, jest naprosto svobodná a svrchovaná, ne tím, že by se oddělovala od ostatních, je pohlcovala aneb ničila, nýbrž tím, že by udržovala s nimi naprostou solidaritu.

Obnoviti na zemi tento věrný obraz Trojice božské — toť ruská idea. A jestliže idea tato nemá do sebe nic výlučného a partikularistického, jestliže jest toliko novým pojetím samé ideje křesťanské, jestliže k neplnění tohoto národního poslání není nám potřebí jednati proti ostatním národům, nýbrž s nimi a pro ně, — toť velikým důkazem pravosti této ideje. Neboť Pravda jest toliko formou Dobra a Dobro nezná záští.

Časové zprávy.

Z říšské rady. Oprava volební, nejnaléhavější ale též nejchoulostivější požadavek na vládu činěný, skončila fiaskem. Vláda zřekla se iniciativy, výbor pro volební opravu nemůže se na ničem sjednotiti. Chytré je to sice od vlády dost, ale rozumné-li? Bůh sám ví, kdy se něco stane a co se stane. Z ostatního jednání zasluhuje pozornosti zákon proti kořalečnímu moru. Kladou se do něho veliké naděje. Velice zajímavé byly debaty o tomto zákoně. Bylo patrné, že v málokterých otázkách má říšská rada tolik vtipných odborníků jako v otázce této. Zákon vítáme

ovšem jako dobrý krok ku nápravě stinných poměrů naší lidové společnosti.

Národní Listy měly několik šťastných dní. V odpoledních číslech uveřejňují román, který co do sprostoty a hanobení institucí církevních hledá sobě rovného. Pan Stankovský by ho lépe nedovedl. Není možné, aby takové tupení nepadalo pod trestní zákon. Jest ale otázka, kdo se nás má ujmouti? Když se ani proti takovým věcem důrazně nebráníme, pak ovšem není divu, že každý lump si troufá se o nás otírat. Poprava anarchisty Salvadora byl druhý

mastný kousek, na němž si s gusem pochutnávaly. Učinily z něho žáka jezuitů a vyličily jeho život a poslední okamžik tak, že každému čtenáři musí přijíti na jazyk sliny opovržení a vzteku proti jezuitům. Že v podobných perfidiích jsou mistři, jest známo. Patrně to patří do programu jich liberalismu a pokroku.

Živa. V čísle 10. letošního ročníku uveřejnila Živa článek nadepsaný: „divy a zázraky“, který svou tendencí nás překvapil. Znamená snad obrat v programu tohoto časopisu, který dosud bral se směrem, jenž svou opatrností a seriosností se zamlouval? Článek by zasluhoval, aby podroben byl důstojné kritice z naší strany. My jen na něho upozorňujeme, dotýkající se ho jen tu a tam. Začínáme s koncem. Spisovatel v něm praví: „Předložili jsme tuto čtenářstvu různé názory o dívech o zázracích; jedny opírají se o autoritu vědy a lidského rozumu, druhé o autoritu církve; předložili jsme je co aktuální problémy přítomnosti, lýchající myslmi naší doby. Ale neopovažujeme se řídit rozhodnutí čtenářovo, na kterou stranu by se měl dát.“ Pan spisovatel nemá zcela pravdu. Tak jak on tyto hlasy vedle sebe postavil, řídí jistotně rozhodnutí čtenáře, a to na stranu proti zázrakům. Již úvod jest takový, že nutně musí vzbuditi předpojatost. Také hlasy, které z různých táborů přinášejí, nejsou si rovny. Proti zázrakům uvádí hlasy mnohé a dosti podrobné, „pro“ jen hlas jeden, a to všeobecný, ježž neodborník ani nemůže sledovati, scházíť mu nutné premisy, na nichž závěr spočívá. Při věci tak vážné, jakou je zázrak a jeho význam v křesťanství, mělo se tak u listu, jakým je Živa, státi, anebo se neměla věc ani přiváděti v diskusi. Na zázraku spočívá veškeré křesťanství. Upřete zázrak a křesťanství se rozpadne. Kdo si tedy váží křesťanství, musí si

věsti s naprostou objektivností. Hlasy, které p. spisovatel uvádí proti zázraku, jsou ovšem takové, že jen poněkud instruktivně čtenář ucítí jich naprostou mělkost, ale poněvadž jich jest velmi málo, poněvadž nedostává se u nich často klidu a dobré vůle, a poněvadž zaujatost už z předu byla probuzena, jsou velice nebezpečné. Když na př. spisovatel vzkřísí mrtvých odbývá poznámku, že jest specialitou indických fakirů, kteří dovedou upadati v hluboký, mrtvý spánek a dáti se třeba pohřbiti, znalec Písma ihned pozná, že smrt Lazarova, jehož tělo již hnulo, nebo smrt Kristova, který byl proboden, jest zcela něco jiného, nežli fakirský podvod, ale mohou býti i tací čtenáři, kteří o tom souditi nedovedou. Nebo mluví-li o odnesení se země Romula, jen úplný neznalec okolností může si při tom vzpomenouti na nanebevstoupení Páně, ježž dělo se před tvářmi mnohých, a viděti v tom analogii, ale ani této kritičnosti u mnohých není. Také výklad různých uzdravení, z nichž neuvádí se žádný speciální případ podrobně, z nichž nevypočítají se všechny druhy, jest tak chatrný, že před kritikou neobstojí u toho, kdo aspoň s jediným od církve uznaným zázrakem se zabýval, avšak přemnozí právě podobnou lákavou povšechností dají se nésti. Přestáváme na těchto několika slovech. Článek ku kritice zrovna vybízí, podáváje výbornou příležitost k uhájení zázraku. Kritika jeho byla by pádnější, nežli kterýkoliv vědecký článek o zázraku.

Drobnosti.

Svěcení neděle a svátku. Den klidu nejen že se docela dobře s prací snášejí, ale on je pro ni nevyhnutelným. Právě proto, že je dnem pro práci nevyhnutelným, běže si dělník, nemůže-li v neděli odpočívati, pondělí. — Neděle a svátek je dnem klidu pro Boha a Církev; pondělí však — pro hospodu.

Obsah „Obrany“ :

K volbě kolínské. Fr. Žák. — O výprodejích. — r. — Všechní příběh z venkova. Napsal Karel J. Zákoucký. — Ruská idea. Napsal Vlad. Solovjev. Přeložil Fr. Sáleský. (Dokončení.) — Časové zprávy. — Drobnosti.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovní ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

Tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrby v Praze.

OBRAÑA.

Časopis věnovaný zájmům katolicko-politickým.

S přílohou „Kalendář pro mrtvé a živé duše“ vždy 20. každého měsíce.

Vychází 5. a 20. každého měsíce. — Předplatné pro Prahu: celoročně 1 zl. 75 kr., čtvrtletně 45 kr. Poštou pro Prahu i venkov celoročně 2 zl., čtvrtletně 50 kr., jednotlivá čísla po 10 kr. — Kdo předplatí na 5 výtisků, obdrží šestý nádavkem. 5 výtisků prodává se v administraci za 30 kr., 20 za 1 zl. S přílohou „Kalendáře“ připlácí se ročně 1 zl. — Administrace v Cyr.-Met. knihtiskárně v Ostrovní ulici, kamž předplatné budiž zasíláno. — Redakce: Fr. Žák, kooperátor na Král. Vinohradech.

Na rozloučenou v roce 1894.

Dnešním číslem zakončujeme letošní ročník „Obrany“, desátý vůbec, první, co svěřena byla naší redakci. Naši čtenářové dovolí nám, abychom učinili malou revisi.

Obrana měla původně býti časopisem populárním, lidovým. Poněvadž však v téže době, kdy jsme redakci převzali, povstaly nové dva znamenité listy „Kříž“ a „Marie“ se směrem co nejlidovějším, a hned nabyly v pravdě velkolepého rozšíření, nezbylo nám, než pozměnit „Obranu“ na list směru poněkud vyššího. Tím odpovídáme zároveň na výtky, které v té příčině tu a tam byly nám učiněny.

Ostatně osmělujeme si tvrditi, že i tak velká většina našich článků byla druhu populárního, a že žádný téměř nepřevyšoval úroveň všeobecného vzdělání, tak že by nemohl býti čten a pochopen od každého, jemuž malá duševní námaha není proti mysli.

A zrovna tyto poněkud obtížnější články Obrany jsou nejceennější, z nichž čtenář, který je pročte a promyslí, může míti největší prospěch. Vzpomeňme na př. článků p. Konečného, nebo Dr. Kadeřávka, jež každému časopisu sloužily by ke cti. Jakého jádrného poučení lze z nich čerpati. Že by při námaze nebyly každému dostupny, nemůžeme věriti. Snížili bychom úroveň svého listu, kdybychom se jich zříci měli. Nemůžeme se k tomu odhodlati. Nebo vezměme článek „Proč se červenáme,“ jemuž též bylo vytýkáno, že není populární. Význáváme, že sami jsme o jeho překlad požádali, majíce za to, že každého musí zajímati pokus o rozluštění hádanky tak všeobecné a přece tak tajuplné, jakož jistě jest zjev „červenání se.“

Jiných výtek nám činěno nebylo.

Proti výtkám můžeme zase postavit pochvaly a uznání. Kterých se nám dostalo v soukromí, prozrazovati nebudeme, aby se nezdálo, že jsme neskrupuleční. Upozorňujeme jen na dva blasy nejlepších našich listů, moravského

„Obzoru“ a pražské „Vlasti“. Čtenářové naši snad se pamatují, že byly lichotivé.

Řídíce se zásadou, že každá redakce sama má udávati tendenci listu, pracovali jsme především sami, hledíce dle programu, který nám byl vytčen, probrati v úvodnicích čelnější časové otázky politické a kulturní. Míníme v tom i v budoucím ročníku pokračovati, a, najde-li „Obrana“ ještě většího rozšíření, přičiniti, aby příslušné články byly co nejvěcnější a všechny časové otázky vyčerpávaly. Abychom se uchránili jednotvárnosti, prosíme i v tomto oboru za příspěvky svých příznivců. Jednoho přispívatele podařilo se nám, jak poslední čísla „Obrany“ ukazují, získati. Upozorňujeme na články tohoto znamenitého odborníka laika, užívajícího značky —r.

Druhým bodem našeho programu bylo poskytování zábavy. I tu hleděli jsme vyhověti, ačkoliv malý objem listu poskytuje nám k tomu málo místa. Vedle celých povídek uveřejňovali jsme články zábavně-poučné, hledíce tak užitečné spojití s příjemným. Snad bychom se mnohým zavděčili, kdybychom v poskytování zábavy byli ještě štědrějšími, avšak směr našeho listu nám toho nedovoluje. I toho místa, které zábavnému čtení dáváme, jest nám někdy líto. Než, budeme i příště v tom směru pokračovati.

V apologetice, třetím bodu vytknutého nám programu, můžeme se mimo již uvedená jména pochlubiti článkem p. Pohunka, zajisté jednoho z nej-
učenějších našich kněží vůbec, jež počítati ku svým, pokládala by si každá církev za čest. Všichni slíbili nám další spolupracovníctví, někteří podali již své práce. Doufáme tedy, že za pomoci jich a ostatních pánů přispívatelů v tomto oboru, jichž rovněž velice si vážíme, podáme i v příštím ročníku pěknou snůšku apologetických prací, které budou na stále se množící a urputnější útoky nepřátel odpovědí účinnou a důstojnou.

Časových zpráv a drobností máme nedostatek ustavičný, zvláště z osad smíšených mnohé nám dané sliby zůstaly nevyplněny. Zde tedy prosíme za pomoc účinnější.

„Obranu“ jsme přejali v poměrech nepříznivých. Než, přes tyto poměry nepříznivé, dodělali jsme se dosti slušného úspěchu, jak i zevnějšek listu tomu nasvědčuje. Ovšem nejsme ještě daleko tam, kde Obrana už jednou byla a kde bychom si ji opět přáli míti. Závisí to ovšem od obecenstva. Stoupne-li v budoucím ročníku přízeň jeho, přičiníme se i my, aby stoupla i vnitřní cena listu.

Stává se častěji, že z jednoho a téhož odboru dostaneme z různých stran prací několik. Pak nelze jinak, než že některé z nich musí delší dobu čekati na uveřejnění. Z toho ale nenásleduje, že by nám nebyla od téhož spisovatele práce jiná vhod; naopak je možno, že by druhá jeho práce mohla dříve uveřejněna býti, nežli prvá. Nedáme-li spisovateli o jeho práci zvláštní zprávu, znamená to vždy, že práci uveřejníme.

Přejíce všem svým čtenářům a spolupracovníkům šťastné svátky vánoční a ještě šťastnější nový rok, loučíme se s nimi s přáním, aby nám z nich nejen nikdo neubyl, ale přibýlo i nových.

Tedy na shledanou v roce 1895.

Fr. Žák.

Malý příspěvek k pojmu o vlastenectví.

Ole skutečnosti vypravuje Discipulus

*Je-li rolník sebe lepším politikem, přijde-li o statek,
není vlastencem, poněvadž připraví národ o majetek.
Říd. Uhlíř, 16. pros. v Pardubicích.*

Před nedávnem navštívil mne po delší době můj spolužák ze semináře. Milovali a ctili jsme jej všickni. Byl mužem prostým sice, ale neúporné pilným a opravdovým. Nejvíce ale cenili jsme na něm horoucí lásku, kterou miloval prostý lid. Nejen prázdné chvíle, jichž ostatně v semináři je po řídce, ale také mnoho hodin nočního odpočinku, po úporné práci denní všem tak nutného a žádoucího, věnoval při učení se tomu, o čemž se domníval, že tím prospěje jednou prostému lidu. Idealem jeho bylo působení na české vesnici. Za tím účelem shromažďoval si již tehdaž ze skromných svých příjmů spisy poučné a zábavné, pro venkovský lid zvláště se hodící.

Přáli jsme mu všickni, aby našel jednou svůj ideal, jsouce přesvědčení, že osada mu vykázaná najde hodného správce a přítele. Avšak dlouho nechtěl se mu ideal uskutečnit. Nejdříve bylo se mu potloukati několik let v krajích německých, jichž lid ovšem svou nezkažeností, zbožností a hodností získal si jeho lásku a úctu, ale srdce jeho nebylo zcela spokojeno; jej táhla láska k rodnému kraji, mezi český lid. Na to ustanoven za kaplana v jednom větším českém městě. Konal své povinnosti s vytrvalostí své vzácné povahy. Jsa šťasten, že je aspoň mezi svými; ale zcela volným ani tu se necítil. Byl se svou vybájenou českou vesnicí v duchu dávno již srostl.

Konečně došel vyplnění svých tužeb, zvěstoval mi radostnou zprávu, šťastným dopisem. Zde jest:

Miléný Discipuluse!

Včera jsem dostal jurisdikci do N. Píši Ti v radostném zrušení: můj ideal jest uskutečněn. N. jest, jak mi řečeno, vesnice nedaleko městečka B. ležící, osada čítá jen asi 2000 duší. Má pěkný kostel, nalézá se v úrodném kraji, lid bude zajisté zachovalý. S jakou radostí skládám své věci! Moji dosavadní osaduící dávají mi důkazy nezasloužené lásky, které jindy hluboce by mne dojaly a učinily by mi odchod těžký. Ale v radosti své nad konečným vyplněním mého dávného přání tak jsem necitelným k vzácným těm projevům lásky, že radost svou nejsem s to ani tajiti. Věda, že se budeš se mnou radovati, zasílám Ti těchto pár řádků. Příští dopis obdržíš z napřed mně již milého a drabého nového působiště. Není-liž pravda, že mi vduchu blahopřeješ? Věz, že i v radosti člověk potřebuje bratrské útěchy. Tak tě libám, milý druhu, a objímám v duchu s Tebou i svou novou osadu. Zitra tam odjíždím. Buď s Bohem!

Tvůj Augustin.

Uplynuly čtyři neděle, ale marně čekám na slíbený dopis. V štěstí člověk nejdříve zapomene, myslím si. Musím čekati déle. Když ale opět čekám čtrnácte dní marně, dík k sobě: což ještě se neuhníždil? Mám mu snad sám napřed psáti? Tu konečně přišel; ne dopis, ale Augustin sám. Jinak totiž neříkal mu celý seminář, ačkoliv se jmenoval vlastně jinak. Stalo se tak násedovně. Kdysi nemohl se odhodlati k jisté práci, nedůvěřuje silám svým. Když ale mnozí šťastně ji provedli a jej škádli, že jako vynikající posluchač se jí bojí, odsekl:

Dobře máte. „Si hic et ille, cur tu ne Augustine?“ (Jsou to známá slova svatého Augustina, česky znamenají: Když ten i onen, proč ty ne Augustine?)

Od té doby jinak se nejmenoval nežli „Augustin.“

Augustin tedy přišel osobně. Vidím ho, jak vstupoval ve známém mi svrchníku, stáří methusalemského. Na vlastní potřeby míval vždy málo peněz.

„Ach nejšťastnější smrtelník! Tak což, po líbáncích?“ vítám jej.

Můj Augustin tiskne mi ruku a třikrát po křesťansku mne líbá, ale cítím, jak rty se mu chvějí. V očích má slzy. Slzy radosti to nejsou, nebo přítel můj mlčky pádnými kroky měří krátkou mou kaplátku. Činíval tak vždy jen když byl rozrušen, smutně rozrušen.

Pohlédnu na něho pozorněji a rázem mizí všecka má radost. Vidím bledé líce, vpadlý zrak, bol kolem jeho úst, veliký, zoufalý boj. Sklamáním a rozháraností mluvil celý jeho zevnějšek.

„Tak mluv přece,“ povídám, „co se stalo! Vypadáš jako zoufalec. Co tě stihlo?“

Brzy zvěděl jsem smutnou tu historii, jež rozrývala citlivé jeho srdce a činila z něho nespokojence. Pobíhaje po pokoji, tu se zastavuje, tu rukama jakoby odháněje z duše truchlivé přízraky, vypravoval mi o svém sklamání, jež ho stihlo, sklamání dvakrát trpčím, že přišlo tak neočekávaně. — Doufal, že nalezne ideal, a našel poušť.

Než, stůž zde jeho vypravování, jež ovšem reprodukovati mohu bez žáru horoucí a sklamané jeho duše.

„Pamatuješ se“ začal, „jak jsem se radoval, že dosáhl jsem místa v N. Viš, že bylo vždy mým idealem, pracovati jednou mezi českým, prostým lidem. V nadšení nastoupil jsem své nové místo, těše se, že konečně splním, co po léta jsem si básnil, maluje si v duchu ideal venkovského kněze. Vítili mne, ti dobří moji noví osadníci, ne četně sice, ale srdečně. Byly to ruce upracované, jež mi ruce tiskly, a tváře, v nichž těžký boj o vezdejší chléb vtiskl nesmazatelným písmem svá znamení; ale to se mi zdálo právě v hod. Pracovati pro takový lid, skytati mu poučení a útěchu, získati si jeho důvěru a lásku, po tom jsem zrovna pahnul.

Těšil jsem se na neděli. Věděl jsem, že můj předchůdce byl kněz staříčkový, který přes všecku horlivost, už dávno nemohl vyhověti všem svým mnohonásobným povinnostem. Míval jsem, jak viš, štěstí v kázáních, chtěl jsem osadníkům svým, které napřed již tolik jsem si zamiloval, otevřítí srdce své, chtěl jsem říci, že nic nechci, než pracovati pro ně a nabídnouti se jim ku všemu, nač slabé mé síly stačí. Nechtěl jsem mluvití snad jen laciné fráze, ne, tak jsem byl šťasten, že bych krev za ně vycedil. Byl jsem si jist, že slova má budou se řinouti ze srdce do srdcí a budou pochopena.

Vstoupím na kazatelnu a rozhlédnu se po prostorném chrámu. Ó, bratře, kdybys věděl, jak mi bylo!“

Můj přítel se zamlčel, nemoha pohnutím mluvití. „V chrámě bylo pět osob.“ pokračoval po chvíli, maje oči plny slz. „Jeden starý výměnkář, a dvě ženy a dvě odrostlejší dívky. Nevím, co jsem mluvil. Byl jsem jako omámený. Odbyv jakž takž mši svatou, pádím ven, do polí, hlava mi hořela, srdce se svíralo.“

„Než nebudu Ti líčiti hořkou cestu mého poznávání,“ pravil dále, „ale povím Ti hned celý výsledek. Já představoval si slušnou vesnici s jistou zámožností, lid dobrý, ten zachovalý, dobrý, nábožný český lid, ten lid, jenž ještě zpívá ty naše krásné české písně s myslí radostnou, jako skřivánek — co jsem našel? Bídné otroky, otroky práce a nadlidské, surové dřiny, otroky vášní, následek to utrpení, otupělce, jimž strádání, zoufalost a hřích vzaly veškerou radost života. I na dětech ve školách bídně navštěvovaných, viděl jsem zřetelně vytlačeny známky zbědovanosti jich rodičů. A přece byl to kdysi kraj zámožný, zdravý a veselý!“

Zamlčel se.

„Divím se, že jsi tolik rozrušen. Pro tebe, jak jsem tě dosud posuzoval, měla by to právě býti rozkoš, pracovati na duševním a mravním povznesení takového lidu zanedbaného a ubohého. Či snad, dodávám tázavě, tvá bývalá železná energie zmizela? První nezdar ji zlomil?“

Nezmizela, bratře. Nemysli, že snad první svou zkušeností z chrámu jsem zmalomyslněl. Naopak! Řekl jsem si, budeš se na kázání tím lépe připra-

vovati, oni přijdou přece. Osobním stykem brzy jsem si získal lásku, první podmínku zdaru ne lásku dobrého společníka, nýbrž lásku osadníků k pastýři. A i jiným způsobem hleděl jsem pracovati, nelekaje se prvých neúspěchů ani dost málo. Ale to je právě to hrozné, že náprava vůbec je nemožná, všecka práce vůbec marná. Ani kostel, ani škola, nic nemůže té bídě odpomoci. Toto přesvědčení jest to, jež mne dohání k zoufalství a k rozervanosti.

Byl první svátek. Kostel opět prázdný. Až jsem se lekal svého hlasu, který prázdným chrámem duněl. Vyjdu z kostela nedaleko přede mnou řada vozů jede do továrny. Vyhlédnu si jednoho vozku, který svou inteligentní tváří, jež za venkově často lze nalézt, se mi zamlouval, a zastavím ho.

„Proč místo služeb Božích,“ tážu se. „konáte zapovězenou těžkou práci? Zapomněli jste zde tak docela Boží a církevní prikazání?“

Rozechvěný můj hlas patrně více ho dojal nežli slova má, nebo uchopil ruku mou a zvolal:

Nezapomněli, velebný pane, nezapoměli. Ale nemůžeme jinak. Jsme prodáni, jsme otroci. Hleďte tam na ty komíny továrny, toť naše peklo. My jsme dobře poznali vaši lásku, oko lidu jest bystré. Již z lásky k Vám chodili bychom do chrámu, chodili rádi, ale — — —

Stařec máchnul smutně rukou.

„Bylo dříve jinak, velebný pane, o ano, jinak. Dnes nedá se to už napraviti. Hleďte, tam ten dům, to byla má živnost. Všecko je pryč. Sám nádeničím, sotva za stravu v továrně. A musím býti rád, že aspoň ten bídny život jakž takž protloukám, a se mnou sta jiných.“

„Ale řekněte mi pro Boha, jak se to jen stalo?“ tážu se já.

„Jak se to stalo? Všelijak, velebný pane.“ Pak jako pro sebe zažaloval:

„Ovšem, jsme vinni, ale nejen my. Jsme prostý lid. Větší vina padá na ty, kteří nás svedli. Povím vám o tom jindy více.“

Pozdravil a jel mlčky dále.

Brzy ovšem zvěděl jsem celou tu smutnou historii zdejšího kraje. Povím ti ji krátce. Bylo i zde několik zámožných rolníků a chalupníků. Život byl by dosti pěkný. Ale pak počal se tu zabnížďovati liberalism. Přestěhoval se k nám z Pruska nový majitel panství, Němec a protestant. Vystavěl obrovský cukrovar. S ním přišla četa úředníků, židů a protestantů. Brzy změnil se celíčký život obce. S většími výdělky kvetly hospody, odebírány liberální noviny, „zpátečnický“ lid osvěcován novým učením liberalismu. Rolníci první mu propadli. Přestali pracovati vlastní rukou denně scházeli se v hostincích, jezdili do Prahy do divadla, platili na všelijaké darebnosti, opovrhovali náboženstvím katolickým, toulali se po honech a jiné podobné věci — platilo to za pokrok a osvícenost. Nikoliv prohloubené vzdělání, ale mělká frázovitost a náboženská frivolnost, úpadek staročeské mravnosti a zbožnosti byly toho následkem. Obrazy Boží vyhazovány z domů a jich místo zaujaly jiné. Husitské večírky konány často, řečníci k nim objednávali se z Prahy. Hlas farářův byl jako štkání dítěte v bouři. Zemřel brzy žalem nad zkázou své osady, opuštěn, opovržen. Vystrojili mu slavný pohřeb, avšak vypadal spíše jako radostný průvod, že pohřbeny jsou tma a zpátečnictví.

Následky dostavily se brzy. Statek za statkem přišel v ruce milionáře. Z rolníků jedni ušli do světa, druzí nádeniči. Deset let stačilo k pokromě. Dnes celá obec je bydlíštěm nouze a bídy. Muži, ženy i děti musí za malý plat pracovati bůře nežli dobytek. od rána ode čtyř hodin pozdě do večera. Nouze jest tím karabáčem, který je nutí. Mzda snížena brozně. Ano vzdálenější rodiny ani na noc nemohou domů. Majitel vystavěl nedaleko své továrny velkou noclehárnu, kde všickni jako kdysi římsí otroci tráví noc. Ano, tito lépe na tom byli, neměliť aspoň vědomí lidské důstojnosti. Místo to stalo se ovšem nutně pelechem hříchu. Zoufalost dílo dokonala. Po celodenním dření jest kořalka a chlípnost jedním pramenem zapomenutí a bídne radosti. Když jsem tak někdy z rána vyšel si na pole a za nejtěžšího mrazu viděl tam ten ubohý lid již od čtvrté hodiny z rána pracovati, srdce mi krvácelo. A když

pak opět přišla neděle, a kostel byl opět prázdný, myslil jsem, že zšílím. Nemysli, že přeháním. Ne, naopak, to se vůbec nedá vyličiti, to musí člověk prožiti.

Zbývala mi jediná naděje: obrátiti se k majiteli panství a cukrovaru. Umínal jsem si, že k němu zajdu. Ale nebylo mi třeba bledati k němu přístupu, povolal mne k sobě sám, pánovitě si mne zavolal. Vytýkal jsem totiž jednou správci nelidské zacházení s lidem, jehož jsem byl svědkem, a stěžoval si u něho na nedělní práci. Správec na mne žaloval, že bouřím lid. Milionář si mne dal tedy zavolati sám. Dobře, pomyslíl jsem si. Bude mi činiti výčitky, snad mne i plísňiti, než tím odvaha má jen vzrostla, jsouc živena hněvem. Šel jsem tedy.

Uklonil se mi lehce a poukázal na židli. Sám chodil po pokoji kouře. Zůstal jsem státi nic neříkaje. S výrazem ledabylé přisnlosti jal se mi vytýkati v německém ovšem jazyku mé jednání, dovolávaje se toho, že jako kněz mám spíše úctu k vrchnosti v naší době upevňovati, upozorňovati na to, že si jen škodím a p.

Nepřerušil jsem ho ani slovem. Teprve, když byl hotov, otázal jsem se ho, chce-li mi popřáti chvilku sluchu. Svolil. Mírně a klidně, vyhýbaje se všemu, co by ho popuditi mohlo, spíše klepaje na srdce jeho, vyličil jsem mu krátce, jak bylo v osadě dříve a jak je nyní. Nevínil jsem ho přímo z tohoto obratu, ale musel pravdu cítiti. Konče, pravil jsem mu asi toto:

„Lid ovšem nyní je hmotně a mravně zničen. Je úplně ve vašich rukou, bezmocný, zmalátnělý, nešťastný. Panujete nad ním neobmezeně, ano on vám musí děkovati za to, že neumírá hladu. Ale vězte, že stačí jen jiskra, a tento tichý lid může se změnit v zuřivce. On tím vinen nebude. Vy ovšem můžete jíti jinam, ale vaše svědomí bude tížiti jako kletba. Dejte mu aspoň v neděli svobodno, prosil jsem dále, vykládaje prospěch, který on i lid z toho bude míti.“

„Milionář pokrčil ramenoma. Snad nevěděl, co by odpověděl, nebo něco podobného sotva očekával. Celý dopálený chodil po pokoji. Já nečekal žádné odpovědi a odešel jsem, i muě hořela hlava rozechvěním.“

„K ulehčení lidu neučinil nic. Nemá srdce k lidu, kterému je cizí národností a vírou, ačkoliv z něho hromadí miliony. Ze mne stane se rozeranec, nebo klidně nemohu se na tu bídu dívati.“

Dlouho žaloval mi přítel svůj žal. Rozuměl jsem mu. Nenít on jediný, který takto snáší. Radil jsem, těšil jsem, ale obtížno bylo zmírniti žalostný pessimismus, který zřítal duši jeho.

Nedlouho po této rozmluvě obdržel jsem od něho dopis, který, poněvadž patří k věci, tuto ještě přidávám. Psal v něm:

Milý příteli!

Znáš můj trudný život. Stává se mi čím dále tím více nesnesitelným.

Nemám radosti, nemám útěchy. Ani v modlitbě ji nenacházím. Nevím, co by se už bylo stalo, kdyby předešlý týden nebyl mi přinesl úlevu. Naskytla se mi příležitost, že jsem aspoň na okamžik mohl svaliti ten kámen z duše, jenž mne tíží. Ulehčilo se mi. Slyš, jak se to stalo.

V našem blízkém městečku konala se přednáška. Řečnil zdejší jeden učitel o předmětu: Kterak dlužno pěstovati cítění vlastenecké. Za hlavní prostředek uváděl dějiny. Čítejme knihu dějin. Vypravujme již dětem ve líce děje své minulosti, aby s mlékem mateřským ssály v sebe již lásku k drahé otčině, seznamujme se sami s velikými osobnostmi, které jako velikáni jsou naší ctí a slávou. Jest ovšem pravda, že dějiny jsou nejúčinnějším a nejčistším zdrojem lásky vlastenecké, ale řečník rozuměl slavnými ději téměř výhradně dobu husitskou. Podobným způsobem začal se právě u nás šířiti pod pláštěm husitství onen liberalismus, ono vlastenecké frazovství, které mé osadníky přivedlo na mizinu. Já seděl jsem jako na uhlí. Všechn bol a hněv znovu se mne zmocnil. Ony dodaly mi zmužilosti, že když za velikého applausu skončil řečník v bombastické

apothese vlasti a osvěty. vyžádal jsem si slovo. Do společnosti jakoby střelil. Tovární úřednictvo s posměšné vyzývavými zraky provázelo mne, když vstupoval jsem na řečníště. Má affaira s továrním říditelem nebyla neznáma. Byl jsem tedy v tu chvíli interessantním člověkem. Mohl jsem říci s písmem: A stalo se utišení veliké.

Řekl jsem jim následující věc:

Nevyžádal jsem si slova abych odporoval předešlému řečníku. Pilným probíráním se v dějích naší historie přišel jsem sice poněkud k jiným názorům, než jaké zdá se mítí ctěný pan předřečník, avšak v tom jsem s ním za jedno, že právě dějiny to jsou, jež budí lásku k otčině, a řeči, touhu po velikosti vlasti. Chápaje se tedy slova, nemíním odporovati, nýbrž naopak, chci jej doplniti. Mám za to, že k probuzení vlastenectví patří něco na co upozorněno nebylo, ano jsem přesvědčen, že je to to hlavní.

Dovolte mi, velectění pánové, abych chtěje na to poukázati, dotekl se jedné události již zaznamenala nám bible, pramen pravdy ode všech ctěný.

Tam ve třetí knize královské (III král. 21, 1) čteme, že vedle královského paláce, měl v Jerusalemě Naboth vinici, již zdědil po otcích. Kral Achab chtěl ji mítí. Zbožný Israelita jí ale nevydal, vlastenecký zákon israelský toho nedovoloval. Raději, jak známo, podstoupil smrt, nežli by byl prodal dědictví po otcích zděděné. Naboth vykonal velkolepý čin vlastenecký. Chcete-li, pánové, šířiti vlastenectví, ne vlastenecké fráze, ale pravé, praktické vlastenectví, učte lid, aby nad život více vážil si té půdy, již posvětila noha jeho rodičů a prarodičů, učte jej, aby za žádnou cenu nevydal jej do rukou našich národních nepřátel, nýbrž opět celou a neskřácenou odevzdal ji dětem svým. Pak-li učiníte, nikdy nepřítel náš neusadí se trvale mezi námi, nikdy neztenčí se ten kraj Čechy a českou řečí obývaný, nikdy nezlomí se síla národa. (Ozval se potlesk, neboť jsem mluvil se zanícením).

Vzpomeňte, pánové, jak bylo zde v tomto kraji ještě před patnácti lety. Nebylo tu žádného planého horování o vlastenectví, a přece tu bylo čisté češství. Nikde tu nebylo cizince, půda všechna patřila nám.

Trudné sice lopotili se naši rolníci, ale byli pány na svém statku, byli samostatní mužové, byli celými Čechy. Pak přišlo ono nešťastné vlastnění, na něž rovněž dobře se pamatujete. Táži se vás jak skončilo? Mezi námi usadil se cizinec, Němec, který miliony, jež z nás dobývá, ve Vídni utrácí, on skoupil všechny statky dokola, on je jediným pánem a český, druhdy samostatný lid mu otročí. (Ozval se sykot, ale byl ihned nadšeným potleskem potlačen). Nebudu rozdíratí tu ránu, pánové, kterou všickni znáte a jež všechny vás dosud bolí. Jen dím: Především, pánové, pěstujme lásku k rodné půdě a za nic na světě nedejme si ji vyrvati.

Holá slova odnese vítr, ale zachováme-li půdu dětem svým, naši potomci budou nám žehnati, a naše drahá vlast bude nám děkovati za to, že jsme ji i při tuhé práci, snad i při sebezapírání zachovali celou, silnou, nezkaženou, neoslabenou.“

V tomto smyslu jsem asi mluvil. Přál bych Ti viděti to vzrušení. Zdá se mi, jako bych byl novou jiskru hodil mezi lid, jiskru, která vzplanula v žár. Vím ovšem, že i mé slovo nemá více moci, ale aspoň mám z toho tu útěchu, že opět stávám se svým. Zdá se mi, že svalil jsem ze sebe tíseň, jež mne dusila. Volněji dýchám od té chvíle a pracuji s novou chutí a silou. Přiblížil jsem se trochu ku svému ideálu. Dejž Bůh, abych jednou viděl jeho splnění.

Líbá Tě

Tvůj Augustin.

Ihned napsal jsem mu korrespondenční lístek s následující lakonickou odpovědí:

Dobře's to proved' Augustine!

Objímá Tě

Tvůj Discipulus.

Časové zprávy.

Proticírkevní předlohy uherské. Známo již, že jsou císařem schváleny. Týkají se nuceného sňatku občanského, který církevnímu předcházeti musí, zavedení státních matrik a náboženství dítek z manželstev smíšených. — Ještě chce Weckerle prosaditi zákon o židovském vyznání a rovném právu osob bez vyznání. Snad i to se mu podaří. Na každý způsob i tak již zvířela v Uhrách zednářská lože, židovství a kalvinismus. Církevní hodnostáři, snad na usmířenou, podělení vládou a císařem vysokými řády. „Nár. Listy“ uvítaly ovšem zprávu tu s radostí, ačkoliv, spokojeny s vítězstvím, zbytečnými fanfary na sebe neupozorňovaly. Proč, je pochopitelné. Přece však si dne 11. prosince zgustly, oznamujice svým čtenářům, že odpůrcům vlády nepomohlo modlení, k němuž katolické dámy v Uhrách dne 8. prosince vyzývaly veškeren katolický lid v zemi sv. Štěpána. Zároveň sdělovaly obrovské slavnosti, jež „lid“ nad vítězstvím pokroku v Uhrách pořádá, jak Weckerle ho oslavuje a p. Stala se jim, jak dne 13. prosince ve vládním telegramu dozouvají, ta nemilá nehoda, že průběh těchto oslav vypsalý o den dříve, než ve skutečnosti byly pořádány. Nu, což, čtenářové jejich takových „malíček“ si ani nevšimnou. My k tomu nic nepřičítáme jen dovolíme si na vysvětlenou citovati týž „N. L.“ ze dne 15. prosince, kdy řeč pana professora Schlesingra, muže znamenitého a učeného, který hlásí se k antisemitismu, ale k antisemitismu národohospodářskému a kulturnímu, t. j. který je proti hanebnému vykořisťování křesťanů židy, odbyly následujícími slovy: „Prof. Schlesinger při zatímnm rozpočtu v době mohutného rozmachu neuměl ničím jiným nuditi hlouček svých posluchačů, leč známými povídačkami o Rothschildovi a Cremieuxovi. Toho poslance má na svědomí levice. Ona tak dlouho ve vídeňském okrese porážela demokraty, až pomohla šťastně k vítězství antisemitovi duševní kvalifikace prof. Schlesingra.“ To zajisté stačí na vysvětlenou, proč „N. L.“ bojovaly tolik pro uherské předlohy, kterými slovan-ské národnosti v Uhrách tak citelně ve

své národnosti zasáhnuty. Až zase budou útočiti na nás kat. kněze a na církve ve své vlastenecké ráži, bude to ovšem zase čisté vlastenectví. Nu tak, národe, vidíš, pravé vlastenectví a pravá osvěta je: klackem na kněze a církve, nadšením a objetím k vyvolenému národu. Ty jsi s tím spokojen a když čteš jich protiklerikální útoky, tu zášť proti našim biskupům, sám v spravedlivém hněvu proti nim v srdci soptíš a na náboženství zanjat býváš. Bude-li i ty prodán, nebo jsi-li snad již prodán, zasloužíš si toho. — Potvrzením protináboženských předloh uherských postavily se Uhry ovšem na stanovisko praktického židovského liberalismu a přestávají býti státem oficiálně křesťanským. Následek toho může býti jen jeden: boj na život a na smrt křesťanství s pohanstvím a židovstvím. Kalvinismus tím mnoho neztratí, jemu je celkem lhostejno: Kristus Bůh nebo Kristus člověk. Jak boj dopadne, je ovšem těžko říci. Začátky budou jistě těžké, a to zvláště proto, že, jak se zdá, někteří nejvyšší hodnostáři církevní v Uhrách nejsou podle toho, aby mohli býti platnými vůdci svého lidu. I věhlasný P. A. Weiss vyslovil se o věci uherské v 1. čísle Quartalschriftu 1895. dosti beznadějně. Buďe to ovšem záležití jedině na katolicích samých. Budou-li jen chtít a vzmohou-li se upřímně, právo a moc je na jejich straně. Za 10 neb 20 let uvidíme, pomohly-li ty modlitby uherských dam ze dne 8. prosince, čili nic. Snad si „Nár. Listy“ tropily své ousměšky přece jen brzo.

Beyschlagův otevřený list biskupu Trevirskému. Professor evangelického bohosloví, Vilibald Beyschlag, ačkoliv stařec sedmdesátiletý, je nejbojovnějším kohoutem protestantským v celém Německu; jeho činnost jakožto předsedy pověstného „evangelického bundu“, nezadá nic činnosti nejpověstnějších agitatorů světa. Kdyby byla křesťanská a humanitní, nebo vážné vědecká, nebylo by konečně lze ničeho proti tomu co namítati, ale že nese na sobě známky nezanícení pro pravdu a náboženské dobro, nýbrž oně žhavosti, jimiž zášť a zlost se projevují, neslouží

mu kn cti. Týž pán, před nedávnem uveřejnil brožuru „otevřený list k biskupu trevirskému Dr. Korumu,“ ve kterém biskupa a jeho klerus napadl způsobem, kterýmž teprve poskvrnil své šediny. List onen oznámen byl i v našich liberalních novinách. Dostalo se mu pádné odpovědi, o té však naše liberalní listy nevědí. Proto několika slovy na ni upozorňujeme. — Na zmíněný otevřený list Beyschlagův uveřejnil prof. Dr. Einig odpověď, pod názvem: otevřená odpověď panu V. Beyschlagovi. Když týž opět odpověděl, napsal týž Dr. Einig ještě druhou odpověď, nazvanou Goliath-Beyschlag. Bylo by věru žádoucí, aby někdo brožury obou stran spracoval a důkladnou o tom podal veřejnosti zprávu. Nevýžadovala by ani mnoho času, ani nákladu — všechny čtyři brožury jsou levné — veřejnosti by ale dán byl věru pozoruhodný způsob polemiky, vědomostí na straně protestantské a katolické, a zároveň plastický důkaz obrany katolicismu. — Brožura Beyschlagova vzbudila náramnou radost v táboře bojovných protestantů, nad směrlostí, s jakou týž pán vystoupil. Avšak netrvala dlouho, a čím větší byla vypínavost tohoto agitatora, tím větší i jeho pád. Dnes vystoupení svého asi lituje a jeho přátelé s ním, nebo tak hned nepoškodil někdo firmu „evang bundu,“ jako brožury Beyschlagovy. Odpovědi Einigovy jsou vůči hrubosti útočnickově psány s rozkošnou elegancí, a pádností ohromující. Aspoň na několik věcí z nich upozorníme. Znamenité jsou stránky, kde Dr. Einig uvádí doslovně úsudky Beyschlagovy a ukazuje na jejich nelogičnost, někdy až směšnou, jako při otázce o manželství, o spasení nekřesťanů a milosti Boží. — O toleranci a rovnoprávnosti, s jakou si Německo vůči katolíkům počíná, podává Dr. Einig panu Beyschlagovi, který dokonce lhal o nepříteli státu k protestantům, ukázky, nad nimiž i my žasneme. Na St. Asburgské universitě, — Elzasy jsou celé katolické — že 100 profesorů jen šest je katolíků; více jich vláda nepřipustí. Ve Frýburce, taktéž v zemi katolické, na universitě od katolíků zřízené, připustila vláda mezi 30 profesory jen 3 katolíky. To je děsná nespravedlnost. V katolickém Trevirsku téměř všechna vyšší místa obsazena jsou prote-

stanty. A jaké citáty, domnělou rovnoprávnost vládních kruhů kompromitující, uvádí. Beyschlag tvrdí ovšem, že to tak býti musí k zachování německva, nebo di, protestantismus jest projev pravého, čistého německví. Má-li pravdu, je to pro nás poučné. — Vědecká kompetence Beyschlagova utrpěla strašně. Jen na jedinou věc upozorňujeme. Beyschlag tvrdil s velkým pathosem, že pro prvenství papeže římského nedá se uvést ani jedno místo ze spisů sv. Otců, které by se vztahovalo na známá slova Písma o sv. Petru. Dr. Einig cituje mu jich dobré sto a takové, že p. Beyschlagovi z toho asi dosud brní hlava. — O poctivosti p. Beyschlagově podává důkaz tím, že srovnává jeho činnost kazatelskou s jeho spisy; ukazujeme mu, že před lidmi kázal božství Kristovo, ve svých spisech ho zapíral — tedy prosté farizejství. Dr. Einig je znamenitě sečetlý v protestantské literatuře a podává z ní skvostné ukázky. — Odpověď na druhou brožuru Beyschlagovu je, možno-li, ještě lepší. Je pěkně rozdělena v několik odstavců. V odstavci „zdvořilost“ uvádí ušlechtilé citáty nářeků Beyschlagových. V druhém „doznání“ probírá trefné chyby, ku kterým p. Beyschlag se doznal. Pak je opět jeho logika, ukázky z učenosti útočnickovy a jiné věci na řadě? — My přestáváme na těchto několika ukázkách naděje se, že naše upozornění stačí a někdo podá české veřejnosti více. Bude to vděčná a poučná práce.

Italská panama. Konečně i na Crispiho a jeho čisté kamarády došlo; jejich finanční šmejdý jsou odhaleny. Může býti, že se věc ututlá, jako se ututlala panama liberalů a židů francouzských, může býti, že i veřejnost italská, pro veřejnou spravedlnost a mravnost dávno otupělá, se s tím spokojí, že se odhalením škandálu pomstila za to, že sama při krádežích nebyla účastněna. Vzpomeňme si jen, jaký to lev ten p. Crispi. Co kadidla spálili naši liberalové, „Nár. Listy“ a ostatní jejich cudné přítelkyně před trůnem jeho. Teprve v poslední době, kdy se proslýchalo, že Crispi, starý lišák, dal se církevně oddati a lichotil katolíkům, domnívaje se, že v nouzi si je zapřáhne do svého vozu, trochu se rozhněvaly. A nyní tu máš. Taková rána. A mezi švindlěři je také

syn „osvoboditele“, Menotti Garibaldi. Tedy ti nejprvnější liberalní a pokro-
kářští vlastenci. Ano vlastenci, vždy
tak plní rozhorlení pro vlast, národ
a veřejné dobro. Vlasti slouží jako svě-
tici, poněvadž stojí blízko u Boha: ma-
monu. Jest jich i u nás, jen že schází
jim k tomu ještě moc. Proto musí býti
parlamenty reformovány, mnohé jsou
totiž ještě pohřbeny v sošáctví deva-
tenáctého století, století veřejné mrav-
nosti. Ostatně jest dost možné, že Crispi
a jeho vlastenečtí přátelé, vzdor Kainovu
znamení na čele, za krátký čas získají
si přístup k veřejnosti. Budou proná-
sledovati Vatikán a tak židovsko-zed-
nářský tisk, který veřejné mínění má
v rukou svých, jim odpustí, ano odevzdá
jim třeba opět vládu do rukou, poněvadž
jen oni jsou schopni zachovati vlast,
kterou pěkně vycucali. Oni to však,
sotva přijmou; co taky s citronem
vyschlým. Možné jsou takové poměry
jen při hrozném poklesnutí mravnosti
soukromé a veřejné, a při úplném ne-
dostatku víry. U nás o znemravňování
lidu pracují také již celé obce. Ostatně
jednu dobrou stránku mají tyto škandály.
Smrdí přes příliš, než aby je nebylo
cítit. Až společnosti se zbídačenost
jejich lvů protiví sama sebou, snad
zatouží opět po čistém vzduchu mrav-
nosti a poctivosti. Ale kolik zlodějů-
vlastenců se do té doby ještě vystřídá!

Z literatury. Cyrillo-Methodějské
knihkupectví vydává právě „*sbírku histo-
rických příkladů z dějin slovanských
zvláště pak českých*.“ Pro kazatele a
katechety jest to kniha neocenitelná,
a my doufáme, že ji naše česká homi-
letika získá i co do oblíbenosti, i co do
českosti. Avšak i laikům lze ji doporu-
čiti co nejvšeleji, poskytující jim na
skutečných událostech zrnka pravdy,
jimiž mohou netoliko obohatiti své vě-
domosti, ale též živiti své vlastenečtí,
vzdělávati se nábožensky, utnžovati svůj
charakter, učiti se seriosnosti. Jedno
jen přání bychom měli: škoda, že za-
sloužilý spisovatel neudává pramen ur-
čitější. Mnohý by se rád šířejí infor-
moval. Než i tak děkujeme mu za vzác-
nou pro nás práci. — Milovníkům ná-
božných rozjímání doporučujeme „*Roz-
jímání o tajemstvích sv. růžence*“, se-
stavené vp. Ant. Postřiháčem, kaplanem
u sv. Mikuláše, a vydané tímže knih-

kupectvím. Růženec jest, jak známo,
modlitba rozjímavá a patří proto k nej-
vznešenějším katolickým modlitbám, po-
dávaje podnět k samočinným úvahám
o nejdůležitějších pravdách víry. Čím
hlubší a vzdělanější duch, tím více v nich
najde. Pomůcka, kterou podává dp. spi-
sovatel, je velmi pěkná. Týž vyzname-
nával se vždy něžnou zbožností. Knižka
jeho nese patrné stopy této jeho po-
vahy. Proto jest s to, aby zbožnost pro-
budila. A to je, tušíme, nejlepší doporu-
čení každé knihy asketické, když lze
o ní říci, že zbožnost probouzí. Odpo-
ručujeme tedy. Doufáme zároveň, že to
není poslední práce, která z péra spi-
sovatelova vyšla, a to tím více, že na
tento druh literatury nejsme co do ja-
kosti zrovna bohatí. — Kněží odporu-
čujeme „*Rádce duchovního*“. Nová
redakce jeho tak se osvědčila za jediný
rok, co tento znamenitý měsíčník vede,
že nelze si ničeho více přát, leda snad
toho, aby časopis byl aspoň o arch roz-
množen. Z homiletiky podal předešlý
ročník několik skvostů posvátného řeč-
nictví. Rubrika právnická dělá listu
rovněž čest. Gratulujeme redakci. —
Táž redakce pokračuje ve vydávání ča-
sových brožur „*Slova pravdy*.“ Nabý-
vají opět znamenitosti, již kdysi se vy-
znamenávaly. Mnohá čísla jsou tak
jadrná, že naplňují zrovna radosti. Ne-
budíž nikoho, kdo by jich nečetl a nešířil.
Některé měly by se vydati sonhrně
znova jako kniha. Mohly by se do ní
pojmouti i jiné časové a účinné články,
jichž v našich časopisech taková hoj-
nost. Neupadly by v zapomenutí.

Svobodné zednářství v Srbsku.

Letos vyšla německá brožúrka, ve
které „bratr“ Sr. poučuje svého přítele
o svobodném zednářství v Srbsku. (Briefe
des Bruders Sr. an seinen uneingeweihten
Freund, 1894.) Ve formě dopisů vysvě-
tluje „bratr“ svému příteli, jak se svo-
bodné zednářství vyloudilo do Srbska.
Jak sám tvrdí, nejsou svobodní zednáři
na Balkánu teprve ode dneška, nýbrž
již koncem minulého a začátkem nyněj-
šího století. Lože byly v Bělehradě,
Vidinu atd. — Zajímavé jest zvědět,
jaké „bratry“ přijímala lože do svého
náručí. Mezi členy bělehradské lože
nacházíme Mustafa pašu, bělehradského
vezíra, Řeka Konstantina Rigasu z Thes-
salie; Jako Katića z Rogache (vévoda

Karadjordjev), Petra Ičko, metropolitu bělohradského, Dositeja Obradoviče a Šimona Milutinoviče (Dositej Obradović byl jedním z prvních vlastenců a zemřel r. 1811.) Do r. 1848. měla bělehradská lože název „Alí Koč,“ jejížto náčelníci byli němečtí přistěhovalci: prof. Schulze, Wagner, Braun, Sröpl a j. Členy této lože byli domácí obyvatelé. Jak „bratr“ Sr. vypravuje, byl také kníže Mihajlo členem této lože a ve spojení s italskými zednáři Garibaldim a Mazzinim. Pomocí italského konsula Joaninia založili svobodní zednáři r. 1876. v Bělehradě novou loži pod názvem „Luca dei Balcani,“ a po válce r. 1881. druhou velikou loži „Srpska zaluga,“ do které vstoupila velká část srbské intelligence. Obě lože však za nepokojné doby (r. 1883) úplně vzaly za své; místo nich však byly založeny dvě nové lože v Bělehradě: „Pobratimstvo,“ „Sloga, rad in dostojanstvo“ a „Nemanja“ v Nišu. — S těmito ložemi jsou ve styku jednotliví členové na venkově. Letos oslavovala lože „Pobratimstvo,“ jejíž náčelníkem jest německý sládek G. Weifert, 11leté jubileum svého trvání, a k slavnosti přišli též „bratři“ z Budapešti! Předsedou slavnosti byl Svetomir Nikolajević, ministr vnitra; přítomným byl též ministr Andrej Gjorgjevič. Lože má tedy mocné protektory! Nikolajević jako slavnostní řečník popisoval život již dříve jmenovaného Řeka Konstantina Rigasa. Někteří tvrdí, že Nikolajević sám napsal onu brožúrku o svobodném zednářství v Srbsku. — Kdo bedlivě pozoruje běh věcí v Srbsku, ani chvilku není v pochybnosti, že Srbsko — tato krásná země jest obětí — tajných spolků.

† 22.

Drobnosti.

Z Canelos. Jižní Amerika. (Misie dominikánská.)

Před nějakým časem opustiv Quito, odebral jsem se do Canelos. Co mám vám říci o této cestě? Nic, než že jsem od svého odchodu s Quita šel denně od pěti hodin ráno až do soumraku a to po celý týden. Pro ten týden měl jsem alespoň dobrou klišnu, Misioneru, která klusala neunaveně, nesouc mou osobu a má zavazadla. Ale přišed z Taamgy do Ambata z Ambata do Riobamby a

do Bannos, musel jsem Misioneru opustit, neboť není možno, odvážit se s koněm do pralesa. Z Bannos do Canelos musí jít misionář osm až i deset dní pěšky houštinami a nezdravými močály, tak že se brodí bahnem často až po kolena. (Námahy, které očekávají misionáře na této cestě pralesem, jsou popsány ve spisku: „Mezi divochy na rovníku,“ uveřejněném v V. ročníku Růže dom.) Otcové z Canelos poslali mně do Bannos dva silné chlapíky, kteří měli mně za vůdce sloužiti.

Těchto deset dní cesty poskytlo by látku k sepsání veliké knihy. Ctitel krásy našel by zde nejvelkolepější výjevy pannenské dosud přírody. Všude spatří nádhernou vegetaci, obrovské, snad tisícileté stromy; mocné jejich větve jsou obydleny ptáky sterých barev jejichž rozmanitý zpěv poji se v soulad, který okouzlí duši unaveného pouťníka; postačí jen ruku pozdvihnout a natrháme květiny podivuhodné krásy, divoké plody tak chutné, že by sloužily v Evropě za pravou lahůdku, rostliny, z nichž vytéká občerstvující mléko, které uhasí žízeň, vosk, přirozené ovoce jistých stromů, který se vyrovná vosku včelímu. Avšak divoká zvířata a jedovatí zeměplazi upírají člověku rozkošný ten pobyt; spatříme zde tigra, panthera, medvěda, orangutana, hady, jichž uštknutí působí takřka okamžitou smrt. Proto musí se velice opatrně cestovati.

Konečně došel jsem do Canelos, ale v jakém stavu! noby oteklé a zraněné. Po několikadenním odpočinku počal jsem u náboženském vyučování malých hochů a dívek. Všichni byli úžasně nevědomí, sotva že dovedli kříž, Otče náš a Zdravas. Bůh požehnal záhy mé námaze a brzy dovedli zodpovídati mé otázky o nejhlavnějších pravdách našeho náboženství; podařilo se mně vzbuditi v nich takovou skromnost, že bylo rozkoší podívat se, jak upřeně a pozorně upírali své oči na vyučujícího misionáře.

Indiáni, t. j. rodiče dítek, neznají ničeho z našeho náboženství; počal jsem je vyučovati. Ale velikou překážkou jest jejich nestálost. Jednoho dne zůstal jsem sám s dítkami. Rodiče odešli. Tento náhlý odchod a vzdálení se trvá dva až tři měsíce, a naši divoši ubírají se hluboko do lesů. Nemilý ten zvyk překáží velmi pokrokům misie; proto jsme se

s panem superiorem na tom usnesli, že půjde jen část domorodců na měsíc do „purinas“, druzí zůstanou k vyučování. Až se první vrátí, propustíme druhé.

Nejlepší poučovací prostředek jsou obrazy. Důst p. Soya přinesl sebou vyobrazení pekla. Přišel do Canelos, vystavil obraz v kostele a vysvětloval jej Indianům. Po celou dobu vysvětlování měli všichni oči na obraz upřeny a obličejové jevily velký zármutek. Když Otec doložil: „Tak budou hořeti zlí mezi vámi,“ počala jedna žena, která odpadla, trhat si vlasy z hlavy a bědovati. Nejnebezpečnější z našich domorodců žádal si býti poučen a pokřtěn. Otcové myslí, kdyby měli „laternu magiku“ s obrazy představujícími umučení Páně, že by tím jednoduchým přístrojem někdy více působili, než četným kázáním.

Podívejme se nyní na hospodářství misionářů. Dopravili jsme do Canelos několik jehňat, králíků a slepic. Všechna ta zvířata musela býti na zádech nesená, Bůh sám ví, jak. Máme yucu, jakýsi druh řepy, která má něco v sobě z brambor; cacao, cukrové třtiny a kávy. Letošní naše žně byla dosti bohatá; nyní si založíme rybník.

Naše casa jest dobře uspořádaná a čistě držena k uchránění zimnice, které jsou zde, Bolu žel, velmi časté. Máme sice knihovnu, ale žádné knihy. Doufáme, že nějaký dobrodinec z propagandy prázdnotu vyplní. Nejužitečnějšími knihami pro nás byly by při rodovědecké, jako botanika, zoologie, cosmografie a mineralogie. Naše kuchyně jest velice skromná. Nemajíce dosud dosti domácích zvířat, musíme se uspokojit masem opic neb pantherů, bramborami, yucou a čerstvou vodou za nápoj.

Yaya (Otec) jest Indianům vším. Yaya rozsoudí pře; jest doktorem soud-

cem, lékařem; naši Indiáni mají veliké mínění o vědomostech yayi.

To jsme za šest let vykonali. Bůh žehnal našim pracem, neb nebylo lehkou věcí podniknouti vzdělávání a na víru obrácení těchto divochů.

My, Evropané, trpíme mnoho horkem, vlhkostí lesův, strádáním všech potřebných věcí, vzdáleností vzdělaných měst. Ale doufáme, že se nám s Boží pomocí vše dobře podaří. Vždyť máme ve vlasti bratry, kteří na nás vzpomínají, milosrdné dobrodince, spolek sv. Děťství a Propagandu víry!

Můžeme potřebovat vše: jehly, růžence, kříže, obrázky, to jsou předměty, které k nám Indiány vábí. Dopravíme též do Canelos malou kuitiskárnu, abychom navykli děti ručním pracem; pak budeme moci tisknouti mluvnice, modelitby, klasické knihy v řeči „quichua“, čím si vyučování divochů usnadníme. Jak mnoho bychom dokázali, kdybychom měli malý parník, neb řeky Upano a Bobonaza jsou v jistých místech splavné a my bychom tím své misionářské působení velmi rozšířili.

Započnem s podnikem dopravních cest, velice těžké a drahé to věci, avšak tak nutné, neb bez komunikace není zde civilisace možná.

Oznamuji vám též založení nové misie na řece Pastazze, misie sv. Dominika, uprostřed asi 700 obyvatelů. V krátké době vystaví se tam kostelík. Až dosud sloužila klenba nebeská za chrám a bídna chatrč za obydlí Otci a bratru laiku. Mezi obyvateli jest šedesát dětí. O ty musí se starati misionář, neboť Indiáni přijdou jen tenkrát k nám, když vidí, že misionář pečuje o jejich ditky, že je šatí a obdaruje. Jakmile přestanou dary, dají Otci s Bohem (Yaya pacapa) a nikdo je více nevidí. (L'Année dominicaine) Jana K.

Obsah „Obrany“ :

Na rozloučenou v roce 1894. Fr. Žák — Malý příspěvek k pojmu oylastenečnā. Dle skutečnosti vypravuje Discipulus. — Časové zprávy. — Drobnosti. — Titul a obsah.

Předplatné budiž zasíláno přímo do administrace: Ostrovni ulice č. 1508—II.

Majitel, vydavatel a nakladatel Václava Kotrby vdova, odpov. redaktor František Žák.

OBRANA.

ČASOPIS

VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KATOLICKO-POLITICKÝM.

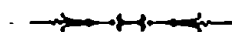
ROČNÍK X.

Majitel a vydavatel:

Václav Kotrba.

Odpovědný redaktor:

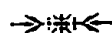
František Žák.

V Praze 1894.

Tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny
(V. Kotrba).

O B S A H.

A) Články politické a kulturní.

	Str.
—r.: U příležitosti výstavy živnostenských pomůcek v Praze	305
„ Oprava zákona o právu domovském	325
„ Osnova o nedělním klidu v Rakousku	337
„ O výprodejích	356
<i>Hoffmann Antonín</i> : Jen v návratu spása	193
<i>Pečenka Jan JUC</i> : Socialismus lásky	177, 197, 209
<i>Žák František</i> , redaktor: Naším čtenářům	1
„ Znamení doby	3
„ Obrat k zásadám křesťanským	33
„ Koalice zásad	49
„ Paběrky z povšechné debaty na českém sněmě	65
„ Kristus voskrese	81
„ Liberalismus a klerikalismus	97
„ Několik poznámek o rozpočtové debatě na říšské radě	113
„ Boj proti klerikalismu	129
„ Pentekostes	135
„ Slovo v záležitosti změny naší měny	161
„ Brněnský sjezd	225, 241
„ Naše cyrillo-methodějská otázka	257
„ K svátku svaté Ludmily	273
„ Realisté	321
„ Volba Kolinská	353
„ Na rozloučenou v r. 1894	369

B) Články vědecké a apologetické.

<i>Jilcovský Josef</i> : Jakou hrůzu připravil oprávně kalendáře, papež Řehoř XIII. protestantům	184, 203, 215
<i>Kadeřávek Eugen</i> , phil. doktor: O zázraku	5, 22, 37, 53, 70, 85, 105
<i>Konečný Filip</i> : Rozprava filosoficko-historická o pantheismu	169, 179, 198, 211
<i>Libušin Methoděj</i> : Byl-li sv. Petr v Římě	134
<i>Mudroch Pavel</i> : Listek z utrpení katolíkův v Holandu	74, 87
<i>Pohunek Frant</i> : Protestantská snášenlivost	43
„ Skromná odpověď ku skromným otázkám	83, 102, 115, 132, 148, 164
<i>Žák Frant.</i> : Neodvislý klerus	17
„ Civilní sňatek uherský a naši socialisté	20
„ Ruská odpověď na papežskou encykliku o sjednocení církví	289, 308
„ Třetí mezinárodní starokatolický sjezd	341

C) Zábavné.

<i>Bourdon M.</i> : Janna coeli	314, 327, 346
<i>Dostál Alois</i> : Den postu	121, 136, 151
<i>Dostálský Adalbert</i> : Krvavý rok	263, 276, 294
<i>K F.</i> , farář: Tři listky dívky savojské	40
<i>Koštal Frant. Jirí</i> : Na strážnické samotě	7, 24
<i>Vetešník Ant.</i> : Výslech zmužilé křesťanky před soudem v Číně	59
„ Pralesem africkým	217, 230, 246, 261
<i>Zápotcký</i> : Všechní příběh z vesnice	358
<i>Žák Frant.</i> : Feuilleton z cesty po Rusku	231
„ Masopustní feuilleton	10

D) Články poučné a jiné.

	Str.
<i>Junkerová A.</i> : Audience u sv. Otce	118
<i>Kolisek Alois</i> , phil. doktor: Listek z Říma	72, 166
<i>Körschnerová Anna</i> : Listěček ze života českého missionáře	57
<i>Mélinand Kamil</i> : Proč se červenáme	181, 200, 213
<i>Solovjev Vladimír</i> : Ruská idea	279, 297, 329, 362
<i>Vaniček Frant.</i> : Protestant a encyklika o Bibli	228, 244
<i>Žák Frant.</i> : Proč stali se Češi na Rusi žijící pravoslavnými	248, 264
„ <i> Příspěvek k pojmu o vlastenectví</i>	371
Provolání Arnošta	90
Sjezd katolíků českých v Brně a informační komitě v Praze	210
Vánoční proslovení sv. Otce	9

E) Básně.

<i>Bouška Sigismund</i> : Otčenáš	55
<i>Žák Frant.</i> : Hymnus k sv. Ludmile	273

F) Literatura.

Meč, kalendář na r. 1894 str. 12, na r. 1895 str. 203. — Vlastenecký Poutník a Sv.-Václavský kalendář str. 13 a 304. — Náš domov 76. — Volba srdce 124. — Zábavy večerní 125. — Průvodce katolíka do Ameriky 125. — Církev vítězná od Ekerta 159. — Zpověď kat. ve světle pravdy 239. — Ochraňujme dítky Boží 240. — Bible a nejnovější výzkumy v Palestýně, Egyptě a Assyrii 256. — Antoš Socha 285. — Války husitské 286. — Sv. Pavel 334. — Desatero důvodů 335. — Protikat. časové fraze 335. — Sbirka příkladů z dějin českých. — Rozjímání o Růženci. — Rádce duchovní. — Slova pravdy 378.

Drobnosti.

Náboženského obsahu: Náboženská svoboda v Turecku 13. — Zázrak suchdolský 15. — Protestanté ku katolíkům 29, 30, 41, 47, 106, 269. — Vlastenectví 62. — Nábož. vtipy Humorů 78. — Náboženství a naši liberálové 94, 95. — Klerikalismus 107, 141, 157, 173, 221. — Kněžské bezženství 108. — Starok. biskup Czech 126. — Encyklika o Písmě a Živa 156. — Zázrak a Živa 368. — Jak se šíří pravoslavi 173. — Kněz odpadlík 188. — Starokatolíci 188. — Zmatenost zásad mravních 239. — Protestanté o sobě 255.

Politického obsahu: Nár. List. a jižní Slované 47. — Civilní manželství v Uhrách 76, 92, 189, 207, 255. — Košut 107. — Mladočeši a Omladina 112, 269, 316. — Kat. sjezd polský 186, brněnský 186. — Náboženství a politika 254. — Mladočeši a realisté 283. — Proti všeob. hlas. právu 301. — Červánky obratu 333. — Poláci (Lewakovski) a Rusové 349.

Socialního obsahu: Nábož. vědomosti socialů 14. — Kapitál a socialisté 14. — Znamení doby 15, 222. — Červánky a Soc. Demokrat 32. — Z Paříže 61. — Zajímavosti 61. — Černá kronika 62. — Soc. demokracie 62. — Ferles (zpronevěření 78). — Omladina 78. — Vailland a Soc. Demokrat 79. — Morálka na soudě 108, 380. — Zpronevěření 126. — Soc. Demokrat a náboženství 123. — Sjezd proti nemravnosti 124. — Soc. a studenti 206. — Příčiny anarchismu 237. — Kat. studenti a jich sociální působení 350.

Časového obsahu: Liberalismus ve Španělsku 61. — Za Dr. Račkim 65, 109. — Slavie 79. — Arnošt 271. — † V. Náprstek 283. — Spolek ošetřov. červeného kříže 304. — Živnost. inspektoři 318. — Kanalisace Vltavy a Labe 334. — Školští bratři 351.

Různého obsahu: Drobné zprávy z Ruska 15. — Arnošt 30. — Statistika Prahy 77. — Z Bulharska 79. — Půst a velocipéd 109. — Niveau mravnosti 109. — Evangel. záložna 124. — Husitské písně 158. — Kalvinův zázrak 159. — Rusové a západní civilisace 173. — Lež a pravda 271. — Vždy podle pravdy (k pokusům sjednocení Kat., Rusů, Angl.) 302. — Jak vypadal Kristus Pán 320. — Haličtí Rusové 318. — Nár. Listy a útoky na kněze 267.

Missionářské zprávy 46, 47, 63, 79, 95, 110, 143, 174, 190, 207 (úsudek protestanta o kat. miss), 286, 335, 379.